4'üncü Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongresi "ASRİKA Konfederasyonu Savunma Sistemi"

Tam Bildiri Metin Kitabı

12 ARALIK 2020
İSTANBUL

ISBN: 978-625-00-0023-6

ASSAM-Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Derneği

4. Uluslararası ASSAM İslam Birliği "ASRİKA Konfederasyonu Savunma Sistemi" Kongresi

Üsküdar Üniversitesi-İstanbul

12 Aralık 2020

İçindekiler

İçindekiler 2

Önsöz 4

ASRİKA İslam Devletleri Birliği Savunma Organizasyonu (Mutasavver Model) 7

Afrika Birliği'nin Kolektif Savunma Bağlamında İslam Birliği İçin Önemi 17

İslam Ülkelerinde Askeri Üsler (Çad Örneği) 30

Savunma Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve İstikrarlı Bir İslam Dünyası 47

İslam Dünyasının Jeopolitik Teorisine Doğru 58

Küresel Güçlerin Savunma Örgütleri ve İslam Ülkelerindeki Faaliyetleri 99

Küresel Barış ve Çatışma Çözümü: Keşmir Sorunu 100

İslam Ülkelerinin Savunma Sanayi Analizi ve Oluşturulması Gereken Politikalar 106

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün Siyasi ve Savunma İttifakı Olarak İncelenmesi 112

İslam Ülkelerinin Siyasi Coğrafyası 122

İslam Ülkelerinin Yerli Silah Üretiminde İşbirliğine Gitmelerinin Gerekliliği Üzerine Bir Analiz 144

Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Türkiye'nin Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'de Karasuları ve Kıta Sahanlığı Hakları 157

Kolektif Savunma Bağlamında İslam Birliği: Bölgeler-Üstü Kolektif Savunma Mimarisi 180

Bilişim Çağında Askeri Organizasyonlarda Örgütsel Yapılar: Yönetim-Organizasyon Perspektifinden Öneriler 198

Dünya Üzerindeki Savunma İttifaklarının İncelenmesi Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü "NATO" 213

Asrika İslam Ülkelerinin Jeopolitik Durmu'nun Değerlendirilmesi 233

Türkiye ile İslam Ülkeleri Arasında Mavi Diplomasi 236

Afrika Birliği Örgütü'nün Savunma Politikası ve AB ile Olan İşbirliği 249

İklim Değişikliğinin Uluslararası Güvenlik Politikalarına Etkileri ve İslam Dünyası 261

Dünya Çapında Savunma İttifakları'nın Araştırılması: NATO, Bağımsız Devletler Topluluğu, AB Savunma Örgütü ve Afrika Birliği Savunma Örgütü 287

ASRİKA Konfederasyonu İçin İdeal Bir Savunma Örgütü Modeli "ASRİKA Ani Müdahale Kuvvetleri" 308

Osmanlı Devleti'nde Savunma Teşkilatı ve Yönetimi.. 314

İslam Dünyasına Yönelik Koronavirüs ve Biyolojik Silahlar Tehdidi 323

İslam Birliği İçin İslam Devletleri Arasında Özel Kuvvetler Standardı ve İş Birliği 332

Ortaya Çıkan Yeni Şartların Savaş Doktrin ve Konseptlerine Etkisi - Savaş Hukukunun Yenilenmesi İhtiyacı... 342

İslami Birliği İçin Ortak Savunma Sistemi Usul ve Esaslarının Belirlenmesi................ 361

İslam Birliği İçin Savunma İş Birliğinin Temelleri ve İlkeleri... 365

Önsöz

Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye 193 Devlet'in 60'ına, 7,145 milyarlık Dünya Nüfusunun 1,6 Milyarına, 150 milyon Km2 olan dünya karalarının 30,848 milyon Km2'sine sahip olan 61 İslâm Ülkesinin sahip olduğu İslâm Coğrafyası, kendi aralarındaki sınırlar yok sayıldığında oluşturdukları blok ile:

- Dünya adası olarak bilinen Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarının merkezinde bulunan,
- Dünyanın en büyük iç denizi konumundaki Akdeniz, Kızıl Deniz ve Karadeniz'in giriş kapıları sayılan Cebeli Tarık, Bab-El Mendeb, Çanakkale ve İstanbul boğazları ve Süveyş Kanalını kontrol eden,
- Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu, Akdeniz, Karadeniz, Kızıldeniz ve Hazar Denizine kıyıları olan,
- Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarına, Avrupa Birliği, Rusya, Hindistan, Çin gibi süper güç sayılan Dünyanın büyük devletlerine kara ve denizden, Amerika Birleşik Devletleri'ne denizden sınır komşusu olan,
- Dünya kara, hava ve deniz ulaşım yollarının alternatifsiz merkezi olma imkânına sahip bulunan,
- Dünya petrol rezervlerinin %55,5'ine, üretiminin %45,6'sına, doğalgaz rezervlerinin %64,1'ine, üretiminin %34'üne, sahip olan,
- Jeopolitik konumu, ortak medeniyet değerleri ve tarihi birikimi ile imkân, gayret ve hedeflerini birleştirerek geleceğin süper gücü olmaya namzet potansiyel bir güce sahip bulunmaktadır.

Sahip olduğu avantajlara rağmen İslam ülkeleri; emperyalist küresel güçlerin müdahaleleri ile büyük bir kargaşa içine düşmüş, egemen olmaları gerektiği Coğrafyada üniter devlet yapılarının içindeki etnik ve mezhepsel farklılığa sahip unsurlarının birbirleri ile savaştırıldığı, **ilan edilmemiş, gizli, sinsi, kirli ve asimetrik Üçüncü Dünya Savaşının** alanı haline getirilmiştir.

ASSAM (Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi) Derneği: Müslüman milletlerin refahı, kurdukları devletlerin bekası, dünyada barışın tesisi ve adaletin hâkimiyetinin, İslam ülkelerinin bir süper güç olarak dünya siyaset sahnesine çıkması ile mümkün olabileceği düşüncesinden hareketle 2013 yılında kurulmuştur.

ASSAM'ın amacı; Müslüman devletlerin ortak bir irade altında toplanması için ihtiyaç duyulan müesseseler ve bu müesseselerin teşkilatlanma esas ve prensiplerinin oluşup gelişmesini sağlayacak fikri çalışmalar yapmaktır.

ASSAM Bu amacı tahakkuk ettirmek maksadıyla; yurt içi ve dışında bazı üniversite ve STK çatı kuruluşlarıyla birlikte seminerler, paneller, sempozyum ve uluslararası kongreler düzenlemektedir. 2023 yılına kadar tamamlamayı planladığı yedi adet kongreden; Birincisini "**İslam Birliği için Yönetim Şekil ve Organları Mevzuatının Tespiti**" başlığı altında 2017 yılında; İkincisini "**İslam Ekonomisi ve Ortak Ekonomik Sistemler**" Başlığı altında 2018 yılında; Üçüncüsünü "**Savunma Sanayi İş Birliği Usul ve Esaslarının Tespiti, "ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Üretim**i" başlığı ile 2019 yılında başarıyla gerçekleştirmiştir.

İcra edilen ilk üç kongre sonunda;

- Müslüman Milletlerin refahı, kurdukları devletlerin güvenlik ve bekası, dünyada barışın tesisi ve idamesi, adaletin hâkimiyeti ve İslâm Dünyasının süper güç olarak tarih sahnesine yeniden çıkabilmesi için ASYA-AFRİKA **"ASRİKA"** Coğrafyasını mihver kabul eden **İSLÂM ÜLKELERİNİN** bir irade altında toplanmasının gerektiğini ve bunun için de acilen daimi faaliyet gösterecek **"İSLÂM ÜLKELERİ PARLAMENTOSU**"nun kurulması ve "**Her İslâm Ülkesinin Bakanlar kurulunda İslâm Birliği Bakanlığı"** ihdas edilmesinin önemi;
- İslâm Ülkelerinin dünya standartlarının üzerinde refah düzeyine ulaşabilmeleri ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için; Çağın teknolojisini kullanan, Üretimi teşvik eden, mal ve hizmet mübadelesine dayalı, faizsiz, emeği-sermayeyi-tüketiciyi koruyan, adil gelir dağılımı sağlayan, küresel güçlerin hileli yönlendirmelerinden etkilenmeyen, özerk para dolaşım sistemine sahip olan, İslâm Birliği yolunda ikinci adım olarak, **İSLÂM İKTİSADINA DAYALI İSLÂM ÜLKELERİ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ SİSTEMİNİN** hayata geçirilmesi gerektiği;
- **ASRİKA mihverindeki** 61 İslam Devletinin **milli sınırları ve yapısı değişmeden**, etnik ve coğrafi yakınlıklarına göre **DOKUZ BÖLGESEL FEDERASYON** ve bu bölgesel İslâm Federasyonlarının oluşturduğu **KONFEDERAL bir yapı ile** bir irade altında toplanarak **İSLÂM BİRLİĞİNİN oluşturulmasının** mümkün görüldüğü;
- **ASRİKA İslâm Devletleri Konfederasyonu** bünyesindeki **SAVUNMA SANAYİ BAKANLIĞI**'na bağlı olarak, Dokuz **Bölgesel İslâm Ülkeleri Federasyonlarında "SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIKLARI", bu başkanlıklara bağlı olarak da her "Bölgesel İslâm Devletleri Federasyonuna" bağlı Milli Devletlerin bünyesinde de "SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIKLARI" Kurulması hususu;**

Yayınlanan Bildirgelerde vurgulanmıştır.

Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongreleri kapsamında 12 Aralık 2020 tarihinde **4'üncü Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongresi; Tele-Konferans yöntemi ile** Üsküdar Üniversitesi (ÜÜ), Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (KDÜ), Adaleti Savunanlar Derneği (ASDER) ve İDSB İslam Dünyası Sivil Toplum Kuruluşları Birliği iştirakiyle gerçekleştirilmiştir. Kongremizde **İSLÂM BİRLİĞİ İÇİN ORTAK SAVUNMA SİSTEMİ USUL VE ESASLARININ TESPİTİ, "ASRİKA KONFEDERASYONU SAVUNMA SİSTEMİ" ana teması altında konular ele alınmış ve ortak katılımla sonuç bildirgesi hazırlanarak kongre bildiri tam metin kitabımız istifadenize sunulmuştur.**

KONGREMİZDE:

- ASRİKA İslam Ülkelerinin Jeopolitik Durumunun Değerlendirilmesi;
- Küresel Güçlerin Savunma Organizasyonları ve İslam Ülkelerindeki Faaliyetlerinin tespit edilmesi;
- İslam Ülkeleri; Savunma Organizasyonları ile Askeri Güçleri ve Envanterlerindeki Harp, Silah ve Araçlarının menşeinin tespit edilmesi;
- Osmanlı Dönemi Savunma Organizasyonu ve günümüzde Dünya Üzerindeki Savunma İttifaklarının İncelenmesi;
- ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyonu için Tasavvur edilen Savunma Bakanlığı organizasyonu ile tasavvur edilen Bölgesel İslam Ülkeleri ve Mili İslâm Devletlerinin İdeal Savunma Organizasyon Modelinin (Bir Hal Tarzı olarak) tespit edilmesi;

Alt Konularının ele alınması ile çoğulcu bir katılımla geçmesi hedeflenmiş ve hedeflendiği şekilde tamamlanmıştır.

Bu vesile ile Kongremizde bildiri sunan değerli akademisyen ve bilim insanlarımıza şükranlarımı sunar, Kongrenin İslâm Dünyası ve Dünyamız için hayırlı sonuçlara vesile olmasını dilerim.

Adnan Tanrıverdi
Em. Tuğgeneral
ASSAM Ynt. Krl. Bşk.

ASRİKA İslam Devletleri Birliği Savunma Organizasyonu (Mutasavver Model)

Adnan Tanrıverdi
Emekli Tuğgeneral - ASSAM Ynt. Krl Bşk.

Mutasavver ASRİKA İslâm Devletleri savunma Organizasyonu, yapılmış olan üç adet ASSAM İslâm Birliği Kongresi sonucunda yayınlanan Bildirgeler[1] [2] [3] ve ASRİKA İslâm Ülkeleri Konfederasyonu Anayasası (Model)[4] taslağında yer alan hükümler esas alınacaktır.

İslâm Dünyasını oluşturan devletler gerçek potansiyeline rağmen: Bugün topraklarına en çok müdahale edilen, Birleşmiş Milletleri en fazla meşgul eden, Terör ve anarşinin topraklarında eksik olmadığı, Kaynakları yabancı güçler tarafından yönetilen, İnsan hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği, Gelir dağılımının bozuk olduğu, Siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarsızlıkların hâkim olduğu, İç meselelerini çözmek için dış güç merkezlerinin yardım ve desteğini talep eden ve muhtaç olan ülkeler konumunda bulunmaktadır.

İslâm Dünyası Egemen olması gerektiği Coğrafyasında, her bir İslam Ülkesinin üniter yapılarının içindeki etnik ve mezhepsel farklılığa sahip unsurlarının birbirleri ile savaştırıldığı, **ilan edilmemiş, gizli, sinsi, kirli ve asimetrik Üçüncü Dünya Savaşının** alanı haline getirilmiştir.

61 İslâm Ülkesinin içinde bulunduğu kargaşadan kurtulup hak ettiği güce ulaşarak sahip oldukları toprakları ve dünyayı barış ve huzur beldesi haline getirmeleri, kendilerinin **bir irade altında toplanması ile mümkün olacaktır.**

İslam Ülkelerinin bir irade altında toplanabilmesi için;

Öncelikle;

Yetkisi, imkânları, gücü, yapısı anayasa, yasa ve tüzüklerle belirtilmiş, 61 İslâm Ülkesinin Ortak iradesinin temsil edildiği **"İslâm Ülkeleri Parlamentosu**"nun daimî olarak teşekkül ettirilerek "**İslâm Ülkeleri Konfederasyonu**" oluşturulmalıdır.

Arkasından;

---

[1] https://assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2017/kongre-17-deklarasyonu.html
[2] https://assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2018/kongre-18-deklarasyonu.html
[3] https://assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2019/kongre-19-deklarasyonu.html
[4] https://assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2017/konfederasyon-anayasasi.html

İslâm Ülkeleri Konfederasyonunun, devletlerin asli görev alanları olan, **adalet**, **İçişleri, dış politika ve Savunma** usul, esas ve prensiplerini belirleme çalışmaları sürdürülürken,

Etnik ve coğrafi bakımdan yakın İslam Devletlerinin ortak iradelerinin temsil edildiği **"Bölgesel İslâm Ülkeleri Parlamentoları"** **teşkil edilmelidir**. ***(****İslâm Ülkeleri dokuz ayrı coğrafyada gruplandırılabilir.* ***Orta Doğu****/12 Devlet,* ***Orta Asya****/8 Devlet,* ***Yakın Doğu****/4 Devlet,* ***Güney Doğu Asya****/3 Devlet,* ***Kuzey Afrika****/6 Devlet,* ***Doğu Afrika****/6 Devlet,* ***Kuzey Batı Afrika/****10 Devlet,* ***Güney Batı Afrika****/8 Devlet,* ***Avrupa****/4 Devlet, Müslüman Devletleri****)***[5] **(EK-A), (EK-B)**

Müteakiben;

"**Bölgesel İslâm Konfederasyonları**"nın merkezî yönetimleri güçlendirilerek **Federasyonlara** dönüşmesi ve her birinin **"İslâm Ülkeleri Birliğine**" Konfedere Birlik olarak bağlanması sağlanmalıdır.

Nihai olarak da;

Merkezî müşterek iradenin "**İslâm Ülkeleri Konfederasyonu Parlamentosu**"nda, bölgesel oluşumların müşterek iradelerinin de **"Bölgesel İslâm Ülkeleri Federasyon Parlamentoları**"nda temsil edilmesi;

Parlamentolara bağlı "**icra organlarının"** oluşturulması;

Merkezi ve bölgesel icra organlarının kontrolünde **"Adalet Divanları"** ve Adalet Divanlarının kararlarının uygulanmasını sağlayacak, **"Ani Müdahale Kuvvetleri**"nin kurulması;

"Asayiş ve iç güvenliğin" temini için teşkilâtlanma;

Dış güvenliğin sağlanması için "**savunma sanayi üretimi iş birliğinin"** oluşturulması ve "**SAVUNMA İTTİFAKININ"** organizasyonu;

"Ortak dış politikaların" belirlenmesi ve uygulanması için teşkilâtlanma;

"Ekonomik iş birliği" oluşturma;

İslâm Ülkeleri Konfederasyonu için ve Bölgesel İslâm Ülkeleri Federasyonları için **"İnsan Hakları"** ve **"Ceza Mahkemeleri**"nden oluşan bağımsız "**yargı sisteminin"** oluşturulması;

Sağlanarak, "**ASRİKA İslâm Devletler Birliği, Konfederal Cumhuriyeti"**[6] gerçekleştirilmiş olacaktır.

Sonuçta ASSAM;

---

[5]file:///C:/Users/Adnan%20Tanr%C4%B1verdi/Downloads/ASSAM_Konfederasyon_Anayasa_Taslagi%20(7).pdf , Syf.1, Başlangıç

[6] Konfederasyon Anayasa Taslağı (KAT), Syf.2, Mad.1

ASRİKA mihverindeki 61 İslâm Ülkesinin milli sınırları ve yapısı değişmeden, etnik ve coğrafi yakınlıklarına göre DOKUZ BÖLGESEL FEDERASYON ve bu bölgesel İslâm Federasyonlarının oluşturduğu KONFEDERAL bir yapı ile bir irade altında toplanarak İSLÂM BİRLİĞİNİN oluşturulmasını mümkün görmektedir.

Bu tasavvura göre ASRİKA İslâm Devletler Birliğinin Organizasyon Şeması EK-C olarak sunulmuştur.

ASRİKA İslâm Devletler Birliği Savunma Organizasyonu;

İslâm Dünyası askeri güç olarak, 4.707.550 asker, 28.760 tank, 84.063 zırhlı araç, 26.184 top ve 2.577 savaş gemisi sayıları ile Dünyada birinci sırada yer alırken, 10.986 savaş uçağı ve 3.937 helikopter sayısı ile de ABD'den sonra dünyada ikinci sırada, 191 milyar dolar savunma harcamakları ile de ABD ve Çin'in arkasından üçüncü sırada bulunmaktadır.

SAVUNMA, Konfederasyon tarafından **merkezden yürütülecek beş faaliyet alanından birini oluşturmaktadır.**

Taslak Anayasanın 117. Maddesine göre; Konfederal Cumhuriyet Başkanı Başkanlığında, Konfederal Cumhuriyet Başkan yardımcıları, Bölgesel Federal Cumhuriyet Başkanları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz, Hava ve Müşterek Kuvvet Komutanlarının katıldığı, "**Konfederal Cumhuriyet Güvenlik Konseyi"**nin kurulması öngörülmektedir."[7]

SAVUNMA BAKANLIĞI (Mutasavver bir Model); **(EK-D)**

Bakana bağlı;

Konfederasyon Merkezinde bulunan **Genel Kurmay Başkanı, Kara, Deniz, Hava, Hava Savunma ve Füze, Siber ve Elektronik Güvenlik Komutanlıkları** ile **EK-B'de belirtilen Dokuz Bölgesel Federasyonun** her birinin merkezinde konuşlanmış, **Ordu Seviyesinde Müşterek Harekât Komutanlıklarından** oluşması tasavvur edilmektedir.

Müşterek Harekât Komutalıklarının Harekât Kontrolüne Verilmiş ve Milli Devletlerin Merkezlerinde Konuşlandırılmış olarak;

1. Federal Bölgede (Orta Doğu İslâm Devletleri Federasyonu);

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;
1) **Bir adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

5) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma Kuvvetleri K.lığına Bağlı;
1) Radar Üs Komutanlıkları
2) Hv. ve Füze Savunma Komutanlıkları
3) Lojistik Destek Komutanlığı

[7] KAT, Shf. 32

1) Deniz Üs ve Liman Komutanlıkları
2) Deniz Lojistik Destek Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvvet Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvvet Komutanlığı
4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
4) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destek komutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

2. Federal Bölgede (Orta Asya İslam Devletleri Federasyonu);

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) **8 adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Donanma Komutanlığı
2) **Akdeniz Filo** Komutanlığı
3) **Hazar Filo** Komutanlığı
4) Deniz Üs ve Liman Komutanlıkları
5) Boğazlar Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Deniz Eğitim komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvvet Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı
4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
5) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

5) Radar Üs Komutanlıkları
1) Hava ve Füze Savunma Komutanlıkları
2) Lojistik Destek Komutanlığı
3) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destek komutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

3. Federal Bölgede (Yakın Doğu İslâm Devletleri Federasyonu)**;**

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) **Dört adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Donanma Komutanlığı
1) Deniz Üs ve Liman Komutanlıkları
2) Lojistik Destek Komutanlığı
3) Deniz Eğitim komutanlığı
4) **ASYA Filo** Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvveti Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı
4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
5) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Radar Üs Komutanlıkları
2) Hv. ve Füze Savunma Komutanlıkları
3) Füze Savunma Komutanlıkları
4) Lojistik Destek Komutanlığı
5) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı;

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destek komutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

4. Federal Bölgede(Güney Doğu Asya İslâm Devletleri Federasyonu);

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) **Dört adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
3) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
4) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
5) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma

8) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Donanma Komutanlığı
2) **Pasifik Filo** Komutanlığı
3) Deniz Üs Liman Komutanlıkları
4) Lojistik Destek Komutanlığı
5) Eğitim Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

7) Stratejik Hava Kuvveti Komutanlığı
1) Füze Komutanlığı
2) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı

Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Radar Üs Komutanlıkları
2) Hava ve Füze Savunma Komutanlıkları
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı

5) Siber Güvenlik Komutanlığı
1) Elektronik Harp Komutanlığı
2) Lojistik Destek komutanlığı
3) Eğitim komutanlığı

5. Federal Bölgede (Kuzey Afrika İslâm Devletleri Federasyonu);

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) **Üç adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Deniz Üs Liman Komutanlıkları
2) Lojistik Destek Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvveti Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı
4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
5) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

5) Radar Üs Komutanlıkları
1) Hv. ve Füze Savunma Komutanlıkları
2) Lojistik Destek Komutanlığı
3) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destek komutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

6. Federal Bölgede (Doğu Afrika -*Kızıl Deniz Havzası*- İslâm Devletleri Federasyonu);

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) **Dört adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Deniz Üs Liman Komutanlıkları
2) Lojistik Destek Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvveti Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı
4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
5) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Radar Üs Komutanlıkları
2) Hv. ve Füze Savunma Komutanlıkları
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı;

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destekkomutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

7. Federal Bölgede (Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslâm Devletleri Federasyonu) **;**

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) **Beş adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı

4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
5) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava. ve Füze Savunma Kuvvetleri

4) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Donanma Komutanlığı
2) Deniz Üs Liman Komutanlıkları
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Deniz Eğitim komutanlığı
5) **Atlas Filo** Komutanlığı
6) Boğaz Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvveti Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı

K.lığına Bağlı;

1) Radar Üs Komutanlıkları
2) Hava ve Füze Savunma Komutanlıkları
3) Füze Savunma Komutanlıkları
4) Lojistik Destek Komutanlığı
5) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destek komutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

8. Federal Bölgede (Güney Batı Afrika İslam Devletleri Federasyonu) **;**

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

5) **Üç adet Kolordu** Komutanlığı,
1) Kara Eğitim Komutanlığı
2) Lojistik Destek Komutanlığı
3) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Deniz Üs Liman Komutanlıkları
2) Lojistik Destek Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvveti Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı
4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
5) Hava Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Radar Üs Komutanlıkları
2) Hv. ve Füze Savunma Komutanlıkları
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı;

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destek komutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

9. Federal Bölgede (Avrupa İslam Devletleri Federasyonu);

a. Kara Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) **Dört adet Kolordu** Komutanlığı,
2) Kara Eğitim Komutanlığı
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Tümen ve Tugay Seviyesinde Taktik Birlik Komutanlıkları

b. Deniz Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Deniz Üs ve Liman Komutanlıkları
2) Lojistik Destek Komutanlığı

c. Hava Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Stratejik Hava Kuvveti Komutanlığı
2) Füze Komutanlığı
3) Taktik Hava Kuvveti Komutanlığı
4) Hava Lojistik Destek Komutanlığı
5) Hv. Üs ve Meydan Komutanlıkları
6) Hava Eğitim Komutanlığı

d. Hava Savunma ve Füze Savunma Kuvvetleri K.lığına Bağlı;

1) Radar Üs Komutanlıkları
2) Hv. ve Füze Savunma Komutanlıkları
3) Lojistik Destek Komutanlığı
4) Eğitim Komutanlığı

e. Siber ve Elektronik Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığına Bağlı;

1) Siber Güvenlik Komutanlığı
2) Elektronik Harp Komutanlığı
3) Lojistik Destek komutanlığı
4) Eğitim komutanlığı

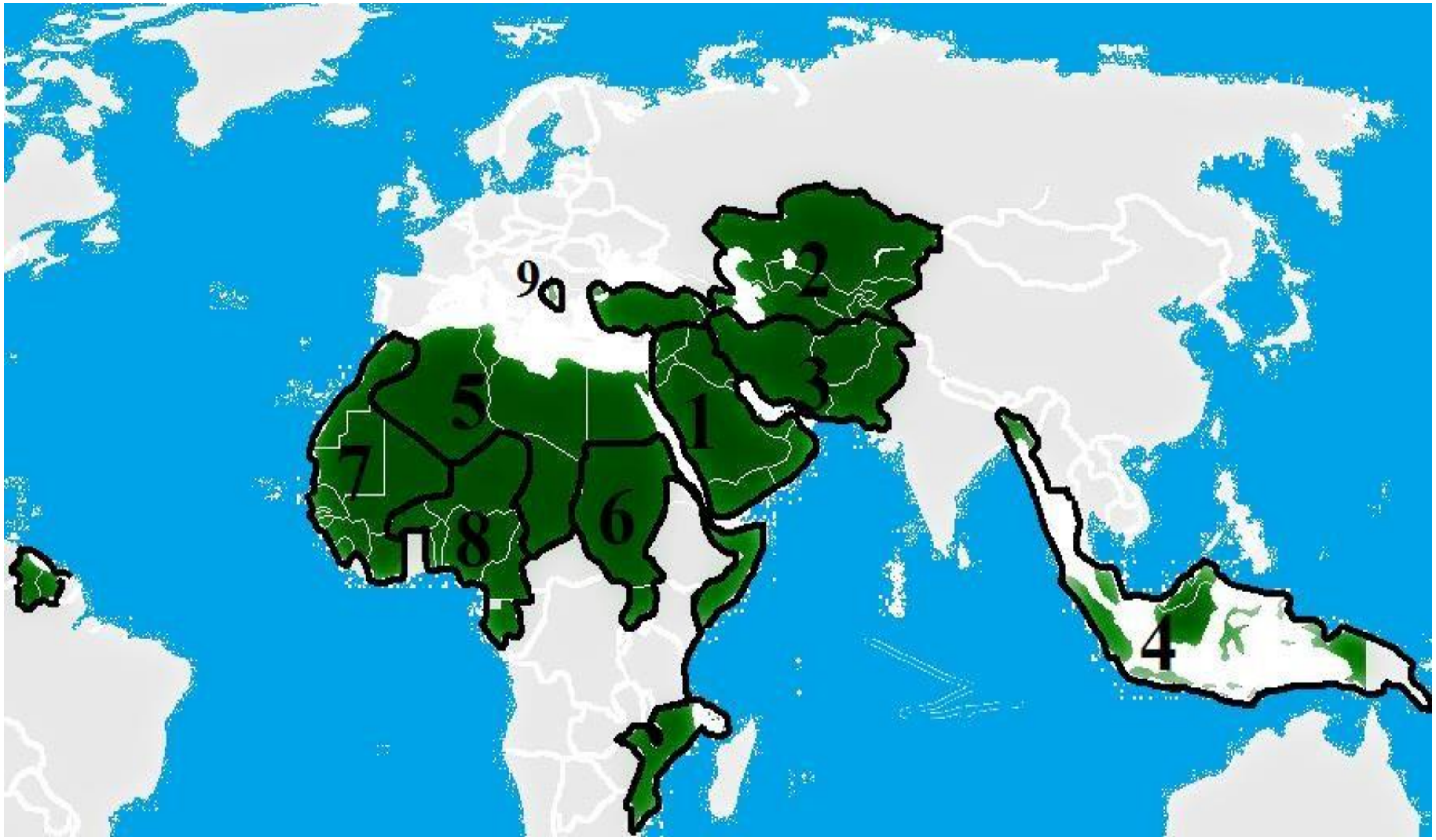
Kara, Deniz ve Hava ana muharebe vasıtalarının cins ve miktarı, Federasyon bölgelerine yönelik tehdidi karşılayacak şekilde tespit edilecektir.

ASRİKA İSLAM ÜLKELERİ KONFEDERASYONU COĞRAFİ HARİTASI

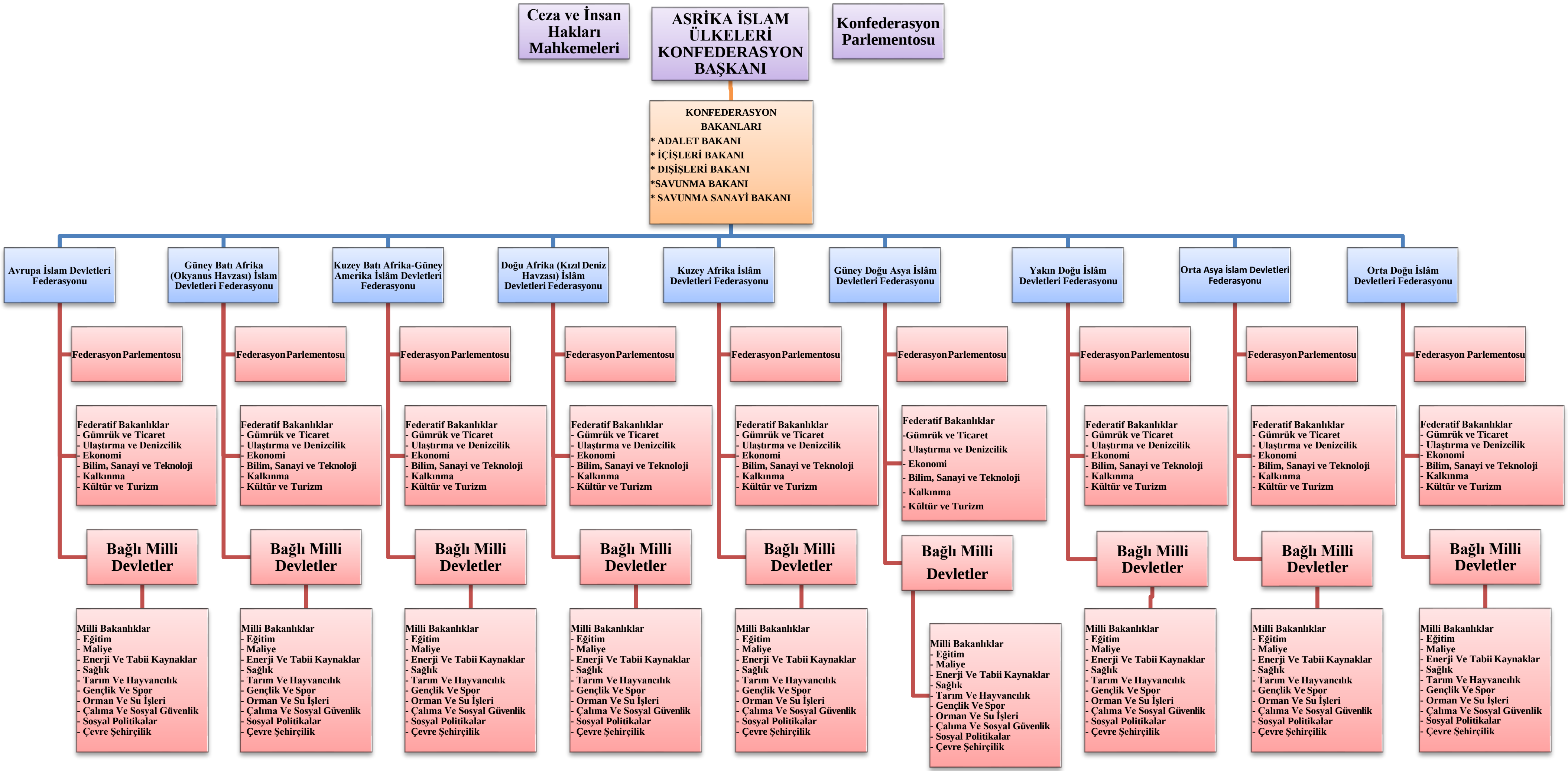
EK-B

ASRİKA İSLAM ÜLKELERİ KONFEDERASYONUNA BAĞLI BÖLGESEL FEDERAL DEVLETLER HARİTASI

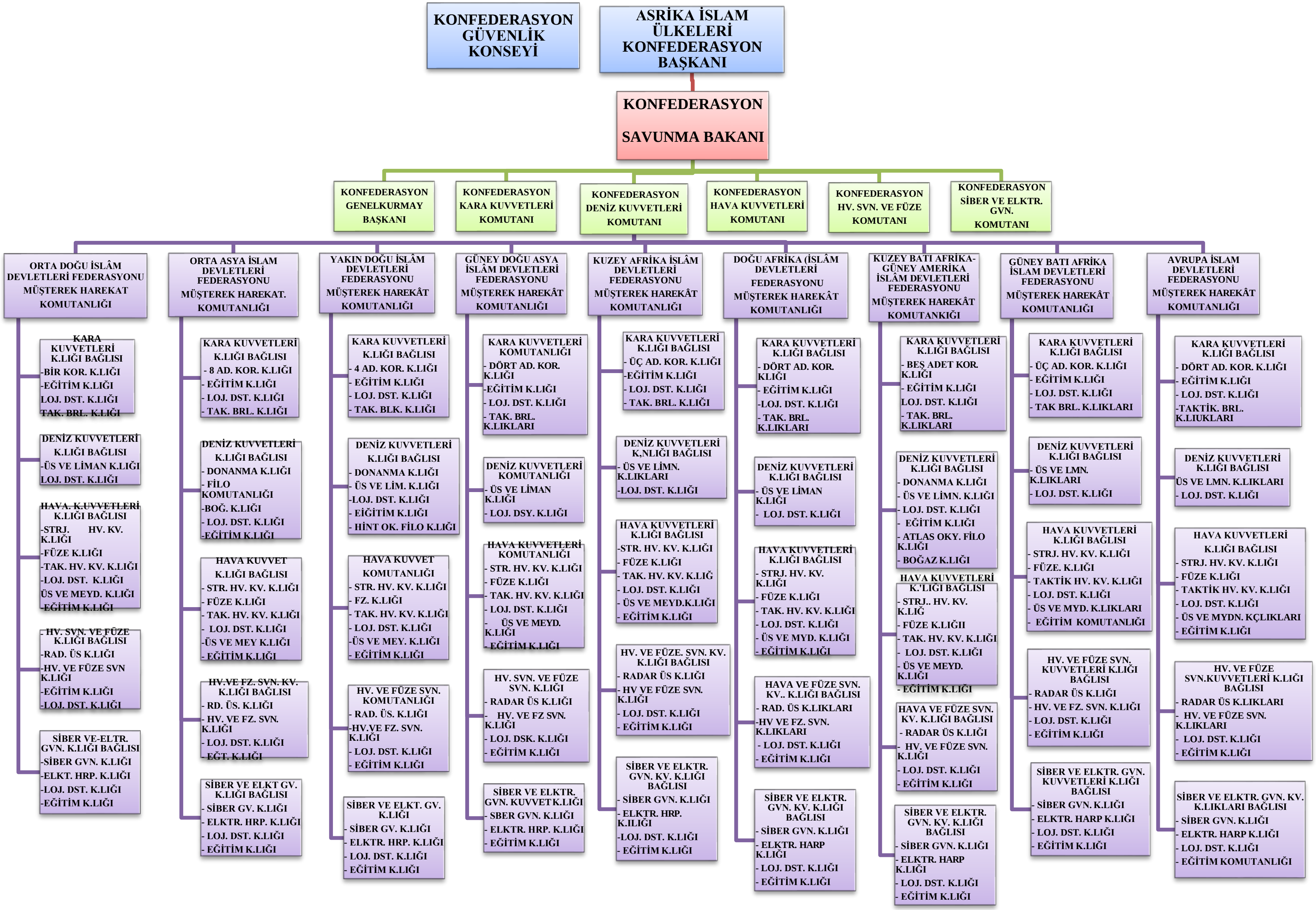
EK-C

ASRİKA İSLAM BİRLİĞİ KONFEDERASYONU TEŞKİLAT ŞEMASI

ASRİKA İSLÂM BİRLİĞİ KONFEDERASYONU SAVUNMA ORGANİZASYON ŞEMASI

EK-D

Afrika Birliği'nin Kolektif Savunma Bağlamında İslam Birliği İçin Önemi

Asım Öztürk
İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Doktor Adayı
asimozturk93@gmail.com

Özet

Kolektif savunma" veya "kolektif meşru müdafaa" kavramları devletlerin ortak bir tehdit karşısında gerçekleştirdikleri uzlaşıyı ifade etmektedir. Kolektif savunma uluslararası hukuk açısından Birleşmiş Milletler Antlaşması altında yasal ve teşvik edilen bir husustur. Günümüzde Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (EU/CSDP), Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (SCO/CSTO), Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi (AU/PSC), Güney Amerika Ulusları Birliği Güney Amerika Savunma Konseyi (UNASUR/CSAD) isimli uzlaşılar bulunmaktadır. İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik de uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk açısından "kolektif savunma" veya "kolektif meşru müdafaa" kapsamına girmektedir.

Günümüz kolektif savunma birlikleri genel olarak coğrafi bütünlüğün ve bütünleşmenin sağlandığı bir yapıya sahiptir. İslam Birliği üzere ileri sürülen haritalarsa coğrafya açısından herhangi bir kolektif savunma uzlaşısının bulunmadığı bir konumu da kapsamaktadır. Bununla birlikte bu bölge günümüzde gerek siyasi gerekse coğrafi olarak parçalanmış bulunmaktadır. Bu parçalanmışlıkta Müslüman toplumların bulunduğu bölgeleri ifade eden birlik haritaları gerçekçi görünmemektedir. Elbette daha kapsamlı bir birlik anlayışının hedeflenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte kapsamlı bir birlik oluşturulamıyorsa, birliğe engel teşkil eden devletlerin beklenmesi de gerekmemektedir. Bu açıdan bir değerlendirme yapılacak olursa, bölgeleri aşacak bir anlayışa ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Coğrafyadan kaynaklanan engellerin üzerine çıkarak sınırları aşan bir bakış açısını ifade eden "Bölgeler-Üstü Kolektif Savunma" kavramı bu ihtiyaca karşılık verecek bir yaklaşım olarak ileri sürülmektedir. Bu yaklaşım coğrafyanın üzerine çıkarak hâlihazırda bir birlik için hazır olan devletlerin bir araya gelmesi ve coğrafi olarak birbirine bağlanamasa da siyasi, ekonomik, askeri alanlarda bir uzlaşıya varılması ile müşterek bir çatının ve bir savunma mimarisinin oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu noktada üç boyutlu bir ağ

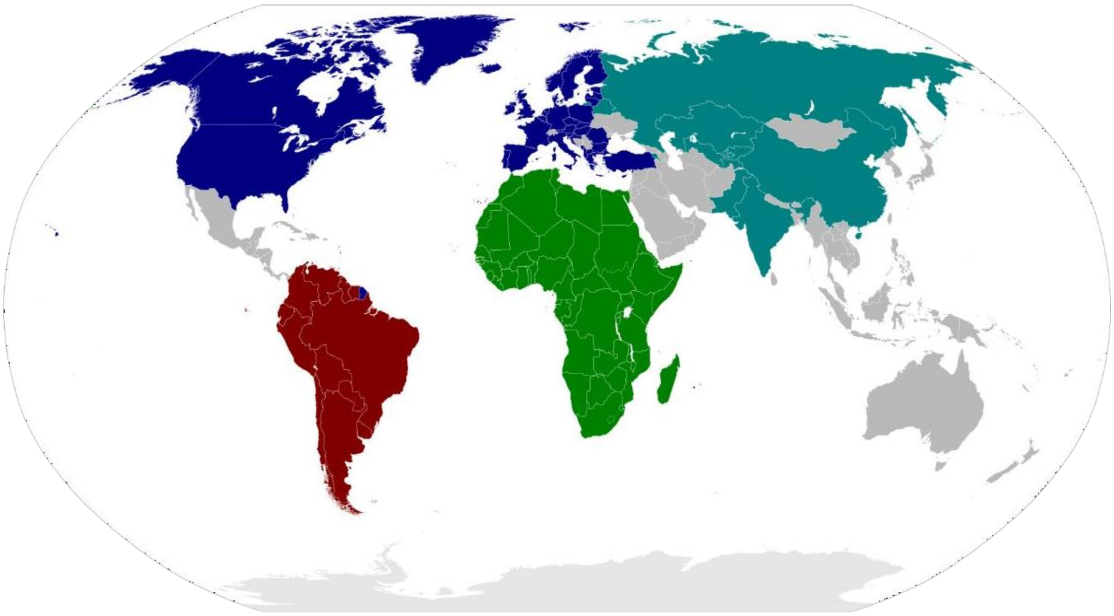
modellemesi üzerinden kurulacak bir yapı öne sürülmektedir. Bu vesile ile bölgesel kuvvet merkezleri oluşacak ve yeni üye devletlerin eklemlenmesi için bir nevi bir iskelet oluşturulmuş olacaktır. Bu da yeni bir kolektif savunma birliğinin bölgeler-üstü olarak gecikme yaşanmadan kurulmasına ve kuvvet merkezlerinin oluşmasına yardımcı olacaktır. Uluslararası siyasette aktörler devamlı değişiklik gösterdiği için bu çalışma bir projeksiyon olarak tasarlanmıştır ve daha çok uygulanabilir bir yöntem bulma girişimi olarak kabul edilebilir.

Anahtar Kelimeler: İslam Birliği, Bölgeler-Üstü, Savunma Mimarisi, Kolektif Savunma, Savunma Ağı

Kolektif Savunma

“Kolektif savunma” ya da “kolektif meşru müdafaa” kavramı devletlerin var olan ve potansiyel düşmanlarından güvenlik çıkarlarına tehdit oluşturan devlet veya devletler topluluğu karşısında uzlaşmaya varmaları anlamına gelmektedir.[8] Birleşmiş Milletler Andlaşması Madde 51’e göre, kolektif savunma devletlere tanınmış ve “münferit veya müşterek meşru müdafaa”[9] ile ilişkilendirilmiş bir hak olarak geçmektedir.[10] Kolektif savunma kavramı müşterek bir şekilde savunma yapılmasını kapsamaktadır.

[8] Arnold Wolfers, “Collective Defense Versus Collective Security”, *Discord and Collabration: Essays on International Politics*, ed. Reinhold Niebuhr (Maryland: The Johns Hopkins Press, 1962), 183.
[9] “Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice”, United Nations (San Francisco, 1945), 10–11, https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf; “Birleşmiş Milletler Andlaşması ve Milletlerarası Adalet Divanı Statüsü”, Resmi Gazete (San Francisco, 1945), 9240–41, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf.
[10] Wolfers, “Collective Defense Versus Collective Security”, 183–84.

Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü/NATO ve Avrupa Birliği/EU, Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası

Şanghay İş Birliği Örgütü/SCO, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü

Afrika Birliği/AU, Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi

Güney Amerika Ulusları Birliği/UNASUR, Güney Amerika Savunma Konseyi

Şekil 1. Başlıca Güvenlik İttifakları [11]

Kolektif savunma uluslararası hukuk tarafınca tanınmış ve teşvik edilmiş bir uzlaşı hakkı olup günümüzde dünya genelinde Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (EU), Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (SCO), Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi (AU), Güney Amerika Savunma Konseyi (UNASUR) isimli kolektif savunma uzlaşıları bulunmaktadır.[12] Bu uzlaşılar genel olarak bulundukları coğrafyaları kapsamakta olup, coğrafi bir bütünlük arz etmektedir. Şekil 1'deki haritada Kuzey Amerika, Avrupa, Asya, Afrika ve Güney Amerika bölgelerinde coğrafi olarak bölgesel savunma şemaları ve siyasi anlamda bölgesel kolektif savunma kompleksleri mevcuttur. Bununla birlikte Ortadoğu, Güneydoğu Asya-Okyanusya ve Orta Amerika bölgelerinde kolektif savunma anlamında kapsayıcı bölgesel uzlaşılar bulunmamaktadır. Bu

[11] "Collective Security", *Wikipedia*, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Collective_security#Collective_defense.
[12] "Collective Security".

noktada özellikle Türkiye'nin başını çekeceği ve Ortadoğu merkezli kurulacak bir bölgesel kolektif savunma kompleksi bölgede bu alanda var olan boşluğu dolduracaktır. Her ne kadar bölgenin siyasi yapısı günümüz itibari ile coğrafi bütünlüğün sağlanamayacağı bir noktada durmakta ise de ilerleyen dönemlerde bunun sağlanması ihtimal dahilinde olup kapsayıcı bir birlik de mümkün olabilir. Nihai hedef kapsayıcı bir birlik olsa da şartların el vermemesi Türk-İslam dünyasında bir birliğe engel olmayıp, coğrafi bütünlük sağlanmasa da bir birlik kurulabilir.

Kurulacak bu kolektif savunma kompleksinin var olan diğer kolektif savunma kompleksleri ile ilişkileri de önem arz etmektedir. İslam Birliği çerçevesinde ya da Türkiye'nin başkanlığında kurulabilecek bölgesel bir savunma kompleksinin Türkiye'nin de stratejik ortaklığının bulunduğu Afrika Birliği ile ilişkilerinin değerlendirilmesi önemlidir. Bu açıdan Afrika Birliği'nin İslam ülkeleri arasında kurulabilecek bir kolektif savunma kompleksi için önemine ve özellikle savunma için önem arz eden nüfus, coğrafi-politik, askeri kapasite gibi unsurlara dikkat çekilmesi gerekmektedir. Afrika Birliği'nin savunma kapasitesi olarak ifade edilebilecek bu unsurların İslam Birliği açısından değerlendirilmesi ve savunma işbirliklerinin geliştirilmesi adına yeni açılımların yapılması gerekmektedir. Özellikle Akdeniz gibi tarihte olduğu gibi yeniden önem kazanmaya başlayan bir coğrafyanın komşusu olarak Afrika Birliği İslam Birliği açısından kritik öneme sahiptir. Afrika Birliği ile müşterek savunma alt yapılarının kurulması ve savunma işbirliğinin arttırılması Türkiye'nin faydasına olduğu kadar İslam Birliği açısından da değer taşımaktadır.

Kolektif Savunma Örneği Olarak Afrika Birliği ve Türkiye İlişkileri

Afrika Birliği'nin (AU) temelleri 1963'te 32 bağımsız Afrika ülkesinin bir araya gelerek Afrika'da bağımsızlık sonrası ilk kıtasal kuruluş olan Afrika Birliği Örgütü'ne dayanmaktadır.[13] Afrika Birliği Örgütü Afrika kıtasını oluşturan 55 ülkenin bir araya gelmesi ile 2002 yılında Afrika Birliği adını almıştır. Afrika Birliği, kıtada ortaya çıkan sorunlara "Afrika sorunlarına Afrika çözümleri" ilkesi temelinde çözümler üretme çabasındadır.[14] Afrika Birliği'nin, Afrika ülkeleri ve halkları arasında birliği ve dayanışmayı sağlamak; üye ülkelerin meşruiyetini, bölgesel bütünlüğünü ve bağımsızlığı korumak; kıtanın siyasi ve sosyo-ekonomik birleşmesini sağlamak; kıtada barış, güvenlik ve istikrarı sağlamak;

---

[13] African Union, "About the African Union", Erişim Tarihi: 03 Haziran 2020, https://au.int/en/overview.
[14] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Afrika Birliği (AfB)", Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz, Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2020, http://www.mfa.gov.tr/afrika-birligi.tr.mfa; African Union, "About the African Union".

uluslararası iş birliğini teşvik etmek gibi amaçları bulunmaktadır.[15] Afrika Birliği kolektif savunma bağlamında barış ve güvenlik meselelerini Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'ne devretmiş bulunmaktadır.[16]

Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi ile ilgili protokol 2002 yılında kabul edilmiş olup, 2003 yılında yürürlüğe konmuş ve 2004 yılında tamamen işlevsel hale getirilmiştir. Barış ve Güvenlik Konseyi Afrika Birliği'nin uyuşmazlıkları önleme, yürütme ve çözme organı olarak görev yapmakta olup; Afrika'daki çatışma ve kriz durumlarına, vaktinde ve etkin cevaplar verebilmeyi amaçlayan bir kolektif savunma ve erken uyarı uzlaşısı olarak kabul edilmektedir. Konsey Afrika'da barış, güvenlik ve istikrarı geliştiren yapı olan Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi'nin de ana sütunu olarak zikredilmektedir. Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi'nin soykırım ve insanlığa karşı suçlara sebep olabilecek ihtilaf ve çatışmaları öngörmek ve önlemek; çatışmaları çözüme kavuşturmak adına arabuluculuk ve barış inşası işlevini üstlenmek; Afrika Birliği'nin müşterek savunma politikasını belirlemek; uluslararası terörizmle mücadele etmek için yöntem ve araçların ikmalinin sağlanması; Afrika'da barış, güvenlik ve istikrarın tesisinde Afrika Birliği ve bölgesel mekanizmaların çalışmaları arasında uyum ve koordinasyonunu sağlamak; üye bir ülkenin milli bağımsızlık ve egemenliğinin, paralı askerleri kapsayacak şekilde, taciz ile tehdit edildiği durumları tetkik etmek ve harekete geçmek; silahlı çatışma veya büyük doğal afet durumlarında insani müdahaleyi desteklemek ve kolaylaştırmak gibi yetkileri bulunmaktadır.[17]

Afrika Birliği'nin Türkiye ile ilişkileri ise 1963-2002 yılları arasında sınırlı kalmış olup, Afrika'ya Açılım Politikası'nın ivme kazanması ile ilişkiler gelişmeye başlamıştır.[18] 1998 yılında başlayan çok boyutlu "Afrika'ya Açılım Politikası" kapsamında bölge ülkeleri ile siyaset, ticaret, kültür, güvenlik ve askeri iş birliği, kalkınma projeleri gibi birçok alanda ilerleme sağlanmıştır. Başarı ile tamamlanan Afrika'ya Açılım Politikası'nın yerini 2013 yılında "Afrika Ortaklık Politikası" almıştır.[19] Bu süre zarfında Türkiye, 2002 yılından itibaren Afrika Zirvelerine misafir ülke olarak katılmış ve 2005 yılında Afrika Birliği'nde gözlemci ülke statüsü kazanmıştır. Yine Afrika Birliği 2008 yılında Türkiye'yi stratejik ortağı olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte Türkiye'nin Afrika Birliği'nde aktif bir üyeliğinin bulunmaması sebebi ile Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi kapsamında bir

---

[15] African Union, "About the African Union".
[16] African Union, "The Assembly", Erişim Tarihi: 03 Haziran 2020, https://au.int/en/assembly.
[17] African Union, "The Peace & Security Council", Erişim Tarihi: 03 Haziran 2020, https://au.int/en/psc.
[18] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Afrika Birliği (AfB)".
[19] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Türkiye-Afrika İlişkileri", Dış Politika, Erişim Tarihi: 03 Haziran 2020, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa.

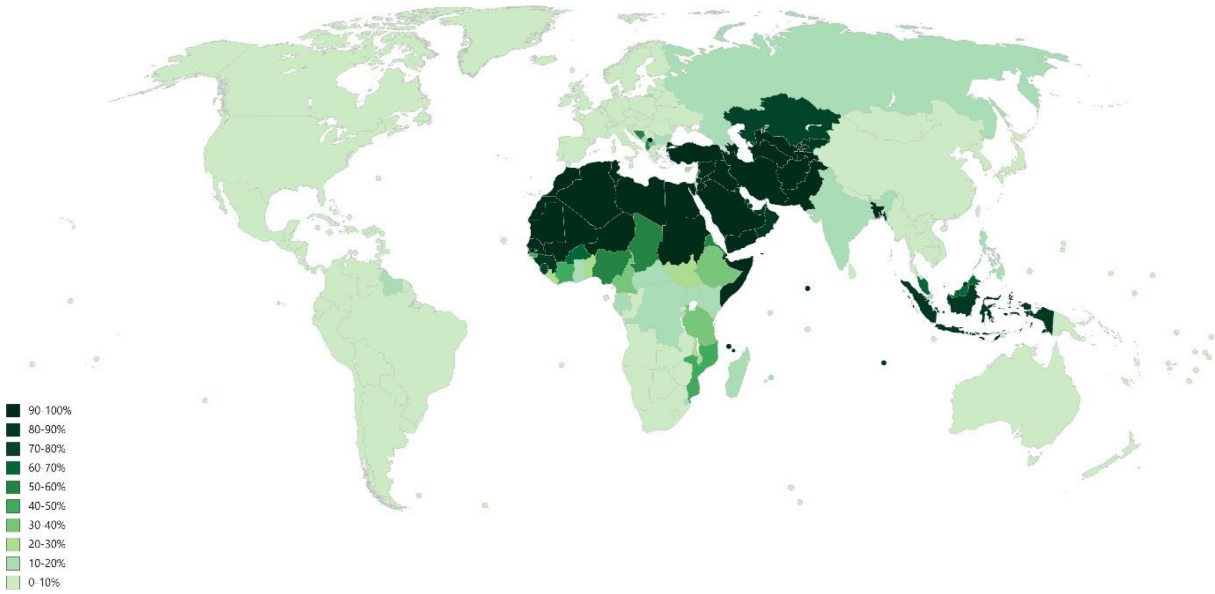
birliktelikten söz edilememektedir. Bununla birlikte Türkiye ile Afrika Birliği arasındaki ilişkilerin gün geçtikçe gelişmekte olduğuna ve daha da iyi bir noktaya doğru yol aldığına da dikkat çekmek yerinde olacaktır.[20] Bu gelişmeler kolektif savunma bağlamında birliktelikler noktasında da bir potansiyel oluşturmaktadır.

Türkiye-Afrika ilişkilerinin gelişmekte olması, kolektif savunma bağlamında yeni seçeneklerin oluşması açısından değerlendirilebileceği gibi ileride İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birliğin Afrika Birliği ile ilişkilerinin tesis edilmesinde ve muhafazasında değerlendirilmesi açısından değerlendirilebilir. Zira Türkiye'nin de içinde olacağı bir İslam Birliği ile ilişkilerin tesisinde şüphesiz Türkiye-Afrika Birliği ortaklığı kadim bir birliktelik ile ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Türkiye Afrika ile olan birlikteliği ve stratejik ortaklığı sebebiyle, İslam Birliği ile Afrika Birliği arasında kolektif savunma bağlamında sağlam köprülerin kurulması anlamında değer taşıyan bir ülkedir. Bu anlamda bu tür birliktelik süreçlerine öncülük edebilecek potansiyeli de uluslararası etkinliği ve gücü ile bünyesinde barındırmaktadır. Her ne kadar reel uluslararası konjonktür sebebi ile ilk etapta genel bir birlik sağlanamasa da İslam Birliği'nin kurucu devletler birliğinin ya da en azından bölgesel veya bölgeler üstü bir kolektif savunma kompleksinin oluşturulabileceği ortadadır. Bu açıdan kolektif savunmanın temellerini atabilme potansiyeli yüksek ülkelerden biri de Türkiye'dir. Bu anlamda şartlar belirli seviyelere gelmiş olup, potansiyel girişimler uluslararası karar alıcıların adım atmasını beklemektedir.

Afrika Birliği'nin İslam Birliği Açısından Önemi

İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birliğin kolektif savunma açısından da bir kapasite oluşturacağı yadsınamaz bir gerçektir. Bu anlamda İslam ülkeleri arasında savunmaya dayalı bir anlaşmanın da yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan dünyada kolektif savunma bağlamında çeşitli birlikler bulunmaktadır. Kolektif savunmayı da kapsayacak bir birliğin elbet dünyada var olan diğer kolektif savunma kompleksleri ile de ilişkisi olacaktır. Bu bağlamda gerek coğrafi yakınlığı gerekse kapasitesi açısından Afrika Birliği ön plana çıkmaktadır.

[20] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Afrika Birliği (AfB)".

Şekil 2. Dünya Müslüman Nüfus Yüzdeleri - 2018[21]

Afrika Birliği'nin İslam Birliği açısından önemi en çok Afrika kıtasındaki Müslüman nüfusu ile ilgilidir. Bu açıdan Müslüman nüfusunun büyük bir bölümünün Afrika kıtasında bulunduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Afrika kıtası haritada da görüldüğü üzere, çoğunluğu veya büyük bir miktarı Müslüman olan ülkelerin çoğunu da barındırmaktadır. Tüm bunlar devletlerarası işbirliği ve dayanışmanın sağlanması, toplumlararası birlik ve beraberliğin kuvvetlendirilmesi açısından değerli taşıyan ve değerlendirilebilir fırsatlardır. Müslüman nüfusa ek olarak Afrika kıtasının toplam nüfusu da değerlendirildiği vakit, Afrika Birliği'nin nüfus kapasitesinin İslam Birliği için önemi yadsınamaz bir gerçektir.

	Nüfus ve Yüzde Bilgisi	2020
Afrika	**Müslüman Nüfusu**	**542,270,929**
	Toplam Nüfus	**1,307,200,138**
	Müslümanların Yüzdesi	**%41.48**
Dünya	**Müslüman Nüfusu**	**2,050,085,347**
	Toplam Nüfus	**7,881,482,130**
	Müslümanların Yüzdesi	**%26.01**

[21] Wikipedia, "World Muslim Population by Percentage (2018 Estimate)", Islam by Country, Erişim Tarihi: 06 Haziran 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Islam_by_country#/media/File:World_Muslim_Population_2018.png.

Afrika/Dünya		
	Müslüman Nüfus Oranları	**542,~/2,050,~**
	Müslümanların Yüzdesi	**%26.45**
	Toplam Nüfus Oranları	**1,307,~/7,881,~**
	Genel Nüfus Yüzdesi	**%16.59**

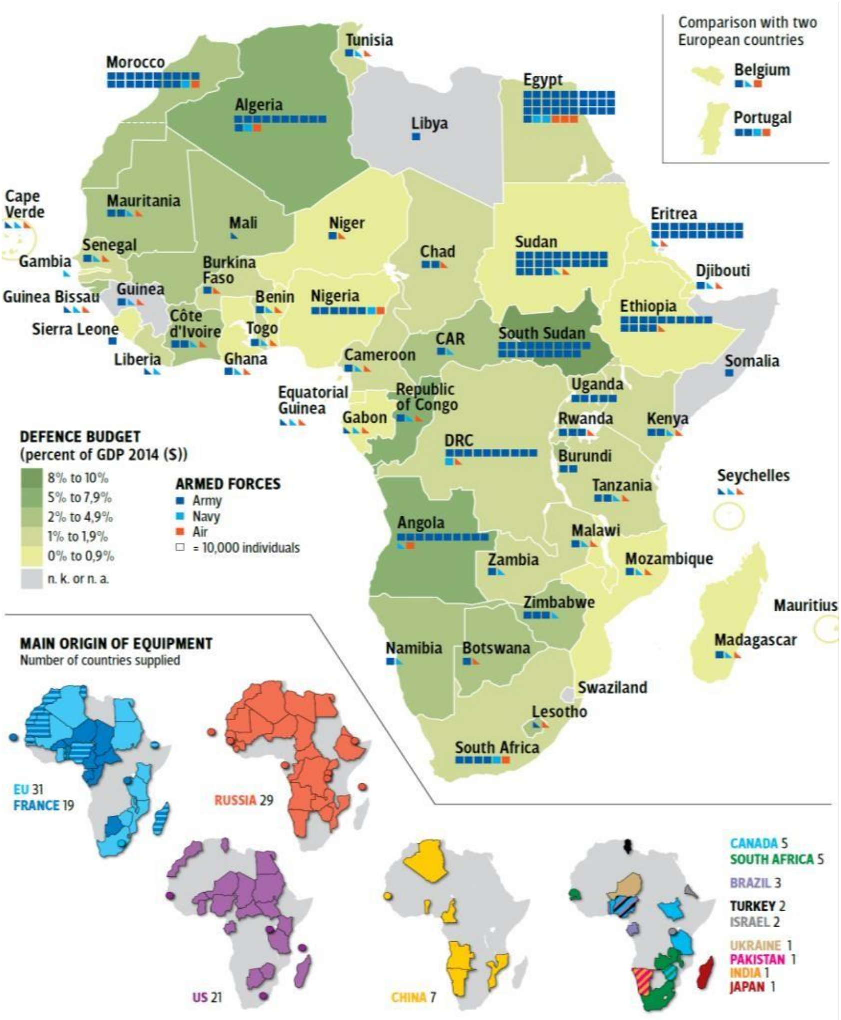
Tablo 1. 2020 Afrika-Dünya Nüfus ve Yüzde Bilgileri[22]

Afrika kıtasının 2020 yılı toplam nüfusu 1,307,200,138 kişi olup, Müslüman nüfusu bu nüfusun yüzde 41.48'i ile 542,270,929 kişidir. Bu miktar da 2020 yılında 7,881,482,130 kişiye ulaşmış dünya nüfusunun yüzde 26.01'i olan 2,050,085,347 kişilik Müslüman nüfusu ile bir arada değerlendirildiğinde, yaklaşık olarak dünya genelindeki Müslüman nüfusunun yüzde 26.45'inin Afrika kıtasında yaşadığı anlamına gelmektedir. Yine buradan dünya nüfusunun yaklaşık olarak yüzde 16.59'unun Afrika kıtasında bulunduğu anlaşılmaktadır.[23]

Coğrafi-politik açıdan da Müslümanların yoğun olduğu bu bölgelerin Ortadoğu Müslümanları ile coğrafi bütünlüğünün sağlanabiliyor olması İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik açısından paha biçilemez bir unsurdur. Şekil 2'de Müslüman nüfusun genel olarak Orta Afrika ve Güney Afrika haricindeki Kuzey Afrika, Batı Afrika, Doğu Afrika, Sahel Kuşağı gibi bölgelerde yoğunlaşmış olduğu dikkat çekmektedir. Bu noktada günümüz dünya haritasında Müslüman nüfus yoğunluğunun bulunduğu coğrafyalar olarak Afrika'nın batısından başlayarak Orta Asya'ya kadar uzanan ve "İslam Hilali" olarak da ifade edilebilecek bir bölge görülmektedir. Bu bölgenin ciddi bir kısmının Afrika kıtasında bulunuyor olması, Afrika'nın coğrafi-politik konumunun ve Müslümanlar için değerinin daha net görülebilmesi adına önemlidir.

[22] Tablo 1'de kullanılan veriler Kettani'ye ait olan "Muslim Population in Africa: 1950-2020" makalesinden alınmıştır.

[23] Houssain Kettani, "Muslim Population in Africa: 1950-2020", *International Journal of Environmental Science and Development* 1, sayı. 2 (2010): 140.

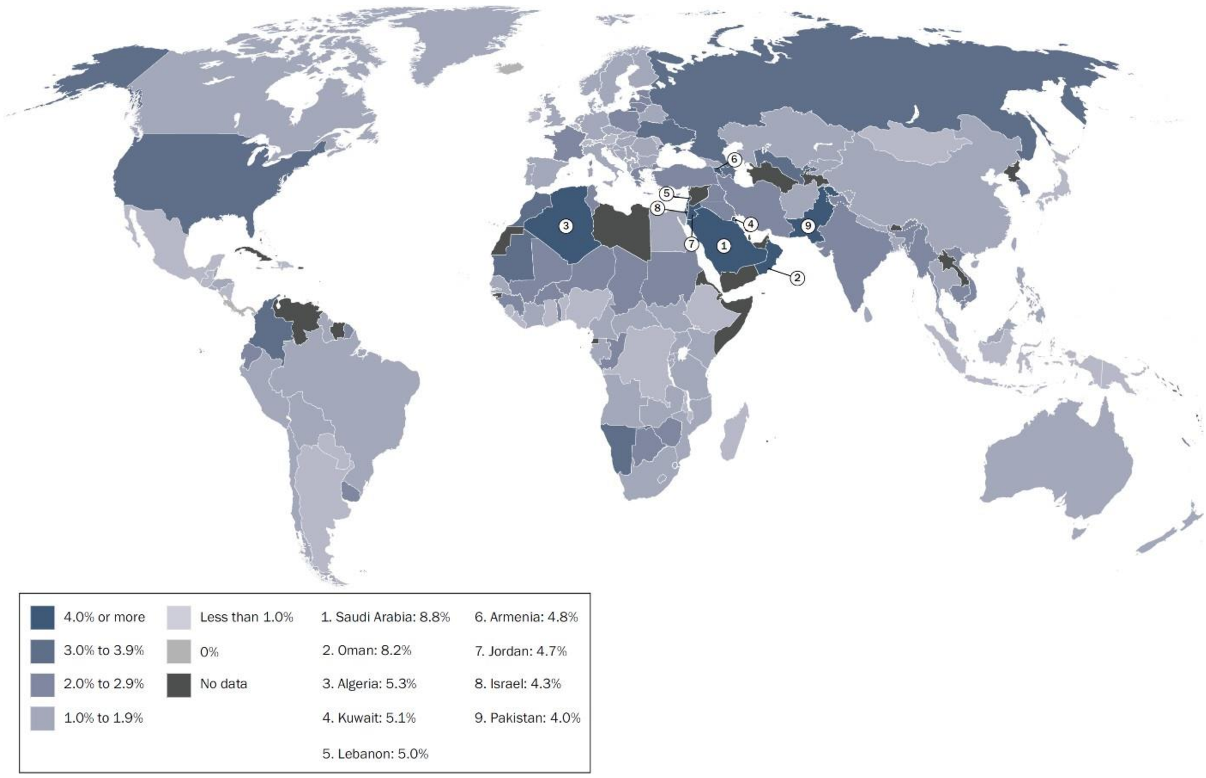

Şekil 3. Afrika Ülkeleri Askeri Gücü ve Savunma Harcamaları (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla) - 2014[24]

Afrika kıtasının ve Afrika Birliği'nin İslam Birliği için kolektif savunma bağlamında nüfus ve coğrafi-politik değerinin ek diğer bir önemi ise şüphesiz askeri kapasitesi açısından öne çıkmaktadır. Şekil 3'te Afrika Birliği üye ülkelerinin 2014 yılı askeri kapasiteleri ve savunma harcamaları görülebilmektedir. Müslümanların yoğunlukta olduğu bölgeler ele alındığında gayrisafi yurtiçi hasıla savunma bütçesi oranının daha çok Batı Afrika bölgesinde yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ordu kapasitesinin de en çok Kuzey Afrika ve Doğu Afrika bölgelerinde bulunduğu analiz edilebilmektedir. Yine genel olarak ele alınacak olursa Afrika Birliği'nin toplam ordu kapasitesinin azımsanamayacak bir noktada olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan Afrika Birliği'nin ordu kapasitesinin İslam Birliği için kolektif savunma bağlamında bir dayanışma unsuru olarak kabul edilirse, Afrika Birliği, İslam Birliği için vazgeçilemez bir müttefik olarak önümüzde durmaktadır. Bu anlamda iki birliğin

[24] David Chuter ve Florence Gaub, "Understanding African Armies" (Paris, 2016), 14.

kolektif savunma bağlamında dayanışma ve işbirliği içinde olması; bölgede barış, güvenlik ve adaletin sağlanması, geliştirilmesi ve muhafaza edilmesinde kritik bir görev üstlenecektir.

Şekil 4. Dünya Askeri Harcama Yüzdeleri - 2018 (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla)[25]

Askeri kapasite bağlamında savunma harcamalarının altında değerlendirilebilecek ve yine Afrika Birliği'nin İslam Birliği için önemi açısından ele alınabilecek bir husus da askeri harcama oranlarıdır. Şekil 4'te Afrika kıtasında özellikle Müslüman nüfusunun yoğunlukta olduğu bölgelerde gayrisafi yurtiçi hasıla yüzdesi olarak askeri harcamaların yüksek oranlarda olduğu görülebilmektedir. Afrika'nın diğer bölgelerinde de oranlar azımsanamayacak bir noktadadır. Afrika Birliği genelinde bu harcamalar toplu olarak değerlendirilecek olursa askeri gücü ve kolektif savunmayı destekleyici bir noktada durduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda İslam Birliği ile işbirliği içinde olacak Afrika Birliği'nin askeri kapasitesinin ve dayanışmanın bölgede barış ve güvenliğin tesisinde olumlu etkiler doğuracağı inkâr edilemez bir gerçektir.

Tüm bu hususlar özetlenecek olursa, Afrika Birliği'nin İslam Birliği için önemi nüfus, coğrafi-politik ve askeri kapasite unsurları açısından ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda

[25] Nan Tian vd., "Trends in World Military Expenditure, 2018" (Stockholm, 2019), 10.

Afrika Birliği'nin İslam Birliği için vazgeçilemez bir dayanışma unsuru olduğu anlaşılmaktadır.

Genel Değerlendirme

"Kolektif savunma" ya da "kolektif meşru müdafaa" özetle kavramı devletlerin bir tehdit karşısında bir uzlaşı sağlamalarını ifade etmektedir. Uluslararası hukuk tarafından devletlere tanınmış bir hak olan kolektif savunma kavramı Birleşmiş Milletler Andlaşması Madde 51'de yer almaktadır. Günümüzde dünya genelinde bölgesel seviyede Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (EU), Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (SCO), Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi (AU), Güney Amerika Savunma Konseyi (UNASUR) isimli kolektif savunma uzlaşıları bulunmaktadır. Tüm bu uzlaşılar incelendiğinde dünyanın çok kutuplu bir yapıya doğru ilerlemekte olduğu görülmektedir. Savunmanın coğrafi anlamda bölgesel kolektif savunma şemaları, siyasi anlamda da bölgesel kolektif savunma kompleksleri üzerinden sağlandığı bir yapıya doğru kaydığı anlaşılmaktadır.

İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik kolektif savunma anlamında da bir kapasite oluşturmak durumundadır. Bu kapasitenin dünya geneli diğer kolektif savunma kompleksleri ile iletişimi ise uluslararası uzlaşının getirdiği doğal bir sonuçtur. Bu anlamda İslam Birliği ile Afrika Birliği arasında kolektif savunma bağlamında kurulacak ilişkiler çok önemli bir noktada durmaktadır. Bu noktada Afrika Birliği'nin gerek nüfus kapasitesi gerek coğrafi konumu gerekse askeri kapasitesi kolektif savunma bağlamında önem taşımaktadır. Yine işbirliği açısından geçmişe dayanan bir Türkiye-Afrika Birliği ortaklığı da ilişkilerin tesisi ve muhafazası açısından önemlidir.

Afrika Birliği'nin nüfus kapasitesi neredeyse yarıya yakın Müslüman yoğunluk oranı ile İslam Birliği için vazgeçilemez bir bölgedir. 2020 yılı itibariyle Afrika kıtası 1,307,200,138 kişilik nüfusu ile dünya nüfusunun takriben yüzde 16,59'unu oluşturmakta olup, bu nüfusun yüzde 41.48'i Müslümanlardan oluşmaktadır. Afrika kıtasında 542,270,929 Müslüman nüfusu bulunmaktadır. Afrika kıtasındaki Müslüman nüfusu, 2,050,085,347'lik dünya geneli Müslüman nüfusunun yüzde 26,45'ini oluşturmaktadır. Bu da takriben dünya geneli Müslüman nüfusunun dörtte birinin Afrika kıtasında yaşadığına işaret etmekte olup, bu anlamda İslam Birliği için ayrılamaz bir unsurdur.

Afrika Birliği'nin coğrafi kapasitesi de Müslüman yoğunluğu bulunan bölgelerin diğer İslam coğrafyaları ile bütünlük oluşturması ve ayrılamaz bir parça olması sebebi ile İslam

Birliği için önem taşımaktadır. Afrika kıtasında Müslümanlar genel olarak Orta Afrika ve Güney Afrika haricindeki Kuzey Afrika, Batı Afrika, Doğu Afrika, Sahel Kuşağı bölgelerinde yoğunlaşmaktadır. Bu açıdan Afrika kıtasının coğrafi olarak da Müslümanların yoğun olarak yaşadığı Ortadoğu bölgesi ile bütünlük sağlamakta olduğu anlaşılmaktadır. Batı Afrika'dan başlayarak Orta Asya'ya kadar uzanan "İslam Hilali" olarak ifade edilebilecek coğrafi bölgenin ciddi bir payına sahip olması Afrika kıtasının coğrafi-politik açıdan İslam Birliği için önemini daha net ortaya koymaktadır.

Afrika Birliği'nin kolektif savunma bağlamında İslam Birliği için en önemli unsurlarından bir diğeri ise askeri kapasitesi olarak ön plana çıkmaktadır. Afrika ülkelerinin 2014 yılı askeri kapasiteleri ve gayrisafi yurtiçi hasılaya dayalı savunma harcama oranları Müslümanların yoğun olarak yaşadığı bölgeler üzerinden incelendiğinde gayrisafi yurtiçi hasıla savunma bütçesi oranının genel olarak Batı Afrika bölgesinde daha yüksek olduğu, ordu kapasitesinin de Kuzey Afrika ve Doğu Afrika bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yine bağlantılı olarak gayrisafi yurtiçi hasılaya dayalı savunma harcama oranlarının altında değerlendirilebilecek gayrisafi yurtiçi hasılaya dayalı askeri harcama oranlarının 2018 yılı değerlerinin de Müslüman nüfusun yoğunlukta olduğu bölgelerde yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Afrika Birliği'nin askeri kapasitesi, İslam Birliği açısından sağlanacak işbirliği ve dayanışma vesilesi ile bölgede barış, güvenlik ve adaletin tesisinin sağlanması ve muhafaza edilmesi noktasında öneme sahiptir.

Tüm bunlar toplu bir şekilde değerlendirildiğinde Afrika Birliği'nin nüfus kapasitesi, coğrafi kapasite ve askeri kapasite açısından belirli bir potansiyele sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapasite İslam Birliği için kritik bir öneme sahiptir. İslam Birliği ile Afrika Birliği arasında yapılacak işbirliği bölgede barış, güvenlik ve adaletin tesisinde ve muhafazasında rol oynayacaktır.

Kaynakça

Aleksovski, Stefan, Oliver Bakreski, ve Biljana Avramovska. "Collective Security – The Role of International Organizations – Implications in International Security Order". Mediterranean Journal of Social Sciences 5, sayı. 27 (2014): 274–82.

Resmi Gazete. "Birleşmiş Milletler Andlaşması ve Milletlerarası Adalet Divanı Statüsü". San Francisco, 1945, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf.

United Nations. "Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice". San Francisco, 1945. https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf.

"Collective Security". Wikipedia. Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Collective_security#Collective_defense.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Gelişen Sekiz Ülke (D-8)". Uluslararası Kuruluşlar ve lişkilerimiz. Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020. http://www.mfa.gov.tr/gelisen-sekiz-ulke-_d-8_.tr.mfa.

"Mağrip Arap Birliği (MAB)". Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz. Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020. http://www.mfa.gov.tr/magrip-arap-birligi.tr.mfa.

"TÜRK KONSEYİ (Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi)". Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz. Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020.

http://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa.

Türk Keneşi. "Üye Ülkeler / Kuşbakışı Türk Keneşi". Erişim Tarihi: 30 Eylül 2020. https://www.turkkon.org/tr/uye-ulkeler.

Wikipedia. "World Muslim Population by Percentage (2018 Estimate)". Islam by Country. Erişim Tarihi: 06 Haziran 2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Islam_by_country#/media/File:World_Muslim_Population_2018.png.

Wolfers, Arnold. "Collective Defense Versus Collective Security". Discord and Collabration: Essays on International Politics, ed. Reinhold Niebuhr, 181–204. Maryland: The Johns Hopkins Press, 1962.

İslam Ülkelerinde Askeri Üsler (Çad Örneği)

Dr. Ahmed Ojley Abdülvahid
Nun Araştırma ve Geliştirme Araştırmaları Merkezi
abouamar1976@gmail.com

Giriş

Bir ülkede askeri üssün kurulması, iki ülke arasında askeri iş birliğini geliştirmeyi, ortak çıkarları güvence altına almayı ve bölgesel ve ulusal güvenliği korumayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda bilgi toplamayı ve diğer ülkelerde neler olup bittiğini öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu güçler, bazı kalkınma ve insani yardım faaliyetlerine de müdahale eder.

Oysa çıkarlar, terör dengesi olarak adlandırılan askeri güç onları koruduğunda devam edebilir. İslam ülkelerinin askeri üslerdeki deneyimleri, bir asırdan fazla bir süre önce, dünya savaşları sırasında, bağımsızlık sırasında, ardından ulusal hükümetler, soğuk savaş sırasında ve daha sonra günümüzde insan haklarını korumak, özgürlükleri geliştirmek ve terörle mücadele adına Batı'nın bu ülkeleri işgalinden bu yana geniş kapsamlı bir deneyimdir. Avrupa üsleri İslam dünyasının eski sömürge ülkeleri olarak temsil edilen yeni askeri üsler oluşmaya, ve Amerika'nın dünyanın yeni süper gücü olması, Ayrıca Çin, Japonya, Hindistan, Türkiye vs. gibi yükselen güçler askeri üsler kurmaya başladı.

Pek çok Afrika ülkesi, yaklaşık bir asırdır sömürge ülkelerinin kontrolüne giren İslam ülkeleri sistemi içinde kabul ediliyor ve çoğu ülke geçen yüzyılın ortalarında bağımsızlıklarını kazandılar. Sömürge döneminde Afrika ülkelerinin maddi ve manevi kaynaklarının birçoğu tükendi ve Afrikalıları dünya ülkelerine taşıyan Avrupa'daki gemiler bu trajedilerin en iyi tanığı oldu. Yirmi yıl önce, bu ülkeler çıkarlarını korumak, aşırılığın büyümesini önlemek, uluslararası nakliyeyi korumak, korsanlığı önlemek ve terörizmle mücadele adına geri dönmeye başladılar.

Bu uluslararası çatışmalar, genel olarak İslam dünyasını ve özellikle de Afrika'yı, halk tarafından seçilen ulusal hükümetlerin yokluğunda uluslararası güçlerin çıkarlarının kesiştiği bir sahne haline getirerek, diktatör hükümetlerin kendi halklarının yeteneklerini kontrol etmesine neden oldu. Bu da onları zayıflatarak dış destek aramaya ve koltuklarını korumak için yabancı güçlerin yardımına ihtiyaç duydular.

Ayrıca, İslam dünyası ve özellikle Afrika'daki kullanılmayan kaynaklar, uluslararası güçlerin gözdesi olmaya devam eder. İslam dünyasında askeri çatışmalara yol açabilir.

Gelecekteki su, gıda ve hammaddeler gibi ekonomi ve kaynak savaşın göstergeleri daha fazla kaybetmeye yol açabilir. Bu, gerektiğinde yüzleşmeye uygun güçle hazırlanmayı gerektirir.

Aruba'nın toplumlarının yaşlılığı demografik değişim tehdidi altında olduğu hissinin yenilenmesi gerektiği ve kendi kaynaklarının zayıflığının onları teknoloji ve silah ihracatına bağımlı hale getirdiğini de kabul etmektedir. Bu ülkelerin istikrara kavuşması, siyasi ve askeri bağımsızlıklarının oluşması ve bu nedenle, bu ülkelerin gelişeceği, dünyada silahlı çatışmalara yol açabilecek ve güç dengesini yeniden geri getirecek başka küresel savaşlar gerçekleşmesi istemeyen, eski sömürge ülkeleriyle ilişkilerini yeniden hesaplamaya başlayan az gelişmiş ülkelerin kaynaklarından uzun yıllar beslenmiş yabancı ülkeler, Yeni kurtuluş hareketleri siyasi, ekonomik ve askeri bağımsızlık çağrısında bulunmaya başladı. Bu da bu ülkeleri büyüme yolunda olmaya hazırlanıyor ve sömürgeciliğe yeniden direnme ve tüm ulusal toprakları özgürleştirme çağrısında bulunuyor. Dolayısıyla, bir sonraki çatışma kaynaklar, etki ve genişleme mücadelesidir. Bu da, İslam dünyasının ülkelerini çeşitli alanlarda birlik ve iş birliğine mecbur kılan zorlukla karşı karşıya getiriyor.

Türkiye, tarihi ve kültürel mirası, devasa kaynakları, stratejik derinliği ve pek çok maddi ve manevi kaynağı nedeniyle uluslararası tarafların tehdit ettiği İslam dünyasının özlemlerini karşılamaya katkı sağlayabilecek onur verici zamanında olduğu bu büyük işe liderlik etmeye aday ülkeler arasındadır ve bu büyük çabalara gerektirir. Ancak istenen sonuçlar büyüktür.

Çad, eski bir Fransız kolonisi, Orta Afrika Devletleri Birliği'nin ve Uluslararası Frankofoni Örgütünün kurucu ülkelerinden biri, Afrika Birliği, Sahel ve Sahra Örgütü, Çad Gölü Havzası Örgütü üyesi vb. Fransa ile ortak savunma anlaşmaları vardır. Afrika ülkelerine aracılık ettiği, sahili ve Sahra'yı birbirine bağladığı ve kıtanın kuzeyi, güneyi, doğusu ve batısı arasında bir koridor olarak kabul edildiği için stratejik bir konuma sahiptir ve bu da onu bir yandan kaynaklar, diğer yandan stratejik konum açısından uluslararası güçlerin ilgi odağı haline getirmektedir.

Ayrıca, devasa öz kaynakları şimdiye kadar sömürülmedi ve nüfusu sürekli artıyor, bu da onu dışında üretilen ürünler için bir pazar haline getiriyor. Siyasi sistemlerinin zayıflığı, ülkeleri, gelecekte büyük ülkelere yönelik ölçeği destekleyen uzun vadeli stratejik bir perspektife göre, ekonomik, askeri veya teknolojik alanlarda, aralarında ortaklık anlaşmaları yapmaya acele ettirmektedir.

Araştırma, Araştırma, tarih ve coğrafya açısından modern İslam ülkeleri, Afrika'daki yabancı kuvvetler, yabancı askeri kuvvetler, Afrika'nın dünya savaşlarına katılımı, Afrika

ülkelerindeki askeri üsler, askeri üslerin mevcut savaşlardaki rolü, Çad'daki askeri üsler ve sonuç, sonuçlar ve önerileri ele almaktadır.

1. Tarihsel ve coğrafi olarak modern İslam ülkeleri

İslam dünyası, batıda Amerika, doğuda Çin, kuzeyde Rusya ve güneyde Hint Okyanusu arasında uzanır. Nil Nehri, Kızıldeniz, Basra Körfezi ve Akdeniz gibi dünyadaki önemli su yollarını içerir. Nüfusu 1,5 milyarı fazladır. Dünyanın demografik olarak en çok büyüyen bölgesi olarak kabul edilir ve İslam dünyasının nüfusunun çoğu gençlerden oluşmaktadır. Dünyanın doğal kaynaklarının çoğunu içerdiği ve gelecekteki jeopolitikte (kaynaklar, coğrafya, değerler vb.) sahip olduğu için önemli bir konuma sahiptir.

Ayrıca İslam dünyası, Çin, Avrupa ve Amerika gibi komşu bölgelerdeki Müslümanların sayısını artırarak her geçen gün yeni topraklar kazanıyor. İstatistikler İslam dünyasının gelecekte demografik olarak önemli ölçüde genişleyeceğini gösteriyor

Ve İslam dünyası genellikle İslam dinine mensup olan herkesten oluşan İslam cemaatine ve İslam milletine veya İslam dinini uygulayan toplumlara atıfta bulunur, bu terimler İslam'ın yayıldığı ülkeleri ifade eder ve İslam dünyası Müslümanlar arasında İslam Evi olarak bilinir.

İslam'ın Altın Çağı, İslam'ın ortaya çıkışı ve ilk İslam devletinin 622H.'de kurulmasıyla başlayan İslam dünyasında Orta Çağ'a denk geldi. İslam dünyası, bir araya gelen ve eski Yunan, Roma uygarlığı, Pers İmparatorluğu, Çinliler, Hintliler, Mısırlılar, Fenike uygarlıkları, Türklerden edinilen bilgilerin sunulmasına katkıda bulunan bir grup kültür tarafından şekillendirildi.

İlk İslami varlık Medine'de, Peygamber efendimizin. 12H yılında Mekke'den göç ederek, bireylerin ve kabilelerin İslam'a girmesiyle büyümeye ve genişlemeye başlayan İslam devletinin çekirdeğini oluşturduğunda gerçekleşmişti. Hicretin sekizinci yılında Mekke'nin fethinden sonra, kabilelerin İslamiyetini ilan ederek Resule akın etmesiyle İslam devleti genişlemeye başladı. Peygamberimizin ölümüyle birlikte, İslam devleti Arap Yarımadası'nı da içine aldı.

Daha sonra otuz yıllık dört Halifeler döneminde devlet genişledi. Bu dönemde İslam Devleti Arap Yarımadası'nın dışına Suriye, Lübnan, Ürdün, Filistin, Kıbrıs, Irak, Mısır, İran, Horasan, Ermenistan, Azerbaycan, Anadolu'nun bazı bölgeleri, Libya, Tunus, Cezayir ve Fas'ı da içine alacak şekilde genişledi. Devletin merkezi El-Medine idi.

Sonra Emevi Halifeliği geldi. Doksan yıl sürdü ve bu dönem İslam dünyasında büyük bir gelişmeye tanık oldu. Doğuda İran, Hindistan, Çin ve Orta Asya'yı kapsayacak şekilde yayıldı. Batıda Kuzey Afrika ve Endülüs'e (İspanya, Portekiz ve güney Fransa) yayıldı. Devletin merkezi Şam'daydı.

Ardından 1258 yılına kadar güçlü ve kapsamlı süren Abbasi Halifeliği geldi. İslam Devleti'nin merkezi Bağdat'taydı. İslam, Orta Asya'da Abbasi döneminde genişlemiş, Emeviler döneminde ulaştığı bölgelere ek olarak Batı, Orta ve Doğu Afrika'da yeni bölgelere de nüfuz etmiştir.

Sonra Mısır'da Memlükler dönemi geldi. Devletleri Mısır, ŞAM ve Irak'ı kapsamaktaydı. İslam dünyasının çeşitli bölgelerinde, örneğin Kuzey Afrika, Endülüs, Hindistan, Çin ve Orta Asya'da 1517'ye kadar bağımsız İslam ülkeleri vardı. İslam devletinin merkezi Kahire'deydi. Memlükler döneminde İslam Hint kıtasına, Güneydoğu Asya'ya ve Güneybatı Afrika'ya yayıldı. Endülüs Batılı ülkeler tarafından işgal edildi. 1492'de İslam dünyasından ayrıldı.

Daha sonra 1300 yılında Türkiye'de Osmanlı Halifeliği geldi. İslam dünyasının liderliğini mirasını aldı ve yönetimi Kuzey Afrika'ya kadar uzandı. Osmanlı Halifeliği döneminde İslam dünyası Türkiye, Balkanlar, Doğu ve Orta Avrupa'da genişledi ve İslam Batı Afrika, Hindistan, Doğu ve Güneydoğu Asya'ya yayıldı. İslam devletinin merkezi, 1453 yılına kadar Bizans İmparatorluğunun merkezi olan İstanbul (Konstantinopolis) idi ve Osmanlı İmparatorluğu 1. Dünya Savaşı'nda çöktü ve Türkiye dışında ona bağlı bölgelerin çoğunu kaybetti. 1924'te Kemal Atatürk, Türkiye'yi laik bir devlet ilan ederek hilafeti kaldırdı ve böylece İslam dünyası, İslam halifeliğinin temsil ettiği siyasi birliği kaybetti.

2. Günümüzde İslam Dünyası

Modern zamanlarda, İslam dünyasının çoğu Avrupa güçlerinin etkisi ne de sömürgeci hakimiyetine maruz kalmıştır. Sömürge sonrası ulus laik ve dini eğilimlerden etkilenerek çeşitli askeri, politik, ekonomik ve sosyal modelleri benimsemiştir.

2015 istatistikleri itibarıyla 1,8 milyar veya dünya nüfusunun yaklaşık %24,1'i Müslümanlardan oluşmaktadır. Bölgedeki toplam nüfusun yüzdesine göre Müslüman çoğunluk olarak kabul edilir. %91'i Ortadoğu'da; Orta Asya'da %89, Güneydoğu Asya'da

%40, Güney Asya'da %31, Sahra Altı Afrika'da %30, Asya'da %25, Avrupa'da yaklaşık %6 ve Amerika'da %2.

Müslümanların yaklaşık %13'ü Müslüman çoğunluğa sahip en büyük ülke olan Endonezya'da yaşıyor ve dünyanın en büyük Müslüman sayısı olan yer Güney Asya'da %31, dinin egemen olduğu yer Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da %20 ve %15'i Sahra Altı Afrika'da yaşıyor. İslam dünyanın en hızlı büyüyen ve yayılan dini olduğu için Amerika, Kafkaslar, Orta Asya, Çin, Avrupa, Güneydoğu Asya, Filipinler ve Rusya'da da büyük İslami toplumlar vardır. %50'den fazla Müslüman nüfusa sahip herhangi bir ülke İslam ülkesi olarak kabul edilir.

Pek çok İslam ülkesinin Batı sömürgeciliğinin ardından ünlü Six-Picot anlaşmaları ile bölge ve devletçiklere bölündü ve rejim monarşi ve cumhuriyete geçti. İslam Konferansı Teşkilatı'nda İslam ülkelerinin Müslüman bir ülkeye yapılan saldırıya ilişkin bazı ihbar ve kınamalar veya direktifler veya tavsiyeler yayınlamak için yıllık toplantıları dışında "İslam ulusu" teriminden geriye hiçbir şey kalmadı. İslam Konferansı Teşkilatı'nda İslam ülkelerinin Müslüman bir ülkeye yapılan saldırıya ilişkin, İslam ülkeleri arasındaki karşılıklı savunma anlaşmalarını engellenmesi ve İslam dünyasının sorunlarına ve zorluklarına gerçek olumlu çözümlere ulaşamamak gibi çoğu zaman uygulanmayan bazı kınamalar, tavsiyeler veya nasihatler yayınlamak için yıllık toplantıları dışında "İslam ulusu" teriminden geriye hiçbir şey kalmadı. Ancak ulus kavramı ve birliğinin gerekliliği gün geçtikçe kök salmakta ve bu halklara dayalı yaklaşan bir rönesansı işaret etmektedir.

3. Afrika'daki yabancı Güçler

a. Fransız Güçleri

Afrika'daki onlarca Batı ve Fransız askeri müdahalesi, sömürgecilik, "cumhuriyet tarafından işlenen büyük bir hata" idi. Bu nedenle, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Aralık 2019'da Abidjan'da Fildişi Sahili Devlet Başkanı El Hassan Ouattara ile ortak bir basın toplantısında resmi bir özür dilemeden veya bu "hatanın" sonuçlarını üstlenmeden,

Ülkesi ile Afrika kıtası arasındaki ilişkide, seçilmesinden önce Cezayir'de ifade ettiği gibi, ülkesi ile eski Afrika kolonileri arasındaki ilişkide sanki o aşama geçmiş gibi yeni bir sayfa açmaya çağırıyor ve durum şu ki, Fransa'nın suçları ve askeri müdahaleleri Afrika kıtasında devam ediyor.

Fransa Afrika'yı kalıcı olarak terk etmedi, ancak orada çıkarlarını korumak için başka bir şekilde kalmaya devam etmek için Afrika kıtasının çeşitli köşelerinde kontrolü sıkılaştırmak için birçok askeri üs kurdu ve Afrika ülkelerinin liderleriyle, özellikle de ordu ve diktatörlükle yakın bağlar kurdu.

Fransa, 1524 yılında sömürge faaliyetlerinin başlamasından sonra, kuzey ve batı Afrika arasındaki 20 ülkede sömürge yönetimini kurdu ve yaklaşık 300 yıl boyunca kıtanın bölgelerinin% 35'i Fransız kontrolüne tabi oldu.

Geçen yüzyılın ellili ve altmışlı yıllarında, Fransız kolonilerinin çoğu bağımsız hale geldi. Bununla birlikte, Paris'in etkisi bu eski kolonilerin çoğunda süreklilik gösterdi. Hatta kendi çıkarlarını korumak için kendine bu ülkelere askeri müdahale hakkını bile verdi.

Geçen yüzyılın altmışlı yıllarının başlarında, Gabon Fransa'dan kurtuldu ve sömürge idaresinde gümrük memuru olarak çalışan Leon Empa iktidara geldi. Ancak Gabon ordusu tarafından 18 Şubat 1964'te kansız bir darbeyle düşürdü. Sadece iki gün sonra, Fransız kuvvetleri Libreville'de bir operasyon başlattı ve müttefiklerini tekrar iktidara getirdi. Fransız yanlısı politikalarının bir sonucu olarak onu büyük bir muhalefetle karşı karşıya getirdi. Bu da onu olağanüstü hal uygulamaya sevk etti ve 1967'de kanserden öldü ve başkan yardımcısı Omar Bongo'nun yerini aldı.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne Müdahale 1978 yılının Mayıs ayında, yüzlerce Fransız askeri, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin güneydoğusundaki Kolwezi kentine, isyancıların binlerce Avrupalıyı ele geçirmesinin ardından baskın düzenledi. Bu müdahale, Başkan Mobutu Sese Seko'nun talep ettiği yardıma yanıt olarak geldi. Beş askerin öldürülmesiyle sonuçlandı. Ancak 2.700 yabancının tahliyesine izin verdi.

İmparator Jean-Bedel Bokassa'ya yapılan darbe 1979'da Fransa, İmparator Jean-Bedel Bokassa'nın ülkedeki öğrencileri ve muhalefeti bastırması bahanesiyle geleneksel müttefiki Orta Afrika Cumhuriyeti'ne yardımını durdurdu, ancak en belirgin nedeni bu Afrika ülkesinin başkanı Jean-Bedel Bokassa'nın Libya Devlet Başkanı Muammer Kaddafi'ye yakınlığı idi. Aynı yılın 20 Eylül günü, Bokassa Libya'da iken, Barracuda askeri operasyonu onu iktidardan düşürmek için başlatıldı. Birkaç gün sonra, başkent Bangui, Fransız kuvvetlerinin kontrolüne geçti. Ardından, aynı zamanda Bokassa'nın danışmanı olan Orta Afrika Cumhuriyeti'nin eski Başkanı David Dako, krallığın sona erdiğini ve Cumhuriyetin yeniden kurulduğunu ilan etti.

1983'te Çad'a müdahale, bir Fransız askeri helikopteri Çad toprakları üzerinde karaya indi. Eski Çad Devlet Başkanı Hossein Habré'nin ülkenin kuzeyinde meydana gelen bir isyanı ortadan kaldırmasına yardım etmesi için isteği üzerine Manta operasyonu başladı. Operasyon bir yıl sürdü ve bu süreç içinde onlarca Fransız kuvvetlerinden asker öldü. Fransa ve ABD'nin desteğiyle Hüseyin Habré tarafından devrilen Cumhurbaşkanı Gokoni Wadi'ye destek vermek için, Libya silahlı kuvvetlerinin Ekvator'a paralel olarak 16 derece kuzeyi geçmesinin ardından,1986 Şubatta Fransa'nın desteği ile Çad'da konuşlanan Ibervier kuvveti yayıldı. Bu kuvvetler, Fransa'nın çıkarlarını, özellikle Çad'da ikamet eden Fransız vatandaşlarının güvenliğini koruma ve Çad ordusuna ve güvenlik güçlerine (malzeme, yakıt, ulaşım ve eğitim) lojistik desteği, ayrıca Çad silahlı ve güvenlik güçleri için istihbarat desteği sağlama görevi kapsamında geldi. Fransız Savunma Bakanlığı'nın web sitesine göre, Temmuz 2014'teki görevlerinin bitiminden birkaç ay önce, bu kuvvetin asker sayısı kara kuvvetleri (320 asker ve 80 araba) ve hava kuvvetleri (150 asker ve Encemine üssünde yaklaşık 12 uçak) ve çeşitli lokasyonlarda bulunan birimlere saha ve teknik destek sağlayan ortak bir destek üssü üzerinden dağıtılan yaklaşık 950 askere ulaştı.

Komorlara Müdahale 1978'de Fransız paralı asker Bob Denard'ın düzenlediği darbe ile Komorlar'da cumhurbaşkanlığını üstlendi. Abdullah iktidarını güçlendirdi. Cumhurbaşkanlığı korumasını ve başbakanlığını kaldırdı ve Fransa'dan izin alarak başka bir eyalete aday olmasını sağlayan yeni bir anayasa kabul etti. On bir yıl sonra, 26 Kasım 1989'da, Ahmed Abdullah ordunun kışkırtmasıyla öldürüldü. Üç gün sonra, Dinard ve Cumhurbaşkanlığı Muhafızları, polislerin öldürüldüğü, yüzlerce kişinin tutuklandığı, düzenli ordunun silahsızlandırıldığı ve başyargıç görevden alındığı bir darbe başlattı. 15 Aralık 1989'da Fransa bu darbeye iktidarı üstlenen Bob Denard'ı görevden alarak karşılık verdi ve müttefikleriyle birlikte tutuklandığı Pretoria'ya giden Denard, Şubat 1993'te Fransa'ya döndükten sonra tutuklandı ve Ahmed abdullah'ın ölümünden beraat etti.

1990 yılında "Corimb" Operasyonu Fransa, Afrika'daki Fransız askeri iş birliğinin öncelikleri ölçeğinde Gine Körfezi'nde "Corimb" operasyonunu başlattı. Bu misyon, ekonomik çıkarlarını, özellikle de petrol sömürüsüyle ilgili olanları korumak için bölgenin sularında kalıcı bir Fransız varlığını sağlamayı amaçlamaktadır.

2002'de Licorne Operasyonu, Fildişi Sahili siyasi ve askeri bir kriz yaşadı ve o yılın Eylül ayında Fransa, 24 Ağustos 1961'de iki ülke arasında imzalanan savunma anlaşmaları çerçevesinde Birleşmiş Milletler operasyonundan bağımsız olarak Licorne Operasyonu adı altında askeri bir operasyon başlattı. Savaşan tarafları ayırmak için büyük bir askeri güç Fildişi hükümetinin talebi üzerine Licorne Operasyonu güçleri, Fransız makamlarına göre

4.000 Fransız askerinden oluşuyordu ve bu güçler isyancıları ve sivilleri hedef aldı. Fildişilerin Fransızlara karşı artan öfkesi, 6-7 Kasım 2004 gecesi Abidjan'da olduğu gibi birçok şehirde "Fransız karşıtı" isyanlara yol açtı ve ardından Fransız kuvvetlerinin sayısı azaldı. Licorne Operasyonu güçleri Şubat 2011'de 4.000 Fransız askerinden oluşuyordu. Licorne'un gücü, Başkan Laurent Gbabo'nun istifa etmeyi reddetmesi ve Ouattara'yı ülkenin cumhurbaşkanı ilan eden seçim sonucunu kabul etmemesinden sonra çıkan iç savaş sırasında güçlendirildi. Fransız kuvvetleri, Birleşmiş Milletler kuvvetleri ile birlikte dengeyi Ouattara lehine değiştirdi. O yılın Nisan ayında Gbabo tutuklandı ve yıl sonunda bu kriz çözüldü ve kuvvetin personel sayısı 2013'ün başlarında 450'ye ve ardından 300'e düşürüldü.

17 Mart 2011'de Libya'ya Müdahale, BM Güvenlik Konseyi, Albay Muammer Kaddafi'ye bağlı Libya hükümet güçlerinin Bingazi'deki devrimci güçlere hava saldırıları düzenlemesini önlemek için Fransa, İngiltere, ABD ve Lübnan (Arap Grubu temsilcisi) tarafından öne sürülen Libya'ya uçuşa yasak bölge getirmeyi kabul etti.İki gün sonra, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere, Tomahawk seyir füzelerini ateşleyerek ve buradaki savaş tesislerinin çoğunu tahrip ederek Libya'ya bir saldırı düzenleyerek başlatılan Harmatan Harekatı'na başladı. Barkhane Operasyonuna katılan güç, 3500 Fransız askerinden oluşuyordu ve beş geçici ileri üsse dağıtılmıştı Operasyon, gelişmiş hava üslerinden "günde 15 uçak" oranında operasyonlara başlayan bir hava filosunu harekete geçirdi. Ardından aynı yılın 31 Mart günü operasyon sona erdi ve NATO'nun Libya'da Albay Kaddafi'nin öldürülmesinden 11 gün sonra 31 Ekim 2011 tarihine kadar yürüttüğü "Birleşik Koruyucu Operasyonu" adı altında görevlerine devam edildi. Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin Libya'ya Batı erken müdahalesinin bir destekçisi olması dikkat çekicidir. Muammer Kaddafi rejimini büyük ölçüde değiştirmek istiyordu ve Kaddafi'yi devrildikten yıllar sonra Nicolas Sarkozy, seçim kampanyasını finanse etmek için Muammer Kaddafi'den para aldığı iddiasıyla suçlandıktan sonra resmi bir soruşturmaya tabi tutuldu. Soruşturulan suçlamalar, "seçim kampanyasının yasadışı finansmanı, Libya kamu fonlarının gizlenmesi ve yolsuzlukla" ilgilidir.

2012 Serval Harekâtı, Fransa'nın eski sömürgesi olarak hayati bir etki alanı olarak gördüğü Kuzey Mali Operasyonu, El Kaide ile bağlantılı silahlı grupların eline geçti ve Fransa, silahlı grupların Bamako'ya ilerlemesini durdurmak için Ocak 2013'te binlerce askerini oraya göndererek orada "Serval" adlı askeri operasyonun bir parçası olarak askeri müdahaleye koştu. Fransa, Mali hükümetinden kuzeyi geri almak ve İslamcı militanlara karşı bölge ve dünya için tehdit oluşturan bir terör örgütü kurulmasını engellemek için savaşında yardım etmesini talep ederek Mali'ye askeri müdahalesini yasallaştırdı. Uzmanlar, bu müdahalenin petrol ve maden zenginliği bakımından zengin olan bu Afrika ülkesindeki

Fransız ve Batı çıkarlarını korumak ve sömürge varlığının emsali nedeniyle geleneksel olarak bir etki merkezi olarak kabul edilen bir bölgede Fransız varlığını güçlendirmeye çalışmak için geldiğini söyledi.

Barkhane Operasyonu: 1 Ağustos 2014'te,"Barkhane" Operasyonu, Fransa'nın Afrika kıyısındaki stratejik çıkarları ve "terörle" mücadele başta olmak üzere bölgenin karşı karşıya kaldığı tehditler olduğu için bölgesel boyut alarak, Mali ve Çad'daki "Serval " ve "Ibervier" 'operasyonun 'den meşaleyi aldı. Fransız Savunma Bakanlığı'na göre bu kuvvet, beş geçici ileri üs, üç kalıcı destek noktası ve özellikle Burkinabe başkenti Ouagadougou ve Moritanya'nın Atar bölgesinde dağıtılan 3.500 Fransız askerini içeriyordu. Bu operasyon sırasında onlarca Fransız askeri öldürüldü.

Mayıs 2016'da "Sangares" Operasyonu, dönemin Fransız Cumhurbaşkanı François Hollande, Orta Afrika'nın başkenti Bangui'den ülkedeki Fransız "Sangaris" operasyonunun sona erdiğini duyurmuştur. Aralık 2013'te Fransa'nın desteklediği Hıristiyan milislerle Kilise ve ülkedeki Müslümanlar arasındaki kanlı çatışmaların ardından ve Yamyamlık gibi insanlığa karşı suçlara yol açtığıdır. BM gücünü desteklemek için başlamıştı. Fransız askerleri Orta Afrika'da çeşitli suçlar işlemekle suçlanmıştır. "Sangaris" unsurlarının sayısı 2500'e ulaşmış, bir kısmı bu Afrika ülkesinde küçükleri hedef alan bir cinsel istismar davasında suçlanmıştır. Bu operasyonun tamamlanmasına rağmen 350 askerlik bir taktik yedek kuvvet kalmış ve onu İnsansız hava araçları desteklemiştir. Bu askeri operasyonlar ve diğerleri, Afrika kıtasındaki sömürge Fransa'nın varlığını, özellikle Fransa'nın yaşadığı ekonomik, politik ve sosyal sorunlara rağmen küresel konumunu ilerletmek için kullandığı önemli yeraltı zenginliğine sahip eski sömürgelerini korumayı amaçlıyor. Genel olarak Afrika Fransa için Uluslararası Frankofoni Örgütü kolonileri terk edilmemesi gereken bir yaşam kaynağıdır.

b. Amerikan Güçleri

ABD Savunma Bakanlığı yönetiminde birleşik muharebe kuvvetlerinden oluşmakta olup, ABD askeri operasyonlarından ve Mısır dışında ABD Merkez Komutanlığı kapsamına giren 53 Afrika ülkesiyle askeri ilişkilerden sorumludur. Afrika yönetimi yirmi yıldan fazla bir süredir 40'tan fazla Afrika ülkesiyle ABD askeri ilişkilerinden sorumlu olan Amerikan Avrupa yönetimine bağlı geçici bir yönetim olarak 1 Ekim 2007'de kuruldu. Afrika yönetimi, Washington'da Afrika ülkeleri temsilcilerinin katıldığı Savunma Bakanlığı'nda düzenlenen törenle 1 Ekim 2008'de resmi olarak faaliyetlerine başladı.

Şu anda Afrika'daki tek Amerikan üssü olan Cibuti eyaletindeki Camp Lemonnier'de Merkez Komutanlığı (Kentcom) tarafından 2002 yılında Doğu Afrika'daki terörist faaliyetleri engellemek için kurulan kuvvetler olan Afrika Boynuzu'ndaki müşterek kuvvetlerin yetkisi

altında çalışan 2000 asker bulunuyor. Ayrıca bu güçlerin katkıda bulunduğu insani görevlerin yanı sıra Somali'de El Kaide savaşçılarının aranmasında da rol oynuyorlar.

Genel olarak, Amerikan güvenlik katılımı 2001 yılından bu yana önemli ölçüde artmıştır. 2002 yılında Cezayir, Tunus, Fas, Moritanya, Senegal, Nijerya, Mali, Nijer ve Çad'daki genelkurmay başkanlarını içeren Sahel-Sahra girişimi başlatılmış ve bu ülkeler arasında terörle mücadele alanında işbirliğini desteklemeyi amaçlamaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana kıtadaki en büyük ABD operasyonu olan Afrika Sahra'da yaklaşık bin Amerikan askeri terörle mücadele askeri tatbikatlara katıldı. Aynı hedef doğrultusunda, Kongre, Kuzey ve Batı Afrika'da artan El Kaide faaliyetleri ve terörist ağlarının büyümesine karşı, kısa süre önce terörle mücadele için 500 milyon dolar tahsis etti. Bu girişimler, birçok İslam ülkesi de dahil olmak üzere kıta ülkeleri arasındaki ilişkileri güçlendirmeye yardımcı oldu.

Amerika Birleşik Devletleri, terörist ağların oluşturduğu artan güvenlik tehdidine karşı koymak amacıyla askeri operasyonlarını Afrika'da yoğunlaştırmaya çalışıyor. Afrika ülkeleri şu anda üç Amerika komutanlığı arasında bölünmüş durumdadır.

Birleşik Devletler Merkez Komutanlığı (CENTCOM) ve Mısır, Sudan, Eritre, Etiyopya, Cibuti, Somali, Kenya ve Seyşeller'i kapsamaktadır.

ABD'nin Hint Pasifik'teki (BACOM) askeri komutanlığı, yetki alanları Madagaskar ve Hint Okyanusudur.

Avrupa'daki ABD Askeri Komutanlığı (IOCOM) kalan 41 Afrika ülkesinden sorumludur.

Robert Gates, bu önceki bölmeyi Soğuk Savaş'ın bir kalıntısı olarak gördü ve (AFRICOM) 'un ABD askeri gücünü Afrika kıtasındaki faaliyetlerini yürütmede daha etkili hale getireceğine inanıyordu.

Bu askeri komuta geçici olarak Almanya'nın Stuttgart kentinde faaliyet gösteriyor. Planlama ve Politikadan Sorumlu Savunma Bakan Yardımcısı Ryan Henry, Afrika başkentlerine iki ayrı tur yaptı. Son gezisi Cezayir, Fas, Libya, Mısır, Cibuti ve Etiyopya'yı (Arap birliğine üye olmayan tek ülke) içeriyordu.

Trablus ve Cezayir, Amerika'nın Afrika'daki komutanlığına önerilerine ev sahipliği yapmayı reddetse bile, Fas ve Botsvana bu komutanlık için kendi bölgelerini karargâh yapmaya hazır. Fas, ılımlı bir İslam ülkesi olması, Amerika Birleşik Devletleri'nin terörle savaşında müttefiki olması, Avrupa ile yakın ilişkileri sebebi ile Amerikan güçlerine ev sahipliği yapacak en iyi ülkedir. Tüm bu nedenlerden dolayı, ABD İstihbarat Direktörü Michael Heyden (Africom'a) ev sahipliği yapma konusunda ikna etmek için Fas'ı ziyaret etti.

Basında çıkan haberlere göre, Avrupa Komutanlığı'nın (IOCOM) mevcut komutanı General William Ward, yeni Amerikan liderliğinin sorumluluğunu üstlenecektir. General Ward, daha önce Mısır ve Somali'de çalıştığı için Ayrıca, 2005 yılında İsrail ve Filistin Yönetimi arasında ABD güvenlik koordinatörü olması, bu görevi üstlenmek için en iyi siyasi seçenek gibi görünüyor.

Ryan Henry'nin yeni komutanlığın Afrika kıtası ülkeleriyle güvenlik iş birliğini ve ortaklığı artırmakla görevlendirileceğini açıkladığına ek olarak, AFRICOM ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'ne Afrika'daki olası krizlerle başa çıkmada daha fazla güç ve esneklik sağlayacak.

AFRICOM'u kurma nedenleri

Afrika'da Amerikan komutanlığın kurulmasının birçok nedeni var onlar:

1. Afrika Sahra'da büyüyen uluslararası terörizm olgusu.
2. ABD'nin Afrika enerji kaynaklarına artan bağımlılığı.
3. Irak ve Afganistan'daki savaşlar sonucunda Kentcom ve IOCOM güçleri üzerinde artan baskı.

Çin ile Afrika ülkeleri arasındaki ilişkilerin büyümesi ve bunun göstergeleri:

1. Çin şu anda Afrika ile en büyük ticaret ortağıdır.
2. Pekin aynı zamanda Afrika petrolünün ana ithalatçısıdır.
3. Çin, 2004 yılında Birleşmiş Milletler Barış Güçlerine yaklaşık 150 askerle katkıda bulundu.

4. Çad'daki Fransız askeri üsleri

1960 yılında bağımsızlık döneminde kara ve hava kuvvetlerinden oluşan Çad ordusu ve karargâhı, Cumhurbaşkanı ve Milli Savunma Bakanı yönetimindeki Encemine şehridir ve askerlik için yasal yaş 18 olarak belirlemiştir, bütçesi milli gelirin %5'ini temsil ediyor. Çad ordusuna (Çin, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İsrail, Rusya, Ukrayna... vb.) Teknik ve lojistik destek sağlayan ana ortaklar arasında yer alıyor.

2011 istatistiklerine göre 36.000 asker ile hava, kara kuvvetleri ve milli jandarmadan oluşmaktadır. Fransız kuvvetleri 1960'taki bağımsızlıktan bu yana Çad'da kalıcı olarak bulunuyor ve çeşitli askeri çatışmalara müdahale etti.

İş birliği ve Savunma Anlaşmaları

1960'ta Çad, Fransa'dan bağımsızlığını kazandı, ancak Çad'ın kuzeyi 1965'e kadar Fransız yönetimi altında kaldı ve bağımsızlığın başlangıcında Paris ile Çad Cumhurbaşkanı Francois Tempelby arasında iş birliği ve savunma anlaşmaları imzalandı. 1965-1972 yılları arasında, Fransız kuvvetleri ilk kez uzak kuzeydeki Tebastie bölgesine Folina devrimciler (Ulusal Kurtuluş Cephesi) karşı müdahale etti. Bu müdahalede onlarca Fransız askeri öldürüldü. 1976'da Çad ve Fransa askeri ve teknik iş birliği konusunda bir anlaşma imzaladı ve iki yıl sonra Fransa, Faya Largo'nun Libya'nın desteklediği Goukouni güçlerine düşmesinden sonra 2.000 asker gönderdi. 1979-1980 arasındaki birkaç saldırıdan sonra, çoğu Fransız olan 2.000'den fazla yabancı tahliye edildi. Fransız kuvvetleri, Çadlı fraksiyonlar arasında bir barış anlaşması imzalandıktan sonra 1980'de ayrıldı.

- **(Manta) ve (Abervieh) Operasyonları**

1983 yılında Fransa, Goukouni ile Libya güçlerinin müdahale etmesinden sonra, 1982'den beri iktidarda olan Devlet Başkanı Hüseyin Habre rejimini 3000 askerle destekledi. Birlikleri geri çekmek için bir Fransız-Libya anlaşması imzalandı. 1986'da Fransız kuvvetleri isyancılara müdahale etti ve Habre'yi desteklemek için kuvvetleri (Abervieh) yönlendirdi.

- **Dibi rejimini desteklemek**

Şubat 2008'de Paris, Encemine'ya yapılan isyancı saldırının ardından önemli lojistik ve istihbarat desteği sağladı ve askeri varlığını yoğunlaştırdı. 1990'dan beri en önemli destek olarak kabul ediliyor. Fransa, havalimanları aracılığıyla mali ve silah desteğiyle hükümet güçlerini destekliyor. Sahada 2008 iç savaşı sırasında Fransız askerleri tarafından tahliye edilen çoğu Fransız 1.200'den fazla yabancı var.

- **Askeri destek**

2014 yılında Fransız kuvvetleri (Bahan), bölgedeki diğer beş ülke ile Sahel bölgesinde terörle mücadele etmek için yerleştirildi. Bu kuvvetler çeşitli eski askeri birliklerden (Serval Mali Abervieh çad) ve Genel Komutanlık Encemine'da Orta Afrika'da Fransa için önemli bir

askeri üssün olduğu yerdir. 2015 yılında Fransız kuvvetleri, Afrika ve Çad güçlerine, özellikle Sahel bölgesindeki aşırılık yanlısı gruplara karşı savaşanlara lojistik ve istihbarat desteği sağladı.

- **Encemine'ya saldırı**

Şubat 2019'un başında Fransız savaş uçakları, Direniş Güçleri Birliği'nin isyancı güçlerine Mirage 2000 uçaklarıyla saldı düzenledi. Bu güçler ağır silahlarla Libya'dan gelip rejimi devirmek için başkent Encemine'ya yöneldi, ancak Fransız kuvvetleri müdahalesi dengeleri altüst etti.

5. Fransa'nın Çad'daki suçlarının bir modeli

- Kabkab katliamı

Fransa bir günde 400'den fazla Çadlı din adamını öldürdü.

Fransa, Afrika'da ihlal etmediği bir alan bırakmadı. İhya etmediği bir bölünme, çalmadığı kaynak bırakmadı. Afrika kıtası ülkelerini sömürgeleştirmesi, sadece kıtanın mallarını çalmak değil, aynı zamanda kıtadaki nüfuzunu ve tam kontrolünü genişletmesi için atmosfer yaratmak için İslam diniyle savaşmak ve oraya fitne yaymak amacındaydı.

Bu suçlar arasında, Çad'daki Müslüman âlimleri etkileyen ve Müslüman kişiliğini ezmek amacıyla 400'den fazla İslam aliminin hayatına mal olan "Kabkab" katliamı ve Çad'ı işgal etme kabiliyeti ile Fransa, İslam kanunlarını kaldırıp Arap dilinin kullanımını yasakladığı için burada Müslümanlara karşı birçok işkence uyguladı. Emirlikler, saltanatlar ve bölgedeki İslam krallıkları tarafından bırakılan İslami anıtlar tahrip edildi.

Fransız sömürge uygulamaları burada bitmedi, camileri, mescitleri ve Kur'an okullarını da yaktı ve bu modern devlette sömürgecilik, istikrar ve sömürü hedeflerine ulaşmak için Hıristiyanlığı yaymaya çalıştı.

Fransız sömürgecilerinin bölgede kalmak ve onun yararlarından yararlanmak için bölgedeki İslam'ı ortadan kaldırma ve ülkeyi Hıristiyanlaştırma çabaları, Bölgedeki direnişin ortadan kaldırılmasının ardından kendisine, toplu katliam dahil her türlü iğrenç suçu işlemesine izin verildi.

İslam'ın fethinden bu yana İslami komutanı Ukba bin Nafi ordusuyla "Kawar" şehrine gelmesi ile, Çad bölgesine İslam'ın girmesi söylenir. Sonra İslam, 11. yüzyılda Kanem İmparatorluğu kralları İslam'a girmeleri ve İslam'ın Kanamani devletinin resmi dini haline gelinceye kadar tüm Çad topraklarında kademeli olarak yayılmaya başladı. Böylece yöneticiler insanları davet ederek ülke geneline yaydı.

15 Kasım 1917'de Fransız kuvvetleri bölgedeki en iyi İslam alimlerini bir araya getirdi. Görünüşte ülkenin Fransız yönetimi altındaki yönetimi ve işlerinin nasıl yürütüleceği

hakkında görüşmek üzere programlanmış olan toplantı, Fransız sömürgecilerinin niyetleri kötülük ile doluydu.

O gün, sömürgeciler 1917'de "Ouaddai" bölgesindeki "Absha" kentinde yaklaşık 400 din bilgini ve yerel liderleri bir araya topladılar ve bir seferde soğukkanlılıkla katledilerek ortadan kaldırıldılar. Bu alimler Absha'nın içinde bir vadi olan "Ümmü Kamil" bölgesinde bir toplu mezara gömüldü ve mezarlık şu ana kadar mevcuttur.

Bu iğrenç katliam, "Kabkab katliamı" adı altında toplum hafızasında yerleşik kaldı ve Çad ve çevre ülkelerdeki zalim sömürgeciliği sembolize ediyor. Fransız işgalci mevcut olanların hepsini ortadan kaldırdı ve hiçbiri kalmadı.

Çad'da İslam dinine karşı mücadele Kebkap katliamı ile bitmedi, ancak sömürgeleştirilen halkların kimliğini hedef aldığı bilinen Fransız sömürgecinin, girdiği her ülkede İslami karakteri silmek için iğrenç bir Haçlı politikası uyguladığı için geliştirdiği sistematik ve uzun vadeli bir mahkeme planına göre devam etti.

6. Afrika kamuoyunun yabancı askerlerin varlığı konusundaki çekinceleri

Özellikle Mali'de elde ettiği birkaç başarıya rağmen, askeri üslerin, özellikle Fransız "Barkan" harekatının varlığının konusunda giderek artan sorular var. Terörist operasyonların artması, özellikle bu yabancı güçlerin varlığının arttığı bir dönemde operasyonların son zamanlarda artmasıyla, mali kamuoyunun bu güçlerin yararlılığını ve etkinliğini ikna etmesini engelliyor. "Sivil örgütlerden aktivist Serajo Issa Çin ajansı Xhinua'ya "Ülkemizin güvenliğini sağlamanın yabancı güçlere emanet edilmesi üzücü ve askeri kuvvetlerimize düşmanın saldırılarına karşı koymak için gerekli yetenekler sağlanmalıdır."

Ancak, yabancı güçlerle ilgili bu halkın memnuniyetsizliği bugün ortaya çıkmamaktadır. Barış ve Güvenlik Araştırma ve Enformasyon Grubu'ndan (GRIP) araştırmacı Georges Bir Jizan'ın yaptığı "Nijer'deki Batı Askeri Kuvvetleri başlığı altında: çalışmada da belirtildiği gibi, “Mali'deki güvenlik durumunun istikrarsızlığı ve Boko Haram tehditlerinin artması, Fransız “Barkan” operasyonunun etkinliği ve keşif kabiliyetleri ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından konuşlandırılan istihbarat unsurlarıhakkında şüphe uyandıran faktörler arasında yer alıyor. “Tartışmalı hak edilmiş bir varlık söz konusu.”

7. İlan edilmemiş jeopolitik gündemler var mı?

Batı'nın bölgedeki askeri varlığının hedefleri arasında, bu ülkelerin Afrika zenginliğini kontrol etme ve Cezayir, Güney Afrika ve Fas gibi yükselen bölgesel güçlerin önünde durma, Körfez ülkeleri, Türkiye, Pakistan ve İran gibi güçlü İslam ülkelerinin önünü tıkama ve Çin, Hindistan, Brezilya ve Türkiye gibi yeni rakip ülkelerin dışlanması arzusu yer alıyor. Araştırmacı, Kaddafi'nin öldürülmesiyle sonuçlanan Libya savaşının kıyıların derinliklerine

akın için bir geçit hazırlığı olduğunu Sahel ve Mağrip tiyatrosunu yeniden şekillendirmenin ve petrol ve gaz bölgelerini ele geçirmenin yolunu açtığını ekledi.

Sahra altı Afrika konularında uzmanlaşmış bir araştırmacı ve analist olan "Georges Bir Jizan" ın ifadesiyle, tüm Afrika ülkelerinde kamuoyunda yabancı askeri güçlerin varlığına karşı duygu yaygın olsa da özellikle Nijer, Fransız "Barkan" operasyonunun arka üssü ve defalarca silahlı saldırılara maruz kalan bölgede ABD için gözlem platformudur.

Sahil ülkelerinin düşük operasyonel kapasitesi, kendileriyle Batılı ülkeler arasındaki yakın işbirliğinin gerekçelerinden biri ise, bariz alternatif, kendi ülkelerinin savunmasını gerçekleştirmek ve topraklarının güvenliğini korumak için ilgili ülkelerin ulusal güçlerinin etkinliğini artırmaktır. Bunun fedakarlık ve Azim gerektirdiğine rağmen bu, durumun gerekliliğinin öncelikler arasında ve devletlerin egemenliğine saygıyı sağlayan mülahazalar arasındadır.

Oysa silahlı gruplar sahife faaliyet göstermesi ve bölgedeki varlıklarını güçlendiren ve bölge ülkelerinin milli güçlerini neredeyse yerinden eden batılı dış güçlerin taş atımı içinde hareket ederken, Bölgesel askeri kuvvetlerin oluşumu zorlukların üstesinden gelmek için yavaşlamaya devam ediyor.

8. Sonuç

- Afrika, özellikle Sahel ve Sahra bölgesi, sahip olduğu devasa kaynaklarıyla uluslararası güçlerin açgözlülüğü haline geldi,
- Mali'de 2014'te ve şimdiye kadar olduğu gibi, Afrika ulusal güçlerini Batı çıkarlarını elde etmek için yabancı güçlerle birlikte müdahale etmek için kullanmak,
- Afrika güçleri Afrika Birliği'ne bağlanacak ve rolleri sınırlı olacak,
- Birçok Afrika ülkesinde artan siyasi ve askeri çatışmalar,
- Çad, zenginliği açısından yabancı güçlerin üsleri için bir kıble haline geldi,
- Gelecekteki çatışmaların odak noktası kaynaklar ve zenginliktir,
- Afrika'daki yabancı sömürge güçlerinin varlığını reddetme talebinin artması,
- Aşırılıkçılıkla mücadele gerekçeleriyle sömürgeciliğin yeniden askeri güç tarafından geri dönüşünün güçlü işaretleri,
- Sahil bölgesindeki İsrail askeri üsleri oluşturmaları normalleşme süreçleriyle aynı zamana denk gelecek,
- Çin-ABD-Avrupa kutuplaşması Afrika ülkeleri için artacak,
- Dünyadaki Afrika toplulukları, Afrika halkının yabancı askeri varlığına karşı bilinçlendirilmesiyle birlikte hareket edeceklerdir.

Tavsiyeler

- Güçlü halk desteği ile sivil hükümetlerin oluşturulmasına katkıda bulunmak,
- Ortak savunma alanında İslam ülkeleri arasında iş birliği gerçekeştirmek,
- İslam ülkeleri için yerli savunma sanayinin geliştirilmesi,
- İslam dünyasının ordularını modern şekilde oluşturmak,
- İslam dünyasındaki gençler için Askeri eğitim ve yetiştirmek,
- İslam dünyasında medya ve insan hakları örgütlerine ilgi göstermek,
- İslam dünyasının ekonomik, siyasi ve askeri sistemlerinin paralel inşası,
- İslam dünyasının eğitim müfredatına gurur ve güç yönlerini dahil edin,
- İslam dünyasında güçlü askeri enstitüler ve kurslar kurmak,
- İslam dünyasında bulunan su yollarını kontrol etmeye çalışmaktır.

Kaynakça

Abdul Aziz Abdul Rahman Al Suud, Doğu islam, İran ve Mâverâünnehir ülkelerin Coğrafyası, Arap Bilimler Evi Yayıncıları, Beyrut, 1. Baskı, 2011

İslam Dünyası Coğrafi Ansiklopedisi, İmam Muhammed İbn Suud İslam Üniversitesi, Riyad, 1420H.

Muhammad Hasan, Birinci Yüzyıldan Dokuzuncu Yüzyıla kadar Afrika'nın Tarihi Coğrafyası, yerlerin, kanalların ve alanların tarihindeki bölümler, Ulusal Kitap Evi, Bingazi, Libya, 1. Baskı, 2004

Waltorrasel Mid, Naşwa Mahir, Amerikan Dış Politikası ve Dünyayı Nasıl Değiştirdi, Mısır Bilgi Dağılımı ve Küresel Kültür Derneği, Al-kahira, 2001

Kazem Haşem Nime, NATO, Lisansüstü Akademisi, Trablus, Libya,

Dalia Ismail Muhammad, Su ve Uluslararası İlişkiler, Arap-Türk İlişkileri Tarzında Suda Çalışma, Arabia Basım ve yayını, 1. Baskı, 2006

Alan Stevens ve Nicolas Becker, Savaşı Anlamak - Yirmi Birinci Yüzyılın Stratejisi, Çalışmaların Simülasyonu, Yayıncılık ve Dağıtım, Suriye, 1. Baskı, 2013

Mahdi Rizkallah Ahmad, İslam'da İnsan Hakları detay Çalışması, Al-Rushd Kütüphanesi, Riyad, 1433H

Fadıl Claude Doukou, Kanem İmparatorluğunun Altın Çağında, Çad'da İslam Kültürü 1200-1600, İslami Çağrı fakulltesi, Libya, 1. Baskı, 1998

Muhammad Al-Hadi Abdel-Rahim, Frolina - 12 Şubat 1979 Olayları Arka Plan ve Etkiler, Al-Sada baskısı, Zagazig

Abdullah Abdul Razzak, Afrika'da İslam ve Avrupa Sömürgeciliği zorlukları, Mısır Yayınları Dağıtım Ofisi, 2. Baskı, 1997

İbrahim Şura, Siyasi Ekonomi - İlkeler - Okullar - Sistemler, Dar Al-Manhal Al-Libnani, Beyrut, 1. Baskı, 2002

Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Kurumlarının Yönetimi: Stratejik Bir Bakış Açısı, Al-Hamid Yayın ve Dağıtım Evi, Amman, 2007

Savunma Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve İstikrarlı Bir İslam Dünyası

A.F.M. Ataur Rahman - North South Üniversitesi / İktisat Bölümü
ataur.rahman@northsouth.edu

Wisam A. Samarah - Kudüs Açık Üniversitesi / İktisat Bölümü
wsamarah@qou.edu

Özet

Müslüman dünyasında birçok askeri çatışma patlak vermiştir. Bazı Müslüman ülkelerde savunma harcamaları artmaktadır. Bu makalenin amacı, savunma harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemektir. Aynı zamanda makale, Müslüman ülkelerin İstikrar-Emniyet-Basitlik-Netlik (SCSC) ortamına kavuşmasını sağlayacaktır. Makale, sınırlarını yabancı istilalardan korumak amacıyla birleşik bir savunma cephesi oluşturmak için savunma harcamalarını artırmanın tüm Müslüman ülkelerin yararına olduğunu vurgulayacaktır. Bu birlik aynı zamanda Müslüman dünyasındaki yerel askeri çatışmaları çözmek için de çalışacaktır. Savunma harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki neden-sonuç ilişkisini belirlemek için bir regresyon analizi kullanılacaktır. Makale son olarak, birliğin kurulmasında savunma harcamalarını artırmanın ve farklılıkları bir kenara bırakmanın, özellikle de İran-Suriye, Suudi Arabistan-Birleşik Arap Emirlikleri vb. örneğindeki koalisyonların gösterdiği gibi, tüm Müslüman ülkelerin yararına olduğu sonucuna varmayı ummaktadır. Müslüman ülkelerin bir araya gelememesi, sınırların içinde ve ötesinde askeri çatışmaların patlak vermeye devam etmesine neden olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Savunma Harcamaları, Ekonomik Büyüme, Müslüman Ülkeler, İstikrar-Emniyet-Basitlik-Netlik (SCSC)

Giriş

Müslüman dünyası ve savaş biraz eşanlamlı hale gelmiştir. Bu dünyada, kendi topraklarında gerçekleşen şiddetli çatışmalarla ilgili bir haber başlığı olamayan ve Müslümanların çoğunlukta yaşadığı ülke bulmak çok zordur. Bu eğilimin arkasında tahmin edilen birçok neden bulunmaktadır. Bazıları geçmişle ilgilidir (örneğin, sömürge döneminden bağımsızlık kazanılırken ulusal sınırların duyarsızca kurulması vb.) ve bazıları günümüz ile ilgilidir (örneğin, ekonomik yoksunluk, belirli bir etnik grubun sistematik olarak marjinalleştirilmesi, vb.) (Gleditsch ve Rudolfsen, 2016). Bununla birlikte, geçmişte

olanlarla ilgili bir şey yapamazken, şimdi olanları değiştirmek için kesinlikle bir şeyler yapabiliriz. Müslüman ülkelerin silahlı çatışmalarında da dikkate değer bir eğilim bulunmaktadır. Bunlar çoğunlukla birçok rakip taraf arasında tam teşekküllü bir savaş değil iç savaşlardır. Bu yazıda, Müslüman ülkelerde (ekonomik açıdan) meydana gelen çatışmalara biraz ışık tutmak istenmektedir. Bu Müslüman ülkeler arasında güçlü bir askeri anlaşmaya sahip olmak bu soruna bir çözümdür. Müslüman ülkeler için ortak bir orduya sahip olmanın ne kadar zor olduğu da tartışılmaktadır. Burada Müslüman ülke kavramının Müslüman nüfusun çoğunluk olduğu ülke demek olduğunu fark etmek önemlidir. Mutlaka şeriat temelli anayasayı takip etmek zorunda değillerdir.

Bir sonraki bölüm kısaca bir savaşın ekonomik faydalarını tartışmaktadır. Bunu, bu tür faydaları elde etmek için gerekli önkoşulların ne olduğu üzerine bir tartışma izlemektedir. Daha sonra Müslüman ülkelerin bu tür faydaları elde edebilecekleri konusunda bir tartışmaya geçilmektedir. Bu tartışma sonrasındaki bölüm, bu tür çatışmaların nasıl önleneceğini ve iş birliğinin uygun bir seçenek olup olmadığını tartışmaktadır.

Çatışan Ülkeler Savaşlara Katılmaktan Ne Gibi Ekonomik Faydalar Elde Ediyorlar

Çeşitli araştırmalara göre, savaşlar geçmişte insanlığa yardımcı olan bir dizi ekonomik faydaya sahiptir (Porter, 1994). Bunlardan bazıları şunlardır:

a) Savaş, çalışkan üretken insanları zorlayarak üretimi artırmaktadır. Savaşta genellikle güçlü bir saldırgan, askeri olarak aktif ve çevik bir düşmandan ziyade ekonomik olarak çözülmesi daha kolay olan bir nüfusa saldırmayı tercih etmektedir. Böylece, zorlanmış gücün ekonomik potansiyelini de dâhil ederek zengin olmaktadır.
b) Savaş, daha büyük bir devletin daha güçlü bir hükümet kurma sürecine yardımcı olmaktadır. Savaşlar kesinlikle devlet sınırları içerisinde yaşayan insanları birleştirmeye, onları tek bir çatı altında toplamaya ve daha güçlü bir hükümet kurmaya yardımcı olmaktadır.
c) Daha güçlü bir hükümet, daha uzun süreli bir barış anlamına gelmektedir. Bazen bu barış, fethedilen toprakların genişlemesiyle gelmektedir. Bunun için bazen yüzlerce ve binlerce erkek, kadın ve çocuk acımasızca öldürülmektedir.
d) Savaş, daha yüksek bir üretim seviyesine ulaşmak için acil bir ihtiyaç oluşturmaktadır (Thies & Baum, 2020). Bununla birlikte, bu tür acil ihtiyaç, yüksek düzeyde denetim, daha az israf ve dolayısıyla daha fazla üretimi beraberinde getirmektedir.
e) Savaş zamanında, araştırma ve yeniliklere daha yüksek bütçe akışları

gerçekleşmektedir. Birçok teknoloji gelişim de bu dönemlerde gerçekleşmektedir. Araştırma ve geliştirme, ekonomik büyümenin en önemli bileşenlerinden biridir. Aslında, savaş sırasında, öncelikle askeri kullanım için olmak üzere sivil amaçlar için de çok yararlı teknoloji ve teoriler geliştirilmektedir. Savaştan sonra bu teknolojiler sivil kullanıma açık hale getirilmektedir.

f) Savaş, yeniden inşa edilmesi daha kolay olan mevcut şeylerin ve teknolojilerin tahrip olmasına neden olmaktadır. Genellikle savaştan sonra ya da savaş sırasında, insanlar zaten inşa ettikleri yıkılmış şeyleri inşa etmek zorunda kalmaktadır. Böylece, yeniden inşa etmeleri kolaylaşmaktadır.

Bu tür faydaların elde edilmesi, ülkenin kazananı mı yoksa kaybeden mi olduğu, savaşın ülkede mi yoksa dışarıda mı olduğu, savaşın türü, savaşın süresi vb. gibi faktörlere bağlıdır. Normalde, çatışan ülkelere yakın faaliyet gösteren zengin bir ülke, savaşın en büyük faydasını elde etmektedir. Bazen kazanan ülke savaş ganimetlerinden yararlanmaktadır. Ancak, kendi topraklarında savaşan ve savaşı kaybeden bir ülkenin savaşlardan yararlanmasını beklemek zordur.

Bu Tür Faydaları Elde Etmek İçin Gerekli Koşullar (Yerli ve Uluslararası)

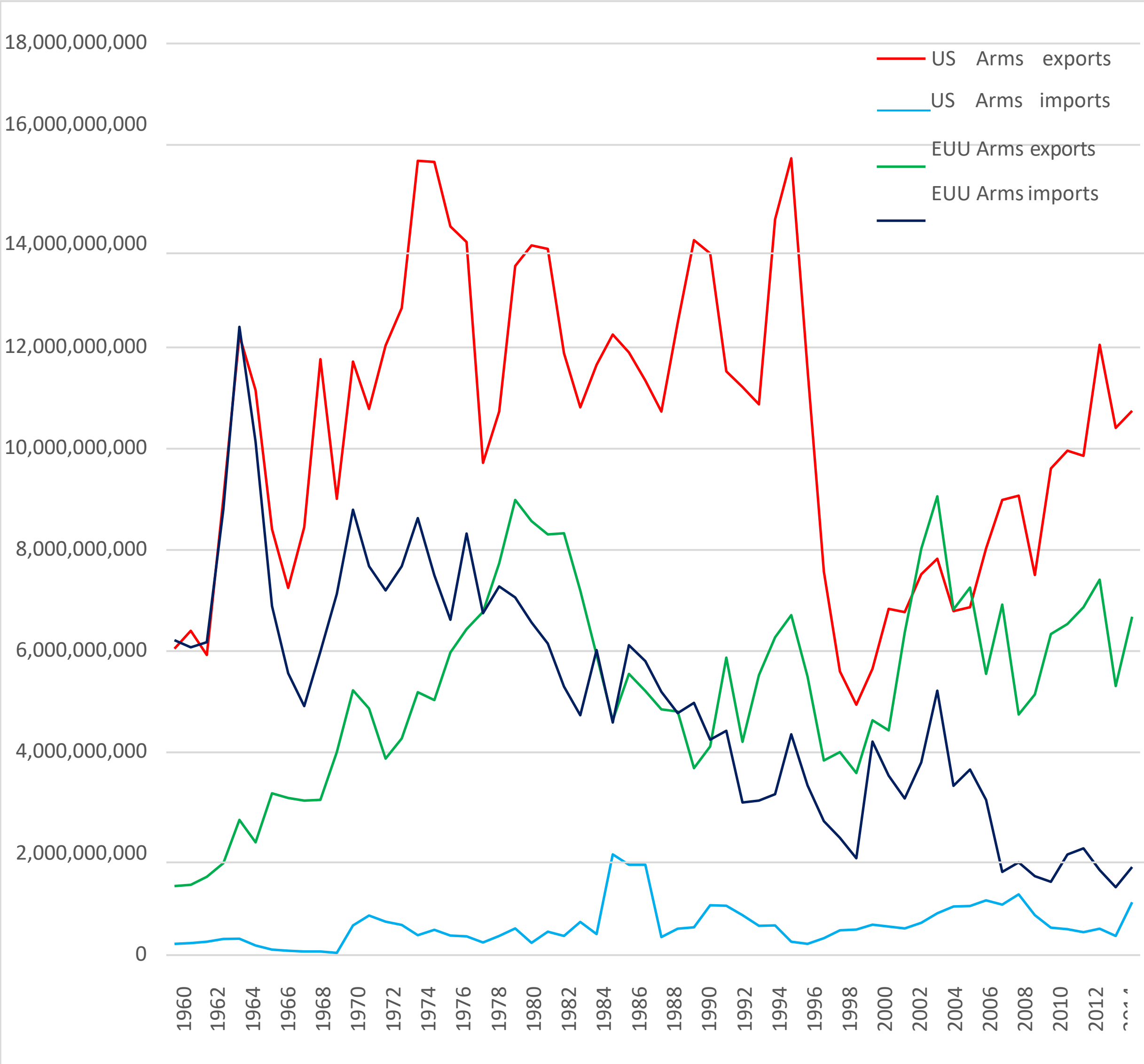
Genellikle savaşta olan bir ülke, kazanan bir ülke ise ve savaş kendi sınırlarının dışında gerçekleşmişse fayda sağlamaktadır. Savaşta kazanan veya kaybeden taraf olsan bile genellikle savaş sahasında üretim olanakları tükenmektedir. Tabii ki, bir ülkenin büyük bir üretim üsleri (savunma sektöründe) varsa, bu ek bir avantaj olabilmektedir. Ancak, iç savaştan muzdarip bir ülke için bunun hiçbir iyi yanı bulunmamaktadır.

Savaşın yararlı etkileri ile ilgili net bir teori yoktur. Bunların çoğu, ülkenin savaş zamanındaki durumdan nasıl yararlanabileceğine bağlıdır.

Aslında, ABD bir şekilde savaşın faydalarını uzun bir süre için elde etmeyi başarmıştır. Her iki Dünya Savaşında da ABD hem doğudan hem de batıdan doğal koruması nedeniyle çoğunlukla dokunulmazdır. Kuzey ve güneyden hiçbir zaman tehdit hissetmemiştir. Bu, ABD'ye 1960'lardan beri dünyanın farklı bölgelerinde sürekli bir savaşa girme lüksünü sunmuş ve kendi sınırlarını nispeten sağlam tutmuştur. Savunma ürünlerinin ve sistemlerinin üretiminde başarılı bir şekilde ustalaşmışlar ve pazarlama stratejisinin yardımı ile silahlarını dünyanın geri kalanına pazarlamışlardır. Ayrıca, kendileri için ekonomik fayda ve bölgesel hâkimiyet elde etmek için dünyanın farklı ülkeleri üzerindeki kontrollerini ve hâkimiyetlerini birleştirmişlerdir. Bazı durumlarda Avrupa'nın bazı ülkeleri (hepsi değil) savaşlardan yararlanmış, ancak sürekli bir etkisi

olmamıştır.

Aşağıda, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (EU) silah ihracatını ve ithalatını gösteren bir grafiğimiz bulunmaktadır. ABD silah ihracatı, 1998 ve 2002 yılları arasında kısa bir düşüşün ardından 2002'den sonra istikrarlı bir büyüme göstermiştir.

Şekil 1. ABD ve Avrupa Birliği Silah İhracatı ve İthalatı

(Veri Kaynağı: World bank database)

Grafik, ABD'nin sürekli olarak dünyanın geri kalanından elde ettiğinden çok daha fazla silah ihraç ettiğini açıkça göstermektedir. AB ülkelerinin silah ihracatı son otuz yıldan beri ithalatı aşmıştır. Savaşlar, savaş tehdidi ve savaşlara hazırlık, bu tür ciddi silah alımlarının ana nedenleridir. Kesinlikle savaş onlar için hile yapmaktadır.

Burada, ABD'nin bu tür askeri faaliyetlerden elde ettiği faydaların bir hediye olmadığını ve hiçbir şeyin kolay olmadığını belirtmek gerekir. İkinci Dünya Savaşı'ndan

sonra ABD, stratejik müttefikleri ile hegemonyasını farklı bölgelere (nihayetinde tüm dünyaya) kurmak için acımasızca çalışmıştır. Bu, savunma araştırması, diplomatik, istihbarat ve pazarlama çabası alanlarında üstünlüğü içermektedir. Onların adanmışlıkları övgüye değerdir. Soru şu ki, biz sınırlarımızı güvende tutmak için üzerimize düşeni yapmaktayız. Savaşlardan fayda elde etmekten bahsetmemekteyiz. Bu konuda iyi bir tartışma Vine'da (2020) mevcuttur.

İslam Ülkeleri Bu Faydalardan Yararlanabilecek Kapasiteye Sahip Mi?

Ancak, İslam ülkeleri savaştan fayda elde etmek için kıstasları karşılamamaktadır. Her ne kadar Müslüman ülkelerin çoğu (ya da Müslüman çoğunluğa sahip ülkeler) oldukça uzun bir süre savaş durumunda olsa da ekonomik koşulları giderek kötüleşmektedir. Kısmen bunun nedeni, bu ülkelerin karşı karşıya olduğu savaşların iç savaşlar olması ve bu savaşların sebep olduğu ölüm ve mal kaybı açısından en kötü çatışma türü olmasıdır. Her ne kadar iç savaşların ekonomik yararları ile ilgili bazı argümanlar olsa da (Adelphi Papers, 1998), ancak bunlar çoğunlukla aynı ülkenin diğer çelişkili kesimlerinin ödedikleri bedeldir. Aynı zamanda, ekonomik büyüme için hayati önem taşıyan çatışan ülkenin vatandaşları arasındaki sosyal bağımlılık ve güveni de aşındırmaktadır.

İç savaş, dışarıdan herhangi bir katılımın olmadığı bir ülke içindeki silahlı gruplar arasında meydana gelen bir savaş olarak tanımlanmaktadır. Bazen bu silahlı gruplar bir ülkenin hükümetine karşı savaşmakta ve işleri kanlı ve dağınık hale getirmektedir. 2020'te Müslüman ülkelerde gerçekleşen birçok iç savaş bulunmaktadır. Bunlar; Afganistan, Yemen, Etiyopya, Burkina Faso, Libya, Keşmir, Pakistan ve Sudan' da gerçekleşmiştir. Bütün bu ülkelerde (iddialarına göre) ülkelerinde barış ve adalet kurmaya çalışan ve diğer savaş gruplarını İslam'ı takip etmemekle suçlayan militan kesirler bulunmaktadır. Bu ne yazık ki kurnaz siyasi liderlerin ve savaş lordlarının dar dünyevi hedeflerini yerine getirmek için İslam'ı kullandıklarından şüphe etmek bağlam dışı olmayan çok yaygın bir hikâyedir. 2019'da Türkiye cumhurbaşkanlığı sözcüsü, küresel çatışmaların yüzde 60'ının Müslüman ülkelerde (Anadolu Ajansı, 2020) meydana geldiğini ve gerçekliğin bir ifadesi olabilecek şekilde açıklamıştır.

İslam ülkeleri bu durumdan hiçbir ekonomik fayda sağlayamamaktadır. Ekonomileri harap olmuş, altyapı yıkılmış, üretim kapasitesi felce uğramış, tarım bitmiş, sağlık eğitimi ve diğer sivil hizmetler ertelenmiştir. Bu büyük ölçüde iç savaşın olduğu bir bölgenin durumudur. Ayrıca, kendi halkına karşı daha saldırgan bir güç elde etmek için askeri teçhizat ve sistemler satın almak zorunda kalmaktadırlar.

Aşağıdaki tablo, yalnızca iç savaşlara katılan Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerin kısmi bir listesini göstermektedir.

Ülke	Tarih	Tür Savaş	
Afganistan	1978-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Cezayir	1991-2018	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Azerbaycan	1991-2017	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Bangladeş	1975-2017	İç Savaş	
Bosna-Hersek	1992-1995	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Burkina Faso	2018-2019		Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Çad	1966-2019	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Mısır	1993-2019	İç Savaş	
Etiyopya	1960-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Endonezya	1950-2018	İç Savaş	
İran	1946-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Irak	1958-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Lübnan	1958-2017	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Libya		İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Malezya	1958-1981	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Mali	1990-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Moritanya	1975-1978	İç Savaş	
Fas	1971-1989	İç Savaş	
Umman	1957-1975		Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Pakistan	1971-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Sierra Leone	1991-2001		Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Somali	1982-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Sudan	1963-2020	İç Savaş	
Suriye	1966-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Tacikistan	1992-2011	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş
Türkiye	1984-2020	İç Savaş	
Özbekistan	1998-2004	İç Savaş	
Yemen (Kuzey Yemen)	1962-2020	İç Savaş	Uluslararasılaştırılmış İç Savaş

Tablo 1. İç Savaş Yaşayan veya Yaşamakta Olan Müslüman Ülkeler UCDP/PRIO Silahlı Çatışma Veri Seti, Petersson & Magnus, 2020)

Bu Tür Savaşlardan Kaçınmak İçin İslam Ülkeleri Tarafından Neler Yapılabilir

Müslüman ülkelerin karşılaştığı savaşlar çoğunlukla iç savaşlardır ve bu savaşlar arasında bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Müslüman çoğunluğa sahip bir ülke, süper gücün sahip olduğu bazı stratejik önem arz eden özelliklere sahiptir. Bu nedenle, bazı yerel komşu ülkelerin yardımıyla süper güç (çoğu durumda bu yerel müttefikler de Müslüman çoğunluğun olduğu ülkelerdir), hedef ülkedeki adaletsizliği veya soruna hitap etmeye çalışmaktadır. (Bu durum bazen süper gücün çıkarıyla doğrudan alakalı olmayabilir). Açıkçası, hedef ülke bundan memnun olmamaktadır. Ülkelerinde var olan, inkâr ve ört pas etmesi zor olan adaletsizlik karşısında bir şey söyleyememektedirler. Bazen etnik çatışmalar da devreye girmektedir. Belirli bir gruplar arasında uzun süredir devam eden sıkıntılar göz ardı edilecek konular değildir. Bunlar, marjinalleşmiş gruba olan bağlılıklarının yanı sıra uluslararası veya bölgesel güçlerin katılımı ile karmaşıklaşmaktadır. Normalde uluslararası gücün doğrudan savaşa girme niyeti bulunmamaktadır çünkü bu yaklaşım birçok durumda etkili olmamıştır. Bu yüzden, sadece yerel kesimler ve diğer ilgili grupların sürdürmesi için bir savaş başlatmak istemektedirler.

Bu model tekrar tekrar kullanılsa da Müslüman ülkelerin operasyonlarında birçok farklı uyarıya sahip olması ve Müslüman ülkelerde sistematik olarak marjinalleşmiş gruplar bulmak zor olmadığı için hala etkilidir. Savaş patlak verdiğinde, daha fazla kesim farklı bir gündemle gruba katılır ve bir cinayet zinciri başlamaktadır. Bu gruplar çoğu durumda dâhili veya harici olarak desteklenmekte ve potansiyel olarak tehlikeli bir durum oluşmaktadır. Bu durumun da kolay bir çıkış yolu bulunmamaktadır.

Bölgedeki son siyasi kargaşa da bu konuya katkıda bulunmaktadır. Yakın geçmişte yarımadadaki siyasi kargaşanın uzun bir süre gizli tutulan birçok konuyu ortaya çıkardığına dair bir inkâr bulunmamaktadır. Ama aynı zamanda bölgedeki uzun ömürlü hükümetlerin çoğunu (diktatörler?) dağıttığı gerçektir. Bu hükümetlerin yaptığı şey, ülkelerindeki her grubu bir şekilde susturmaktır. Bazı gruplar vahşet, bazıları tehdit yaşamış, bazıları iyilik yapmış, bazıları siyasi kaldıraç olmuş, bazıları ün kazanmış vb. Bu çok kibar ya da etik bir şey olmayabilir, ama işe yaramıştır. Bir şekilde ekonomilerine barış ve kontrol getirmişlerdir. Bu barış ekonomik amaçlıdır ve mutlaka antropolojik anlamda değildir. Fakat bu liderler gittikten sonra, bir güç boşluğu ortaya çıkmış ve bu da iç kargaşaya yol açmıştır.

Çözüm

Tabii ki, tarihin sunabileceği bir çözüm bulunmaktadır. Tarih, güçlü bir hükümetin ya barışçıl bir şekilde ya da başka bir savaş yoluyla bu tür yerel rahatsızlıkları ortadan kaldırabileceğini göstermiştir. Ne yazık ki, tarih bize kazananların (bazen aşırı derecede acımasız) güçleriyle bazı şeyleri düzelttiğini ve tarih yazdığını öğretmektedir. Daha iyi bir çözüm, herkesi tartışma masasına barışçıl bir şekilde getirmek olacaktır. Ama bu kolay olmayacaktır.

Her ne kadar güçlü bir hükümet hakkında konuşsak da Müslüman ülkeler için kolay değildir. İslam, Allah (CC) 'tan korkan, temsili ve hayırsever bir hükümeti savunmaktadır, ancak yine de bu her zaman elde ettiğimiz şey değildir. Bu nedenle, toplumun tüm kesimleri için kabul edilebilir güçlü bir hükümet sık sık görülmemektedir. Özellikle daha önce bahsettiğimiz güç boşluğunun ortasında çok iyimser olmak mümkün değildir.

Alternatif olarak, Müslüman ülkelerin ittifakı ile büyük bir güç oluşturmak mümkündür. Ülkeler arasında iş birliğinin gerçekleşmesi durumunda, ortak hedeflere sahip olmaları gerekmektedir. Ne yazık ki, Müslüman hükümdarlar arasında olası bir ortak anlaşmayı etkileyebilecek az sayıda faktör bulunmaktadır:

a) Ortak bir düşmanın bulunmaması: Müslüman ülkeler çoğunlukla bir bölgede yoğunlaşmıştır, ancak tüm Müslüman hükümetler tarafından düşman olarak kabul edilen bir ülke bulunmamaktadır.
b) Ortak bir dost bulunmaması: İronik olarak, birkaç “çok önemli olmayan” ülke dışında, tüm Müslüman ülkeler için güvenilir iyi ilişkilere sahip bir ülke bulmak çok zordur. Tabii ki, ekonomik açıdan değil, stratejik açıdan düşünülmektedir.
c) Ülkelerin farklı ve bazen gizli gündemlerinin bulunması: Bu, iktidarlar arasında beklenmedik ve nadir olan bir durum değildir, ancak bu durum bölgesel güvenliğe müdahale ederse, bu bir endişe konusu haline gelmektedir.
d) Sınırları belirlenmiş bir davranış kısıtının olmaması: Başka bir ülkenin iç meselesine müdahale etmek, Müslüman ülkeler arasında nadir görülen bir şey değildir.

Böyle zor bir durumun ortasında, askeri iş birliğine atlamak yerine, ülkeler önce ekonomik işbirliğine sahip olmaya çalışmalıdır. Ve eğer bu başarılı olursa, Müslüman ülkeler içinde ortak para birimi veya engelsiz ticaret için deneyebilirler. Bu, ülkeler arasında daha büyük stratejik iş birliğinin (ve güven oluşturmanın) bir başlangıcı olarak düşünülebilir.

Ülkelerin, bunu bir ülke lideri olarak kabul ettiklerini göstermek için kendi sınırları içindeki farklı savaş fraksiyonları arasındaki gerginliği barışçıl bir şekilde dağıtmaya çalışmalarından bahsetmiyorum bile.

Ne yazık ki, bu da çok sık görmediğimiz bir durumdur. İİT ülkeleri toplamda dünya nüfusunun yaklaşık dörtte birine ve dünya GSYH'sinin %15,2'sine sahiptir (SESRIC | İİT Ekonomik Görünümü 2019). İİT ülkeleri, en azından dünyada gerçekleştiği oranda GSYİH büyümesi ortaya koymaktadır. İİT bölgesinin sermaye GSYH'si (sabit fiyat PPP düzeltildi) 2018 yılında 10.265 ABD doları olarak hesaplanmıştır. Bu büyük ve en önemlisi genel olarak büyüyen bir pazar demektir. İİT ülkeleri kendi aralarında daha fazla ticaret yaparsa, bu güven ve karşılıklı karşılıklı bağımlılık için elverişli bir ortam oluşturulması mümkündür. Veri sonuçları ise, İİT ülkelerinin birbirleri arasında %20'den az ticaret yaptığını göstermektedir.

	İhracat			İthalat		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Ortalama	13.92	12.32	12.17	16.40	17.13	17.05
Maksimum	51.25	52.79	69.39	61.51	58.14	53.85
Minimum	0.03	0.04	0.10	1.56	2.31	2.17

Tablo 2. İİT İçi İhracat ve İthalatın Yüzdesi

Bu cesaret verici bir şey değildir. İMF, İİT ülkelerinde 802 adet sıfır ithalat çifti belirlemiştir. Bu, dünyanın en büyük devletlerarası koalisyonuna üye ülkelerin ticaret yoluyla iş birliği yapmaları için büyük bir potansiyel olduğunu göstermektedir. Aramızda karşılıklı saygı ve bağımlılık oluşturmak için önce bunun anlaşılması önemlidir. Bu ülkelerin değerleri de dâhil olmak üzere birçok ortak noktası bulunmaktadır. Bu ülkelerin insanları dindardır ve İslam, kutsal kitap veya sünnet adına her şey onları motive etmekte ve onları şefkatli kılmaktadır. Bunun büyük yükselişimiz için araştırılması gerekmektedir. Bunun büyük büyümemiz için araştırılması gerekmektedir. Müslüman ülkeler hep birlikte birçok doğal kaynak ve doğa nimeti ile donatılmışlardır. Ayrıca tüm dünyanın ortak değeri olan çok zengin bir kültürel ve arkeolojik mirasa sahiplerdir. Bütün bunlar ekonomik kullanım için toplandığında, bu koalisyonu ekonomik bir süper güç haline getirebilmektedir. Fakat bunun için birbirimizin egemenliğine, iç işlerine ve tercihlerine karşılıklı saygı duymamız gerekmektedir. Bu bizi ekonomik iş birliğine götürebilecek bir yoldur. Bu temel seviyeye ulaşılmadan, askeri düzeyde iş birliği beklemek çok iyimser olmaktadır.

Şimdiye kadar, askeri yollarla kendimizi birleştirmede sahip olduğumuz tek başarı,

birkaç yıl önce Suudi Arabistan'ın Riyad kentinde kurulan İslami Terörle Mücadele İttifakı'dır (IMAFT). Suudi Arabistan, tüm büyük Müslüman ülkeleri ve bazı gayrimüslim çoğunluk ülkelerini IMAFT'a katılmaya başarılı bir şekilde ikna etmiştir. Bu kesinlikle büyük bir başarıdır. Ancak bu ittifakın Müslüman ülkeler arasında terörle mücadele için kurulduğunu ve henüz herhangi bir askeri operasyon yürütmediğini akılda tutmamız gerekmektedir. DAEŞ yakın zamana kadar çok aktif şekilde her hükümetin otoritesini küçük düşürmüştür. Yani, bir anlamda tüm ülkeler için ortak bir düşman konumuna gelmiştir. Bu kesinlikle herkesi bir araya getiren önemli bir rol oynamıştır. Bununla birlikte, iç savaşla mücadele etmek için bir yol aranacağı zaman böyle bir iş birliğinin mevcut olmasını beklemek biraz iyimser olmaktadır.

Sonuç

Bu yazıda Müslüman ülkelerdeki silahlı şiddete daha fazla ışık tutmaya çalıştık ve olası çözüm yolu düşünmeye çalıştık. Araştırmacılar, Müslüman ülkelerin sistematik olarak diğer Müslüman olmayanların çoğunlukta olduğu ülkelerden daha şiddetli olmadığını ifade etmişlerdir.(Gleditsch & Rudolfsen, 2016). Bunun için açıklamalar bulabilir ve daha da önemlisi şiddetten kaçınmanın yollarını düşünmeye çalışabiliriz. Burada, Müslüman ülkeler arasında devam eden savaşların çoğunun iç savaş olduğu için, bunun için için çözümün güçlü bir iç hükümet olacağını savunduk. İçeriden uygun desteği olmayan hükümetlerin iç rahatsızlıklarla karşı karşıya kalması muhtemeldir. Uluslararası (etkili) iş birliğinin elde edilmesi zordur, çünkü bu ülkelerin stratejik kararlar alırken çok az ortak noktası bulunmaktadır. Burada, ülkelerin öncelikle askeri ittifakın geliştirilmesi için çok önemli olan birbirlerine bir tür güven ve saygı geliştirip geliştiremeyeceklerini anlamak için kendi aralarında ekonomik işbirliği geliştirmeye çalışması gerektiğini savunduk.

Kaynakça

Pettersson, Therese & Magnus Öberg (2020). Organized Violence, 1989-2019. *Journal of Peace Research* 57(4).

Gleditsch, Nils Petter & Ida Rudolfsen (2016) Are Muslim Countries More Prone To Violence?, Research and Politics 3(2): 1–9.

The Institute for Economics and Peace, Economic Consequences of War on the US Economy Clifford F. Thies and Christopher F. Baum The Effect of War on Economic Growth, Cato Journal, Vol. 40, No. 1 (Winter 2020)

Vine, David, The United States of War: A Global History of America's Endless Conflicts, From Columbus to the Islamic State, University of California press, 2020

The Economic Benefits of Civil War, The Adelphi Papers, 38:320, 15-22, 1998 DOI: 10.1080/05679329808449519

Anadolu Agency, 2020, https://www.aa.com.tr/en/politics/60-percent-of-conflicts-are-in-muslim-countries/1387472 Retrieved 19th November 2020

Porter, Bruce D. War And the Rise of the State: the Military Foundation of Modern Politics, Free Press, 1994

İslam Dünyasının Jeopolitik Teorisine Doğru

Hossam Rashid Hadi Al-Rubaie
Al-Mustansiriya Üniversitesi / Siyasal Bilimler Fakültesi - Uluslararası İlişkiler Bölümü
idraq.politic.org@gmail.com

Özet

Bilgi coğrafyayı, coğrafya da siyaseti yönetir, siyaset de tarihi yazar.

Bu üç aktör arasındaki birbirine bağlılık, her zaman küresel güç dengesini değiştiren belirleyici ve özellikle devletlerin statüsünde ve nüfuzunda değişikliklere tanık olan büyük küresel tarihsel dönüşlerin aşamalarında, ulusların ve devletlerin yeniden konumlandırılmasını etkileyen faktör olmuştur. Özellikle önde gelen güçlere meydan okuyan yükselen güçlerin menfaatlerini ve ulusal güvenliklerini elde etme iradesine boyun eğen yeni oyun yasalarını yeniden üretmeye çalıştığını görüyoruz. İslam dünyası bu dönüşümlerden müstesna olmadığı için, İslam dünyası yükselen bir güç olarak önceliklerini belirlemesi ve hayati alanlarını belirlemesini[26] sağlayacak jeopolitik bir yaklaşım geliştirmeliyiz. İslam dünyası aynı anda bir kara gücü ve deniz gücü olarak[27] ortaya çıkabileceğinden, Orta Asya'dan Atlantik'teki Moritanya kıyılarına kadar uzanan coğrafi yelpazede eşi benzeri olmayan sahip olduğu üç olan üstü zahirenin yanı sıra, deniz ana sevkiyat yolları ve büyük enerji stoklarının kontrolü ve yoğun olarak bu coğrafyada aktif olan büyük siyasi İslam akımları. İslami bir konfederasyonun kurulması, ekonomik ve askeri güçlerin yeniden konumlandırılması ve hâkim olan batı küreselleşmesi karşısında İslam küreselleşmenin üretilmesi de dâhil olmak üzere pek çok husus için zorlu bir yol olması mantıklıdır. Askeri ideolojinin ve sosyal ve kültürel yapı ile yakın ilişkisinin yanı sıra, toprakları dışında aktif olan kargaşayı ve bu coğrafyanın Avrasya[28] dünyasının kalbine alternatif dünyanın kalbi haline gelme olasılığı ve yüzyılın en önemli etkenlerinden biri olarak yerel bilgi üretme olasılığına yansımasını gidermeye çalışan bu coğrafyayı korumak için bir tür ruh alabilmeyi sağlamaktır. Bu 21. yüzyılda İslami bir jeopolitik teorinin özelliklerini, ittifaklar, savaşlar ve etki ve koruma alanları gibi kozmik etkisi olan kararlar verirken, iktidar adamlarına veya daha derinlemesine bir rehber şeklinde sunmaya çalışacağız.

[26] Biyosfer, bir organizmanın büyümeye devam etmesi için ihtiyaç duyduğu ve yaşaması gereken alandır ve bu terimi ilk kullanan Alexander Dugin (2004) Teorisi aracılığıyla tarihin organik yorumunu sunan Alman Friedrich Ratzel. Jeopolitika, Rusya'nın jeopolitik geleceğini oluşturdu. Beyrut. Lübnan. Birleşik yeni kitap Evi.

[27] Halford McInderın Dünyanın Kalbi teorisine göz atın.

[28] Alexander Dugin'in çağdaş Avrasya teorisini gözden geçirin.

Anahtar Kelimeler: İslami Jeopolitik, İslami Konfederasyon, Uluslararası Yükselen Güçler, İslami Biyosfer, Karşı Küreselleşme.

Giriş

Sosyal bilimler, iki görevi olduğu gerçeğiyle ayırt edilir; ilki, araştırılan vakaları tanımlamamızı ve açıklamamızı sağlayan ve söz konusu olgunun bize gelen öznel faktörleri ve örtüşmelerini filtrelememizi ve sıralamamızı sağlayan tanımlayıcı bir işlevdir. İkinci işlev ise bizim olayları şekillendirmek için sosyal bilimleri kullanmamızı sağlayan bunun yanı sıra insan toplumunun çıkarlarına uygun uyarlamayı sağlayan bir ölçekli işlevdir. Ulusların gelişiminin sırrı, uygulamalar ve ürünler üreten tamamen bilimsel çerçeveleri uyarlama yeteneklerinden daha çok davranışlar ve hedefler üreten sosyal çerçeveleri uyarlama yetenekleriyle ilgilidir. Bu nedenle görüyoruz ki çoğu Müslüman ülkesinin yaşadığı büyük dengesizlik, bu ürünlerle ne yapılacağına dair büyük bir soruya cevap vermeden küresel ürün geliştirme yarışına girmesidir. Yani ülkelerin davranışlarını harekete geçiren, hedeflerini belirleyen ve ne zaman müzakere yapıp ve ne zaman silah tutacağına haber veren büyük kuralların hâkim olduğu bu dünyada doğruyu bulamayacağımız birçok yönü gösteren küçük pusulalar taşıyoruz. Ancak çoğu insan bu bağlardan bahseden ve onları meşrulaştıran bilim olan jeopolitiği duymamıştır ki bu, uluslararası jeopolitik rekabette en büyük alan olan çoğu İslam bölgelerinde başkalarının yaptığı jeopolitik performansın etkisini hissedip ve hatta yaşadığını bir dönemde, herkesin herhangi bir sektörde bir eksiklik hissine sahip olması ayrıca bir ironidir. Bu nedenle, İslam dünyasının jeopolitik bir teorisinin gelişmesine temel oluşturabileceğimiz jeopolitik bir yaklaşıma ulaşmaya çalışmalıydık. Temel dayanak, İslam dünyasının dünya haritasını ortalayan ve dünyadaki hayati ulaşım koridorları (kara, deniz ve hava) ve muazzam kaynakları olan başka hiçbir yerde karşılaşmayan olayları içeren bir bölge içinde genişlediği etrafında döner. Ve muazzam enerji kaynakları ve siyasal İslam hareketleri ve bu özelliklerin her birini iyi bir şekilde uyarlarsak, İslam dünyası, orta kıta topraklarının (Orta Asya'dan Moritanya'ya kadar uzanan) kontrol ettiği gerçeğine dayanan kendi teorisini üretebilir. Enerji ve ticareti kontrol eder ve onu kontrol eden, kıta merkezi bölgesi dışındaki ülkelerin becerilerini kontrol eder.

1. Jeopolitik nedir

Çoğu sosyal bilimde olduğu gibi, tanımlar kavramları karakterize etmek için birden fazla biçim alır. Bu nedenle uzmanların hemfikir olduğu tek ve kesin bir tanımı olan bilimsel alanlarda bir alan bulmak zordur. Eğer jeopolitik ile ilgilenirsek, bu alana ulaştıklarında ve tanımlamaya çalıştıklarında, ilk gidilecek şeyin jeopolitik gelişimin tarihsel sırası ve okuyucunun mekânsal olgunun bir açıklaması olan kavramlar ve devletle olan ilişkisi dış ve iç

ortamı hakkında zihinsel bir imaj sağlamaya çalışmasıdır. Bu da jeopolitiğin ilk kurucu babalarının farklı faktörlerden etkilenmiş düşünce okullarından gelmelerinin basit nedenidir ve onları çevreleyen çevrenin izlerini taşıyan çeşitli yönlerden fikirler taşırlar. Bu nedenle, organik okulun tarihsel okul, askeri okul veya çağdaş okullarla eşleşmeyen bir tanım sağladığını görüyoruz. Bu okulların genel tanımlarına daha yakından bakarsak, aşağıdaki kavramlar etrafında döndüklerini görürüz.

Jeopolitik, devletin neden genişlemesi gerektiğini açıklamaya çalışır, doğada canlı organizmalara benzer bir organik ihtiyaçtır. Doğum, büyüme, olgunlaşma ve yaşlanma yasalarına tabidir ve gelişimlerine uygun bir gıdaya ihtiyaç duymaları gerekir ve böylece yaşam alanlarını güvence altına almalıdır (Al-Jassour, 2001, sayfa 353). Bu, Alman coğrafyacıları, özellikle Friedrich Ratzel (1844-1904) ve Karl Haushofer (1869-1946) tarafından geliştirilen jeopolitik bir siyasi teoridir. Bu teori, herhangi bir milletin, gıda güvenliği ve doğal kaynakların sağlanması gibi, aynı zamanda hareketli sınırlar ve jeopolitik olarak da adlandırılan, coğrafyayı siyasete hizmet etmek ve devletin coğrafi vicdanını temsil etmek için istihdam etmek için gerekli coğrafi alanını ele geçirme hakkı olduğunu savunuyor. Bu nedenle, devleti coğrafi gerçekliği çerçevesinde siyasi bir bakış açısıyla incelemeye odaklanır. Toplumun tarihsel yorumu aracılığıyla, jeopolitiğin, büyüdüğü coğrafi alan ve kendine özgü özelliklerin oluştuğu insana odaklanarak, geçmişin yorumunda istikrarını ve bugünü ve geleceği örgütlemedeki etkinliğini empoze ettiğini görüyoruz. Benzer şekilde, jeopolitik daha yüksek siyasi grupların bilimini temsil eder (bu nedenle popüler değildir ve bunu yapmasını beklemiyoruz). Bu yüzden iktidarı kullanan veya kendilerini buna hazırlayanların zihninde var buluyoruz. Bu dünya, devletin iç bilincini dış eyleme yönlendirerek güç oyununu yönetmek için coğrafi temelleri ve ilkeleri kullanmaya çalışıyor. Yani siyasi sınırların dışında nüfuzunu genişletmek için ulusal duygularla görevlendirildikten sonra siyasi coğrafyayı temsil ediyor. Yukarıdan, dış jeopolitiğe ve amacına odaklanan eylemdeki jeopolitik eğilimin etki olduğunu, iç jeopolitiğin ise uyumu hedeflediğini, bu nedenle aktif oldukları karasal alanın siyasi organizasyonlarına baktığını fark ediyoruz. Bu nedenle jeopolitik araç, coğrafi konum ve hakim olan etkileşimler ışığında gelecekteki siyasi gelişmeleri ve askeri, ekonomik ve bilişsel etkinlik stratejilerini çiziyor.

Jeopolitiği, coğrafi bilgiyi karar vericiler için bilimsel bir hazineye dönüştürerek üstün stratejisinin hedeflerine ulaşmak için, devletin coğrafi konumları ve politikasının iç ve dış düzeylerde belirlemesi ve uygulaması üzerindeki etkisini incelemekle ilgilenen analitik bilim olarak tanımlayabiliriz (Fahmy, 2006, sayfa 59) ya da başka bir deyişle jeopolitiğin,

coğrafyanın uluslararası ilişkilerde iktidara başvurma nedenleri üzerindeki etkisinin bir analizi olduğunu söyleyebiliriz.

Jeopolitik Unsurlar

Devlet (basit veya karmaşık haliyle) uluslararası sistem ve jeopolitik analizdeki temel siyasi birimi temsil ettiğinden, her ülke sistemde tekrarlanmayan belirli bir biçim ve görünümü temsil etse de devletin güçlenmesini veya zayıflamasını etkileyen faktörlerin toplamını ifade eden jeopolitik unsurların belirlenmesi gerekliydi. Bununla birlikte, devletin jeopolitik durumunu etkileyen bir dizi faktörü belirleyebilir ve onu sabit ve değişken unsurlar olan iki ana kısma ayırabiliriz.

Devletin Sabit Güç Unsurları

a. Konum

Astronomik konum

Yani, bölgenin enlem ve boylam çizgilerine göre konumu, bölgenin astronomik bölgeye olan önemi, ülkenin bulunduğu iklim bölgelerindeki etkisi ile vurgulanır. İklim bölgelerini belirleyen enlemler çizgilerindeki konum, zamanlamayı belirleyen boylamdan daha önemlidir. Araştırmacılar, ılıman bölgelerde yer alan ülkelerin dört mevsim iklim değişikliğine sahip oldukları için güçlerini inşa etmede diğerlerinden daha yetenekli olduğunu söylüyorlar ve büyük ülkelerin kuzey yarımkürede yoğunlaştığını görüyoruz (Tawfiq, 2010, s. 131). Orta Çağ'da Jean Baudin'in yazılarında iklimin Kuzey nüfusunun Güney üzerindeki üstünlüğüne yol açan faktör olduğunu belirtmekte fayda var ve buna yakın olarak da (Huntington) The City and the Climate adlı kitabında insanın yararlanabildiği ortamlarda medeniyetin doğup geliştiğini ifade edilmiştir.

Deniz yakınlığına göre konum

Devlete coğrafi karakterini ve politik kişiliğini veren ve bu düşünceye göre devletin siyasi eyleminin yönünü çizmektedir ve Devletleri denize yakınlıklarına göre dört türe ayırabiliriz:

1. Tamamen deniz devleti olan ve tüm dış sınırları İngiltere, İzlanda, Madagaskar ve Küba gibi kara tabanlı değildir.
2. İspanya, İtalya, Güney Kore ve Panama gibi sınırlarının çoğuna deniz ülkeler
3. Irak, Almanya, Cezayir ve Romanya gibi sınırları çoğunlukla kara tabanlı olan ülkeler
4. Ermenistan, Orta Asya, Orta Afrika ve Orta Avrupa ülkelerinin çoğu gibi izole ülkeler

Ada ve kıyı bölgelerinin kıta bölgelerine göre daha az sıcak iklime sahip olduğu ve genellikle yüksek nüfus yoğunluklarını çeken ve dolayısıyla ekonomik büyümeye yardımcı

olan ticaret ve ucuz ticari ulaşım hatlarının yoğunlaştığı noktalar olduğu dikkat çekicidir. Bu da ülkelerin küçük olsa bile deniz kıyıları için ölümcül mücadelelerini açıklıyor. Polonya'nın verdiği savaşlarda olduğu gibi (1918-1939) dönemi, Ayrıca, iyi sahil şeridi, Fransızların Kuzey Afrika'daki genişlemesi gibi genişleme niyetlilerinin motivasyonunda iyi bir role sahiptir. Yıl boyunca bir ticaret ve deniz koridoru olduğu için deniz kıyılarının önemi kesinlikle artmaktadır. Kuzey Rusya kıyıları kesinlikle geniştir, ancak yıl boyunca denize açılmaya uygun olmadıkları için ve uluslararası ulaşım hatlarının yetersizliğinden dolayı neredeyse ölmüştür. Kıyıların öneminin jeopolitik düşünürlerin dikkatini çektiğini belirtmekte yarar var. Özellikle Alfred Mahan'ın düşüncesinde, kıyı şeridinin arkasındaki devletin toprakları olan kıtasal sırtın önemine dikkat çekmiştir. Bu bölgenin karakteristik özellikleri, nüfus faaliyetlerine çekici bir rol ya da itici rol verir (Dugin, 2004, s. 94). Denizlerden izole kıta ülkelerine gelince, deniz taşımacılığının hareketinde çevre ülkelerin kontrolünden kaynaklanan ekonomik sıkıntılar yaşayacakları kesindir. Bu nedenle bu ülkeler denize ulaşmak için gümrük veya siyasi birlikler kurmaya çalışırlar ve bu faktör aynı zamanda devletin savunma politikasını ve ihtiyaç duyduğu kuvvetlerin kalitesini de etkiler. Deniz ülkesi filoları inşa etmekle ilgilenirken, kıta ülkeleri hava ve kara gücü inşa etmekle ilgilenir.

Komşu ülkelere göre konum

Bu konu, bu ülkeler arasındaki ilişkilerin niteliği ve kültürel, tarihi ve ideolojik yakınlaşmanın boyutu ile ilgilidir. Bu faktörler arasındaki fark, Arap devletleri ile İsrail varlığı arasındaki durum ve komşu devletler arasındaki güç farkının derecesi gibi ilişkilerin sürekli gerginliğine ve kötüye gitmesine yol açabilir. Bu eşitsizlik ortaya çıkarsa, zayıf devlet kesinlikle güçlü devletin etkisi altına alınır, ancak zayıf devlet iki güçlü devlet arasına girerse, bir tampon devlet olur, tarafsız ve bağımsız kalır ve devletin kendisi tarafından değil, güçlü komşular taraflarınca savunulur. Hollanda, Belçika ve Lüksemburg, Fransa ve Almanya arasındaki tampon devletlerdi (Hussein, 1976, s. 294). Aynı şekilde, komşu ülke sayısı ne kadar azsa, devletin dış politikasını formüle etmesi o kadar kolay olur. 14 ülke ile sınırlanan Çin gibi bir ülke, genellikle tutarsız olan 14 tür dış politika tasarlamak zorunda kalacak ve bu konu karar vericilere ek yükler getirecektir.

Stratejik konum

Devletin veya bazı bölgelerinin uluslararası koşullarının, teknik ve ulaşım biçimlerinin değişimine göre veya savaş ve silahlı çatışmaların patlak vermesi durumunda ya üstünlük sağlayacak ya da koruma sağlayacak şekilde ya da bazen teknik gelişim olmadan elde edilemeyecek ekonomik avantajlar sağlamasına göre önemi arttırılması amaçlanmıştır. 2016 yılında Çin tarafından Gwader Pakistan limanının yeniden işletilmesi gibi ve bazen teknik

gelişim bazı bölgelerin stratejik öneminin azalmasına yol açar ve diğerlerinin önemini arttırır. Örneğin, buharlı gemilerin icadından sonra yelkenle sefere çıkmaya gerek kalmamıştır bu da Ümit Burnu'nun öneminin artmasını ve Arap körfezinin öneminin azalmasına yol açmıştır.

b. Yüzölçümü

Bölgelere göre birçok ülke sınıflandırması vardır, bunlardan biri anlatmakta fayda vardır)101-100 الصفحات ،2011 ، السماك(. O da dibley sınıflandırması olan ülkeleri 5 kısma ayırmakta:

a. Bir milyon mil kareden fazla alana sahip dev ülkeler
b. Alanları 140.000 ila 1.000.000 mil kare arasında değişen büyük ülkeler.
c. Alanları 60.000 ila 140.000 mil kare arasında değişen orta büyüklükte ülkeler.
d. Alanları 10.000 ila 60.000 mil kare arasında değişen küçük ülkeler.
e. 10.000 mil kareden daha az alana sahip daha küçük ülkeler

Genel olarak, devletin alanı her zaman arzu edilirdi ve tarihsel olarak devletler, manevi, politik, ekonomik ve askeri hususlar da dahil olmak üzere bir dizi husus üzerinde kontrol ettikleri bölgeyi genişletmek için çalışırlardı. Ancak, özellikle şu anda yaşadığımız teknik ve bilgi gelişimi ve geniş bir coğrafi alana sahip ülkenin elde ettiği pek çok avantaj ışığında, devletin ideal alanını netleştiren onaylanmış bir kural yoktur. Devletin alanı ne kadar genişse, devletin doğal kaynaklara ve yer altı zenginliklerine erişim şansı o kadar artar. Devletin alanı ne kadar büyükse, savunma yeteneklerini güvence altına alma ve hayati tesislerini ve büyük şehirleri uçak ve topçu menzilinden uzak tutma konusunda kapasitesi o kadar büyük (göreceli olsa bile, çünkü silah sistemlerinin geliştirilmesi uzak bölgelere erişim sağlamıştır).

Devletin alanının genişlemesi, devletin nüfus aktivitesini küçük ülkelere göre daha kolay ve etkili planlamasını sağlar. Özellikle Rusya'ya kıyasla Japonya örneği gibi aşırı nüfus varsa Nüfus aktivitesi ve şehir planlaması daha kolaydır. Devletin genişlemesi, çeşitli iklim bölgelerinde ortaya çıkması anlamına gelir ve dolayısıyla, ek gelir sağlayan tarım, balıkçılık ve turizm gibi iklimle ilgili ekonomik faaliyetlere yatırım yapma fırsatı, devletin ekonomik kaynaklarını daha çeşitli ve istikrarlı hale getirir. Devletin alanının genişlemesi, ona kara, deniz veya hava taşımacılığı veya tümü yoluyla uluslararası ticarete önem verir.

Alanların tüm bu önceki avantajları, bir ülkede toplanırlarsa süper güç veya üstün bir kozmik güç olacağı anlamına gelmez, çünkü bu denklemdeki en önemli unsur, devletin bilgi üreten, coğrafyayı uyarlayan ve uygun yaşama seviyesini korumak için kaynakları optimize etme becerisi gösteren bir vatandaş niteliğine sahip olma kabiliyetidir. Ve mekânın kapasitesi, üzerinde kontrol ettiği toprakları yönetme, denetleme ve egemenliği kullanma becerisi

açısından devlete başka yükler yüklemektedir. En izole ve uzak bölgelere bile düzenlemeleri ve yasaları uygulayabilen birçok hızlı iletişim hattı ve kurumlar gerektirmektedir ve bu konu büyük ilgi görmektedir. Özellikle de bölgelerinde bölücü hareketlerine veya terörist faaliyetlere tanık olan ülkelerde ciddi bir şekilde önemi vardır.

c. Şekil ve arazi

Bu unsur, devletin iktidarını doğrudan etkileme alanından, devletin siyasi bütünlüğündeki doğrudan etki alanına ve başarmanın zorluğuna geldiği için, devletin özellikleriyle ilgili faktörlerden biri olarak kabul edilir. Coğrafi bir çevrenin mevcudiyeti bir tür dokunulmazlık sağladığından, ekonomik entegrasyonun yanı sıra bölücü faaliyetlerden korunmak içinde iç güvenlik, özellikle küçük ve intikamcı ve etnik kökenlere (Doğruluğu ne olursa olsun) sahip ülkelerde, saldıran güçlere karşı askeri korunma faaliyet için cazip bir ortamdır. İdari bağlantıları zorlaştıran engebeli dağlar ve çöl alanları veya su birikintileri ve bataklıklar gibidir. Devletin şekli ve arazisi savunma felsefesine 'de yansır. Örneğin Japonya ve Filipinler gibi adalardan oluşur devletler Mısır veya Portekiz gibi ülkelerin aksine her adanın şekline ve arazisine uyan kendilerini savunma operasyonlarını aynı anda yönettiği birden fazla strateji geliştirme seçeneğinin önünde bulurlar. Devletin şekli, başkentin konumu ve önemli sanayi şehirlerinin konumu açısından da idari etkinlik sürecini etkilemektedir. Başkenti ülkenin ortasında bulunan İspanya gibi bir ülke, dışardan daha iyi koruma sağlamaktadır, İtalya gibi cephe hatlarına yakın başkentleri olan ülkelerden daha iyidir. Devletin şekli ve topografyası, devletin dış sınırları dağ sıraları veya kırılma vadileri ve nehirler gibi doğal engellerle çevriliyse savunma yönüne katkıda bulunur. Etkili savunma sağlamak için basit ve ucuz kuvvetler kullanarak üstünlük noktası olabilir örneğin İsviçre'nin sahip olduğu gibidir. Ayrıca devletin yapısından kaynaklanan ekonomik etki birçok yönden ihmal edilemez. Devletin uzunlamasına şekli, onu uzun ulaşım yolları kurmaya zorlar ve arazi dağlıksa, bu savaş gereksinimlerinin etkinliğini tehdit eden ve barış zamanında altyapı ve inşaatların maliyetini yükseltir örneğin Şili gibi ve aynı zamanda daha karmaşık hale gelebilir. Mesele bazı durumlarda boylamsal ve şekilsiz ülkelerde ulusal birliğe yönelik bir tehdide kadar uzanabilir. Örneğin sosyal ve politik uyum içinde bir zayıflık durumu yapmak için düzenli olarak, sürekli Etiyopya müdahalesinden mustarip olan Somali gibidir. Özetle, bir devlet, bir daire veya kare gibi düzenli bir temele ne kadar sahip olursa ve komşu ülkelerden gelen sınır çıkıntıları ile ona ne kadar girmezse, devleti korumanın maliyeti o kadar az olur ve gelişmesine rağmen etkinliği o kadar fazla olur. Ancak Uzun menzilli füzeler ve hava gücüyle rakibin topraklarının derinliklerine ulaşmasını sağlayan modern savaş yöntemleri, ülkelerin

savunma sistemlerini verecek şekilde çağdaşlaştırmaları mantıklı olduğundan, bu unsur görece dışında etkinliğini kaybetmedi. Arazi ülkenin birliğini etkilediği için düşmana karşı karşılaştırmalı bir üstünlük sağlar, dolayısıyla devlette ne kadar az yalıtılmış alan olursa, politik ve sosyal izolasyon için o kadar az neden olur. (نعمة ، 2000، صفحة 207)

d. İklim

İklim, yerel olarak gıda üretme olasılığının yanı sıra, ülkedeki ekonomik faaliyeti ve halk sağlığını, vatandaşların etkinliklerini ve barış ve savaştaki üretken yeteneklerini etkilemede önemli bir role sahiptir. Burada, iklim bileşeni ile devletin boyutu ve şekli olan diğer iki unsur arasındaki bağlantıyı görüyoruz. Geniş alanlara sahip çoğu ülke, çeşitli iklim bölgelerinde Nüfus faaliyetinin yeniden dağılımına katkıda bulunur. Çoğu büyük ülkenin kuzey enlemlerde yer alırken sömürgeye uğrayan ülkelerin tropikal bölgelerde ve güney enlemlerde yer aldığını görmekteyiz. İklim, nüfusun hareketinde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu husus ulaşım maliyetlerine ve şehir ve altyapı inşa maliyetlerine yansımaktadır. Sibirya'nın buz çölü gibi, iklim faktörü optimal yatırımın engellenmesine katkıda bulunduğundan, uranyum gibi nadir madenler varlığına rağmen, buz tabakalarının ve düşük sıcaklıkların oluşması nedeniyle yılın her günü hareketlilik için uygun değildir. Bu aynı zamanda, kışın başında madenciliğin durduğu önemli altın rezervlerini içeren Alaska için de geçerlidir. Aynı şey, Arap Körfezi'ndeki yarı çöl bölgelerinde petrolün bulunması veya Avustralya'daki Koljaride altın madenlerinin bulunması ve Şili çölündeki bakır madenciliği alanları gibi aşırı iklim koşullarına tolerans gösterilmesini teşvik eden önemli yeraltı zenginlikleri dışında, kuru çöl bölgeleri için de geçerlidir. Genellikle bu tür insan yerleşimi, madencilik faaliyetlerine eşlik eden işlerle ilgilidir ve bu yerleşim, madenlerin veya petrol kuyularının tükenmesi ile sona erebilir. İklim, herhangi bir ülkedeki silahlı kuvvetlerin savunma felsefesinin formüle edilmesinde de önemli bir rol oynar. Böylece iklim avantajlarından askeri harekatı iyileştirmek için yararlanılır. Örneğin, Rusların ve onlardan önce Sovyetler Birliği'nin Savunma operasyonlarında iki ana faktöre dayandığı bilinir. Birincisi Rusya'nın geniş düzlük alanı nedeniyle derinlemesine gerileyen çatışmalar, saldıran güçlerin tedarikini karmaşık hale getiriyor. İkincisi saldıran ordulara ciddi zarar veren sıcaklıklarda şiddetli düşüşlerin yaşandığı bu ülke hakkında bilinenlerin iklimsel etkidir, Nazi ordusunun Sovyetler Birliği'ni işgaliyle ilgili olaylar, iklimin askeri operasyonlar üzerindeki etkisine yakın en önemli dersler arasındaydı ve aynı şey çöl bölgeleri için de geçerlidir. Asıl zorluk, silahlı kuvvetlerin çölde savaşma yeteneği değil alanlara değil, üstünlük her bir tarafın

çevreye Rakibinden daha iyi uyum sağlama yeteneğinde yatmaktadır. El Alamein savaşında, bu boyut için uygulamalı bir modeldir.)81- 80 الصفحات ،2020 ،فيديلد و بيرسي(

e. Sınır

Devlet ile komşuları arasında, devletin yetkisini genişlettiği, kanunlarını uyguladığı, iradesinin sağladığı, üzerinde düzenlenen icbar ve yasal zorlama araçlarını uygulayabildiği sınır bölgesidir. Bu nedenle, uluslararası siyasi birimler ile devlet egemenleri arasında yakınsama ve iletişim alanları arasındaki ayrım, iki önleme, koruma ve karşılıklı hukuki tanınma arasındaki siyasi sınırın tarafların sınırların bölünmesi ve kabul edilen resmi anlaşma ve sözleşmelerin tanınması yoluyla kazanılması gerektiği açıktır. Tarihsel olarak devletler özellikle savaş habercisi olan ilişkilerde gerginlik ve tedirginlik yaşadıkları için sınırlarını güçlendirmeye başladılar. Fransa'nın ikinci dünya savaşından önce olası bir Alman saldırısına karşı Maginot hattının kurması gibidir. Modern savaş tekniklerinin gelişmesiyle birlikte, eski tahkimat yöntemleri terk edildi ve yerini daha etkili ve daha ucuz teknolojiye bıraktı. Ülkeler arasındaki ortak sınırları sınıflandırmak istersek, beş sınır biçimini sınırlayabiliriz.(، عاطف( )273-274 الصفحات ،1982:

a) Boylam ve enleme bağlı olan astronomik sınırlar,
b) Mısır ve Libya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada ve bir dizi orta ve Güney Afrika ülkeleri arasındaki sınırlar gibi genellikle düz çizgiler şeklinde olan matematiksel sınırlar,
c) Eğriler ve yaylar sınırları,
d) Sıradağlar, nehirler, ormanlar ve çöller gibi coğrafi olaylara bitişik sınırlar,
e) Milliyetler ve dinler gibi insan faaliyetleriyle ilgili sınırlar,

Yukarıda taksimatlara dayanarak, sınırlar bir devlet otoritesinin bittiğini ve başka bir devlet iktidarının başladığına dair herkesin bildiği noktalar oluşturmaktadır. Bu mesele, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve nükleer güçlerin öncülüğünde ittifakların ortaya çıkması, farklı ideolojileri ve çıkarlarının kesişmesi ile göze çarpan gerginliklere yol açmıştır. Bu nedenle, sınırlar ve temas alanları konusu karar vericilerin ilgisini çekmiştir. Ayrıca sınırlar sorunu, üretim faktörlerinin hareket ettiği noktalar olarak ekonomik ilişkilerin ve ortaklıkların oluşumunu da etkilemektedir. Ekonomik anlaşmaların özü, Avrupa Birliği'nde olduğu gibi tarafların çıkarlarını da dikkate alarak bu görevi olabildiğince kolaylaştırmaktır. Bazen de sınırlar sorunu, 1947'de 3 ülkenin doğumundan sonra Hint Yarımadası'ndaki durum ve Hindistan, Pakistan ve Bangladeş arasındaki örtüşen sınırların ortaya çıkması, bölgedeki 3 büyük savaşın patlak vermesine yol açtığı gibi, tarihsel çatışmaların körüklenmesinde olumsuz bir rol oynamaktadır ve şu ana kadar Keşmir sorunu iki nükleer silahlı güç arasında

bir anlaşmazlık konusu olmaya devam etmektedir. Sınır şekli devletin özel askeri tedbirler almasını kesinleştire bilir. Sınır çizmek veya bir bölgenin kavgasını vermek için değildir. Daha ziyade, bugün Mısır, Sudan ve Etiyopya arasındaki Nil Nehri'nin su payları konusundaki mücadelede olduğu gibi, sınırlar istikrarlı olabilir ancak su gibi sınırları aşan temel ihtiyaçların güvence altına alınması konusunda çatışma ortaya çıkabilir. Genel olarak jeopolitik, sınırlar sorununa sadece önemi açısından değildir. Friedrich Ratzel'in önerdiği aynı zamanda jeopolitiğin ortaya çıkışı ile yaşamsal alanlar fikri ve şeffaf sınırlar arasındaki organik bağlantılık açısından da özel bir önem vermektedir. (دوغين ا.، 2004، صفحة 76)

f. Doğal kaynaklar

Devletin iktidarını kontrol etme mikadakiyle ilişkilendirme yönündeki hâkim görüşün aksine, bu faktörün ikinci sırada yer aldığını görüyorum ve devletin, zenginliğini en iyi şekilde kullanmaya olanak tanıyan vatandaşların bilgi üretme becerilerini ve yeteneklerini geliştirme becerisi ilk sırada yer alır. Bugün gördüğümüz gibi, sanayileşmiş ülkelerin çoğu kaynak ve hammadde ile nispeten fakir kabul ediliyor ya da en iyi koşullarda artan hammadde ihtiyacını karşılamak için ek miktarlara ihtiyaç duyuyor. Ancak her iki meziyette ülkede buluşmalı doğal doğal kaynaklardan kasıt, devlet topraklarında doğal olarak bulunan ham madde ve madenler ve yatırım yoluyla onlara geri dönüş sağlayabilir ve ekipman, gemi ve uçak işletmek için kullanılan madenler ve petrol gibi askeri gücü güçlendirmek için kullanılabilir. Devletin doğal kaynaklara bel bağlaması, ona başka bir avantaj sağlar. Bu, ister sanayi alanında ister gıda güvenliği alanında olsun, dışarıya bağımlılığı azaltıyor, çünkü devletin ekonomik ömrü, artan hammadde talebine doğru ilerliyor, ancak riskler bulunmaktadır. Ülkelerin tek taraflı ekonomilere bağımlılığında ve bu gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir olgudur. Açıktır ki, bu ülkelerin ekonomisi Arap ülkelerindeki petrol gibi tek bir ürüne dayanmaktadır ve bu durum devletin doğrudan ekonomisi ve konumu ve gücü olumsuz yansımalara neden olmaktadır. Ekonomik olarak tek bir hammaddeye bağımlı olan rantiye sahibi ülkeler, genellikle harcamaları genişletmeye ve yerel ekonomiyi devletin kontrol ettiği rantiye getirilerine büyük ölçüde bağımlı hale getirmeye başvurur. Burada tehlike basit bir nedenden kaynaklanmaktadır, bu da ülkenin bağlı olduğu ürünün fiyatını kontrol edememesi, çünkü muhtemelen deha ucun alternatifler sağlayacak müşterinin isteğine, teklifin hacmine ve taşımanın yollarını ve teknolojik gelişimlerin sağlanmasına bağlıdır.Bu da ülkenin dış gücünü ve iç bütünlüğünü aynı anda iki kat etkileyecek iki kötü seçenek seçmesine iter. İthalattaki düşüş, devletin harcamalarını azaltmasını amaçlayacak ve dolayısıyla tatmin edici bir gelir düzeyine alışmış olan iç kamuoyunu kızdıracaksa (özellikle nüfus küçük ve rantiye yüksekse), ve bu da, iç bütünlüğünü zayıflatır ve insanlar otoritenin

etkinliğini ve meşruiyetini yeniden düşünmeye başlar ve devletin bu konudan kaçınması için, ya ülke ekonomisini ve siyasi kararını ellere bağımlı hale getirecek olan dış borçlanmaya başvurur. Alacaklılar ve dış müdahalelerin yolunu açar ya da devletin para basmaya başvurması ve böylece enflasyonu artırmaya ve para değer kaybetmeye başlamaya neden oluyor. Bu nedenle, gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi konusu, devletin gücü ve bütünlüğündeki en önemli faktörlerden biridir. (يرغن ، 2015، الصفحات 170-173) Ekonomik kalkınma konusunda doğal kaynakların öneminin tek bir hızda kalmaması, daha çok devletin geçtiği ekonomik aşamaya göre farklılık göstermesidir. Başlangıç aşamalarında itici bir güç sayılır, çünkü bu kaynakların eksikliği ekonomik kalkınma projesi üzerinde ek yükler yaratıyor. Genellikle ülkeler ekonomik çarkın dönüşünü sağlamak veya güvenliği askıya almak için bir strateji olarak düşündükleri malzemelerin ve ham maddelerin adlarını içeren listeler hazırlıyor ve cevherleri (kalay, tungsten, manganez, krom, cıva) stratejik malzemeler ve ham maddeler (amonyum, vanadyum, asbest) olarak kabul eden Amerika Birleşik Devletleri gibi onlarla savunma sorunları Ulusal savunma için vazgeçilmez malzemelerdir. Devletin sahip olduğu şeye ilişkin farkındalık düzeyi, önceliklerini ve bazı durumlarda komşularıyla müzakerelerin yürütülmesini etkiler. Doğu Akdeniz'de denizdeki gaz ve petrol alanlarının elde edilmesinde bugün tanık olduğumuz rekabet ve gerginlik durumu ve kıyıya sahip olan ülkelerin deniz sınırlarının çizilmesi ve münhasır ekonomik bölgelerinin belirlenmesi ile ilgili takip eden sürtüşmeler gibidir.

g. Nüfus

Jeopolitik bakış açısından nüfustan bahsederken, üretici güçler, tüketen güçler, yöneten ve yönetilen güçleri ve devletin büyüklüğü, gelişimi ve etnik ve ulusal kompozisyon açısından nüfusun mekansal ve tarihsel boyutları ile devlet adı verilen siyasi birimin örgütlenme güçlerinden bahsediyoruz. Nüfus özelliklerinin incelenmesi, insan bileşenlerinin entegrasyonunu ve gelişimini kolaylaştıran çeşitli türde bilgilere sahip olduğumuzu gösteriyor. Etnik köken, ırk, din, dil ve diğer unsurlar açısından etnik kökenlerin incelenmesi, devlet-millet fikrini desteklememize ve vatandaşlar arasında bu coğrafyada mevcut olan ve kalıcı olarak ilişkilendirilen eşsiz etnik, dilsel ve tarihsel özelliklere sahip eşsiz bir tarihsel durum oldukları yönünde popüler ve duygusal bir his kurmamızı sağlamaktadır. Bu his, Almanya, Macaristan ve Bulgaristan gibi birçok tarihsel milliyetçi ülkenin doğuşuna katkıda bulunmuş, bu ülkelerde etnik birlik, biyolojik birliğe sahip olmayan diğer ülkelerin aksine devletin inşasını kolaylaştıran faktörlerden biri olmuştur. Bu da devleti ABD gibi iç uyumu güçlendirmek için büyük çabalar sarf etmeye zorlar. Ele almamız gereken bir diğer konu, nüfusun ülkenin coğrafi alanıyla orantılı olmasıdır. Çünkü bunun etkisi nüfusun yoğun olan

ülkelerdeki ekonomik maliyetlerle ve nüfusa göre uygun bir alana sahip olmamasıyla belli oluyor Japonya gibi, yada Libya gibi büyük alana sahip olmasına rağmen küçük nüfusa sahip olan ülkelerde konu tam tersi olur. Devletin üzerindeki ekonomik yük azalır ve mevcut insan gücünün savaş ihtiyaçlarını veya barış zamanında sınır güvenliğini karşılayamaması nedeniyle güvenlik sorunu ve ağırlığı artar. Bu durum, bu ülkeleri güvenlik ve savunma konularında teknolojiye güvenmeye zorlar. Bu da başta güvenliklerini zayıflatır, çünkü genellikle bu ekipmanı ithal etmek için yurtdışına başvururlar ve güvenlikleri teknolojiyi ihraç eden ülkelerin siyasi ilişkileriyle bağlantılıdır. Nüfusun üretim gücü açısından etkisine gelince, nüfusun kontrol ettiği bilgi ve becerinin kalitesi ve devlet ekonomisinin doğası ile ilgilidir. Çoğunlukla tarımsal mı, sınai mi yoksa karma mı? Aynı zamanda üretken nüfusun oranı ve tüketicilerin oranı göz önünde bulunmalı, Genel nüfus kültürü düzeyi, kalkınma sürecini hızlandıran veya engelleyen önemli faktörlerden biridir, Nüfus çalışmaları, nüfus artış düzeyini belirlememize ve doğum oranını ölümlerle ve ortalama yaşamla karşılaştırmamıza da olanak tanır. Ve bireyin beklenilen ortalama yaşı, ki bu da devlet kurumlarına kaynakların, hizmetlerin, şehir planlamasının ve altyapının organizasyonunu yönetmede yardımcı olur. Alman Jeopolitik Okulu'nun, kaynakların nüfus artışı için yeterli olmadığı bahanesiyle, hayati alan arayışlarını genişletmek için nüfus artışı bahanesini ve yetersiz kaynakları kullandığını belirtmek gerekir.)127-126 الصفحات ،1979 ،رياض(

Devletin değişken güç unsurları

Devletin gücünü etkileyen değişen faktörlerden bahsederken, devlette yerleşik gücün unsurlarını en iyi şekilde yöneten ve düzenleyen, temel hedefleri belirleyen ve devletin gerektiğinde güç unsurlarını kullanmasını sağlayan ulusal stratejiyi oluşturan yönetim davranışı biçiminde ortaya çıkan siyasi ve entelektüel özelliklere sahip sosyal unsurlardan bahsediyoruz. Bu nedenle, sürekli olarak birbirleriyle etkileşime giren bir dizi değişkenle uğraşıyoruz ve bu süreç devam ettiğinden ve iç ve dış faktörlere, etkilere ve değere sahip olduğundan, büyük güçler kulübüne girmeye çalışan herhangi bir ülke bu sektörleri geliştirmek ve yükseltmek için daha fazla çaba göstermelidir.

a. Devletin siyasi sistemi

Maurice Duverger'nin politik sistem tanımından bahsedebiliriz. (الصفحات ،2007 ، العاني( )16-15)Çünkü yönetim organının karşı karşıya olduğu ikilemleri ele almak ve onu sosyal bir organda organize etmek için bir dizi çözüm içeriyo. Siyasal sistem, diğer devletin tüm unsurlarının bir araya gelip etkileşimde bildiği bir araç olduğu ve devletin çıkarlarını korumak, egemenliğin korunması, sistemin devamını sağlama, güvenlik ve istikrarı tesis etme görevini üstlenme, dış politikayı devletler arasında devletin yüksek ve yüceliğini sağlayacak

şekilde yönlendirmektir. Bu temelde, siyasi sistemin büyük ve çok sayıda işlevi olduğunu not ediyoruz, bunlardan en önemlileri:

a. Etkili planlar geliştirerek ve bunların uygulanmasının kalitesini sağlayarak toplumun hedeflerini ve gereksinimlerini belirlemek,
b. Toplumun maddi ve insani enerjilerini harekete geçirmek ve organize etmek,
c. Ulusal birliği sağlamak için toplum bileşenlerini zorlama veya etnik kökenleri ve milletleri zorla asimilasyon olmadan barışçıl bir şekilde entegre etmek,
d. Anayasayı uygulayarak siyasi hayatı yasallaştırmak,
e. Kapsamlı geliştirme sürecini maddi ve insani boyutlarıyla yönetmek ve organize etmek,
f. Dış riskleri önlemek ve iç riskleri ortadan kaldırmak ve yaşamın gelişmesine ve insan yolunun ilerlemesine göre ortaya çıkan diğer görevler.

Bu konudaki zorluk, bu hedeflere ulaşmada gücü elinde bulunduranların iradesinin ve ciddiyetinin varlığında değildir. Devletin ana otoriteleri (yasama, yürütme ve yargı) arasında kaliteli örgütlenme ile karar vericilerin bunları etkili bir şekilde kullanmalarına olanak tanıyan gerçekte mevcut kaynakların ve yeteneklerin miktarında yatmaktadır. Siyasi sistem, entegre ve bir arada var olan bir sosyal sistemler sisteminin bir parçasıdır. Ancak aralarında en önemli ve en etkili olanıdır, çünkü bir takım avantajları vardır. Siyasi partilerin, iktidarın, ekonomik sistemin, coğrafyanın, kültürün ve diğer sosyal eylem kurumlarının etkileşim içinde olduğu ve aynı zamanda ülkenin jeopolitik gerçekliği ve kaynaklar üzerindeki kontrolü gibi diğer faktörlerden de etkilenir. Bunları en iyi şekilde kullanma becerisinin yanı sıra hakim sosyal gerçeklik, ekonomik gerçeklik ve aktif politik eylem ile etkilenir. Bu nedenle, devlet, siyasal sistemindeki bir kusurdan mustaripse sabit gücünün unsurlarının yönetimini geliştiremez, çünkü bu dengesizlik devletin bütün bedenini kapsayacaktır ve devlet, siyasal sistemlerin sürekli karşı karşıya kaldığı kalıcı krizlere çözüm bulamayacaktır. Yani ulusal kimlik ve aidiyet kavramının pekişme yoluyla ulus kurma krizi, devlet kurma krizi ve iktidarı elinde tutanların meşruiyet ilkesinin hayata geçirilmesi, ülke halkına fayda ve hizmetlerin eşit dağıtılması krizi ve siyasi yaşamdaki tüm sosyal ve etnik bileşenlerin krizidir. Gelişmekte olan demokrasilerin olduğu ülkelerde siyasi sistemlerin bu talepleri yerine getirmedeki yetersiz performansının, dönüşümü yönetmede bilimsel disiplinlere güvenerek siyasi değişim mekanizmalarının belirsiz bir anlayışının varlığından ve sosyal ve politik değişimi yönetmenin temel taşı olan insan bilimlerinin ihmal edilmesinden kaynaklandığına dikkat edilmelidir. Politikaları gizlilik ve kamuoyunu yanıltama karakterize edilen diktatörlük ülkelerinde kararlar, halk desteğini seferber ederek pozisyonlarını sürekli olarak sağlamlaştırmaya çalışan küçük elitler tarafından alınır, ancak uzun süredir demokratik

uygulamaları olan sistemi, otoritenin bağımsız olarak karar verememesi için Kurumlar her zaman gözetim ve eleştiriye tabidir. Özetle devlet, seçkin devlet eylemi yolundaki adımlarına başlayamaz ve kontrol ettiği kaynakları en iyi şekilde kullanamayan az gelişmiş bir siyasi sisteme güvenirken etkili bir jeopolitik teori kuramaz.)19-3 الصفحات ،2015 ، العنبكي(

b. Siyasi partiler

Siyasi partiler, hedefleriyle orantılı farklı roller üstlenebilecekleri örgütsel ve medya ağlarına sahip olmaları yoluyla halk desteğini harekete geçirme yeteneklerinden dolayı siyasi etkide önemli bir role sahiptir. Siyasi partiler aynı zamanda iktidar ve halk arasındaki bir bağın rolünü temsil ederler ve siyasi partiyi, planlarına hakim olmak amacıyla hükümeti elde etmek için adaylarını seçim savaşlarına katılmaya atayan organize, özerk bir grup biçiminde modern demokrasinin araçlarından biri olarak konumlandırır ve tanımlayabiliriz(، ماكيفر( )2ص 2ج صفحة ،1966) Bu nedenle, siyasi partinin bir çatışma yönetimi aracı, düzenleyici yasal ve aynı zamanda farkındalığı iletmek için bir araç olduğunu görüyoruz. Sahip olduğu örgütsel araçlarla vatandaşları kendi çıkarları konusunda aydınlatmaya çalışır ve gerekli değerleri toplumda yeniden dağıtmak ve sosyal, politik ve kültürel yaşamı v.b düzenleyen yasalar şeklinde koymak için güç kazanmaya ve mümkün olan en uzun süre sürdürmeye çalışır. Tabi ki bu değerler parti ideolojisine uygundur. Bu nedenle siyasi partiler, faaliyet gösterdikleri ülkenin türüne göre değişen bir dizi işlevi yerine getirirler. Gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren siyasi partiler üç ana göreve odaklanır. Bunlar aday gösterme, seçim mücadelesi ve hükümeti organize etmedir. Gelişmekte olan ülkelerde sosyal, ekonomik, politik ve kültürel boyutlarındaki değişim süreçlerinde kendilerini lider olarak görürler, bu nedenle işlevleri siyasi konunun ötesine geçer. Bu partiler aynı zamanda kadroları için sürekli siyasi eğitim ve liderlik rolü içlerinde açıkça görülebilir.)152-148 الصفحات ،دوفرجيه(Bu nedenle, siyasi partilerin kamu işlerini etkilemek için vatandaşların siyasi görüşlerini geliştirmelerine ve şekillendirmelerine (nispeten) yardımcı oldukları ve bu görevin bir dizi siyasi, sosyal, kültürel, medya ve hatta kompulsif araçlar bazı durumlarda ve sonuç olarak, siyasi partiler, iktidardaki partinin değişimi ile siyasi oyunun kurallarının değişmesi çok yaygın olduğu ve bunun dış politikasına ve rolüne yansıdığı için, devletteki değişen güçler grubunda ihmal edilemeyecek veya göz ardı edilemeyecek bir role sahiptir.

c. Kamuoyu

Organize bir grubun üyelerinin, grubun psikososyal alanında bir tür gerilim ve dengesizliği temsil eden belirli bir soruna yönelik kompozisyon bakımından farklı olan, yüksek dereceli, olumsuz veya pozitif psikolojik ve sosyal eğilimlerinin genel sonucudur. ( )475 صفحة ،1971 ، عبد الرحمن(Yani kamuoyu, grupların karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak

ulaştıkları yargılardır ve bu görüş olumlu ya da olumsuz olsun, farklı şekillerde yargılarını ifade eder. Bu bağlamda, bir siyasi adaya güvensizlik veya bir konunun adilliğine dair inanç eksikliği gibi olumsuz bir yönelime sahip kamuoyu ile hoşnutsuzluk arasında bir ayrım yapılmalıdır. Çünkü ilki, bir toplumun menfaatlerine zarar vermekle ilgilidir. Hoşnutsuzluksa, bir kişi veya bir fikirden etkilenmekten kaynaklanır. Ancak her iki durumda da bireylerin içsel arzularını ve dış sosyal çevreyi ifade eder. Kamuoyu genellikle dalgalanma ve günden güne değişiklikler ile karakterize edilir ve insan topluluğunun varlığının temel direklerinden, durumun veya sorunun varlığından ve duygusal etkileşim sürecinin varlığından oluşur. Kamuoyu, otoriteyi olumlu veya olumsuz etkileyen, muhalif ve aykırı bir destekleyici, faktörü olabilir ve rejim üzerindeki baskı süreci, onu zayıflatma ve meşruiyetini sıyırma olasılığına kadar uzanabilir ve bu mesele, Daha ziyade, küresel düzeyde kamuoyunu oluşturmak için genişleyen sorunlar vardır. Çevre sorunları, terörizm, iklim değişikliği, nükleer tehlikeler gibi uluslararası kamuoyunun dikkatini çeken uluslararası veya küresel kamuoyunu kurmaktır. Küresel olarak yeniden konumlandırmaya çalışan herhangi bir ülke, her iki yolda da aktif olmalıdır. Hayati alanındaki devlet hareketine teyit ve desteğini sağlamak ve onu dışardan bağışık kılmak için iç kamuoyunu hazırlayarak ve onu jeopolitik çıkarları konusunda aydınlatarak ve jeolojik etkiden etkilenen siyasi birimlerden kaynaklanan karşı propaganda kampanyalarından korumadadır. İkinci yol ise bir fikir oluşturmaktır. Jeolojik çatışma çemberine girmesi muhtemel siyasi birimler içindeki uluslararası kamu ve baskı grupları ve bunların görevi rakip ülkelerin kurulmasını engellemektir ve onu destekleyen ve jeolojik akıntıya direnmede onları destekleyen iç kamuoyunun odağını oluşturmaktadır.

d. Baskı grupları

Çıkar grupları olarak da adlandırılırlar ve siyasi karar alma mekanizmalarını etkileyen ve sorumluluk taşımayan gruplardır. Yani bu kurumlar içinde nüfuz aradıkları ve iktidara ulaşmaya çalışmadıkları için resmi olarak devlet kurumlarında bulunmazlar. Daha ziyade otorite kararlarını kontrol etmeye ve faaliyetlerinde demokratik olmayan yöntemler kullanmaya çalışırlar. Baskı grupları, sahip oldukları bağlantılara göre, ekonomik gruplar, askeri gruplar ya da medya olarak bağlantılı grupları, vb. şeklinde çeşitli şekillerde görünürler. Grupların kötü niyet ve hedeflere sahip olması gerekli değildir, zira siyasal, bilişsel ve teknik düzeyde toplumların gelişmesi, çevreyi korumayı amaçlayan yeşil gruplar gibi kamu yararına çalışan lobi gruplarının oluşmasına yol açmıştır. Hiçbir siyasi sistem baskı gruplarından arınmamaktadır. Baskı grupları çoğu zaman siyasi hedefleri önemsememelerine rağmen, siyasi hedefler kullanmak ve sürmekte olan çatışmalara karşı tarafsız bir tutum

sergilemek için çalışırlar. Jeopolitik açıdan baskı gruplarının önemi dört ana başlıkta yatmaktadır:

a. Dışarıdan istihdam edilen yerel baskı grupları tarafından ulusal jeopolitik hedefleri engelleme olasılığı,
b. Devletin hayati alanlarında görevlerini kolaylaştırmak için baskı grupları kurma imkânı,
c. Baskı gruplarının yerel veya uluslararası kamuoyunu veya her ikisini birden etkilemeye katkısı,
d. Uluslararası kuruluşlar düzeyinde baskı gruplarının varlığı göz ardı edilemeyecek ve ihmal edilemeyecek bir şeydir.

e. Askeri İmkanlar

Devletlerin dış tehditlerden korunma ve iç tehlikeleri ortadan kaldırma konusunda güvenilebilecek bir askeri güce ihtiyaç duyması doğaldır. Bu mesele, şehir devletlerinin kuruluşundan bu yana tarihin şafağında insan uygarlığının gelişimine eşlik etmiştir. Bu alanda, devletler, bu tür tehditlere hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilecek orduların sayısını güvence altına almak için büyük yetenekler ve çaba sarf etmeye çalışır. Silahlı kuvvetler sadece devleti savunmak için değil, aynı zamanda güç politikalarını uygulamak için de kullanılır. Jeopolitik önermelerde gördüğümüz gibi, diğer bölgelerin genişletilmesi ve ilhak edilmesi (konunun meşruiyetine bakılmaksızın), kuvvet ve şiddet eylemlerinden yoksun değildir. Aksine, öncü teorilerinden biri, Frederick Ratzel'in hayati alanı teorisiydi, ve savaşın temellerinden olan propaganda eylemleri yanında devletin gücünü göstermek için silahlı kuvvetleri kullanmasıdır. Bazı durumlarda devletler, silahlı kuvvetlerini sınırlarda seferber etme niyetinde oldukları için askeri performans yoluyla siyasi baskı uygularlar. Bu da savaş eylemleri gerçekleştirme niyetini gösterir veya sınırlara yakın ve gergin bölgelerde manevra yöntemine başvururlar. Ülkeler, ordularını hazırlamak ve donatmak için büyük bütçeler harcıyorlar. Nitekim 2017 de toplam küresel silahlanma harcaması, küresel GSYİH'nın %2,2'sini veya kişi başına 230$ 'ı temsil eden yaklaşık 1739 milyar $ dolar ve bu, Savaş'ın sona ermesinden bu yana en yüksek seviyedir)187 صفحة ،2018 ، سيبري(. Genellikle devletler, teçhiz edilmiş ve talep üzerine savaş eylemleri başlatmaya hazır olan ve savaşın sürdürülebilirliği için çağrılan gizli yedek kuvvetler olan silahlı kuvvetlerindeki tedarik noktası üzerinde kontrole sahiptirler. Silah sistemlerine gelince, kaynak olarak iki türe ve seviye olarak üç türe ayırabiliriz. Kaynak olarak iki tür silah vardır. Birinci tip yerel olarak üretilir ve boyutuna, İhtiyaç duyulan şeye göre kontrol edilebilir. İkinci tür yurt dışından ithal edilen şeydir. Bu türün teknik veya siyasi nedenlerle veya her ikisinden dolayım gerektiğinde

elde etmeye devam etme garantileri yoktur. Seviyeye gelince, konvansiyonel ve stratejik silahlar bulunmakta (çeşitli nükleer, kimyasal, biyolojik ve iklimsel kitle imha silahları) ve yaygın sistemler (iletişim, izleme, veri, karıştırma ve elektronik savaş, askeri uydular) ve bu sistemlere sahip çok az ülke var örneğin Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Çin'dir. Silahlanma ve orduların başlangıçta bütünüyle devletin temellerini oluşturan insan hayatını ve ekonomik ve sosyal sistemi korumak için tasarlandığını belirtmek gerekir. Ancak ekonomik güç ve askeri güç iki destek ayağı halinde düzenlenmelidir, çünkü silahlanmaya yapılan ağır harcamalar kalkınmaya ve topluma büyük zarar verecek. Böylece Kuzey Kore gibi aynı zamanda güçlü silahlı ve aç bir devlet elde edeceğiz. Vatandaşların kanaatleri, otoriteyi desteklemenin meşruiyetinde ve uygulanabilirliğinde değişmeye başlayabili. Bunun tersi, ekonomiye odaklanma ve silahlı kuvvetlere ilgisizlik veya ittifaklar yoluyla dış korumanın bağımlılığıdır. Yetkilendirilmiş dış güçler tarafından ele geçirilmeye meyilli olacak zayıf devlet veya bu durum, kendisine koruma sağlayan devlet için zaten hayati bir alan olabilir.

f. Ekonomi İmkanlar

Bu faktör, devlet iktidarının diğer faktörleri üzerinde doğrudan ve hızlı etkisi olan en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilir, çünkü birbiriyle bağlantılı olması ve insan faaliyetinin devlet iktidarının geri kalan unsurlarını yüce hedeflere ve stratejiler ile tutarlı bir yön yönlendirmesini sağlayan sektörlerle örtüşür. Jeopolitik bir bakış açısından, devletin ekonomik davranışı iki yöne gidebilir.

- Negatif yön; Sanayi, savunma ve teknolojik sektörlerde dışa borçluluk ve dışa bağımlılık gibi, devletin sona erdirmek için etkisini azaltması gereken ekonomik hedefler demektir.
- Olumlu yön; devlet, vatandaşların mal ve ihtiyaçlarını, özellikle gıda güvenliğini ve bilgi ve silahlanma sistemleri üretmede kendi kendine yeterliliğini yerine getirmesini sağlamak ve stratejik hedeflerine ulaşmak için en az yetkiye sahip ülkeleri ekonomik ve ticari sistemleriyle ilişkilendirmek ve istihdam etmek için çalışmak anlamına gelir.

Dünyayı, kırılgan ekonomileri karmaşık bir soruna sokan fikirlerden, değerlerden ve etikten daha çok ekonomik meselelere daha fazla dikkat etmeye yönlendiren küresel ekonomi ışığında ekonominin önemi büyük ölçüde artmaktadır. Ekonomik sorunun yanı sıra değer, entelektüel ve sosyal sorunlar da büyüyecek ve eğer vatandaşların ekonomik sistemlere ilgisi değer sistemlerinden daha derin bir şekilde bağlandırılmazsa, o zaman devletin karşı karşıya olduğu ilk tehlike egemenliğin düşüşü ve dağılması olacaktır. Merkez ülkeler olarak sadece ürün, mal ve hizmet ihraç etmekle kalmayıp, daha çok tüketiciyi cezbetme üzerine çalışan davranışsal ve entelektüel sistemleri ihraç edeceğini göz önünde bulundurulmalıdır. Alfin

Tofler'in bu durumu (sadakatin mekânsal nitelikteki sosyal yapılardan, şehirden, devletten, milletten, mahalleden şirkete, mesleğe, dostluğa, iş ağına doğru ilerlediğini) söylediği zaman bu durumu önceden tahmin ettiği otomatik olarak belirtilmelidir (توفلر، 1990، صفحة 94). Bu nedenle devletin ekonomik sektörlerini merkez ülkelerden gelen siyasi nüfuzla ekonomik gelgite karşı direnç gösterebilecek şekilde geliştirmesi zorunludur ve önceliğin aşağıdaki üç sektör için olmalıdır.

g. Tarım

Tarım, elle tutulur ve anlaşılır büyük bir öneme sahiptir. Kanıtlamak için kanıta ihtiyaç yoktur, tarihin doğuşundan ve medeniyetin ortaya çıkışından bu yana, tarım yolculuğu insani gelişme yolculuğuna eşlik ediyor ve bu karşılıklı bağımlılığın bozulacağı umulmamaktadır. Tarım, devleti aşağıdakiler dahil çeşitli şekillerde etkiler:

a) Kendi kendine yeterliliğe ulaşmak ve dış ithalattan vazgeçmek, çünkü sonuçta devletin imkânlarının eksikliğini ve yurtdışındaki eylemlerinin sürekli olarak zayıfladığını gösterir.,
b) İşgücünün daha fazla ihtiva etmek ve işsizliği azaltmak,
c) Yerel tarımı geliştirerek ve geçim kaynaklarından ticari tarıma dönüştürerek devletin gelir kaynaklarını çeşitlendirmek,
d) Özellikle Arap ülkelerinde önemli ölçüde tırmanışa geçen şehirleri köyleştirme olgusunun azaltmak,
e) Palmiye, pamuk ve kırmız gibi temel tarım malzemelerine dayalı bir dizi sektöre hammadde sağlamak,
f) Bu yüzyılın en önemli sorunlarından biri olan çölleşme olgusunu azaltmak ve küresel ısınmayı azaltmak,
g) Ülkeler için hayati bir alanı temsil eden ülkelere gıda güvenliğini ekleyerek devletin dış politika hedeflerine ulaşmada tarımsal fazlalıkları kullanmaktır.

h. Endüstri

Sanayi imkanları, devletin deneyimden ve dış üründen bağımsızlığı ve sanayi üretim yoluyla büyük bir mali birikim elde etme üzerindeki etkisi nedeniyle, devletin gücünün ve kaynakları örgütlemesinin etkinliğinin en önemli ölçülerinden biridir. Aynı zamanda dışa askeri bağımlılığın azaltılmasında da rolü vardır ve bu konu devletin gücünü pekiştirir ve kabiliyetlerini uluslararası eylem düzeyinde yükseltir ve devletin endüstriyel gelişiminden kaynaklanacak en önemli faydaları sıralamak istersek, çok uzun süre konuşurduk ama en öne çıkanlarından bahsedelim:

a) Savunma sanayi alanında kendi kendine yeterliliğe ulaşmak veya dışa bağımlılığı azaltmak, çifte etkiye sahip stratejik bir hedeftir. Bir yandan genellikle askeri şemsiye altında faaliyet gösterdiği için devletin dış politikadaki kapasitesini güçlendirirken, diğer yandan yerel olarak üretilen Silahlanma sistemlerinin endüstriyel sırları üzerindeki tekeli sayesinde devletin stratejik güvenlik gücünü arttırır.
b) Sanayi sektörünün gelişimi ve büyümesi; Tarım, madencilik endüstrileri ve imalat endüstrileri gibi diğer eşdeğer sektörleri de işletecek ve böylece ekonomi için bir kaldıraç oluşturacaktır.
c) Gelir kaynaklarının endüstriyel ihracat yoluyla çeşitlendirilmesi.
d) Uluslararası rekabet arenasında, devletin belirli ülkelerden veya belirli zamanlarda bazı sanayileri bloke ederek veya piyasayı damping yapma politikasına başvurarak ulaşmak istediği hedef türüne uyum sağlaması yönünde baskı araçlarına sahip olmak.
e) İşgücünü ihtiva etmek ve işsizliği azaltmak,
f) Hammadde ihracatını azaltarak ve üretilen ürünlerin ihracatını artırarak doğal kaynakları optimize etmek.
g) Hayati alan ülkelerini endüstriyel yetenekler aracılığıyla ülkeye katmak ve bu ülkeler için enerji ve su projeleri, altyapı, ulaşım ağları ve endüstriyel, tıbbi ve gıda üretimi sektörleri gibi stratejik projelere yatırım yapmak için çalışmak.
h. Bilgi ve teknoloji üretimi.

21. yüzyıla, yaşamın tüm yönlerine nüfuz etmeye başlayan ve bireysel yurttaşlardan başlayarak ülkedeki karar alma birimlerine kadar, ulus-devletlerin aktörleri ve etkileri ağıyla doğrudan bağlantılı olan bilgi devrimi yüzyılı diyebiliriz. Teknolojinin ilk somut etkisi kaynaklara daha az ihtiyaç duyulduğu, operasyon yönetiminin daha verimli kullanımı ve daha düşük hata oranları olduğundan, tarımsal, endüstriyel, rantiye veya finansal olsun, ana ekonomik sektörlerin geri kalanını tahsis etmek ve desteklemek içindir. Hizmetlere yapılan yatırımın, mal üretiminden kat kat daha çok kazanç sağladığı dikkat çekicidir. Bu konu, yetmişli yılların sonundan itibaren Amerikan şirketlerinin davranışlarında, bilgi ve teknik becerilere odaklanan daha az maliyetli üretim unsurlarına güvenerek, mal üretiminden hizmetlere geçmeye başladıklarını gözlemlenmiştir. Bu nedenle günümüzde bilgi güç, otorite ve zenginlik olarak sayılmaktadır dolaysıyla buda ülkeler arasını bilgi rekabetinde bu çılgın yarışı açıklıyor. Hatta iş burada kalmayıp lider ülkelere stratejik zafer potansiyeli olan yakın uzaya hakim olmaya ulaşıyor. Bu mesele ayrıca düşmanın savunma sistemlerini etkisiz hale getirerek, iletişimi keserek, hatta elektrik şebekelerini durdurmak, barajları ve atom istasyonlarını değiştirmek veya havacılık ve denizcilik sistemlerini sabote etmek gibi savaşın

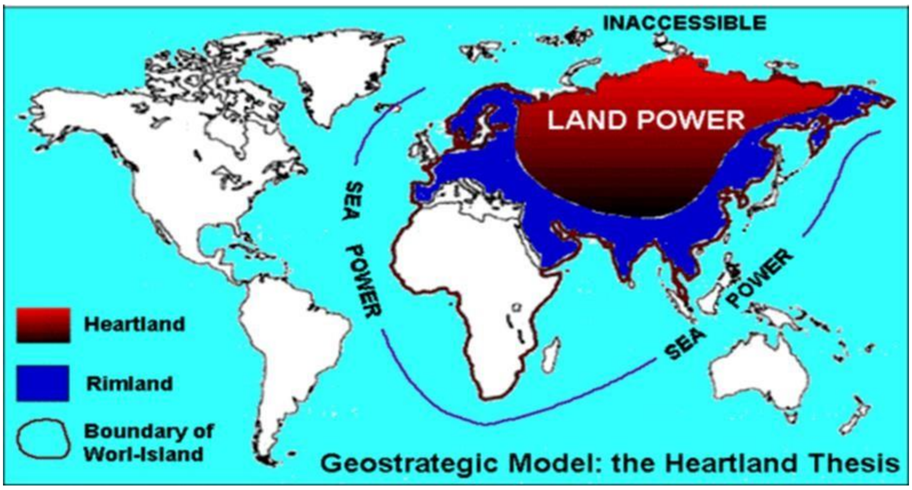
devamını destekleyen sivil çabaları durdurarak güvenlik ve savunma üzerinde açık ve doğrudan bir etkiye sahiptir. Bilginin, ister bireyler arasında ister bireyler ve devlet arasında, toplumsal ilişkilerde yaptığı değişimin miktarı, kamuoyunu etkilemeye, eğilimleri tasarlamaya ve seçimlere müdahaleye ve halkın meşruiyetine kadar uzanan eşi görülmemiş bir düzeye kadar bilinmektedir ve tüm bu faktörler aslında jeopolitik yeteneklerin sessiz bir şekilde zayıflamasıdır. Önümüzdeki on yıl içinde dünyanın başka bir bilgi değişimine, yani yapay zekânın yaşam uygulamalarına girmesine tanık olması beklenmektedir, Bu, önde gelen ve alt devletlerarasındaki boşluğun zamanla genişlemesine yol açacaktır.

i. İslam dünyasının jeopolitik önemi

İslam dünyasının jeopolitik öneminden bahsederken başlıca jeopolitik teorilerin gördüğü konuya şu şekilde değineceğiz.

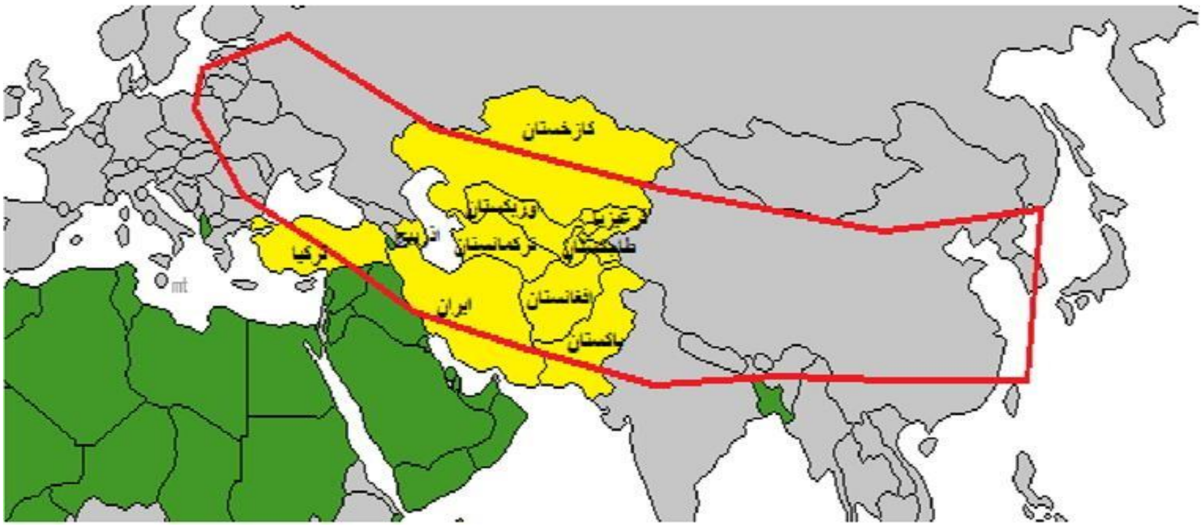
Halford Mackinder'ın Dünyanın Kalbi teorisine göre İslam dünyasının önemi hakkındaki görüşünden.

Halford Makinder'in yazdığı Dünyanın Kalbi teorisi, tarihsel hareketin coğrafi bir açıklamasını ve coğrafi olarak kuvvetlerin davranışının bir açıklamasını sağladığı için, sonrasına dayanan en önemli jeopolitik teorilerden biridir. Mackinder teorisinin etrafında döndüğü temel fikir şöyledir. Dünya su ile çevrili kıtalar denilen devasa adalardan oluşuyor. Asya-Avrupa ve Afrika bağlantısının temsil ettiği büyük bir küresel ada var. Bu bağlantıda anakara güçlerinin bulunduğu dünyanın kalbi dediği merkezi bir alan var. Eski Sovyetler Birliği topraklarından (şimdi Rusya dahil) Doğu Avrupa ülkelerine kadar uzanır. Dünyanın kalbi dışında bir bölge (dünyanın kenarı) veya kıta kısımlarını kıyılara kadar geri kalanını içeren bir çarpışma bölgesi vardır. Dünyanın kenarının dışında İngiltere'den Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Japonya'ya dış hilal şeklinde uzanan deniz kuvvetleri vardır ve bunun için Mackinder jeopolitik yasasını şu şekilde sunmuştur (Dünyanın kalbine hakim olan küresel adaya hakim olur ve küresel adaya hakim olan dünyaya hakim olur)(Riyad, 1979, s. 78-88).

Resim 1. Halford Mackinder'den Dünyanın Kalbi Teorisi Kaynak Cezayir Stratejik Çalışmalar Ansiklopedisi

Mackinder'ın görüşüne göre, Müslümanların yüzdesinin %90'ı aştığı çok sayıda Müslüman ülkenin, Orta ve Güneybatı Asya ülkelerinden (Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, Özbekistan, Türkmenistan, İran, Azerbaycan, Pakistan ve Türkiye) dünyanın kenarı (çarpışma bölgesi) bölgesinde yer aldığını not ediyoruz. Bu nedenle bu Bölge, daha sonra bahsedeceğimiz zenginlik ve insan gücüne bağlılığına bakılmaksızın kara kuvvetleri (Rusya) ve deniz kuvvetleri (NATO) için savunma ve saldırı operasyonları için son derece önemlidir.

Resim 2. Çarpışma bölgesinde bulunan İslam ülkeleri

Alfred Mahan'ın bakış açısından ve denizcilik güçleri teorisi

Alfred Mahan kitabını (Tarihte Deniz Kuvvetleri) yayınlar yayınlamaz. ABD deniz stratejisinde klasik bir referansa dönüştü. Alfred Mahan'ın katkıları sadece akademik alanla sınırlı değil, siyaset yapmaya olan katkısı, Henry Cabot ve Theodore Roosevelt gibi bir dizi Amerikalı politikacı üzerinde büyük bir etki bıraktı ve bu nedenle, yirminci yüzyılın boyunca

Amerika Birleşik Devletleri'nde iktidar pusulasını yönetmede olan varlığını görmezden gelmek zordur (Mahan, 1890). Mahan'ın teorisi, ticaretin siyasetin ana aracı olduğu ve askeri gücün ticari taşımacılığın hareketini güvence altına alması gerektiği ve devletlerin öneminin denizlere açılmaları ve diğer ülkelerle iletişim kurma yetenekleri ve bir yandan stratejik alanları kontrol etme yetenekleri ve deniz gücüyle düşman topraklarıyla başa çıkma yetenekleriyle ilgili olduğu fikri etrafında dönüyor. Mahan, deniz gücünün oluşumuna ve inşasına katkıda bulunan bir dizi faktörü şu şekilde sonuçlandırdı.

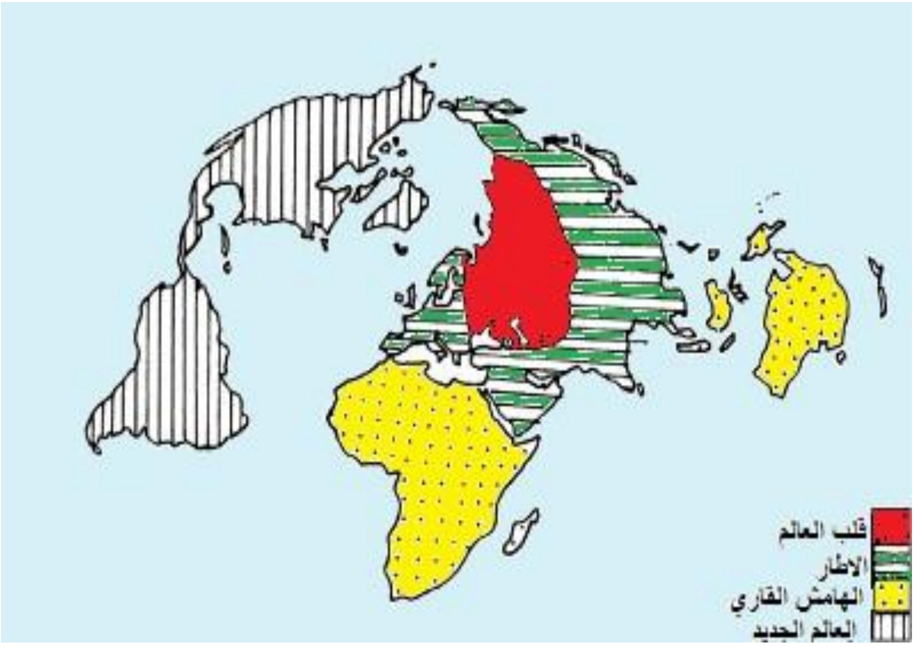
a) Denizlere ve okyanuslara açık bir su cephesine sahip olan ve devletin eşzamanlı olarak baskınlar başlatmasını ve saldırganlığı önlemesini sağlayan askeri üsler inşa etmesini sağlayan coğrafi konumdur.
b) Deniz yapıları için kıyı uygunluğu, kumlu sahiller ve sığ suların aksine, ne kadar su altında ve derin olursa, uygunluğu o kadar büyük olur.
c) Kıta geri kıyıları ötesinde arazi kalitesi ve yerleşim ve insan faaliyetlerinin cazibe için uygunluğu anlamına gelir, bu tarım için arazi uygunluğu ve diğer doğal kaynakların durumu ve su bolluğu ile ilgilidir.

İslam ülkelerinin, dünya ticaretinin yaklaşık %60'ının geçtiği eşsiz bir deniz manzarasına sahip oldukları ve bu ülkelerin çoğunun, ana stratejik boğazlar üzerindeki kontrollerinin yanı sıra, limanlar ve denizcilik inşaatları için mükemmel bir kıta desteğine sahip oldukları dikkat çekicidir. Dünyada 207 boğazın (كاليفورنيا، 1942، الصفحات المجلدات 19-21) 8 tanesine (Malakka Boğazı, Hürmüz, Bab el-Mandeb, Süveyş, Cebelitarık, Boğaz, Dover Boğazı, Panama Kanalı) hakimdir. Bunların çoğunda İslam dünyasının denizcilik yeteneklerini sivil ve stratejik düzeyde geliştirmek için çok uygun bir kıta kıyıları vardır.

Spikman'ın çerçeve teorisine göre İslam dünyasının önemi

Çoğu jeopolitik profesörün aksine, coğrafya, insan unsurunun (halk) toprakla ilişkilendirilmesi ve yüzey formunun ulusal faktör üzerindeki etkisi gibi faktörleri ortaya çıkarmadan ona değer vermemiştir. Böylece Nicholas Speckman jeoanalizin sosyal boyutlarının diğer unsurlarını ortaya çıkarmış ve bize Devletin öneminin sadece coğrafyayla ilgili olmadığı, aynı zamanda bu konumun uluslararası siyaseti etkileyen güç merkezleriyle olan ilişkisine bağlı olduğu fikrine dayanan bir teori sunmuştur. Devletin coğrafi konumunun da değeri değişenlerdendir. Dünyanın kalbine abartılı bir değer verildiğini, iklim ve kaynak yetersizliği nedeniyle yaşanması zor bir bölge olduğunu ve bu bölgenin büyük bir kısmının kalıcı veya mevsimsel buz çölü olduğunu düşünerek Mackinder'ın teorisine bir düzeltme sundu. Son derece önemli çarpışma bölgesinin aksine, Speakman'ın Kinder teorisinin düzeltilmesine eklenmesi, Akdeniz Okyanusu kavramını tanıtmasıydı. Atlantik anlamına

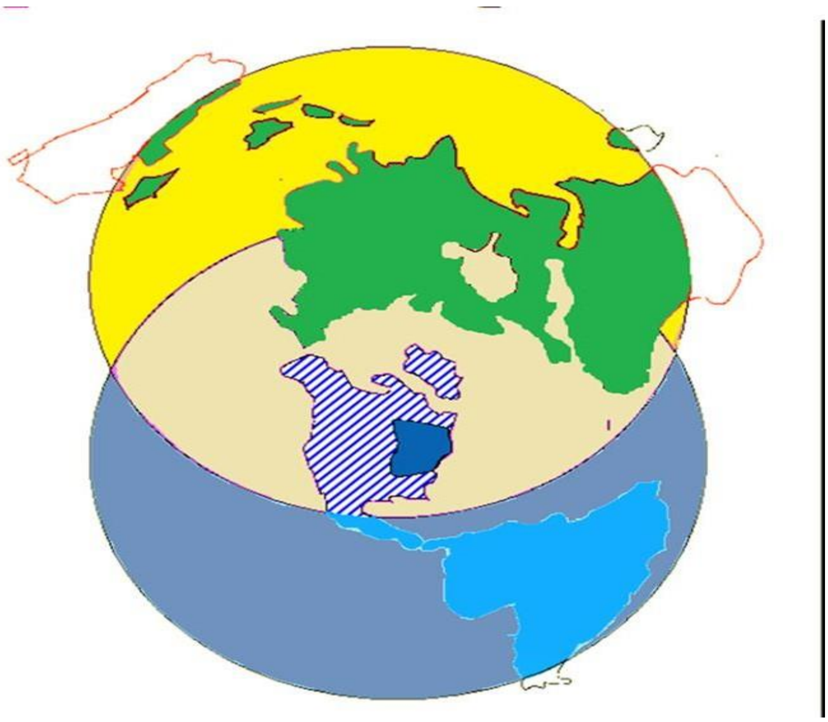
geliyordu ve Güney Avrupa ve Kuzey Afrika için Akdeniz neyse Amerika Birleşik Devletleri için aynı rol kabul edildi. Speakman'in önerileri doğrultusunda İslam dünyasının önemine bakarsak, çerçevenin hayati kısımlarının Orta Asya'dan Türkiye, Irak, İran ve Arap Yarımadası'na kadar birçok İslam ülkesinde uzandığını görürüz.

Resim 3. Spekman'ın çerçeve teorisi

Dohich ve Sversky açısından hava sahası teorisi

Hava gücü iki aşamadan geçmiştir. Birincisi, fikir oluşturma aşaması saldıran kuvvetlere yapılan hava saldırıları ile düşmanın yerdeki yeteneklerini felç ederek savaşların sonucunu belirlemede ana faktördür. Uzun kol yöntemini kullanarak, yani askeri çabayı ve savaşın sürekliliğini destekleyen altyapıya erişimini sağlar ve onu derinlemesine yok eder ve bu süreç İtalyan Gillio Dohe (1869-1930) tarafından kurulmuştur)2020 ،دوهيه، جيليو ويكيبيديا(. İkinci aşama, Alexander de Saversky (1894-1974))2020 ،دوهيه، جليو ويكيبيديا(tarafından jeopolitik boyutta hava üstünlüğü teorisi kavramının tanıtılmasıdır. Teoriye göre biri Sovyet diğeri Amerikalı olmak üzere iki hava sahası bölgesi vardır. Sovyet hava egemenliğinin Güney Asya ve Güneydoğusu, Afrika ve Afrika bölgesini Büyük Sahra'ya kadar kapsadığı bölge şeklindedirler ve ABD hava egemenliği alanı Amerika'yı kapsıyor ve bu çemberler, Severskynin kader bölgesi olarak adlandırdığı bir alanda aralarında kesişiyor. Yani bu bölgeye hava üstünlüğü kuran kişi kader alanlarını kontrol eder ve kader alanlarını kontrol eden kişi dünyanın kaderi onun elinde olur.)317 ،1976، صفحة عبد الله ،(

Resim 4. Svrisky'nin hava üstünlüğü teorisi

Dünya haritasına hızlı bir bakış, kader bölgesinin güney odak noktasının çoğu Müslüman ülkelerini kapsadığını ortaya koymaktadır, çünkü bu bölge Asya, Afrika ve Avrupa'yı birbirine bağlayan bir kara köprüsüdür ve geniş bir alan ve kaynaktır. Eğer hava yeteneklerini geliştirirse, Avrasya, Avrupa ve Doğu Atlantik'in hava hakimi olacak bir güç haline gelecek ve Özellikle Kuzey Afrika ile güney Avrupa arasındaki su bölünmesi aşılamaz olduğundan, Afrika, Asya ve Avrupa'nın savunmasının temel taşı olacak.

Teoriler açısından bazı çağdaş teoriler (Huntington, Brzezinski)

İnsan yürüyüşü, gelişmeyi kaçınılmaz bir süreç haline getiren jeopolitik istisnalara değil entelektüel, sosyal, ekonomik ve politik yapılara uzanan aşamalardan geçer. Bu bağlamda, en önemli çağdaş teorileri ele alacak ve İslam dünyasının bu teorilerde önemini göstereceğiz ve bu da sürtünme alanlarını ve odak alanlarını öngörme, her durum ve aşama için ölçü ve gereklilikler alma olanağı ile İslam dünyasına özgü bir jeopolitik teori oluşturmamıza yardımcı olacaktır.

Samuel Huntington ve Medeniyetler Çatışması

En tartışmalı çağdaş teorilerden biri, ilk kez Samuel Huntington'ın 1993'te Dışişleri dergisinde yazdığı bir makale şeklinde ifade edilen uygarlıkların çatışmasıdır (Vikipedi M., 2020). Makalenin öncül Soğuk Savaş'ta Batı kampının zaferi ve son rakip kıta kalelerinin yok olması yakında Dünya ile etkileşim medeniyetin rakip bir kutup yerini alacak geçici bir zafer olduğunu ve jeopolitik ve stratejik düşünmeye başlayacak coğrafi kişilik var batı uygarlığı (Atlantik) ile yeni bir çatışmaya girmek için, özellikle birçok ülkeden komünist ideolojik

kısıtlamanın dağılması, geleneksel soruyu (sen kimsin) entelektüeller, karar vericiler, elitler ve toplumun geri kalanının zihninde harekete geçirdiği uygarlık mirasının altında yatan derin kültürel ve dini bölümler kurtuluşuna yol açacaktır. Huntington dünyayı sekiz medeniyete ayırdı (Al-Taan ve diğerleri, 2008, sayfa 241):

1- Batı medeniyeti (Avrupa Amerika)
2- Çin medeniyeti (Konfüçyüsçülük)
3- Japon medeniyeti
4- İslam medeniyeti
5- Hint medeniyeti
6- Ortodoks Slav medeniyeti
7- Latin medeniyeti
8- Afrika medeniyeti

Huntington, bu medeniyetin Batı ile ilişkilerini dengelemek için Konfüçyüs medeniyetinden askeri teknoloji almaya çalışmasının ardından gelecekteki çatışmanın Batı medeniyeti ile İslam medeniyeti arasında olacağını tahmin etti. Medeniyetler çatışması teorisine yöneltilen birçok eleştiri ile, güneyi tehdit etme tezinin bir gelişmesi olmaktan ve savaşların tek medeniyet bloğu içinde çıkabileceğini ve İkinci Dünya Savaşı'nın bizden uzak olmadığını ihmal etmekten, Amerika Birleşik Devletleri (Batı medeniyetindeki büyük güçleri temsil eder) ile Çin arasındaki çatışmanın tırmanmasına ek olarak, teorinin doğruluktan yoksunluğunun bir göstergesi, ancak medeniyetlerin çarpıştığı fikri ve çatışmanın diğer tarafı İslam medeniyetidir (teorinin gerçekliğinden bağımsız olarak). Bu husus İslam ülkelerinin strateji yapıcıların algılarında İslam coğrafyasının öneminin yokluğunu dikkate almalarını ve onlarla birlikte Stratejik güvenlik önlemleri almalarını gerektirir.

Yeni Mackanderlik- Zbigniew Brzezinski

Görünüşe göre stratejik okullar, çoğu jeopolitik teoride neredeyse dokunduğumuz Halford'un ve onun teorisi The Heart of the World'ün etkisinden şu ya da bu şekilde etkisinden kurtulamıyor. Brzezinski'nin 1997'de The Great Chessboard adlı kitabında Yeni Ma kinder olarak da adlandırılan gelişiminin örneği gibidir (tamamlandı, 2007, s. 29). Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ve ABD'nin rakipsiz uluslararası sistem için önde gelen bir süper güç olarak ortaya çıkmasının ve bu meselenin Avrasya üzerindeki kontrolünü güçlendirmedikçe devam etmeyeceğini ve eksik kalmayacağını belirterek, Avrasya'nın kontrolörü Asya, Avrupa ve Afrika'yı kontrol edebildiğinden jeostratejik boşluk, Avrupa üzerindeki kontrol sayesinde elde edilecektir. Bu, batı dünyasının yarısının (Batı Avrupa) jeopolitik açıdan orta kıtanın dış çevresi olduğu anlamına gelir. Bu nedenle Avrasya'da

dengeye ulaşmak için Çin, Hindistan, Japonya ve Avrupa ülkeleri ile iş birliği ve ilişkilerin koordine edilmesi ve organize edilmesi gerekmektedir (Brzezinski, sayfa 47-49). Berghinsky, doğuda Philadelphostec'ten batıda Lizbon'a kadar uzanan Avrasya sınırını tanımladı. Burada batı Avrupa'nın batı alanını, orta alanı Rusya, Çin'in güney sınırı, Hindistan, Arabistan, İran, Suriye, Irak, Türkiye ve Mısır güney bölgesini temsil ediyor.

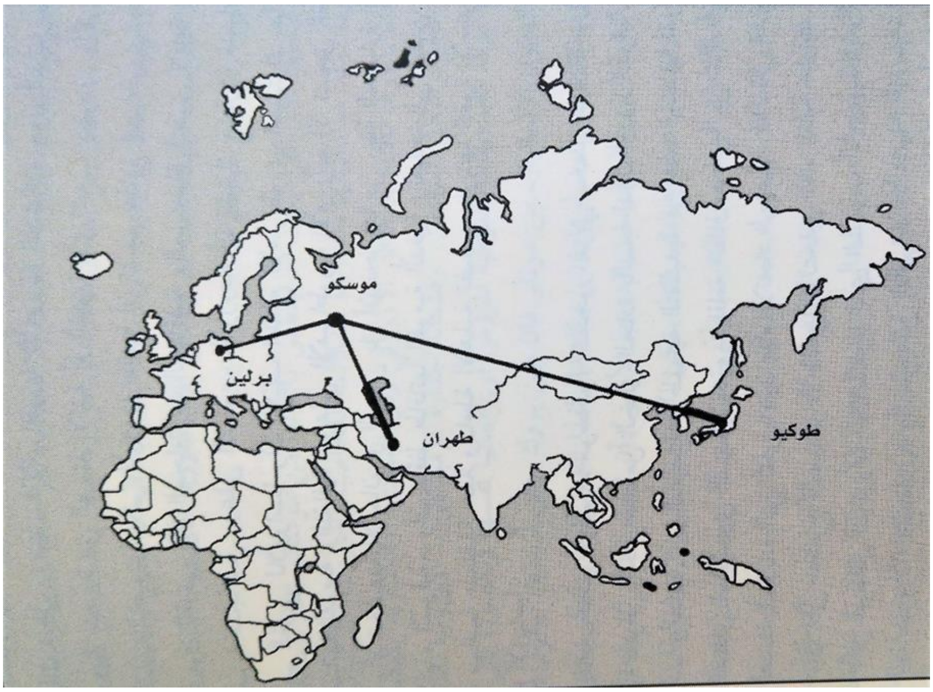
Resim 5. Perbergensky modern Macandre

Görünüşe göre Brzezinski'nin macandresinin ana hedefi iki şeydir. Birincisi, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın tek kutuplu bir hegemonyasını sürdürmek, ikincisi ise Avrasya'da harekete geçerek Amerikan hegemonyasını baltalayabilecek herhangi bir birliğin kurulmasını engellemektir. Avrasya'nın güney bölgesi veya güney alanı, coğrafi konumu, buradaki Asya-Afrika-Avrupa bağlantısı ve ana küresel enerji kaynakları ve henüz yatırılmamış devasa rezervlerin varlığı ve bu alanlarda önemli yoğunlukta insan gücü yoğunlaşması üzerindeki kontrolü için Amerika Birleşik Devletleri ve Avrasya Rusya'nın jeostratejik hedefleriyle hayati bir bağlantıyı temsil ediyor. Tüm bunlardan önemli olan, Avrasyanın güney sınırı içerisinde İslam ülkeleri bulunyor. Hindistan hariç ki oda içinde Müslüman nüfus bulunduruyor. Perbergensky'nin bu alanların ABD'nin kontrolünün diğer tarihi imparatorluklar gibi doğrudan bir şekilde yönetilmemesi gerektiğini, Avrasya'nın büyüklüğü ve kültürel çeşitliliği ve onları inatçı olmayan bir güç haline getiren politik olarak aktif ve tarihsel olarak hırslı devletlerin varlığı nedeniyle belirleyici etkiye dayanması gerektiğini savunduğu unutulmamalıdır (Brzezinski G., 1999, s. 32-48).

Alexander Dugin ve çağdaş Avrasyacılık açısından

Çağdaş Avrasya teorisinin etrafında döndüğü ana fikir, Rusya'nın stratejik rolünü, bağımsız bir askeri ve jeopolitik blokta (Dugin, 2004, s. 24) oluşan ana kutbu temsil eden süper büyük devlet formülü aracılığıyla yeniden tesis etmektir. Kültürel ve tarihsel çeşitliliğin

coğrafi alanlarının birleşmesi, bunların yeniden eritilmesini gerektirmeyen faktörler ve bunların yeni bir biçiminin üretilmesi, ancak bütünsel boyutlu yapıların örgütlenmesi yoluyla, bu mesele, çok kutuplu bir bilimin üretilmesini gerektirir. ABD'nin Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana başlayan küresel hegemonya üzerindeki tekelini kırar. Amaç konuyu belirtmektir (Dugin A., 2019). Dugin'in vizyonuna göre Avrasya batıda Berlin'e doğuda Tokyo ve güneyde Tahran'a olan mesafeyi kaplar.

Resim 6. Çağdaş Avrasya teorisi, Alexander Dugin

Çağdaş Avrasya teorisine göre, İslam dünyası çok kutuplu dünya kutuplarından biri olmalıdır. Çünkü bir milyardan fazla insanı ve birçok ülkeyi temsil ediyor ve özellikle uygar görüşlerini ve bağımsız bir uygarlık bloğu şeklinde ortaya çıkışını savunmak istiyor. Rusya ve Çin'in çok kutuplu bir dünya oluşturma önceliğine özel bu hususa rağmen, ekonomik kaynakların önemi ve dünyanın önemli ticaret ve ulaşım koridorlarına erişimi vardır. Özellikle Çin'in yükselen ekonomisi ve Hindistan'ın bekleyen ekonomisi için bir sır değildir. Bu nedenle, çağdaş Avrasya teorisi, aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle bağımsız bir İslami kutbun ortaya çıkması için bir kaldıraç olarak kendini göstermektedir:

a) Tek kutuplu dünyayı sona erdirmek ve ABD'nin küresel hegemonyasını kırmak,
b) Avrasya teorisinin ideolojik yönelimi, liberalizme karşı çıkmak ve devletlerin hiyerarşik bölünmesine direnmektir,
c) Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından bir süre gerileyen Rusya'nın uluslararası bir aktör olarak uluslararası varlık gücünü yenilemek,
d) Bu coğrafyadaki önemli ve büyük ekonomik kaynaklardan ve yeteneklerden yararlanmak,

e) Avrasya teorisi, tarihin sonu ve son insanlık felsefesiyle yüzleşmek için kültürel entegrasyon ilkesini benimser (Wikipedia M., The End of History and the Last Man, 2020),

f) Çağdaş Avrasya teorisi, Amerika Birleşik Devletleri'nin temsil ettiği deniz ticaret medeniyeti (Kartaca ve Athena) ile günümüzde Rusya tarafından temsil edilen askeri prestij medeniyeti (Roma, Sparta) arasındaki çatışmanın tarihsel olduğunu varsayar,

g) Çağdaş Avrasya teorisi, dinamik bir liberal yönelimin aksine, istikrarlı, değerler, fikirler ve sosyal gelenekler olma eğiliminde olan doğruluk gücünün temel özelliği olan muhafazakâr bir yönelimi temsil eder (Dugin A., 2004, s. 60),

h) Çağdaş Avrasyacılık, kendi şemsiyesi altındaki toplumları, Ortodoks Rusya, İslam kültür bloğu ve Çin kültürel kimliğine bağlılık sunarak her toplumun özel kültürel yönelimini benimsemeye teşvik etmektedir (Dugin, 2019).

Çağdaş Avrasya teorisinin temellerini ve geniş ana hatlarını düşünürsek, onun teorik boyutunda (gelecekte uygulamalı yaklaşımda değişiklik olasılığı) bir yandan İslam coğrafyasında kaosu yayan liberal hegemonyayı baltalamak için destekleyici bir yöntemde çalışma fırsatı bulacağız. Diğer yandan İslami bir konfederasyon kurma fırsatıdır.

İslam Dünyasının Jeopolitik Özellikleri

Resim 1. İslam Dünyası

İslam dünyası, Boylam 140 doğudan 18 batıya kadar ve ekvatordan 55. kuzey enlemine kadar uzanan 32.000.000 km2'lik bir coğrafi alanı kapsamaktadır. 168.760 km olarak tahmin edilen kara sınırları ve 102.347 km olarak tahmin edilen deniz sınırlarına sahiptir. İslam ülkelerinin sayısı 57 ülkedir (İslami, Üye, 2020). İslam dünyasının nüfusu, %1,5 büyüme oranıyla toplam yaklaşık 1.800.000.000 (Rowland, 2012, s. 161-164) ile dünya nüfusunun yaklaşık %24,1'ini oluşturmaktadır. Pew Center'ın tahminlerine göre nüfus artış 2060 dönemine kadar iki katına çıkması bekleniyor. 0-29 yaş grubu nüfusun %60,4'ünü oluşturuyor ve 20'ye yakın farklı dil konuşuyorlar. Arapça bu halklar arasında ortak bir dildir. Sünni dindarlık yaygındır ve Müslüman nüfusun çoğu dünyada en yaygın olan Hanefi mezhebinin hükümlerine uygun olarak ibadet edilmektedir (Life, 2011). Şekil ve topografyaya gelince, çok çeşitlidirler ve dağ sıralarından düz ovalara, çöl bölgelerine ve yaylalara kadar dünyanın yaygın topografik oluşumun çoğunu içermektedir. Bu çeşitliliğin yaşamsal ekonomik ve stratejik çıkarımları vardır. İnsan faaliyetinin dağılımına büyük katkı sağlamasının yanı sıra yeraltı doğal kaynaklarının varlığından dolayı fırsatlar sağlar. Bir bölgenin ihtiyaç duyduğu belirli bir ekonomik faaliyete alternatifler sağlamada rolü vardır, ancak o yerin topografyası izin vermiyor. Entegre çalışma sayesinde şelalelerden hidroelektrik üretmek, düz yerleri beslemek veya çöl ortamındaki güneş termal istasyonlarından enerji üretmek ve bununla şehir merkezlerini beslemek gibi başka bir yerde gerçekleştirilebilir. İslam dünyası 18 denize (Akdeniz, Flores Denizi, Kızıldeniz, Hazar Denizi, Java Denizi, Aden Körfezi, Basra Körfezi, Arafura Denizi, Güney Çin Denizi, Karadeniz, Ural Denizi, Marmara Denizi, Timor Denizi, Lut Gölü, Ege Denizi, İyon Denizi, Adriyatik Denizi) ve üç okyanusa (Pasifik, Hint Okyanusu, Atlantik Okyanusu) bakmaktadır. Bu geniş deniz konumları ile ve İslam dünyası, Malakka Boğazı, Hürmüz Boğazı, Bab el-Mandab Boğazı, İstanbul Boğaz, Süveyş Kanalı ve Cebelitarık Boğazı gibi dünya deniz ticaretinin çoğunun geçtiği çok önemli boğazları kontrol etmektedir. 250'den fazla nehir ve yaklaşık 10.000 nehrin varlığı ile temsil edilen tatlı suya Ayrıca dünyanın en önemli nehirleri (Fırat, Dicle, Nil, seyhun, Ceyhun, Nijer Nehri, Tarım, Khabur, Ürdün, Senegal Nehri, Volga Nehri, Ural Nehri, Asi Nehri, Litani Nehri, İndus Nehri, Gang Nehri, Brahma Putra Nehri, Akama Nehri, Kemer Nehri vb.)bulunmaktadır. Bu da, gıda güvenliğini sağlayan ve tarımsal yatırıma taşan ekilebilir alanların varlığına olanak sağlamıştır. Bu ülkeler aynı zamanda, petrol, gaz, uranyum, endüstriyel ve değerli madenler ve büyük küresel endüstrilerin dayandığı diğer birçok hammadde gibi uygun şekilde yatırım yapılırsa, küresel ekonomik güç dengesinde fark yaratan muazzam doğal kaynakları da kontrol etmektedir. Bu bölgelerdeki medeniyetin

tarihsel derinliği, onları özellikle Irak, Mısır, Türkiye, İran, Filistin, Suriye ve Yemen'de tarihi mekânlar açısından dünyanın en önemli bölgelerinden biri haline getirmiştir. İslam dünyasının genişlediği merkezi konumu için, şu anda Kazakistan, Çeçenistan, İran ve Türkiye'de İslam dünyasında dört uzay üssü nün bulunduğu gözlem ve uzay araştırmaları için bilimsel açıdan önemli konumlara sahiptir (Vikipedi M., İslam Dünyası, 2020). Ayrıca, İslam dünyasının uzandığı coğrafi alanın genişlemesi, çeşitli iklim bölgelerine girmesini sağlar. Ayrıca, İslam dünyasının uzandığı coğrafi alanın genişlemesi, çeşitli iklim bölgelerine girmesini sağlar. Ancak en büyük alan çöl bölgesi alanı içinde, özellikle Kuzey Afrika ve Arap Yarımadası'nda, Doğu ve Batı Akdeniz kıyılarının birkaç yerinde Akdeniz iklimine sahip örtüşen alanlara sahip Sahra bölgesinin içinde yer almaktadır. Tropikal iklime sahip Endonezya hariç çok az alan tropikal ve subtropikal iklim aralığına girer (Wikipedia M., Köppen İklim Sınıflandırması, 2020). İslam dünyası, yapay sınırlar da dâhil olmak üzere sıradağlar, denizler, vadiler ve nehirler gibi doğal sınırlar da dâhil olmak üzere çeşitli sınırlarla çevrelenmiştir. Bazen Afrika Boynuzu (Etiyopya ile Somali) gibi örtüşen sınırlarla karşılaşıyoruz. Tüm bu faktörler, İslam dünyasına eşsiz avantajlar vermiştir, zira kara kuvvetlerinin ve deniz kuvvetlerinin özelliklerini bir araya getirmektedir. Birincisi, Orta Asya'dan Afrika'ya uzanan sağlam çekirdeğinin coğrafi bağlantısı, ona dış saldırganlığa karşı etkili, esnek ve bağışık bir kara kuvvetinin tüm avantajlarını sağlıyor. Bu coğrafi bağlantının önemli denizler üzerinde meydana gelmesi, bu amaç için uygun hazırlıklar yapılırsa, onu büyük bir denizcilik gücüne dönüştürür. Dünyanın önde gelen deniz ticaret koridorları üzerindeki kontrolü, dünyanın çevresi üzerinde ek bir baskı kazanıyor. Hava taşımacılığı için merkezi bir koridor olmasının yanı sıra, İslam dünyasının bazı kısımlarının bir konfederasyona dönüştürülmesinin yanı sıra, askeri doktrini ve silahlı kuvvetlerini, bu kuvvetleri merkezi alanlar ve onları savunan hayati alanlar olarak tanımlayan jeopolitik gerçekliğine uygun olarak birleştirmek zorunludur. Jeopolitik bir teori olmadan güvenlik ve savunmadan bahsetmek anlamsız olduğundan ve bu nedenle uygun silahlanma türü bu hedefe ulaşmak için halkların bilgi oluşturma, endüstriyel üretim ve sosyal ve politik farkındalık öncelikleri belirlenmektedir.

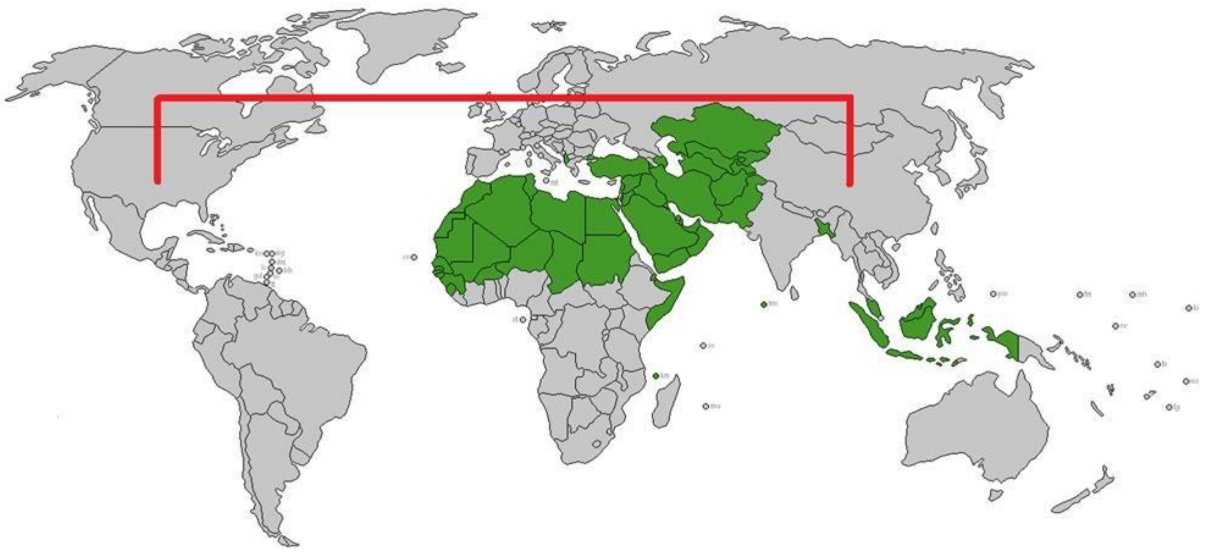
Uygarlık etkisi

Yaklaşık 600 yıldır ve doğuda Çin sınırlarından batıda Atlantik'e kadar uzanan bir alan için İslam kültürel etkisi, en önemli askeri fetih değildir. Ancak değerler, kültür, etik, kentleşme, idari kurumlar, felsefe ve tıp, matematik, kimya ve astronomi gibi uygulamalı bilimlerin büyük bir paket gibi vs. yumuşak güçler grubu, çeşitli etkiler yoluyla genişletilmiştir. Bu dönemde İslam dünyası dünyadaki tek kültürel ve entelektüel merkez

haline geldi. Bu etki çağdaş dünyamızın üzerine kurulduğu bilimsel metodolojilere de yansıdı. (Hunkah, 1993, s. 12). Halen içinde çeşitli derecelerde yayılan coğrafyayı etkiliyor. Ancak çeşitli milletler ve kültürler arasında bağlantılar yarattı. Özellikle de ahlaki ve davranışsal sistemleri açısından değerlerin birbirine bağlılığı için bir standart oluşturdu. Büyük güçler, sınırları nın ötesindeki diğer ülkelerin vatandaşlarının tutum ve değerlerini etkilemedeki rollerini en üst düzeye çıkarmak için büyük çaba gösterirken, hareket ettiğimiz şeyin meşruiyeti ve liyakatine olan inançlarıyla askeri veya ekonomik zorlama dan ziyade, cezbetme yoluyla istediklerini elde etmek için büyük çaba sarf etmektedirler (Nay, 2007, s.
12) Bütün bu güçler, bu halklar için uluslarüstü bir birlik oluşturmaya değerdi ve bu değerler, fikirler ve davranışlar, ulus-devletlerin gölgesi altında yaşayan İslam halklarının zihninde ışıklarını yitirmemişlerdir. Bu, bir dizi yüksek fikir, algı ve değerden kaynaklanan ve coğrafyanın etkisinin bir sonucu olmayan, daha çok benzer ve ulus ötesi sosyal yapılarda depolanan kimlik için hayati bir bağlantıdır. Bu nedenle, bu ülkelerdeki İslami değer ve davranışları yeniden canlandırmak ve bunları iki yöne çekmek pratik olarak kolay ve vakit olarak kısadır. Bunlardan ilki, ulusal kutuplaşmayı geçiştiren popüler uyum unsuru olarak İslam Konfederasyonu'nun kuruluş aşamasında değerlendirilmesidir. İkincisi, Birliğin yaşamsal alanlarındaki etkisinin yanı sıra rakip ülke vatandaşları üzerindeki etkisiyle uluslararası siyasetin etkili bir aracıdır ve aynı zamanda sert güçle paralel çalışır. Ancak temel fark, değeri ve kültürel etkiyi kullanma alanının, bizi sert güç kullanma ihtiyacını büyük ölçüde ortadan kaldırmasıdır, çünkü hedeflerinizin doğruluğuna ve meşruiyetine inanan bu ülkelerden geniş bir yurtsever akışı vardır.

Temel Hipotez

Nükleer ve ekonomik güçler, İslam dünyasını eksi güney tarafı dikdörtgen şeklinde çevreliyor.

Bu güçlerin çoğu, en önemli jeopolitik teoriler tarafından algılanan İslam dünyasının önemi hakkında belirttiğimiz gibi, dünyayı ve İslam dünyasının bölgelerindeki eylemlerinin ana alanını kontrol etmeye çalıştıkları jeopolitik teorilere sahiptir. Küresel ulaşım hareketini (kara, deniz ve hava) kontrol eder. Ulaşımın hareketini kim kontrol ederse dünyayı kontrol eder ve bu mesele tek bir ülkeden (bu bölgenin içinden) veya bölgenin dışından gelen baskın bir dış güçten daha büyüktür. Yerel jeopolitik gücün unsurları olarak adlandırabileceğimiz 5 ana sütunun mevcudiyeti aracılığıyla bu coğrafi ve insani kümelenmeyi bir araya getirme rolünü oynayan devlet veya bölgenin çekirdeği mevcut olmalıdır.

a) Bu bölge içinde merkezi konum
b) Uygarlık ve kültürel boyut
c) Diğer üyelere kıyasla yüksek ekonomik ve geliştirme yetenekleri
d) Bilişsel ve teknik güç
e) Bölgenin demografik çekiciliği

Yukarıdakilerin ışığında, Türkiye'nin bu alandaki yüksek potansiyeli nedeniyle bu rolü üstlenmeye oldukça nitelikli bir ülke olduğunu görüyoruz ve benim tahminime göre tüm ülkeleri bir anda İslami konfederasyon taslağına ikna etmeye çalışmak, özellikle krizlerle dolu Arap bölgesi ve dış güçlerin karar üzerindeki hakimiyeti ile bir tür zaman kaybıdır. Bu nedenle, Türkiye'ye kadar Orta Asya'da Türkmen çoğunluklu bir grup ülkeyi içeren ve bu ülkelerden (Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan) oluşan Türkmen Ortak Pazarı'nın kurulması yoluyla ekonomik birliğin çekirdeğini oluşturmak daha yararlıdır. Özellikle enerji alanında önemli doğal yeteneklere sahiptir, ancak bu ülkelerin kalkınma ve gelişme süreçlerini kolaylaştıran uygun bilgi ihtiyacının yanı sıra küresel pazarlara erişimini

güvence altına alan bir deniz konumundan yoksundur ve ardından orta vadede 7 bu birlik güvenlik, savunma, dış politika ve parasal birlik açısından gelişir. Geri kalan ülkeleri bu birliğe çekme süreçleri gelecekte gerçekleşebilir. Projenin çekiciliğine rağmen, karar vericilerin farklı iradeleri ve bu ülkelerin çoğundaki siyasi istikrarsızlık gibi bir dizi kısıtlama yerel ve uluslararası zorluklarla karşılaşması beklenmektedir ve sosyal yönü bölgesel bağlılığından İslami açıklığa dönüştürme zorluğudur. Bu ülkelerin ekonomilerindeki bir dizi yapısal engeller mevcuttur. Yeni bir jeopolitik teoriyi benimsemeye yeniden adapte olmanın kolay olmayacağı İran gibi kendi jeopolitik teorisine sahip bazı ülkelerin varlığı gibi önemli bir stratejik engelimiz de vardır. Dünyayı tek kutuplu bir durumda tutmaya çalışan baskı güçlerinin temsil ettiği uluslararası zorluklar da vardır. ABD ve AB'liğin Türkmen Birliği'nden doğacak ekonomik ve stratejik düzeyde bir tehdit oluşabileceği düşünmesi engeli var (gelecekte potansiyel bir çarpışma gücü). Aynı zamanda, zorlukların karmaşıklığına rağmen, mevcut fırsatlar, bir dizi ülkenin çok kutuplu bir dünya yaratma çabaları (Rusya, Çin, Fransa) bu engellerin üstesinden gelmek için başarılı çözümler bulmanın özünde, ekonomik, hukuki, stratejik ve kültürel düzeylerde uzmanlaşmış kadroların yoğun çabaları, yani İslam dünyasının merkezi eylem alanı olan karşı küreselleşmenin üretilmesi gerekiyor.

Pratik yollar

Uluslararası tarafların arasındaki güç intikallerin temel fikri, lider güçlere meydan okuyan yükselen güçlerin memnuniyetsizliğinden kaynaklanan güç artışındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Teoriyi pratik bir gerçekliğe dönüştürmeyi amaçlayan prosedürler süreçlerden bahsederken, teorinin aktif olduğu ortama uyum sağlayabilmek ve entegre olabilmek için geniş ufuklara ve yüksek esnekliğe sahip uygulama yolları tasarlamak gerekir. Bazen beklenmedik şeyler de dahil olmak üzere kesinlikle kısıtlamalar ve engellerle dolu olacaktır. Operasyonların başarı şansını artırmak için, gelişim düzeyini izlememizi ve ölçmemizi ve Eski Sovyetler Birliği deneyiminde olduğu gibi kümülatif bir şekilde başarısızlıklara neden olabilecek gri alanları keşfetmemizi sağlayacak eylem yollarını belirlemek gerekir. Bu nedenle, İslami jeopolitik teorinin beş uygulama yolunu belirledik.

Yasal yol ve siyasi organizasyon

İslam dünyası, 46'sı cumhuriyetçi bir yönetim sistemine sahip, 10'u Irsî monarşi hükümet sistemine (krallıklar, Emirlikler veya Sultanlık) birisi ise özel duruma sahip olan Filistin olmak üzere 57 ülkeden oluşuyor. Demokratik uygulamanın boyutu ve gerçekliği, ülkenin koşullarına, bilinç düzeyine, sosyal ve ekonomik yapısına ve diğer müdahalelere bağlı olarak bir ülkeden diğerine değişmektedir. Uygulama bir yaklaşıma ulaşmak için, bu farklı siyasal sistemleri ideolojik ve entelektüel bütünleşmeyi değil, menfaat temelli bir şekilde

farklı sosyal ve etnik farklılıklarla ilişkilendirmek için yasal ve düzenleyici bir formül üretmek zorunludur. Çünkü bu mesele, daha küçük ve yoksul varlıklara yönelik halkın ve ulusal duyarlılığın düzeyini yükseltiyor. Tüm uluslararası rakiplere projeyi başarısız kılmak fırsatı sağlayacak kimliğin erimesi konusunu berraklaştırır. Hukuk düzenleme, hükümet biçimi ve bu coğrafyadaki yetkisi ve demokrasinin kapsamı ve şeriat öğretilerine uygunluğu meselesinden kaçınmaya odaklanması mantıklıdır. Çünkü bu mesele ana hedef olan İslam Konfederasyonu'ndan sapacak ve etkileri devlet egemenliği meselesini ateşlemeye kadar uzanacaktır. Diğer bir deyişle İslam Konfederasyonunun temel amacı, bu ülkelerde demokrasiyi yaymak veya İslami örgütlerin bir halifelik kurmasını sağlamak değildir. Ülkelerin çoğunun uluslararası siyaseti etkilemeyen veya sınırlı etkiye sahip mevcut durum ülkeleri olduğu gerçeğinden Uluslararası siyasette etkisi, etkinliği ve yeterliliği olan revizyonist blok şeklindeki federal bir varlığa Uluslararası bir varlık oluşturmaktır. Bu nedenle, aşağıdaki en yüksek öncelikli dosyaları düzenlemeye odaklanmalıyız.

a) Malların, ürünlerin ve üretim faktörlerinin hareketi ile ilgili ekonomik düzenlemeler,
b) Birlik içinde nüfus hareket özgürlüğünün düzenlenmesi ve acil durumlar ve tehlikeler için uygun kısıtlama mekanizmalarının kurulması çünkü Bu alanların silahlı grupların, bölücü hareketlerin ve terörizmin faaliyetlerine tanıklık etmeye devam etmektedir.
c) İç güvenlik ve istihbarat yönetimi için özel düzenlemeler,
d) Dış politika birimi için özel düzenlemeler,
e) Federal yasama otoritesinin düzenlenmesi,

Stratejik ve savunma yolu

Uluslararası ortam aslında ilişkilerin gerçekçi teorik ilkelere göre yönetildiği yoğun bir çatışma ve rekabet ortamı olduğundan, iyi niyetin tek başına etkili uluslararası kuruluşlar kurmak için yeterli olmadığı kesindir. Bu nedenle, İslam Konfederasyonu'nun stratejik ve savunma yolunun açık ve doğru bir şekilde ortaya konması gerekmektedir. Bu sistemin karşı karşıya olduğu tehditleri sıralamak ve bu tehditleri önlemek ve ortadan kaldırmak için uygun önlemleri almak zorunludur ki bunlardan en önemlileri şöyle özetleyebiliriz:

a) Dünyayı tek kutupludan çok kutuplu bir dünyaya dönüştürmek için kendi çıkarlarına uygun olmayan büyük uluslararası kuruluşların temsil ettiği uluslararası tehdit Bununla ABD'yi kastediyoruz ve bu tehdit kısa ve orta vadeye kadar uzanıyor.
b) ABD'yi küresel liderlikten ekonomik bağlanma, ardından siyasi bağlılık, ardından zor araçlarla hegemonya yoluyla çıkarmayı hedefleyen uluslararası yükselen güçlerin temsil ettiği uluslararası tehdit ve bu konu Çin'i de kapsamaktadır (20 - 40 yıl arası). Orta ve uzak vadeye uzanan bir zorluktur.

c) (Cezayir'deki Amazigh kabileleri, Sudan'daki Darfur, Suriye'deki Dürzi, Yezidiler, Süryaniler ve Asurlular, Irak, Türkiye, İran'daki Kürtler, Libya'daki Tabu grupları, Fas Çölü sorunu ve Yemen'deki Hadrami grubu) gibi Entegrasyonu reddeden ve tam bağımsızlık veya daha fazla özerklik talep eden milliyetçi bir yönelime sahip ayrılıkçı hareketlerin temsil ettiği iç tehdittir.

d) Irak, İran, Kuveyt ve Cezayir ile Fas, Mısır, Sudan ve Birleşik Arap Emirlikleri İran ile arasındaki sınır sorunları yanı sıra Hindistan ve Pakistan arasındaki Keşmir sorunu gibi İslam dünyası dışındaki ülkelerle sınır anlaşmazlıkları ve Cebelitarık Fas, İspanya ve İngiltere arasında, Kosova ve Sırbistan sorunu, Filistin-İsrail çatışmasına ek olarak Kıbrıs'taki Türk-Yunan çatışması gibi İslam ülkeleri arasındaki sınır sorunları, bu ülkelerin Avrupa sömürge döneminden dolayı coğrafi sınırların çizilmesinde bir dizi farklılığı içeriyor. Bugüne kadar bu dosyaların çözümünde bir anlaşmaya varılamaması nedeniyle bu sorunlar devam etti.

e) Bu nedenle, bu karmaşık sorunlar nedeniyle, birçok tehdit biçimine yanıt verebilecek etkili ve esnek bir strateji formüle etmek gerekliydi. Uygulama yolu aşağıdaki sektörlere odaklanmalıdır:

   a. Üye devletlerin üstün stratejisini birleştirmek ve onları devletin bekası ve güvenliği ve sürekliliği etrafında dönen ulusal stratejinin hedeflerinden, kolektif güvenlik ve Birliğin devamı etrafında dönen ve üstünlüğünü sağlayan federal stratejinin hedeflerine dönüştürmek,
   b. Birlik ülkelerinin askeri doktrinini üye devletlerin daha yüksek stratejik hedeflerine ulaşılmasını sağlayacak şekilde birleştirmek,
   c. İslami ortamda entegre çalışan bir istihbarat sistemi kurmak,
   d. Dışa bağımlılığı azaltmak için savunma sanayileri için altyapının kurulması, özellikle birçok İslam ülkesi silahlanma amaçlı büyük meblağlar ayırdığı, Umman GSYİH'nın % 12'sini, Suudi Arabistan % 10'unu, Kuveyt % 5,8'ini ve Bahreyn% 4,1'ini harcıyor. 2017 (Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü, 2018, sayfa 210).
   e. Yüksek güvenlik hassasiyetine sahip ortamlarda ana üslerini konuşlandıran ani müdahale bir taktik kuvvet oluşturmak,
   f. Ana sahası Akdeniz ve Afrika Boynuzu olacak etkin bir deniz koruma gücünün oluşturulması,
   g. Hayati öneme sahip kurulumları ve altyapıları korumayı üstlenecek bir siber koruma gücü oluşturmak,

h. Özellikle Kitle imha silahlarıyla kıyasın düşük maliyetli silahlar ve hipersonik mermiler ile ilgili Düşman derinliğe erişimini sağlayan savunma projelerinin geliştirilmesi,
i. Çatışmalar çıktığında esnek ve etkili bir şekilde ulaşım köprülerinin inşasını sağlayan iletişim noktaları, ulaşım ve ikmal noktaları oluşturmak,
j. Savunma ve stratejik hava önleme sistemleri oluşturmaya ve bunları Orta Asya'dan Moritanya'ya konuşlandırmaya odaklanmak, Dünyanın nükleer güçleri, İslam dünyasını güney tarafı eksik olan dikdörtgen şeklinde çevreliyor.
k. Uluslararası ortamdan bağımsız olarak iletişim, komuta, kontrol ve uydu kontrol sistemlerinin kurulması,
l. Sadece katı kuvvetlere (askeri ve ekonomik) odaklanmamak ve yumuşak güçler kullanmak için federal bir sistem kurmaktır. Özellikle İslami değerler, kültür, edebiyat ve sanat, İslam medeniyetinin adanmışlık ve ritüel etkiye sahip konuları aşan insan süreçlerinde çok önemli ve merkezi bir role sahip olduğu fikrini kökleştirmek için sürekli olarak yumuşak güçleri besleyen tükenmez bir rezervuar olduğu için Başka bir boyut olarak, buna jeo-kültürel sanatsal ve kültürel literatür diyebiliriz. Bu da başkalarının sizin değerleriniz ve onların siyasi tercihlerine yansıması ile ülke vatandaşlarının etkisi yoluyla hedeflerinizin görüşlerine gönüllü olarak bağlı kalmasını sağlar.
m. Birliğin yönelimlerini benimsemek ve desteklemek ve yerel olarak düşündükleri kopyaları ulus ötesi kopyalarla değiştirmek için İslam Konfederasyonu için hayati bir alanı temsil eden ülkelerdeki (Müslümanların nüfusun en az sınıfını temsil ettiği ülkeler) sosyal ve siyasi güçleri ve hareketleri desteklemek ve harekete geçirmek,
n. Çağdaş Avrasya eğilimi (Dugin A., Rusya, bağımsız bir İslami kutbun ortaya çıkması için bir kaldıraç, 2019), Çin'in yükselişi ve Fransa'nın çok kutuplu bir dünyaya dönme çabaları gibi İslam Konfederasyonunu inşa etmek için bir kaldıraç oluşturmada dünyanın tanık olduğu stratejik dönüşümlerden en iyi şekilde yararlanmaktır.

Ekonomik yol

İslam dünyasının ihtiyaçlarına uygun üçüncü ekonomik yolun oluşumuna bağlıdır. Liberal veya sosyalist modelin kopyasını benimsemiyor, aksine her ülkenin sosyal ve politik yönlerini dikkate alarak iki sistemin avantajlarından yararlanmaya çalışıyor. Dolayısıyla Türkiye ve Malezya tarafından temsil edilen birkaç istisna dışında İslam dünyasının çoğunun

ana özelliği ya tek taraflı rantiye ekonomisi ya da dış yardıma dayalı kırılgan bir ekonomidir. Bunu üye devletlerin ekonomik ve mali yapılarını organize etme ve çağdaşlaştırma gerekliliği takip eder ve ekonomik entegrasyon, İslami konfederasyon projesinin başarı veya başarısızlığının yönünü gösteren temel normatif adımdır. Çünkü ekonomik entegrasyon, malzeme ve insan kaynaklarını ve enerjileri organize ederek ve dahili olarak entegre ve harici bir rekabet eden pazarının oluşturulması diğer sektörler için kaldıracı güvence altına alacaktır.

a) Organize ve kontrollü bir ticaret anlaşması ile İslam ülkeleri arasındaki ticaretin hareketini planlamak,
b) Avrupa Birliği'ndeki Almanya ve Fransa gibi sınırlı ülkelerin ayrıcalıklı avantajlarından kaçınmak için üyelerin ekonomik yapılarının entegre bir şekilde organize edilmesi,
c) Yabancı yatırım yasa ve yönetmeliklerinin birleştirilmesi,
d) Para birimi, maliye politikası ve bankacılık faaliyetleriyle ilgili para düzenlemesi,
e) Birlik çapında verimli ve güvenli enerji transferlerini düzenlemek,
f) Birlik ülkeleri için dahili gıda güvenliğinin sağlanması,
g) Üye devletlerin ekonomilerinin geçimlik bir ekonomiden ticari bir ekonomiye dönüştürülmesi için özellikle tarım alanında etkili bir strateji oluşturulması,
h) Üye devletlerin dış borçlarının elden çıkarılmasını organize etmek için bir finans fonu kurulması,
i) Üye devletlerin ekonomik büyümesini destekleyen altyapının özellikle deniz taşımacılığı, karayolu ve demiryolları, hava taşımacılığı, enerji ve internet ile ilgili entegre planlamasıdır.

Sosyal yol

İslam Konfederasyon Birliği'nin sürekliliğini garanti eden uzun vadeli etkisi açısından en karmaşık görevlerden biridir, daha ziyade en karmaşık olanıdır. Bu nedenle, devletler veya konfederasyonlar arasındaki birlik projeleri genellikle oluşumlarının başında ekonomik ve askeri hedeflere ve yasal organizasyonun formülasyonuna odaklanılır. Bu yönlerin gerçekleştirilmesi, süreklilik faktörleri ile değil, sadece faktörler yaratarak gerçekleşmektedir, çünkü bu birliklerin devamı, üye devletlerin entegrasyon ve sosyal modernleşme süreçlerini devam eden bir temelde yürütme kabiliyetiyle ilgilidir, özellikle de Uluslararası aktörlerin ve devlet dışı aktörlerin, yükselen güçlerin bazı yeteneklerini stratejik veya ekonomik düzeyde ya da her ikisinde de yerinden ettiğini gördüklerinde boş durmayacaklarını fark edersek. Bu nedenle, birlik içinde hayati rol oynayan ülkelerin (Türkiye, Malezya, Pakistan, Arap ülkeleri gibi) sosyal dokusu içinde uyanan militan milliyetçi operasyonları, düşmanca eylemin en önemli alanlarından biridir. Saltanat tarafından yönetilen coğrafyadaki sosyal bileşenler

arasındaki düşmanca ulusal duyguyu körükleyerek Osmanlı yönetiminin son dönemindeki bu operasyonun yıkıcı rolünden çok uzak olmayan tarihi deneyimlerimiz var. Devletin ulusal bütünlüğünün önemine ve çağdaş siyasal sistemin en önemli görevinin ulusu (milli kimliği) inşa etmek olmasına rağmen, yönetişim felsefesindeki önemli değerlerden biri de budur. Bir şeyin bir faydaya ulaştığı bir değer içerdiği anlamına gelmez, tersine yol açabilir ve zarar verebilir. Önemli olan, ülkelerin ana çıkarlarına uygun bir şekilde değerlerin nasıl kullanılacağıdır. Yani, bireyin birliğin faydasına sahip olduğu kanaat, İslam Konfederasyonunun bireye ve hayata sağladığı faydadan, İslam medeniyet değerlerinin fizibilitesinin sonucuna bağlı pratik bir değerden kaynaklanmaktadır. Ve hak ve fayda değeri arasındaki birleşme, fikrin geçerliliğinin ve geçersizliğinin sonuçlarının gücüyle ölçüldüğü yerdir. İslam kültürünün bu deneyimde derin bir medeniyet boyutu vardır ve bugünü oluşturmak ve geleceği karakterize etmek için İslam geçmişinin medeniyet değeri hipotezine güvenmek hiç de çıkarına değildir. Çünkü bu, bir tür bilinçsiz marjinalleşme yaratır. Güney Asya ve Orta Afrika'daki İslam devletleri gibi daha önceki tarihsel aşamalarda İslami güç medeniyetinde öncü rolü olmayan toplumlar Ayrıca, bu bağımlılık Arap bölgelerinde, özellikle de geçmişin çağdaş araçlarla yeniden üretilmesi, yani geriye dönük bir etkiye sahip sosyal reform hareketlerinin varsayımı gibi yerel bir his yaratır (Al-Qumati, 2001, s. 99-109). Bu boyutta İslam Konfederasyonu'nun sosyal entegrasyon süreçlerini koruyacak ve geliştirecek aşağıdaki önlemleri alma yükümlülüğü görüyorum.

a) Her ülkenin toplumu yönetmek için en iyi siyasi sistemine sahip olduğu fikrine odaklanmak ve sistemi seçme, güncelleme ve değiştirme sorumluluğu konfederasyonun iradesinden bağımsız bir şekilde gerçekleştirmesine ve bu konudaki sorumluluk, bazı güçlü devletlerin birlik içindeki zayıf devletler üzerinde gerçekleştirmesi muhtemel sınırlama ve kontrol süreçlerinden kaçınmak için yerel topluluğa düşmektedir.
b) Tüm üye devletlerin eğitim, medya ve idari müfredatta uygulaması gereken federal sosyal uyum standartlarını belirlemek.
c) İslam Konfederasyonunun sürdürülmesi, uluslararası rekabet ortamından halkı kontrol etme operasyonlarını önlemek için medya, eğitim ve kamuoyu yönetiminde Muazzam çabalarla çıkar bilincin sabitlendiğini varsayar.
d) Bu halklar arasında orta sınıfın çıkarlarını gerçekleştirme ilkesini korumak, çünkü bu sınıf, ülkelerin kültürünü ve ulusal bilincini taşır ve gelecekte özellikle Arap bölgesinde devrimci güçlere dönüşememelerini sağlamak için sosyal ve siyasi dönüşümlere öncülük edebilecek en yetenekli sınıftır.

e) Konfederasyon, sistemin değerlerini kutuplaştırmaya ve bunları üye devletlere yerleştirmeye çalışan bir sosyal kurumu olmalıdır. Örneğin (Toplum menfaati, ekonomik refah, toplum güvenliği).

f) Konfederasyonda yaygın dindarlık türü Geçen yüzyılın başından bu yana İslam dünyasının liderliği için mücadele eden üç ana akım ve her biri kendi bakış açısının doğruluğunu kanıtlamak isteyen bir dizi şeriat metnine dayandığından, bu mesele en büyük zorluklardan biridir. Geçmişi sert bir şekilde kopyalayan ve sonucu toplumlar arasında bölünmelere ve kutuplaşmaya neden olan Reform etrafında dönen Selefi akımı vardır. İki versiyonun da (Sünni ve Şii), muhafazakâr bir reform hareketi olarak sınıflandırılmasına rağmen otorite ile İslami siyasi örgütler arasında bir endişe ve kargaşa kaynağı olan ancak dönem boyunca dünyada yayılan sol devrimci eğilimlerden etkilenen İslam'ın siyasi akımı var. Geçen yüzyılın ellili ve altmışları, çoğu hükümetin en büyük iç tehditlerden biri olarak gördüğü İslami devrimci çalışmaya dönüşmesine yol açtı. Üçüncü akım, İslami bir bakış açısıyla insanın manevi değerlerini geliştirmeye odaklanan ancak örgütlenmeden yoksun ve siyasi rekabet alanına girmeyen Sufi akımdır. Bu nedenle bazı ülkelerde birkaç istisna dışında sosyal ve politik olarak başarısız olur. Tasavvufun kültürel konumlandırılmasına yönelik özel bir projenin liderliğinin bu boşluğu doldurmak için yeterli olduğuna inanıyorum ve tasavvufun siyasi bilincini canlandırmak için büyük çaba sarf edilmesi şartıyla İslam Konfederasyonundaki normal toplumların değer birleştirme süreçlerine uygun milli ve mezhepsel duyarlılık düzeyini azaltan hoşgörülü bir ahlaki ve değer odaklı felsefeye inanıyorum.

g) İslam Konfederasyonu vatandaşlarının genel coğrafi bilincinin geliştirilmesi, böylece uluslararası çevre hakkında konuşurken vatandaşın zihninde Birlik haritasının yer almasıdır. Ayrıca, Karar vericilerin ve seçkinlerin jeopolitik farkındalığı, sosyal, kültürel, dini ve çıkar faktörlerini bir bütün olarak dikkate alarak geliştirilmelidir. Ulusal geçmişe sahip coğrafi düşünce, inziva ve çatışmayı, Katı ideolojik geçmişe sahip coğrafi düşünce ise, zayıf ülkelerde hakim olan sosyal kültürlerin yayılma ve zorla asimilasyon süreçlerini harekete geçirir.

h) İslami bütünlük kavramının, Hilafet'in varlığıyla ulaşılacak kaçınılmaz bir hipotezden, milletlerin tarihsel gelişiminin gereklerine göre değişim gerektiren, kesin kararlılığı ve kesin önemi olan bağlayıcı bir metin olmadığı ve sadece 30 yıldan fazla sürmeyen ilk nesil Müslümanların gerçekleştirdiği için onu bağımsız olarak gerçekleştirme olasılığına dönüştürülmesi her ne kadar birçok stratejik teorisyen, halifeliğin Arap dünyasının jeopolitik temeli olduğuna ve İslami güçlerin çok kutuplu bir dünyada uluslararası bir

aktör olarak yeniden bir araya gelmesini sağlayan İslam dünyasına dolaylı olarak çekilebileceğine inanmasına rağmen İslami yönetim döneminin çoğunun bir monarşi yönetimiydi. Bu mesele iki tarafta da uyarılar içeriyor. Birincisi, bu fikir, bu konuyla yüzleşme hakkına sahip meşru grubun kim olduğu fikri etrafında dönen bitmeyen bir mücadele konusunu gündeme getirmiştir (ve bu mesele terörist gruplar düşüncesinde merkezi bir yere sahiptir). Diğer konu ise İslam Konfederasyonunun bölgesel bir devlete dönüştürülmesidir (bölgesel devlet, siyasi ağırlığı normal devletten daha büyük ve büyük devletten daha az olan, yani uluslararası siyaset üzerinde etkisi olmayan devlete atıfta bulunan modern jeopolitik bir terimdir).

i) Nesilleri, siyasi ve sosyal yetiştirme yaklaşımları ile İslam Konfederasyonuna hazırlanmalı, Orta ve uzun vadede Konfederasyona içten karşı çıkan sosyal zorlukların şiddetinin azaltılması önemlidir.

Sonuç

Yukarıdakilerin hepsinden, karar vericilerin jeopolitik farkındalığı olmadan ve İslam dünyası vatandaşlarının coğrafi farkındalığı olmadan, bu ülkelerin geçmişe esir kalacakları ve geleceği tanımlama ve belirleme yeteneklerinden yoksun oldukları sonucuna varıyoruz. Böylelikle kontrol ettiği maddi, insani, tarihsel ve entelektüel yetenekleri boşa harcamış olur ve bulunan durum hiçbir şekilde çekilmez hale gelir. Geleceği bugünden daha iyi olmayan bilinmeyen bir şey yapar. Bu nedenle düşünce seçkinlerin, kendi uzmanlık alanlarının yakaladığı sihirli çözümleri, tüm bu ikincil dalları içeren jeopolitik bir teoriye entegre etmenin ve bunları tutarlı bir operasyonel çerçeve biçiminde teslim etmenin bir yolunu bulmadan ihraç etmemeleri gerekiyordu. Bence bu konudaki asıl zorluk cehalet değildir. Geçmişin ihtişamına kaçarak, dini ve tarihi metinleri çağırıp geleceğe yansıtmaya çalışarak bilgi yanılsamasıdır ve herkes kendi zihninde bu konunun gerçekleşmediğini bilir çünkü Allah'ın yasaları objektif ve pratik birbirine bağlılık gerektirir. Sonra ilahi destek varış yerinin doğru ve araçların doğru olması koşuluyla gelir. İslami yönetim (Hilafet), halkı doğru harekete yönlendiren pusulasına getirmek saçmalıktır çünkü bu, yönetim biçiminin yalnızca kutsal olmayan, içtihat bir imajını temsil eder, elit bir demokrasiye benzer. Herhangi bir ülkedeki yönetim biçimi ister yönetici ister yönetilen değer sahiplerinin eylemini dış eyleme yönlendiren tutarlı bir coğrafi vicdanın varlığı olmadan, uzun vadede küresel liderliğe ulaşamaz. Bu nedenle, değerlerin yerel olarak üretilmesi ve müreffeh ülkelerde yayılan değerler tuzağına düşmemek mantıklıdır. Değerlerin doğasından biri de çevresiyle birlikte organik birim olduğu için ve yeni bir ortamda etkili olsa bile, ana ortamında aynı kalite ve etki gücüne sahip değildir. Avrupa ve Arap ülkeleri arasındaki demokrasi kavramına hızlı bir bakış, bizlere, Arapların 2011'den önce vatanlarında

demokrasi olmadığı ve şimdi ise anavatanları olmadan demokrasiye sahip olduklarını gösteriyor. Dolayısıyla hiçbir İslam ülkesi, bunu gerçekleştiremez çünkü dar bir ulusal projeye kapalı kalarak en iyi koşullarda bölgesel bir güç üretmesine yol açabilir. Ancak yine de bölgeyi çevreleyen büyük jeolojik projelerin önünde aciz bir güç olmaya devam ediyor.

Küresel Güçlerin Savunma Örgütleri ve İslam Ülkelerindeki Faaliyetleri

Mansour Elh Amani
Adalet ve Kalkınma İçin Yurtsever Cephe
laouali09@gmail.com

Araştırmalarım, 25 Eylül 1969'dan bu yana İslam İşbirliği Örgütü'nün (İKT) kurucu devletlerinden ve aktif üyelerinden biri olan Nijer Cumhuriyeti ile ilgilidir. Süper güç olan ülkeler, öteden beri zayıf ülkeler üzerinde iktidara sahip olmuşlardır. Bunun yanında Batılılar da bir asırdan fazla bir süredir Müslüman imparatorluklarda sömürge eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. 1900'te Fransa, Nijer'i (daha sonra imparatorluk oldu) Damagaram, Zinder saltanatından yönetilen bir askeri bölge haline getirmiş ve 1922'de Nijer'in özerk kolonisi olan bir Fransız kolonisi (Fransız ülkesinin bir parçası) haline getirmiştir. 18 Ağustos 1958'de Nijer Cumhuriyet olmuş ve 3 Ağustos 1960'da bağımsızlığını kazanmıştır. Global Fire Research'e göre, 2020'te Nijer, askeri güç açısından 138 ülkeden 103'üncü sırada yer almıştır. Bu da ülkenin askeri alanlardaki zayıflığını göstermektedir. Bugün Nijer, kuzeyde Malian sınırında AQMI ve doğuda Çad ve Nijerya sınırlarında Boko Haram gibi güvenlik sorunlarıyla karşı karşıyadır. Libya’da Kaddafi rejiminin 2011'teki düşüşünden sonra gerçekleşmeye başlayan süreçten önce ülke, 1990-1996 ve 2007-2009 yılları arasında Tuareg isyanlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bunun ekonomisi ve gelişimi üzerinde birçok etkisi olmuştur. Bu bağlamda Nijer, Sahel'deki güvensizlik ve terörizmle mücadele kapsamında ABD, Fransa, İtalya, Almanya ve Belçika gibi birçok ülke ile anlaşmalar ve askeri işbirliği imzalamıştır. Bu yazıda Nijer'deki tüm bu askeri üslerle ne yaptıklarını, ülkelerin istikrarındaki rollerini ve yeni üsler inşa etmek için projeleri olanların da ülke ve geleceği için iyi mi yoksa kötü mü olacağını inceleyeceğiz.

Küresel Barış ve Çatışma Çözümü: Keşmir Sorunu

Dr. Ghulam Nabi Fai
Dünya Keşmir Farkındalık Forumu - Genel Sekreter
gnfai2003@yahoo.com

"Keşmirli kardeşlerimiz on yıllardır sıkıntılardan muzdaripti ve bu acılar son zamanlarda atılan tek taraflı adımlar nedeniyle daha da kötüleşti. Keşmir sorunu çatışma veya baskı ile değil, adalet ve eşitlik temelinde çözülebilir. Türkiye, Keşmir meselesinin BM kararlarına dayalı diyalog yoluyla, Keşmirli kardeşlerimizin beklentilerini dikkate alarak çözülmesini savunuyor. Böyle bir çözüm (adalet ve adalet temelinde) ilgili tüm tarafların çıkarlarına hizmet edecektir. Türkiye, Keşmir sorununun çözümünde adalet, barış ve diyaloga destek olmaya ve baskıya karşı sesini yükseltmeye devam edecektir."

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, *Şubat 14, 2020.*

Çatışmaların önlenmesi, barışçıl ve müreffeh bir dünyaya ulaşılması hedefi doğrultusunda görüş alışverişinde bulunma fırsatından dolayı ASSAM'a minnettarım. Entelektüel meydan okuma olarak harika, ancak bahisler de eşit derecede ciddidir. Erkekler ve kadınlar çağlar boyunca barış ve refahın özlemini çekmişlerdir.

Çatışmanın nedenleri ve küresel barış stratejileri hakkındaki görüşlerimi paylaşma fırsatı için minnettarım.

Çatışma, uygarlığın başlangıcından bu yana insanlık için sorun olmuştur. Örneğin, Kabil ve Habil'i düşünün. Çatışma motivasyonları kalabalık ve kroniktir: güç, zenginlik, prestij, intikam, sevgi, nefret, bölgesel büyütme, din, kabilecilik, sadizm, fanatizm, hâkimiyet arzusu, vb. Bana öyle geliyor ki, insan doğası her zaman bir miktar çatışmaya yol açacaktır. Bir devlet adamı, milletvekili, lider veya politika danışmanının görevi, çatışma oranını ahlakla tutarlı bir şekilde mümkün olan en yüksek seviyeye indirmektir.

Çatışma veya şiddet her zaman kötülük değildir. Slobodan Miloseviç, Radovan Karadziç, Ratko Mladić, Hitler, Stalin, Mussolini ve diğerleriyle savaşanların kötülük yapmamışlardı. Bugün, Kuzey Kore'nin Kim Jong-Un'una karşı savaşmanın kötülük olacağı ahlaki bir inançla söylenebilir mi? Kendini ya da bir çocuğu ölümcül bir saldırıya karşı savunurken öldürmek kötülük değildir. Ne yazık ki, bazı durumlarda çatışma ve şiddetin dinginlik veya uysallıktan daha üstün olduğu doğrudur. Bu, Afrika Ulusal Kongresi ve Nelson Mandela'nın isyanları şiddetsizlikle kısıtlarken Apartheid rejimin hala hüküm sürmeye devam edeceği Güney Afrika'da anlaşılmıştır. Bu nedenle, çatışmayı ele alırken, zarar vermekten

ziyade fayda sağlayan çatışma ile fayda sağlamaktan ziyade zarar veren çatışma arasında keskin bir ayrım yapılmalıdır.

Uluslararası çatışma çözümü konuları sadece bir üçüncü taraf olan arabulucu veya kolaylaştırıcının katılımı anlamına gelebilir. John ve Ahmad, Humpty Dumpty'yi parçaların nereye koyulacağı konusunda anlaşamadıklarından dolayı bir araya getiremedikleri için, ayrışmaların çözülmesi amacıyla yumurta kabuğu rekonstrüksiyonu uzmanı Mehmet çağrılmalıdır. En önemlisi, üçüncü bir tarafın çözüm arayışında tarafsızlık gayreti olmadan, iletişim hatlarındaki arızalar veya ortaya çıkabilecek diğer anlaşmazlıklar kaçınılmaz olarak çözüm için engeller yaratacak ve süreç başarısız olacaktır. Anlaşmazlıkta inisiyatifler sunan taraf, her zaman her iki taraf da kılıçlarını salladığında zayıf olarak görülecektir; bu nedenle hiçbir ilerleme kaydedilemez.

BM'nin bunu yapacak en uygun taraf olacağı görülse de, BM'nin katılımının hem Pakistan hem de Hindistan'dan kabul edilmesi gerektiği açıktır. Hindistan, BM'nin iki tarafı ayıran kontrol hattını izlemesinin kabul edilemez olduğunu açıkça belirtmiştir. BM’nin diğer büyük güç olan arabulucuları dâhil etme çabaları sonuç vermemiş ve çoğu, iki ülkeden herhangi biriyle süreci bozacak ittifaklar kurmuştur. BM'ye göre dünya güçleri hala Hindistan ve Pakistan'ı geri dönmeye ikna edebilir. Alternatif olarak, her iki komşu ülkeye de, bir ihtimal profesyonel olarak çatışma çözümüne katılan başka bir tarafsız tarafın iki ülke arasında iş yapabileceğini ve anlaşmazlıkların gerçekten çözülebilmesi için aralarında kesintisiz bir iletişim hattı oluşturabileceğini kabul etmelerini önerebilirler.

Bu arabulucu veya kolaylaştırıcı, bilinen herhangi bir ulusal veya uluslararası siyasi gündemle bağlantılı olmayan, finansmanını bu çıkarlardan bağımsız olarak elde eden ve bu çatışmanın nesnel olarak çözümünü sağlayabilecek bir taraf olmalıdır.

Çatışmayı önlemenin en umut verici yolu, nedenlerini ortadan kaldırmaktır. Sonradan gelenler iyi bilinmektedir. İnsanoğlu'nun insanın ve dinsel, ırksal, etnik, kültürel, siyasal ya da başka sebeplerle sevilmeyen şeylerin yıkımına, hâkimiyet, servet, toprak, şöhret ve intikama duyduğu isteğinden dolayı şiddet ve kargaşa doğmaktadır. Buna göre, Birleşmiş Milletler, küresel bir kitleye erdemli ve şiddet içermeyen olmayı öğretmek için dünyanın en bilge ve aziz bireylerine çağrı yapmalıdır. Tıpkı demokratik ulusların demokratik uluslara saldırmadığı güvenilir bir şekilde söylendiği gibi, erdemli ve şiddetsizlerin erdemli ve şiddetsizlere saldırmadığı da aynı şekilde söylenebilir.

Birleşmiş Milletler güçlerinin karşıt uluslar veya halklar arasında önleyici olarak konuşlandırılması yapıcı bir fikirdir. Etkinlik, Birleşmiş Milletler güçlerinin, taraflardan birinin varlığına karşı çıkması durumunda kalmaya ve savaşmaya olan güvenilirliğine

bağlıdır. Birleşmiş Milletlerin 1967'de Gazze'den barış önleme güçlerini geri çekmesiyle Altı Gün Savaşı'nın başladığı hatırlanabilir. Birleşmiş Milletler, barışı koruma çabalarında etkileyici bir kahramanlık ve cesaret kaydı oluşturmamıştır. Diplomatik kelimeleri savaşçı eylemlerle destekleme isteği konusunda haklı bir şüphecilik var gibi görünmektedir. Ruanda, soykırım gözlerinin önünde ortaya çıkıp cevap olarak kuşatılmış Tutsi'lerin savunucusundan daha fazla seyirci kalınırken Birleşmiş Milletler için en iyi zamanlardan biri olmamıştır.

Uygar ulusların yüce çağrılara, yani tüm insanlık için insan haklarına, uymadığı acı bir durumdur. Dünyanın her yerinde insan haklarının durumu hakkında üzücü bir yorum bulunmaktadır. Bana öyle geliyor ki, halklar ve uluslar arasında dünya çapında yaygın olan insan hakları ihlallerinin tüm mağdurlarına zorla veya diğer sert misillemelerle yardım etmek için genel olarak kabul edilmiş bir ahlaki görev gelişinceye kadar, insan hakları uygulama mekanizmaları, mağdurlara verilen zarar veya faillerin kötülükleri ile ilgili olmayan nedenlerle gelişigüzel ve tuhaf bir şekilde işleyecektir. Tüm insan hakları savunucularının görevi, bu ahlaki evrimi hızlı bir şekilde başlatmaktır.

Bu zamana kadar hiç ilan edilmediği kadar fazla insan hakkının rutin şekilde ihlal edildiği söylenebilir. Şu anda izinsiz olarak devam eden insan hakları zulümlerini düşünün. Sivillerin rutin olarak evlerden ve şehirlerden sürüldüğü Myanmar, sürekli olarak yok ediliyor. Suriye'de trajik soykırım var. Filistinliler evsiz kalıyor. Keşmirlilere 900.000 Hint askeri ve paramiliter güçleri tarafından merhametsizce davranıldı. Liste uzayıp gidiyor.

Daha önce hiç bu kadar çok kişi özgürlük ve lüksün ortasında acı çekmedi. Tek bir bireyin zenginliği birçok ulusun zenginliğini aşıyor. Son derece gelişmiş ülkelerde, son 80 yılda yaşayan insan sayısı artmaktadır. Yoksun ve sarsılmış ülkelerde, ortalama ömür bu yaşın sadece yarısıdır. Bazı Afrika ve Asya ülkelerinin vatandaşları açlıktan ölürken, zengin ülkeler obeziteden sıkıntı çekmektedir. Bu tür tutarsızlıklar ahlaki olarak rahatsız edicidir. Birleşmiş Milletler, bu şok edici eşitsizlikleri sona erdirmek için biçilmiş kaftandır, çünkü dünyanın tüm uluslarına ev sahipliği yapmakta ve her birine Genel Kurulda aynı oylama gücünü vermektedir. En fakir ve en zayıf, en zengin ve en güçlülere eşittir.

BM'yi uluslararası çatışmaları çözme çabalarına katılım tarihine dayanarak yargılarsak, en basit cevap bunun büyük bir başarısızlık olduğu yönündedir. BM, elbette, çatışmaların çözümünün çalışmalarının sadece küçük bir kısmı olduğu geniş bir faaliyet yelpazesini sahip olan çok daha karmaşık bir organizasyondur. Bununla birlikte, yaratılıştaki temel misyonunun İkinci Dünya Savaşı gibi küresel felaketleri önlemenin bir aracı olduğu gerçeğini göz önüne alırsak, çatışma çözümü "ilk iş" olarak düşünülmelidir. Ayrıca, "çatışma çözümü" ifadesindeki "çatışma" kelimesi, iki veya daha fazla egemen ülke arasındaki çatışma

olarak tanımlanmıştır. Bölüm I, Madde 2'de belirtildiği gibi, "İşbu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletlere herhangi bir devletin kendi iç yetki alanına giren konulara müdahale yetkisi vermediği gibi üyeleri de bu türden konuları işbu Antlaşma uyarınca bir çözüme bağlamaya zorlayamaz."

Yine de, merakla, bu kuralı tamamen ihlal ederek, BM'nin ilk önemli eylemlerinden biri 29 Kasım 1947'de açıkça çatışma içinde olmayan veya başka hiçbir şeyle savaşmayan bir ülke olan Filistin devletini iki devlete bölmek amacıyla gerçekleşti. Bölüşüm planı ironik bir şekilde sadece Savaşı engellemekle kalmadı, aynı zamanda yeni kurulan İsrail ile komşuları arasında bir savaşı kışkırttı ve bu çatışma 73 yıldır görünürde hiç bir çözüm olmadan devam etti.

1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 72. yıldönümünde alkışlanması gerekiyor. Herkes temel insan haklarının evrensel olduğunu bilir. Bu, deklarasyonun zımni varsayımıdır. Deklarasyon herhangi bir dini, ulusal veya siyasi sınır tanımıyor. İnsan hakları söz konusu olduğunda herkes aynı düzlemde duruyor. Temel insan özgürlüklerini ve imtiyazlarını koruyan tüm yüce hükümleri dünyanın birçok yerinde lekelenmiş olsa bile, reformlara olanak tanıyacak kabahatli uluslara karşı ahlaki bir suçlama olmaktadır.

Ayrıca, ilerlemenin sadece hedeflerle değil, aynı zamanda alternatif stratejinin bir gelişme olup olmayacağı ile de ölçüldüğü bir gerçektir. Bu nedenle, Churchill'in demokrasiden bahsettiği gibi, demokrasi, tasarlanan veya teşebbüs edilen diğer hepsi hariç, en kötü hükümet biçimidir. Benzer şekilde, Birleşmiş Milletler, denenmiş veya düşünülmüş tüm alternatifler olmasa, barışa ulaşma, kendi kaderini tayin ve insan haklarını elde etmek için en kötü uluslararası örgüttür.

İnsan haklarına diş eklemenin aciliyeti her yerde hissedilir. Bu çerçevede haberler pek hayırlı değildir. Birleşmiş Milletler, uluslararası hukuk ve insan hakları sözleşmeleri uyarınca, her hükümet yetkilisinin insan hakları ihlallerinde doğrudan veya dolaylı suç ortaklığı nedeniyle cezai kovuşturmaya karşı açık olduğunu resmen beyan etmelidir. Bir insan hakları ihlalinin iddia edilen her kurbanı veya akrabaları, uluslararası mahkemede iddia edilen resmi suçluları dava etme hakkına sahip olmalıdır. Kararı tüm ülkeler için bağlayıcı olacaktır. İnsan hakları ihlalcileri uluslararası mahkeme tarafından mahkemenin faaliyetlerine engel teşkil eden failler olarak görülmelidir.

Özet olarak, bana öyle geliyor ki, halklar ve uluslar arasında dünya çapında yaygın olan insan hakları ihlallerinin tüm mağdurlarına zorla veya diğer sert misillemelerle yardım etmek için genel olarak kabul edilmiş bir ahlaki görev gelişinceye kadar, insan hakları

uygulama mekanizmaları, mağdurlara verilen zarar veya faillerin kötülükleri ile ilgili olmayan nedenlerle gelişigüzel ve tuhaf bir şekilde işleyecektir. Bu ahlaki evrimi başlamak için hepimizin ortak sorumluluğudur.

Samimiyet ve tarafsızlık, uluslararası barış, insan hakları ve kendi kaderini tayin ölçütleri göz önünde bulundurulduğunda Birleşmiş Milletlerin acı verici derecede etkisiz olduğunu doğrulamaktadır. İlk örnekler Filistin ve Keşmir'di. Hindistan'ın uluslararası hukuksuzluğu, 73 yıldan fazla bir süredir Birleşmiş Milletlerin ahlaki suçlamalarından bile kaçınmıştır.

İhtiyaç duyulan şey, Hindistan ve Pakistan'ın Keşmir halkının gerçek liderliğini tüm müzakerelere dâhil etmesi ve bu uzun süredir devam eden anlaşmazlığın çözümü için bir zemin oluşturmasıdır. Keşmir halkının fikir birliğine varamayan hiçbir Keşmir çözümü başarı şansına sahip değildir. Buna ek olarak, temel adalet ve ahlak kuralları, Keşmirlilerin kendi siyasi kaderlerinin haritalarına katılmalarına izin vermeyi gerektirir.

Birleşmiş Milletlerdeki anlaşmazlığın erken evresinde çözümüne yönelik olarak düşünülen prosedürler, değişen koşullar çerçevesinde çeşitlenebilir, ancak adalet ve rasyonellik terk edilmediyse, altında yatan temel ilkelere titizlikle uyulmalıdır. BM kararının arka planda kalması bir şeyken, kapsadıkları ilkenin bir köşeye atılması tamamen başka bir şeydir.

Mütevazı sözlerim, kötülük karşısında statükoyu veya umutsuzluğu savunmak olarak yorumlanmamalıdır. İnsanlığı yüceltmek ve acıyı hafifletmek için çabalarımızı yorulmadan sürdürmeliyiz. Aksi bir durum ahlaki olarak eleştirilebilir. Ancak, bilmediğimiz bir şeyi kabul edersek, karşı tarihsel yanılmazlığa devam etmekten daha iyi şeyler yapacağımıza inanıyorum.

Kurtuluşumuz, sahip olduğumuz veya başardığımız şeyden daha fazlası olduğumuzda gelecektir. Eğer dünyaya barış ve kardeşlik getirmeyi umuyorsak, bilge ve şereflilerin onarabileceği ahlaki bir standart belirlemeliyiz. Bu, ortak insanlığımız ve kutsal sevgimiz çıkarına olduğunda uzlaşma anlamına gelmez. Dünyevi amaçlar elde etmek için kalbe bir itiraz olmayan şiddetten daha uzlaşmacı ne olabilir ki? Shakespeare, Venedik tüccarında "Diken battığında, kan akmıyor mu? Gıdıklarsan, gülmez miyiz? Zehirlersen ölmez miyiz?" demiş ve insani özelliklerimizi dokunaklı bir şekilde yakalamıştır.

Özet olarak, bana öyle geliyor ki, halklar ve uluslar arasında dünya çapında yaygın olan insan hakları ihlallerinin tüm mağdurlarına zorla veya diğer sert misillemelerle yardım etmek için genel olarak kabul edilmiş bir ahlaki görev gelişinceye kadar, insan hakları uygulama mekanizmaları, mağdurlara verilen zarar veya faillerin kötülükleri ile ilgili olmayan

nedenlerle gelişigüzel ve tuhaf bir şekilde işleyecektir. Bu ahlaki evrimi başlamak için hepimizin ortak sorumluluğudur.

İslam Ülkelerinin Savunma Sanayi Analizi ve Oluşturulması Gereken Politikalar

Doç. Dr. Mehmet Naci EFE
Beykent Üniversitesi İşletme Fakültesi
naciefe@beykent.edu.tr

Özet

Ortaya çıkan yeni tehditler ve değişen güç dengeleri, küresel ölçekli bir güvenlik kaygısı oluşturmakta ve savunma yatırımları dünya çapında sürekli bir artış göstermektedir. Resmi raporlar ve istatistikler ışığında İslam ülkelerinin askeri kabiliyetlerini arttırma ve etkin kılma çabası içerisinde oldukları gözlemlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, İslam ülkelerinin öne çıkan avantajlarını keşfetmek ve bu ülkelerin ferdi avantajlarını kullanarak her bir İslam ülkesi için nasıl ortak fayda üretebileceğini belirlemektir. Bu çalışma var olan verilerin ve teorilere dayanarak, şu soruyu sorar: İslam ülkeleri nasıl bir sistem içerisinde toplu avantajlarını kullanarak en etkin şekilde savunma ihtiyaçlarını karşılayabilir? Bu bağlamda ülkelerin ferdi avantajları diğer İslam ülkelerinin ihtiyaç duyduğu yetenek, ürün veya kaynaklara sahip olmak, savunma ihtiyaçları ise savunma harcamaları ve talepleri olarak tanımlanmıştır.

Resmi raporları, istatistik verileri ve ticaret teorilerini içeren detaylı bir literatür taramasına dayanarak, belirli İslam ülkelerinin ferdi avantajlarını ve ihtiyaçlarını ortaya koymak maksadıyla savunma ve ticaret kabiliyeti üzerine SWOT analizleri yapılmış, elde edilen içerik karşılaştırmalı ve tematik bir analizden geçirilmiştir. Analizin sonucu, İslam ülkelerinin ayrı ayrı sahip oldukları yetenek, ürün ve kaynakları takas usulü ile birbirileri üzerinden karşılayarak, dışarıdan bağımsız, kendi kendine yetebilen ve sürdürülebilir bir ticaret sistemi oluşturabileceklerini göstermiştir. Böylesine bir tedarik sistemi içerisinde her bir İslam ülkesinin diğer İslam ülkeleriyle sahip oldukları doğal kaynakları, savunma ürünleri ve askeri kabiliyetleri, öz savunma ihtiyaçları mukabilinde takas etmesiyle geri kalmış İslam ülkelerinin de askeri gücünü arttırması için gereken ihtiyacın ortadan kalkmasıyla birlikte her ülke kendi tehditleriyle başa çıkabilecek kadar güce sahip olabilecektir. Araştırma sonuçları bize, takasa dayanan parasız bir ticaret sistemiyle oluşan dostluk, işbirliği ve karşılıklı kazançların getirisiyle, İslam ülkelerinin birbirine hem siyasi hem ekonomik olarak kenetleyeceğini ve ortak bir güdüm kazanacağını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Savunma Sanayi, Takas, İslam Ülkeleri

Türkiye'nin Savunma Sanayisi ve Sürdürülebilir Etkin Kalkınma Politikası

Globalleşen ve küreselleşen yeni dünya düzeninde tüm ülkeler 100 yıllık kalkınma stratejilerini ve planlamalarını yapmaktadır. Günü kurtaran değil geleceği garanti altına alan yeniliğe açık, bir planlama ile artık klasik yönetim teorileri değil durumsal yönetim teorileri ile ülkeler planlamalarını yapmaktadırlar.

Dünyaya ayak uyduran ve hızla gelişen Türkiye'nin milli güvenlik stratejisine yaklaşımı zamanında inisiyatif alabilen ve tam bağımsız olarak hareket eden devlet politikası haline gelmiştir. Bu durum güvenlik teknolojik ve tarım başta olmak üzere belirli stratejik alanlarda kendini göstermektedir. Yeni dünya düzeninin ihtiyaçları her gün değişmekte ve farklı bakış açılarına bürünmektedir. Her ülkenin ihtiyaçları gereksinimleri dostları ve düşmanları farklıdır. Bir an için dünyaya karınca gözüyle baktığımızda bizim için yırtıcı görünen aslan, kaplan gibi vahşi hayvanlar onlar için dost, yumuşak huylu, sevecen hatta bazen yaşam kaynakları, bizim için sevecen görünen hatta yaşam kaynağımız olan kuş, ördek, tavuk gibi hayvanlar onlar için ise birer yırtıcı ve yaşam tehditleridir. Ülkeler de kendi bakış açılarıyla dost ve düşmanlarını bu şekilde sınıflandırmaktadırlar.

Türkiye'nin bugün bulunmuş olduğu coğrafi konum ekonomik yapı, içinde bulunduğu şartlar savunma sanayinin hızlı bir şekilde yeni teknolojilerle desteklenmesi var olan teknolojinin inovasyonla geliştirilmesi ve dünyada var olan teknolojilerin takip edilip üstüne çıkılması için ciddi bir planlama ve strateji izlemesi gerekmektedir. Hali hazırda Ortadoğu, Doğu Akdeniz ve Afrika olmak üzere 3 bölgede stratejik askeri operasyonlar yürüten ve dünyaya ben de varım mesajını ileten bir Türkiye olarak savunma sanayinde geri kalma gibi bir lüksü yoktur. Türk Savunma Sanayinin çok üst düzey bir işleve sahip olması için acil Ar-Ge merkezleri teknokentler, teknomerkezler üniversite sanayi iş dünyasıyla birleştirilerek işbirliği içinde geleceğin yüzyıllık teknolojisini, bugün düşünüp planlayıp eyleme dönüştürmek zorundadır.

11. Kalkınma Planı dâhilinde işaret edilen en önemli hususlarda birisi milli ve yerli üretim olarak belirtilmiş bunun için özellikle insan kaynakları ihtiyacı karşılanmalı ve eğitilmeli, geliştirilmeli, hedef odaklı çalıştırılmalıdır. (11. Kalkınma Planı, 2019) Bu alanda yetişecek ve çalıştırılacak olan insanlarımızın daha çocukken tespit edilip bu alanlara yönelik eğitim ve öğretim verilmesi gerekmektedir. Dünyanın dört bir yanından eğitim görmüş tecrübelenmiş milli insanlarımız tespit edilip ülkemize kazandırılmalıdır. Var olan beyinlerimizin yurt dışına gitmesini önlemek amacıyla gerekli moral ve motivasyon ve maddi

kaynaklar sağlanmalıdır. Bu hedefler çerçevesinde dışa bağımlılığın azami oranda azaltılması sağlanmış olacak ülke içinde kalıcı bir savunma sanayi teşkil edilmesi öngörülmektedir.

Savunma sanayisi içinde geliştirilen yüksek teknolojinin, bilgi birikimi ve özel malzeme üretiminin sivil sektörlere aktarılması da Türkiye'deki sanayinin ilerlemesinde çok önemli bir noktadır. Güvenlik ihtiyaçlarının getirdiği içgüdüsel teşvikle ayrıcalıklı bir gelişme ve kalkınma kaydeden savunma sanayi, aynı zamanda sivil sektörün haberleşme, elektronik, makine, kimya gibi yüksek teknoloji alanlarında elde etmesi gereken teknolojik birikimleri de elde eder. Bu birikimin sivil sanayi alanlarına aktarılmasının sağladığı avantajla yerli imkânlarla milli olarak üretilebilecek birçok ürün hem ihracat kapasitesini çok büyük ölçüde arttıracaktır hem de alanlarında dev firmalar oluşturup büyük bir Ar-Ge ve üretim altyapısı oluşturacaktır.

Güçlü bir savunma sanayisinden elde edilen tecrübe ve birikimin sivil sektörlere uyarlanmasını hedefleyen Türkiye, bu sayede kalkınma stratejisi dâhilinde büyük bir başarı elde edecektir. 2. Dünya Savaşında yenilmelerine rağmen savaş için geliştirdikleri savunma sanayilerinin sivil sektörlere kazandırdığı birikim sayesinde savaşın ardından hızla kalkınan ve tekrar en büyük ekonomiler arasında yerleri alan Almanya ve Japonya örneğiyle birlikte, internetin de 2. Dünya Savaşı esnasında ABD'nin silahlı kuvvetleri içerisinde kullandığı intranet ağından geliştirildiği örneğini hatırlamak savunma sanayi ve kalkınma arasındaki ortak paydayı ve bu paydadan elde edilen ortak faydaları anlamak konusunda aydınlatıcı olacaktır.

2010 yılından başlayarak son 10 seneyi göz önünde bulundurduğumuzda Körfez ülkelerinin milli gelirlerinde devamlı olarak artış görmekteyiz. Katar, BAE ve Suudi Arabistan milli gelirlerinin yaklaşık %70'ini petrokimya sektörü üzerinden elde etmektedir. Katar'ın savunma bütçesinin son 10 yılda %31.33 oranında artması, yine aynı zaman aralığında %28,6 oranında artan milli gelirinin artış oranından daha yüksek olması bakımından dikkat çekmektedir. Suudi Arabistan son 10 yılda milli gelirini %70, savunma bütçesini %45 arttırmıştır. Suudi Arabistan'ın 2000-2010 seneleri arasında savunma bütçesini 25,4 milyar dolar artışla %126 oranında arttırması da oldukça dikkat çekicidir. 2000-2010 seneleri arasında savunma bütçesini 11,6 milyar dolar ile %196,6 oranında arttıran BAE, 2010-2020 seneleri arasında milli gelirini %30, savunma bütçesini %18,5 oranında arttırmıştır. 2000-2010 arasında %1'in altında bir büyüme kaydeden Mısır, savunma bütçesini %155 oranında arttırmıştır. (globalfirepower.com, 2020)

Mısır hariç, son 5 yıla kadar dünyanın diğer birçok ülkesine kıyasla daha barışçıl ve çatışmasız hudutlara sahip olan bu ülkeler düşük nüfuslarına oranla büyük çoğunluğunu

petrolden elde ettikleri yüksek milli gelirleri sayesinde zamanla zenginleşmişler ve kişi başına düşen milli gelir sıralamasında dünyanın en önde gelen ülkelerinden olmuşlardır. Herhangi bir çatışma bölgesinde bulunmamalarına rağmen milli gelirlerine oranla yaptıkları savunma harcamalarının oranı oldukça dikkat çekicidir. Suudi Arabistan ve BAE 20 yıl önceden kayda değer oranda arttırmaya başladıkları savunma harcamalarını silahlı kuvvetlerini yapılandırma ve teçhizatını modernize etme yönünde harcamaya başlamış ancak çok geçmeden, savunma harcamaları bu ülkelerin konumlarını çok aşan düzeyde silah alımına yatırılmaya başlamıştır. (data.worldbank.org, 2020). Bu iki ülkeye komşu olan Katar ise bu yarışa son 10 yılda katılmış ve ciddi savunma harcamaları yapmıştır. Mısır da, iç karışıklık ve çalkantılı ekonomisine rağmen son 10 yılda çok ciddi savunma harcamaları yapmıştır ve harcamaları 2 katın üstüne çıkmıştır.

Ortadoğu'daki savunma yatırımlarını Suudi Arabistan, BAE, Katar ve Mısır özelinde incelediğimizde bölgenin gelecekte ne tür bir konjonktürün içerisinde bulunacağına dair bazı kanıtlar elde etmekteyiz. Henüz bitmemiş olan bu silahlanma yarışının aslında daha yeni başladığını söylemek gerçek dışı olmayacaktır. Bu ülkeler savunma şirketleri için önemli bir pazar teşkil etmektedir. Yüksek savunma harcamalarıyla dikkat çeken bu ülkeleri, kalkınma stratejileri özelinde incelediğimizde, yatırdıkları yüksek maliyetin neredeyse tamamını hazır silah alımına harcadıklarını ve Ar-Ge faaliyetlerine yatırım eğilimi göstermediklerini görüyoruz. Katar ve BAE'nin henüz belirgin bir varlık gösteremese de milli savunma sanayi oluşumuna önem verdikleri görülmektedir. Katar'ın özellikle Türkiye'de Altay tankı geliştirme projesine ilgi duyması ve ortak olması da Türkiye'nin savunma sanayisiyle başarıyla dış yatırımcı kazanabildiğinin ve ihracat kapasitesinin bir diğer önemli göstergesidir. (Savunma Sanayi Müsteşarlığı, 2019) Katar'ın ise Altay tankı projesinden elde edebileceği Ar-Ge bilgisiyle kendi milli tankını geliştirmeye yaklaşma çabasında ve milli bir savunma sanayi oluştrma yolunda olduğu da gözlemlenmektedir. (TOBB, 2018)

Savunma yatırımları ülkeleri birçok yönden kalkındırmaya yardımcı etkiler ve fırsatlar üretir. Bunların başında açılan silah fabrikalarıyla artan istihdam seviyesi, teknoloji geliştirme ve geliştirilen ürünlerin ihracatı gelmektedir. Ayrıca geliştirilen askeri teknolojinin sivil sektöre aktarılmasıyla katma değeri yüksek teknoloji ürünlerinin geliştirilmesine yapacağı katkıyla dolaylı yoldan sivil sektörün kalkınmasında da önemli rol oynayabilmektedir.

Türkiye 2000-2010 yılları arasında savunma bütçesini %100 oranında arttırmıştır, ancak 2010'da 17.94 milyar dolar olan savunma bütçesi 2020'ye kadar kayda değer bir artış göstermeyerek 19 milyar dolar olarak belirlenmiştir. Son 10 yıl içerisinde baş gösteren tehditler ve sınır ötesi operasyonlar dikkate alındığında yükselmesi beklenen savunma

harcamaları değişiklik göstermemiştir. (Türk Savunma ve Havacılık Sanayi, 2019) Bu süreç içerisinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyon projeleri ve değişen harekât ihtiyacına yönelik yeni silah ve mühimmatın karşılanması maksadıyla, yerli savunma sanayi seferber edilerek farklı ölçeklerde birçok şirket ve fabrika kurulmuştur. (Akın, 2019) Elde edilen teknolojilerin ve ürünlerin azami ölçüde yerli imkânlarla geliştirilmesi sağlanmıştır ve yerlilik oranı ciddi ölçüde arttırılmıştır. Türkiye savunma yatırımlarını istihdamını arttırmak, teknoloji üretmek ve ihracat açısından oldukça verimli değerlendirmiştir. (Savunma Sanayi Müsteşarlığı, 2018)

Sonuç

Asya, Ortadoğu ve Afrika ülkelerine baktığımızda bu ülkeler savunma sanayi ihtiyaçlarının çoğunluğunu ihraç etmektedirler. Dolayısıyla ciddi bir pazar açığı söz konusudur. Son yıllar da atağa kalkmış yerli ve milliğe önem vermiş olan ülkemiz bu boşluğu görmüş ve bu konuda ciddi Ar-Ge çalışmaları ve savunma sanayi için yatırımlar yapmaya başlamıştır. (Vakıf Bank, 2018) Her ne kadar bu yatırımların diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda çok düşük olduğunu görsek de başlangıç için iyi bir gösterge olarak kaydedebiliriz. Bugünün Türkiye'si ecdadı gibi yüzyıl sonrayı hedef almış kollarını sıvamış ve bütün dünyaya meydan okumaktadır. Hedefimiz ve mottomuz "Yapamam, edemem asla demem" olarak belirlenmeli var olan teknolojinin çok üstüne çıkmak için mücadele etmeliyiz. Dijitalleşen dünyaya ayak uydurmak için yeni nesil çocuklarımızı bu alanlarda yetiştirme gayreti içerisinde olmalıyız. "eski köye yeni adet getirmeyin" diyen zihniyetleri değiştirerek geleceğe aydınlıkla bakan öğretmenlerle ancak bu işi yapabiliriz. Bu anlamda eğitim ve öğretim tüm alanlarda olduğu gibi savunma sanayi alanında da şarttır.

Kaynakça

Global Firepower 2020. Global Firepower - World Military Strength. https://www.globalfirepower.com/.

World Bank 2020 https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD

Efe, M. N. Küresel Dünyada Yok Olmama Adına İnovasyon. https://www.mehmetnaciefe.com/su-mucizesi.

Türkiye Cumhuriyeti, Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *11. Kalkınma Planı* (97-99). Ankara, Türkiye.

Türkiye Cumhuriyeti, Milli Savunma Bakanlığı, Savunma Sanayi Başkanlığı. (2019). *2019-2023 Stratejik Plan* (42-132). Ankara, Türkiye.

Türk Savunma ve Havacılık Sanayi. (2019). *Performans Raporu 2019*, 3–16.

Akın, H. (2019). Türkiye SSHS İhracat Analizi. *Konya Savunma Sanayi Araştırma Raporu,* 25-30.

Vakıf Bank Sektör Raporu (2018). 1–60.

TOBB 2018 EKONOMİK RAPORU. (2018), 153–170.

Türkiye Cumhuriyeti, Milli Savunma Bakanlığı, Savunma Sanayi Müsteşarlığı. (2018). *Savunma Sanayi Sektörel*

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün Siyasi ve Savunma İttifakı Olarak İncelenmesi

Dr. Shahid A. Hashmat
Emekli Tümgeneral
drshahidhashmat@gmail.com

Giriş

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) genellikle askeri bir ittifak olarak kabul edilir, ancak gerçekte bundan çok daha fazlasıdır. Siyasi-askeri ittifak olarak adlandırmak daha uygun olacaktır.

NATO, Nisan 1949'da, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri tarafından, Orta ve Doğu Avrupa'yı işgal eden ve savaş sona erdikten sonra bu ülkelerde görev yapan Sovyet ordularının askeri tehdidine karşı toplu savunma örgütü olarak askeri ittifak olarak kuruldu. NATO, Washington Antlaşması olarak da adlandırılan Kuzey Atlantik Antlaşması kapsamında kuruldu.

NATO Üyeliği ve Genişlemesi

NATO'nun kurulmasında, onu Batı Avrupa ülkesi olan sadece on iki üye bulunmuştur. Bunlar; Belçika, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz ve Birleşik Krallık ve iki Kuzey Amerika ülkesi Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri olmuştur.

NATO üyeliği farklı aşamalarda genişletilmiştir. Başlangıçta Yunanistan ve Türkiye 1952'de, daha sonra Batı Almanya 1955'te, İspanya ise 1982'de birliğe katılmıştır. 1990 yılında, Almanya'ya birleşmesinden sonra üyelik verilmiştir. Bu ilk genişleme olarak adlandırılmaktadır. İkinci genişleme, Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği'nin çöküşünden ve Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra gerçekleşmiştir. Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya 1999'da NATO'ya katılmış ve Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya olmak üzere Doğu Avrupa'dan yedi ülke daha 2004'te birliğe katılmıştır. 2020 yılına kadar; 2009'da Arnavutluk ve Hırvatistan, 2017'de Karadağ ve 2020'de Kuzey Makedonya olmak üzere dört ülke daha katılmıştır.

"Genel olarak, hiçbir ülkenin örgüte katıldıktan sonra NATO'dan ayrılmadığı söylenmektedir, ancak Fransa'nın örgüt üyeliğini korumasına rağmen 1966'da entegre askeri komutanlıktan çekildiğinin ve 2009 yılında NATO'nun askeri komutasındaki pozisyonuna devam ettiğinin bilinmesi önemlidir.

NATO'nun Kurucu İlkesi Olarak Toplu Savunma Kavramı

NATO'nun oluşturulması ve işbirlikçi işleyişini düzenleyen temel ilke, Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5.maddesinde ifade edilen "toplu savunma" kavramıdır. "Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldın olursa BM Yasası'nın 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dâhil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldırı ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir."[29]

Her ne kadar NATO güçleri dünyanın birçok bölgesinde bölgesel örgütlenme veya Birleşmiş Milletler adına faaliyet gösterse de, Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5.maddesinde öngörülen kendini savunma hakkı kapsamında, Eylül 2011'de New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırılardan sonra NATO Amerika Birleşik Devletleri tarafından ilk kez göreve çağrılmıştır.

NATO'nun Coğrafi Kapsamı

NATO'nun coğrafi kapsamı, Anlaşmanın 6. maddesinde tanımlanmıştır. Tarafların Avrupa ya da Kuzey Amerika'daki topraklarına, Fransa'nın Cezayir Bölgesine, Türkiye topraklarına veya Taraflardan herhangi birinin egemenliği altında olan ve Yengeç Dönencesi'nin kuzeyinde yer alan adalara yapılan silahlı saldırı; - Bu topraklarda ya da bu toprakların üzerindeki hava sahasında bulunan, ya da Antlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihte Taraflardan herhangi birinin işgal kuvvetlerinin üslenmiş bulunduğu herhangi bir Avrupa toprağında veya Akdeniz'de, ya da Yengeç Dönencesi'nin kuzeyindeki Kuzey Atlantik bölgesinde bulunan Tarafların herhangi birine ait kuvvetlere, gemilere, ya da uçaklara yapılan silahlı saldırıları kapsar.[30]

Türkiye toprakları, Yunanistan ve Türkiye'nin üyeliğiyle beraber eklenmiş, Cezayir ile ilgili ifadeler ise Cezayir'in 3 Temmuz 1962'de Fransa'dan bağımsızlığını elde etmesi sonrasında hükmünü yitirmiştir.[31]

NATO'nun Siyasi Boyutu

---

[29] NATO Handbook, 50th Anniversary Edition, Office of Information and Press, NATO, Brussels, 198-1999 (Second Reprint), p. 396.
[30] Ibid, p. 397.
[31] Ibid.

NATO, kolektif bir savunma düzenlemesi ve esasen askeri işbirliği örgütü olmasına rağmen, kapsayıcı siyasi hedefler tarafından yönlendirilmektedir. Bu nedenle, kolektif askeri yetenekler oluşturmanın yanı sıra, antlaşmanın birçok maddesi üye devletlerin iç demokratik kurumlarını güçlendirmeye, birbirleriyle işbirliği yapmaya, birbirlerine danışmaya ve diğer Avrupa devletlerini organizasyona katılmaya davet etmeye yönlendirmekte ve teşvik etmektedir.

NATO'nun Oluşturulmasına Yol Açan Küresel Jeopolitik Ortamlar

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru, müttefik kuvvetlerin Avrupa'daki Alman kuvvetlerini yenmeyi başardığı ortaya çıktığında, Almanları yenmek için Müttefik kuvvetlerle işbirliği yapan ancak daha sonra Doğu Avrupa'nın büyük bir bölümünü işgal eden Sovyet kuvvetleri bir başka tehdit olarak ortaya çıkmıştır. Sovyet askeri varlığının yanı sıra, Doğu Avrupa ülkeleri de Almanya'yı bölmüştür. Batı Almanya ise Müttefik kuvvetler tarafından işgal edilmiştir.

Bu durum Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri liderleri için iki büyük zorluk yaratmıştır. İlk olarak, Dünya Savaşı'nın neden olduğu ekonomik yıkımdan nasıl kurtulacakları ikincisi ise, artan ve yaklaşan Sovyet askeri tehdidinin ardından toprak bütünlüğünü ve güvenliğini nasıl sağlayacakları sorunları ortaya çıkmıştır. 1945'te Birleşmiş Milletler kolektif güvenlik ilkesi üzerine kurulmuştur, ancak yukarıda belirtilen hedefe ulaşmak için çok daha fazlasına ihtiyaç duyulmuştur.

Batı Avrupa'nın ekonomik iyileşmesini ve savunmasını sağlamak için 1948'de iki önemli gelişme gerçekleşmiştir. "Amerika Birleşik Devletleri, Batı ve Güney Avrupa'ya büyük miktarda ekonomik yardım sağlayan Mareşal planını başlatmıştır. 1948 Brüksel Antlaşması uyarınca "askeri amaçlar için", Birleşik Krallık, Fransa ve Belçika, Hollanda ve Lüksemburg gibi zayıf ülkeler—Batı Avrupa Birliği adı verilen bir toplu savunma anlaşması imzalamıştır." Bu arada, İngiltere, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri, Birleşmiş Milletler'in ortaya çıkan soğuk savaş nedeniyle öngörüldüğü kadar etkili olmadığı için, daha büyük birçok taraflı kolektif savunma düzenlemesinin umutlarını araştırmaya başlamıştır. Çekoslovakya, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve Norveç'teki sosyalist işgallerden sonra Doğu Avrupa'daki Sovyet nüfuzunun artmasından endişe duyan ülkeler bu görüşmelere kurulmuş ve bu da Nisan 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması'nın kurulmasına yol açmıştır. Bu Antlaşma, orada imzalandığı için Washington Antlaşması olarak adlandırılmıştır.

NATO Organizasyon Yapısı

Daha önce de belirtildiği gibi, NATO şu anda Avrupa ve Kuzey Amerika'dan 30 üyeden oluşan bir siyasi ve askeri ittifaktır. Ayrıntılı bir siyasi ve askeri yapıya sahiptir.

Kuzey Atlantik Konseyi: Kuzey Atlantik Konseyi ana karar verme organıdır. Antlaşma yürürlüğe girdiğinde kurulmuştur. Konsey, yılda en az iki kez toplanan üye devletlerin bakanlık temsilcilerinden oluşmaktadır. Konseye NATO Genel Sekreteri başkanlık etmekte ve daimi oturumda başkanlığı devam etmektedir. Her üye devlet büyükelçilik düzeyinde kalıcı olarak temsil edilmektedir. Genel Sekreterlik makamına bu zamana kadar hep Avrupalı bir kişi getirilmiştir.

NATO Planlama Komiteleri: Siyasi düzeyde NATO'nun iki planlama Komitesi vardır. Bunlar, Savunma Planlama Komitesi ve Nükleer Planlama Komitesidir. [32]

NATO Askeri Komitesi: NATO Askeri Komitesi, üye devletlerin askeri genelkurmay başkanlarını, uluslararası askeri personeli, askeri komuta yapısını entegre eden iki askeri komutanlığı temsil eden ulusal askeri temsilcilerden oluşmaktadır. Bunlar, Müttefik Harekât Komutanlığı (ACO), Müttefik Dönüşüm Komutanlığı (ACT) ve Kanada-ABD Bölgesel Planlama Grubu'dur. ACO, Avrupa Yüksek Müttefik Komutanlığı (SACEUR) tarafından yönetilmekte ve Belçika'nın Casteau kentindeki Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Karargâhı'nda (SHAPE) yer almaktadır. SACEUR'un için bu zamana kadar hep ABD'li bir kişi yönetici olarak seçilmiştir. ACT Genel Merkezi Norfolk, Virginia'da bulunmaktadır. [33]

NATO ve Varşova Paktı Rekabeti: Soğuk Savaş'ın Başlangıcı

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra Almanya bölünmüştür. Doğu Almanya Sovyet kuvvetleri tarafından işgal edilirken, Batı Almanya Müttefik kuvvetler tarafından işgal edilmiştir. NATO 1949'da kurulduğunda, Almanya İttifak'a dâhil edilmemiştir. Bununla birlikte, Almanya'nın yeniden silahlanmasına izin verme konusunda ciddi çekinceler olmasına rağmen, herhangi bir Sovyet işgaline karşı Batı Avrupa'nın savunması ve güvenliği için önemi göz ardı edilmemiştir. Ekim 1954 tarihli Paris anlaşmaları, Batı Almanya'nın NATO'ya katılmasının önünü açmıştır. Sonuç olarak, Müttefikler Batı Almanya'daki askeri işgallerine son vermişler, ancak sadece ABD kuvvetleri NATO'nun bir parçası olarak Batı Almanya'da konuşlanmaya devam etmiştir.

Almanya, Mayıs 1955'te NATO'ya katılmıştır. Bu gelişme, Sovyetler Birliği'ni, aynı yıl Sovyet işgali altında olan veya etkisi altında olan Doğu ve Orta Avrupa ülkelerini içeren bir askeri ittifak başlatmaya itmiştir. Yeni ittifak Varşova Paktı olarak adlandırılmıştır.

---

[32] NATO Handbook, 50th Anniversary Edition, p. 36.

[33] Ibid, https://www.britannica.com/topic/20th-century-international-relations-2085155/The-role-of-NATO. Accessed 1 November 2020.

Varşova Paktı İttifakı'nın kurulması, Batı Avrupa için Sovyet tehdit algısını arttırmış ve bu da NATO üye ülkelerine askeri güçlerini Batı Almanya'da konuşlandırmaları için neden sağlamıştır. NATO ve Varşova Paktı arasında Soğuk Savaş başlamıştır. Bu nedenle altı ülkenin askeri güçleri; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Belçika, Kanada ve Hollanda, Soğuk Savaş sırasında Batı Almanya'da görev yapmıştır.

Fransa'nın NATO Askeri Komutanlığından Çekilmesi

NATO'ya doğal olarak Amerika Birleşik Devletleri hâkim olmuştur. ABD, NATO'ya maksimum mali kaynak, lojistik, operasyonel destek ve daha fazla askeri, deniz ve hava kuvvetleri katkısı sağladığı için bu oldukça olağan bir süreçtir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Birleşik Krallık, ABD'nin küresel lider rolüne daha rahat uyum sağlamış ancak Fransa, Başkan Charles De Faulle altında, ABD'nin NATO'daki baskın rolünü oldukça eleştirmiştir. Avrupa meselelerinde bu tür siyasi ve askeri hâkimiyet, Fransa'nın iç siyasetinin ve egemenliğinin istilası olarak kabul edilmiştir. Bu sürtüşmenin sonucu olarak Fransa, Temmuz 1966'da NATO'nun askeri komuta yapısından çekilmiş ve tüm NATO askeri kuvvetlerinin karargâhlarıyla birlikte Fransa'yı terk etmesini istemiştir. NATO kuvvetleri Fransa'dan taşınmış ancak Fransa NATO'dan ayrılmamış ve siyasi karar alma sürecine katılmaya devam etmiştir. Ayrıca NATO entegre askeri personeli ile bir irtibat ofisi oluşturmuştur. Fransa, askeri güçlerini ayrı bir ikili anlaşma altında da olsa Batı Almanya'da konuşlandırmaya devam etmiştir. Fransa, 2009 yılında kırk üç yıl sonra NATO'nun askeri Komutanlığı'na yeniden katılmıştır. [34]

Soğuk Savaş Sırasında Zorlu Bir Siyasi Ve Askeri İttifak Olarak NATO

NATO'nun kuruluşundan bu yana iki ana hedefi ve hedefi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Sovyetler Birliği veya Varşova Paktı güçleri tarafından Batı Avrupa'nın olası askeri işgaline karşı koymak, Batı müttefiklerinin askeri gücünü birleştirmek, pekiştirmek ve güçlendirmektir. İkincisi ise, kapitalist ekonomik sistemin gelişmesine izin veren demokratik siyasi sistemi güçlendirerek Batı Avrupa'da siyasi istikrarı sağlamaktır. Varşova Paktı'nın sayısal üstünlüğü ve baskınlığı, ABD'nin Batı Avrupa'da nükleer silahlarının konuşlandırılmasıyla karşı karşıya kalmıştır. Fransa askeri komuta yapısını çoktan terk ettiğinden, nükleer silahları NATO'nun entegre savunma sisteminin dışında kalmıştır. Ancak Birleşik Krallık, NATO'nun nükleer müdahale planlamasına katılmış ve stratejik nükleer silahların kontrolünü elinde tutmuştur.

[34] Ibid.

NATO, Soğuk Savaş sırasında çok zorlu bir askeri güç olmuştur. Batı Avrupa'yı Varşova Paktı güçleri tarafından olası herhangi bir askeri işgalden korumuştur. 1979'da Sovyetler Birliği, Batı ülkelerini tepki vermeye zorlayan Afganistan'ı işgal etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer bazı batı Avrupa ülkeleri, Sovyetler Birliği'nin Cenevre anlaşmasının bir sonucu olarak Afganistan'dan çekildiği 1989 yılına kadar Sovyet güçlerine karşı uzun süre savaşan Afgan direniş kuvvetlerini ve Afgan Mücahitlerini desteklemiştir.

Varşova Paktı'nın Dağılması ve NATO'nun Geleceği

1985 yılında, Mihail Gorbaçov Sovyetler Birliği Genel Sekreteri olmuştur. Sovyetler Birliği'nde yaygın olarak Glasnost, Perestroyka ve Demokratizatsiya olarak bilinen geniş kapsamlı reformları tanıtmıştır. Bu liberalleşmenin bir sonucu olarak, Doğu Avrupa devletleri üzerindeki Sovyet kontrolünü korumak zorlaşmıştır. Devam eden ekonomik kriz ve istikrarsız siyasi durum nedeniyle Sovyetler Birliği Varşova Paktı'nı feshetmek durumunda kalmıştır. Mart 1991'de Sovyet askeri komutanları Varşova Paktı güçlerinin kontrolünden vazgeçmiş ve Varşova Paktı kaldırılmıştır.

NATO ve Varşova Paktı ideolojik olarak birbirlerine karşı konumlanmıştır. Varşova Paktı NATO'ya karşı koymak için oluşturulmuşken, NATO Doğu Avrupa'dan Sovyet askeri istilasına karşı koymak için oluşturulmuştur. NATO ve Varşova Paktı güçlerinin varlığı, her iki tarafta da büyük askeri güçlerin oluşmasına ve bu stratejik rekabeti takip eden silahlanma yarışına yol açmıştır.

Varşova Paktı'nın dağılması, NATO'nun kurulmasına neden olan askeri tehdidi ortadan kaldırmıştır. Değişen jeopolitik ortam ve askeri tehdidin olmaması NATO ülkeleri için yeni ve zorlu bir ikilem yaratmıştır. 1990 yılında Almanya'nın yeniden birleşmesi ve birçok Doğu ve Orta Avrupa ülkesinin bağımsızlığını kazanması, NATO'nun ana devletleri olan Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ın, özellikle de siyasi ve askeri etkilerini genişletmek için eşsiz bir fırsat oluşturmuştur. Yeni siyasi ortam, NATO'nun Doğu ve Orta Avrupa ülkelerine üyelik fırsatı oluşturarak, NATO'nun siyasi nüfuzunu ve askeri gücünü, Sovyetler Birliği'nin yerini alan ve nispeten zayıf hale gelen eski bir düşman olan Rusya'ya karşısında artıracak bir fırsat da sunmuştur. Uzun görüşmelerden sonra, NATO'yu korumak ve onu çok daha güçlü bir siyasi ittifaka dönüştürmek, özellikle Avrupa'da uluslararası barış ve güvenliği korumak amaç olarak belirlenmiştir.

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde NATO'nun Dönüşen Rolü

Yukarıda belirtildiği gibi, Varşova Paktı'nın sona ermesi ve Soğuk Savaşın sona ermesi, NATO'nun gelecekteki rolü hakkında ciddi bir tartışmaya sebep olmuştur. Batı Avrupa'ya yönelik askeri tehdidin sona ermesinden sonra ittifakın sona ermesi gerektiği iddia edilmiştir. Bununla birlikte, birçok güvenlik ve siyaset uzmanı, NATO üyeliğinin Rusya'yı da içerecek şekilde genişletilmesini ve NATO'nun rolünün işbirlikçi güvenliği de içerecek şekilde dönüştürülmesini önermiştir. NATO'nun artık iki yeni amacı vardır. Bunlardan ilki, eski Varşova Paktı ülkeleriyle işbirliğini teşvik etmek, karşılıklı diyalog ve müzakereleri kapsamlı bir şekilde yürütmektir. İkincisi ise Avrupa ve çevresinde çatışma yönetimi ve çatışma çözümüne katılmaktır.

İlk hedeflere ulaşmak için, İlk hedeflere ulaşmak için, daha sonra Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi tarafından değiştirilen 1991 yılında Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi kurulmuştur. Bu, NATO'nun asıl görevinden köklü bir kayış olmuştur. Yeni Konsey, siyasi konularda görüş alışverişinde bulunmak ve güvenlik konularında istişarelerde bulunmak için daha büyük bir yapı oluşturmuştur. NATO ülkeleri için ortak ve standartlaştırılmış askeri eğitim yoluyla Avrupa'nın güvenliğine ve istikrarına katkıda bulunmak amacıyla 1994 yılında Barış İçin Ortaklık (PfP) programını da kurmuştur. Eski Sovyet devletlerini de içeren NATO üyesi olmayanlar ülkeler de bu eğitim düzenlemesine katılmaya davet edilmiştir. Rusya ve Ukrayna bu düzenlemelere özel bir statü ile dâhil edilmiştir.

Çatışma yönetimi ve çatışma çözümünün ikinci hedefi ile ilgili olarak, NATO askeri kuvvetlerinin ilk konuşlandırılması eski Yugoslavya'nın iç çatışması ile olmuştur. NATO Hava Kuvvetleri, Saraybosna çevresindeki Bosnalı Sırp mevzilerine Hava saldırıları yapmak için kullanılmıştır. Dayton Anlaşmasının ardından, NATO uygulama gücü (I FOR), Mart 1999'da da SFOR konuşlandırılmıştır. NATO, Yugoslav hükümetini anlaşmayı kabul etmeye ve güçlerini Kosova'dan Sırbistan'a çekmeye zorlamak için Kosova'daki Sırp güçlerine karşı büyük hava saldırıları gerçekleştirmiştir. Her ne kadar Kosovalı Müslüman Arnavutları Sırp baskısından kurtarmak için destek olarak hareket etse de, NATO K FOR (Kosova gücü), Kosova özerk bölgesini ABD, İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya'dan oluşan beş bölgeye bölmüştür. Rus kuvvetlerinin sembolik varlığı da bulunmuştur. Kosova'nın askeri işgali BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı ile gerçekleştirilmiştir. BM 'nin Kosova' da küçük bir askeri İrtibat Bürosu bulunmaktadır.

Bu arada birçok güvenlik uzmanı, hem akademisyenler hem de uygulayıcılar NATO'dan bağımsız olan Avrupa Savunma Kuvvetlerinin potansiyelini tartışmıştır. Bu ABD'nin askeri yeteneklerine olan güveni azaltmış ve Avrupa egemenliğini, bağımsız siyasi ve askeri kararlar alma yeteneğini geri yüklemiştir. Bu tür güçler kriz yönetimi için Avrupa'da

ve çevresinde konuşlandırılabilmektedir. Avusturya, Almanya ve Fransa böyle bir Avrupa yapısına daha fazla ilgi göstermiş, ancak gerekli finansal kaynaklar ve askeri yetenekler mevcut olmadığı için bu fikir gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte, İskandinav ülkeleri tarafından düzenlenen ortak Fransız ve Alman Tugayı ve Beklemede Yüksek Hazırlık Tugayı (SHİRBRİG) gibi bazı denemeler ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda, NATO'nun üyeleri artmış ve birçok eski Sovyet müttefiki NATO'ya dâhil edilmiştir. 2020 yılına kadar üye sayısı otuza çıkmıştır. Avrupa Birliği'nin genişlemesi, NATO'nun genişlemesiyle birlikte, Avrupa ve çevresinin güvenliğini sağlarken, siyasi ve ekonomik ortak kurumları güçlendirmiş, uzun vadeli Avrupa entegrasyonunu sağlamayı amaçlayan bu sürece de karşılık gelmiştir. Tüm bu gelişmeler Rusya tarafından endişe ve ulusal güvenliği için potansiyel bir tehdit olarak görülmüştür. NATO'nun Rus tehdit algısını hafifletmek için, Uluslararası terörizmin yayılmasını önleme ve silah kontrolüne karşı işbirliği yaparak Rusya ile stratejik bir ilişki kurmuştur.

NATO’nun Küresel Rolü

Soğuk Savaşın sona ermesinden sonra NATO, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika için kolektif bir savunma ittifakından kooperatif bir güvenlik örgütüne dönüşmüş ve üyeliğini genişletmiştir. Balkanlar’da pek çok barışı koruma operasyonuna/konuşlandırmasına katılmıştır. Bu arada NATO Güvenlik Politikası’nı gözden geçirmiş ve küresel güvenlik alanında çok daha büyük bir role sahip olma yollarını aramıştır.

İkiz kulelerde, 2001 yılında 11 Eylül saldırılarından sonra, Amerika Birleşik Devletleri, BM Tüzüğünün 51. maddesi uyarınca kendini savunma hakkını savunmuş ve Afganistan'ı işgal etmeye karar vermiş, daha sonra bu saldırının failini barındırmakla suçlamış, ancak tek bir Afgan bu kadar iğrenç bir suç işlemekle suçlananların bir parçası olmakla suçlanmamıştır. ABD'nin Afganistan'a karşı ABD askeri güçlerinin işgaline yol açan bir askeri operasyon başlatma kararını takip eden olaylar, NATO güçlerinin Avrupa dışında bir askeri operasyona girmesi için yeni bir fırsat oluşturmuştur. NATO kuvvetleri 2003 yılında Afganistan'da ABD kuvvetlerini desteklemek için konuşlandırılmıştır. Bu güne kadar yaklaşık 12.000 NATO askeri konuşlanmış, ancak NATO kuvvetlerinin çoğu 20014'ün sonlarında ve 2015'in başlarında Afganistan'dan çekilmiştir.

Afganistan'a ek olarak, NATO askeri güçleri, bir ittifak olarak veya ülkelerini farklı bir düzenleme altında temsil ederek, ABD'nin Irak, Libya, Suriye ve diğer Afrika ülkelerini işgal etmesine katılmıştır. ABD ile birlikte Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki İngiliz, Fransız ve İtalyan askeri güçlerinin çok aktif katılımını bilinmektedir. Sovyetler Birliği'nin yenilgisinden sonar, 21.yüzyılın başlangıcından beri, ABD ve NATO güçlerinin neredeyse

tüm askeri eylemleri, istilaları ve işgallerinin Müslüman ülkeler olması bir tesadüf değil ancak iyi düşünülmüş kasıtlı bir stratejik politikanın tezahürüdür. ABD ve NATO askeri operasyonlarını meşrulaştırmak için, Müslüman topraklarındaki doğal kaynakları istila etmek ve bu toprakları ele geçirmek için terörle mücadeleyi savaş sebebi olarak kapsamlı şekilde kullanmaktadır.

NATO – ABD İlişkileri

NATO, kuruluşundan bu yana siyasi ve askeri olarak ABD tarafından yönetilmiştir. Bu durum birçok Avrupa ülkesinin bu tür düzenlemelerle ilgili endişelerini dile getirmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte, bazı Avrupa ülkeleri tarafından nispeten daha fazla siyasi bağımsızlık isteyen siyasi arzulara rağmen, ABD'nin NATO'daki askeri yeteneklere büyük katkıda bulunduğu gerçeği devam etmektedir. Aynı zamanda NATO'ya maksimum mali kaynak ve demokratik sermaye sağlamakta ve bu gerçeklik tüm Avrupalı liderler tarafından iyi bilinmektedir. Bazı farklılıklara rağmen, ABD NATO liderliğini korumayı başarmıştır. Ancak, son dört yıldır, Başkan Trump'ın görev süresi boyunca, ABD'nin liderlik rolü önemli ölçüde etkilenmiştir. Başkan Trump açıkça, Avrupa ülkelerinin askeri güçlerinden daha fazla katkısı ve daha fazla lojistik ve eğitim tesisi sunduğunu kanıtlayarak NATO askeri yeteneklerini sürdürmede daha fazla mali yük paylaşmasını istemiştir. Beklememiz ve bu anlatının Trump sonrası dönemde mi yoksa başka bir şekilde mi takip edildiğini görmemiz gerekmektedir.

Sonuç

NATO, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kolektif bir savunma ittifakı olarak kurulmuştur. Başlarda zorunlu kılınmıştır. Sovyet bloğu ve Varşova Paktı ülkelerinin Batı Avrupa'ya karşı herhangi bir askeri saldırganlığa karşı koymak için müthiş bir askeri yetenek kanıtlamaya odaklanmıştır. Ancak siyasi hedefler de bulunmaktadır. NATO ve Varşova Paktı arasındaki rekabet, Batı Avrupa topraklarında büyük konvansiyonel kuvvetlerin, hatta nükleer silahların konuşlandırılmasına tanık olan Soğuk Savaş döneminde zirve noktalarda yaşanmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra NATO varoluşsal bir ikilemle karşı karşıya kalmıştır. Varşova Paktı'nın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin sona ermesi üzerine, NATO'nun kurulması için varoluş sebebi olan tehdit aniden ortadan kalkmıştır. Bu değişen küresel ortamda NATO, yönelimini yeniden düzenlemiş ve kooperatif güvenliğini de içerecek şekilde görevinde gerekli değişiklikleri yapmıştır. NATO, Balkanlar'daki Birleşmiş Milletler barışı koruma operasyonuna katılarak, Avrupa Birliği ve Avrupa Güvenlik örgütü için tamamlayıcı bir destek olarak askeri kaynakları sağlamıştır.

Yirmi birinci yüzyılın şafağı, NATO I'in ABD'nin, özellikle de Avrupa dışında ve ötesinde desteklediği rolünde büyük bir dönüşüme tanık olmuştur. Bu aynı zamanda NATO’nun ABD'nin desteğiyle Avrupa'nın kolektif savunmasından küresel bir bekçiye doğru değişimidir. NATO, Birleşmiş Milletler'in izniyle Afganistan'da uzun bir süre büyük kuvvetler konuşlandırmıştır. Bu tür gelişmiş ve genişletilmiş askeri yardımlar, NATO üyesi ülkelerde bile birçok uluslararası barış ve güvenlik uzmanı tarafından sorgulanmış ve eleştirilmiştir.

Sonuç olarak, NATO'nun rolleri önemli küresel siyasi gelişime cevap verecek şekilde düzenlenmiştir. Birçok güvenlik uzmanı ve bilim adamı NATO'yu ABD'nin uzun bir kolu olarak görmektedir ki bu tarihsel kanıtlardan da bakıldığında oldukça açıktır. Her ne kadar NATO üyesi ülkeler, NATO'yu başlangıçta emekli olduğu gibi Avrupa'ya karşı olan rolünü kısıtlamak isteyen birçok muhalif ses olsa da, reel-politiğin baskısı ve küresel jeopolitik güç mücadelesinin talepleri NATO'nun gelecekte de rolünü şekillendirmeye devam edecektir.

İslam Ülkelerinin Siyasi Coğrafyası

Sahar Zaki Kabel
Kahire Üniversitesi - Mühendislik Fakültesi/ İletişim ve Elektronik Bölümü
zayedtech@gmail.com

Özet

İslam ülkeleri, dünyanın kıtalarını birbirine bağlayan küresel ticaret yollarının giriş ve çıkışlarını kontrol eden coğrafi konumlarıyla ayırt edilmektedir. Bu ülkelerin sahip olduğu muazzam zenginliğin yanı sıra, İslam ülkelerinin coğrafyası, Amerika'daki olaylar bundan etkilendikten sonra tüm dünyayı kapsayacak şekilde siyasi coğrafyasını genişletmelidir. Arka planda Rus politika yapıcıların olduğu Suriye'de olaylar ve Mısır devrimi hakkında diğer ülkelerin kararı, Avrupa Birliği ve diğer olayların kararını etkilemektedir.

Sınırlar artık aklımızda ve bizi kapsamlı bir kuşatma altına alan otoriter rejimlerin zihninde, bu sınırların aşılması açısından gördüklerimize rağmen mevcut değildir. Libya'da Rus paralı askerlerini meşru hükümete karşı darbeyi desteklemiş, Doğu Akdeniz'de Türkiye'ye karşı Yunanistan'a Emirati Mısır destek vermiş, Afrika kıyılarındaki ülkeleri Fransızlar işgal etmiş ve dünya haritasının gözlerimizin önünde güç dengesine göre hareket ettiğini doğrulayan diğer olaylar olmuştur.

Küresel sistemin barış ve güvenliği sağlamadaki başarısızlığı ve çoğu İslam dünyasının kalbinde yer alan savaşlar, kuşatmalar, yer değiştirmeler, kıtlıklar ve darbelerle, kendimizi koruyabileceğimiz ve başkalarının bize saldırmasını, ülkemizi bölmesini ve şu anda Irak, Afganistan, Suriye, Yemen, Libya, Sudan ve diğerlerinde olduğu gibi doğrudan işgal etmesini önleyebileceğimiz yeni bir sistem kurmak bizim için zorunlu hale gelmiştir.

Bu sistemi, bizi çevreleyen tehlikeler ve ülkemize yerleştirilen yabancı askeri üsler, bizi yöneten otoriter rejimler, bizimle düşmanlarımız arasındaki bilimsel boşluk, ülkelerimiz arasındaki sınır çatışmaları ve diğer sorunlar arasında nasıl oluşturabiliriz? Bu zorluklarla şu soruyu cevaplamalıyız: Türkiye, yükselen bir bölgesel güç olarak ve artan jeopolitik önemiyle, İslam ülkelerinin diğer halklarıyla işbirliği içinde dünyada gerekli dengeyi sağlayabilir mi?

Anahtar kelimeler: Jeopolitik, Sınır Çatışmaları, Türkiye, Askeri Üsler.

İslam dünyasının jeopolitik önemi

İslam dünyası, aşağıdaki özelliklere sahip dünyanın kalbini temsil eder:

- En önemlisi 18 denize bakan: Akdeniz, Kızıldeniz, Hazar Denizi, Cava Denizi, Aden Körfezi, Basra Körfezi, Güney Çin Denizi, Karadeniz, Ural Denizi, Marmara Denizi, Ege Denizi, Ölü Deniz, İyon Denizi, Adriyatik Denizi'dir.
- Üç okyanusa (Pasifik Okyanusu, Hint Okyanusu ve Atlantik Okyanusu) bakmaktadır.
- (Malaga Boğazı, Hürmüz Boğazı, Bab al-Mandib Boğazı, İstanbul Boğazı, Süveyş Kanalı, Cebelitarık Boğazı) gibi dünyanın deniz ticaretinin çoğunun geçtiği çok önemli boğazları kontrol eder.
- Dünyanın en önemli nehirleri içinden geçer (Dicle ve Fırat, Nil, Seyhun, Ceyhun, Nijer Nehri, Tarım ve Habur, Ürdün, Senegal Nehri, Volga Nehri, Urallar, Asi Nehri) ve diğerleridir.
- Gıda güvenliğini sağlayan ve fazlasını tarımsal yatırım yoluyla ihraç eden ekilebilir alanların varlığıdır.
- Bu ülkeler aynı zamanda, petrol, gaz, uranyum, endüstriyel ve değerli madenler ve büyük küresel endüstrilerin dayandığı diğer birçok hammadde gibi uygun şekilde yatırım yapılırsa, küresel ekonomik güç dengesinde fark yaratan muazzam doğal kaynakları da kontrol etmektedir.
- Bu bölgelerdeki tarihi kültürel derinlik, onları özellikle Irak, Mısır, Türkiye, İran, Filistin, Suriye ve Yemen'de tarihi cazibe merkezleri açısından dünyadaki en önemli alanlardan biri haline getirmiştir.
- İslam dünyasının uzandığı merkezi alan, şu anda Kazakistan, Çeçenistan, İran ve Türkiye'de Müslüman dünyasında dört uzay üssünün bulunduğu gözlem ve uzay araştırmaları için bilimsel olarak önemli alanlardan yararlanmıştır.

İslam dünyası, kara ve deniz kuvvetlerinin özelliklerini aynı anda birleştirdiği için benzersiz özelliklere sahiptir. Orta Asya'dan Afrika'ya olan coğrafi bağlantı, ona, dış saldırganlığa karşı etkili, dirençli ve zapt edilemez bir kara kuvvetinin tüm avantajlarını sağlar. Ayrıca bu coğrafi bağlantının önemli denizlerde çıkması onu büyük bir deniz gücüne dönüştürüyor, dünyadaki ana deniz ticaret yollarını kontrol etmesi, ona dünyanın sınırlarında ek baskı kabiliyetlerinin yanı sıra merkezi bir hava taşımacılığı koridoru da sağlıyor.

İslam dünyasının bu büyük potansiyeli ve ayrıcalıklı konumu ile, devletleri ve kararları

Güvenlik Konseyi'nin başlıca daimî üyelerinden bağımsız olan bir oluşumda birleşirse, kendi jeopolitik teorisini sahada uygulayabilir. Bu sayede dünyanın geri kalanına müdahale edebilir ve hatta bu dünyaya barışın getirilmesinde büyük bir ortak olarak devletler arasındaki çatışmaları çözmek için müdahale edebilir.

Jeopolitik teoriler

Jeopolitik teoriler tek bir soru sorar. Dünyayı nasıl yönetiriz? Coğrafyacılar, generaller, politikacılar, denizciler, pilotlar ve filozoflar tarafından sorulan bu soru egemenlik arayan herhangi bir kişi tarafından sorulabilir. Hanz W. Weigert Generaller ve Coğrafyacılar adlı kitabında jeopolitik biliminin var olmadığını görüyor. Daha ziyade, devletlerin ve çatışmaların çokluğuna ve farklı durumlara ve coğrafi konumlara göre birden fazla jeopolitik var. Bu nedenle İngiltere'ye özgü bir jeopolitik olduğu için Amerika Birleşik Devletleri'ne özgü bir jeopolitik var. Amerikan Okulu'nun misyonu, wegarte göre, düşmanı ve zihniyetini tanımak, şimdi ve gelecek hakkında ne düşündüğünü öğrenmek, sonra da ondan öğrenmek.

Dünyanın Kalbi Teorisi Halford John Mackinder 1861-1947

- Dünyanın kalbi, kara kuvvetlerini temsil eder, Sovyetler Birliği topraklarından Doğu Avrupa ülkelerine kadar uzanır.
- Çarpışma bölgesi, kıta bölümlerinin kıyılara kadar geri kalan kısmını içeren Dünya'nın kenarını temsil eder.
- Dünya adası, İngiltere'den Amerika ve Japonya'ya kadar uzanan deniz güçlerini temsil ediyor.

İngiliz coğrafya ve siyaset bilimci Halford John Mackander, eski dünyanın üç kıtasını dünya adası olarak adlandırdığı ve dünya nüfusunun% 90'ının yaşadığı bir kıta olarak görüyor. Mackinder, dünya adasını kontrol edebilenin tüm dünyaya hükmedebileceğine ve hiçbir deniz gücünü kara gücünün yoluna çıkmayacağına inanıyor. Kara kuvvetleri, deniz üsleri de dahil olmak üzere küresel adanın sınırlarını kontrol altında tutacağı için, insan gücü ve doğal kaynakları ile kara kuvveti, başka herhangi bir kıtayı istila etmesine ve kontrolü empoze etmesine olanak tanıyan daha güçlü bir konumda olacaktır.

Mackinder'in jeopolitik yasasının özeti, (Doğu Avrupa'ya hakim olan Kalpgah'a hükmeder, Kalpgah'a hakim olan Dünya Adası'na hükmeder. Dünya Adası'na hakim olan Dünyaya hükmeder.) dünyanın kenarı olan Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, Özbekistan, Türkmenistan, İran, Azerbaycan Pakistan, Türkiye) dahil olmak üzere birçok İslam ülkesini içerir. Bu nedenle bu bölge, kara kuvvetleri (Rusya) ve deniz kuvvetleri (NATO) için savunma ve saldırı operasyonları için son

derece önemlidir.

Mackinder'in Dünyanın Kalbi Teorisinin yenilenmesi

Mackinder, 1943'te Dünyanın Kalbi teorisi hakkındaki fikirlerini yeniden formüle etti. Dünyanın kalbini Afrika'daki Sahra Çölü'nün güneyine uzanan kuzeyde bir kalp ve güneyde bir kalp olmak üzere genişletti. İki kalbi birbirine bağlayan bir kara ve deniz yolunu temsil eden Arap bölgesini aralarına bağladı. Kuzey Atlantik, Batı Avrupa ve Doğu Amerika'yı temsil eden ve tehlikeli jeostratejik önemi olan güçlü bir endüstriyel ve askeri bölge olan Orta Havza bölgesini de ekledi. Amerika, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği'ne yönelik politikasını formüle etmek için bundan yararlandı.

Mackinder'ın teorisi, 1990 yılında Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile çöktü, çünkü Dünya'nın kalbinin topografyası ve uç noktadaki konumu nedeniyle yaşadığı zorluklar etkisini azalttı. Devletin gücünü yalnızca coğrafi alana bağlayarak çatışmayı kara ve deniz arasında özetledi. Hava kuvvetlerinin, nükleer silahların ve kıtalararası füzelerin gelişmesi kalbin işgaline katkıda bulunduğu, doğal bağışıklığını ve stratejik derinliğini elinden alan ve savunmasız hale getiren teknolojik gelişme ve bunun dünyanın kalbi üzerindeki etkisi dikkate almadı. Batı'nın Akdeniz'e ve Arap bölgesine kalbin genişlemesini durdurması için Türkiye ve Yunanistan'ı destekledi ve kalbin batıya doğru genişlemesini durdurmaları için Batı Avrupa ülkelerini destekleyerek odaklandığı,Bu kalbin ortada olması onu aynı zamanda marjların ittifakına karşı savunmasız bıraktı.

Deniz Kuvvetleri Teorisi - Alfred Mahan 1840-1914:

Ticaret, politikanın ana aracıdır ve askeri gücün görevi, ticari taşımacılığın hareketini güvence altına almaktır. Devletlerin önemi, denizlere açık olmalarına ve diğer ülkelerle iletişim kurma becerilerine ve stratejik alanlar üzerindeki kontrollerinin kapsamına ve deniz güçleri aracılığıyla düşman topraklarını kontrol etme yeteneklerine bağlıdır. Şunlara dayanmaktadır:

- Denizlere ve okyanuslara açık bir su cephesine sahip olan, askeri üslerin kurulmasını sağlayan coğrafi konum.
- Deniz yapıları için kıyı uygunluğu, kumlu sahiller ve sığ suların aksine, ne kadar su altında ve derin olursa, uygunluğu o kadar büyük olur.
- Kıtasal hinterland ve kıyıların arkasındaki toprakların kalitesi ve suyun mevcudiyeti ve arazinin tarım için geçerliliğinden insan faaliyetine uygunluğu.

İslam ülkeleri, dünya ticaretinin yaklaşık% 60'ının geçtiği eşsiz bir deniz konumuna sahiptir. Bu ülkelerin birçoğu, dünyadaki başlıca stratejik boğazlar üzerindeki kontrollerinin yanı sıra, limanlar ve deniz yapıları için uygun bir kıta desteğine sahiptir.

Mahan'ın teorisi, askeri üslerin devletten uzaklığının gücünün azaltması ve diğer ülkelerdeki askeri üslerin varlığı onu saldırıya maruz bırakması ve devletin kendi topraklarındaki üsleri kontrol etmesini talep etmesi ve Havacılık ve nükleer silahlar alanında teknolojik gelişmeler ışığında kara ve hava gücü olmadan tek başına deniz gücü yeterli olmadığı için eleştirildi.

Kenar Kuşak (Rimland) Teorisi Nicholas Spykman Teorisi, 1893-1943

Devletin önemi sadece coğrafya ile ilgili olmayıp, bu konumun uluslararası siyaseti etkileyen güç merkezleriyle ilişkisine de bağlıdır. Bu güç merkezleri pek çok nedenden dolayı değişim durumunda olduğundan, devletin coğrafi konumunun değeri de değişmektedir. Speakman, dünyanın kalbinin iklim nedeniyle yaşanması zor bir bölge olduğunu ve bu bölgenin büyük bir kısmının, çok önemli çarpışma bölgesinin aksine kalıcı veya mevsimsel buzlu çöller olduğunu düşünerek Mackinder'ın teorisini düzeltti. Kenar Kuşak ülkelerine hakim olan Avrasya'ya hükmeder. Avrasya'ya hükmeden dünyanın kaderini kontrol eder.

Spykman'ın Mackinder'ın teorisinin düzeltilmesine ek olarak, Atlantik anlamına gelen Orta Havza kavramına içine almasıdır. Amerika Birleşik Devletleri için rolünü Güney Avrupa ve Kuzey Afrika ile ilişkili olarak Akdeniz'in rolü gibi görmüştür. Kenar Kuşağa daha çok önem vermiş ve içerdiği çeşitli ekonomik ve doğal kaynakların yanı sıra dünya nüfusunun çoğunu içerdiği için iç deniz yollarını da kapsadığı için dünyanın kalbinden daha büyük önem vermiştir. Spykman Kenar Kuşak ülkelerine hakim olan Avrasya'ya hükmeder.

Avrasya'ya hükmeden dünyanın kaderini kontrol eder fikrini savunmuştur ve şöyle demiş: Amerika Birleşik Devletleri'nin güvenliği ve bağımsızlığı ancak Avrasya kara bloğunun ışığı Avrupa ve Uzak Doğu'da tartışmasız hakim güç olarak görmesini engelleyen bir dış politika ile korunabilir. (Spykman s 59 ve 60)

Jeopolitik olarak çevrelendiğini gördüğü ve kendisini kara ve deniz gücünü birleştiren ve gücünü Atlantik ve Pasifik okyanuslarına yayabilen dev karşısında bulduğu Amerika Birleşik Devletleri'nin çıkarları üzerinde Rimland'ı birleştirme tehlikesine işaret etti. Dolayısıyla Amerikan güvenlik politikasının kırmızı çizgisi, yararlı Avrasya diyebileceğimiz bölgelere hakim olmayı amaçlayan her girişimin karşısındadır. Bu teori, kara ve deniz kuvvetlerinin şiddetli baskısına maruz kaldığı için Kenar Kuşak ülkeleri onu kontrol edebilecek hiçbir ülke olmadığı için eleştirilmiştir. Bu

bölge tek ülke olamaz.

Hava sahası teorisi - Giulio Dohe 1869-1930

Hava gücü, saldıran kuvvetlere yapılan hava saldırıları ile düşmanın yerdeki yeteneklerini felç ederek savaşların sonucunu belirlemede ana faktördür. Uzun kol yöntemini kullanarak, yani askeri çabayı ve savaşın sürekliliğini destekleyen altyapıya erişimini sağlar ve onu derinlemesine yok eder. Bu sürüç İtalyan Gillio Dohe (1869-1930) tarafından kurulmuştur.

Hava sahası teorisi - Aleksander P. de Seversky 1974-1894

Hava üstünlüğü teorisi kavramı jeopolitik boyuta Alexander de Sversky (1894-1974) tarafından getirildi. Teorisi, daire şeklinde iki hava sahası bölgesi olduğunu varsayar, biri Sovyet diğeri Amerikadır:

- Sovyet hava egemenliği alanı Güney Asya, Güneydoğu Asya ve Afrika'yı Sahra Çölü'ne kadar kapsar.
- ABD hava egemenliği alanı iki Amerika'yı kapsar.

Bu daireler, kader bölgesi adı verilen bir bölgede kesişiyor, yani hava üstünlüğüne sahip olan, örtüşme alanlarını kontrol ediyor.

Kader bölgesi, Asya, Afrika ve Avrupa'yı birbirine bağlayan ve muazzam zenginliği kontrol eden ve özellikle Kuzey Afrika ile Güney Avrupa arasındaki su ayırıcı hava yoluyla kolayca geçildiği için, Avrasya, Avrupa ve Doğu Atlantik'in kontrolü altında egemen bir hava kuvvetine dönüşebilen İslam ülkelerinin çoğunu içerir.

Yeni Mackanderlik - Brzezinski

Brzezinski 1997 yılında Modern Mackanderlik olarak da adlandırılan Büyük Satranç Tahtası kitabında, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ve Amerika Birleşik Devletleri'nin süper güç olarak yükselişinin Avrasya'nın kontrolörü Asya, Afrika ve Avrupa'yı kontrol edebildiği için jeostratejik bir boşluğu temsil eden Avrasya üzerindeki kontrolü olmadan tamamlanamayacağını açıkça ortaya koydu. Bu nedenle Avrasya'da bir dengeye kavuşması, çatışmaya varabilecek gerilimlerin artmaması için Çin, Hindistan, Japonya ve Avrupa ülkeleri ile koordinasyon yapılmalıdır.

Mackanderlik Brzezinski'nin temel amacı iki şeydir. Birincisi dünyanın tek kutuplu olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin hegemonyasını sürdürmek, ikincisi ise Avrasya Birliği'nin kurulmasını engellemek, Ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bu topraklar üzerindeki kontrolünün, tarihsel imparatorlukları gibi doğrudan kontrol yoluyla yönetilmemesi gerektiğini, ancak belirleyici etkiye dayanması gerektiğini onaylıyor. Çünkü, Avrasya'nın büyüklüğü ve kültürel çeşitliliği ve siyasi açıdan

iddialı, geçmişi olan devletlerin varlığı nedeniyle uzlaşmaz bir güç haline getiriyor.

Brzezinski, Amerika'nın Batı Avrupa'daki demokratik köprünün başını genişletmesi gerektiğine ve Almanya ve Fransa'nın, Avrupa'nın Amerikan koruması altında Avrupa birliği ararken ABD'ye meydan okuyan bir birliğe sahip olmaması koşuluyla, İngiltere'nin sahadan çekilmesinden sonra Avrupa'da önemli iki aktör olduğuna inanıyor. Uzak Doğu'da, Amerika'nın Avrasya'da bir dayanak elde etmek için işbirliği yapması gereken ve Amerika'nın Avrasya'daki çıkarlarına zarar veren bir Çin-Rus-İran ittifakını önleme girişimi ile Çin'in rolü giderek artıyor. Avrasya'daki jeopolitik çoğulculuğun, Amerikan varlığını tehdit eden tek bir baskın gücün ortaya çıkmasından daha iyi olduğuna inanıyor.

Brzezinski, Amerika'yı, Avrupa tarafından reddedildiğini hissetmemesi ve İslam'a olan bağlılığını artırmaması için Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımını kabul etmeye teşvik ediyor. Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak ele almak için, Türk iç politikasının İslam'a bağlı kalmaması koşuluyla, Amerika Birleşik Devletleri'ni Avrupa'daki nüfuzunu kullanmaya çağırıyor. Ayrıca Amerikan gücünün tek alternatifinin küresel kaos olduğuna inanıyor. Bu cümle bana Mısır devriminin başlangıcında görevden alınan Mısır Devlet Başkanı Mübarek'in halka hitabında söylediği bir kelimeyi hatırlattı: Ya ben ya da kaos ve görünüşe göre insanları korkutmanın anahtar kelimesi kaostur ve bu nedenle Amerika'nın dünyaya liderlik etmede devam etmesinin iki hedefi: Küresel kaostan kaçınmak ve güçte bir rakibin ortaya çıkmasını geciktirmek.

Aleksandr Dugin ve yeni Avrasyacılık

Çağdaş Avrasya teorisi, Rusya'nın stratejik hedefinin, ABD'nin Soğuk Savaş'ın sonundan itibaren başlayan küresel hegemonya üzerindeki tekelini kıran çok kutuplu bir dünya olması ve bunun İslam dünyasındaki kutuplarından biri olması gerektiğini düşünür. Teori, Amerika Birleşik Devletleri'nde temsil edilen deniz ticareti medeniyeti ile günümüzde Rusya'nın temsil ettiği askeri prestij medeniyeti arasındaki çatışmanın tarihsel olduğunu varsayar. Çağdaş Avrasyacılık, Ortodoks Rusya'ya, İslam medeniyet bloğuna ve Çin kültürel kimliğine bağlılığı önerdiği için, şemsiyesi altında her toplumun özel kültürel yönelimini örgütleyen toplumları teşvik eder.

Jeopolitik teorileri uygulama adımları

Gerçekleştirilecek herhangi bir jeopolitik teori üç adım atmalıdır:

1. Dünyayı yönetmeye çalışan devletler, bölgeler veya uluslar arasındaki birlik sağlanması
2. Bu birleşik oluşumun sınırlarını koruma ve onunla rekabet eden güçleri caydırma yeteneği.
3. Dünyaya liderlik etmek için bu birliğin jeopolitik genişlemesi.

Ve Hans Weigert'ın (Generaller ve Coğrafyacılar) kitabında belirttiği gibi, ülke ve çatışmaların

sayısına ve coğrafi konumlara göre birden fazla jeopolitik var. Her millet hak ettiği jeopolitiğe sahiptir. Doğuya, batıya, kuzeye ve güneye uzanan İslam milletinin hak ettiği jeopolitik, İslam tarafından birleştirilir ırk, renk veya dil ile ayrılmamaktadır. Kuran metninde: Gerçekten bu, tek bir din topluluğu olarak sizin ümmetinizdir; ben de sizin rabbinizim. Şu halde bana kulluk edin. Enbiyâ Suresi (92)

Amerikan jeopolitik teorisini uygulama adımları

1. **Dünyayı yönetmeye çalışan devletler, bölgeler veya uluslar arasındaki birlik sağlanması**

Güney eyaletleri kuzey eyaletlerinden ayrılmak istediklerinde, kuzey eyaletleri teslim olana kadar güney eyaletleri üzerinde deniz ablukası yaptılar. Eyaletler arasındaki bütünlük sağlanarak Amerika Birleşik Devletleri dünyanın en güçlü ülkesi oldu.

2. **Amerikan devletinin sınırlarını koruması**

- NATO kurarak ve Batı Avrupa ülkelerini ittifaka katarak Sovyetlerin batıya yayılmasını engellemiş, ayrıca Batı Avrupa ülkelerinde şimdiye kadar var olan ABD askeri üsleri kurmuştur.
- Batı Avrupa'daki, özellikle Fransa ve İspanya'daki Komünist partileri, bu partilerin teslim oldukları mali destekle dağıttı.
- Birleşmiş Milletler aracılığıyla dünya ülkelerini kanunla kontrol etmek için üstün bir otorite kurdu.
- Sovyetler Birliği'ni balistik füzelerini Küba'dan çekmesi için zorladı.
- Komünist akımını bölgenin geri kalanına yayılmasını önlemek için Orta Amerika, Nikaragua'daki komünist hükümetle karşı karşıya kalan Kontraları destekledi.

Batı sınırlarını korumak için:

- Amerika, Alaska eyaletini iki ülke arasında bir tampon olarak Sovyetler Birliği'nden satın aldı.
- Japonya Pearl Harbor'ı hedef aldığında, Amerika onu kuşattı, atom bombalarıyla vurdu. II.Dünya Savaşı'ndan sonra onu işgal etti ve Japonya'nın hala onlarca Amerikan askeri üssü var. Aynı zamanda Japonya'yı ekonomik olarak destekledi. Amerika'ya bağımlı kalması koşuluyla meşru müdafaaya katılmasını istedi. Amerikan çıkarları bu ittifaktan etkilenmemesi için Japonya ile komünist, ister Çin ister Sovyetler Birliği arasında herhangi bir ittifakı engelledi.
- Amerika, iki ülkenin ABD çıkarlarına karşı ittifak kurmaması için Sovyetlerin Japon Kuril Adaları'nı kendi aralarındaki çatışmayı sürdürmek için işgal etmesine izin verdi.

Amerikan jeopolitiğini dünyaya liderlik edecek şekilde genişletmek

- Orta ve Güney Amerika ülkeleri, Amerikan siyasetine karşı olan hükümetlere askeri darbeleri destekleyerek Amerika Birleşik Devletleri'nin arka bahçesini temsil ediyor.
- Amerika, Başta Arap bölgesi olmak üzere İngiliz sömürgelerindeki darbelere destek olmak yoluyla İngiliz politikasına bağlılığını koparарак Büyük Britanya pahasına dünyadaki nüfuzunu genişletti. Bunun en açık örneği, kurtuluş hareketlerini ve devletlerin bağımsızlığını desteklemek bahanesiyle Mısır'da 1952'de İngiliz monarşisine karşı askeri darbeye verdiği destektir. Mısır'daki İngiliz ve Fransız etkisi, 1956'da, Amerika'nın ateşkes ve üç ülkenin, Fransa, İngiltere ve Siyonistlerin geri çekilmesini talep etmesiyle Mısır'da Süveyş Krizi tamamen sona erdi. Böylelikle Bir yandan Arap halklarının sempatisini kazanırken, diğer yandan Mısır'daki Avrupa etkisini sona erdirdi. Dolaysıyla Siyonist bağımlılık da İngiltere'den Amerika'ya taşındı. Onu Yahudilerin Mısır'ın Sina Yarımadası'nı 1967'de Amerikan kisvesi ile işgal ettiklerinde gördük.
- Amerika, dünyadaki nüfuz alanlarını korumak için tampon devletler kurdu. Siyonist varlık, tabiiyetini Amerika'ya devretti. Büyük Müslüman devleti Endonezya'yı Avustralya'dan izole etmek için Doğu Timor, kurarak böldü. Güney Sudanı, Sudan'ın bölünmesini ve Afrika'daki Fransız etkisini sona erdirme girişimi için kurdu.
- İslam ülkeleri, Birleşmiş Milletler aracılığıyla müdahale etmek için çatışmanın devam etmesi için tartışmalı sınır bölgelerine böldü.

Akdeniz ve Kızıldeniz'in kontrolü için uluslararası çatışma

Bölünme süreçleri, Şam ve Irak'ın İngiltere ile Fransa arasında bölünmesine yönelik 1916 Sykes-Picot Anlaşması, ardından 1919 Versay Barış Antlaşması ile Almanya'nın Doğu Almanya ve Batı Almanya'ya bölünmesi, Avusturya'nın bölünmesi ve Macaristan Devleti'nin kurulması için Saint-Germain Anlaşması ve Türkiye'nin bölünmesi ve doğu sınırlarında Ermenistan devletinin oluşması, İstanbul ve çanakkale boğazların bölgesi silahlardan arındırılmış, İngiltere ve Fransa'nın hakim olduğu uluslararası bir komite tarafından gözetlenmesi, ve Kürdistan'da özerk yönetim, Ayrıca İngiltere, Türkiye'ye Rusya'nın Akdeniz'e, Basra Körfezi'ne ve Hindistan'a ulaşmaya çalıştığında karşısında durması için güçlendirmek için, ve Fransız, İtalyan ve Yunan üzerindeki etkisini azaltmak destek verdiğini görüyoruz.

Amerika, dünyayı onun üzerinden kontrol etmek için üstün bir uluslararası otorite kurmaya başladı. Böylece 1919'da Amerikan Başkanı Wilson'un önerisiyle Milletler Cemiyeti kuruldu ve onun

başkanlığında 14 ülkeden oluşan bir komite kuruldu. Bununla birlikte, Amerika, kongre onayının olmaması nedeniyle üyeliğine katılmadı. İttifaklar yoluyla iki cephe oluşturuldu: İtalya ve Almanya cephesi İngiliz-Fransız cephesine karşı, Almanya, İtalya'nın Tuna'daki arzularından vazgeçmesi karşılığında Habeşistan Savaşında İtalya'yı destekledi.

Almanya, büyük bir yardım karşılığında Almanya'nın Fransa'dan ayrılma teklifini Rusya'nın reddetmesi konusunda Japonya ile ittifak kurdu. Bu, Almanya'ya Fransa lehine bir müdahale olması durumunda Sovyetler Birliği için bir tehditti. İki ülke komünizmle mücadele etmek için silah kullanma ve diğer ülkenin onayı dışında Rusya ile herhangi bir anlaşma imzalamamak anlaşması yaptı. Bu ittifak komünizmle savaşan ülkelerle açık bir ittifak haline geldi, böylece İtalya 1937 ve ardından İspanya girdi.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, başka ittifaklar ortaya çıktı. Onlardan biri 1947 Truman Doktrini olmak üzere şunları söyledi: Çocuklarımızı savaşa göndermeyeceğiz fakat savaşacak olan şey dolardır. Amerika kapitalizm ile komünizm arasında yaşanan iç savaşta Yunanistan'ı destekledi. Komünist muhalefet kayıtsız şartsız Amerikan desteğine teslim oldu. Amerika'nın özellikle Fransa ve İtalya'da Komünist partileri zayıflatarak komünizme dönmemek için Batı Avrupa ülkelerine destek sağladığı 1948 Marshall Planı ve Sovyet ekonomisi Amerika'ya 10 milyar dolar borçluydu.

NATO ve Askeri karşılaşma Projesi 1949

Sovyetler NATO'ya itiraz etti ve bunu Birleşmiş Milletler'in meşruiyetinin yerine geçecek ve onlara yönelik düşmanca bir hareket olarak değerlendirdi. Sovyetler Birliği de NATO Şartı'nın kendisiyle Fransa ve İngiltere arasında 1942'de imzalanan Yardım ve Dostluk Anlaşmasının feshi anlamına geldiğini, aynı zamanda Kendisiyle Amerika ve İngiltere arasındaki anlaşmalarında iptali olarak değerlendirdi. NATO, anlaşması ülkeleri olan ve İngiltere dışında askeri ağırlığı bulunmayan İngiltere, Fransa, Belçika, Danimarka, İrlanda, İtalya, Hollanda, Norveç ve Portekiz'i dahil ederek Sovyetler Birliği'nin Batı'ya doğru ilerlemesini önlemek için NATO içine aldı, ardından Rusya'nın Akdeniz ve Orta Doğu'ya ilerlemesini önlemek için Türkiye ve Yunanistan'ı da dahil etmiştir.

İngiltere, Akdeniz üzerindeki hegemonyasını yeniden kurma arzusu ve Amerika'nın bölgedeki rolünün kuşatma olarak gördüğü, ona yakın tüm ülkeleri içeren bir Akdeniz ittifakı kurma girişiminden dolayı Türkiye ve Yunanistan'ın ittifaka katılmasına karşı çıktı. İngiltere ile Amerika arasındaki rekabet yoğunlaştı ama ilan edilmedi ve İngiltere Amerika'ya teslim etmeyeni, Mısır'daki 1952 darbesinde olduğu gibi, savaşta kaybetti. Aynı şekilde, 1956'da Mısır'da Süveyş Krizi ardından Amerikan ittifakları, 1991'de dağılıncaya kadar Sovyetler Birliği'ni ablukaya almayı başardılar.

Süveyş Krizi 1956

Hindistan, İngiliz tacındaki inciydi. Ancak bu incinin tacın üzerinde kalmasını sağlayan Mısır'dı. İngiliz liderlerden Churchill'in belirttiği gibi: Hindistan'ı korumak isteyen, Süveyş'e ayak basmalı, Mısır, Kızıldeniz, Hindistan ve Uzak Doğu arasındaki Süveyş Kanalı'ndan önceki yol olduğu için Akdeniz'in kalbini temsil ediyor daha sonra kanalın açılmasından sonra deniz yolu oldu. Türkiye, İran, Irak ve Şam üzerinden geçen İpek Yolu ve Basra Körfezi Yolu'nun yanı sıra, Muhammed ali, Mısır'dan, şam'ı aldı ve Irak'a yöneldi. Osmanlı İmparatorluğu'nu tehdit ederek, 1840 Antlaşması ile İngiltere, Fransa ve Rusya, Muhammed Ali'ye karşı birleşip onun geri çekilmesini sağlayarak, 1882'de İngiltere Mısır'ı işgal etti.

Amerika, Yunanistan'ı Ortadoğu'nun anahtarı haline getirmek istedi. Bu yüzden İngiltere'yi o bölgeden çıkarmak için destekledi ve ayrıca Abdulnasır'ın lideliğinde, İngiltere monarşisine siyasi bir alternatif bulmak için 1952 Mısır'daki askeri darbesini destekledi. Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesi, Mısır'daki Fransız ve İngiliz çıkarlarını sona erdirmek için güçlü bir darbe oldu. Amerika arasındaki çatışma açıktı. Amerika ile İngiltere arasındaki çatışma, 1956'da Mısır'a karşı üç taraflı saldırıda belirgindi. Amerika, İngiltere, Fransa ve Siyonist varlığın pozisyonuna çeşitli nedenlerle karşı çıktı:

- ABD Başkanı Eisenhower'ın da belirttiği gibi İngiltere ve Fransa, Amerika'nın bilgisi olmadan güç kullanması.
- Güç kullanımı, ABD'nin bölgedeki ve Akdeniz'deki çıkarlarını tehdit etmesi ve 3.Dünya Savaş'ın çıkmasına yol açması.
- İngiltere ve Fransa'nın üstlendiği askeri harekat bölgedeki Amerikan etkisini zayıflatıyor. Onu Süveyş Kanalı'nın ekonomik, siyasi ve stratejik kazanımlarından mahrum bırakıyor.
- ABD Kongresi'nin ABD'nin İngiliz politikasına bağımlılığını koparma çabasıdır.

1956 Süveyş Savaşı'ndaki Amerikan tutumu şunları başardı:

- Amerika'nın Avrupa politikasına bağımlılığı, Avrupa'nın Amerikan politikasına bağımlılığına dönüştü.
- Siyonist varlık, Amerikan desteğini güvence altına almak için bağlılığını İngiltere'den Amerika'ya aktardıktan sonra Amerikan çıkarlarının hizmetkârı oldu.
- Amerika, savaşı durdurduktan sonra büyük bir Arap halk desteği elde etti.
- Amerika, Arap rejimlerinin Amerikan politikasına göre çalışmasını destekledi.

Sovyetler Birliği olaydan yararlandı ve savaşan ülkelere (İngiltere - Fransa - Siyonist varlık) savaşı durdurmak için bir ültimatom duyurdu. Bu, Rus filosunun Amerikan filosuna rehin tutulması

nedeniyle Amerikan politikasını askeri olarak etkileyememesine rağmen Arap bölgesinde popüler hale geldi. Ayrıca Rusya'nın, Sovyet tehdidini değersiz kılan askeri üsleri olmaması, karşısında Türkiye, Avrupa, Kıbrıs, Basra Körfezi ve Arap Yarımadası'ndaki Amerikan üslerin varlığıdır.

Sovyetlerin Londra'yı vurma tehdidi, Rusya'nın ekonomik, askeri ve lojistik olarak hazırlıklı olmadığı üçüncü bir dünya savaşı anlamına geliyor. Bu, 1946'da Suriye ve İran'dan hızla geri çekildiğini gösteriyor. Amerikan şemsiyesi altında gerçekleşen 1967 savaşında Siyonistler Mısır Sina Yarımadası'nı işgal ettiler. Sovyetler bu savaşı önlemek için tek bir adım atmadı.

Eisenhower Doktrini: Silah Kullanma Tehdidi

Sovyetler Birliği, II. Dünya Savaşı'ndan Balkanlar ile Doğu Avrupa'yı kontrol etmesini sağlayan müthiş bir kara gücüne sahip olarak çıktı. Stalin, dünyayı kendisiyle Amerika Birleşik Devletleri arasında bölmek istiyordu. Doğu'yu temsil eden antik dünyanın kalbi olarak Ortadoğu ve Akdeniz'i kontrol etmeye çalıştı. İstanbul Boğazı ve Çanakkale boğazlarında bir Rus askeri üssü talep etti ve Orta Doğu'yu Akdeniz'de kuzeyinden ve Kızıldeniz'deki güneyinden tam olarak kontrol etmek için Trablus, Libya, Etiyopya ve Eritre üzerinde resmi bir talepte bulundu.

Sovyetler Birliği'nin alternatif planı, bölgeyi kontrol etmek için bölge ülkelerindeki komünist hareketlerine askeri ve ekonomik yardım sağlamak.

Tepki politikası, inisiyatifin başkalarının elinde olduğu ve bu bağımlılığın kaldırılması gerektiği anlamına gelir. 1956'da Mısır'a yönelik üçlü saldırganlığın ardından Amerika, İngiliz politikasına bağımlılığından kurtuldu. Geriye kalan, dünyaya liderlik edebilmek için Sovyetler Birliği'ne yönelik tepki politikasından kurtulmaktır. Çünkü Rusya'nın Komünist dalga ve Batılı güçlerin kendi aralarındaki çatışmalar yoluyla geldiği, bu ülkelerdeki yerel güçlere Rusya'nın desteği, onları kontrol etmelerini sağlıyor. Amerika'nın reddettiği ve değiştirmeye çalıştığı şey buydu. Eisenhower, Orta Doğu'daki herhangi bir ülkenin bağımsızlığını garanti altına almak için gerektiğinde Amerikan silahlı gücünü kullanma ve bağımsız ülkeler Amerikan politikasına bağımlılıklarını kazanmak için ekonomik ve askeri yardım sağlama önerisini Kongre'ye sundu. Böylece Amerika askeri güçle bölgedeki güçlü ve diğer ülkeler ona karşı gelemeyeceği tek ülke oldu.

Rusya, Arap bölgesinde İngiltere ve Fransa'ya en iyi alternatif olacağını düşünmüştü. Ancak Amerika, Arap ülkelerini içeriden kontrol edememesi için dışarıdan ablukaya almış ve bu ülkeleri Siyonist düşmana karşı silah kullanılmaması şartıyla silahlandırmış ve Amerika bu ülkelerin kaynaklarını savunmak bahanesiyle kullanmıştır. Amerika, Suriye partilerini dağıtarak Suriye

Komünist Partisi'ne saldırmak için Mısır ile Suriye arasında birliği teşvik etti. Hedefe ulaşıldıktan sonra birlik sona erdi.

1967 savaşının sonuçları arasında:

- Siyonizm'in Amerikan hangarına dönmesi.
- Sovyetler Birliği'ne karşı popüler sempatinin sona ermesi.
- Süveyş Kanalı'nın kapatılması Sovyetler Birliği'ni abluka altına aldı
- Artık dış dünyayla bağlantısını başka bir yolu olmadığı Süveyş Kanalı'nın kapatılması Sovyetler Birliği'ni abluka altına aldı.

Kızıldeniz ve Akdeniz'de uluslararası siyasete etkisi

Kızıldeniz'in ticari öneminin bir sonucu olarak Arap Yarımadası, büyük güçler arasındaki çatışmanın etkisi altına girdi. Hatta Napolyon onu İngiltere'nin Hindistan ve Hint Okyanusu'ndaki çıkarlarını vurmak için üs olarak almayı düşündü. 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılmasından sonra Kızıldeniz büyük stratejik öneme sahip oldu. İngiltere, Fransa ve İtalya Kızıldeniz bölgesi genişleme hedeflerine ulaşmak için çatışmaya girdi.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Amerika ile Rusya arasındaki çatışma, Arap bölgesi ile Afrika Boynuzu olan bölgesel ve uluslararası çatışmanın iki bölgesi arasındaki bağlantı olan Kızıldeniz'e geldi. Açık denizler kapalı veya dar denizleri kontrol eder. Hint Okyanusu Kızıldeniz'i kontrol eder. Kızıldeniz'i kontrol etmeden Akdeniz'in kontrolü tamamlanamaz.

Süveyş Kanalı, İngiltere 1882'de Mısır'ı işgal edene kadar ve kanal İngilizlerin kontrolüne girene kadar Fransa'nın kontrolü altındaydı. İngiltere, sömürgeleri kara alanının dörtte birine, denizler ve okyanuslar üzerinde kontrolü olan en güçlü filoya ulaştığında küresel hegemonya elde etti. Küresel pazarları kontrol etmesini sağlayan ekonomik kontrolünün yanı sıra barışın korunmasında uluslararası polis rolünü üstlendi.

İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu'nu, içindeki haklarını güvence altına almak ve mülkünü kontrol etmek için çökmemesi için destekled. İspanya İç Savaşı ve monarşiyi destekleyen ile cumhuriyeti destekleyenlerin arasında Avrupa'nın bölünmesi de dahil olmak üzere bazı güçler birbirlerine karşı getirdi. Ayrıca İtalya'yı Akdeniz'de ve Kızıldeniz'de Fransa ile çatışmaya sokmuştur. Bu nedenle Fransa, Kuzey Afrika'yı işgal ederek İtalya'nın Akdeniz'de etkisini bitirdi. İtalya, Habeşistan, Eritre ve Somali'yi işgal ederek Fransız varlığına Kızıldeniz'den uzaklaştırdı.

II. Dünya Savaşı sırasında Kızıldeniz'de uluslararası politika

- Hızlı Alman zaferi İtalya'yı Almanya ile İngiltere ve Fransa'ya karşı savaş ilan etmeye yöneltti.
- İtalya'nın Akdeniz'in yanı sıra Eritre, Somali ve Habeşistan'daki varlığı, kendisini Kızıldeniz ve Akdeniz'i kontrol etme kabiliyetine sahip görmesini sağladı ve her iki deniz üzerinde egemenlik elde etmek için yalnızca Mısır ve Süveyş Kanalı'nı kontrol etmesi gerekiyordu.
- Amerika uzaktan destek sağladı. Ancak savaşta kaybeden tarafın desteğiyle savaşı yönetmesini sağladı.
- İngiltere, 1940'a kadar askeri ve ekonomik çöküşün eşiğine geldiğinde, Amerika devreye girdi.
- Mussolini, Akdeniz'in tam kontrolünü sağlamak ve Türk boğazlarını İstanbul Boğazı ve Çanakkale boğazı denetlemek için İngiltere'yi oradan çıkardı. Yunanistan'ın kontrolünü ele geçirmeye çalıştı. 1941'de Yunanistan'a saldırdı, ancak savaşını kaybetti. Bu yüzden Hitler ona yardım etmek zorunda kaldı. Aynı zamanda Rommel'i Mısır'a gönderdi.
- İngiltere, Doğu Akdeniz'den deniz ve uçak gemisi ile çıkarılıncaya kadar İtalya'ya saldırdı. Böylece Akdeniz İngiliz donanmasına açıldı ve Mısır'daki İngiliz askeri malzemeleri ve Süveyş Kanalı yolu Kızıldeniz'e açıldı.
- İngiltere, Habeşistan'da İtalya'ya karşı bir zafer elde etmeyi başardı. Bu, Alman kuvvetlerini, İtalyan güçlerinin teslim olmasının ardından Mısır'daki İngiliz kuvvetleri ile Habeşistan'daki İngiliz kuvvetleri arasında sıkışıp kaldı.
- İngiliz pozisyonu, Amerikan Başkanı Roosevelt'in Kızıldeniz'i bir savaş bölgesi ilan etme beyanını güçlendirdi. Bu da Amerikan gemilerinin Süveyş'e malzeme taşımasını sağladı. Sovyetler, Alman saldırısına karşı başkentlerinin kapılarında savaşmak için harekete geçtikten sonra Kızıldeniz, düşman bir devlet olarak Alman etkisinden ve rakip ülke olarak Sovyetler Birliği'nden uzaklaştı.

Kızıldeniz'de Amerikan Politikaları

Amerika'nın savaş öncesi, sırası ve sonrasında İngiliz politikasına tabi bir ekonomik yapıdaydı. Başta Türkiye ve Yunanistan olmak üzere Ortadoğu ülkeleri ile ekonomik anlaşmalar yapmıştır. Irak'ta olmaya çalıştı ama İngiliz tutumu Irak'ta olmamak için kararlıydı. Amerika'nın Arap Yarımadası ile birlikte yatırımlara girmesini sağlayan İngiliz politikası Irak ve Basra Körfezi'ne odaklanması idi. Bunu cesaretlendiren, Suud Hanesi ile İngiltere ile müttefik olan Haşimi ailesi arasındaki düşmanlıktı. Bu nedenle Amerika, İngiliz hegemonyasından kurtulmak için Suud Hanesi ile ittifak kurdu. 1932'de Suudi devletini tanıdı.

Ve Amerika'nın Arap Yarımadası'na girmesi, özellikle petrolün keşfedilmesinden sonra ve

Amerika'nın üzerinde bir yetki talep ettiği Irak'a yakınlığından sonra başladı. Arap Yarımadası, doğuda ve batıda Kızıldeniz ve Basra Körfezi'ne, güneyde Arap Denizi'ne ve kuzeyde Süveyş Kanalı'na bakan Dhahran Hava Üssü dahil olmak üzere, Orta Doğu'daki Amerikan askeri varlığının temeli oldu. Bu, Kızıl ve Akdeniz'i kontrol edebilmek için büyük güçler arasındaki iki çatışma alanının Arap bölgesi ve Afrika Boynuzu olduğu anlamına gelir. Mısır bu çatışmada galip ülkenin kontrolü altında olmalı çünkü her iki denizi birlikte kontrol etmenin anahtarını temsil ediyor.

İslam dünyası üzerinde savaşan büyük güçler

Afrika Boynuzu, Kuzey Afrika (Akdeniz ve Kızıldeniz), Sahel ve Orta Asya ülkelerinde uluslararası bir çatışma var.

Amerikan etki alanı: Arap Körfezi bölgesi, Afrika Boynuzu, Sudan ve Mısır, ve Orta Asya'daki İslam ülkelerindeki üsleri.

Rusya'nın etki alanı: Güney Kafkasya ve Suriye'deki askeri üsleri ve Libya'daki Wagner paralı askerleri.

Fransız etki alanı: Kuzey Afrika ve Afrika Sahel ülkeleri ve bu ülkeler, Amerika'nın Fransa'yı Türkiye ile Akdeniz'de bir çatışmaya sokarak Fransız etkisini sona erdirmesini, böylece sadece Amerikan etkisi altında olmasını istiyor.

İslami jeopolitik teorisini uygulama adımları

Türkiye'nin coğrafi konumu, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki çatışan güç arasında önemli bir rol oynamasını sağladı. Çünkü İngiltere, Fransız ve İtalyan etkisini ondan uzak tutmak için onu destekledi. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika, Rus etkisinin Akdeniz'e, Kızıldeniz'e ve Arap Körfezi'ne ulaşmasını engellemek için Türkiye'yi destekledi ve Rusya dağılıncaya kadar batıdan ve güneyden kuşatıldı.

Bugün Rusya süper güç rolünü yeniden kazanmaya çalışıyor. Bu nedenle Suriye'deki Rus askeri üsleri ile Akdeniz'de bir tutunma noktası bulmak için halkını öldüren Suriye rejimini destekledi. Ve Wagner milislerini meşru hükümete karşı Libya'daki darbeci Hafter desteklemek için kullandı. Ardından Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesini Ermeni işgali altında tutmak için Azerbaycan'a karşı Ermenistan'ı destekledi. Ama tüm bu savaşlarda Türkiye ana taraf oldu. Akdeniz'in kasıp kavurmak üzere olduğu, bir tarafta Türkiye, Yunanistan, Fransa, Siyonist oluşum, mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri, şimdi Türkiye hangi rolü oynayabilir?

Bu Türkiye'nin pozisyonlarına ve büyük ülkelerle eşit anlaşmalarına göre, su sınırlarının ihlal edilmesine izin vermemesi, Libya'daki meşru hükümete verdiği destek ve Azerbaycan'ın Ermenistan

tarafından işgal edilen topraklarını özgürleştirmesine verdiği destek ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Macron'un Peygamber'e karşı saldırgan görüntülerini yayınlama onayı için Fransız ürünlerini boykot etme talebine göre, Ve diğer birçok pozisyon Türkiye'yi İslam dünyasının liderliği için ilk aday yaptı. Türkiye ile iyi ilişkileri olan İslam ülkeleri arasındaki birlik, bu ülkeleri de içeren bir İslami birlik içinde başlayabilir.

Türkiye, Azerbaycan, Orta Asya ülkeleri ve Ukrayna

Ermenistan 28 yıl önce Dağlık Karabağ bölgesini ve diğer bazı Azerbaycan topraklarını işgal etmiş, bölgenin barışçıl yollarla ve müzakere yoluyla iade şartıyla savaş durdurulmuş, bölgenin sorununu çözme sözü veren bu ekibin liderliği Amerika, Rusya ve Fransa'nın da yer aldığı Minsk Grubu olmuştur. 28 yıl Bölgenin müzakere dosyası yerde tek bir metre bile kıpırdamadı. Ermenistan bölgeyi mayınlayarak demografik yapısını değiştirdi. Ermenileri bu bölgede yaşamaya sevk etti ve camilerini domuz yetiştirmek için ahırlara dönüştürdü.

Türkiye'yi Orta Asya İslam ülkelerinden izole etmek için Rusya'nın oluşturduğu ülke Ermenistan'ın bulunduğu doğu cephesi de dahil olmak üzere tüm cephelerde Türkiye'ye uygulanan abluka kapsamında, bölgeye saldırdı. Azerbaycan Cumhurbaşkanı tarafından saldırıyı reddetmek ve işgal altındaki Azerbaycan topraklarını Ermenistan'dan kurtarmaya başlamakla uğraştı. Minsk Grubu'nun 28 yıldır çözemediği bölgenin sorununu çözmek isteyen bir taraf olarak Türkiye ile ittifak kurdu. Nitekim, Türkiye'nin desteğiyle Azerbaycan, işgal edildiği topraklarının bir kısmını geri kazanmayı başardı. Ardından topraklarının geri kalanını barışçıl yollarla ve anlaşmanın uygulanmasını takip etmek için Rusya'nın güvencesi ve Türk denetimi ile geri almak için onunla Ermenistan arasında bir barış anlaşması imzaladı.

Türk silahının etkinliği ve Rus, Fransız ve Siyonist silahlara üstünlüğü, bu ülkelerin Azerbaycan'a yönelik saldırısında Ermenistan'ı desteklemesiyle ortaya çıktı. Askeri sanayisine, özellikle elektronik harp ve insansız hava araçları alanında güçlü bir darbe oldu. Ayrıca Türkiye'nin katkısına ve büyük ülkelerin uluslararası yasalar çerçevesinde çözemediği bölgesel anlaşmazlıkları çözme becerisidir. Bu, Türkiye'yi uyuşmazlıkların çözümünde bölgesel ve uluslararası bir ortak haline getirmektedir. Bu uluslararası toplumu Türkiye’nin Güvenlik Konseyi’nin daimi üyelerinden biri olmasına adamamız gerekiyor.

Ve Azerbaycan'ın işgal altındaki topraklarını kurtarma hakkını destekleyen Türk tutumundan sonra Ukrayna, Rusya'nın işgal ettiği Kırım adasının kurtuluşu için Türkiye'nin siyasi ve askeri desteğini arıyor. Ve Rusya ile olan özel ilişkileri nedeniyle Türkiye, Suriye, Libya ve Karabağ bölgesindeki savaşlarında Rus silahlarının zayıflığının ortaya çıkması üzerine Rus müttefikinin çıkarına

olmayan askeri güç kullanmak yerine adayı siyasi ve müzakere yoluyla özgürleştirebilir. Ve savaş, Çeçenya, Dağıstan ve diğerleri gibi Rusya'dan bağımsızlık isteyen özerk ülkeleri de kapsayacak şekilde uzayabilir.

Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki savaşın en önemli sonuçlarından biri, Azerbaycan Nahçıvan bölgesini Azerbaycan topraklarının geri kalanına bağlayan bir yolun çalışması için yapılan anlaşmadır. Bu, İran'ın müttefiki Ermenistan'dan izole edilmiş topraklarını kullanmaya gerek kalmadan karadan Azerbaycan ile bağlanabilmesi ve böylece Türkiye için ekonomik ve jeopolitik bir kazanımı temsil etmektedir. Geri kalan İslami Orta Asya ülkeleri Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan ve bu ittifak, Çin ile Rusya arasındaki çatışmanın ABD'ye alternatif olarak Türkiye tarafından kontrol edilmesi anlamına geliyor.

Türkiye, Afganistan, Pakistan, Umman, Katar ve Somali

Bugün Türkiye, Doha'da aralarında tutukluların serbest bırakılması, Amerikan ordusunun Afganistan'dan çekilmesi ve Taliban ve diğer maddelerde mutabık kalınan seçimlerin yapılmasını içeren anlaşmanın ardından bir yandan Taliban ile Amerikan işgaline destek veren Afgan hükumeti arasındaki uzlaşma sürecine katılıyor. Türkiye, seçkin ilişkilerin yanı sıra Afganistan'daki barış güçlerine de katılıyor ve bu da onu Taliban ile hükümet arasındaki müzakerelerde etkili bir taraf yapıyor.

Pakistan Başbakanı İmran Han, iki ülke arasındaki ilişkileri desteklemek için Afganistan'ı ziyaret etti. Bu yakınlaşma, iki ülke arasında savunma sanayii alanında ortak işbirliğinin yanı sıra Pakistan ile ekonomik ve siyasi ilişkilerini de öne çıkaran ve Özellikle Türkiye, Pakistan ile işbirliği içinde nükleer silah edinme kararı aldıysa, Türkiye'ye eklenecek bir başka güç oluşturmaktadır. Türkiye'nin devletler arası sorunları çözme çabasıyla birlikte, Hindistan ile Pakistan arasındaki ihtilaflı Keşmir sorununun çözülmesine de katkıda bulunarak, aralarındaki ihtilafın 1949'dan beri Birleşmiş Milletler'in çözememesi ile devam etmesi durumunda iki ülke arasında çıkabilecek bir nükleer savaşın önlenmesine katkıda bulunabilir.

Türkiye'nin bölgedeki rolünün artmasıyla birlikte Avrupa ve Amerika, İran tehdidi bahanesiyle Körfez ülkeleri ile İran arasında bu ülkelere yönelik bir savaş yaratmaya çalışıyor. Bu savaş, İran'ın Arap Baharı devrimlerinden sonra oynadığı rolü destekliyor, çünkü Suriye halkını öldüren Beşar'ı ve yemeni bölmek için Yemen'e karşı Husi hareketini destekliyor. Gerçek şu ki, Körfez devletlerinin kendileri de Beşar ve Husilere, devrimin ona yayılmasını önlemek için Mısır ve Libya'daki darbeye destek veriyorlar. Ve Amerika'nın bu ülkeleri İran'a karşı zorladığı savaş sadece hedefi İran değil, bu savaş Türkiye'ye gelene kadar, Irak ile İran arasında daha önce olduğu gibi bitmeyen bir savaşta tüm bu

ülkeleri sürüklemektir. Türkiye, özellikle İran zayıf bir ülke olduğu ve bölgesel bir savaşa gerek olmadığı, iran ve Körfez ülkelerini kontrol eden Türk-Umman-Pakistan ittifakı ile deniz yoluyla ablukaya alınabileceği ve bu ittifak Katar ve Somali'deki Türk askeri üslerini desteklediği için bu savaşı önlemeli.

İslami jeopolitik teorinin uygulanmasının aşamalarını şu şekilde özetleyebiliriz:

1. İslam ülkeleri arasında birlik

- Orta Asya ülkeleri ile ittifak, bu ülkelerin askeri üslerini o bölgeden çekerek Amerika, Rusya ve Hint nüfuzunu sona erdirirken, İslam Birliği'nin lideri olarak Türkiye'nin elindeki Çin ve Rusya arasındaki çatışmayı yönetmeyi sağlıyor.
- Pakistan ve Umman ile ittifak, birliğe katılmayı reddetmesi durumunda güneyden İran'ı kuşatır. Hindistan'ın İran üzerinden Orta Asya ülkelerine ulaşmasını engeller ve bu ittifak Katar ve Somali'deki Türk askeri üslerini destekler.
- Amerika ve Rusya'ya sadık diktatör rejimlerden kurtulmaya çalışan İslam ülkeleri desteklenmeli.
- İslam dünyasının bütünlüğünü tamamlamak için Afrika Boynuzu ve Sahel ülkelerinin de bu ülkelerdeki dış etkiyi sona erdirmek için desteklenmesi gerekiyor.
- İslam ülkelerinin birliği, işgalcinin bu ülkeleri kendi hakimiyeti altında tutmak için yarattığı tüm çatışmalara çözüm olacaktır.

2. İslam dünyasının sınırlarını korumak

- Güney Avrupa'ya gelince, Ermenistan'da olduğu gibi bu çatışmada da diğer tarafların müdahalesi olmaksızın aralarındaki su sınırı sorununun çözülmesi için Türkiye ile Yunanistan arasında ikili bir anlaşma yapılmalı ve İtalya ve İspanya ile Fransa'yı coğrafi sınırları içinde kuşatmak için ekonomik bir ortaklık kurulabilir.
- Ukrayna'nın Rus işgali altındaki Kırım'ı kurtarması için Türk desteği kuzey sınırını koruyacak ve Rusya'ya baskı kartı olacak.
- Japonya ile siyasi ve askeri işbirliği ve Kuril Adaları'nın kurtuluşuna verdiği destek, Rusya üzerinde bir başka baskı kartı olacaktır.
- Güney Kafkasya ve Balkanlar, zengin İslam ülkelerinin, İslam dünyasının jeopolitik bir uzantısı olarak İslam dünyasının daha önce olduğu gibi yayılması için orada yatırım yapabilecekleri fakir ülkelerdir.

- Rusya ve İran ile ilişkiler devam etmeli ve diğer güçlerin bu ilişkileri bozmasına izin vermemeli zira her ikisinde Müslümanların oranı %30’dur.
- Rusya'yı bölmeye değil, İslam dünyasının coğrafyasına bağlı olması için İslam'ı içinde yaymaya çalışacağız.

3. İslam dünyasının jeopolitik önemi

- Büyük ülke Endonezya, İngiliz nüfuz alanı olan Avustralya ile daha büyük ilişkilerin yolunu açmak için Doğu Timor'u tekrar almalı.
- İslam dünyasının birliği, Uygur Müslümanları ve diğerlerinde olduğu gibi, Çin ve Hindistan'daki büyük Müslüman toplulukların Müslümanların haklarını ihlal eden rejimler tarafından gasp edilen haklarını geri getirecektir.
- Doğu Rusya'dan Alaska üzerinden Kanada ve Amerika'ya gidebiliriz. Böylece Rusya ve Amerika üzerinde birlikte egemenlik kurabiliriz.

Sonuç

Değindiğimiz tüm jeopolitik teoriler dünyayı iki güçte gördü: Bir kara gücü olarak Rusya ve bir deniz gücü olarak Amerika ve bu jeopolitik teorileri bu iki ülke arasında paylaştırdı. İkisinin yaygınlığının iki güç arasındaki örtüşme alanlarını kontrol ettiği düşünüldü. Modern Brzezinski, Amerika'nın büyük bir güç olarak kalması, Avrasya'yı kontrol etmeden tamamlanmış sayılmaz. Alexandria Brzezinski'nin temel amacı tek kutuplu bir dünya olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin hegemonyasını korumak, ikincisi ise Avrasya Birliği'nin kurulmasını engellemektir. Dugin'in çağdaş Avrasyacılığına gelince, Rusya'nın stratejik hedefinin ABD'nin Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana başlayan küresel hegemonya üzerindeki tekelini kıran çok kutuplu bir dünya olduğuna ve onun İslam dünyasındaki kutuplarından biri olması gerektiğine inanıyor.

Soru şudur: İslam dünyasının konumuna ve dünya üzerindeki etkisine göre kara, deniz ve hava yoluyla gerçekleşirse, bu dünyada başka büyük güçlerin olmayacağı İslami jeopolitik teorisine nasıl ulaşacağız? Çünkü burası büyük güçlerin çatıştığı bölgedir ve bu, İslami jeopolitik teorinin dünyadaki diğer gayrimüslim ülkeleri de kapsaması gerektiği anlamına gelir ve bunu Yüce Allah'a güvenerek yapmamız gerekir:

Biz seni başka değil, ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak bütün insanlara gönderdik; fakat insanların çoğu bunu bilmek istemiyorlar. Sebe' Suresi (28. Ayet)

Bugün İslam Milleti, Hz. Muhammed'in mesajını, tüm insanlara iletendir. Rabi'i İbn Amer, Perslerin lideri Rustum'a dediğinde şunları anlattı: Kulların ibadetlerinden, kulların Rabbine ibadet

etmeleri için, dinlerin karanlığına İslam'ın adaleti ve dünyanın darlığından dünyanın ve ahiret genişliğine çıkarmak için geldik, Dünyanın ve ahiretin genişliği, tüm dünyanın Müslüman'ın içinde hareket ettiği, dini, kendisi, ailesi ve parası için güvence altına aldığı ve onu adil bir şekilde sergilediği, İslam devletinden sorumlu olanlar ve orada güvenliği yaydığı anlamına gelir ve bu adalet, Allah'ın davasına mani olmayan ve bize karşı savaşmayan Müslüman olmayan insanlarında kapsamaktadır.

- İslam dünyası İslami olmayan büyük güçlerin önderliği altına girdiğinde Amerika, demokrasi ve insan haklarını yayma bahanesiyle Irak'ı işgal edip yıktı. ardından Sünni Irak halkının zorla yerinden edilmesiyle demografik yapılarını bozmaya çalışan İranlı milislere teslim etti. Irak'ı bölmek ve Türkiye'yi ablukaya almak isteyen ayrılıkçı milisleri desteklemek, demokrasiyi yaymak için Irak'ı işgal eden Amerika'nın kendisi, Mısır'ın parçalanması ve bölünmesi için demokratik olarak seçilmiş cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye karşı askeri darbeyi destekledi.ayrıca Körfez ülkelerini Şii İran'dan koruma bahanesiyle Amerikan kışkırtmalarıdır.
- İslam dünyası İslami olmayan güçlerin önderliğine girince Rusya varil bombaları ve Rus silahlarıyla Suriye'yi yok etti. Katil rejimi destekled. Suriye halkını yerinden etti ve Kürt ayrılıkçı milisleri Suriye, Irak, Türkiye ve İran Kürtlerinden bir Kürt devleti kurma bahanesiyle destekledi. Türkiye, Suriye'nin kuzeyindeki Amerikan, Rus ve Fransız askeri üsleri tarafından güneyden kuşatıldı.
- İslam dünyası İslam dışı güçlerin liderliği altına girdiğinde camiler yıkıldı. Bazıları domuz ahırlarına dönüştürüldü. Müslüman ülkelerde kiliseler ve tapınaklar inşa edildi. Peygamberin karşı resimler yayıldı. Kur'an-ı Kerim yakıldı ve Allah'ın izin verdiğini yasaklayan ve Allah'ın yasakladığını uluslararası yasalar meşru kıldı. Din çarpıtıldı ve düşmanlarını pasifleştiren ve ibadet yerleriyle sınırlı ve aşırılıkçılık ve terörizmle mücadele bahanesiyle siyasi, ekonomik ve sosyal hayata katılmayan yeni bir modern İslam çağrısı yapıldı.
- İslam dünyası İslam dışı güçlerin önderliği altına girdiğinde, bu İslam devletleri kendi aralarında sınır çatışmaları yarattılar ve onlara sadık zalim rejimler yarattılar ve azınlıkların hükmü ile milletini öldüren, yerlerinden yurtlarından ederek Allah'a, Reslüne ve Müslümanlara karşı savaştılar.

İslami jeopolitik teori, İslam ülkelerinin kendilerini ve ülkeleri arasında birliği korumanın yanı sıra İslam dünyasının sınırlarını diğer güçlerin saldırılarından korumayı taahhüt eder. Aynı zamanda İslam'ı dünyanın geri kalanına yaymayı ve adaletin tesisini garanti altına alan, yolsuzluğun ve insanın doğasına kötü ahlakın yayılmasını önleyen yeni bir uluslararası sistem kurmayı amaçlar. İnsanlık ve

Amerika, Rusya ve Çin güçlü ülkelerse, onları yaratan Allah onlardan daha güçlüdür ve Allah'ın kendimizi savunmamızı ve başkalarının bize saldırmasını engellememizi emrettiği gibi, Yüce Allah'ın yardımını arar ve elimizden geleni hazırlarız.

Jeopolitik teoriler, jeopolitik teorilerini uygulamak için mücadele eden güçler için kara, deniz ve havanın üstünlüğünden bahsediyor, bugün İslam dünyası bu üstünlüğe sahip mi? Şimdi ona sahip değilse, İslami jeopolitik teorisini gerçekleştirmek için ona sahip olmaya çalışacak mı?

Kaynakça

1999 Savaşsız zafer - Richard Nixon – 1987.

Akdeniz ve Uluslararası Çatışmalar - Karim Matar Hamza Al Zobaidi - Nimet Ismail Mihlif Al Dulaimi - 2018.

Hussam Reşit Hadi al-Rubaie - İslam dünyasının jeopolitik teorisine doğru - Al-Mustansiriya Üniversitesi - Siyasal Bilimler Fakültesi - Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Büyük Satranç Tahtası - Brzezinski - 1997.

Coğrafi Araştırma Dergisi - Sayı 21 - Modern Jeopolitik Teoriler.

Siyasi coğrafya okulları - ikinci konu: Halford Mackinder ve Dünyanın Kalbi teorisi: 1861 - 1947 - İngiliz Okulu.

https://political-encyclopedia.org

https://asbarme.com

İslam Ülkelerinin Yerli Silah Üretiminde İşbirliğine Gitmelerinin Gerekliliği Üzerine Bir Analiz

Dr. İbrahim Karataş
Türk Hava Yolları
ibratas@gmail.com

Özet

İslam ülkeleri arasındaki çoğunlukla siyasetçilerden kaynaklı çekişmeler işbirliğinin yeterli düzeye gelmesine engel olmuştur. Oysaki Müslüman ülkeler kendi kendilerine yetecek insan gücüne ve ekonomik güce sahiptirler. Bu makalenin konusu olan 'askeri silah üretiminde işbirliği' bağlamında birçok ülke, ordularının ekipman ihtiyacını ABD, AB üyeleri, Rusya ve Çin gibi aktörlerden temin ederek, genel olarak yerli silah sanayisinin gelişmesine ve Müslüman ülkeler arasında ortak silah üretimi projelerine bilerek veya bilmeyerek engel olmuşlardır. Oysaki İslam ülkelerinin en azından bir kısmı bir araya gelerek maliyetleri düşürmek suretiyle milli silahlara sahip olabilir ve dışa bağımlılıktan kurtulabilir. Kaldı ki maruz kalınan açıktan ve gizli silah ambargoları muhtemel bir savaş esnasında ithal edilen silahların ve yedek parçaların tedarikine engel olacağı için büyük sıkıntılara sebep olabilecektir. Bu bağlamda bu çalışma Türkiye, Pakistan, Malezya, Azerbaycan, Kuveyt ve Katar gibi ülkelerin çekirdek bir milli savunma birliği oluşturup kendi silahlarını kendilerinin üretmesinin son derece elzem ve verimli olabileceğini öne sürmektedir. Böyle bir birliktelik maliyetleri düşürmesinin yanı sıra ambargo sorununu da ortadan kaldırıp ambargocu ülkelerin işbirliği yapan Müslüman ülkelere yedek parça ve teknoloji transferinde ambargo uygulamada daha çekingen davranmalarına ve hatta hiç ambargo uygulamamalarına sebep olabilir. Bilhassa etnik ve dini milliyetçiliğin arttığı, kutuplaşmaların oluştuğu ve savaşın daha çok zikr edildiği mevcut dönemde silah üretiminde ortak hareket etmek bir tercih meselesinden çok konjonktürlerin muktezası haline gelmiştir. Öte yandan çalışmamız askeri işbirliğine altı ülkenin yanı sıra diğer Müslüman ve Müslüman olmayan ülkelerin katılmasına sıcak bakmaktadır. Ancak benzer politikalara sahip olmanın ve yakın kültürel ilişkilerin işbirliğinin ömrünü uzatacağını iddia etmektedir. Makalemiz birbirine yakın İslam ülkeleri arasındaki askeri işbirliğinin önemini deneye dayalı verilerle izah ederek literatüre katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Metot olarak literatür taraması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler; İslam Ülkeleri, Savunma Sanayi, Güvenlik, Türkiye, Askeriye

Giriş

Silah endüstrisi teknolojik gelişmeler sayesinde sürekli bir dönüşüm süreci içindedir. Daha az etkili silahlar nedeniyle kendilerini saldırganlara karşı savunamayan devletler, kendi kendine yeten, kendini savunan ve askeri açıdan baskın olan gelişmiş silahlara sahip olanlar tarafından sömürgeleştirilmiş, altüst edilmiş veya en iyi ihtimalle gelişmemiş durumdadırlar. Askeri güç uluslararası düzende belirleyici bir rolü olduğu için, tüm devletler bir savaş durumunda hayatta kalmak, çıkarlarının peşinden gitmek ve düşmanlarını yenmek için yeterli silaha sahip olmak için çabalarlar. Bununla birlikte, silahların üretim sürecinin çok karmaşık olması ve kalifiye elemanlara, kaynaklara ve mali güce ihtiyaç duyduğundan ve daha da önemlisi know-how gerektirdiğinden, çok az ülke her tür silahı yerli olarak üretebilmektedir. Şu anda yalnızca ABD ve Rusya en gelişmiş silahları üretme kapasitesine sahipken, diğerleri bu iki süper gücün desteğine veya kendi aralarında işbirliğine ihtiyaç duyuyor. Bu nedenle askeri savunma işbirliği bir ülkenin kendini savunması için her zamankinden çok daha önemlidir.

Bu çalışma, altı Müslüman ülkeye, yani Türkiye, Pakistan, Malezya, Azerbaycan, Kuveyt ve Katar'a model alarak devletlerarası işbirliğinin gelişmiş silah üretiminde faydalarını analiz etmektedir. Bu altı ülkeyi seçmek, diğer Müslüman ve gayrimüslim devletleri kasıtlı olarak dışladığımız anlamına gelmemeli. Kümelenmeye daha fazla ülke dâhil edilebilir, ancak bir savunma sanayi işbirliğinin başarılı olabilmesi için katılımcıların olabildiğince çok ortak noktaya sahip olmaları ve benzer dünya görüşüne sahip olması gerekir. Bu çalışmada incelenen altı ülke Müslüman, benzer dış politikalara ve benzer tehditlere sahip, askeri teçhizat konusunda diğer ülkelere bağımlı ve askeri ihtiyaçları için kendi kendine yetme arayışı içindedirler. Mezkûr altı ülke, silahlarını kendisi üretemeyen küçük devletler veya orta büyüklükte güçlerdir. Bu nedenle Türkiye istisna olmak üzere, silahlarının çoğunu ithal ediyorlar veya bazı silahları yurt içinde veya yurt dışında ortak üretiyorlar. Ancak bağımlılığın devam etmesi ve tedarikçilerin aynı silahları düşmanlarına da tedarik etmeleri, kendilerini olası yabancı saldırılara karşı korumalarını zorlaştıracaktır. Dahası, olası bir savaş sırasında yaptırımlara maruz kalabilirler ve bu da onları düşmana karşı savunmasız hale getirecektir.

Bu çalışma yukarıda belirtilen altı ülkenin yabancı tedarikçilere olan bağımlılığını kırıp, maliyetleri düşürüp ve teknolojiyi paylaşarak ortak silah üretmek için işbirliği yapabileceğini iddia etmektedir. Böylelikle ortak üretilen silahlar sayesinde bağımlılık caydırıcılığa dönüşecek, silah üretimi ekonomik hale gelecek, hatta ihracat yoluyla ekonomik kazanımlar mümkün olacaktır. Ayrıca askeri sanayi işbirliği ekonomik, politik ve dış politika

alanlarında birlikte hareket etmenin yolunu açacaktır. Başka bir deyişle, silahların ortak üretimi zaten iyi olan ilişkileri güçlendirebilir ve onları ittifak benzeri bir yapıya dönüştürebilir. Bu nedenle altı ülkenin hükümetleri devam eden projelere katılım yoluyla silah üretiminde işbirliğini artırmalı, yeni projeler başlatmalı ve savunma şirketlerini güçlerini birleştirmeye teşvik etmelidir. Aslında hâlihazırda ortak projeler var ve fakat büyük ölçekli projeler için tüm ülkelerin halen motor ve elektronik aksam gibi kritik parçaların üretimi için teknik bilgi birikimine, planlara ve bileşenlere ihtiyacı var. Bu çalışmanın altını çizmeye çalıştığı şey, bağımsız bir savunma sanayisine giden yolu kısaltmak için daha derin bir işbirliğinin gerektiğidir.

Yöntem olarak hem teorik hem de deneye dayalı bölümler için bir literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca söz konusu ülkelerin silah üretimi, ithalat ve ihracat rakamları incelenmiş ve birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Zamanlama bağlamında esas olarak son yirmi yılda meydana gelen gelişmeler incelenmiştir. Çalışma, Savunma Sanayisinde İşbirliği adlı teorik bölümle devam edecek olup ardından altı ülkenin askeri gücünü, askeri ilişkilerini ve aralarındaki işbirliğinin faydalarını analiz eden iki bölümle devam edecektir.

Savunma Sanayisinde İşbirliği

Devletlerin egemenliklerini sağlamaları ve hayatta kalmaları beklenir. Bunu sağlamanın yollarından biri güçlü bir orduya sahip olmaktır. Geçmişte iyi savaşan askerlerin sayısı bir ülkeyi kurtarmaya yeterken, son üç yüzyılda silahların kalitesi bir savaşı kazanmada ve bir devletin bağımsızlığını korumada en belirleyici faktör olmuştur. Örneğin İngilizler 1898'deki Omdurman Savaşı'nda kendilerinden iki kat büyüklükteki Sudan ordusunu top ve modern makineli tüfeklerle mağlup ederek 12.000 Sudanlı askerini öldürürken, 13.000'ini yaraladı ve 5.000'ini esir aldı. İngiliz ordusu ise tam tersine 48 asker kaybederken, 382'si yaralandı (Khan, 2005). Ayrıca İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya'yı Amerikalılara diz çöktüren sebep Amerika'nın nükleer silahlarıydı. İngilizleri ve Amerikalıları muzaffer yapan faktör düşmanlarına karşı asimetrik bir avantaj sağlayan gelişmiş silahlarıydı. Bununla birlikte, tüm ülkeler çeşitli nedenlerden dolayı gelişmiş silahlara sahip olamaz. Bu sebeplerden biri, bir ülkeyi diğerlerinden bir adım öne çıkaracak olan uzun bir silah üretme deneyiminin olması gerektiğidir. Tecrübe aynı zamanda silah üretimi için gerekli bilgi birikiminin elde edilmesini de sağlar. İkincisi, devletin silah üretiminin yüksek maliyetini üstlenebilmesi gerekir. Bu bağlamda yoksul ülkelerin basit ve daha az ölümcül silahlara sahip olacağı, gelişmiş ülkelerin ise gelişmiş silahlara sahip olacağı iddia edilebilir. Üçüncüsü, bir devletin savunma sanayisi silah üretmek için yeterli hammaddeye sahip olmalıdır. Örneğin, bir atom bombası ancak uranyum ve plütonyum gibi elementler mevcutsa üretilebilir. Ayrıca

bir silahın nasıl üretileceği önemli olduğu için savunma sanayisinin silah üretebilecek teknolojik bilgi ve donanıma sahip olması gerekir. Son olarak, bu çalışma, bir devletin askeri teçhizat için dost ülkelere güvenmemesi gerektiğini, çünkü dostluğun gelecekte düşmanlığa dönüşebileceğini savunmaktadır. Bu nedenle, örneğin, bir ülke tek başına bir jet üretebiliyorsa, tek başına üretmeli veya üretmiyorsa en azından olası bir üretim için bilgi ve malzemelerini güncel tutmalıdır. Mesela Almanya ve Japonya nükleer silaha sahip olmayıp Amerika'nın kendilerini koruyacaklarına inanırlar ve fakat isterlerse bu silahları bir gün içinde üretebilirler.

Peki ya bir ülke kendi başına silah üretemezse? Bu soru için iki cevap önerilebilir. Birincisi, realistlerin iddia ettiği gibi, egemenliğini güvence altına almak için büyük bir gücün vagonu olacaktır. Öte yandan bir devlet güçlü olabilir ama düşman daha güçlüyse daha güçlü bir ülkeyle veya bir grup ülkeyle ittifak yapmayı tercih edecektir. Sovyet tehdidine karşı ABD liderliğini kabul eden NATO üyeleri için durum buydu. O dönemde pek çok üye silah üretmeyip ABD silahlarını aldı ve Amerikan gücüne yaslandı. İkincisi, Fransa ve İngiltere gibi işbirliği yapıp ortaklaşa silah üretilebilir. Nitekim diğer Avrupa ülkeleri de NATO koruması altındayken savunma sanayisinde kendi kendilerine yetmek için birbirleriyle ve Amerikan silah şirketleriyle işbirliği yaptılar. Callaghan'a (1975: 34) göre transatlantik işbirliği silah üretimi için yapılan harcamaları % 25 oranında azaltmıştı. Airbus, Eurofighter ve diğer birçok marka bu işbirliğinin meyveleridir.

Savunma sanayisindeki işbirliği ülkeler tarafından çeşitli nedenlerle tercih edilmektedir. İşbirliği her şeyden önce daha düşük fiyata daha iyi silahların üretilmesini sağlar. Weiss ve Biermann'ın (2018: 4) öne sürdüğü gibi, işbirliği ile "araştırma ve geliştirme maliyetleri paylaşılabilir; ölçek ekonomileri birim başına üretim maliyetlerini düşürür; iş bölümü işbirliği ortaklarının karşılaştırmalı avantajlarının kullanımını kolaylaştırır". Ayrıca olumlu bir yan etki olarak yeni yatırımlar ve istihdam oluşturarak ülke ekonomisini güçlendirir ve savunma sanayi sektörünün kapasitesini artırır (Fiott, 2015: 160). Diğer bir fayda, bir partnerden diğerine bilgi aktarımıdır ki bu da zayıf devletin bilgi açısından daha güçlü olanı yakalamasına yardımcı olur. Ayrıca çok uluslu operasyonların artması ve silahların ihraç da edilmesi nedeniyle ortak üretim askeri sistemlerin uyum içinde çalışabilirliğinde ve standardizasyonunda iyileşmeye yol açacaktır (Weiss ve Biermann, 2018: 4). Dahası, "ülkeler örneğin işbirliğini geliştirme, satın alma, bakım, eğitim ve öğretim konularında işbirliği yapabilir veya kapasitelerini koordine edebilir veya paylaşabilir. Entegrasyon ne kadar derin olursa, savunma sanayisinin kapasitesi o derece artar (İsveç Savunma Bakanlığı, 2013: 7)".

Bunun yanında, bu tür bir işbirliği savunma sanayisinde kendi kendine yetme ve devlet bütçesine fazla zarar vermeden gelişmiş silahlara sahip olmaya yol açacaktır. Dünyadaki iki-üç ülkeyi bir kenara bırakırsak hiçbir ülkenin silah tedariğinde kendi kendine yetmesi mümkün değildir. Ancak savunma sanayisinde işbirliği, bir ülkenin kendi başına asla elde edemeyeceği silahları elde etmesine yardımcı olur. Örneğin Pakistan'da J-17 jetleri varsa, bunun nedeni Çin'in yardımıdır. Diğer bir örnek; Malezya (ve yakında Endonezya) bir Türk şirketinin yardımıyla şu anda yerli tanklar üretiyor. Ortak üretim aynı zamanda minimum üretim sorununu da çözer. Bazen bir ülke çok fazla yatırım yapar ama sonunda yeterli sipariş alamadığı için zarar eder ve bu da ekonomiye büyük bir yük getirir. Oysa üretime daha fazla ülke dâhil olduğunda toplam sipariş sayısı genellikle minimum siparişi aşar ve üreticilerin bundan kar elde etmesini sağlar. Silah ihraç ederlerse karları daha da artar. Son olarak, artan işbirliği devletlerarası ittifakı, siyasi işbirliğini ve devletlerarasındaki güveni güçlendirir (Harutyuntyan ve Davtyan, 2019: 289; Weiss ve Biermann, 2018: 4).

Ancak ortak silah üretim programlarının olumsuz etkileri olduğunu savunan çalışmalar da var. Örneğin gerçekçi (realist) uluslararası teori devletlerin kendi kendine yetme kavramını yok ederek bağımlılığa neden olacağı için silah üretimi için işbirliği yapmaya istekli olmayacaklarını iddia eder. İsveç Savunma Bakanlığı'na sunulan bir rapor ise belli görevlerde ve işlevlerde uzmanlaşmanın her şeyi tek başına üretim özgürlüğünü sınırlayacağını söylüyor (İsveç Savunma Bakanlığı, 2013: 7). Ek olarak, hükümetlerin askeri ihtiyaçları farklı olabilir ve bu nedenle ortak projelere istekleri ve katkıları düşük olabilir. Ayrıca savunma şirketleri de endüstriyel avantajlarını kaybetmemek ve fikri ve sınaî mülklerini paylaşmak istemeyebilecekleri için işbirliğine isteksiz olabilirler. Son olarak, katılımcı ülkelerdeki siyasi kargaşa ve değişen hükümetler gelecekte işbirliğini durdurabilir. Bahsedilen tüm başarısız etkiler gerçekten var olmakla birlikte, faydalar zararlardan daha fazla olduğu için bunların yine de işbirliği yapmaya engel olamayacaklarını savunuyoruz. Üstelik yukarıda da belirttiğimiz gibi ortak yanlar işbirliği için temel faktörlerden biridir. Ülkelerin ortak yanları ne kadar çok olursa, üretimde olumsuz yan etkiler o kadar az olacaktır. Örneğin Türkiye ile Pakistan her şart altında birbirini desteklediği için, bazı parçaları sadece bir ülkenin üretmesi sorun olmayacaktır. İskandinav ülkeleri de ortak yanların çokluğu ve yakınlıktan kaynaklanan başarılı işbirliği bağlamında iyi bir örnektir.

Altı Müslüman Ülke Arasında Savunma Sanayi İşbirliği

Türkiye, Pakistan, Malezya, Azerbaycan, Kuveyt ve Katar, savunma sanayisi dâhil çeşitli sektörlerde işbirliğine teşvik eden birçok ortak özelliğe sahiptir. Malezya dışında diğer beş ülke ya terörizmle ya da düşman komşu ülkelerle mücadele ediyor. Bu nedenle acil silah

ihtiyacı içindeler. Aslında altı ülkenin tümü silah üretimi için altyapıya sahip ama yine de başka ülkelere bağımlılar ve bu nedenle hiçbiri savunma sanayisinde kendi kendine yetemiyor. Mezkûr ülkelerin güncel durumuna dayanan bu çalışma, bu ülkelerin ortak silah üretim programları aracılığıyla ordularına silah sağlamak için bir savunma sanayi işbirliği programı başlatmaları gerektiğini öne sürmektedir. Neden böyle bir girişime ihtiyaç duydukları her ülkenin savunma sanayisi analiz edilerek anlaşılabilir.

Türkiye'den başlarsak; Türkiye, cumhuriyetin ilanından NATO üyeliğine kadar yerli silah üretti. Ancak daha sonra Ankara NATO’nun toplu savunma sistemine güvenerek silah fabrikalarını kapattı ve Amerika’dan silah almaya başladı ve Amerikalıların hibe olarak verdiği silahları kabul etti. Türkiye, silah ve yedek parça ithalatı cari açığa neden olsa da, 1974 Kıbrıs müdahalesine kadar Amerikan askeri teçhizatına bağımlı kalmaya devam etti. Türk hükümeti, Amerikalılar Türkiye'ye silah ambargosu uyguladığında silahlarının %90’ından fazlasını Amerika’dan aldığını hatırlayınca ne kadar savunmasız olduğunu anlamış oldu. Bu durumdan kurtulmak isteyen hükümet, 1970'lerin sonunda ASELSAN, Aspilsan ve Havelsan gibi savunma şirketleri kurmaya başladı. Ayrıca 1980'lerde Türkiye'de F-16 uçaklarının montajı yapılmaya başlandı. Ancak Türkiye, 1990'lı yıllarda PKK terörüne karşı verdiği mücadele sırasında ilan edilmiş ve edilmemiş ambargolara maruz kaldı. O dönemde silahların yerlileştirilmesi süreci devam ederken başta ABD olmak üzere yabancı tedarikçilere bağımlılık hala % 75'in üzerindeydi. Yerli silah üretimini hızlandıran hükümet, 2002'de iktidara gelen ve 2020 itibarıyla ülkeyi yönetmeye devam eden Ak Parti hükümetiydi. An itibariyle Türkiye artık silah tedarikinin % 75'ini yerli olarak sağlıyor.

Örneğin Türkiye dünyanın en iyi silahlı/silahsız drone üreticilerinden biridir. Türk insansız hava araçları Suriye, Libya ve Karabağ’da gerçekleştirilen operasyonlarda kalitesini kanıtladı ve dünyanın ilgisini çekti. Ayrıca Türk firmaları güdümlü ve 500 kilometreden uzun menzilli füzeler, zırhlı araçlar, firkateynler, korvetler, denizaltılar, küçük boyutlu uçak gemileri, tanklar ve helikopterler dâhil her türlü silahı üretme kapasitesine sahip. Ülke aynı zamanda bir jet uçağı tasarlıyor ve 2023'ten sonra uçurmayı planlıyor. Üretemediği tek ama en önemli bileşen ise motorlardır. Türkiye motor üretemediği için dışarıdan tedarik ediyor. Ancak Batılı ülkeler ile Türkiye arasındaki siyasi çekişmeler ilan edilmemiş yaptırımlara yol açtığı için motor tedarikinde zorluklarla karşılaşıyor. Örneğin Almanya MTU motorlarının satışına izin vermediği için Türkiye’nin Altay tank projesi şimdilik durdu. Öte yandan Türk şirketi TAI, ATAK helikopterlerinin Pakistan'a ihraç edilmesi için motor üretmeye çalışıyor. Çünkü Pakistan 30 helikopter siparişi verdi ama Amerikalılar ABD yapımı motorun Pakistan tarafından sipariş edilen helikopterlerde kullanılmasına izin vermediği için helikopter ihraç

edilemedi. Diğer yandan İHA motorları nihayetinde yerli olurken, füzelerin motorları da yerli olarak üretilmek üzere. Ayrıca jet motoru da üretilmeye çalışılıyor ve fakat üretim 10 yıldan fazla süreceği için Batı ülkeleriyle işbirliği yapması gerekecek. Yine de tüm silahlar için motor sorununun 5-10 yıl içinde çözülmesi kuvvetle muhtemeldir.

Batılı ülkelerin Türk şirketlerinin önüne koyduğu engellere rağmen Türk savunma sanayi oldukça iyi bir performans sergiliyor. 2002 ve 2020 yılları karşılaştırıldığında ihracatın 248 milyon dolardan 3,1 milyar dolara, proje sayısının 700'ü (2002'de 65 idi) geçtiği, cirosunun 1.062 milyar dolardan 10,8 milyar dolara yükseldiği ve proje bütçesinin 5,5 milyar dolardan 60 milyar dolara yükseldiği görülebilir (SSB, 2020). Ayrıca 2020'de yedi Türk şirketi 'Defense News Top 100' listesinde yer aldı (Daily Sabah, 2020). Dahası, Türkiye'nin silah ihracatı 2020'de ithalatı geçti. Dolayısıyla Türkiye'nin, 3 milyar doları aşan ihracat geliri ile bir silah ihracatçısı olduğu sonucuna varılabilir. Türkiye'nin diğer beş ülke ile olan savunma sanayi ticareti aşağıdaki tabloda görülebilir.

ÜLKE	**MİKTAR (Milyon USD)**
KATAR	186.168,28
AZERBAYCAN	88.675,98
PAKİSTAN	40.175,23
MALEZYA	22.794,85
KUVEYT	547,68
TOPLAM	338.362,02

Tablo 1: Türkiye'nin Diğer Beş Ülkeye İhracatı

Kaynak: TİM, 2020

Görüldüğü üzere toplam miktar 338.362 milyon $ veya Türkiye'nin toplam ihracatının %10'u kadar. Fakat milyarlarca dolar değerindeki büyük siparişlere rağmen silah ticareti hala istenen seviyede değil.

Pakistan'a gelince; Hindistan ile Keşmir'den kaynaklanan düşmanlık onu bir nükleer güç haline getirdi. Şu anda Pakistan'ın 160 atom bombasına sahip olduğu tahmin ediliyor. Ayrıca 50 km ile 2.750 km arasında değişen menzillere sahip füzeleri bulunmaktadır. Pakistan, ABD yapımı F-16 jetlerinin yanı sıra, bütçeye uygun uçaklar olarak adlandırılan J-17 uçaklarını Çin ile birlikte üretiyor (Eurasian Times, 2020). J-17'ler Amerikan ve Rus jetleriyle kıyas bile edilemez ama analistler yine de etkili bir jet olduğunu söylüyor. Pakistanlılar jetlerin yanı sıra, tanklar, karadan havaya ve karadan karaya füzeler ve diğer birçok silah üretmek için Çin ile işbirliği yapıyor. Pakistan'ın silah ithalatının % 70'inden

fazlası Çin'den yapılıyor. Bu nedenle Pakistan Çin'e oldukça bağımlıdır. Ancak Pakistan nükleer silahlar ve balistik füzeler sayesinde altı ülke arasında en yıkıcı silahlara sahip ülkedir. Ayrıca Pakistan, diğer ülkelere J-17 jetleri de dâhil olmak üzere yıllık 500 milyon dolarlık silah ihracatı yapıyor. Yine de bu başarı devlet harcamalarının neredeyse % 20'sinin silah üretimi ve tedarikine gittiği gerçeğini değiştirmiyor.

Malezya ile ilgili olarak; Egemenliğine yönelik yakın tehditleri yoktur, ancak Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanan Savunma Beyaz Kitabına (DWP) göre (1) büyük güçlerle olan belirsiz ilişkiler, (2) Güneydoğu Asya'nın sorunlu devletleriyle olan komşuluk ve (3) terörizm gibi geleneksel güvenlik tehditleri yerli silah sanayisini gerekli kılmaktadır (Malezya Savunma Bakanlığı, 2020: 21). Bu nedenle Malezya'nın düşük maliyetlerle gelişmiş silahlar edinmesi elzem olmuştur. Hâlihazırda yabancı savunma şirketleriyle ortak projeler var, ancak ithal silahlara bağımlı olması ve önemli bir silah üretimi ve ihracatı olmaması daha yapılacak çok şeyin olduğunu gösteriyor. Öte yandan Azerbaycan, Dağlık Karabağ bölgesinin Ermeni işgali altında olması ve savaşın yeniden başlaması nedeniyle ordusunu güçlendirmeye çalışıyor. Azerbaycan, eskiden silah tedariğinde Rusya'ya bağımlı iken, şimdilerde tedarikçilerini çeşitlendirmiş ve başta İsrail ve Türkiye'den gelişmiş silahlar satın almıştır. Azerbaycan savunma sanayisi zorluklara rağmen 2019'da 150 milyon dolarlık yerli silah üretmiştir (Karimli, 2020). Yerli askeri üretim 2006 ile 2017 arasında kırk kat genişledi (Rzayev, 2018). Azerbaycan, sayıca az da olsa bazı ürünlerini ihraç da etmektedir.

Kuveyt'e gelince; Bu körfez ülkesi 1990'da Irak işgalinden çok zarar gördü ve 2020 itibariyle komşularla sorunlar devam ediyor. Bir Kuveyt vatandaşı, ülkesinin özellikle olası bir Suudi işgalinden korktuğunu söyledi. Kuveyt 2019'da ordusu için 6,9 milyar dolar harcadı ki bu rakam böyle küçük bir ülke için çok büyük bir miktardır. Kuveytliler ayrıca yakın dönemde ABD, İngiltere ve Türkiye ile askeri anlaşmalar imzaladılar. Öte yandan silahları çoğunlukla ABD menşelidir. Son olarak Katar, düşman komşular arasında sıkışıp kaldığı için güçlü bir orduya ihtiyaç duyuyor. Katar 2017 yılında Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır tarafından ablukaya alındı ve abluka 2020 itibarıyla halen devam ediyor. Katar'ın eski Dışişleri Bakanı El Attiye bir röportajında ablukacıların Katar'ı işgal edip BAE'ye vermeyi planladıklarını söyledi. Katar az kalsın egemenliğini kaybetmek üzereydi ve söz konusu tehlike halen devam etmektedir. Katar devleti düşmanları caydırmak için Amerika ve Fransa'ya yeni jetler, İtalya'ya korvetler ve Türkiye'ye insansız hava araçları ve zırhlı siparişleri verdi. Bu küçük devlet güvenliği için tamamen diğer ülkelere bağımlı durumda.

Savunma Sanayisinde İşbirliği İhtiyacı

Rakamlara bakıldığında sadece Türkiye'nin yabancı silahlara daha az bağımlı olduğu, Pakistan'ın ise en yıkıcı silahlara, yani atom bombalarına sahip olduğu görülebilir. Altı ülke, orduları için milyarlarca dolar harcıyor. Global Fire Power.com'a göre 2019 yılında ülke bazında toplam yıllık savunma harcamaları Tablo 2'deki gibiydi.

Dünya Sırası	**Ülke**	**Miktar**
18	Türkiye	$19 milyar
24	Pakistan	$11.4 milyar
36	Kuveyt	$6.8 milyar
38	Katar	$6 milyar
51	Malaysia	$4 milyar
60	Azerbaycan	$2.8 milyar
	Toplam	$49.8 milyar

Tablo 2: Ülkelere Göre Toplam Yıllık Savunma Harcaması

Kaynak: Global Fire Power.com, 2020

Görüleceği üzere altı ülke, orduları için yıllık 50 milyar dolar harcıyor. Silahlar yerli olarak üretilirse, silahlar için harcanan miktar azaltılabilir. Bu çalışma, silah bağlamında hiçbir ülke kendi kendine yeterli olmadığı için güçlerini birleştirebileceklerini ve ortak üretime başlayabileceklerini savunuyor.

Aslında bu ülkeler zaten ağırlıklı olarak ihracat ve ithalat ve bazı ortak silahlanma projeleri ile işbirliği yapıyorlar. Örneğin Pakistan, Karaçi'de Türk firması ile işbirliği içinde 17.000 tonluk bir savaş gemisi üretiyor. Ayrıca Pakistan, toplam değeri 3 milyar dolar olan 4 korvet ve 30 ATAK helikopteri sipariş etti. Türkiye ayrıca Pakistan'dan mühimmat ve 52 Mushshak eğitim uçağı satın aldı. Azerbaycan ise Türkiye'den füze, piyade tüfeği, obüs ve daha birçok silah satın alırken, karşılığında da mühimmat ve zırhlı araçlar satıyor. Malezya'ya gelince; Türkiye'nin FNSS şirketi ve Malezyalı Deftech şirketi Malezya'da ortak tank üretiyor. Yahya ve Mahomed vd. (2019), bu işbirliğini Malezya'ya teknoloji aktardığı için Kuala Lumpur hükümeti için bir başarı hikâyesi olarak görüyor. Malezya Başbakanı Mahattir Muhammed 2019'da Türkiye'yi ziyaret ettiğinde 12 Türk şirketi Malezyalı şirketlerle anlaşma imzaladı. Öte yandan Kuveyt Türkiye'den silah satın almanın yanı sıra Türkiye'nin burada bir askeri üs kurmasını sağlayan bir askeri anlaşma da imzaladı. Son olarak Katar, Türk silahlarının diğer beş ülke arasında en büyük müşterisi. Katar, Türkiye'den insansız hava araçları, zırhlı araçlar ve mühimmat satın alıyor. Katar'da ayrıca 5.000 kişilik Türk askeri üssü

var. İki ülke arasındaki silah ticaretinin yanı sıra, Katar zırhlı araçlar ve tanklar üreten BMC şirketinde % 49 hisseye sahip.

Bu çalışma, işbirliğinin birkaç yolla artırılabileceğini savunuyor. Birincisi, Türkiye'de daha fazla proje olduğu için diğerleri devam eden projelere, diğer ülkelerle sürdürdükleri ortak projelerini devam ettirmek suretiyle yatırım yapabilir. Örneğin, TF-X jet projesinin yeni yatırımcılara ihtiyacı var. Kuveyt ve Katar mali yatırım yapabilirken, jetin bazı kısımları Pakistan, Azerbaycan ve Malezya savunma şirketlerine yaptırılabilir. Dronelar, füzeler, tanklar ve savaş gemileri için de işbirliği olabilir. Örneğin Pakistan, Türkiye'nin füzelerinin menzilini artırmasına yardım ederken, Türkiye karşılığında Pakistan'ın denizcilik sektörünü destekleyebilir. Böylesine büyük bir işbirliği, aynı anda altı ülkeye yaptırım uygulamaya cesaret edemeyecekleri için kritik bileşenlerin tedarikçilerini de caydıracaktır. Aslında, bu altı ülke işbirliği yapsa bile, motorlar gibi bazı önemli parçaları üretemeyebilirler. Ancak, pazar sayısı bir değil altı olacağı için derin bir işbirliği, tedarikçileri kritik parçaları satmaya teşvik edebilir. Öte yandan, böyle bir işbirliği, altı çekirdek ülkenin diğer ülkelerle işbirliğini keseceği anlamına gelmez. Tedarikçilerdeki ve işbirliğindeki çeşitlilik faydalı olduğu için mevcut tedarikçilerle ticaretlerini sabit tutmaya ve hatta artırmaya devam edebilirler. Yine de altı ülkeden oluşan savunma işbirliği muhtemelen daha kalıcı olacak, maliyetleri düşürecek ve ilişkileri derinleştirecektir.

Sonuç

Bu çalışma Türkiye, Pakistan, Malezya, Azerbaycan, Kuveyt ve Katar'ın askeri durumunu analiz etti ve altı ülke arasında sonuç olarak askeri savunma işbirliği önerdi. Çalışma, mezkûr ülkeler birbirlerine birçok konuda yakın oldukları için üretim maliyetlerini düşürmek, gelişmiş silahlara sahip olmak ve siyasi ilişkilerini güçlendirmek için ortak silahlanma projeleri geliştirebileceklerini savunuyor. Ayrıca, altı ülkeden beşi ya terörizmle ya da düşman komşularla mücadele ettiği için bir savunma işbirliğinin gerekli olduğunu ileri sürüyor. Çalışma, Kuveyt ve Katar için mali katılımı ve Türkiye, Pakistan, Azerbaycan ve Malezya için parçaların üretimini önermektedir. Öte yandan, altı ülke arasında olmayıp diğer ülkelerle devam eden silah ticaretini ve ortak üretimi de dışlamıyor. Çalışma ayrıca söz konusu ülkelerin dışındaki diğer Müslüman ve gayrimüslim devletlerin katılımını da memnuniyetle karşılamaktadır. Fakat yine de ortak yanları çok olan ülkelerin uzun vadeli işbirliklerinde daha başarılı olacağını savunuyor.

Kaynakça

Callaghan T. A. (1975). US-European Economic Cooperation in Military and Civil Technology. Washington: Georgetown University Press.

Daily Sabah (2020). 7 Turkish Defense Firms Listed Among World's Top 100. https://www.dailysabah.com/business/defense/7-turkish-defense-firms-listed-among-worlds-top-100 (Erişim Tarihi: 1 Eylül 2020).

Eurasian Times (2020). Five Chinese Supplied Weapons to Pakistan That Pose a Big Threat to India. https://eurasiantimes.com/five-chinese-supplied-weapons-to-pakistan-that-pose-a-big-threat-to-india/ (Erişim Tarihi: 5 Eylül 2020).

Fiott, D. (2015). European defence-industrial cooperation: From Keynes to Clausewitz. Global Affairs, 1(2): 159-167, DOI: 10.1080/23340460.2015.1032157.

Globalfirepower.com (2020). Defense Spending By Country (2020). https://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.asp (Erişim Tarihi: 10 Eylül 2020).

Harutyuntyan, D.E. and Davtyan A.G. (2019). Issues of International Cooperation in Defense Industry: Critical Review. Ars Administrandi, 11(2): 287-305.

Karimli, I. (2020). Azerbaijan Sees Uptick in Military Production Amid Strong Local and Foreign Demand. https://caspiannews.com/news-detail/azerbaijan-sees-uptick-in-military-production-amid-strong-local-and-foreign-demand-2020-4-13-25/ (Erişim Tarihi: 6 Eylül 2020).

Khan, A. (2005). Sudanese Honour Warriors Who Fell Fighting British. https://sudantribune.com/spip.php?article11447 (Erişim Tarihi: 6 Eylül 2020).

Malezya Savunma Bakanlığı (2020). Defence White Paper. http://www.mod.gov.my/images/mindef/article/kpp/Defence%20White%20Paper.pdf (Erişim Tarihi: 18 Eylül 2020).

Rzayev, A. (2018). Assessing Azerbaijan’s Indigenous Defense Industry Capabilities. https://www.thedefensepost.com/2018/05/07/azerbaijan-defense-industry-indigenous-opinion/ (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2020).

SSB (2020). Evolution of Turkish Defense Industry. https://www.ssb.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2020).

İsveç Savunma Bakanlığı (2013). International Defence Cooperation, Efficiency, Solidarity, Sovereignty. https://www.government.se/contentassets/5c39a5fe2c2745f18c8e42322af4fbc4/interna

tional-defence-cooperation---efficiency-solidarity-sovereignty (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2020).

TIM (2020). Ihracat Rakamları. https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari (Erişim Tarihi: 7 Eylül 2020).

Weiss, M. and Biermann, F. (2018). Defence Industrial Cooperation. In The Handbook of European Defence Policies and Armed Forces, Meijer H. and Wyss, M. (Eds.). Oxford: Oxford University Press.

Yahya, M.N. and Mahomed A.S.B. et al (2019). Malaysia's Defense Industry: Will It Has More Solid Presence and Become Competitive Locally and International Market. International Journal of Advanced Science and Technology, 28(16): 426-436.

Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Türkiye'nin Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'de Karasuları ve Kıta Sahanlığı Hakları

Dr. Öğ. Üyesi Fehmi Ağca
Üniversitesi Post Kolonyal Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
fehmi.agca@uskudar.edu.tr

Özet

Türkiye'nin Ege Denizindeki sınırları 1923 Lozan ve 1947 Paris Antlaşmalarıyla belirlenmiştir. 1982 BM Deniz Hukuku Antlaşması'na göre, karasuları 12 deniz miline kadar uzatılabilir. Ancak, bu prensip, karşı kıyı devletinin önünü kapatmama gibi hakkaniyet ilkeleri ile sınırlanmaktadır. Ege Denizi'nde Türkiye ve Yunanistan'ın karasuları halen 6 mildir. 1995 yılında, Türkiye, Yunanistan'ın karasularını 12 deniz miline çıkarmasını savaş sebebi olarak ilan etmiştir. Türkiye adaların kıta sahanlığı olmadığını savunmaktadır. Yunanistan tam tersini iddia etmektedir. Uluslararası Adalet Divanı'nın birçok kararı Türkiye'nin tezini desteklemektedir.

Bu çalışmada, Türkiye ve Yunanistan arasında karasuları ve kıt'a sahanlığı ile ilgili sorunlar, uluslararası hukuk ışığında değerlendirilecek ve adil bir çözüme ulaşılabilmesi için bazı öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Karasuları, kıta sahanlığı, adalar, Doğu Akdeniz, Ege Denizi

Giriş

1911'de İtalya, Osmanlı topraklarını kolonize etmek için Libya'yı işgal etmiştir. Osmanlı ordusu, İtalyan saldırganlığına karşı güçlü bir direniş göstermiş ancak daha sonra İtalya, Osmanlı ordusunu Libya'dan çekmeye zorlamak için On İki Ada'yı işgal etmiştir. Libya-Osmanlı Savaşı'nın sonunda, Uşi Anlaşması 18 Ekim 1912'de imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre, Trablusgarp ve Bingazi otonom bölgeler haline gelecek ve Osmanlı Devleti güçlerini Libya'dan çekecektir. Buna karşılık İtalya, Rodos'u ve İki Ada'yı Osmanlı Devleti'ne geri verecektir. Osmanlı Devleti, Balkan Savaşı başladığı ve Osmanlı Devleti'nin adaları Yunan işgaline karşı savunmak için yeterli donanma gücüne sahip olmadığı için adaları geçici olarak İtalyan egemenliğine bırakmayı da kabul etmiştir.

Balkan Savaşı sırasında Yunanistan, 1912'de Ege Denizi'ndeki diğer adaları işgal etmiştir. Birinci Balkan Savaşı'nın sonunda Osmanlı Devleti, 30 Mayıs 1913'te Londra Antlaşması'nı imzalamış ve Ege Adaları kararını büyük devletlere bırakmış ve adalar üzerindeki egemenliğini kaybetmiştir. 14 Kasım 1913'te imzalanan Atina Antlaşması ile

büyük devletler, Meis adası dışındaki Oniki Adayı İtalya'ya, Gökçeada ve Bozcaada hariç diğer Ege Adalarını Yunanistan'a bırakmaya karar vermişlerdir. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'nda, Atina Antlaşması'nın kararları bir farkla kabul edilmiştir. Oniki Ada ve Meis Adası İtalya'ya bırakılmış Gökçeada ve Bozcaada hariç, diğer Ege Adaları Yunanistan'a bırakılmıştır. Lozan Antlaşması'nın önemli maddelerinden biri bu adaların silahsızlanması olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru, Almanya gizlice On İki Ada'yı Türkiye'ye teklif etmiştir. Türk Hükümeti bu teklifi kabul etmemiş ve İngiltere Başbakanı Churchill, Türkiye'yi müttefik kuvvetler tarafında savaşmaya ikna etmek için 30 Ocak 1943'te Adana'da Türkiye Cumhurbaşkanı İnönü ile bir araya gelmiştir. Bu dönemde Balkanlar Alman, Adalar Denizi İtalyan, Kıbrıs, Suriye ve Irak İngiliz egemenliği altında bulunmaktadır. Churchill'e göre, müttefik kuvvetler güneyden Balkanlar'daki Alman kuvvetlerine Türkiye ile birlikte saldırırken, Sovyet kuvvetleri kuzeyden saldırırsa, Almanya'nın yenilgisi daha kolay olacaktır.[35] Adana toplantısı 2 gün sürmüş ve toplantı sırasında Churchill üç aşamalı bir plan önermiştir:

- Türk ordusunu modern silahlarla donatmak,
- Müttefik kuvvetlerin Türk topraklarını ve üslerini kullanmasını sağlamak,
- Türkiye'nin müttefik kuvvetler tarafında savaşa katılmasını sağlamaktır.

Toplantı, Türkiye'nin Türk askeri güçlerinin modernizasyonu için gerekliliklerini yerine getirme ve bu amaç için ortak bir plan hazırlama kararlarıyla sona ermiştir. Toplantıda Türkiye 258 uçak gemisi talep etmiş ve bu uçakların sadece %57'si verilmiştir. Ancak kısa sürede bakım ve işletme sorunları ortaya çıkmış Türk uçaklarının çoğu işlevsiz hale gelmiş ve sadece yarısı operasyonel hale olarak kullanılabilmiştir.[36]

03 Aralık 1943'te Türkiye Cumhurbaşkanı İnönü, Kahire'de Churchill ve Roosevelt ile bir araya gelmiştir. Toplantı sırasında Churchill, Türkiye'nin 1944 sonbaharında savaşa gireceğini umduklarını, aksi takdirde umutlarını tamamen kaybedeceklerini söylemiştir. İnönü, esas olarak savaşa girmeyi kabul ettiğini, ancak iki koşulun tam olarak yerine getirilmesi için ısrar ettiğini belirtmiştir. Birincisi, Türkiye'nin katılımıyla ortak bir askeri plan hazırlamak ve Türkiye'nin onayı olmadan uygulamamaktır. İkincisi, Türkiye'ye bölgenin siyasi geleceği hakkında bilgi vermektir. İnönü, Türk ordusuna gerekli miktarda silah, araç ve teçhizat sağlama konusunda da ısrar etmiştir. Roosevelt ve Churchill bu şartları kabul etmiş

---

[35] Osman Yalçın, "İkinci Dünya Savaşında İsmet İnönü ve Churchill Arasında Yapılan Adana Görüşmesi", 2011, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S 47, Bahar 2011, s. 701-731.
[36] Yalçın, p.725

ve bu rotadaki delegasyonlar tarafından müzakerelerin devam etmesi için bir karar verilmiştirBuna ek olarak, İtilaf kuvvetlerinin olası operasyonları için Adana'da İncirlik hava üssü inşa etmeye karar verilmiş, ancak inşaat İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamıştır. Türkiye, Müttefiklerin Ege Adalarını ve Suriye'nin bazı bölgelerini Türkiye'ye verme önerisini kabul etmemiştir. Türkiye, diğer ülkelerin toprakları üzerinde herhangi bir iddiada bulunmadığını açıklamıştır.[37]

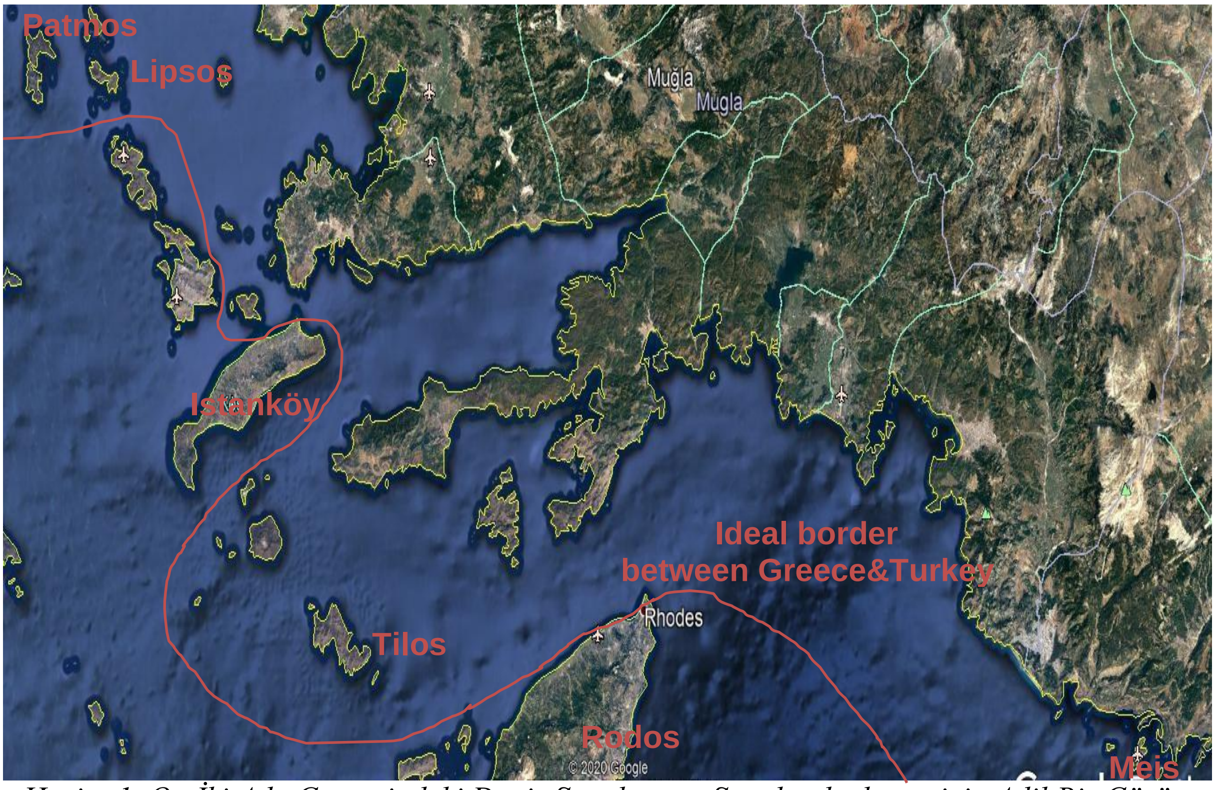
1 Nisan 1944 tarihinde ABD, Türkiye'ye yapılan yardımı durdurmuştur. Churchill, 1943'te Türkiye'ye toplam 20 milyon sterlin İngiliz ve Amerikan yardımının verildiğini ve Türkiye'nin Şubat veya Mart 1944'te savaşa katılmasını umduklarını, en azından Müttefik kuvvetlere üs tahsis ettiklerini açıklamıştır. Bunlar sonucunda hiçbir şey olmadığını belirterek umutlarını kaybetmişler ve artık Türkiye'yi desteklemeyeceklerini beyan etmişlerdir.[38]

Türkiye, Şubat 1945'e kadar tarafsız olmayı tercih etmiş ve kazanan taraf netleşince, Türk Hükümeti Birleşmiş Milletler'in kurucularından biri olmak için 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiştir. Bazı ulusal çıkarlar bedel ödemeden korunamaz. Bu bağlamda, Türkiye, özellikle Ege Denizi'nde ulusal çıkarlarını ve güvenliğini korumak için tüm riskleri dikkate almalı ve savaşa girmeliydi. Türkiye On İki Ada'yı yeniden kazanmak için tarihi bir şansı kaybetmiştir.

1947'de İngiliz Hükümeti, On iki Ada'nın geleceğini tartışmak üzere Türkiye'yi Paris Konferansına katılmaya davet etmiş ve Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın katılmasını tavsiye etmiştir. Ancak İnönü, konferansa katılmayı kabul etmemiş ve Türkiye'nin savaşa girmediği için savaşın sonuçlarından yararlanamayacağını belirtmiştir. Türkiye Paris Konferansına katılmış olsaydı, büyük olasılıkla On iki Ada Türkiye'ye tamamen verilmeyecektir. Ancak, Meis, Sombeki, Tilos, Nisiros, Patmos ve Lipsos ve Türkiye kıyılarına çok yakın olan bazı küçük adalar Türkiye'ye verilecektir. On İki Ada nüfusunun büyük çoğunluğu Yunan'dır. Ancak, sadece demografik durumu dikkate alarak karar vermek adalete aykırıdır. Örneğin, Batı Trakya'daki Türk nüfusunun büyük çoğunluğuna rağmen, bu bölge Lozan Antlaşması'nda Yunanistan'a bırakılmıştır. Bu, nüfusun On İki Ada'yı Yunanistan'a bırakmak için bir gerekçe olamayacağını açıkça göstermektedir. Öte yandan, o zamanlar Rodos ve İstanköy Adaları'nda 10.000'den fazla Türk halkı yaşamaktadır. Lozan Antlaşması'nda Türk ve Yunan halkının mübadelesine karar verilmiştir. Benzer şekilde, Rodos ve Istanköy adalarında yaşayan Türk halkını Meis, Sombeki, Nisiros, Tilos, Patmos ve Lipsos adalarında

[37] William Hale, Çev. Petek Demir, Türk Dış Politikası 1774-2000, Mozaik Yayınları, İstanbul, 2003
[38] Güngör Cebecioğlu, "İkinci Dünya Savaşı ve Türk Silahlı Kuvvetleri", 6'ncı Askeri Tarih Semineri I, İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye, 20-22 Ekim 1997-İstanbul, Gnkur. Basımevi, Ankara, 1998

yaşayan Yunan halkıyla mübadele etmek için bir anlaşma yapılabilir. Bu durumda, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ideal deniz sınırı, aşağıdaki haritada gösterildiği gibi turuncu çizgiyi takip edecektir. Böyle bir anlaşma, Ege Denizi'ndeki karasuları ve kıta sahanlığı ile ilgili çatışmaların yükselmesini önleyebilecektir.

Harita 1. On İki Ada Çevresindeki Deniz Sınırlarının Sınırlandırılması için Adil Bir Çözüm Önerisi

Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'de Türkiye ve Yunanistan arasındaki temel sorun alanları sırasıyla aşağıdaki listeye göre gözden geçirilecektir;

- Karasularının Sınırlandırılması
- Doğu Ege Adalarının Silahsızlandırılması
- Ege Denizi'nde Bazı Adaların Belirsizliği
- Kıta Sahanlığının Sınırlandırılması

Karasularının sınırlandırılması

UNCLOS'UN 3. maddesine göre, karasularının genişliği 12 deniz milini (nm) geçemez. İki devletin kıyıları birbirine zıt veya bitişik ise, UNCLOS'UN 15.maddesine göre karasularını orta çizginin ötesine uzatamazlar. Bununla birlikte, karasularının sınırlandırılması için özel koşullar söz konusu olduğunda bu ilke kullanılamaz.[39]

[39] United Nations Convention on the Law of Sea, 1982.

Lozan Antlaşması ile Ege Denizi'ndeki toprak suları 3 nm olarak belirlenmiştir. Yunanistan, karasularını 1936'da 6 nm'ye genişletmiş ve İngiltere, Yunan karasularının genişlemesine itiraz etmiştir. Türkiye, yaklaşan Dünya Savaşı nedeniyle bu duruma itiraz etmemiştir. O zaman, Yunanistan ve Türkiye İtalya tarafından tehdit edilmektedir. Atatürk, savaşın dışında kalması gereken istikrarlı, tarafsız ve barışçıl bir Balkanlar kurmak istemiştir.

Türkiye 1964 yılında karasuları yasasını kabul etmiştir. Bu Kanunun ilk maddesine göre, Türkiye'nin karasuları 6 nm'dir. Türkiye, Ege karasularını Ege Denizi'nde 6 nm'ye çıkardığında, Yunanistan bu genişlemenin Yunan balıkçılık uygulamalarına müdahale ettiğini savunarak itiraz etmiştir. Bu yaklaşım, Yunanistan'ın tüm Ege Denizi'ni göl olarak kabul ettiğini açıkça göstermektedir. Yasanın 2. maddesi, karasularının 6 nm'den daha uzun olması durumunda, karasularının karşı kıyı devletinin karasularının uzunluğuna göre belirleneceğini belirtmektedir. Böylece Türkiye, Karadeniz ve Akdeniz'de 12 nm karasularını kabul etmiştir.[40]

Yunan karasuları Ege Denizi'nin yüzde 43,5'ini kaplarken, Türk karasuları sadece yüzde 7,5'tir. Yunanistan karasularını 12 nm'ye kadar uzatırsa, Ege Denizi'nin yüzde 71, 5'i Yunan egemenliği altında olacak, Türk karasuları ise sadece yüzde 8,7 olacak. Açık denizler de yüzde 49 'dan yüzde 19,7'ye düşürülecek. Bu koşullar altında, uluslararası dolaşım Yunan makamlarının iznine tabi olacaktır. Normalde, tüm devletlerin gemileri diğer devletlerin karasularına masum geçiş hakkına sahiptir. Askeri gemiler ve denizaltılar için kıyı devleti ek kısıtlamalar getirebilmektedir. Yunan karasuları Ege Denizi'nde 12 nm'ye genişletilirse, İstanbul veya İzmir'den gelen Türk askeri gemileri masum geçiş kısıtlamalarına ve Yunanistan'ın Akdeniz'e ulaşması için ek düzenlemelere tabi olacaktır.

1976'da Cumhurbaşkanı Fahri Koruturk'un konuşmasından bahsetmeye değerdir. Ege'nin Anadolu'nun bir uzantısı olduğunu ve başka bir ülkenin iç denizine dönüştürülmesine asla izin verilmeyeceğini söylemiştir. Bu, Türkiye'nin Ege Denizi'ndeki hayati çıkarları koruma konusundaki kararlılığının açık bir işaretidir.

1995 yılında UNCLOS'U onayladıktan sonra, Yunan hükümeti Yunanistan'ın karasularını her zaman 12 nm'ye kadar genişletme hakkına sahip olduğunu açıklamış bunun üzerine aynı yıl Türk Parlamentosu, Yunan karasularının 6 nm'den fazla uzatılmasının casus belli olduğunu açıklamıştır.

Yunan Adaları, Türk kıyılarının büyük bir bölümünü kapatmakta ve Türkiye'nin seyrüsefer özgürlüğünü kısıtlamaktadır. UNCLOS'UN 7(6) maddesine göre, tecavüz etmeme

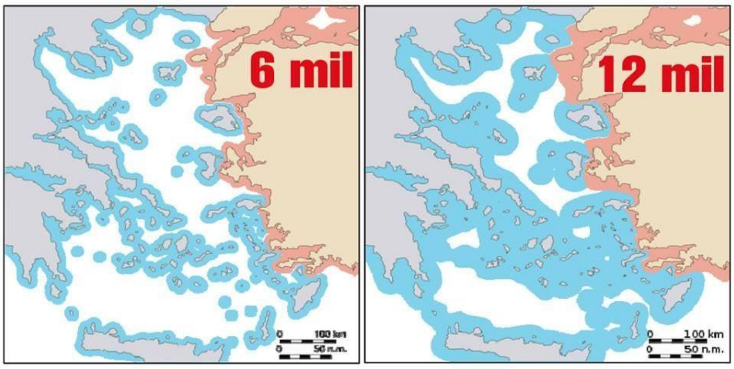
[40] Turkish law of territorial waters, 1964.

ilkesi, herhangi bir devletin deniz alanlarının başka bir devletin uluslararası sulara çıkışını önlememesini gerektirmektdir. Ege Denizi'nde serbest dolaşım için bir koridorun bulunması, Türkiye'nin güvenliği için hayati önem taşımaktadır. Ege Denizi'ndeki 6 nm'lik karasularının mevcut durumu göz önüne alınırsa, Türkiye, biri Mikonos ve Ikaria arasında, diğeri Kerpe ve Rodos Adaları arasında olmak üzere iki dolaşım koridorunu kullanabilmektedir. Yunanistan karasuları 6 nm'yi aşarsa, Türkiye Yunan karasularından geçmeden açık denizlere ve Akdeniz'e ulaşamaz.

Finlandiya Körfezi'nde de benzer bir durum bulunmaktadır. Rus şehri St. Petersburg, körfezin doğu ucunda yer almaktadır. Finlandiya, körfezin diğer bölgelerinde 12 nm'yi kabul etmesine rağmen, Rusya'nın Baltık Denizi'ne serbest erişim sağlamak için körfezin bu bölümünde karasularını 3 nm olarak sınırlamıştır. Benzer şekilde, Kore Cumhuriyeti ve Japonya, serbest geçiş sağlamak için Kore Boğazı çevresindeki karasularını 3 nm'ye indirmiştir.[41]

Ege Denizi'ndeki karasularının 6 nm'den fazla uzatılması, Türkiye'nin kıta sahanlığı alanlarını da kısıtlayacaktır. Bu sayede Yunanistan daha fazla kıta sahanlığı alanı elde etmeyi hedeflemektedir. Bu kesinlikle uluslararası hukuka aykırı olarak Türkiye'nin haklarına tecavüz etmektir.

Türkiye kıyılarına çok yakın olan ve Türk sahilinin büyük bir bölümünü kapatan yüzlerce ada bulunmaktadır. Bu özel koşullar altında Ege Denizi, diğerlerinden tamamen farklı bir çözüm gerektiren bir eşsiz bir denizdir. Ege Denizi'ndeki bölge suları, 6nm ve 12 nm durumunda aşağıdaki haritada gösterilmiştir.

Harita 2. 6nm ve 12 nm durumunda Ege Denizi'nde Karasuları[42]
Kaynak:
https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/8gh05c/the_aegean_dispute_turkish_claim_of_6_nautical/ (26.10.2020)

[41] Ortolland, p.6
[42]

Yunanistan, Türkiye ve Ege Denizi'ndeki üçüncü devletlerin çıkarlarını korumak için, adil bir çözüm olarak, Doğu Ege'nin bazı bölgelerindeki Karasu sınırları, serbest dolaşım ve uçuşa koridorlar sağlamak için 3 nm'ye düşürülmelidir.

Bazı Yunan bilim adamları, Türkiye ile Yunanistan arasındaki deniz alanlarının sınırlandırılmasıyla ilgili çatışmaları çözmek için olumlu ve barışçıl bir yaklaşıma sahiptir. Örneğin, eski bir Yunan diplomat olan Büyükelçi Byron Theodoropoulos, Yunanistan'ın Türk Boğazları"ndan Akdeniz'e doğru hareket eden gemilerin kullanması gereken seyir koridorları etrafındaki Karasu iddiasını azaltmasını önermiştir.;[43]

- "Kıta sahanlığının sınırlandırılması ve sömürülmesi üzerine 30-50 yıl moratoryum,
- 12 nm karasuları sadece Yunan'ın kıta sahanlığı çevresinde,
- Doğu Ege Adaları etrafında 6 nm karasuları,
- Yunan hava sahasını karasularına göre yeniden düzenleyin".

Genel olarak, hava sahası karasuları ile aynı sınırlara sahiptir. Ancak Yunanistan hava sahasını karasularının 10 nm üzerinde kabul etmiştir. Türkiye hava sahasını 6 nm olarak tanımakta ve Yunan hava sahasını 10 nm olarak asla tanımamaktadır. 10 nm'lik Yunan hava sahası, Doğu Ege'deki uçuşu önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Çünkü uçakların masum geçiş hakkı bulunmamaktadır. Şimdiye kadar, Türkiye kıyılarına bitişik Ege hava sahasında birçok olay yaşanmıştır. Yaşanan it dalaşları sonucunda, Mayıs 2006'da bir Yunan ve bir Türk Hava savaş uçağı çarpışmıştır.[44]

Türkiye bu hava sahasına ısrarla itiraz etmiştir. Türkiye bu haksız bölgeyi kabul ederse, açık denizlere serbestçe ulaşamayacaktır. Gerçek bir uzlaşma ancak Yunanistan, karasuları üzerinde eşit uzaklıktaki hava sahasını gerektiren adil bir çözümü kabul ederse korunabilecektir. Çünkü bu, uluslararası hukukun genel kuralıdır ve uluslararası sistemdeki tüm uluslar tarafından uygulanmaktadır. Bu çerçevede Büyükelçi Theodoropoulos'un önerileri Yunan makamları tarafından kabul edilmelidir.

Doğu Ege Adalarının Silahsızlandırılması

1913'ten itibaren, tüm uluslararası anlaşmalar On iki Ada da dahil olmak üzere Doğu Ege adalarının silahlanmasını yasaklamıştır. Semadirek, Limni, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya'nın askerden arındırılması 1914 Londra toplantı kararında belirlenmiştir. Lozan Antlaşması'nın önemli maddelerinden biri adaların silahsızlanması olmuştur. 1947 Paris

[43] John M. Van Dyke, “An Analysis of the Aegean Disputes under International Law”, Ocean Development & International Law, 36:1, 63-117, 2005.*https://doi.org/10.1080/00908320590909088*
[44] Ortolland, p.3 (endnote)

Antlaşması, On iki Ada için silahsızlanma düzenlemesini de tekrarlamıştır. Çünkü bu adalar, Türkiye kıyılarına çok yakın olduğu için Türkiye için güvenlik riskleri yaratmaktadır.

Adaların askerden arındırılması, Türkiye'nin bu Adaları Yunanistan'a bırakması için çok önemli bir şarttı. Lozan Konferansı sırasında Türkiye, Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik saldırılarının olası kullanımını önlemek için Doğu Ege adalarının askerden arındırılması için baskı yapmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında, müttefik kuvvetler Çanakkale Boğazı'na saldırılarını yönlendirmek için Limni Adası'nı bir kullanmışlardır. Yunanistan, 1919-1922 yılları arasında bu Adaları kullanarak Türkiye'yi de işgal etmiştir. Bu nedenle, Doğu Ege adalarının askerden arındırılması düzenlemesi özellikle Lozan Antlaşması ve Boğazlar Sözleşmesi'ne dahil edilmiştir. Bu adaların askerden arındırılmış statüsü korunmazsa, Yunan egemenliği sorgulanabilir hale gelecektir.

1936 Montrö Sözleşmesi'nin önsözü, Tarafların 1923'te Lozan'da imzalanan sözleşmeyi değiştirdiğini belirtmektedir. Yunanistan, Montrö Sözleşmesi'nin Ege Denizi'ndeki adalarının askerden arındırılması yükümlülüğünü iptal ettiğini ileri sürmektedir. Aksine Türkiye, Montrö Sözleşmesi'nin sadece Çanakkale Boğazı'nı korumak için hayati önem taşıyan Gökçeada ve Bozcaada için askerden arındırma rejimini iptal ettiğini belirtmektedir. Montrö Sözleşmesi özellikle Türkiye ve diğer Karadeniz ülkelerinin güvenliğine hitap etmeyi amaçlamaktadır.[45]

1947 Paris Antlaşması'na göre, On iki Ada İtalya'dan Yunanistan'a verilmiştir. Antlaşmanın 14. maddesi, bu adaların askerden arındırılmasına ilişkin yönetmeliği getirmiştir. Yunanistan, Türkiye'nin 1947 Paris Anlaşması'na taraf olmadığı için bu maddenin uygulanmasını talep etme hakkına sahip olmadığını savunmuştur. Türkiye Paris Antlaşması'na taraf olmasa da antlaşmadan etkilenmiştir. Askerden arındırma hükmünün amacı 1947 Paris Barış Antlaşması'nda, Türk boğazlarına güvenlik ve serbest geçiş sağlamaktır. Oniki Ada'nın askerden arındırılmış statüsünün Türkiye'nin güvenliğini sağlamak için tasarlandığı açıktır.[46]

1960'tan sonra Yunanistan, Doğu Ege Adalarında askeri tesisler inşa etmeye başlamıştır. 1964, 1969 ve 1970 yıllarında Türkiye, Lozan Antlaşması'nın 13.maddesinde uygulanan yerel güvenlik güçlerine ilişkin sınırları defalarca protesto etmiş ve göndermede bulunmuştur. Yunanistan, bu eylemlerin sadece yerel polis kapasitesini güçlendirmek için olduğunu belirtmiştir. Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs'taki barış harekâtından sonra Limni, Midilli, Sakiz, Sisam, Istanköy ve Rodos güçlendirilmiş ve binlerce Yunan askeri konuşlandırılmıştır. Yunanistan ayrıca Türkiye kıyılarındaki hemen hemen tüm adalara yeni hava limanları inşa

[45] Dyke, 2005
[46] Ibid, p.74

etmiştir. Türkiye Yunanistan'ın antlaşma yükümlülüklerini ihlal ettiğini her seferinde ilan etmiştir. Öte yandan Yunanistan, bölgedeki artan Türk gücü nedeniyle Lozan Antlaşması ile kurulan askerden arındırma statüsünün eskimiş olduğunu iddia etmiştir. Böylece Yunanistan, BM Tüzüğünün 51. maddesine göre savunma amaçlı Adaları militarize etme hakkını savunmuştur.

Ege Denizi'ndeki Bazı Adaların Belirsizliği

Lozan Antlaşması, Ege Denizi'ndeki bazı küçük adalar, adacıklar ve kayalar üzerinde egemenlik için bir düzenleme oluşturmamıştır. Lozan Antlaşması, Türkiye kıyılarının 3 nm'si içindeki küçük Adaları Türkiye'ye açıkça tahsis etmiştir. 3 nm, o zamanlar karasuları için en çok kabul edilen mesafe olarak kabul edilmiştir. Bugün, karasuları Ege Denizi'nde 6 nm'dir. Bu nedenle, Türkiye, 6 nm karasularında bazı isimsiz adalar, adacıklar veya kayalar üzerinde egemenliğe sahip olmalıdır. Örnek olarak, Türkiye'nin karasularında Kardak ve Imia düşünülmelidir. Ancak, Girit'in güneyindeki Gavdos ve Gavdopula Adaları üzerindeki Türk iddiası daha zayıftır. Bitişiklik, bağımlılık, süreklilik ve idari kontrole dayanan Yunan iddiası daha güçlü kabul edilebilir.[47].

Bu küçük Adaların ve kayaların egemenliğini belirlemek amacıyla adil bir çözüme ulaşmak için, Türkiye ve Yunanistan, Türkiye kıyılarını kapatmamak gibi eşitlik ilkesini dikkate alarak bir uzlaşma ya da uluslararası mahkemeye gitmelidir. Bu adaların egemenliği için adil bir çözüm, Ege Denizi'ndeki karasularının sınırlandırılmasını olumlu yönde etkileyecektir.

Kıta Sahanlığının Sınırlandırılması

Truman kararlarının 28 Eylül 1945'te ilan edilmesiyle, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru kıta sahanlığı kavramı gelişmeye başlamıştır. Kıta sahanlığı yasal kavram olarak ilk defa 1958'de tanımlanmıştır. 1969 Kuzey Denizi kıta sahanlığı davaları, UAD tarafından kararlaştırılan ilk dava olmuştur. Bu durumda, mahkeme doğal uzatma süresini kullanmıştır. Ayrıca, sahilin yapılanması, kıtanın psişik yapısı ve kaynakları ve eşitliği korumak için orantılılık ilkesi gibi diğer bazı faktörlerden de bahsetmiştir. Birçok kararda, UAD, deniz alanlarının sınırlandırılması için tek kriter olarak eşitliği kabul etmemiştir.[48]

Kıyıdaş devletler arasındaki kıta sahanlığının sınırlandırılması için adil bir çözüm elde etmek, UAD Tüzüğü'nün 38.maddesinde belirtildiği gibi uluslararası hukuka dayalı bir anlaşma ile belirlenecektir.1982 UNCLOS'tan bu yana, UAD, bitişiklik, kıyı yapılandırması,

[47] Ibid, p.95-96
[48] Nevin Aslı Toppare, "A Legal Approach to the Greek Turkish Continental Shelf Dispute at the Aegean Sea", Master Thesis, International Relations Dep, Bilkent University, Ankara, March 2006, p.25

sahilin toplam uzunluğu, yerleşim bölgesi, eşitlik, üçüncü devletlerin çıkarları, doğal uzama, devletlerin uygulamaları ve orantılılık gibi bir dizi faktörü dikkate almaktadır. Eşitlik ilkesinin uygulanmasıyla UAD, adaların kıta sahanlığını azaltma kararlarındaki etkisini kasıtlı olarak azaltmıştır.[49]

Bugün, Yunanistan 1958 Kıta Sahanlığı Sözleşmesi ve 1982 UNCLOS'a taraftır. Türkiye bu sözleşmeleri onaylamamıştır. Bununla birlikte, 1982 UNCLOS hükümlerinin çoğu, uluslararası toplumun genel kabulü, devlet uygulamaları ve UAD kararları nedeniyle tüm Devletleri bağlayıcı olarak kabul etmektedir.[50]

Şimdiye kadar, Ege kıta sahanlığı Yunanistan ile Türkiye arasındaki bir anlaşma ile sınırlandırılmamıştır. 1963'te Yunanistan, karasularının dışında Ege Denizi'nde araştırma çalışmaları yürütmüş ve arama ruhsatı vermiştir. İlk lisanslar Rodos ve Kerpe Adaları çevresindeki alanları kapsamıştır.[51]

1969'dan sonra Yunanistan, Ege Denizi'nin kuzey ve doğu kesiminde arama faaliyetlerine başlamıştır. Yunan hükümeti, Limni Adası'nın karasuları dışındaki yabancı şirketlere lisans vermiştir. 1970 yılında Yunanistan, Sakız, Midilli, Limni ve Semadirek adalarında yeni lisanslar vermiş ve Selanik Körfezi, Limni ve Tasosislands çevresinde sondaj faaliyetlerine başlamıştır.[52]

1973 yılında Türkiye, Ege kıta sahanlığında 27 bölgede arama faaliyetleri yürütmek üzere Türk Devlet Petrol Şirketi'ne (TPAO) lisans vermiştir. Bu aramalar, Türk ve Yunan ana toprakları arasındaki medyan çizgide gerçekleştirilmiştir. [53] Mayıs 1974'te Türkiye, lisanslı bölgelere araştırma gemileri göndermiştir. [54] Yunan hükümeti, Türkiye'nin sismik araştırmalarının bazı Ege adalarının kıta sahanlığını ihlal ettiğini iddia etmiştir. O zamandan beri, Türkiye ile Yunanistan arasındaki gerginlikler giderek artmıştır.

10 Ağustos 1976'da Yunanistan, Birleşmiş Milletler'e başvurmuş ve Ege kıta sahanlığındaki Türk armalarının uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit olduğu iddiasına dayanarak UAD'da bir dava başlatmıştır.[55] Türkiye Yunan iddiaları kıta sahanlığı sınırlarını çizme konusunda herhangi bir anlaşmamız yok çünkü problemli bir süreç olarak başladı diyerek yanıt vermiştir. Türkiye ayrıca Yunanistan'ın Doğu Ege Adalarını militarize

[49] International Boundary Cases: Continental Shelf, 1992, p. 46-47
[50] Toppare, p.32.
[51] Deniz Bölükbaşı, "Turkey and Greece: The Aegean Disputes, A Unique Case in International Law", London: Cavendish Publishing Limited, 2004, p.239
[52] Toppare, p.34
[53] Turkish Official Gazette, 1 November 1973
[54] Faraj Abdullah Ahnish, "The International Law of the Maritime Boundaries and the Practice of States in the Mediterranean Sea", Oxford: Clarendon Press, 1993
[55] United Nations Document S/12167, August 10, 1976

ettiğinden ve Lozan Antlaşması'nı ihlal ettiğinden şikâyet etmiştir. Türkiye daha sonra BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmuş ve Yunanistan'ın bölgede barış ve güvenliği sağlamak için bu Adaları askerden arındırmasını istemiştir.[56]

BM Güvenlik Konseyi, 25 Ağustos 1976 tarihli 395 sayılı kararı kabul etmiş ve taraflar tarafından doğrudan müzakerelerin ve uygun yargı araçları kullanılarak sürecin başlaması çağrısında bulunmuştur.[57] Bu arada Yunanistan, Yunan ve Türk hükümetlerinin tüm arama faaliyetlerinden ve daha fazla askeri eylemden kaçınmaları için nihai bir karara varılana kadar geçici koruma önlemleri için UAD'a başvurmuştur.[58] ICJ, Ege Denizi'ndeki kıta sahanlığı alanlarının tartışmalı alanlar olarak görüldüğünü, bu nedenle Türk faaliyetlerinin Yunan haklarının ihlali olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.19 Aralık 1978'de mahkeme, Yunanistan'ın başvurusu için yargı yetkisine sahip olmadığına karar vermiştir.[59]

Türk ve Yunan temsilciler 2 Kasım 1976'da Bern'de bir araya gelmişlerdir. Her iki devlet de müzakerelerin bir anlaşmaya varmak için iyi niyetle yapılması gerektiği konusunda anlaşmışlardır. Müzakereleri olumsuz yönde etkileyebilecek girişimlerden kaçınmayı ve kıta sahanlığının sınırlandırılmasında ilkeleri tanımlamak için karışık bir komisyon kurmayı kabul etmişlerdir.[60]

Bu kapsamda Ekim 1981'e kadar beş uzman toplantısı yapılmıştır. Ancak, Yunanistan'daki yeni hükümet 1981'de iktidara geldikten hemen sonra diyaloğu durdurmuştur.[61] Yeni Yunan hükümeti, Thassos adası yakınlarındaki açık deniz petrol sahasını kapsayan bir petrol arama lisansı vermiştir. Türk Hükümeti buna derhal yanıt vermiş ve Yunan hükümetinin Bern anlaşması kapsamında bu tür keşif faaliyetlerini yürütmeme yükümlülüklerini hatırlatmıştır1985'te Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu, anlaşmayı tanımayacaklarını ve şartlarına uymayacaklarını açıklamıştır.[62]

Türkiye'nin protestolarına rağmen, Yunan hükümeti planlanan sondaj faaliyetlerini onaylamıştır.[63] Türk araştırma gemisi Piri Reis, Mart 1987'de Ege Denizi'nin uluslararası sularında bilimsel araştırmalara başlamıştır. Piri Reis bir Yunan askeri uçağı tarafından taciz

[56] Toppare, p.45
[57] UN Resolution 396, 1976
[58] ICJ Pleadings, Aegean Sea Continental Shelf Case, p.66
[59] ICJ Reports, 1978, p.78
[60] Bern Agreement, 1976, Articles 8-9
[61] Haritina Dipla, "Greek-Turkish Dispute over the Aegean Sea Continental Shelf: Attempts of Resolution", in Theodore C. Kariotis (Ed.) Greece and the Law of the Sea, The Hague: Kluwer Law International, 1997, pp. 163-164.
[62] Bölükbaşı, p.288-289
[63] Theodore C. Kariotis (ed.), Greece and the Law of the Sea, The Hague: Kluwer Law International, 1997

edilmiş ve 23 Mart 1987'de Türkiye bu konuyu Genel Sekreter Yardımcısının dikkatine sunulmuştur. Türkiye, Yunanistan'ın karasularının dışındaki tüm faaliyetlerden kaçınmasını ve Bern Anlaşması uyarınca Türkiye ile müzakerelere başlamasını istemiştir. 27 Mart 1987'de Türkiye Başbakanı Turgut Özal, Yunanistan kendi karasularının ötesinde sondaj faaliyetlerinden kaçınırsa, Türkiye'nin karasularının ötesinde sismik araştırma yapamayacağını açıklamıştır. Kriz, NATO Genel Sekreteri ve ABD'nin katılımıyla geçici olarak durmuştur. Ardından Yunanistan sondaj faaliyetlerinden çekilmiştir.[64]

Kıbrıs'ın Kıta Sahanlığına Etkisi

2004 yılında, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) münhasır bir ekonomik bölge (MSB) ilan etmiştir. Türkiye bu deklarasyonu kıta sahanlığının ihlali olarak görmüştür. GKRY ayrıca Mısır, Lübnan ve İsrail ile anlaşmalar imzalamıştır. GKRY, adanın etrafındaki 13 arama lisans bölgesi ilan etmiştir. Türkiye, doğal gaz gelirlerinin paylaşılması için KKTC ile bir anlaşma yapılmadığı sürece GKRY'nın sondaj imtiyazları verme hakkına sahip olmadığını savunmaktadır. İlk lisans 2008 yılında ABD şirketi Noble Energy'ye verilmiştir.[65]

Türkiye, KKTC dışındaki diğer kıyı ülkeleriyle deniz alanlarının sınırlandırılması konusunda anlaşma yapmamıştır. 21 Eylül 2011'de Türkiye ve KKTC kıta sahanlığının sınırlandırılması konusunda bir anlaşma imzalamıştır. Türkiye Hükümeti tarafından 29 Haziran 2012 tarihinde onaylandıktan sonra, Türkiye, Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığının coğrafi koordinatlarını belirten BM Genel Sekreteri'ne bir bildirim sunmuştur. Türkiye Dışişleri Bakanlığı da bu anlaşmaya dayanarak kıta sahanlığı sınırlarını gösteren bir harita yayınlamıştır.

GKRY, Kıbrıs Adası çevresindeki gaz birikintilerini Kıbrıs Türk halkı ile paylaşmak istememektedir. Türkiye, petrol ve doğal gaz yataklarının iki toplum arasında adil bir şekilde paylaşılması konusunda ısrar etmektedir. Öte yandan, Yunanistan ve AB, GKRY'nin haksız iddialarını desteklemekte ve adanın Türk halkının haklarını tamamen görmezden gelmektedir.

Bazı yabancı şirketler Kıbrıs Adası çevresinde Doğu Akdeniz'de araştırma faaliyetleri yürütmeye başlayınca, Türkiye bölgeye askeri gemiler göndermiştir. Ocak ayında 2018, İtalyan enerji şirketi ENI'nin bir sondaj gemisi Türkiye tarafından engellenmiştir. Türkiye, ABD'li ExxonMobil şirketini faaliyetlerini durdurması konusunda da uyarmıştır.

Ocak 2019'da GKRY, Mısır, Yunanistan ve İsrail, Ürdün, İtalya ve Filistin Ulusal Yönetimi ile birlikte enerji politikalarını koordine etmek ve bölgesel bir gaz pazarı oluşturmak için Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nu kurmuştur. Türkiye'yi bölgeden izole etmeyi

[64] Ibid, p.164
[65] Valeria Talbot, “Turkey and the West”, George Marshall Fund Policy Paper, No.6, 2020

amaçladıkları açıktır. Mayıs 2019'da Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Kıbrıs'ın batısındaki sularda bir Türk gemisinin sondaja başlayacağını açıklamıştır. Türkiye'nin proaktif politikası, Türkiye ile GKRY ve Yunanistan arasındaki gerginliği artırmıştır. Bölgedeki jeopolitik çıkarlar nedeniyle ABD ve AB bu operasyonu yasadışı olarak değerlendirmiş ve Türkiye'yi operasyonlarını durdurmaya çağırmıştır.[66]

07 Haziran 2019'da Türkiye Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü, Kıbrıslı Rumların adanın etrafındaki doğal kaynaklar üzerinde eşit haklara sahip olan Kıbrıslı Türklerin haklarını ihlal etmeye devam ettiğini açıklamıştır. Bunun hem Türkiye hem de KKTC için kabul edilemez olduğunu sözlerine eklemiştir.[67]

Türkiye, Kıbrıs adasının kuzeydoğu kıyısında ikinci bir geminin sondaja başlayacağını açıkladığında, Avrupa Konseyi, “Devam eden ve yasadışı sondaj faaliyetleri" için Türkiye'ye kısıtlayıcı önlemler almaya karar vermiştir.[68] Bununla birlikte, AB önlemleri sembolik görünmektedir, çünkü AB'nin özellikle göçmenlerin ve mülteci akışlarının yönetimi için Türkiye'ye ihtiyacı bulunmaktadır. Bu tür önlemler, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de keşif faaliyetleri yürütmesini engellemek için etkili olmamaktadır. Bu nedenle, Yunanistan ve AB'nin eleştirilerine ve itirazlarına rağmen, Türkiye Doğu Akdeniz'de sismik ve sondaj faaliyetlerine devam etmiştir.

Türkiye-Libya Deniz Sınırlandırma Anlaşması

Sivil ve demokratik bir Libya inşa etmek için Türkiye, meşru hükümetin çabalarını her zaman desteklemiş ve Libya'daki çatışmaları sona erdirmek için BM Libya Elçisi tarafından başlatılan barış görüşmelerine katkıda bulunmuştur. Hafter'in Türkiye dışındaki yasadışı saldırılarına karşı bütün dünya sessiz kalmıştır. Hafter'in Türk Askeri Danışmanları'nın yardımıyla birçok alanda yenilgisinden sonra, uluslararası aktörler Libya Birlik Hükümeti ile temas kurmaya başlamıştır.[69]

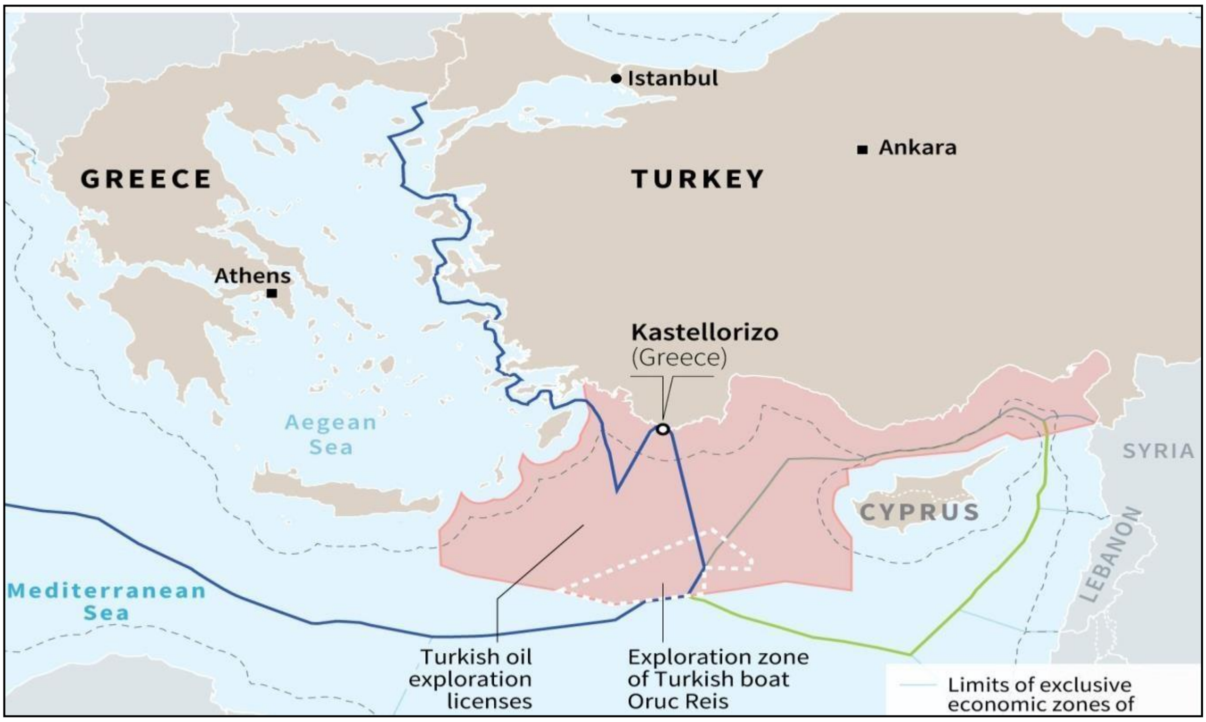
Aralık 2019'da Türkiye, Libya Hükümeti ile askeri ve güvenlik anlaşmasının yanı sıra bir deniz sınırlandırma anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma, Doğu Akdeniz Gaz Forum'u üyeleri için güçlü bir işaret olmuştur. Çünkü bu anlaşma EastMed boru hattının gerçekleşmesini daha da zorlaştırmıştır. Aslında, İsrail'den Yunanistan ve İtalya'ya Kıbrıs ve

[66] Ibid, p.16
[67] Ministry of Turkish Foreign Affairs Web Site, 06 October 2020. http://www.mfa.gov.tr/sc-41-gkry-nin-dogu-akdenizde-bazi-petrol-sirketleri-ile-yaptigi-anlasma-hk-sc.en.mfa
[68] Decisions of EU Council, 2019
[69] Emrah Kekilli and Bilgehan Öztürk, “Turkey’s position in the Libyan crises”, Insight Turkey, Spring 2020, Volume 22, No.2. https://www.insightturkey.com/commentaries/turkeys-position-in-the-libyan-crisis

Girit Adaları üzerinden bir boru hattının inşası büyük bir maliyet gerektirmektedir.[70] Türkiye, Doğu Akdeniz'den Avrupa pazarına gaz taşımak için önemli varlıklara sahiptir. Gaz sahalarına ve ulusal boru hattı ağına yakın olması nedeniyle, gazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya aktarılması daha ucuz olacaktır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye de dahil olmak üzere bölgesel iş birliği tüm taraflar için en iyi çözüm olarak gözükmektedir. Bu bağlamda, AB ve Türkiye diyalog yoluyla farklılıklarının üstesinden gelmeli ve Doğu Akdeniz'deki gerginlikleri azaltmalıdır.[71]

Kıta Sahanlığı ile İlgili Uluslararası Mahkeme Kararları

Türkiye ve Yunanistan'ın iddiaları doğrultusunda, aşağıdaki harita Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki çakışan deniz alanlarını göstermektedir.

Harita 3. Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı alanları için Türkiye, Yunanistan ve GKRY'nin muvafakat edilen alan iddiaları[72]

Kaynak:https://www.trtworld.com/magazine/turkey-greece-tensions-eastern-mediterranean-claims-in-maps-39358 (26.10.2020)

Kıta sahanlığı ile ilgili olarak Türkiye, adaların kıta sahanlığı haklarına sahip olmaması ve sadece karasularına sahip olması gerektiğini iddia etmektedir. Öte yandan Yunanistan, adaların kıta sahanlığına sahip olması gerektiğini iddia etmektedir. Meis Adası,

[70] Theodorus Tsakiris, Ahmet K. Han, Sinan Ülgen, "Gas Developments in the Eastern Mediterranean: Trigger or Obstacle for EU-Turkey Cooperation?", Feature Online Paper, No. 22, May 2018.
[71] Talbot, p.17

Türk kıyılarına sadece 2 kilometre ve Yunan anakarasına 520 kilometre uzaklıktadır. Arazi alanı sadece 10 kilometrekaredir. Meis adası üzerinden Yunanistan, bu adadan 4000 kat daha büyük olan 40.000 kilometrekarelik kıta sahanlığı alanını bölgesi dahilinde kabul etmektedir. Yunanistan, GKRY ile birlikte tüm Doğu Akdeniz'i kontrol etmek ve Türkiye'yi Antalya ve İskenderun koylarına kilitlemek istemektedir.

Türkiye, kıta sahanlığı kavramının kıtasal anakaradan ölçülen mesafe olması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, Ege deniz tabanının doğu yarısının coğrafi olarak Anadolu'nun doğal uzaması olduğunu iddia etmektedir. Yani, Ege Denizi'nin medyan çizgisine kadar Türkiye'nin kıta sahanlığı olmalıdır. Yunan adalarının etrafındaki karasuları Yunan enklavları olarak bırakılabilir. Öte yandan Yunanistan, tüm adaların anakara ile eşit olarak dikkate alınması gerektiğini iddia etmektedir. Bu, Yunanistan'ın Ege Denizi'nin hemen hemen her yerinde ekonomik haklar kazanacağı anlamına gelmektedir.

Uluslararası Adalet Divanı'nın birçok kararı Türkiye'nin tezini desteklemektedir. AB üyesi ülkelerin siyasi desteği nedeniyle Yunanistan uluslararası hukuku ihlal etmekte ve Türkiye ile barış ve anlaşma istemiyor gibi görünmektedir.

Uluslararası hukuka göre, devletler anlaşmazlıklarını diğer devletlerle müzakere etmelidir. Buna ek olarak, 1982 UNCLOS'un 74 ve 83.maddeleri, tarafların deniz alanlarını sınırlandırmak için anlaşmasını teşvik etmektedir. Geleneksel hukuk ayrıca Devletleri anlaşmazlıklarını müzakereler yoluyla çözmeye teşvik etmektedir.[73]

Uluslararası hukuk, deniz sınırlarının tüm koşulları dikkate alarak adil ilkelere uygun olarak sınırlandırılmasını gerektirmektedir. Türkiye 1958 ve 1982 sözleşmelerine taraf olmadığı için, Yunanistan ile Türkiye arasındaki anlaşmazlıklar geleneksel hukuk ilkeleri doğrultusunda çözülmelidir. Geleneksel hukuk, uluslararası sözleşmelerin şartlarına, yargı kararlarına ve uluslararası arenada destek alan devlet uygulamalarına uymaya dayanmaktadır. Ege Denizi'nde adil bir çözüm için kıta sahanlığı ve deniz sınırlaması ile ilgili birçok uluslararası tahkim mahkemesi kararı ve UAD kararları dikkate alınabilir.

1977 Kanal Adaları Tahkim Ödülü

1977'deki İngiltere-Fransa kıta sahanlığı davasında İngiltere, Kanal Adaları'nın 1958 Kıta Sahanlığı Sözleşmesi uyarınca kıta sahanlığına sahip olması gerektiğini iddia etmiştir. Aksine, Fransa kıta sahanlığının sınırlandırılmasının eşitlik temelinde kararlaştırılması gerektiğini öne sürmüştür. Bu bağlamda Fransa, Kanal Adaları'na sadece 6 deniz mili karasularının verilmesi gerektiğini savunmuştur. Fransa'ya göre, Kanal Adaları eşitlik

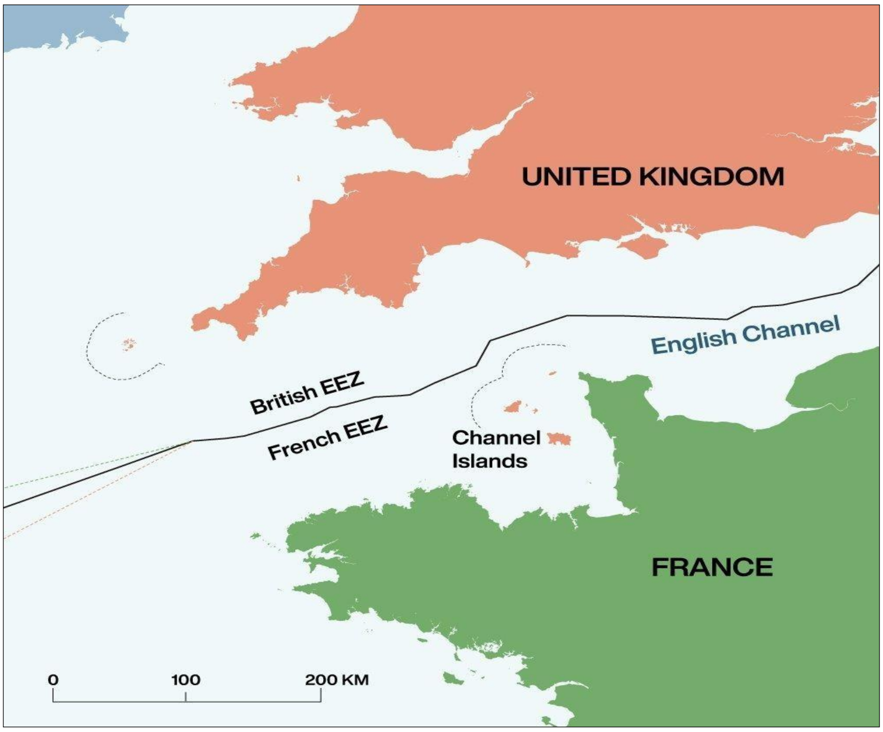
---

[73] Aslan Gündüz, "Discord between Greece and Turkey over the Extent of their Continental Shelves in theAegean", Hellenic Studies Vol.4 No.2 (1996), pp.95-119

çizgisinin yanlış tarafında yer almakta ve Fransa kıyılarının doğal uzaması içinde bulunmaktadır. Adalar üzerinden eşitlik ilkesi uygulanırsa, İngiltere'nin kıta sahanlığı orantısız olarak genişleyecektir. Sonuç olarak, Fransa Manş Denizi'ne çıkamayacaktır.

Tahkim mahkemesi konuyu özel bir durum olarak kabul etmiştir. Bu nedenle mahkeme, deniz sınırının adil ilkelere uygun olarak kurulmasına karar vermiş ve eşitlik ilkesinin uygulanmasının Fransa'nın kıta sahanlığını önemli ölçüde azaltacağını savunmuştur.[74] Böylece, 12 nm olması gereken mesafeyi Kanal adalarını dikkate alarak karar vermemiş ve kıta sahanlığı sınırları iki devletin ana toprakları arasındaki orta hat olarak belirlenmiştir.[75]

Fransa hükümeti, Fransa'nın iddiasına uygun olarak UAD tarafından verilen bu adil karara rağmen, Türkiye'yi Yunan kıta sahanlığını ihlal ettiği için eleştirmektedir. Uluslararası hukuka göre Fransa, Türkiye'nin yasal haklarına saygı göstermeli ve Türkiye'nin iddialarını desteklemelidir. Çünkü Türkiye ve Fransa'nın kıta sahanlığının sınırlandırılması ve adaların kıta sahanlığına sahip olmaması gerektiği iddiaları tamamen aynıdır.

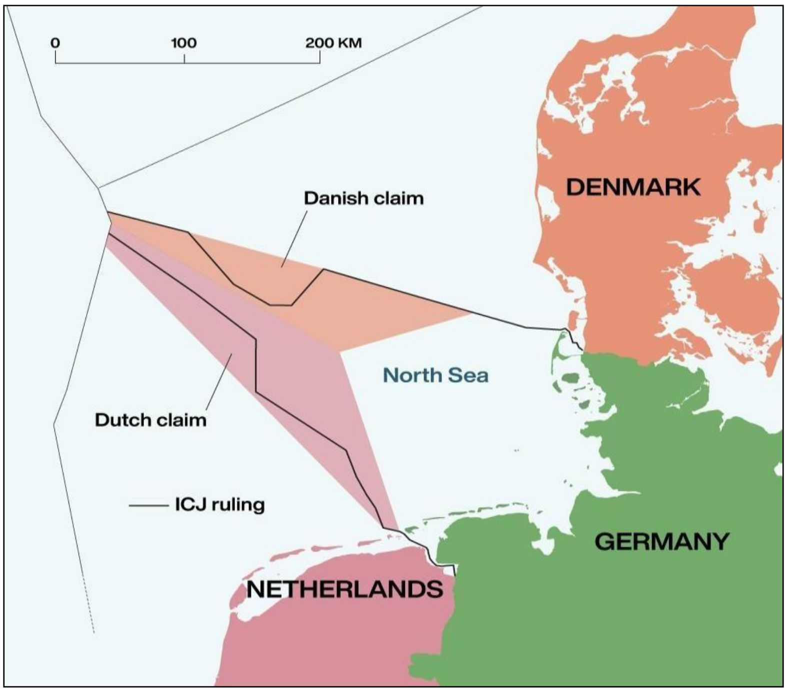
Harita 4. İngiltere ve Fransa arasındaki kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin tahkim mahkemesi kararı

Kaynak:https://www.dailysabah.com/politics/greece-pushes-boundaries-in-eastmed-overlooking-intl-law/news (25.10.2020)

[74] Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom and France, 30 June 1977 - 14 March 1978
[75] UN Reports of International Arbitral Awards, 2006

1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Vakası

UAD'ın Şubat 1969'da Kuzey Denizi'nin kıta sahanlığına ilişkin kararı, her devletin kıta sahanlığından yararlanma hakkının altını çizmektedir. Bu durumda, Hollanda ve Danimarka eşit mesafe çözümünü savunmuştur. Almanya bu argümana karşı çıkmış ve anlaşmazlığı adil ilkelerin uygulanması yoluyla çözmek için başka bir çözüm önermiştir. Mahkeme, kıta sahanlığının dağılımında değişiklikler yaparak Almanya'yı haklı çıkarmıştır. Bu durumun sonucunda, Alman deniz bölgesi Hollanda ve Danimarka'yı aşmıştır.[76]

Harita 5. 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davalarında ICJ Kararı

Kaynak: https://www.dailysabah.com/politics/greece-pushes-boundaries-in-east-med-overlooking-intl-law/news (25.10.2020)

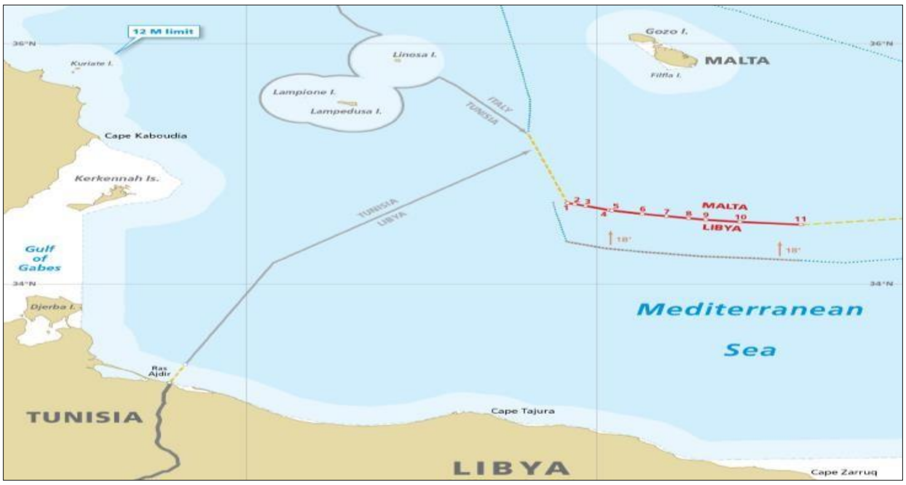
Libya-Malta Kıta Sahanlığı Sınırı

1982'de kıta sahanlığının sınırlandırılmasıyla ilgili olarak, Libya ve Malta anlaşmazlıklarını UAD'a özel bir anlaşma ile sunmuşlardır. Libya, doğal uzama ve orantılılık ilkelerini savunmuştur. Malta, kıta sahanlığı haklarının eşitlik yöntemi ile belirlenmesi gerektiğini iddia etmiştir.

UAD, eşitlik yönteminin tek uygun sınırlandırma tekniği olmadığını düşünmüştür. 3 Haziran 1985 tarihli kararında mahkeme, kıyıların temel özelliklerini, uzunluklarındaki farkı ve aralarındaki mesafeyi dikkate almış ve kıta sahanlığı arasındaki aşırı orantısızlıktan

[76] ICJ North Sea Continental Shelf Cases (Germany vs Denmark&Netherland), Judgement of 20 February 1969

kaçınmıştır. Böylece, adil bir çözüme ulaşmak için, medyan çizgi belli bir mesafeden kuzeye doğru çizilmiştir.[77]

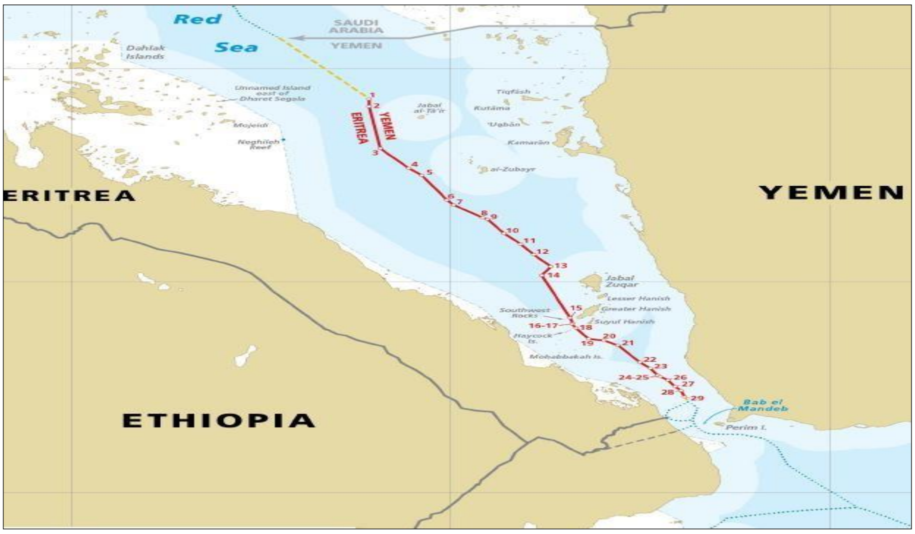

Harita 6. 1969 Libya-Malta Kıta Sahanlığı Sınır Davasına İlişkin ICJ Kararı

Kaynak: https://sovereignlimits.com/boundaries/libya-malta-maritime (25.10.2020)

1999 Eritre-Yemen Tahkim Ödülü

Eritre, 1982 UNCLOS' a bir taraf değildir. Nevertheles, Eritre ve Yemen, Kızıldeniz'e adaların, adacıkların ve kayaların egemenliği ile ilgili bir anlaşmazlık nedeniyle UAD'a başvurmuş ve mahkeme, tartışmalı Adaları alakasız olarak gördükten sonra iki ülkenin ana toprakları arasında bir eşitlik çizgisi oluşturmaya karar vermiştir.[78]

Harita 7. ICJ Decision on the Eritrea – Yemen Maritime Areas Dispute of 1969

Kaynak: https://sovereignlimits.com/boundaries/eritrea-yemen (25.10.2020)

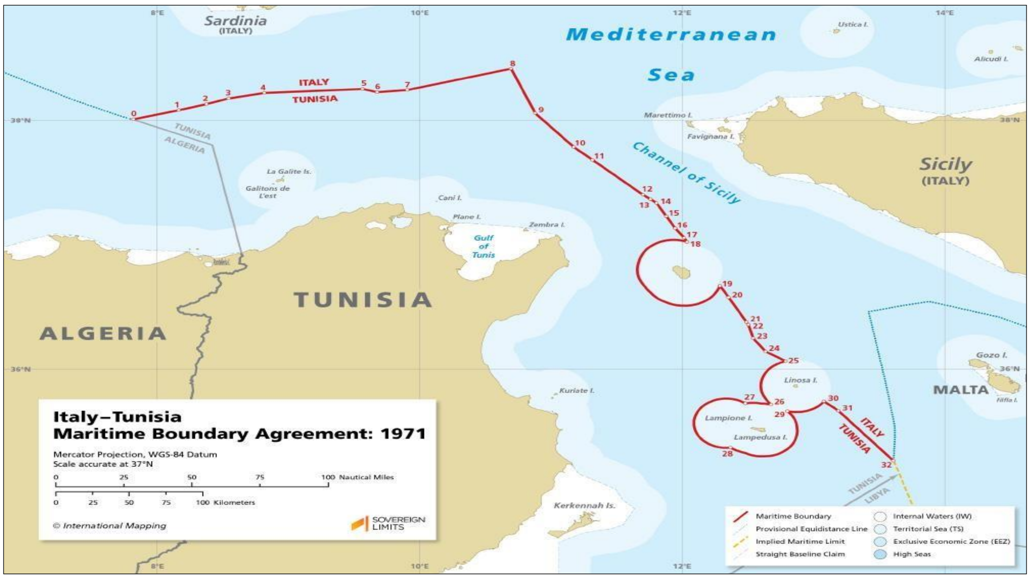
[77] ICJ Decision on the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta) (1982-1985) Source: http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions.htm

[78] Nuno Sérgio Marques Antunes, "1999 Eritrea-Yemen Maritime Delimitation Award and the Development of International Law", The International and Comparative Law Quarterly, April 2001, Vol. 50, No. 2), p.299-344, Cambridge University Press, http://www.jstor.com/stable/761599

Devlet Uygulaması

Eritre, 1982 UNCLOS' a bir taraf değildir. Nevertheles, Eritre ve Yemen, Kızıldeniz'e adaların, adacıkların ve kayaların egemenliği ile ilgili bir anlaşmazlık nedeniyle UAD'a başvurmuş ve mahkeme, tartışmalı Adaları alakasız olarak gördükten sonra iki ülkenin ana toprakları arasında bir eşitlik çizgisi oluşturmaya karar vermiştir.

İtalya ve Tunus arasındaki anlaşmaya göre, deniz sınırı Tunus'un anakara kıyıları ile Sicilya ve Sardunya'nın büyük İtalyan Adaları arasındaki eşitlik yöntemine dayanmaktadır. İki devlet, küçük İtalyan Adaları Pantelleria, Lampedusa, Linosa ve Lampione'nin kıta sahanlığına değil, sadece karasularına sahip olacak şekilde kuşatıldığı konusunda hemfikirdir. Bu uygulama, İngiltere ve Fransa arasındaki Kanal Adaları davası için UAD kararına uygundur. Harita, sınır sınırlarının anlaşma ile nasıl belirlendiğini göstermektedir.

Harita 8. 1971'de İtalya ve Tunus arasındaki Deniz Sınırlandırma Anlaşması

Kaynak: https://sovereignlimits.com/boundaries/italy-tunisia-maritime(25.10.2020)

Sonuç

Yukarıda belirtilen tüm argümanlar göz önüne alındığında, Türkiye'nin karasuları ve kıta sahanlığı ile ilgili tezinin uluslararası hukuk normları tarafından desteklendiği açıktır. Ayrıca, UAD ve diğer uluslararası tahkim mahkemelerinin kararları Türkiye'nin argümanlarını doğrulamaktadır.

Yunanistan, Ege Denizi'ndeki karasuları ve kıta sahanlığı ile ilgili argümanlarının adil olmadığını ve uluslararası hukuku ihlal ettiğini çok iyi bilmektedir. Ancak, Yunanistan bazı Batılı güçler tarafından kışkırtılmaktadır. Ege Denizi'ndeki bu haksız durum, Türkiye ile komşuları arasında çatışmalar yaratarak Lozan Antlaşması ile oluşturulmuştur. Sınırlar, Türkiye'nin coğrafi bütünlüğü, Balkanlar'daki Türk ve Müslüman halkın güvenliği ve

uluslararası dolaşımda serbest geçiş dikkate alınarak eşitlik ilkesine uygun olarak tanımlanması durumunda, bu çatışmaların hiçbiri gerçekleşmemektedir. Ancak Türkiye çevresindeki huzurlu ve güvenli çevre, ABD ve Batı Avrupa tarafından çıkarları için büyük bir risk olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, dünyanın egemen güçleri, ekonomik olarak gelişmesine ve bölgesel bir güç haline gelmesine izin vermemek için her zaman çatışma ve krizlerle çevrili bir Türkiye'yi tercih etmektedir. Bu bağlamda, bölgede barış ve güvenliği kendileri için bir tehdit olarak görmektedirler. Bu nedenle, Yunanistan'ı her zaman Türkiye'ye karşı kışkırtmaktadırlar.

Normal şartlarda, Yunanistan Türkiye ile uzlaşmayı kabul etmelidir. Aksi takdirde, haksız anlaşmalar yoluyla sürdürdükleri her şeyi kaybedeceklerini çok iyi bilmektedirler. Byron Theodoropoulos gibi bazı Yunan bilim adamları bu gerçeğin farkındadır ve Ege Denizi'nde adil bir çözüm önermektedir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Türk politikacıların başarısızlığından bahsetmek önemlidir. 1943'ün sonunda, savaşın sonuna doğru, Alman birlikleri başta Rus cephesi olmak üzere birçok cephede yenilgiye uğramaya başladığında, Türkiye Müttefik kuvvetler tarafında savaşa katılmalıydı. Ancak İnönü savaşa katılmayı kabul etmemiştir. Türkiye savaşa katılmış olsaydı, On iki Ada geri alınabilirdi. İkinci Dünya Savaşı'na katılmadığı için Türkiye Büyük bir şans kaybetmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere, On iki Ada'nın geleceğini tartışmak üzere Türkiye'yi 1947'de Paris Konferansı'na katılmaya davet etmiştir. Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanı İnönü'ye katılmasını tavsiye etmiş ancak İnönü, Türkiye'nin savaşa katılmadığı için savaşın sonuçlarından yararlanamayacağını belirterek konferansa katılmayı kabul etmemiştir. Aslında, Türkiye Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya karşı Almanya'nın koşulsuz olarak teslim olmasından sadece üç ay önce savaş ilan etmiştir. Bugün, Türkiye On iki Ada'nın kaybı nedeniyle daha fazla bedel ödemektedir. Savaş sırasında veya sonrasında On iki Ada ele geçirilseydi, Türkiye ile Yunanistan arasındaki karasuları ve kıta sahanlığı ile ilgili çatışmaların büyük bir kısmı ortaya çıkmayacaktır. Türk Hükümeti eski yöneticilerin hatalarını tekrar etmemelidir. Aksi takdirde, gelecek nesiller acı çekecektir. Türkiye, eski Türkiye ile karşılaştırıldığında çok daha güçlüdür. Türkiye, emperyalist güçler tarafından desteklenen Yunanistan'ın kışkırtıcı ve agresif eylemlerine karşı Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki yasal haklarını başarılı bir şekilde savunabilmekte ve gerekli tüm önlemleri zamanında alabilmektedir. Sonuç olarak, uluslararası hukuk ışığında çatışmalara adil bir çözüm sağlamak için takip edilebilecek aşağıdaki yaklaşımlar bulunmaktadır;

- Doğu Ege'deki karasuları 6 nm'den fazla olmamalıdır. Bazı bölgelerde, Lozan Antlaşması'nda kararlaştırıldığı gibi 3 nm'ye indirilmelidir.
- Karasularına uygun olarak, Türkiye ve Yunanistan'ın hava sahaları karasularının genişliğine eşit olmalıdır.
- Lozan Antlaşması'nda belirtilmemiş olan adalar üzerindeki egemenliği belirlemek için Türkiye ve Yunanistan uluslararası tahkim mahkemesine gitmelidir.
- Ege'de güvenlik ve düzeni koruyan 1923 Lozan Antlaşması ve 1947 Paris Antlaşması hükümleri uyarınca, Yunanistan uluslararası sorumluluklarını yerine getirmeli ve askeri güçlerini Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden Doğu Ege adalarından çekmelidir.
- Ege Denizi'ndeki adalar kıta sahanlığı haklarına sahip olmamalıdır, çünkü Yunanistan bir ada devleti veya takımadalar değildir. Bu koşullar altında, eşitlik ilkesi, iki ülke arasındaki kıta sahanlığını sınırlamak için tek kriter olarak kullanılamaz. UAD'ın birçok kararında olduğu gibi, Ege Denizi'ndeki kıta sahanlığının sınırlandırılması, diğer devletlerin kıyılarını kapatmamak, bitişiklik, orantısızlık gibi adil ilkeleri dikkate alarak Türkiye ile Yunanistan arasında özel bir anlaşma ile belirlenmelidir. İki devlet bir anlaşmaya varamazsa, uluslararası tahkim mahkemesine gidilmelidir.
- Doğu Akdeniz'de, Türkiye'nin önerisi doğrultusunda, petrol ve gaz kaynaklarının adil ilkelere uygun olarak paylaşılmasına karar vermek için Doğu Akdeniz çevresindeki tüm devletlerin katılımıyla bölgesel bir konferans düzenlenmelidir.

Kaynakça

Ahnish, Faraj Abdullah, "The International Law of the Maritime Boundaries and the Practice of States in the Mediterranean Sea", Oxford: Clarendon Press, 1993

Antunes, Nuno Sergio Marques "1999 Eritrea-Yemen Maritime Delimitation Award and the Development of International Law", The International and Comparative Law Quarterly, April 2001, Vol. 50, No. 2), p.299-344, Cambridge University, http://www.jstor.com/stable/761599

Aslan, Gündüz, "Discord between Greece and Turkey over the Extent of their Continental Shelves in the Aegean", Hellenic Studies Vol.4 No.2 (1996), pp.95-119

Bern Agreement, 1976, Articles 8-9

Bölükbaşı, Deniz, "Turkey and Greece: The Aegean Disputes, A Unique Case in International Law", London: Cavendish Publishing Limited, 2004, p.239

Cebecioğlu, Güngör, "İkinci Dünya Savaşı ve Türk Silahlı Kuvvetleri", 6'ncı Askeri Tarih Semineri I, İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye, 20-22 Ekim 1997-İstanbul, Gnkur. Basımevi, Ankara, 1998Turkish law of territorial waters, 1964

Decisions of EU Council, 2019

Delimitation of Continental Shelf between the UK and France, 30 June 1977-14 March 1978

Dipla, Haritina, "Greek-Turkish Dispute over the Aegean Sea Continental Shelf: Attempts of Resolution", in Theodore C. Kariotis (Ed.) Greece and the Law of the Sea, Hague, Kluwer Law International, 1997, pp. 163-164.

Dyke, John M. Van, "An Analysis of the Aegean Disputes under International Law", Ocean Development & International Law, 36:1, 63-117, 2005. https://doi.org/10.1080/00908320590909088

Hale William, "Türk Dış Politikası, 1774-2000", Mozaik Yayınları, İstanbul, 2003

ICJ Decision on the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta) (1982-1985) Source: http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions.htm

ICJ North Sea Continental Shelf Cases (Germany vs Denmark&Netherland), Judgement of 20 February 1969

ICJ Pleadings, Aegean Sea Continental Shelf Case, p.66

ICJ Reports, 1978

International Boundary Cases: The Continental Shelf, 1992

Ministry of Turkish Foreign Affairs Web Site, 06 October 2020. http://www.mfa.gov.tr/sc-41-gkry-nin-dogu-akdenizde-bazi-petrol-sirketleri-ile-yaptigi-anlasma-hk-sc.en.mfa

Ortolland, Didier ,"The Greco-Turkish dispute over the Aegean Sea: A possible solution?" Defense nationale, February 2009, pp. 74-87. www.diploweb.com

Talbot, Valeria, "Turkey and the West", George Marshall Fund Policy Paper, No.6, 2020

Theodore C. Kariotis (ed.), "Greece and the Law of the Sea", The Hague: Kluwer Law International, 1997

Toppare, Nevin Aslı, "A Legal Approach to the Greek Turkish Continental Shelf Dispute at the Aegean Sea", Master Thesis, Int. Relations Dep, Bilkent University, Ankara, March 2006.

Turkish Law of Territorial Waters, 1964

Turkish Official Gazette, 1 November 1973

Turkish Official Gazette of 6 June 1974 and 18 July 1974.

United Nations Convention on the Law of Sea (UNCLOS), 1982. http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos

United Nations Document S/12167, August 10, 1976

UN Resolution 396, 1976

UN Reports of International Arbitral Awards, 2006

Yalçın, Osman, "İkinci Dünya Savaşında İsmet İnönü ve Churchill Arasında Yapılan Adana Görüşmesi", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S 47, Bahar 2011, s. 701-731

Internet Sources:

https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/8gh05c/theaegean_disputeturkishclaimof_6_nautical/ (26.10.2020)

https://sovereignlimits.com/boundaries/italy-tunisia-maritime (25.10.2020)

https://www.dailysabah.com/politics/greece-pushes-boundaries-in-east-med-overlooking-intl-law/news (25.10.2020)

https://www.trtworld.com/magazine/turkey-greece-tensions-eastern-mediterranean-claims-in-maps-39358 (26.10.2020)

Kolektif Savunma Bağlamında İslam Birliği: Bölgeler-Üstü Kolektif Savunma Mimarisi

Asım Öztürk
İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Doktor Adayı
asimozturk93@gmail.com

Özet

"Kolektif savunma" veya "kolektif meşru müdafaa" kavramları devletlerin ortak bir tehdit karşısında gerçekleştirdikleri uzlaşıyı ifade etmektedir. Kolektif savunma uluslararası hukuk açısından Birleşmiş Milletler Andlaşması altında yasal ve teşvik edilen bir husustur. Günümüzde Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (EU/CSDP), Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (SCO/CSTO), Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi (AU/PSC), Güney Amerika Ulusları Birliği Güney Amerika Savunma Konseyi (UNASUR/CSAD) isimli uzlaşılar bulunmaktadır. İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik de uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk açısından "kolektif savunma" veya "kolektif meşru müdafaa" kapsamına girmektedir.

Günümüz kolektif savunma birlikleri genel olarak coğrafi bütünlüğün ve bütünleşmenin sağlandığı bir yapıya sahiptir. İslam Birliği üzere ileri sürülen haritalarsa coğrafya açısından herhangi bir kolektif savunma uzlaşısının bulunmadığı bir konumu da kapsamaktadır. Bununla birlikte bu bölge günümüzde gerek siyasi gerekse coğrafi olarak parçalanmış bulunmaktadır. Bu parçalanmışlıkta Müslüman toplumların bulunduğu bölgeleri ifade eden birlik haritaları gerçekçi görünmemektedir. Elbette daha kapsamlı bir birlik anlayışının hedeflenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte kapsamlı bir birlik oluşturulamıyorsa, birliğe engel teşkil eden devletlerin beklenmesi de gerekmemektedir. Bu açıdan bir değerlendirme yapılacak olursa, bölgeleri aşacak bir anlayışa ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Coğrafyadan kaynaklanan engellerin üzerine çıkarak sınırları aşan bir bakış açısını ifade eden "Bölgeler-Üstü Kolektif Savunma" kavramı bu ihtiyaca karşılık verecek bir yaklaşım olarak ileri sürülmektedir. Bu yaklaşım coğrafyanın üzerine çıkarak halihazırda bir birlik için hazır olan devletlerin bir araya gelmesini ve coğrafi olarak birbirine bağlanamasa da siyasi, ekonomik, askeri alanlarda bir uzlaşıya varılması ile müşterek bir çatının ve bir savunma mimarisinin oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu noktada üç boyutlu bir ağ

modellemesi üzerinden kurulacak bir yapı öne sürülmektedir. Bu vesile ile bölgesel kuvvet merkezleri oluşacak ve yeni üye devletlerin eklemlenmesi için bir nevi bir iskelet oluşturulmuş olacaktır. Bu da yeni bir kolektif savunma birliğinin bölgeler-üstü olarak gecikme yaşanmadan kurulmasına ve kuvvet merkezlerinin oluşmasına yardımcı olacaktır. Uluslararası siyasette aktörler devamlı değişiklik gösterdiği için bu çalışma bir projeksiyon olarak tasarlanmıştır ve daha çok uygulanabilir bir yöntem bulma girişimi olarak kabul edilebilir.

Anahtar Kelimeler: İslam Birliği, Bölgeler-Üstü, Savunma Mimarisi, Kolektif Savunma, Savunma Ağı

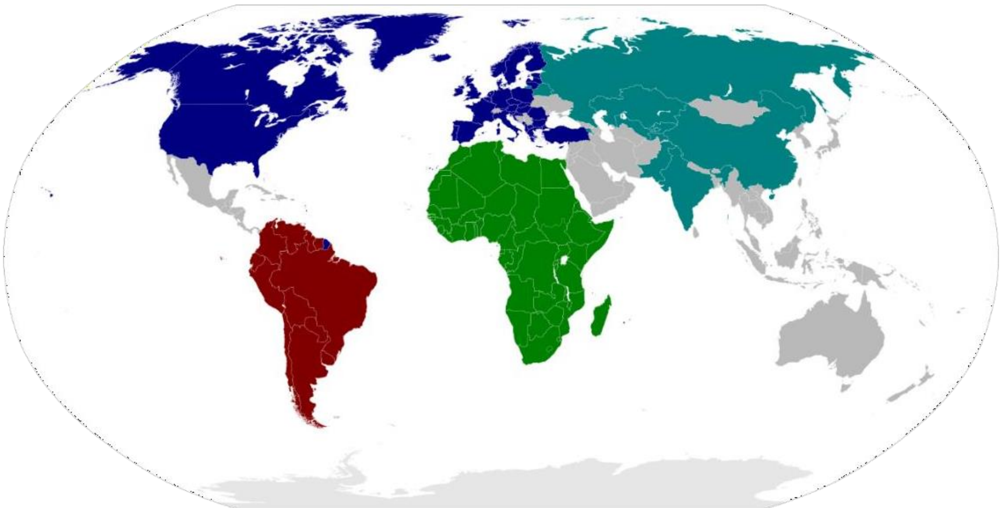
Kolektif Savunma

"Kolektif savunma" ya da "kolektif meşru müdafaa" kavramı devletlerin mevcut ve olası baş düşmanlarından milli güvenlik çıkarlarına tehdit oluşturan devlet veya devletler grubuna karşı uzlaşmaya varmaları manasını taşımaktadır.[79] Kolektif savunma anlaşmaları genellikle bir anlaşma veya organizasyon ile resmileşmekte olup, katılımcı devletlerin organizasyon dışı bir devlet tarafından saldırıya uğraması durumunda üye devlete savunma desteği verilmesini kapsamaktadır.[80] Bu uzlaşılar devletler arasında ikili veya çoklu olabilir. "Kolektif savunma" ya da diğer bir ifade ile "kolektif meşru müdafaa" Birleşmiş Milletler Andlaşması Madde 51'de devletlere tanınmış bir hak olarak yer almaktadır.[81] Kolektif savunma kavramı Birleşmiş Milletler Şartı Madde 51'de "münferit veya müşterek meşru müdafaa" ile ilişkili olan bir kavramdır. Kavram meşru müdafaa ilkesinin müşterek bir şekilde savunma yapılmasını kapsamaktadır.[82] Buradan kolektif savunmanın uluslararası hukuk tarafından tanınmış bir savunma uzlaşısı hakkı olduğu çıkarılabilir.

Dünya genelinde kolektif savunma kavramı çerçevesinde günümüzde Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (EU), Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (SCO), Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi (AU),

[79] Arnold Wolfers, "Collective Defense Versus Collective Security", *Discord and Collabration: Essays on International Politics*, ed. Reinhold Niebuhr (Maryland: The Johns Hopkins Press, 1962), 183.
[80] Stefan Aleksovski, Oliver Bakreski, ve Biljana Avramovska, "Collective Security – The Role of International Organizations – Implications in International Security Order", *Mediterranean Journal of Social Sciences* 5, sayı. 27 (2014): 275.
[81] Wolfers, "Collective Defense Versus Collective Security", 183–84.
[82] "Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice", United Nations (San Francisco, 1945), 10–11, https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf; "Birleşmiş Milletler Andlaşması ve Milletlerarası Adalet Divanı Statüsü", Resmi Gazete (San Francisco, 1945), 9240–41, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf.

Güney Amerika Savunma Konseyi (UNASUR) isimli uzlaşılar bulunmaktadır.[83] Kolektif savunma bağlamındaki bu uzlaşılar ele alındığı vakit, bu uzlaşıların genel olarak bölgesel birliktelikler olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda dünyanın soğuk savaş dönemi çift kutuplu yapısından, bölgesel kolektif savunma kompleksleri üzerinden çok kutuplu bir yapıya doğru gitmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda coğrafi olarak da dünyada bölgesel kolektif savunma şemalarının var olduğu ileri sürülebilir. Bu açıdan günümüz dünyasının coğrafi anlamda bölgesel kolektif savunma şemaları üzerinden, siyasi anlamda da bölgesel kolektif savunma kompleksleri üzerinden savunmayı sağladığı bir noktaya doğru ilerlediği anlaşılmaktadır.

Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü/NATO ve Avrupa Birliği/EU, Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası

Şanghay İşbirliği Örgütü/SCO, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü

Afrika Birliği/AU, Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi

Güney Amerika Ulusları Birliği/UNASUR, Güney Amerika Savunma Konseyi

Şekil 1. Başlıca Güvenlik İttifakları [84]

Haritada Kuzey Amerika, Avrupa, Asya, Afrika ve Güney Amerika bölgelerinde coğrafi anlamda bölgesel savunma şemalarının ve siyasi anlamda bölgesel kolektif savunma komplekslerinin varlığı net bir şekilde görülebilmektedir. Bununla birlikte Ortadoğu,

[83] "Collective Security", *Wikipedia*, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Collective_security#Collective_defense.
[84] "Collective Security".

Güneydoğu Asya-Okyanusya ve Orta Amerika bölgelerinde kolektif savunma anlamında geniş çaplı bir uzlaşının bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda Ortadoğu merkezli kurulacak bir uzlaşı da önem kazanmaktadır. Türkiye'nin başını çekeceği bir kolektif savunma kompleksi de bölgede kolektif savunma alanında var olan boşluğu doldurma noktasında rol oynayacaktır. Bununla birlikte günümüz şartlarında özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi ciddi bir karışıklık ve kargaşa içindedir. İslam ülkeleri arasındaki anlaşmazlık da değerlendirmeye alındığı vakit tüm İslam ülkelerinin dahil olduğu bir birlik gerçekçi görünmemektedir. Bununla birlikte, tüm İslam ülkelerinin dahil olacağı bir birlik fikri üzere çalışılmasına devam edilmesi elzemdir.

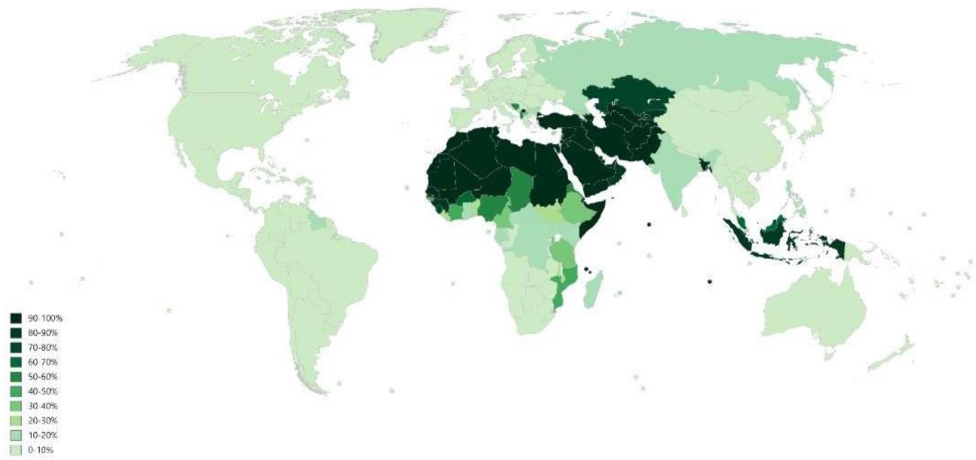
Peki tüm İslam ülkeleri bir araya gelemiyorsa birlik fikrinden geri mi durulmalıdır? Ya da tüm İslam ülkeleri dahil olana kadar birlik geciktirilmeli midir? Bu soruların cevabının küresel siyaset ve bölgesel denklemler ışığında gerçekçi bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Günümüz şartlarında devletlerin yalnız kalması ve diğer devletler ile aralarındaki iletişimin yeterince kuvvetli olmaması, "böl-parçala-yönet" veya "böl-parçala-yut" olarak isimlendirilen stratejilere maruz kalmaları ile sonuçlanmaktadır. Bu ise İslam dünyasının zayıflaması ve Müslümanların baskıya maruz kalmaları hatta zulme uğramaları ile sonuçlanmaktadır. Reel politik açısından değerlendirildiği vakit şartlar uygunsa şartları sağlayan devletlerin bir birlikten mahrum kalamayacakları ortadadır. Bu açıdan en azından bir birliğin temellerinin atılması ve daha ileri çalışmalar için bir zemin oluşturulması gerekmektedir. Bulunduğumuz uluslararası düzende ikili ilişkilerin genişletilip, çoklu ilişkilere ve bir birliğe doğru ilerlemesi savunma açısından kaçınılmazdır. Bu birliğin uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler alanlarındaki karşılığı da kolektif savunma olarak geçmekte olduğu için İslam ülkeleri arasında gerçekleşecek bir birlik, bir kolektif savunma uzlaşısı mahiyeti de taşıyacaktır. Bu da İslam ülkeleri arasında bir savunma işbirliğinin oluşturulması ve bir savunma mimarisinin kurulması anlamına gelmektedir.

Kolektif Savunma Bağlamında İslam Birliği

İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlikten bahsedilecek ise birliğin dayandırıldığı fikri alt yapı kritik önem ve öncelik taşımaktadır. İslam ülkeleri arasında bir birliğe neden ihtiyaç duyulduğu sorusunun cevabı birlik için temel bir varoluşsal sorgulamadır. Bu sorunun cevabı genel olarak ortak düşmanlara karşı koymak noktasında birleşiyor olsa da bu kısmen son yüzyılların verdiği öteki üzerinden varlık kurma fikrine dayanmaktadır. Bununla birlikte Müslümanların bir olabilmesi ötekiler veya düşmanlar olmadan da gerçekleşebilir. Bu ise temelde Müslümanların tevhid yani birlik sancağı altında beraberlik içerisinde olmaları

gerektiği fikri temelinde mümkündür. Bu tür bir birlik öteki veya düşman üzerine kurulmadığı gibi ötekinin yokluğunda da bir kalabilmeyi sağlayacaktır. Bu birlik fikri temelinde Müslümanların bir olabilmeleri, günümüz şartlarında siyaset ve uluslararası ilişkiler açısından devletlerin birlik içerisinde hareket etmesi ile bir anlam kazanmaktadır. Her ne kadar Müslüman toplumların birliği için devletler zaruri olmasa da devletler arasındaki bir birlik, Müslümanlar arasındaki birliğin siyasi karşılığını yansıtıyor olması açısından önem arz etmektedir. Zira devletler arasındaki birlikten mahrumiyet siyasi olarak devletleri zayıflatmakta ve Müslümanların zarara uğramalarına sebebiyet vermektedir. En basit ifadesi ile ortak bir para biriminden mahrum kalmak Müslümanların alım güçlerini düşürmektedir.

İslam ülkeleri arasında bir birlikten mahrumiyet siyasi, ekonomik, askeri vb. birçok açıdan Müslümanları zayıflatmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yapılanlar kadar yapılmayanlardan da sorumlu olan bir yönetim anlayışı çerçevesinde bir birliğin sağlanması mesuliyet fikri taşıyan tüm devlet başkanlarının ve yönetim kademelerinin üzerinde tüm Müslümanları ilgilendiren bir sorumluluk olarak durmaktadır. İslam ülkeleri arasında bir birliğe engel tek sebep bu tür bir birliğin planlı yapılmaması durumunda Müslümanların daha büyük bir zarara sebep olma ihtimali olarak görünmektedir. Buna ek olarak günümüz şartlarında Müslümanların yaşadıkları devletlerin bir kısmında bu tür bir birliğe engel devlet başkanlarının ve yöneticilerin varlığı da göz önünde bulundurulunca kapsayıcı bir birlik fikri uzak görünmektedir. Tüm bunlara rağmen kısmi de olsa halkların şartlarını önceleyen sayılı devletin bir araya gelmesi mümkün olup, bu tür bir birlik fikrine engel teşkil edebilecek devletlerin beklenmesi gerekmemektedir.

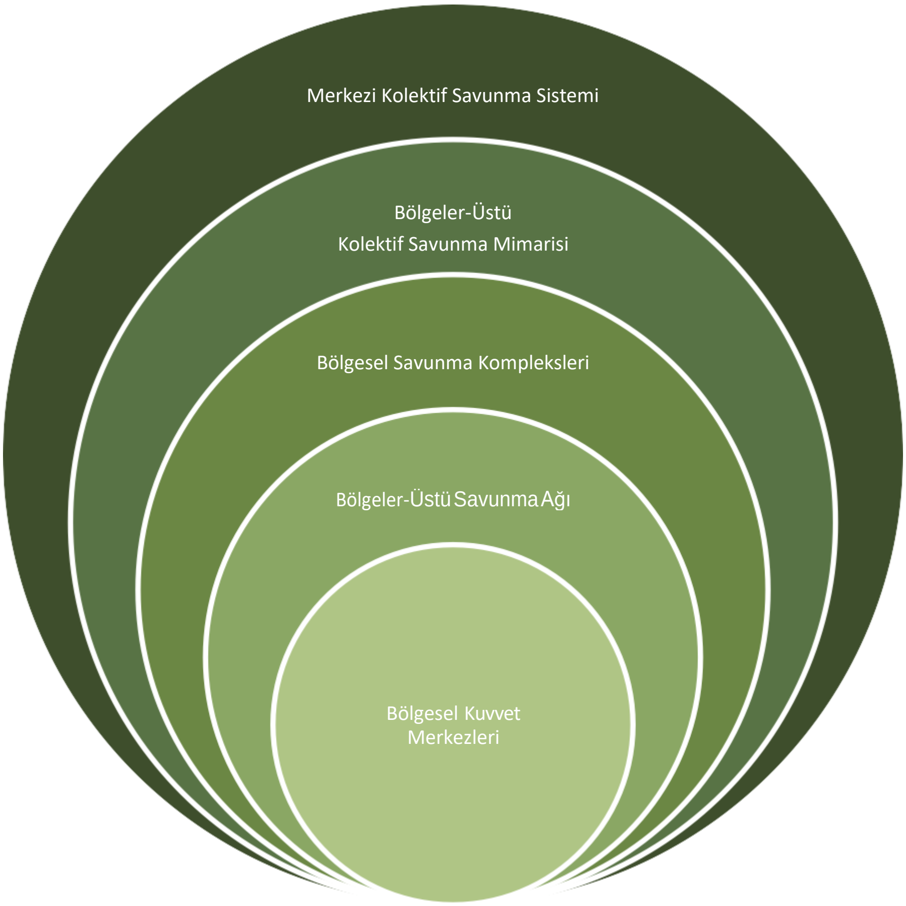
Şekil 2. Dünya Müslüman Nüfus Yüzdeleri - 2018[85]

Siyasi denklemlerin hariç tutulduğu şartlar altında Şekil 2'deki üzere dünya Müslüman nüfus yüzdeleri göz önünde bulundurulduğunda, Müslümanların yaşadığı bölgelerin coğrafi olarak Kuzey Afrika, Batı Afrika, Doğu Afrika, Sahel Kuşağı, Ortadoğu, Orta Asya ve Güneydoğu Asya bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Müslüman nüfusun yoğunlaştığı bölgeler Batı Afrika'dan başlayarak Orta Asya'ya kadar olan bir bölgede büyük bir hilal oluşturmaktadır. Buna ek olarak coğrafyanın bünyesi bütünlüğünde olmasa da gönül coğrafyasının bünyesi bütünlüğünde bulunan Malezya, Endonezya, Bangladeş, Maldivler, Komorolar gibi ülkeler de bir nevi yıldızlar olarak tasvir edilebilir. Batı Afrika'dan Orta Asya'ya kadar uzanan coğrafya "İslam Hilali" olarak, yıldız olarak tasvir edilebilecek ülkeler de "İslam Yıldızları" olarak ifade edilebilir. Bölgesel siyasi konjonktürün göz ardı edildiği normal şartlarda coğrafi-politik açıdan Müslümanların yoğunlaştığı İslam hilali bölgesinin Afrika-Asya hattında coğrafi bir bütünlük sağlayabiliyor olması İslam ülkeleri açısından paha biçilemez bir unsurdur. Maalesef siyasi dengeler bu coğrafi unsurun kullanılmasına engel teşkil etmektedir. Her ne kadar günümüz siyasi dengeleri bu tür kapsayıcı bir birliğe izin vermiyor olsa da nihai hedef İslam hilali ve yıldızları arasında tam bir birliğin tesis edilmesi olmalıdır. Bununla beraber Müslümanların menfaatine bir birliğin kurulması gerekli olduğu için coğrafi olarak bir bütünlük sağlanamasa da Türk-İslam dünyasını bir araya getirecek bir birlik üzere çalışmalara başlanması gerekmektedir. Bu açıdan halihazırda bu çalışmayı yürütebilecek kapasiteye sahip ülkeler tespit edilmelidir. İvedi olarak siyasi, askeri, ekonomik, akademik düzeyinde görüşmelere başlanmalıdır. Bu anlamda Türkiye başta olmak üzere bazı devletlerin sorumluluk alması gerektiği ortadadır. Halihazırda var olan D-8,[86] Türk Keneşi,[87] Mağrip Arap Birliği[88] gibi birliktelikler bu anlamda değerli bir alt yapı taşımaktadır.

Bu çalışmada günümüz uluslararası konjonktüründe nasıl bir birlik sağlanabilir üzere bir projeksiyon teklifi geliştirilmeye çalışılmıştır. Siyasi konjonktür anlık dahi değişebildiği için bu çalışmada bir nevi örnek bir şablon üzerinden bir usulün ortaya konması hedeflenmektedir. Olası bir birlikte aktör ülkeler değişebileceği gibi buna bağlı olarak

[85] Wikipedia, "World Muslim Population by Percentage (2018 Estimate)", Islam by Country, Erişim Tarihi: 06 Haziran 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Islam_by_country#/media/File:World_Muslim_Population_2018.png.
[86] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Gelişen Sekiz Ülke (D-8)", Uluslararası Kuruluşlar ve lişkilerimiz, Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020, http://www.mfa.gov.tr/gelisen-sekiz-ulke-_d-8_.tr.mfa.
[87] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "TÜRK KONSEYİ (Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi)", Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz, Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020, http://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa.
[88] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Mağrip Arap Birliği (MAB)", Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz, Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020, http://www.mfa.gov.tr/magrip-arap-birligi.tr.mfa.

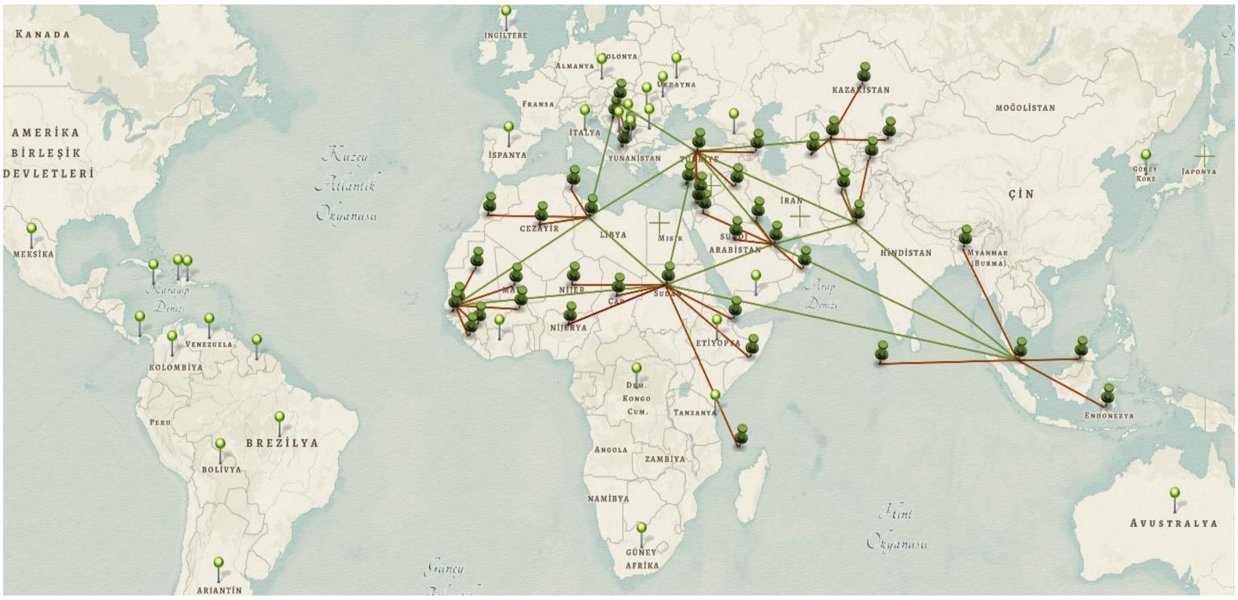
bölgeler de değişebilir. Bununla birlikte merkezi kolektif savunma sistemi modeli, bölgesel savunma kompleksleri, savunma mimarisi kurgusu ve savunma ağı modeli her daim kolektif savunma alanında kullanılabilir kuramsal yöntemler olarak ön planda kalacaktır. Bu model coğrafi bütünlüğün sağlanamadığı noktalarda bölgeler üstü birlikteliğin sağlanabilmesi için geliştirilmiştir. Modelin ana iskeleti ile merkezi bir yapı tesis edilmiş iken, bölgesel kompleksler ile mikro bölgelerde daha aktif ve etkin bir savunma hedeflenmiştir. Bu çaba üç boyutlu bir savunma modelini ortaya çıkarmaktadır.

Şema 1. İslam Birliği Merkezi Kolektif Savunma Sistemi Modeli

Şema 1'deki modelleme üzere olan "İslam Birliği Merkezi Kolektif Savunma Sistemi", üye devletlerin tam katılımının sağlandığı merkezi bir yapı olarak düşünülmüştür. Bunun altında birliğin mikro bölgelerinde etkinliğin arttırılması adına bölgesel savunma komplekslerinden oluşan ve bölgeler-üstü bir mahiyeti bulunan "İslam Birliği Kolektif Savunma Mimarisi" bulunmaktadır. Bu mimari, bölgesel kuvvet merkezleri olarak tespit edilen ülkelerin irtibatlandırılması ile oluşan ve bölgeler-üstü bir mahiyeti olan "İslam Birliği Savunma Ağı" üzerine inşa edilen bölgesel savunma komplekslerinden oluşmaktadır.

Merkezi savunma sistemine ek olarak inşa edilen savunma mimarisinde öncelikle günümüz şartlarında bu tür bir birliğin sorumluluğu altına girmeyi kabul edeceği ön görülen, yeterli motivasyon ve bölgesel kapasiteye sahip kuvvet merkezi ülkeler tespit edilmiştir. Bu açıdan başta Türkiye olmak üzere Pakistan, Malezya, Katar, Özbekistan, Libya, Senegal, Sudan ve Macaristan olmak üzere 9 pilot ülke tercih edilmiş ve olası bir kolektif savunma uzlaşısının iskeleti olabilecek kuvvet merkezleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Kuvvet merkezi ülkelerin yakın çevrelerinde birliğe destek verebilecek çevre ülkelerin coğrafi-politik konumları da göz önünde bulundurularak bölgesel savunma kompleksleri oluşturulmuştur. Bölgesel savunma komplekslerinde merkez de dahil olmak üzere en az 3 ülke bulunmaktadır. Bölgesel savunma kompleksleri birbiri ile ilişkilendirilmek suretiyle Batı Afrika, Kuzey Afrika, Doğu-Sahel Afrika, Balkanlar, Ortadoğu, Körfez, Orta Asya, Güney Asya, Güneydoğu Asya olmak üzere dokuz bölgenin de birbirine bağlandığı bir savunma ağı modeli ortaya konmuştur.

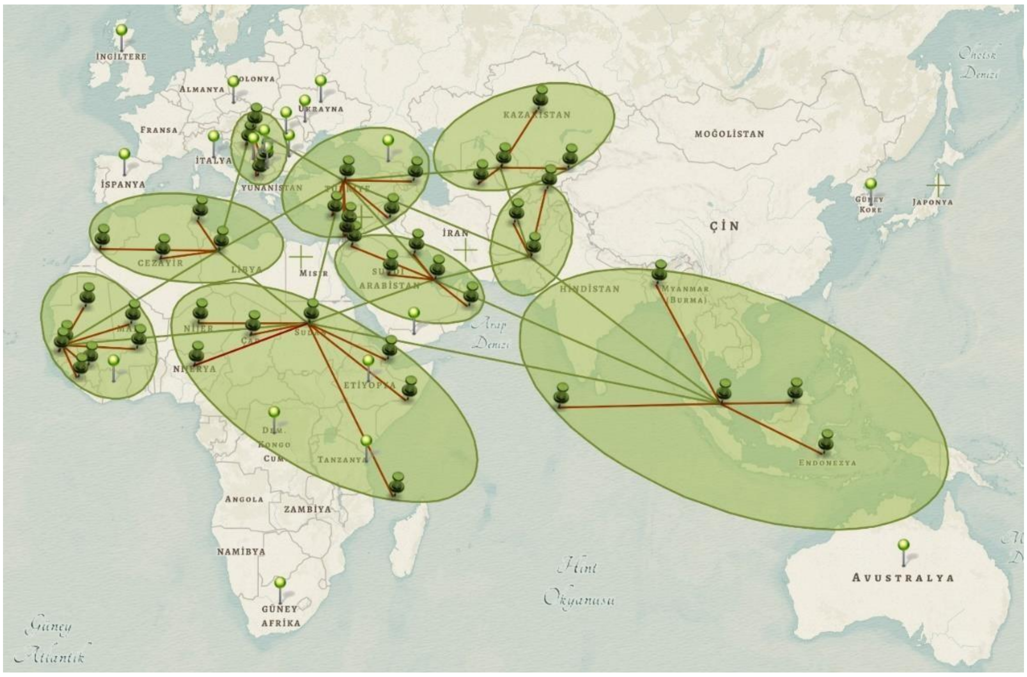
Şekil 3. İslam Birliği Savunma Ağı ve Kuvvet Merkezleri

Şekil 3'teki ülkeler tercih edilirken Türkiye ile ilişkileri, bölgesel dinamikler ve ülke verileri göz önünde bulundurulmuştur. Harita üzerinde ağ bünyesindeki harita çivili ülkeler İslam Birliği bünyesinde aktif görev alabileceği düşünülen ülkeler olup, iğnelenmiş ülkeler de gözlemci ülkeler olarak ön görülmüştür. Artı ile işareti olan ülkeler ise siyasi tercihlerini değiştirmeleri dahilinde birlikte yer alabilecek ülkeler olarak önümüzde durmaktadır. Haritada Türkiye, Pakistan, Malezya, Katar, Özbekistan, Libya, Senegal, Sudan ve Macaristan olmak üzere 9 ülke bölgesel kuvvet merkezleri olarak tercih edilmiş ve bu ülkeler arasındaki ilişkiler ağı yeşil renk ile gösterilmiştir. Kırmızı renkteki ilişkiler ağı ise bölgesel merkezlere bağlı

olan ülkeleri göstermektedir. Bu savunma ağı modeli özellikle coğrafi olarak bütünlük sağlamayan bölgeleri birbirine bağlayacaktır. Buna ek İslam ülkeleri arasındaki ilişkileri mikro bölgeler üzerinden sağlıyor olması bölgesel işbirliğini, bölgesel kalkınmayı ve bölgesel güvenliği kolaylaştıracaktır. Bölge ülkelerinin kendi sorunlarını işbirliğine dayalı bir şekilde çözmelerine yardımcı olacaktır.

Bölgeler-Üstü Kolektif Savunma Mimarisi

İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik elbette kolektif savunma açısından da bir kapasite oluşturacaktır. Bu savunma kapasitesinin en verimli şekilde fayda sağlaması teşkilatlanma ve organizasyondaki mükemmeliyet ile mümkün olacaktır. Bu açıdan İslam ülkeleri arasında bir savunma işbirliğine varılması ve savunmaya dayalı anlaşmaların yapılması da gerekmektedir. Bu anlaşmalar ile müşterek savunma sağlanabilir ve barış gücü birlikleri kurulabilir.

Şekil 4. İslam Birliği Kolektif Savunma Mimarisi ve Bölgesel Savunma Kompleksleri

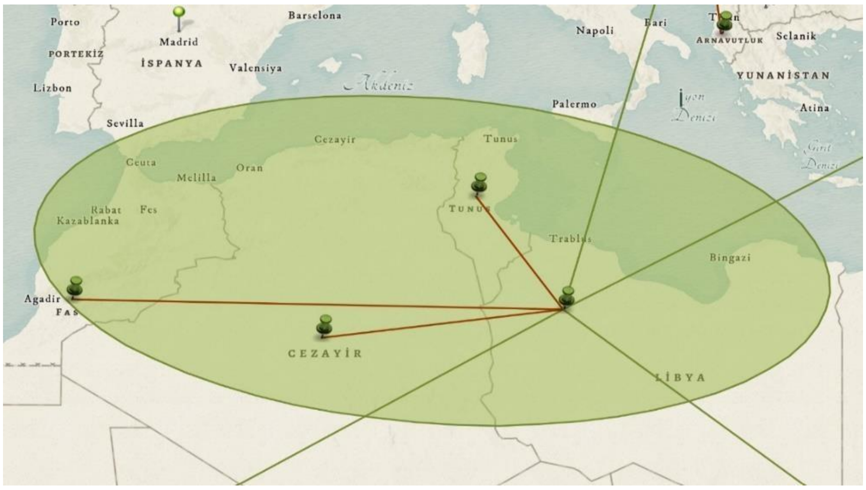
Şekil 4'teki haritada Türkiye, Pakistan, Malezya, Katar, Özbekistan, Libya, Senegal, Sudan ve Macaristan devletleri merkez olmak üzere İslam coğrafyası mikro bölgelere ayrılmıştır. Batı Afrika, Kuzey Afrika, Doğu-Sahel Afrika, Balkanlar, Ortadoğu, Körfez, Orta Asya, Güney Asya, Güneydoğu Asya mikro bölgeleri bölgesel savunma kompleksleri olarak ele alınmış ve bunların birbirleri arasındaki ilişki ağının kurulması ile "İslam Birliği Kolektif Savunma Mimarisi" olarak isimlendirilmiş bölgeler arası savunma mimarisi projeksiyonu ortaya konulmuştur. Bu şekilde bir bölgelendirilmeye gidilmiş olması hem coğrafi olarak

bütünlüğün bulunmaması hem de bölge bazlı sorunlara daha aktif çözüm sağlama amacının bir sonucudur. Bu şekilde bölgesel sorunlara daha aktif ve hızlı çözüm sağlanırken, bütüncül ve merkezi bir savunma da tesis edilmiş olmaktadır.

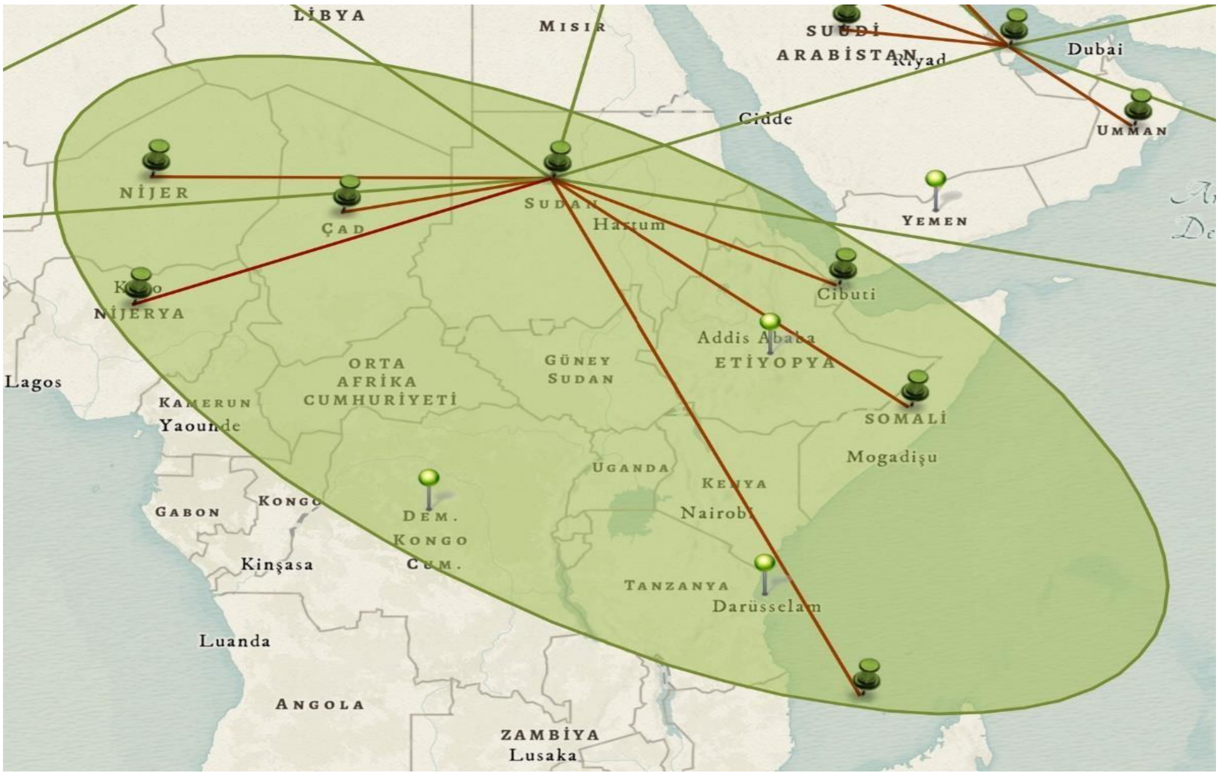
Şekil 5. Batı Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi

Batı Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi Senegal merkezli olup üye ülkeler olarak Moritanya, Mali, Burkina Faso, Gine, Sierra Leone ve Gambiya ülkeleri seçilmiştir. Bölgeye yakın olarak Brezilya, Arjantin, Meksika, Venezuela, Panama, Bolivya, Kolombiya, Surinam, Haiti, Jamaika, Dominik gibi Güney Amerika ülkeleri ve Fildişi Sahili de gözlemci ülke olarak kabul edilmiştir. Bu kompleks özellikle Libya ve Sudan üzerinden Kuzey Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi ve Doğu-Sahel Afrika Savunma Kompleksi ile irtibatlandırılmıştır.

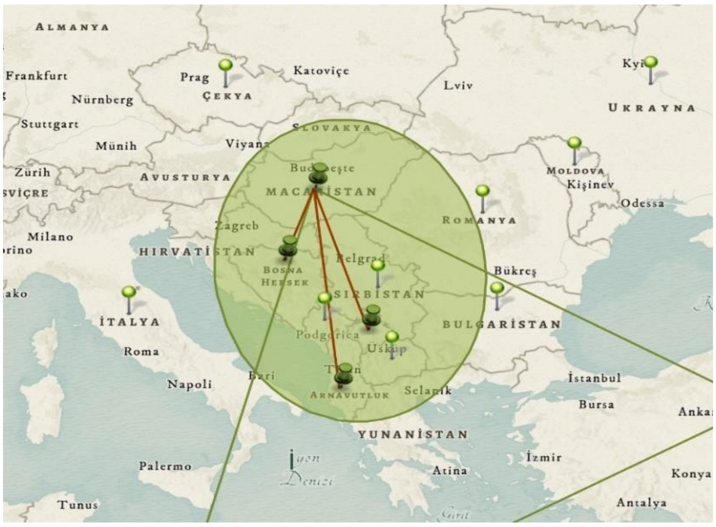
Şekil 6. Kuzey Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi

Kuzey Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi Libya merkezli olup üye ülkeler olarak Cezayir, Tunus ve Fas ülkeleri tercih edilmiştir. Bölgeye yakın olan İspanya gözlemci ülke olarak kabul edilmiştir. Bu kompleksin şekillendirilmesinde halihazırda mevcut olan Mağrip Arap Birliği göz önünde bulundurulmuştur. Kuzey Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi gerek Afrika için gerekse Akdeniz açısından stratejik bir öneme sahiptir. Mısır da bu açıdan önemli bir ülke olmakla birlikte siyasi tercihleri İslam birlik ve beraberliği açısından uygun düşmemektedir. Tercihlerini değiştirmesi halinde Mısır'ın da bu bölgeye dahil edilmesi hem Afrika açısından hem de Akdeniz açısından bölgesel barış ve istikrara katkı sağlayacaktır. Kuzey Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi Ortadoğu, Balkanlar, Batı Afrika ve Doğu-Sahel Afrika Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

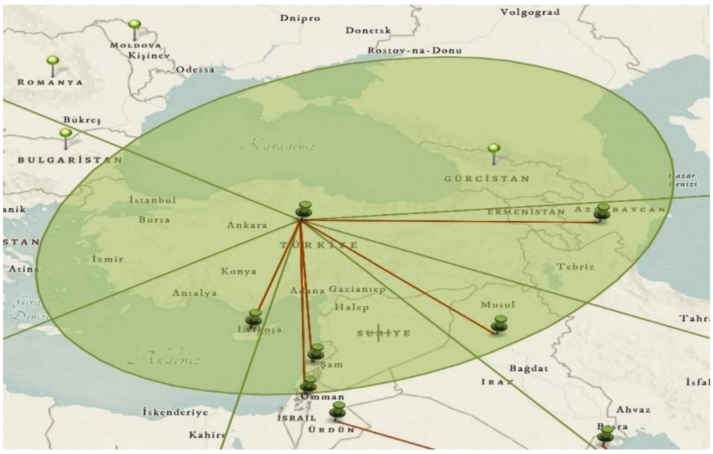
Şekil 7. Doğu-Sahel Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi

Doğu-Sahel Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi Sudan merkezli olup üye ülkeler olarak Nijer, Nijerya, Çad, Cibuti, Somali ve Komorolar tespit edilmiştir. Bölgeye yakın olarak Etiyopya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Güney Afrika ve Zanzibar gözlemci ülkeler olarak kabul edilmiştir. Doğu-Sahel Afrika Bölgesel Savunma Kompleksi Batı Afrika, Kuzey Afrika, Körfez ve Ortadoğu Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

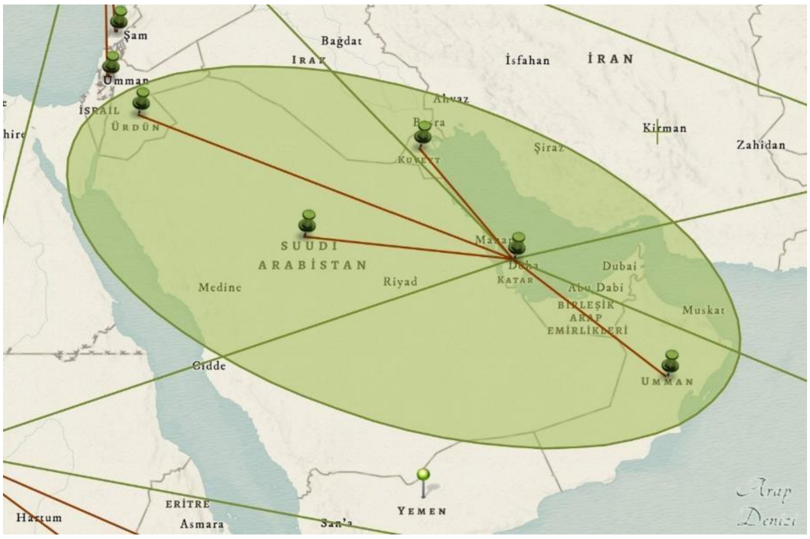
Şekil 8. Balkanlar Bölgesel Savunma Kompleksi

Balkanlar Bölgesel Savunma Kompleksi Macaristan merkezli olup üye ülkeler olarak Bosna Hersek, Arnavutluk ve Kosova tespit edilmiştir. Bölgeye yakın olarak Romanya, Moldova, Bulgaristan, Kuzey Makedonya, Karadağ, Çekya, İtalya ve İngiltere gözlemci ülke olarak kabul edilmiştir. Balkanlar Bölgesel Savunma Kompleksi Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

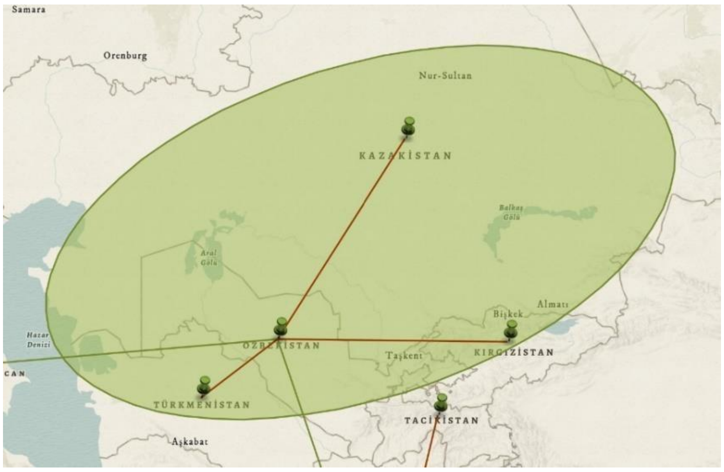
Şekil 9. Ortadoğu Bölgesel Savunma Kompleksi

Ortadoğu Bölgesel Savunma Kompleksi Türkiye merkezli olup üye ülkeler Azerbaycan, Filistin, Irak, Lübnan ve Kuzey Kıbrıs olarak tespit edilmiştir. Bölgeye yakın Ukrayna, Romanya, Bulgaristan ve Gürcistan gözlemci ülke olarak kabul edilmiştir. Suriye de siyasi tercihlerini değiştirmesi halinde bölgede coğrafi bütünlüğün sağlanacağı bir yapı tesis edilebilir. Ortadoğu Bölgesel Savunma Kompleksi Orta Asya, Güney Asya, Körfez, Doğu-Sahel Afrika, Kuzey Afrika ve Balkanlar Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

Şekil 10. Körfez Bölgesel Savunma Kompleksi

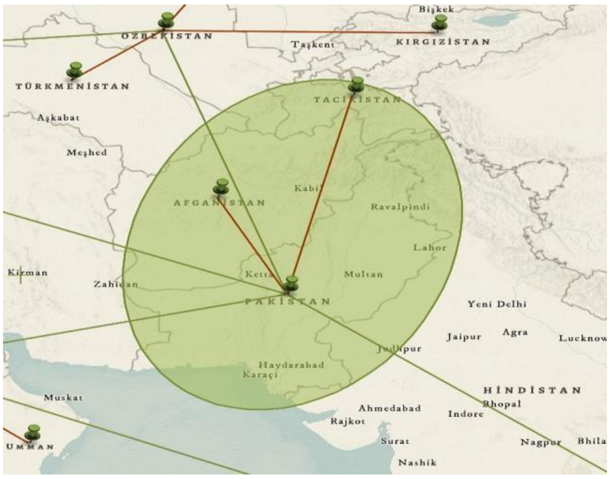
Körfez Bölgesel Savunma Kompleksi Katar merkezli olup üye ülkeler Umman, Kuveyt ve Ürdün ve Suudi Arabistan olarak seçilmiştir. Bölgenin bünyesinde olan Yemen de gözlemci ülke olarak kabul edilmiştir. Bölgede yer alan Birleşik Arap Emirlikleri ise siyasi tercihlerini değiştirmesi durumunda birliğe kuvvet katacak ülkeler arasındadır. Özellikle Körfez bölgesi petrol kaynakları açısından zengin olması hasebiyle iktisadi olarak da birliğe katkı sağlayacak bölgeler arasındadır. Körfez Bölgesel Savunma Kompleksi Ortadoğu, Güney Asya, Güneydoğu Asya ve Doğu-Sahel Afrika Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

Şekil 11. Orta Asya Bölgesel Savunma Kompleksi

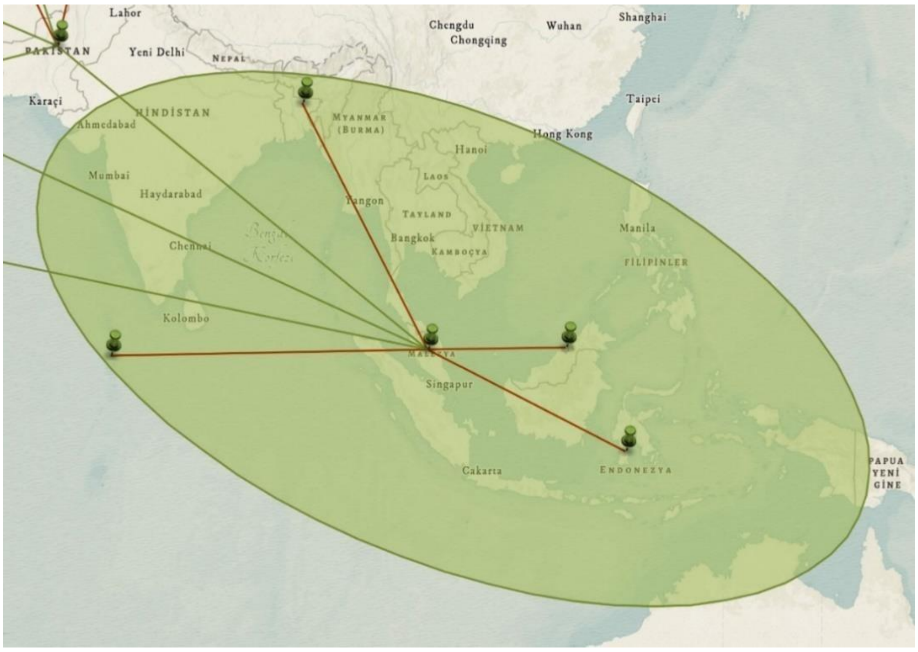
Orta Asya Bölgesel Savunma Kompleksi Özbekistan merkezli olup üye ülkeler olarak Kazakistan, Kırgızistan ve Türkmenistan tercih edilmiştir. Halihazırda mevcut olan Türk Keneşi tecrübesi bölge için çok değerlidir. Türk Keneşi'nin Orta Asya ayağı olan Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan'ın mevcut olan birliktelikleri[89] Türkistan'ın da eklenmesi ve savunma işbirliği eklenmesi ile farklı bir boyut kazanacaktır. Orta Asya Bölgesel Savunma Kompleksi Ortadoğu ve Güney Asya Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

[89] Türk Keneşi, "Üye Ülkeler / Kuşbakışı Türk Keneşi", Erişim Tarihi: 30 Eylül 2020, https://www.turkkon.org/tr/uye-ulkeler.

Şekil 12. Güney Asya Bölgesel Savunma Kompleksi

Güney Asya Bölgesel Savunma Kompleksi Pakistan merkezli olup üye ülkeler olarak Afganistan ve Tacikistan seçilmiştir. Güney Asya Bölgesel Savunma Kompleksi Ortadoğu, Orta Asya, Güneydoğu Asya ve Körfez Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

Şekil 13. Güneydoğu Asya Bölgesel Savunma Kompleksi

Güneydoğu Asya Bölgesel Savunma Kompleksi Malezya merkezli olup üye ülkeler olarak Endonezya, Bangladeş, Bruney ve Maldivler tespit edilmiştir. Bangladeş'in Güney Asya'da olmasına rağmen Güneydoğu Asya Bölgesel Savunma Kompleksi'nde yer almasının sebebi deniz bağlantısı sebebi ile coğrafi olarak Malezya ile irtibatının daha rahat olması sebebi iledir. Bölgeye yakın olan Avustralya ve Güney Kore de gözlemci ülke olarak kabul

edilmiştir. Japonya da siyasi tercihlerinde uygun düşmesi dahilinde komplekse gözlemci olarak dahil edilebilir bir ülke olarak görülmektedir. Güneydoğu Asya Bölgesel Savunma Kompleks Güneydoğu Asya, Körfez ve Doğu-Sahel Bölgesel Savunma Kompleksleri ile irtibatlandırılmıştır.

Tüm bu komplekslerin birbiri ile irtibatlandırılması ile bölgeler-üstü bir kolektif savunma mimarisi ortaya çıkmaktadır. Merkezi savunma sistemine dahil olan devletlerin kendi arasındaki irtibatlar ağına ek olarak komplekslerin de birbiri ile irtibatlandırılmış olması sonucu üç boyutlu bir savunma mimarisi projeksiyonu oluşmaktadır. Bu projeksiyonda aktörler değişebilir olsa da bu model yöntem açısından yeni projeksiyonlara da uygulanabilir.

Genel Değerlendirme

Kolektif savunma kavramı devletlerin ortak bir tehdide karşılık bir uzlaşıya varmaları anlamına gelmekte olup Birleşmiş Milletler tarafından da teşvik edilmiştir. Günümüzde birçok kolektif savunma uzlaşısı bulunmakta olup İslam ülkeleri arasında bir uzlaşı halihazırda mevcut değildir. İslam ülkelerinin yoğun olarak bulunduğu özellikle "İslam Hilali" ve "İslam Yıldızları" olarak ifade edilmiş coğrafyalarda Müslüman toplumlar açısından bir bütünlük bulunsa da günümüz uluslararası siyaset alt yapısı bu birliğe engel unsurları içinde barındırmaktadır. Her ne kadar nihai hedef tüm ülkeleri kapsayıcı bir birlik üzerine olsa da şartların el vermemesi Müslüman toplumların zararına olduğu için, bir birliğin kurulmaması da kabul edilebilir bir tercih değildir. Bu açıdan halihazırda Türk-İslam coğrafyasında bu tür bir birliğe hazır olan devletler arasında özellikle siyasi, ekonomik, askeri alanlarda bir uzlaşının tesis edilmesi ve öncelenmelidir. Her ne kadar bu tür bir birlik coğrafi bütünlüğü sağlayamıyor olsa da bölgeler-üstü bir şekilde mikro bölgelerin ilişki ağı ile bir kolektif savunma mimarisi tesis etmek mümkündür. Bu anlamda halihazırda var olan D-8, Türk Keneşi, Mağrip Arap Birliği gibi birliktelikler mevcut alt yapıları ile değerli bir tecrübeyi bünyelerinde barındırmaktadır.

Çalışmada "İslam Birliği Merkezi Kolektif Savunma Sistemi" altında seçilmiş kuvvet merkezi ülkeler üzerine inşa edilmiş bir savunma mimarisi projeksiyonu ileri sürülmüştür. Kuvvet merkezleri olarak Türkiye, Pakistan, Malezya, Katar, Özbekistan, Libya, Senegal, Sudan ve Macaristan olmak üzere 9 pilot ülke seçilmiştir. Bu ülkelere ek olarak 9 bölgeden çeşitli ülkeler seçilmiş ve bu ülkeler ile "İslam Birliği Savunma Ağı" adı altında bir ilişki ağı ortaya konmuştur. Kuvvet merkezleri dahil olmak üzere en az 3 ülkeden oluşan Batı Afrika, Kuzey Afrika, Doğu-Sahel Afrika, Balkanlar, Ortadoğu, Körfez, Orta Asya, Güney Asya, Güneydoğu Asya bölgeleri ile bölgesel savunma kompleksleri oluşturulmuştur. Bu bölgesel

savunma komplekslerinin birbiri ile bağlanması ile de “İslam Birliği Kolektif Savunma Mimarisi” ismi verilen kolektif savunma mimarisi ortaya çıkmıştır. Bunlara ek olarak iğnelenmiş ülkeler gözlemci ülke olarak düşülmüş ve bölgelerde Türk-İslam unsurları üzere bir ağırlığı bulunmasa da barışçıl olan ve ikili ilişkilerin geliştirilebileceği ülkeler de dahil edilmek suretiyle kapsayıcı bir model ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca artı ile belirtilen ülkelerin siyasi tercihlerini değiştirmeleri durumunda birliğe dahil olabilecekleri üzere kapı açık bırakılmış ve yapıcı bir siyasi üslup benimsenmiştir. Bu mimari yapı mikro bölgelerde bölgesel barış ve adalete katkı sağlayacağı kadar; ilgili devletler açısından siyasi, ekonomik, savunma işbirlikleri ile bölgesel ve genel kalkınmaya da vesile olacaktır.

Kaynakça

Aleksovski, Stefan, Oliver Bakreski, ve Biljana Avramovska. "Collective Security – The Role of International Organizations – Implications in International Security Order". *Mediterranean Journal of Social Sciences* 5, sayı. 27 (2014): 274–82.

Resmi Gazete. "Birleşmiş Milletler Andlaşması ve Milletlerarası Adalet Divanı Statüsü". San Francisco, 1945. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf.

United Nations. "Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice". San Francisco, 1945. https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf.

"Collective Security". *Wikipedia*. Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Collective_security#Collective_defense.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Gelişen Sekiz Ülke (D-8)". Uluslararası Kuruluşlar ve lişkilerimiz. Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020. http://www.mfa.gov.tr/gelisen-sekiz-ulke-_d-8_.tr.mfa.

"Mağrip Arap Birliği (MAB)". Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz. Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020. http://www.mfa.gov.tr/magrip-arap-birligi.tr.mfa.

"TÜRK KONSEYİ (Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi)". Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz. Erişim Tarihi: 27 Eylül 2020.

http://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa.

Türk Keneşi. "Üye Ülkeler / Kuşbakışı Türk Keneşi". Erişim Tarihi: 30 Eylül 2020. https://www.turkkon.org/tr/uye-ulkeler.

Wikipedia. "World Muslim Population by Percentage (2018 Estimate)". Islam by Country. Erişim Tarihi: 06 Haziran 2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Islam_by_country#/media/File:World_Muslim_Population_2018.png.

Wolfers, Arnold. "Collective Defense Versus Collective Security". *Discord and Collabration: Essays on International Politics,* ed. Reinhold Niebuhr, 181–204. Maryland: The Johns Hopkins Press, 1962.

Bilişim Çağında Askeri Organizasyonlarda ÖrgütselYapılar: Yönetim-Organizasyon Perspektifinden Öneriler

Cengiz TOROMAN- İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü
cengiztoroman@gmail.com

Prof.Dr. Mehmet ZELKA- Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi- Sağlık Yönetimi
mehmet.zelka@uskudar.edu.tr

Prof.Dr. Hüseyin ALTAY- İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü
huseyin.altay@inonu.edu.tr

Özet

Bilişim teknolojilerinde meydana gelen hızlı değişim ve gelişim, bilgi-bilişim savaşları gibi kavramların daha çok tartışılır hale gelmesine neden olmuştur. Bilişim teknolojilerinde yaşanan bu gelişmelerin kötü amaçlı kullanımlarının, doğal olarak, savaş ve mücadele tekniklerinde de kritik değişimlere neden olacağı kuşkusuzdur. Bu durum, askeri organizasyonların mücadele araç ve yöntemlerini temelden etkilediği gibi örgütsel yapılarında da önemli değişikliklere neden olacaktır. Literatürde, bu konudaki çalışmalara baktığımızda da temelde aynı tespitlerle karşılaşmaktayız. Silahlı kuvvetlerin gerek savaş doktrinleri gerekse kullandıkları silahlar kadar örgütsel yapılarında da büyük değişimler yaşandığı ifade edilmektedir. Organizasyonel yapı, verilerin organizasyona akış şeklini temelden etkilediği ve aynı zamanda da yansıttığından, bilişim teknolojisine dayalı askeri gelişme ve ilerlemelerin askeri organizasyonel yapılar üzerinde stratejik etkileri olacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda öncelikle bilişimde yaşanan değişim ve gelişmeler gibi öncül değişimlerde organizasyonel yapının önemi vurgulanacak ve “bilişim devriminin” şirketlerin organizasyonel yapılarını nasıl etkilediği ortaya konarak, ABD Silahlı Kuvvetleri üzerinden organizasyonel yapı önerisi geliştirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Askeri Organizasyonlar, Örgütsel Yapı, Yönetim-Organizasyon

Giriş

Örgütler zamanla dış dünyada meydana gelen değişmelere bağlı olarak organizasyon yapılarını değiştirmek durumda kalırlar. Askeri organizasyonlar da bu değişimden kaçamazlar. Ortaya çıkan teknolojik değişiklikler hem örgütlerin kullandıkları araçları değiştirir hem de olaylara yaklaşım tarzını değiştirir. Askeri organizasyonların savaş doktrinlerinin bile meydana gelen çevresel ve teknolojik değişikliklerle farklılaştırdığını

söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle askeri ilişkilerde meydana gelen devrim niteliğindeki değişmeler bu farklılaşmaları belirgin hale gelmiştir (Fukuyama ve Shulsky,1997; 327)

Askerlik mesleğinin icra edildiği organizasyonlar köklü değişikliklerin sürekli yaşandığı yerlerdir. İkinci ve birinci dünya savaşında ortaya çıkan teknolojik silahlar hem savaşların kazanılmasını hem de orduların organizasyonel anlamada yeni yapılarla tanışmalarında etkili olmuştur. Tarihteki askeri başarıların yeni savaş taktikleri ve düşmanın kullanmadığı yeni araçlar geliştirmek suretiyle elde edildiğini söylemek hatalı olmayacaktır.

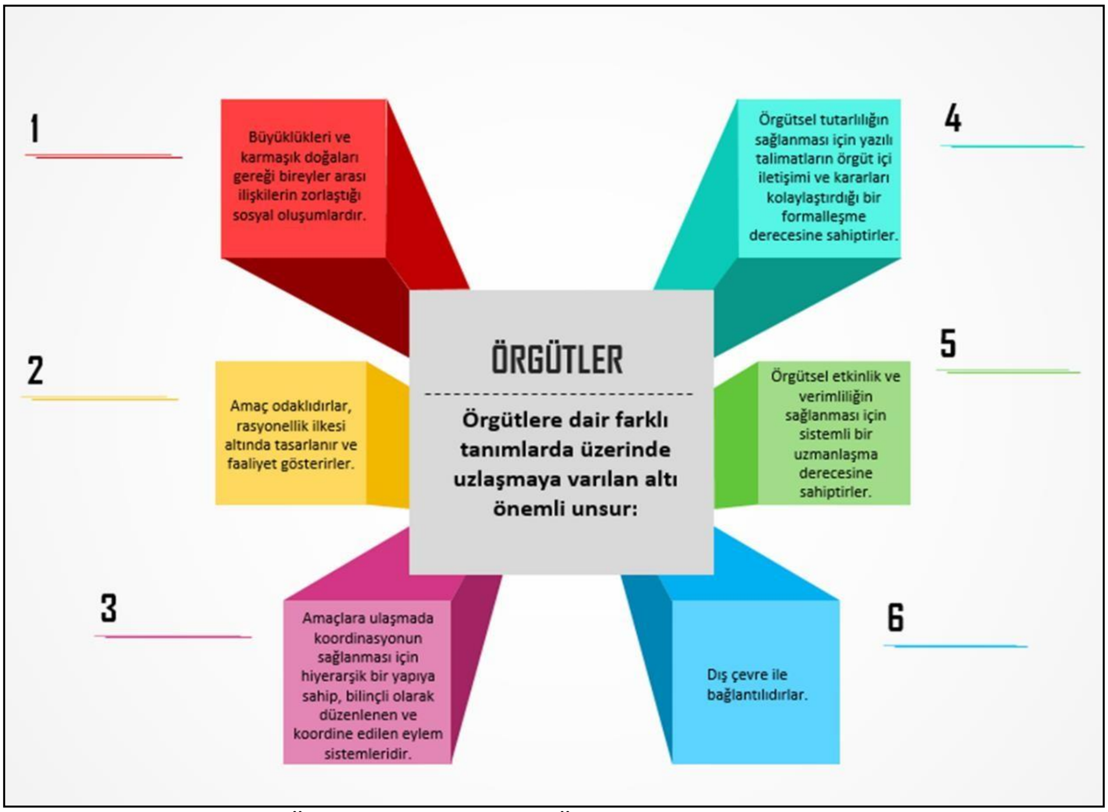
Günümüzde dijital devrim olarak nitelenen gelişmeler, organizasyonların yeni uygulamalar geliştirmelerine izin vermektedir. Özellikle işgörenler arası ilişkilerin oluşturulmasında, iş ile makineler arasındaki ilişkilerde geçmişe göre büyük değişim yaşanmaktadır. Koordinasyon açısından bir arada bulunmaları zorunlu olan birçok çalışan artık bir arada bulunmadan da koordine olabilmektedir.

Yine teknolojik gelişime bağlı olarak örgütlerde yöneticiler çok daha fazla sayıda kişiyi kontrol alanları içerisinde tutabilmektedirler. Hatta çoğu zaman yapay zekâ uygulamaları kullanılarak yöneticilerin yerine astlarla iletişimde teknolojik ürünler kullanabilmektedirler. Örneğin sohbet robotları bu uygulamalardan yalnızca biridir. Yine geliştirilen algoritmalar finansal anlamda al- sat emirlerini uygulayabilmekte, belli sınırlar çerçevesinde ticari faaliyetleri yürütebilmektedirler. Teknolojik anlamda meydana gelen değişimler, işletmelerin stok kontrollerinden, GPRS uygulamaları ile araçların kontrolüne, askerlerin konumlarının belirlenmesine kadar birçok işletme faaliyetini kısa zamanda ve düşük maliyetle gerçekleştirme imkânı vermektedir.

Teknolojik gelişmeler, yörecilerin hızlı karar vermeleri, çalışanlar ve ilgili toplum kesimleriyle doğru iletişime geçebilmeleri, stratejik anlamda başarının elde edilmesinde de önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada, dünyada meydana gelen teknolojik değişmeler ve bunların organizasyon yapılarında meydana getirdikleri farklılaşmalar üzerinde durulacaktır.

Organizasyon Yapıları

Örgütlerle ilgili yapılan çalışmalarda üzerinde anlaşılmış tam bir "Örgüt" tanımı bulunmamaktadır. Ancak, örgütlerle ilgili yapılan çalışmalarda üzerinde anlaşılan bazı özelliklerin aşağıdaki Şekil 1'de yer aldığı görülebilmektedir (Keskin ve diğ., 2016;).

Şekil 1. Örgüt Tanımlarında Üzerinde Anlaşılan Unsurlar.

Kaynak: Keskin ve diğ.,2016.

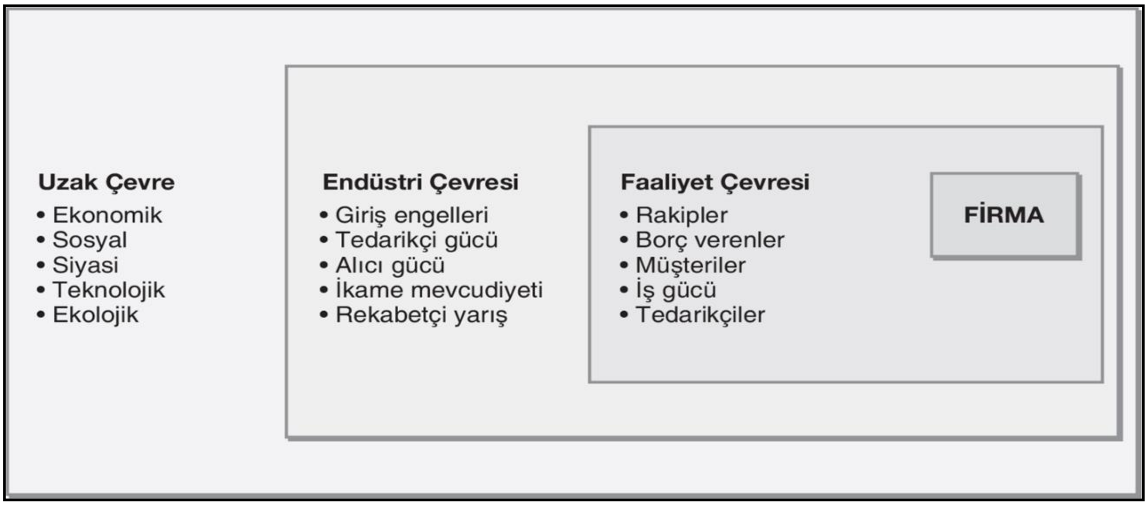
Şekil-1 den de yararlanarak örgütler; dış çevre ile bağlantılı, amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak düzenlenen ve koordine edilen eylemler sistemi olan, amaç odaklı rasyonellik ilkesi altında tasarlanan ve faaliyet gösteren, etkinlik ve verimlilik için sistemli bir uzmanlaşma derecesine sahip, tutarlılığın sağlanması için yazılı talimatların örgüt içi iletişimi ve kararları kolaylaştırdığı bir formelleşme derecesine sahip, büyüklük ve karmaşık doğaları gereği bireyler arası ilişkilerin zorlaştığı teknik ve sosyal oluşumlar olarak tanımlanabilir.

Organizasyon süreci sonunda örgüt yapısı oluşmaktadır. Örgüt yapısı, biçimsel olarak belirlenmiş, kalıcı örgütsel düzenlemeler ve ilişkiler ağıdır. Bir örgütün yapısı canlının anatomisine benzetilmektedir. Yapı genellikle çok geniş bir perspektifken ele alınmakta ve yapıyı merkeziyetçiliğin, biçimsel organizasyon yapısının ve karmaşıklığın etkilediği vurgulanmaktadır. Çevre, teknoloji, büyüklük, hedef ve stratejiyle örgütün yaşının, örgütün yapısını etkileyen faktörler olduğu bilinmektedir (Çalışkan, 2001; 4; Daft ve Marcic, 2009; 273-279). Henry Mintzberg (1979), öğüt yapısını örgütteki işlerin bölümlere ayrılması ve bölümler arasında koordinasyon sağlanması olarak tanımlamaktadır. Yine S. Robbins (1986), işlerin koordinasyonunun sağlanması ve çalışanların hareketlerinin kontrolü için örgüt

yapısının gerekli olduğunu ve örgütlerin yapısının “karmaşıklık”, “formalizasyon” ve “merkeziyetçilik” eğilimlerinden oluştuğunu dile getirmektedir (Robbins; 1986;330-331).

Örgüt yapılarını şekillendiren önemli unsurların neler olduğu sorusuna verilecek ilk cevap “Yöneticilerdir”. Bir örgütü onu kuran yöneticinin ilkelerinden, yönetim ideolojisinden, yaşamı ve çevreyi algılamasından ayrı düşünemeyiz. Organizasyon yapısı birinci derecede yöneticiden etkilenecektir (Çubukçu, 2018; 178). Yine organizasyon yapısını işletmenin büyüklüğü, hedef ve stratejileri, çevre, teknoloji ve örgütün yaşından da etkilenmektedir. Yapıyı etkileyen bu unsurların önem sırasını belirlemek kolay olmamakla birlikte; teknoloji ve çevrenin yadsınamaz öneme sahip olduğu bir gerçektir.

Çevrenin organizasyon yapıları üzerindeki etkileri birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Thompson (1967), Emery ve Trist, (1965), Burns Stalker (1961), Duncan (1972) çalışmaları bu konuda yapılan çalışmalara örnek olarak gösterilebilir (Çubukcu, 2018; 178-179). Farklı çevreler işletmenin organizasyon yapısı üzerinde farklı yönleriyle etkili olmaktadırlar. Şekil-2 farklı çevreleri bir arada göstermektedir.

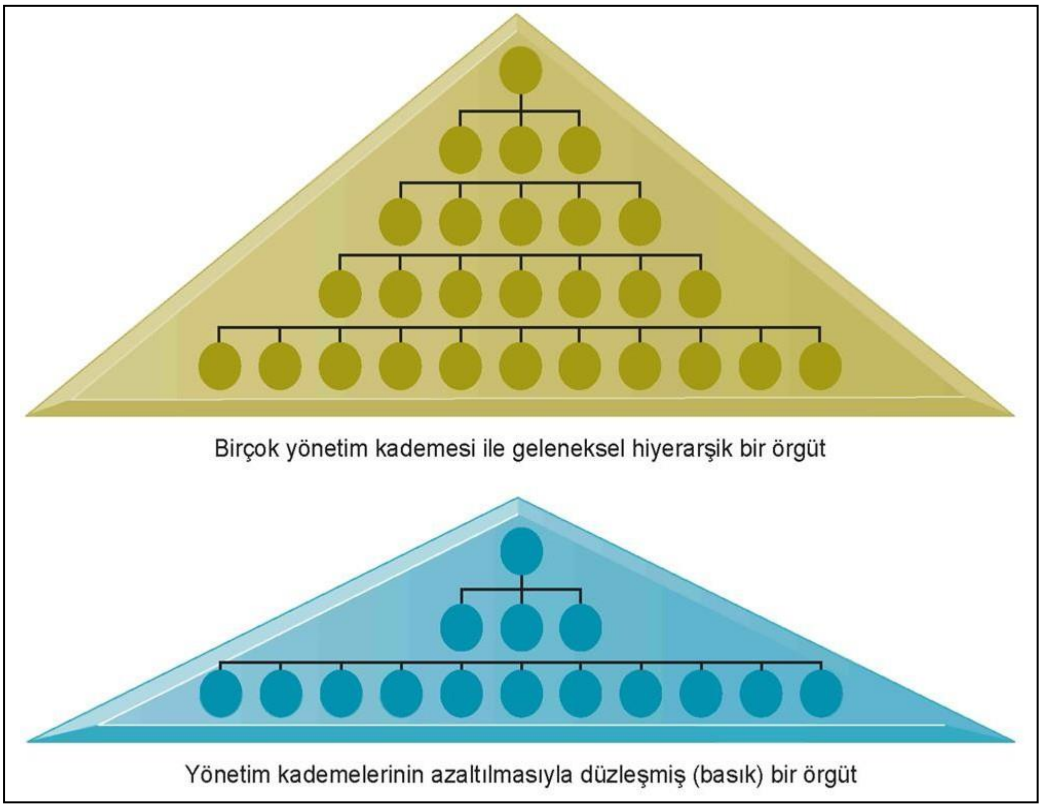
Şekil 2. İşletmenin Dış Çevresi

Kaynak: Pearce ve Robinson, Stratejik Yönetim, (Çev. Editör; M. Barca), Dış Çevre, Çev: Akın,2020;81).

Organizasyon yapılarını etkileyen önemli unsurlardan bir diğeri de teknolojidir. Teknoloji genel olarak girdileri çıktıya dönüştürmeye yarayan teknik araç-gereç ve fikirsel araçlar olabilmektedir. Teknoloji bir organizasyonda; kişileri, grupları, örgütsel ilişkileri ve yönetim tekniklerini etkilemektedir (Koçel, 2007,207). Örgütler, birer sosyo-teknik sistemlerdir (Dinçer; 2013;37). Teknolojinin organizasyon yapılarını nasıl etkilediği, hangi tür teknolojinin ne tür organizasyon yapısı ve süreçlerine daha uygun olacağı ile ilgili uygulamalı ve teorik olarak da birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar; Woodward Çalışması,

Aston Grubu Çalışası, (Birmingham çalışması), Tavistock Enstitüsü Çalışmaları, Thompson Temel Teknolojiler Sınıflaması ve Perrow'un temel teknolojileri sınıfladığı ve bunları organizasyon yapısıyla ilişkilendirdiği çalışma olarak belirtilebilir (Koçel; 2007; 208-218). Günümüzde işletmeler meydana gelen değişmelere bağlı olarak yapısal anlamda yatay (flat) organizasyon yapısına ve şebeke organizasyon yapısına dönüşmüşlerdir.

Askeri organizasyonlar bağlamında teknolojik gelişme ve örgüt yapısı ilişkisini ele adlığımızda askeri organizasyonların da işletmeler gibi yatay organizasyonlar halini aldığını söylemek hatalı olmayacaktır (Gherman, 2010; 103). Bilgisayar çağından önce kurulmuş olan örgütler genellikle verimsiz çalışan, büyük devasa organizasyonlardır. Bu organizasyonlar rekabetçi bir yapıda değillerdi. Yine bu organizasyonlarda değişimi sağlamak neredeyse imkânsız haldeydi. Değişime karşı büyük direnç gelişmekteydi. Oysa günümüz işletmeleri enformasyon teknolojisiyle daha yatay-düzleşmiş hale gelmiş, verimliliği arttırmış ve örgütteki hiyerarşik basamaklar (orta kademler) azaltmıştır (Laudon ve Laudon, 2020; 123).

Şekil 3. Hiyerarşik ve Yatay organizasyon yapıları

Kaynak: (Laudon ve Laudon, 2020; 123)

Neden örgüler düzleşmekte; kademe sayıları azalmaktadır? Bu soruya şu şekilde cevap verilebilmektedir. İşletmelerde çalışan profesyoneller kendi kararlarını kendileri alabilmektedirler. Karar mekanizmaları geleneksel örgüt yapılarında sıkça rastlanılan merkeziyetçiliğin dışında yerel olarak verilebilmektedir. Örgüt içerisindeki bilgi daha hızlı

yayılmakta ve erişim daha kolay olabilmektedir. Yine teknolojik gelişmeler sayesinde bir araya gelmesi gereken insanların farklı mekânlarda da olsa hızlıca bir araya gelebildiklerine şahit olmaktayız (online meeting). Pandemi sürecinde de görüldüğü gibi öğrenci ve öğretmen bir araya gelmeden online dersler ve sınavlar yapılabilmektedir. Kendi kendini yöneten grupların ortaya çıktığına da görebilmekteyiz. WhatsApp grupları ve çalışma takımları gibi. Bütün bu gelişmeler örgütlerde orta kademelerin ortadan kalkmasına ve örgütlerin düzleşmesine neden olmuştur.

Askerlik ve savaş da teknolojiyle birlikte değişmiştir. Örneğin günümüzde dron savaşlarından söz edilebilmektedir. Dron hava, kara (yeraltı, yerüstü) ve deniz aracı olabildiği gibi, "insansız" olmanın – kumanda edilebilirlik sınıfının da ötesinde, insan ve makine arasındaki ilişkinin yeni bir evresine tekabül etmektedir. Dronlar, savaşa dair tüm bilinenleri yeniden tanımlama ihtiyacı doğurmuş, insansızlaşma ile birlikte savaşlar daha farklı mücadele biçimlerine taşınmıştır (Kardeş, 2018;100-103). İnsansız araçları kullanan kişilerin bulunduğu yerde rakip düşmanlar bulunmamakta her şey uzaklardan komut düğmelerine basmakla gerçekleşmektedir.

Teknolojinin başka bir boyutu da internet teknolojisidir. İnternet, her türlü bilgiye ulaşmada, bilginin yayılmasında ve saklanmasında kolaylık sağlamakta, araştırma yapma, duygu ve düşünceleri ifade edebilmede büyük imkânlar sunmaktadır. İnternet işlem ve vekâlet maliyetlerini büyük oranda azaltmaktadır. Teknolojiden yararlanmak durumunda kalan işletmeler kendi organizasyon yapılarında yoğun dijital dönüşüm yaşamaktadırlar. Mobil uygulamalar, robotlar, farklı yapay zekâ uygulamaları, örgütleri dönüştürmekte ve yeni birim ve bölümlerin ortaya çıkması bu dijital dönüşümün görünen yüzünü oluşturmaktadır. Özellikle www (World Wide Web) işletmeler arası ve işletme içi ilişkilerde önemli roller oynamaktadır. İşletmenin içindeki birimlerle ilişki kurmak, iç müşteri anlamında farklı departmanlarda oluşturulan çıktılara erişmek internet teknolojisi uygulamaları ile mümkün olmaktadır. Yine işletmenin içindeki bilginin toplanması, işlenmesi ve dolaşım hızı çok artmıştır.

Dijital teknolojideki gelişmeler işletmelerin dış dünyayla ilişkilerinde de önemli gelişmelere neden olmaktadır. Birincisi, internet teknolojisiyle maliyet önemli ölçüde azalmaktadır. İşletmelerin katlanmak durumunda kaldıkları "işlem maliyetleri" teknolojinin kullanımıyla hızla düşmektedir. Dünyanın bir ucundan diğerine bir maili ulaştırmak saniyeler içinde mümkün olabilmektedir. İkincisi, teknoloji sayesinde dünyanın farklı yerlerinde en hesaplı ve en kaliteli ürüne erişmek, çalışma gruplarıyla iletişim kurmak, dünya çapında çalışanlarla koordine olmak kolay olmaktadır. Askeri organizasyonlar açısından

düşünüldüğünde dünyanın farklı yerlerinde faaliyette bulunan birliklerle haberleşmek, koordine olmak, bilgi ve dokuman paylaşımında bulunmak çok daha kolay olabilmektedir.

Dijital teknoloji ile ortaya çıkan başka bir avantajlı boyut da "hataların azaltılması" boyutudur. Dijital teknoloji kullanımı herhangi bir hataya neden olmadan bilginin ve belgelerin en üst hiyerarşik basamaktan en alt düzeyde çalışana ulaştırılabilmesidir. Geleneksel örgütlerde önemli maliyetlere neden olan hatalar, dijital örgütlerde ortadan kaldırılabilmektedir. Dijital teknoloji işletme organizasyon yapılarına öz yetenek kullanımı ve dış kaynaklardan yararlanma yoluyla da etki etmiştir.

Öz Yetenek ve Dış Kaynaklardan Yararlanma

Öz yetenek ve dış kaynaklardan yararlanma işletmelerin organizasyon yapılarını etkilemektedir. Öz yetenek (temel yetenek, çekirdek yetenek veya beceri) işletmeyi diğer işletmelerden ayıran, rakipleri tarafından kolayca taklit edilemeyen bilgi, beceri ve yeteneği ifade etmektedir (Koçel, 2007; 294). Bir örgütün performansı kendi temel yeteneklerine odaklandığında daha yüksek olacaktır. Dünyada herkesten daha iyi yaptığı işe odaklanmak, öz yetenek kullanmak anlamına gelmektedir. Bilgi teknolojileri işletme birimleri arasında bilginin kolayca yayılmasını sağladığından çalışanları kendi faaliyetleriyle ilgili konularda üstünlük almaya ve yaratıcı olmaya yönlendirmektedir. Örgüt içinde bilginin yayılması yıllar içerisinde temel yetenek olarak belirlenen bir alanda işletmeyi rakiplerine karşı üstün hale getirmektedir. Zamanla bilgi teknolojilerinin sağladığı avantajlara dayalı olarak işletmeler kendilerini belirli spesifik bir alanda yetenek sahibi olarak görmektedirler (Laudon ve Laudon, 2020; 139).

Bir yeteneğin öz yetenek sayılabilmesi için; işletmenin belli bir konudaki becerisi müşteriye rakiplerden daha fazla yarar sağlamalıdır (müşteri yararı), becerinin rakipler tarafından kolayca taklit edilememesi (rakiplerden farklılaştırma) ve becerinin başka alanlarda uygulanabilmesi ve yeniliklerin anahtarı olması (başka alanlara uygulanabilirlik) gerektiği belirtilmektedir (Özgener; 2015; 202).

Maj ve diğ. (2014) yılında yayınladıkları makaleye göre Amerikan ordusunun temel yeteneklerini;

- Kombine silah manevrası (Combined Arms Maneuver),
- Geniş alan güvenliği (Wide Area Security),
- Güvenlik işbirliğini desteklemek (Support Security Cooperation),
- Özel kuvvetler (Tailor Forces For the Combatant Commander),
- Başlangıç operasyonlarını gerçekleştirebilmek (Conduct Entry Operations),
- Ordu ve birleşik güçleri destekleyebilmek (Support Joint and Army Forces),

- Esnek görev emirlerini yerine getirebilmek (Provide Flexible Mission Command),
- Sivil yerli otoriteyi desteklemek (Support Domestic Civil Authorities),
- Yedek unsurları mobilize ve entegre etme (Mobilize And Integrate The Reserve Components), olarak belirtilmektedir.

Temel yeteneklerini belirlemek kritik öneme haiz bir konudur. Rekabet, çevre ve diğer değişkenler temel yetenekler konusunda organizasyonların değişen koşullara bağlı olarak düzenlemeler yapmasını gerektirmektedir. Prahalad ve Hamel 1990'larda temel yetenek kavramını literatüre kazandırmıştır. Ancak, zaman zaman bu kavramın yanlış anlaşılıp kullanıldığı da görülmektedir (Dunning; 2013;49).

Öz Yetenekten söz edildiğinde Dış Kaynaklardan Yararlanmadan da söz etmek gerekmektedir. Çünkü dış kaynaklardan yararlanma (Outsourcing), işletmenin öz yeteneklerinden olmayan fonksiyonlarının iyi yönetilmesi ve iyileştirilmesi için yapılan bir anlaşmayla kısmen veya tamamen uzman bir hizmet sağlayıcıya veya tedarikçiye devredilmesidir (Özgener; 2015; 202). Bir ortaklık veya stratejik ittifak olarak da değerlendirilen Dış Kaynaklardan Yararlanma, rekabet ortamında işletmelerin bir mal ya da hizmet üretiminde bazı safhaları tedarikçilere devretmesi ve onlarla sürekli işbirliği içinde olunması durumunu anlatmaktadır. Teknolojinin sağladığı imkânlarla elde edilen bu gelişme hem işletmeleri küçültmekte hem de daha yalın ve sanal hale getirmektedir(Koçel, 2007; 295; Özgener; 2015; 202). Temel yetenek tanımlandıktan sonra, bu yetenekler çevresinde bir sanal organizasyon oluşturan şirket aynı zamanda "çevik organizasyon" olarak da adlandırılmaktadır (Acar,2020;313)

Sanal Organizasyonlar

Sanal organizasyon kavramı temel fonksiyonlarına odaklanmış ve diğer fonksiyonlarını dış kaynaklardan yararlanarak faaliyette bulunan işletmeler için kullanılmaktadır (Fukuyama ve Shulsky,1999; 339). Sanal organizasyon terimi satın alma, lojistik ve diğer alanlar göz önüne alındığında askeri organizasyonlar için de kullanılabilir (Fukuyama ve Shulsky, 1999; 339). Başka bir tanımda da "Birbirine enformasyon teknolojisi (IT) ile bağlanarak yeteneklerini, pazara erişimi ve maliyetleri paylaşan bağımsız şirketlerden tedarikçiler, müşteriler, alt yüklenicilerden ve hatta rakiplerden oluşan geçici şebekedir" şeklinde tanımlanmaktadır (Acar; 2020;313).

Sanal organizasyon, gerçekte somut olarak var olmayan ancak, sanki varmış gibi görülen, hissedilen organizasyonlardır. Şirketlerin birbirleriyle ve kendi içlerinde kurmuş oldukları bağlantıların teknolojik gelişmeler ve özellikle internet uygulamalarında etkilenmek

suretiyle geliştirdikleri bir yapıyı anlatmaktadır. Sanal organizasyonların üç farklı tipi olduğu belirtilmektedir (Bakan ve Baydaş; 2015;499).

Riemer ve Vehring'e (2012) dayandırılan sanal organizasyon türlerinden "**İçsel Sanal Organizasyon**"; bir organizasyon içindeki iş görenlerin iletişim ağları üzerinden işbirliği yapmalarıyla ortaya çıkan tele çalışma, mobil çalışma, bilgi paylaşımı ve değer oluşturma faaliyetleri için oluşturulan organizasyonlar için kullanılmaktadır (Bakan ve Baydaş; 2015;499)

Network Sanal Organizasyonlar; daha çok kısa dönemli organizasyonlarda pazar fırsatlarından yararlanmak için oluşturulan proje organizasyonları anlatmak için kullanılmaktadır.

Dış Kaynak Sanal Organizasyonlar; kendisi rakiplerinden daha iyi yaptığı öz (temel) bir fonksiyona odaklanmış; diğer fonksiyonların dış kaynaklara havale edildiği yapıları anlatmak için kullanılmaktadır.

Fukuyama literatürde birçok çalışmanın enformasyon teknolojisiyle birlikte dış kaynaklardan yararlanmayı kolaylaştırdığından söz etmekte ancak bunun yeterli olamadığını belirtmektedir. Stratejik ortaklık yapan işletmelerin birbirlerine belli oranda güvenmeleri de gerekmektedir.

Silahlı Kuvvetlerde Dijital Dönüşümün Etkileri ve Abd Silahlı Kuvvetleri Bağlamında Öneriler

ABD Silahlı Kuvvetlerinin Gelişim Süreci

Amerika silahlı kuvvetleri ilgi ilgili yapılan çalışmalarda, orduya yönelik yaklaşımlar farklı dönemlerde farklı ele alınmıştır. Amerika'nın kuruluşunda ordunun merkezi hükümet emrinde olmasından dolayı, Amerikalıların çoğunluğu ordunun ülkenin genelini koruması fikrini reddetmişlerdir. Bunu kendi özgürlüklerine tehdit olarak gördüler. Bu dönemde "yerel milislerin yeterliliği" düşüncesi, Amerikan demokrasi fikriyle de uyumlu görüldü. 19. yüzyıl boyunca, sabit kalan tek şey Amerikan ordusun küçüklüğü ve genel olarak anemik durumu oldu. Her savaşta federal hükümetler -1812 İspanyol-Amerikan savaşından Filipin-Amerikan Savaşlarına kadar- Amerikan ordusunu desteklemek için milis ve gönüllü güçler aramak durumunda kaldı. Ancak İspanyol-Amerikan Savaşı'ndan sonra Amerika yönetimi, ülkenin yeni yüzyılda farklılaşan güvenlik gereksinmelerini karşılamak için kongrenin de desteğini alarak askeri politikada reform yapmak üzere harekete geçti (Gentile ve diğ., 2019;67-68).

1898-1940 Amerikan ordusunu biçimlendiren politikaların oluşturulduğu yıllar oldu. 1898 İspanyol-Amerikan Savaşı, ABD askeri politikasındaki zayıflıkları ortaya çıkardı ve yaklaşık yüzyıldır orduyu rahatsız eden zayıflıkların ortadan kaldırılmasına yönelik yasama

faaliyetinin gerçekleşmesi çabaları hızlandı. 19. yüzyıl yasaları, 20. yüzyılın zorluklarını yönetmek için yetersizdi. Birleşik devletlerin küresel çıkarları ve güvenlik gereksinimleri büyüdüğünde; Kongre, aşamalı olarak ihtiyacı tam karşılamasa da toplumun (nation, ulus) yeni yüzyıla yönelik savunmasını genişletti, modernize etti ve yeniden düzenledi. ABD Ordusu, 20. yüzyılın ilk kırk yılında şekillendi (Zeigler ve diğ. 2019; 109-110).

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Amerika Birleşik Devletleri yeni bir stratejik bağlamla ve dünyadaki rolünün genişlediğine dair bir düşünceyle karşı karşıya kalmıştır. Ortaya çıkan yeni durum birçok tartışmaya kaynaklık ettiyse de temel askerlik düzenlemelerinde önemli bir değişiklik meydana getirmemiştir. Bunun yerine politika yapıcılar ABD askeri politikasında, kaynak tahsisi, kuvvet yapısı ve yürütmede iyileştirmeler ve ayarlamalar yaptılar. Kore Savaşında yaşanan şok ABD'nin I. ve II. Dünya savaşına dayanan orduları büyütme ve harekete geçerime planının değişmesine neden olmuştur. Hali hazırdaki mekanizma ordunun ani ortaya çıkan bu tür krizlere yanıt vermede, yeni kuvvetler oluşturmada, yedek birimlerini eğitme ve hazırlamada çok yavaş kaldığını göstermiştir. Vietnam savaşı iç politika etkisiyle birlikte aynı şekilde askeri planların devam ettiği bir savaş olmuştur. Savaşın sonuyla birlikte zorunlu askerliğe dayanan büyük birliklerin oluşturulması ve harekete geçilmesi fikrinin de sonuna gelinmiştir. Ülke çapında zorunlu askerliğin faydası ve adaletli olup olmayacağı konusunda tartışmalar başlamıştır. 1970 yılında gönüllülerden oluşan bir orduya geçiş olasılığını incelemek için oluşturulan Gates komisyonu, gönüllü orduya geçmenin sadece bir olasılık olmadığını, bunun aynı zamanda zorunlu askerlik gruplarından oluşan ordudan daha kaliteli bir ordu olacağı sonucuna ulaşmıştır. Komisyon raporu tartışmaları sona erdirmemiştir. Ancak, ordu içinden ve dışarıdan pek çok kişi oluşturulan taslağın savunma planlaması için yararlı olduğuna inanıyordu. Komisyon rapor taslağı askerliği bir meslek olarak gönüllü yapma fikrinin ülke içinde yaygınlaşmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur (Tencza ve diğ. 2019;125-126). Kısaca Amerikan ordusunun profesyonel ordu (askerliği meslek olarak yapan ordu-gönüllü) olması yönünde 1970 yılı Gates komisyon raporunun katkıları büyük olmuştur. Günümüzde ordularında 50 yıl öncesinin devasa zırhlı sistemlerinden farklı olarak, elektronik harp sistemleri, komuta ve kontrol düğümleri, AWAC uçaklar, uydular, net bir şekilde öne çıkmaktadır.

Yatay Askeri Organizasyonlar

Ordular hiyerarşik örgütlerin en bilinen örnekleridir. İşletmecilik alanında yatay organizasyonlar ortaya çıkmadan önce orduda yatay gelenek de oluşmuştur (Fukuyama ve Shulsky, 1999;28). Yataylaşma ile ilgili uygulamaları; Prusya, Fransız (Napolyon dönemi) ordusunda ve Alman ordusunda -1930larda mobil radyo haberleşme sistemiyle kendi kendine

hareket edebilen yatay grup örneklerinde- görülmüştür (Fukuyama ve Shulsky, 1997;29). Amerikan ordusu Alman ordusunda geçerli olan savaş doktrinini dünya savaşları sonrasında kendi kavramlarıyla ordusuna kazandırdı. Bu kavramlar; "özel görev", "komutanın niyeti" ve benzeri kavramlardı. Yatay haberleşme, âdemi merkezi komuta kontrol davranışları, astların risk alması, askeri doktrinde daha fazla yer bulan kavramlar olarak 1990lı yıllarda yerini almıştır. Organizasyonlarda yataylaşmanın getirdiği avantajlar; bilginin departmanlar arasında kolay ve hatasız yayılımı, maliyetlerin azalması ve organizasyon yapılarındaki orta kademelerin ortadan kalkmasıdır. Orta kademelerin organizasyon yapılarında kaybolması, kademeler arasında bilginin aktarılırken filtrelenmesinin önüne geçmiştir. Hiyerarşik örgütlerde astlar kendilerince bazı bilgileri psikolojik ve kişisel nedenlerle üstlerine aktarırken filtreleyebilmektedirler.

Bu gelişmelere rağmen ordunun fazla merkezi bir örgüt olduğu yönündeki eleştiriler devam etmektedir. Âdemi merkezi yapıların gelişmesi ordudaki "stratejik planlama", "ateş destek", "lojistik", "tıbbi tahliye", "istihbarat" ve "politik faktörlerin" merkezileşmesinin gerekliliğini de ortadan kaldırmamıştır (Fukuyama ve Shulsky, 1997; ıx-xıı).

Network Organizasyonlar

Geleneksel örgüt yapısı kavramından niteliksel olarak farklılaşan yeni bir organizasyon kavramını öncelikle Burns ve Stalkerin ortaya koyduğu "organik örgüt" kavramıyla 1960larda gördük. Mekanik örgütten farklı olan bu örgüt yapısında haberleşme ilişkileri, esneklik ve çevreye uyumu ön plana çıkmaktaydı. Zamanla, bürokratik örgütlerin etkili birer alternatifi olarak iş dünyasında sanal ve network örgütleri görmeye başladık. Bu örgüler daha esnek, örgüt çalışanlarının yeteneklerinin tamamını kullanmalarına uygun, koşullara göre değiştirilip uygun formun oluşturulabildiği bir örgüt yapısıydı. Otoritenin egemen bir kaynağının olmadığı bu örgütler, organizasyon yapısındaki kademlerin daha fazla azaltılması sonucunu doğurmuştur. Çalışanlar, bir şekilde diğer çalışanlarla az ya da çok eşit zeminde birlikte olabileceklerdi. Kar amaçsız örgütlenmelerin neredeyse çoğu bu şekilde örgütlenmişlerdi. Âdemi merkezi şekil olarak karşımıza çıkan bu örgütlenmenin işletilebilmesine bilgi teknolojileri ve Internet katkıda bulunmuştur. Bu sistemin en önemli özelliği meydana gelen değişikliklere kolayca uyum sağlayabilmesidir. Enformasyon çağında ortaya çıkan savaş teorisi network organizasyonlar temelinde gelişmektedir. Network merkezli savaş terimi, genel olarak savaşta mücadele avantajı oluşturmak için tamamen ya da kısmen şebeke haline getirilmiş güçlerin teknik, taktik, prosedür ve stratejilerinin uyumlaştırılması için kullanılmaktadır. Network merkezli savaş, ağ sensörleri aracılığıyla ortak hedef farkındalığını arttırma, hızlı karar verme ve hızlı operasyonları, hayatta

kalabilmenin arttırılmasını ve bireysel senkronizasyonu anlatmak için kullanılmaktadır (Gherman, 2010; 104). Şebeke organizasyon yapısı; dış kaynaklardan yararlanma, öz yetenek ve yalın yönetim gibi uygulamalarla birlikte gelişmektedir. Network organizasyonlar özelliklerine göre farklı şekillerde isimlendirilmektedir (Budak ve Budak, 2004;354):

Dâhili Şebeke Organizasyonu

Kaynakların tamamının aynı işletme bünyesinde kaldığı bir ana işletme bünyesinde, temel faaliyetler, sahipliği aynı olan farklı işletmelerin konusu olmaktadır.

Dengeli Şebeke Organizasyonu

Bu şebeke tipi, merkezi olarak koordine edilen, her biri kendi içinde uzmanlaşmış, bağımsız ve rekabet gücü olan farklı birimlerden oluşmaktadır.

Dinamik Şebeke Organizasyonu

Bu yapıda diğer şebeke örgüt yapılarından farklı olarak; tüm şebeke içinde lider bir işletmenin olmamasıdır.

Network organizasyonları diğer yapılardan ayıran başka bir özellik de ortak değer yargılarını paylaşan bireylerin oluşturduğu bir enformal yapı olmasıdır. Bu organizasyon yapıları askeri örgütler içerisinde ortak bir kültür oluşturmalıdır. Oluşturulan enformal güven kültürü Amerikan ordusunun tamamına yayılmıştır (Fukuyama ve Shulsky, 1999; 79). Örgütsel yenilik teknolojideki yenilikler kadar önemlidir. Bu nedenle ordular da teknolojideki değişime bağlı olarak uygun şebeke yapısını kurmak durumunda kalmaktadırlar.

Sonuç

- Enformasyon teknolojisinde meydana gelen değişimler örgütleri de değiştirmiştir. Geleneksel hiyerarşik örgüt yapılarından daha düz, âdemi merkezi örgüt yapılarına geçilmiştir.
- Yatay organizasyon yapıları orta kademelerin askeri organizasyonlarda da olsa ortadan kalkmasına neden olmuştur.
- Enformasyon teknolojisi bilginin örgüt kademeleri arasında daha doğru ve hızlı yayılabilmesine olanak sağlamıştır. Bu durum askeri organizasyonlar için de geçerlidir.
- Yatay organizasyon kavramı birçok kavramda olduğu gibi başlangıçta ordularda kullanılmış, daha sonra hızlı bir şekilde diğer işletmelere de yayılmıştır.
- Teknolojide meydana gelen değişiklikler örgüt yapılarında da değişikliği zorunlu kılmaktadır. Teknolojide yenilik ne kadar önemli ise organizasyon yapılarında da teknolojik yeniliklere bağlı yeni yapının oluşturulması o kadar önemlidir.
- Yatay organizasyonlardan network organizasyonlara geçilmiştir. Network organizasyonlar, mal ya da hizmet üretiminde temel yeteneğe sahip olan fonksiyonun

işletme tarafından gerçekleştirilmesini, diğer fonksiyonların ise dış kaynaklar kullanılmak suretiyle elde edilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda askeri organizasyonların da teknolojideki değişmelere bağlı olarak uygun bir şebeke (network) organizasyona sahip olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde karşılaşılan risklerle baş etmeleri mümkün değildir.

- Temel yeteneklerin dışında orduların da dış kaynak kullanan şebeke oluşturmaları gerekmektedir.
- Teknolojide meydana gelen değişmeler örgütlerin "Çevik" organizasyonlar olmalarını gerektirmektedir.
- Enformasyon teknolojilerini kullanan organizasyon yapıları için "enformasyon güvenliği" adıyla kavramsallaştırılabilecek olan yeni bir tehdit alanı ortaya çıkmıştır. Profesyonel hackerları ve teröristler de enformasyon sistemlerinin sağladığı bazı avantajlardan kötü amaçlı olarak yararlanabilmektedirler. Dış ve iç kaynaklı olabilecek bu tehdit bilginin istenmeyen kişi ve gruplara yayılması ve organizasyonun disfonksiyonel olmasını sağlayabilecektir. Bu durumda örgüt yapılarında enformasyon güvenliğinden sorumlu bir birimin oluşturulması da zorunlu hale gelmiştir.

Kaynakça

Acar, Ahmet Gökhan (2020). (Çev.) Stratetjik Yönetim, (Çev. Edi, Mehmet Barca) içinde "Organizasyon Yapısı", Nobel Bas. Yay. Dağ. Ankara.

Akın, Bahadır (2020). Çev. Stratetjik Yönetim, (Çev. Edi, Mehmet Barca) içinde " Dış Çevre", Nobel Bas. Yay. Dağ. Ankara

Bakan, İsmail ve Baydaş, Abdulvahap (2015). Çağdaş Yönetim Yaklaşımları (Edi. İ. Bakan) içinde "Sanal Organizasyonlar", BETA, Bas. Yay. İstanbul.

Budak, Gülay ve Budak, Gönül (2004); İşletme Yönetimi, Barış Yayınları, İzmir.

Burns, T. Ve Stalker, G. M. (1961). The Management of Innovation. Tavistock, London.

Çalışkan, Kutlu (2001). Örgütün Yapısal Boyutları Ve Takım İklimine Etkisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim dalı, Örgütsel davranış Bilim Dalı" , Yayımlanmamış Y. Lisan tezi, İstanbul, 2001.

Çubukcu, Murat (2018). Organizasyon Yapısını Belirleyen Faktörler ve Yapının Önemi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2. pp. 175-190.

Daft, Richard L.; ve Marcic, Doroty (2009). Management the New Workplace Sixth edition, South Western Cengage Learning, China.

Dinçer, Ömer (2013). Örgüt Geliştirme Teori, Uygulama ve Teknikleri, Alfa Bas. Yay. Dağ. İstanbul.

Duncan, R. B. (1972). Characteristics of Organizational Environments and Perceived Environmental Uncertainty. Administrative Science Quarterly, 17(3): 313–327.

Dunning, Richard E. (2013). The Army's Core Competencıes, School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College, Kansas 2013.

Emery, F. E. Ve Trist, E. (1965). The Causal Texture of Organizational Environments. Human Relations, 18: 21-32.

Fukuyama, Francis ve Shulsky, Abraham N. (1997). The "Virtual Corporations" and the Army organizations, RAND Corporation, Calf. USA.

Fukuyama, Francis ve Abram N. Shulsky (1999). Military Organization in the Informatıon Age: Lessons From The World Of Busıness, RAND Corporation, Calf. USA.

Gentile, Gian; Karns, Jameson; Shurkin, Michael; Givens, Adam; (2019), The Evolution of U.S. Military Policy from the Constitution to the Present, Volume I. The Old Regime: The Army, Militia, and Volunteers from Colonial Times to the Spanish-American War., RAND Corporation, Santa Monica, Calif. USA.

Gherman, Laurian (2010). Warfare in the Information Age, Journal of Defense Resources Management No. 1 (1), pp. 101-106

Kardeş, M. Ertan (2018). "Dijital Çağda Savaş: Dron Örneği", Etkileşim, (Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi) Yıl 1, Sayı 2, İstanbul.

Keskin, Halit; Akgün, Ali Ekber; Koçoğlu, İpek; (2016). Örgüt Teorisi, Nobel Akademik Yayıncılık, 2016, Ankara.

Koçel, Tamer (2007). İşletme Yöneticiliği, Arıkan Basım Yay. Dağ. İstanbul.

Laudon, Kenneth C., ve Laudon, Jane P., (2020). Management Information Systems, Managing Digital Firm, sixth. Edi. Pearson, U.K.

Maj, Jeremy Sauer; Stolz, Chris and Kaiser, Michael; (2014), Core Competencies for an Army of Preparation, https://www.ausa.org/articles/core-competencies-army-preparation (Erişim: 27.09.2020).

Mintzberg, Henry (1979). The Structuring of Organizations, Printice Hall.Inc.

Özgener, Şevki (2015). Çağdaş Yönetim Yaklaşımları (Edi. İ. Bakan) içinde "Bir Yönetim stratejisi Olarak Outsourcing", BETA, Bas. Yay. İstanbul.

Pearce, John A. ve Robinson, Richard B. (2020). Stratejik Yönetim (Çev. Ed. Mehmet Barca), Nobel Bas. Yayım. Ankara.

Reimer, Kai ve Vehring, Nadime (2012). "Virtual or vague? A literature review exposing conceptual differences in defining virtual organizations in IS research", Electron Markets. Vol. 22. pp. 267-282.

Robbins, Stephan P. (1986). Organizational Behavior, Third edition, Printice/Hall International, New Jersey.

Tencza, Elizabeth; Givens, Adam; Priebe, Miranda (2019). The Evolution of U.S. Military Policy from the Constitution to the Present, Volume III Another World War and Cold War, RAND Corporation, Santa Monica, Calif. ABD

Thompson, J. D. (1967). Organizations in Action: Social Science Bases of Administrative Theory. McGraw-Hill: New York.

Zeigler, Sean M; Evans, Alexandra; Gentile, Gian; Ahtchi, Badreddine (2019). The Evolution of U.S. Military Policy from the Constitution to the Present, Volume II The Formative Years for U.S. Military Policy, 1898-1940", RAND Corporation, Santa Monica, Calif.

Dünya Üzerindeki Savunma İttifaklarının İncelenmesi Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü “NATO”

Ersan Ergür
Emekli Albay, ASSAM Başkan Yardımcısı
ersanergur@gmail.com

Giriş

İkinci Dünya Savaşı Sonrasında büyük bir yıkım yaşanması ülkeleri ciddi anlamda tedirgin etmiştir. Bir daha böylesi tahripkâr savaşların yaşanmaması, güçlü devletlerin zayıf devletlere karşı böylesi bir savaşa yeltenmemesi için bir birlik oluşturulma ihtiyacı hissedilmesi sonucu kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü “NATO” başlangıçta 12 devletin bir araya gelmesi ile kurulmuştur. Üye devletlerden biri saldırıya uğrayacak olursa diğer üye devletlerin saldırgan ülkeye karşı ortaklaşa savaşacaklarını taahhüt etmişlerdir. NATO’ya üye devletler birbirlerini korumak ve kollamakla sorumludurlar. Bu amaçla askeri anlamda iş birliği yaparlar. Her ne kadar üye devletlerden birine karşı yapılacak saldırıya karşı ortaklaşa savaş açmak gayesi olsa da NATO’nun amacının; Dünya barışını sağlamak, uluslararası güvenliği tesis etmek, üye devletlerin sosyal anlamda gelişmelerini sağlamak, üye devletlerin özgürlüğünü korumak olarak özetlenebilir. NATO amacına ulaşmak için çalışmalarını belli bir sistem dâhilinde tüm üyelerinin katılımı ve oy birliği ile aldıkları kararlar sonucu yürütür.

1949 yılında NATO’yu kuran 12 devleti şöyle sıralayabiliriz; Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Fransa, İngiltere, İzlanda, Hollanda, Belçika, İtalya, Danimarka, Norveç, Portekiz ve Lüksemburg. Hemen akabinde; 1952 yılında Türkiye, 1954 yılında Yunanistan, 1982 yılında da Batı Almanya ve İspanya katıldı. Bugün gelinen noktada NATO’ya üye ülke sayısı 30 olmuştur. Özellikle 1990’lardan sonra Varşova Paktı üyesi bazı ülkelerde bu sisteme dâhil olmuşlardır. NATO bu haliyle zamanımızda kolektif savunma[90] alanında kurulmuş önemli örgütlerden biridir.

Bugün gelinen noktada insanlığın en büyük sorununun güvenlik olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Ülkelerin ekonomik ve siyasi anlamda zayıflıklarının temelinde kendilerinin ya da ülkelerinin güvenliğini sağlamakta ki zayıflıklarının olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlık

[90] Vikipedi: Kolektif savunma genellikle bir antlaşma ve kuruluş tarafından kurulan, üye ülkelerin birbirlerini dış tehditlere karşı savundukları bir düzenlemedir.

güvenliğin tesisi ile refah düzeylerini artırır ve huzur içerisinde emniyetle çalışarak zenginliklerini artırırlar.

Birinci Dünya Savaşı sonrası özellikle Afrika Ülkelerinde meydana gelen sömürge anlayışının arka planında bu ülkelerin kendi güvenliklerini tek başlarına sağlayamıyor olmaları vardır. Söz konusu ülkeler güvenliklerini batılı sömürgeci ve yayılmacı anlayışa sahip ülkelere emanet etmekle esasında iç karışıklıklarının ve doğal zenginliklerinin heba edilmesinin yolunu sömürgeci anlayışa açmış oldular.

Her ne kadar NATO üye devletlerin özgürlük ve güvenliklerini siyasi ve askeri anlamda garanti altına almayı hedeflemiş olsa da bu diğer devletler için geçerliliğini koruyamadı. Bilakis NATO' içerisinde hâkim güç devletlerin baskın çıkmasıyla vekâlet savaşları denilen 4. Nesil savaş teknikleri ile dünyayı kargaşa ve çatışmanın merkezine oturtmuş ve timsah gözyaşları ile bir ittifak oluşturmuşlardır.

NATO, Siyasi anlamda; "*demokratik değerleri teşvik eder ve üyelerin sorunlarını çözmek, güven inşa etmek ve uzun vadede çatışmayı önlemek için savunma ve güvenlikle ilgili konularda danışma ve iş birliği yapmalarına imkân sağlar."* Askeri anlamda ise; "*anlaşmazlıkların barışçıl çözümü noktasında kararlılık gösterme eğilimindedir. Diplomatik çabalar başarısız olursa, elbette kriz yönetimi operasyonlarını üstlenecek askeri güce de sahiptir. Bunlar, NATO'nun kuruluş antlaşmasının toplu savunma maddesi uyarınca Washington Antlaşması'nın 5. Maddesi ya da Birleşmiş Milletler yetkisi altında, tek başına ya da diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde gerçekleştirilmektedir."* [91]

NATO işleyişinde kararlar oy birliği ile alınmak zorundadır. Bu maksatla NATO karargâhı özellikle karar alınma aşamasında oldukça yoğun çalışmalara sahne olur ve ülkeler siyasi ve diplomatik stratejilerinin alınacak kararlarda etkili olması için çaba harcarlar. NATO bu çalışmalarda üye ülkelerin askeri ve siyasi yetkilileriyle iş birliği içerisinde olmakta ve yoğun bir çalışma temposuna ev sahipliği yapmaktadır. NATO bünyesinde yapılan çalışmalar sonrası üye ülkelerin tamamının oy birliği ile karar almalarından dolayı alınan kararın uygulamasında aktif rol almakta ve karar muhalif faaliyetlerde bulunamamaktadırlar. Burada dikkat çeken en önemli husus alınan her kararın muhakkak oy birliği ile alınması gerektiğidir. Böylece 3. Devletlere karşı sorumluluk üye devletlerce eşit katılımla paylaşılmaktadır.[92]

Gerçi kararların oy birliği ile alınması durumu ortaklaşa bir sonucun çıkarılmasını zorlamakla birlikte genel anlamda üye ülkeler üzerinde etkinliğe sahip, ekonomik ya da siyasi anlamda baskı kurma imkânına sahip devletlerin istekleri doğrultusunda karar çıkması daha

---

[91] NATO Siyasi ve Askeri Bir İttifak, https://www.nato.int/nato-welcome/index.html, Erişim Tarihi: 24.09.2020
[92] NATO Kararlar ve İstişareler, https://www.nato.int/nato-welcome/index.html, Erişim Tarihi: 24.09.2020

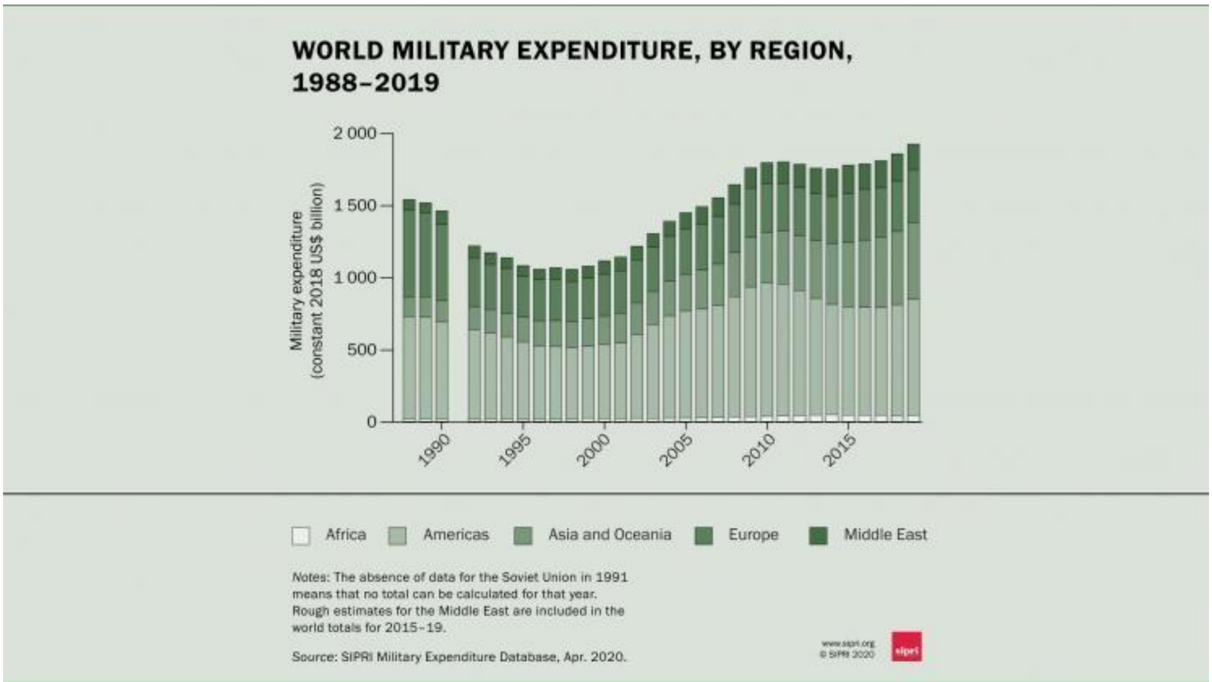
muhtemel olmaktadır. Bu durum elbette tek taraflı bir NATO etkinliği anlamına gelmektedir. Günümüz anlamında esasen NATO ABD stratejilerine hizmet eden bir ittifak örgütü görünümündedir. Bu nedenledir ki ABD'nin bir nevi terör estirdiği İslam Coğrafyasında NATO barışa yönelik değil kaosa yönelik kararlara imza atmak durumunda olmaktadır.

Biz burada NATO'nun kuruluş felsefesinden ziyade İslam Ülkelerine karşı kullanım pozisyonuna kısaca değinip kuruluş yapısını inceleyerek bu yapının karşısında İslam Ülkelerinin kendilerine karşı oluşturulmuş gizli ya da aşikâr askeri ittifakların karşısında kendi bölgesini, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını bunlara karşı korumasının nasıl mümkün olabileceğini, batılı silah üreticilerinin en büyük müşterileri İslam Ülkelerinin bu potansiyelini kendi aralarında kurulacak bir savunma organizasyonu bünyesinde nasıl avantaja çevrilebileceğini ve özellikle İslam Coğrafyasında batılıların yani NATO kaynaklı unsurların ektikleri kan ve gözyaşına karşı oluşturulacak ittifakın yapısının örnek bir modelini önereceğiz.

NATO üye devletlerin çıkarlarını korumaktan ziyade, ABD'nin stratejileri doğrultusunda hareket eden bir Amerikan teşekkülüne dönüşmüştür. Birçok NATO görevinde samimi bir müttefiklik ortaya koyan Türkiye'ye karşı samimi bir ittifaklık ortaya koymaktan uzaklaşmaya başladığını söyleyebiliriz. Afganistan'da, Yemen'de, Batı Afrika Ülkelerinde, Irak'ta, Suriye'de ve en son Libya'da sözde barış adına başlayan harekât nihayete ermemiş bilakis yerini kaos ve kargaşaya bırakmıştır. NATO'nun girdiği hiçbir İslam Ülkesinde girilmeden önceki dönemden daha istikrarlı bir ortam görülmemiştir. Nitekim İslam coğrafyasına bir hançer gibi sokulan İsrail ABD ve NATO güdümlü devletlerce desteklenmekte ve etrafı güçlü İslam Ülkelerince çevrili olmasına rağmen kabadayılık yapabilmektedir. Buda göstermektedir ki İslam Ülkelerinde olan huzursuzluk ve karışıklığın çözümü yine İslam Ülkelerinin kendilerince çözümlenmelidir.

İslam Ülkelerinin kendi aralarındaki sorunlar yine kendilerince çözebilecek mekanizmalardan biride oluşturulacak savunma ittifakı ile gerçekleştirilebilecektir. Nitekim İslam Ülkelerince çevrilmiş ve bir İslam Gölü haline gelmiş olan Doğu Akdeniz sorunlarına baktığımızda ortaya konulan çözüm önerileri İslam Ülkelerini birbirlerine kaşı düşmanlaştıran ve batılı ülkelerin menfaatlerini öne çıkarak anlaşmalara zorlandığı aşikârdır. Elbette bu zorlamanın başarıya ulaşmasının temelinde batı hayranı ve batı güdümlü kukla idarecilerin bazı İslam Ülkelerinin yönetiminde söz sahibi olmalarının etkisinin büyük olduğunu söylememiz gerekir. Buradan hareketle yeraltı ve yerüstü kaynaklarından elde ettikleri milyarlarca doları yine batıdan silah alarak yeniden onlara gönderen akıl, makul bir mantık süzgecinden uzaklaşmış demektir. Şimdi İslam Ülkelerinin savunma harcamalarına ve bu

harcamalarını hangi ülkelerden karşıladığına kısaca değinerek savunma ittifakına olan ihtiyacın önemine dikkat çekmeye çalışalım;

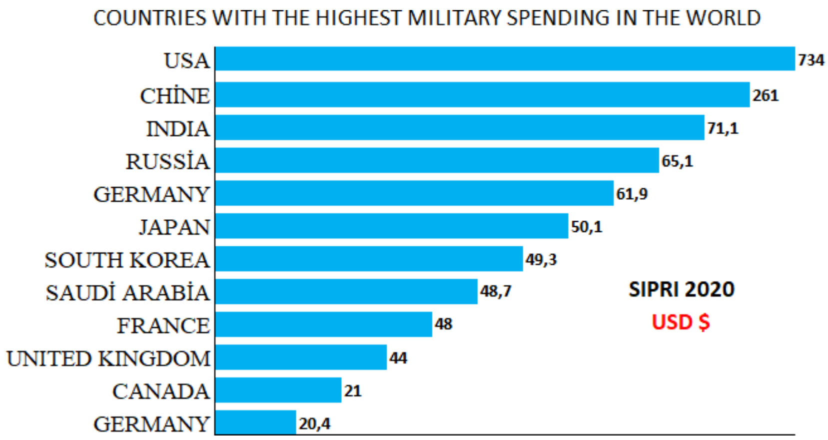

Tablo 1. Dünya Üzerinde En Fazla Askeri Harcama Yapan Bölgeler

Grafikte görüldüğü üzere Ortadoğu Ülkelerinin askeri harcama noktasında zirvede olduğunu görüyoruz.

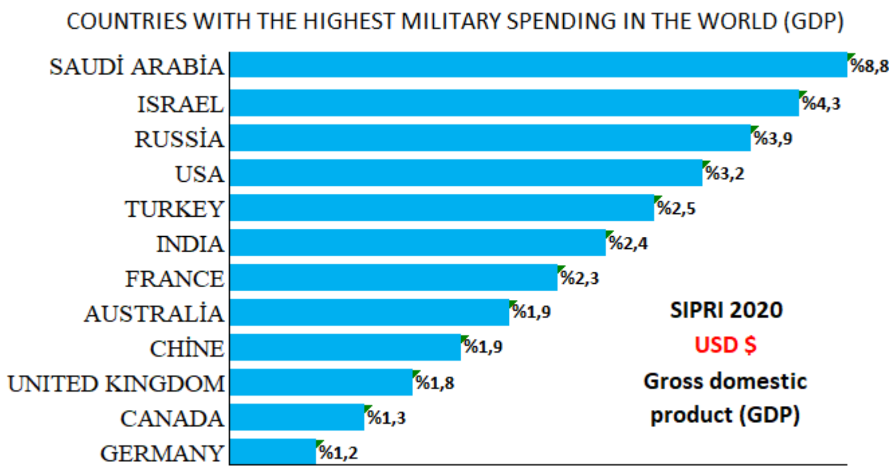
(Stockholm, 27 Nisan 2020) Stockholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü'nün (SIPRI) yeni verilerine göre, toplam küresel askeri harcama; 2019 yılı için %3,6 artarak **1917** Milyar $ olmuştur. 2019 yılı itibari ile askeri harcamaların yüzde **62'sini** (yani **1188,54** Milyar $) oluşturan en büyük beş harcama yapan ülke **ABD, Çin, Hindistan, Rusya ve Suudi Arabistan'dır.**

Dikkat edilirse bu beş ülkenin kendileri ile bir sorunu yok. Hep üçüncü ülkeleri askeri anlamda destekleyerek savaştırmakta ve bundan nemalanmaktadırlar. En büyük askeri harcamayı yapan ABD bu harcamalarını dünya üzerinde kaosa sevk ettiği ülkeleri silahlandırarak ve birbirleri ile savaştırarak yapmaktadır. Tabi bu harcamaları cebinden yapmayacağına göre bunun hedef ülkelerde ekonomik bir karşılığı olduğu aşikârdır.

Tablo2. Dünya Üzerinde En Fazla Askeri Harcama Yapan Ülkeler

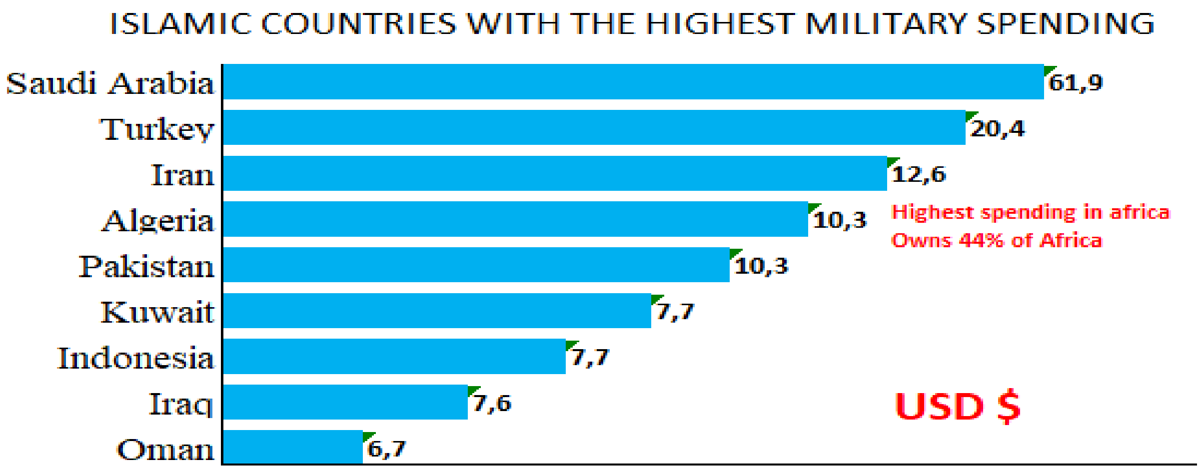
Dünya üzerinde en fazla askeri yapan ülkelere baktığımızda ilk 10 ülke arasında sadece 1 İslam Ülkesinin (Suudi Arabistan) olduğunu görüyoruz. Diğer 9 ülkenin ne kendileri ile ne de çevreleri ile herhangi bir sorun yaşamadıklarını görebiliyoruz. Bir ülke kendisini mütecaviz hareketlerden korumak ve barışa katkı sağlamak için askeri harcama yapar ve silahlanır. Bölgesel sorun yaşamayan bu ülkelerin ihtiyaç duydukları miktardan fazla yaptıkları harcamaların bir amacı olduğunu görmek gerekir. ABD kongresinde 2017 yılı itibari ile yaklaşık 35 milyar dolarlık askeri harcamanın nereye yapıldığı bilinmiyor. Bu durumda göstermektedir ki başta ABD ve Rusya olmak üzere bu emperyalist ülkeler yaptıkları askeri harcamaların büyük bir bölümünü karşılıklı savaştırdıkları ve 4. Nesil vekâlet savaşları ile müdahale etikleri gelişmekte olan ülkelerde kullanmaktadırlar. ABD'nin sadece 2019 yılı askeri harcama artışı tek başına Almanya'nın 2019 yılı askeri harcamalarına eşit seviyede. Bu durum ibretle izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

Tablo 3. Dünya Üzerinde En Fazla Askeri Harcama Yapan Ülkeler

Aynı şekilde GSYH oranlarına göre en fazla askeri harcama yapan ülkelere baktığımızda bir İslam Ülkesi olan Suudi Arabistan'ı görmekteyiz. Suudi Arabistan'ın böyle

bir harcamayı yapmasını gerektiren bir tehlike var mı? Elbette yok. Ancak İslam coğrafyasının kalbine sokulan İsrail ile tehdit edilen İslam Ülkeleri milli gelirlerini büyük oranda askeri harcamalara yatırmakta ve batılı silah üreticisi ülkeleri zenginleştirmektedirler. İlk sıralarda yer alan bir diğer ülke Türkiye'ye baktığımızda askeri harcamalarında %74 oranında Milli ve Yerli sermayeye dönük bir harcama yaptığını görmekteyiz. Yani Türkiye esasında batıya bu anlamda kaynak aktarımında oldukça az miktarda bulunmakta. Ve bu her geçen gün gittikçe azalmaktadır. Diğer batılı ülkelerin harcamaları yine özellikle yeraltı ve yerüstü kaynaklarını sömürmek istedikleri ülkelere yaptıkları silah yardımlarından kaynaklandığını görmekteyiz. Elbette hiçbir devlet kendi yerli ve milli kaynaklarını bedelsiz üçüncü bir devlete vermeyecektir. O halde bunun bir amaç ve gayesi olmalı. Bir karşılığı olmalı.

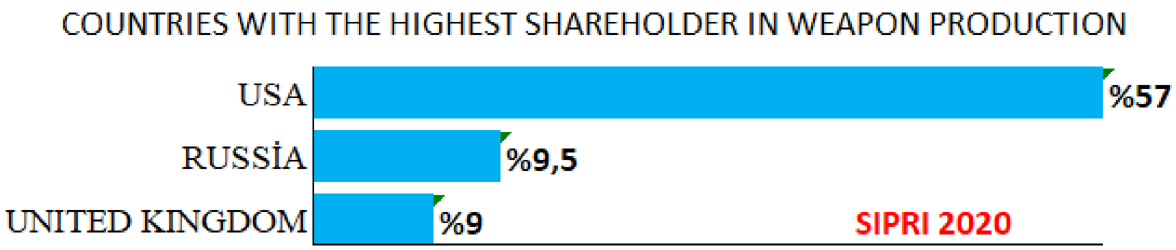
Tablo 4. Dünya Üzerinde En Fazla Askeri Harcama Yapan İslam Ülkeleri

Bugün geldiğimiz noktada yukarıdaki grafikte anlaşıldığı üzere Dünya üzerinde en fazla harcama yapan İslam Ülkelerine baktığımızda bu ülkeler arasında sadece Türkiye yerli sermaye ile bunu sağlamakta. Diğerlerinin yaptıkları harcamalar batılı ülkeleri zenginleştirmektedir. Kendi bölgelerinde çıkan yer altı ve yer üstü doğal kaynaklardan, petrol ve doğalgazı batılı ülkelere satmakta onlardan aldıkları gelirleri fazlasıyla silah alımı ile yine onlara iade etmektedirler.

Hâlbuki İslam Ülkeleri kendi aralarında kuracakları konsorsiyumlarla kendi milli gelirlerini yine kendi içlerinde bırakacak ve batılı ülkeler karşı güçlü bir ekonomik üstünlük sağlayarak bölgemizde var olan kan ve gözyaşının durdurulmasına katkı sağlayacaklardır.

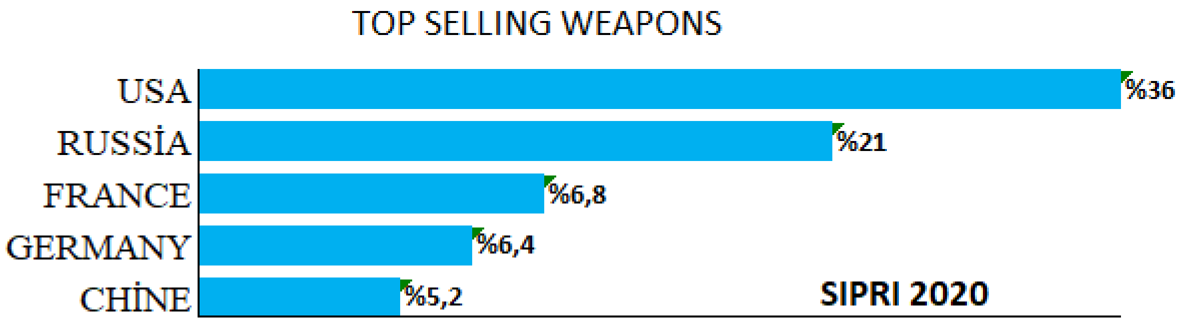
Dünya çapında devam eden işgal, iç savaş ve çatışmalar, silah endüstrisini canlı tutarken, silah üreticisi Batılı aktörler için karlı olan bu sektörün en büyük müşterileri İslam ülkeleridir.

Silah üretiminde en fazla pay sahibi olan ülkeler: ABD yüzde 57, Rusya yüzde 9,5 ve İngiltere yüzde 9. İle başı çekmektedirler. Bugün İslam Coğrafyasında var olan bu ülkelerin ürettikleri silahlarla bölgemizi kana bularlarken kendileri keyifle bu ülkelerin ellerindeki zenginlikleri kendi halklarına ikram etmektedirler.

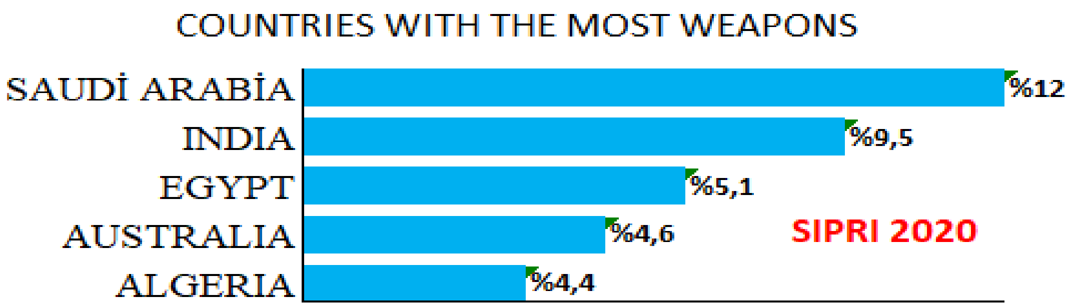
Tablo 5. Silah Üretiminde En Fazla Payı Olan Ülkeler

En Fazla Silah Satan Ülkeler: ABD yüzde 36, Rusya yüzde 21, Fransa yüzde 6,8, Almanya yüzde 6,4 ve Çin yüzde 5,2. Bu ülkeler arasında da İslam Ülkelerini görememekteyiz. En fazla silah satan bu ülkeler acaba bu silahları kimlere satmaktadırlar?

Tablo 6. En Fazla Silah Satan Ülkeler

En fazla silah alan ülkeler: Suudi Arabistan yüzde 12, Hindistan yüzde 9,5, Mısır yüzde 5,1, Avustralya yüzde 4,6 ve Cezayir yüzde 4,4. silah alım oranı ile yukarıda ki sualimizin net olarak cevaplanmasını sağlamaktadırlar. Evet, biz birbirimizle savaştıran bu ülkelere hepimize silah satmakta ve bıyık altından gülmektedirler.

Tablo 7. En Fazla Silah Satan İslam Ülkeleri

MILITARY EXPENDITURES IN AFRICAN COUNTRIES IN A WAR

NO	Conflicting African Countries	INCREASE %	USD$ MİLİON
1	BURKİNA FASO	22	358
4	CHAD	-5,1	235
8	DEMOCRATIC CONGO REPUBLIC	16	353
2	CAMERUN	1,4	422
3	MALİ	3,6	474
5	NİGER	-20	172
6	NIGERIA	-8,2	1860
7	CENTRAL AFRICA REPUBLIC	8,7	32,4
9	UGANDA	52	646

Tablo: Afrika Ülkelerinin Savaştaki Askeri Harcamaları

EK A

ASRİKA KONFEDERASYON SAVUNMA SİSTEMİ SİVİL VE ASKERİ YAPI

Sivil Yapı Merkezi Teşkilatı

1. ASRİKA Konfederasyon Savunma Merkezi
2. Bölgesel Temsilciler ve Ulusal Delegeler Temsilciliği Meclisi
   (Bölgesel Temsilcilerin katılımıyla yeterli miktarda)
3. ASRİKA Konfederasyon üyesi ülkelerin temsilci personeli

Hususi Temsilcilik

1. ASRİKA Konfederasyon Devletleri Barış ve Güvenlik Temsilciliği (9 Bölgesel Federasyon Temsilcilerinden Oluşturulur.)
   (İslam Ülkeleri arasındaki sorunların çözüm merkezi olarak faaliyette bulunur. Yeterli miktarda çalışma grupları oluşturularak faaliyetler sürdürülür.)

Siyasi İşler ve Güvenlik Politikası Bölümü,

(Bölgesel ve Ulusal Temsilcilerin belirleyeceği ülkelerde teşkilatlanırlar.)

1. ASRİKA Ortadoğu Bölgesel İrtibat Merkezi
2. ASRİKA Orta Asya Bölgesel İrtibat Merkezi
3. ASRİKA Yakındoğu Bölgesel İrtibat Merkezi
4. ASRİKA Güneydoğu Asya Bölgesel İrtibat Merkezi
5. ASRİKA Kuzey Afrika Bölgesel İrtibat Merkezi
6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) Bölgesel İrtibat Merkezi
7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıldeniz Havzası) Bölgesel İrtibat Merkezi
8. ASRİKA Avrupa Bölgesel İrtibat Merkezi

Operasyon Bölümü

1. ASRİKA Konfederasyon Afet ve İnsani Yardım Koordinasyon Merkezi
   - 1.1. ASRİKA Asya Afet Müdahale Koordinasyon Birimi
     (Orta Asya, Güney Doğu Asya ve Yakın Doğu Bölgeleri)
   - 1.2. ASRİKA Ortadoğu Afet Müdahale Birimi
     (Orta Doğu ve Doğu Afrika Bölgeleri)
   - 1.3. ASRİKA Kuzey Afrika Afet Müdahale Koordinasyon Birimi
     (Kuzey Afrika ve Güney Batı Afrika Bölgeleri)
   - 1.4. ASRİKA Okyanus Bölgesi Afet Müdahale Koordinasyon Birimi
     (Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika ve Güney Batı Afrika Bölgeleri)
2. ASRİKA Danışma ve İstişare Kurulu

Artan Güvenlik İhtiyaçları ve Stratejileri

(Terörle Mücadele, Barış ve Milletler arası dayanışma için gerekli hal tarzları)

ASRİKA Savunma Stratejileri ve Planlama Merkezi

1. Savunma politikası ve Planlama Müdürü,
2. ASRİKA

ASRİKA Savunma Politikası ve Planlama Kurulu

ASRİKA Lojistik Tedarik Merkezi

ASRİKA Sivil Acil Durum Planlama Merkezi

ASRİKA Sivil Teşkilatlanma Merkezi

ASRİKA Savunma Yatırım Bölümü

1. ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Üretim Planlama Merkezi

    1.1. ASRİKA Savunma Sanayi Bakanlığı Temsilciler Meclisi

    (Bölgesel Savunma Sanayi Bakanlıkları Temsilcilerinden Oluşur.)

    1.1.1. Bölgesel Savunma Sanayi Başkanlık Heyeti

    (Bölgesel Savunma Sanayi Başkanlıklarından teşekkül edilir.)

    1.1.2. Bölgesel AR-GE Birimi (Milli Devletler AR-GE Birimleri)

    1.1.3. Bölgesel Kara, Deniz, Hava, Savunma, Uzay, Siber ve Elektronik Savunma Sanayi Kurulları

    1.1.4. Bölgesel Devletlerin Üretim İmkanları İnceleme Kurulu

    1.1.4.1. Milli Devletler Üretim İmkanları Koordinasyon Merkezi

    1.1.4.2. Milli Devletler (AR-GE, Standardizasyon, Sertifikasyon, Akreditasyon, Kodifikasyon ve Bakım Onarım) Merkezleri

2. ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Destekleme Fonu
3. ASRİKA Ortak Uzay Bilimleri Merkezi

ASRİKA Ortak Strateji Geliştirme Merkezi

1. ASRİKA Ortak Proje Geliştirme Birimi (Proje teşvik hibe finansmanı)
2. Sosyal Medya ve Tanıtım Birimi
3. ASRİKA Bilgi ve Dokümantasyon Merkezi
4. ASRİKA Konfederasyon Enformasyon Merkezi

    (Muhtemel birlik üyelerine bilgi ve tanıtım merkezi olarak faaliyet gösterir.)

5. ASRİKA Konfederasyon Üye Devletler Öğrenci Mübadelesi ve Staj Eğitim Merkezi

ASRİKA Konfederasyon Ortak İstihbarat ve Güvenlik Merkezi

1. ASRİKA Güvenlik Merkezi
2. ASRİKA İstihbarat Toplama ve Değerlendirme Merkezi
3. ASRİKA Kitle Silahları İzleme Merkezi

ASRİKA Konfederasyon Savunma Sistemi İdari Mahkemesi

ASRİKA Konfederasyon Sivil ve Askeri Bütçe Komiteleri Merkezi

1. Dokuz Bölgesel Federasyon Sivil ve Askeri Bütçe Kurulu

ASRİKA Savunma Sistemi Denetim Merkezi

(ASRİKA Savunma Sistemi Bünyesinde yapılan faaliyetlerin amaca uygun işlerliğinin denetimini yapar.)

ASKERİ YAPI TEŞKİLATLANMA SİSTEMİ

ASRİKA Konfederasyon Devletler Birliği Askeri Teşkilatlanma

1. ASRİKA Konfederasyon Askeri Teşkilatlanma Merkezi

(Dokuz Bölgesel Federasyon Komutanlığı Teşkilatına yön verir. Konfederasyon' un ya da

Bölgesel Federasyonların Savunma Stratejilerinin Geliştirilmesi Yönünde Tavsiyelerde Bulunur.)

1.1. ASRİKA Konfederasyon Askeri Personel Teşkilatı

1.1.1. ASRİKA Konfederasyon Operasyon ve Planlama Merkezi

1.1.2. ASRİKA Konfederasyon Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi

1.1.2.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi (Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi (Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi (Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi (Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.2.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon Politika Geliştirme ve Uygulama Merkezi
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3. ASRİKA Konfederasyon Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)

1.1.3.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)
(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)

(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)

(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)

(Milli Devletler Kuvvetleri)

1.1.3.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon Lojistik Planlama ve Tedarik Merkezi (AR-GE)

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2. ASRİKA Konfederasyon İttifak Baş Komutanlığı

2.1. ASRİKA Konfederasyon Lojistik Destek Komutanlığı

2.1.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.1.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon Lojistik Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2. ASRİKA Konfederasyon Eğitim Destek Komutanlığı

2.2.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.2.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon Eğitim Destek Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3. ASRİKA Konfederasyon Ani Müdahale Komutanlığı

2.3.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.3.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon Ani Müdahale Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4. ASRİKA Konfederasyon Barış Gücü Komutanlığı

2.4.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.4.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon Barış Gücü Komutanlığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5. ASRİKA Konfederasyon Kara Kuvvetleri Komutanlığı

2.5.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu KKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.5.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon KKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6. ASRİKA Konfederasyon Deniz Kuvvetleri Komutanlığı

2.6.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu DKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.6.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon DKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7. ASRİKA Konfederasyon Hava Kuvvetleri Komutanlığı

2.7.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.7.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon HKK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8. ASRİKA Konfederasyon Hava, Hava Savunma ve Füze Komutanlığı (HSFK)

2.8.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı

(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu HSFK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.8.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon HSFK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9. ASRİKA Konfederasyon Siber ve Elektronik Güvenlik Komutanlıkları (SEGK'lığı)

2.9.1. ASRİKA Ortadoğu İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.2. ASRİKA Orta Asya İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.3. ASRİKA Yakın Doğu İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.4. ASRİKA Güney Doğu Asya İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.5. ASRİKA Kuzey Afrika İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.6. ASRİKA Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.7. ASRİKA Doğu Afrika (Kızıl Deniz) İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.8. ASRİKA Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslam Devletler Federasyonu SEGK'lığı
(Milli Devletler Kuvvetleri)

2.9.9. ASRİKA Avrupa İslam Devletleri Federasyon SEGK'lığı (Milli Devletler Kuvvetleri)

Asrika İslam Ülkelerinin Jeopolitik Durmu'nun Değerlendirilmesi

Dr. Muhtar El-Aşri
İslam Dünyası Sivil Toplum Kuruluşları Birliği Yönetim Kurulu Üyesi
mokashry@gmail.com

Bu bildiri, ASRİKA İslam ülkelerinin genel jeopolitik durumunun incelenmesi ve değerlendirilmesi üzerinde durmaktadır. Bildiri birçok unsuru ele almıştır; "ASRİKA İslam ülkeleri kimlere denir?", "Coğrafyası nasıldır ve doğal kaynakları nelerdir?", "ASRİKA İslam ülkelerinin bölgesel ve küresel etkisi nedir?", "İç ve dış politikada jeopolitik konumlarıyla birlikte nasıl konumlanırlar ve sert-yumuşak güç unsurları nelerdir?". Ek olarak, bildirinin sonunda, sorunlara çözüm bulmaya yönelik sunulan önerilerle ilgili bölümde göç faktörüne ve büyük göç akımlarına bakmanın önemi ve bunun, özellikle yasadışı göç dalgaları ile başa çıkma bağlamında, ülkelerin kara ve denizleri kontrol etme kabiliyetleri üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Böylece devletlerin yakın ve uzak gelecekte jeopolitik faaliyetteki rolüne etki etmeyi amaçlamaktadır.

Başlangıçta, makale, incelenen bölgenin jeopolitik gerçekliğinin (İslami Afrika) doğru ve kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için kavramları özgürleştirmeye yardımcı olan jeopolitik terimini ayırmaktadır.

Jeopolitik, **coğrafyanın siyaset üzerindeki etkisi**, ekonomi, toplum ve kültür gibi diğer faktörlerle karıştırılarak tanımlanmaktadır. Jeopolitik, esas olarak durağan ve değişmeyen unsurlarla ilgilendiği için statik bir şekilde işlemektedir. Genellikle jeopolitik ile ilgili çalışmalar; incelenen unsurları, alanın tanımı, nüfusu, kaynakların büyüklüğü vb. gibi kavramları tanımlayıcı bir şekilde ele almaktadır. Sonuçta tüm bu bileşenler, ülkelerin dış politikalarını ve birbirleriyle etkileşim biçimlerini şekillendirirken, devletlerin bölgesel ve uluslararası hareketlerini etkilemektedir. (السماك، أزهر محمد 2011).

Öte yandan, Uluslararası İlişkiler teorisyenleri jeopolitiğin, **siyasetin coğrafya üzerindeki etkisinin** bilimi olduğunu ve ikisinin daha geniş ve kalıcı olarak değişen bir çerçevede (dinamik) etkileşime girdiğini savunmaktadır. Jeopolitik, kendi çerçevesi içinde hareket ettiğinden dolayı jeopolitik rolü inkâr etmeyip daha geniş bir şekilde ele aldığı ve stratejik yönler, güç ilişkileri, roller ve etki mücadelesi ve dış gündemlerin bölgesel ve

uluslararası tasviriyle ilgilendiği için çeşitli çağrışımlara atıfta bulunmaktadır. (Aharon Klieman, 2015, p. 264).

On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllar boyunca jeopolitik literatüre bakıldığında, doğası gereği çeşitli ve dinamik olan "başlangıç noktaları" vardır. Büyük güçlerin başlangıç noktaları farklılaşmış ve Afrika ve Asya kıtalarını, özellikle İslam ülkelerini, sınırları ve coğrafi konumu denizlerle kesişenleri etkilemiştir: Akdeniz, kızıl ve kara deniz, okyanuslar, nehirler ve boğazlar (Hürmüz ve Bab el-Mandab) gibi, büyük miktarda doğal kaynağa ek olarak, özellikle petrol ve doğal gaz.

Bazıları, dini, ideolojik ve iç siyasi, kültürel ve sosyal sistemlere bakılmaksızın, tüm ülkeleri eşit bir şekilde ilgilendiren ve **devletin çıkarlarını, ulusal güvenliğini ve gerçekçi uluslararası grupların çıkarlarını koruma gibi** ulusal güdülerle yola çıkmıştır. Bu interaktif çerçevede Çin ile İran arasındaki ilişki gözlemlenebilmektedir. Diğerleri, İslam coğrafyasındaki Suudi Arabistan, İran ve Türkiye gibi bazı ülkelerin hareketlerinden, ASRİKA bölgesindeki ABD liberal etkisinin genişlemesinden, bu liberal sistemin Çin'in yükselen nüfuzuna karşı mücadelesinden ve Rus rolünün kısıtlanması ya da etkisiz hale getirilmesinden dolayı görülebilen ideolojik güdülerle hareket etmiştir. Benzer şekilde, önceki iki yüzyıl, özellikle de on dokuzuncu yüzyıl gerilim dönemi, nüfuzunu genişleten ölçülü jeopolitik hareketlere dayanan emperyalist, sömürge, politik ve ekonomik güçlerin keskin bir yükselişine tanık olmuş ve Fransız-İngiliz sömürgeciliği Afrika'daki nüfuz mücadelesinde belirginleşmiştir. Bugün de kuzeyde ve batı Afrika ülkelerinde çatışma taraflarının Afrika'da ve uluslararası alandaki isteklerinin değişimiyle birlikte karşımızda bulunmaktadır.

Pek çok büyük ülkenin stratejik ve jeopolitik hareketlerini açıklayan en önemli teorik çerçeveler yolunda, Alman bilim adamı Friedrich Ratzel'in Politik Coğrafya adlı kitabında aktardığı "biyosfer" teorisi, devletlerin politik, ekonomik ve demografik ihtiyaçlarını karşılamak için tüm araçları kullanarak devletlerin ihtiyaçları olan nesneler ve birimler olduklarını, bu nedenle coğrafi olarak genişlemeleri gerektiğini belirtmektedir. Bu teori, on dokuzuncu yüzyılda, yeni pazarları, ucuz işgücünü ve hammaddeleri genişletmek ve aramak için yeni bir birinci sınıf sömürge hırsı getiren sanayi devrimi sonrası dönemde aktifleşmiş ve daha sonra ikinci dünya savaşıyla, özellikle de Nazi Almanya'sı modeliyle daha da ortaya çıkmıştır. Bu teoriye dayanarak, devletler her zaman uluslararası hukuk, meşru araçlar, müzakere ve diyalog yöntemleriyle çatışarak varlıklarını dışarıdan meşrulaştırmaya çalışmıştır. Ana motivasyon ise gücün hayati alanda; siyasi, insani, ekonomik ve askerî açıdan hayatta kalmak için kilit bir role sahip olduğu gerçeğinde yatmaktadır. Bu nedenle, ASRİKA'nın pek çok Müslüman ülkesi; deniz kanallarını, deniz yollarını, balıkçılığı,

hammaddelerini, enerji kaynaklarını (Arap Körfezi), coğrafi alanlarda askeri üsler ve yerleşim yerleri (Siyonist varlık) inşa etmeye ve siyasi ve ekonomik kolonilerini kontrol etmeye yönelik dış müdahaleden muzdariptir. (الكعود، شريف اسراء 2014، الصفحات 1-12) .

Bilim adamı Halford John Mackinder'in 1904 yılında "Tarihin Coğrafi Kalbi" kitabında kullanılan ve aynı yüzyılın ortalarında geliştirilen "Dünyanın Kalbi" teorisine göre, dünyanın kalbini (dünya adası - Avrasya) kontrol eden Tüm dünyayı ve ardından askeri tahkimatları kontrol edebilmekte ve barış ve savaş zamanlarında dengeleri değiştiren ittifaklar kurabilmektedir. Bu teori, izolasyondan uzak Akdeniz'in kalbinde (ve deniz üslerinde) dünyanın adasının merkezinde bulunan ve birçok taraf arasında en büyük kazanımları elde etme hırsı amacıyla süregelen çatışmayı açıklamaktadır. Mackinder'ın teorisi, Avrupa jeopolitik politikalarını, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki İngiliz-Rus çatışmasını ve ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin yirminci yüzyılın ortalarından beri Soğuk Savaş kıvılcımının amacını açıklamaktadır. Bu durum da Mackinder'ın teorisine göre dünya güçleri arasındaki kara-deniz çatışmalarını ve onların stratejik ve güvenlik kontrol hareketlerini yansıtmaktadır " Dünyayı ele geçirmek için dünyaya kalbine hükmetmek gerekmektedir. " (Mackinder, 1942, pp. 8-10)

Türkiye ile İslam Ülkeleri Arasında Mavi Diplomasi

Yrd. Doç. Dr Emete Gözügüzelli
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (Akdeniz Üniversitesi)
emete78@yahoo.com

Akdeniz ve Afrika'daki İslam ülkelerinin Türkiye ile tarihi bağları vardır. Türkiye'nin adil bir sonuçla sonuçlandırılması gereken saygın komşuluk politikalarıyla uluslararası işbirliğine dayanan deniz yargı stratejileri, bölgede istikrar, iyi niyet, barış ve güvenlik için olmazsa olmazdır. Mavi diplomasi, uluslararası toplum tarafından deniz ilişkilerini yeniden inşa etmek için bir kavram olarak ileri sürülmüştür. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin Mavi Diplomasisi'nin mavi ekonomisinin İslam ülkeleri ile entegrasyonunu nasıl sağladığını açıklamaktır

Anahtar Kelimeler: Afrika, Mavi Ekonomi, Mavi Diplomasi, Akdeniz, Türkiye.

Giriş

Deniz sınırlaması sorunu devletler için daha hayati ve karmaşık bir konu haline gelmiştir. Şu anda popüler potansiyel güvenlik riskleri olan sorunun yanı sıra teknik ve yasal uygulamalarla deniz anlaşmazlıklarının sınırlandırılmasının nedenleri de tamamen tesadüf değildir. Çünkü, deniz alanlarındaki (ticaret ve donanma) güç, dünyadaki siyasette de etkilidir. Şu anda, coğrafyacılara göre, potansiyel olarak mevcut olan 400 sınırdan çok daha az bir oranda anlaşmaya varıldığı belirtilmektedir.(180 sınır). (Limits in the Seas, No.108)[93]. Deniz yargı bölgeleri, her devletin daha fazla “hidrografi, jeoloji, jeodezi, haritacılık, navigasyon, uydu uzmanı, savunma vb. teknik uzmanlara" ihtiyaç duyduğu dış politikaların ana parçasıdır (Beazely, 1994, p.1). Deniz sınırında, kıyı devletin yargı yetkisinin belirlenmesi, uzamsal alanı alt toprak ve deniz tabanı üzerinde ayıran çizginin oluşturulması süreci olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, deniz sınırlaması konusunda anlaşmazlık konusu haline gelenler, başka bir devletin egemenliği ile tamamen örtüşen bir sınır kurma girişimlerinin yarattığı sorunlardır. Deniz sınırlamasının özelliklerine bakıldığında, ilk olarak, 'sınırlandırma', deniz haklarının çakıştığı iki veya daha fazla devlet arasında bir deniz sınırı kurma sürecinden kaynaklanmaktadır. Örtüşen herhangi bir sınırlama anlaşmasının yokluğunda, sadece tasvir ile ilgileniyoruz: bu bir deniz sınırının oluşturulmasıdır. Deniz sınırı ve deniz sınırlaması deniz yasasında çok farklı bir kavramdır. Deniz sınırının doğası

[93] United States Department of State, Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, Limits in the Seas, No 108: 1st Revision, Maritime Boundaries of the World,1990, 2.

gereği 'uluslararası' olduğu söylenir.[94] Aksine, Tanaka deniz sınırının tek taraflı/tek taraflı bir karaktere sahip olduğunu vurgulamıştır.[95].

Çözülmemiş deniz sınırlaması sorunları uluslararası barış ve güvenliği tehdit edebilir. Buna ek olarak, çözülmemiş sorunlar, devletlerin petrol ve gaz keşifleriyle örtüşen iddiaların artmasına izin vermiştir. Birçok konuda, coğrafi konfigürasyonlar ve yakınlık, komşu devletlerarasındaki örtüşen alanların birbirleriyle sınırlandırma ihtiyacı oluşmasına neden olmaktadır. Başka bir deyişle, örtüşen deniz bölgelerinin uluslararası sınırlandırma hatları ile çizilmesi veya belirlenmesi gerekir. Bugün, hem okyanuslarda hem de deniz bölgelerinde deniz sınırlarının sınırlandırılması çatışmaları, varoluşsal tehdit algısı içinde devletlerin birincil güvenlik sorunu olmaya devam etmektedir. Bu ortamda, "kara denize hükmeder" (ICJ reports, 1969, p.3,51; ICJ Reports, 2001, p.97)[96] ilkesi, deniz sınırlarının sınırlandırılmasında hala önemli bir rol oynamaktadır. Bu ilkenin pratik bir uygulaması, bir devletin toprakları sona erdiğinde, deniz haklarının kara topraklarından ayrılamayacağıdır. (Shaw, 2008, p.499)[97]. Aslında, bu ilkenin yansıtıldığı 1982 Sözleşmesinin 77. maddesine dayanarak, kıyı devletinin başlangıçtan itibaren kıta sahanlığı haklarına ve kendiliğinden egemen haklar içinde olduğu belirtilmektedir. Churchill ve Lowe, 1945'ten sonra klasik tanımların ve deniz hukukunun bu yeni kavramlarının ötesinde değişiklikler olduğunu belirtmiştir; örneğin, münhasır ekonomik bölge, münhasır balıkçılık bölgesi, kıta sahanlığı gibi öne çıktığını belirtmektedirler. (Churchill and Lowe, 1999, pp. 142-145)[98]. Bu ilkelerden, deniz yetki bölgeleri bir tarafta devlet (yani iç suları, karasuları, kent, adalar sular) ve diğer tarafı (yani bitişik bölge, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge) egemenlik haklarının sağlayarak tam ve münhasır egemenliği sağlayan iki kategoriye ayırmaktadır. 1958 Cenevre Sözleşmesi ve 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi, deniz hukukunun yasalaşmasının sonuçlarıdır. Münhasır olanlar da dahil olmak üzere bu egemen haklar, deniz sınırlamasının yasalaşmasının bir yansımasıdır. Bu çalışmada, makale Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmazlığı anlamak için sadece 1982 Sözleşmesi sınırlandırma kuralları ve uluslararası içtihat hukuku üzerine odaklanacaktır.

---

[94] International Court of Justice Reports 1982, pp.66-67, para.87

[95] Yoshifumi Tanaka, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation* (Portland: Hart Publishing, 2006),p.8.

[96] ICJ Reports (Qatar v. Bahrain) 2001, p.97, para.185., North Sea Cases ICJ Reports, 1969, pp.3,51 and the Qatar and Hareyn Case, ICJ Reports, 2001, pp. 40, 97, Nicaragua and Honduras, ICA Reports, 2007, pp <659,695-96 and 699.

[97] Malcolm N. Shaw, *International Law*, 6th ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), pp.499-500, fn.65

[98] R. R. Churchill and A. V. Lowe, *The Law of the Sea*, 3rd ed. (Manchester: Manchester University Press, 1999), pp.142-145, 160-162

Deniz yargı bölgelerinin taban çizgileri, sınırlamanın başlangıç noktası ve bitiş noktaları üzerinde belirlenmesinde sorunlar vardır. Yine, bu çalışmada, her iki tarafın iddiaları açıklanacak ve analiz sonuçlandırılacaktır.

Yunanistan'ın Konumu

a) **İddia-1: Anlaşmaya taraf olmak Yunanistan'a Tüm Hakları sağlar ve 3. taraflara aktarılabilir**

Yunanistan, 1958 Cenevre sözleşmelerine ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olduğunu belirtti. Bu, Yunanistan'ın uluslararası hukuka uyduğunun bir işaretidir.

İstisnasız Türkiye, akit taraf değildir.

b) **İddia-2: Yunanistan, Karasularını Adalar Denizi'nde 12 mil kadar artırma hakkına sahiptir ve bu hak adalara verilebilir.**

Yunanistan, kapalı bir deniz alanı olan Adalar Denizi'nde karasularını 12 miline çıkarmanın doğal bir egemen hakkı olduğunu iddia etmektedir.

Yunanistan, adaların karasularının bir parçası olduğunu iddia etmektedir. (Territorial Sea-Casus Belli, Greek Foreign Affairs)[99].. Bunu kendi iç hukukuna dayanarak göstermektedir. 1936'da Yunan karasuları normal taban çizgilerine göre belirlenmiştir. (Law No.230/1936 of Greece and Presidential Decree 187/1973) . Oysa bugün Yunanistan, Karasularını iyon Denizi'nde düz taban çizgilerine dönüşen taban çizgilerinden 12 deniz miline kadar uzatmaktadır. (Ministry of Foreign Affairs Announcement on the entry into force of the Presidential Decree on the closing of bays and drawing of straight baselines in the maritime area of the Ionian and the Ionian islands up to Cape Tainaro in the Peloponnese,27 December 2020, Greek Foreign Affairs)[100]

Yunanistan, karasularını genişletme hakkının herhangi bir kısıtlamaya veya istisnaya tabi olmadığını ve üçüncü ülkeler tarafından tartışılamayacağını belirtmektedir. Bu tezi, ortak hukuk kuralını düzenleyen UNCLOS'un 3.maddesinin bu hakla ilgili herhangi bir sınırlama veya istisna getirmediği argümanıyla ifade etmektedir.

---

[99] Greek Foreign Affairs, Territorial Sea-Casus Belli, https://www.mfa.gr/en/issues-of-greek-turkish-relations/relevant-documents/territorial-sea-casus-belli.html

[100] Ministry of Foreign Affairs Announcement on the entry into force of the Presidential Decree on the closing of bays and drawing of straight baselines in the maritime area of the Ionian and the Ionian islands up to Cape Tainaro in the Peloponnese, 27 December 2020, Greek Foreign Affairs: https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/ministry-of-foreign-affairs-announcement-on-the-entry-into-force-of-the-presidential-decree-on-the-closing-of-bays-and-drawing-of-straight-baselines-in-the-maritime-area-of-the-ionian-and-the-ionian-islands-up-to-cape-tainaro-in-the-peloponnese.html

c) **İddia 3: Türkiye'nin karasuları, Akdeniz ve Karadeniz'in 12 deniz mili olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, bu hak Ege'de Yunanistan için egemen bir haktır.**

d) **İddia 4: Karasuları 6 deniz mili olsa bile hava sahasının 10 mil olması.**

Yunanistan, 6 Eylül 1931 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle, ilk olarak Karasu hava sahasının 10 mil olduğunu ilan etmiştir. (Law 5017/1931, Greece)[101]**.**.

e) **İddia 5: Kıta sahanlığı Hakları adalara verilebilir**

UNCLOS ve uluslararası Gümrük Hukuku, Yunanistan'ın AB ınito ve ıpso facto ilkesine uygun olarak kıta sahanlığında egemen haklara sahip olduğunu belirtmektedir. Kıta sahanlığını 200 deniz mili genişletme hakkı bu ilkeden kaynaklanmaktadır.

f) **İddia 6: Güney Kıbrıs ve Mısır arasındaki sözde münhasır ekonomik bölge sınırı geçerlidir**

g) **İddia 7: Akdeniz'de Navtex yayınları ve TPAO Sismik Araştırma ve Sondaj faaliyetleri Yunan kıta sahanlığında gerçekleşmesi**

Örneğin, Oruç Reis sismik araştırma gemisinin faaliyetleri 12-22 Ekim 2020 tarihleri arasında Meis adasından 6,5 mil uzakta gerçekleşmiştir. Bu adımların uluslararası hukukun ve Yunan egemen haklarının ihlali olduğunu iddia ederek, hidrokarbon arama hakkının Türk Navtex'leriyle geçersizliğini iddia etmektedir. (A/75/513-S/2020/1015 Letters to United Nations Secretary General (UNSG), 15 November 2020)**.**[102]

Yunanistan, Türkiye kıta sahanlığındaki hidrokarbon lisanslama sayılarını ve alanlarını tanımamaktadır. Bu yargı bölgelerini Yunan kıta sahanlığı olarak iddia etmektedir. (A/74/872 Letters to UNSG, 4 June 2020)[103].

h) **İddia 8: Yunan adalarının münhasır ekonomik bölge haklarına sahip olması**

1982 sözleşmesinde kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge sınırlamasında zorunlu olmayan medyan çizgiyi kabul eden tüm adalara etki etme stratejisini tek sınırlandırma yöntemi olarak izlemektedir. Bu nedenle, "özel koşulları veya geçerli

---

[101] Law 5017/1931, 6 Eylül 1931: Decree of 6/18 September 1931 the extent of the territorial waters fort he purposes of aviation and the control thereof.

[102] A/75/513-S/2020/1015, United Nations, General Assembly Security Council, 15 Ekim 2020, Letter dated 14 October 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United nations addressed to the Secretary General.

[103] A/74/872 United Nations General Assembly, 4 June 2020, Letter dated 1 June 2020 from the Permanenet Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary general.

parametreleri" reddettiğini belirtmektedir (A/73/850-S/2019/344 Letter to UNSG, 25 April 2019)[104] ".

i) **İddia 9: Türkiye'nin kıta sahanlığı faaliyetlerinin Yunanistan'ın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü ihlal ettiği iddia edilmiştir.**

Türkiye'nin dış kıta sahanlığını koordine etmek için BM'deki mesajının Doğu Akdeniz'de reddedildiğini kabul etmemektedir. Yunanistan, bunun egemen hakların ihlali olduğunu ve Yunanistan tarafından temelde reddedildiğini iddia etmektedir. (A / 74/710-S / 2020/129 letter to UNSG, 19 February 2020)[105].

j) **İddia 10: Kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgenin alanları sadece medyan hat üzerinde sınırlandırılabilir**

Hidrokarbon Yasası 4001/2001 A-179'a dayanan 156. madde bağlamında, Sadece kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge dış kıta sınırlamasının sadece eşit mesafeli hatlardaki toprak hatlarının en yakın noktalarından medyan hat prensibine kadar geçerli olduğunu iddia etmektedirler. (Law No. 2289/1995, Law No. 4001/2015, Greece)[106].

k) **İddia 11: Türkiye ve Libya'nın Deniz sınırlarının sınırlandırılması geçersiz[107]**.

Türkiye ile Libya arasındaki deniz sınırlandırma Anlaşması, bu ifadenin Yunanistan tarafından kabul edilemeyecek olan hem kıta sahanlığı hem de münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılmasını öngörmüştür (A/74/706 Letter to UNSG, 19 February 2020, Greece)[108]

l) **İddia 12: Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmektedir.** (A/74/819, Letter to UNSG, 21 April 2020, Greece)[109].

Türkiye'nin Konumu

a) **Karasuları**

Türkiye, 6 deniz milinin ötesine genişlemeye karşı olduğu Ege'de çok hassastır. Esasen, Türkiye'nin BM Deniz Hukuku konusundaki tutumunun temelleri, toplantının yasalaşmasına dayanıyor. Buna deniz hukuku konulu üçüncü konferanstan (1973-1982) 8 Temmuz 1995'e kadar Türkiye Parlamentosu casus belli kararı örnek verilebilir. (S/2020/888,

[104] A/73/850-S/2019/344, United Nations 30 April 2019, Letter dated 25 April 2019 from the Charge d'affaires a.i. of the Permanenet Mission of Greece to the United Nations addressed tp the Secretary General.
[105] A/74.7819, UN General Assembly, 21 Nisan 2020 Mektubu/Yunanistan; ayrıca Bakınız Law No. 4001/2011, Official Gazette A 179/22.8.2011)
[106] Law No. 2289/1995 on prospecting , exploration and exploitation of hydrocarbons and the other provisions, as amended by Law no. 4001/2011.
[107] A/74.7819, UN General Assembly, 21 April 2020 Letter from Greece
[108] A/74/706, UN General Assembly, 19 February 2020 Letter from Greece
[109] A/74/819 , UN General Assembly, 21 April 2020 Letter from Greece

UNSC, 8 September 2020)[110] Türkiye, Yunanistan'ı karasuları konusunda bir anlaşma yapmaya davet etti. 476/1964 tarihinden itibaren Türkiye karasuları Kanunu ile sınırlandırma için karşılıklılık kuralı tanımlanmıştır. Türkiye, bölgenin coğrafyası nedeniyle eşitlik konusunda anlayışlıdır. Buna ek olarak, 2674/1982 tarihli yeni Karasu Kanunu 1.maddesinde, Cumhurbaşkanının Türkiye'nin karasularını 6 milin üzerinde genişletme hakkına sahip olduğu karşılıklılık kuralını da belirtmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın resmi sayfasında, Yunanistan ile karasuları konusunda henüz bir anlaşma olmadığı, bu anlaşmanın uluslararası hukuk temelinde gerçekleştirilmesi gerektiği, 12 millik temelin Ege'de orantısızlık yaratacağını belirtmektedir. (Territorial Waters, Turkish Foreign Affairs)[111].

b) Kıta Sahanlığının Değerlendirilmesi

Türkiye, 18 Mart 2020'de BM Genel Sekreterliği'ne emanet edilen bir mektupta, doğu Akdeniz'de kıta sahanlığı koordinatlarını göstermiş, 27 Kasım 2019'da Libya Ulusal uzlaşma Hükümeti ile yeni bir anlaşma imzalamış ve bu anlaşma 8 Aralık 2019'da yürürlüğe girmiştir. Bütün bu anlaşmalar BM'de yayınlanmıştır.

Aslında, Türkiye ile Yunanistan arasındaki kıta sahanlığı anlaşmazlığı 1970'lerden sonra ortaya çıkan bir konudur. Türkiye, BM deniz Yasası'nın kendisinin kodlanmasına katıldı ve bu çalışma tüm sürece katkıda bulunan bir ülkedir. Toplantıda Türkiye'nin Deniz Hukukunun Kodlanmasına ilişkin bazı öneriler şöyledir:

Türkiye, 7 Şubat 1975 tarihli BM Genel Sekreteri özel temsilcisine mektup:

Ege Denizi'ndeki anlaşmazlıklar, Yunan hükümetinin Lahey'i, Uluslararası Adalet Divanı'nın Türkiye'yi ele geçireceği vurgulanmıştır:

Anlaşmazlık alanı, örneğin yarı kapalı ve kapalı deniz gibi özel bir karaktere sahiptir. Bölgenin durumu Türkiye ile Yunanistan arasında karşılıklı anlaşma ile çözülmelidir.

Ege kıta sahanlığı sorunu barışçıl ve adil bir şekilde çözülmelidir.

Bu nedenlerden dolayı, sorunun Yunanistan ile diyalog yoluyla çözülmesini ve müzakerelerin Bakanlıklar düzeyinde yürütülmesini önermiştir. (A/CONF.62/32,United Nations Documents, Turkey)[112].

[110] S/2020/888 United Nations Security Council,8 Eylül 2020, Letter dated 4 September 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the President of the Security council,
[111] Turkish Foreign Affaris, Territorial Waters.
[112] Third United Nations Conference on the Law of the Sea, 1973-82, Concluded at Montego Bay, Jamaica on 10 December 1982, Letter dated 7 February 1975 from the representative of Turkey to the Special Representative of the Secretary-General. Documet A/CONF.62/38

1- 15 Temmuz 1974 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine ilişkin Türkiye mektubu, karasuları, bölgesel ve küresel kriterler, açık denizler ve okyanuslar, denizler ve yarı kapalı denizler, denizler ve yarı kapalı denizler, denizler ve yarı kapalı denizleri içermektedir.:
2- Bir kıyı devletinin karasularını belirleme hakkı, Sözleşmenin ilgili maddelerine uygun olarak en fazla … deniz mili olmalı ve taban çizgilerinden ölçülmelidir.
3- 1. paragrafta belirtilen haklar, başka bir devlet tarafından karasularını kesen veya açık denizlere kapatan bir devlet olarak kullanılamaz.
4- Özel coğrafi özelliklere sahip Yarı kapalı deniz alanlarında, karasuları bu bölgelerdeki devletler tarafından belirlenmektedir. (A/CONF.62/C.2/L.8, United Nations Documents, Turkey)[113].

BM Genel Sekreteri'ne 26 Temmuz 1974 tarihli mektupta, konu Devletlerarasındaki kısıtlamalarla ilgiliydi. Bu mektup Türkiye'de (A/CONF.62/C.2/L.23, UN Doc., Turkey)[114];

1- Bir kıyı ülkesinin bitişik veya karşıt sınırlara sahip olduğu her yerde, her devletin kıta sahanlığı paylaşımı, taraflar arasındaki anlaşma ile adil ilkelere göre belirlenmelidir.
2- Görüşmeler sırasında, devletler tüm ilgili faktörleri hesaplamalıdır ve bunların yanısıra jeomorfolojik ve jeolojik kıta yapısını ve dış kıta sınır bölgesini, kıyıların özel koşullarını ve karşılıklı genel konfigürasyonunu, adaların varlığını, bir devletin kayalıklarının veya başka bir devletin kıta sahanlığındaki küçük adacıkların varlığını dikkate alınmalıdır.
3- Devletler, sorunları çözmek için BM Anayasası'nın 33.maddesi uyarınca öngörülen yöntemlerden birini kullanarak anlaşmazlıklarını barışçıl yollarla müzakere edebilmelidir.
4- Devletler, anlaşma temelinde adil bir sınırlamaya varmak için uygun ilkeleri ve bir veya daha fazla yöntemin bir kombinasyonunu uygulamaya karar verebilir (A/CONF.62/C.2/L.23, UN Doc., Turkey)[115].

c) Türkiye'nin hidrokarbon operasyonlarında herhangi bir devletin egemenliğini ihlal etmediği gerçeğine ilişkin inceleme

Oruç Reis sismik araştırma faaliyetleri,

[113] Document A/CONF.62/C.2/L.8, Turkey: draft article on the breadth of the territorial sea; global or regional criteria; open seas and oceans, semi-enclosed seas and enclosed seas.
[114] Document A/CONF.62/C.2/L.23; Turkey: draft article on delimitation between States
[115] Document A/CONF.62/C.2/L.23;

"Doğu Akdeniz'de, oruç Reis'in sismik araştırma faaliyetleri Türk kıta sahanlığı üzerinde yürütülmekte, dış kıta sınırı uluslararası hukuk ve ilkelere uygun olarak kurulmakta ve uluslararası mahkeme ve devlet uygulamalarında denizcilik sınırlamasına uygun olarak hareket etmektedir.), 18 Mart 2020 (A / 74/757) ve 13 Kasım 2019 (A / 74/550), NAVTEX mesajları ile Türkiye kıta sahanlığı içinde sismik araştırma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (1262/20), ve herhangi bir devletin egemen haklarını ihlal etti (A/75/598-S/2020/1116, UNSG, 19 November 2020)[116]**.**"

d) Kızılhisar Adası'nın Değerlendirmesi

Adanın Türkiye kıyılarında kesilmesinin etkisi tahmin edilemez. Türkiye, Akdeniz'in en uzun kıyısına sahip ülkedir. Yanlış taraftaki adaların karasularının ötesinde bir deniz yetkisi olamaz. Deniz yargı bölgelerinin belirlenmesinde kıyıların yönü ve uzunluğu dikkate alınmalıdır. (A/75/598-S/2020/1116,UNSC,19 Nov.2020)[117]

Kızılhisar Adası'nın (Meis) deniz sınırlarının sınırlandırılması üzerinde de tam bir etkiye sahip olduğu iddiası yasal bir dayanağa sahip değildir, ilgili bölgede coğrafi durum hüküm sürmektedir ve Türk kıyı şeridi ve kıyı izdüşümü ve kızılhisar Adası karasularının ötesine geçemez. (A/75/598-S/2020/1116,UNSC,19 Nov.2020)[118].

Yaklaşık 10 km2'lik bir ada olan Kızılhisar, Türkiye'nin anakarasına 2 km, Yunanistan'a ise 580 km uzaklıktadır ve sadece Yunanistan'a kadar olan ada 40.000 km2'lik bir kıta sahanlığıdır. (A/74/997-S/2020/826)[119].

Türkiye, Mısır ve Yunanistan arasındaki deniz sınırlandırma anlaşmasının kabul edilmediğini belirtse de, geçersiz olarak kabul edilir (Note Verbal dated 14 August 2020 to UNSG from Turkey)[120].

e) Türkiye, taban çizgilerini belirleme ve komşularıyla sınırlandırma anlaşması yapma hakkına sahiptir.

[116] A/75/598-S/2020/1116, United Nations General Assembly Security Council, 19 Kasım 2020, Letter dated 13 November 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary General.

[117] A/75/598-S/2020/1116, United Nations General Assembly Security Council, 19 Kasım 2020, Letter dated 13 November 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary General.

[118] A/75/598-S/2020/1116, UN General Assembly Security Council 19 Kasım 2020.

[119] A/74/997-S/2020/826, United Nations General Assembly Security Council, 24 August 2020, LEtter dated 21 August 2020 from the Permanenet Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General

[120] Note verbale dated 14 August 2020 from the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary General.

2004/Turkuno DT/4739 sayılı sözlü not ve 2 Mart 2004 tarihli[121]ve 2013/14136816/22273 sayılı and 12 March 2013 tarihli 10 Mart tarihli Türkiye tarafından UNCSC'ye gönderilen mektuplar, Türkiye'nin önemli körfezleri belirlemek için düz çizgilerini kullanma hakkına sahip olduğunu ve Mısır ile başka bir deniz sınır hattı ile anlaşma yapma arzusunu belirtmektedir (A/74/550, UNSG,15 November 2019)[122].

f) Oyunun yıllık incelemesi ile ilgili Türkiye'nin TPAO çevresinde Kıbrıs Türklerinin güçlendirilmesi konuları

21 Eylül 2011'de Türkiye ile KKTC arasında kıta sahanlığı sınırlandırma Anlaşması yapılmıştır. Türkiye'nin coğrafi koordinatları ve haritaları ile tanımlanan kıta sahanlığı sınırlarının dış sınırları BM'ye sunulmuştur.[123] 27 koordinat, kar amacı güden şirkette hidrokarbonlar temelinde anlaşma imzalandıktan hemen sonra KKTC Ekonomi Bakanlığı petrol sahası temelinde belirlenmiştir. Varılan anlaşmaya dayanarak, TPAO'ya adanın etrafındaki A, B, C, D, E, F, G bölgelerinde sismik araştırma ve Sondaj yetkisi verilmiştir. TPAO'ya ayrıca arazi üzerinde araştırma yapma gücü verilmiştir. Alan H, karada sondajın izin verildiği alandır[124].

Buna ek olarak, Türkiye, Kıbrıs'ta tek bir otorite veya de jure varlığı temelinde otorite talep etme hakkına sahip olmadıklarını ve deniz alanlarında tek taraflı egemenlik talep edemeyeceklerini açıkça belirtmektedir (A/74/757, UNSG, 18 March 2020)[125].

Sonuç

Genel olarak, devletler kompakt düzenleme kuralı uyarınca üçüncü Devletlere hak veya yükümlülük getiremezler. Bu ilke Roma hukukuna kadar uzanır (pacta tertiis nec nec nec prosunt; res inter alios acta nec prodest nec nocet). Türkiye, anakara olarak komşularıyla sınır sınırlaması anlaşması yapma hakkına sahiptir. Türkiye, sınırlarında adil bir sonuç elde etmek için bir metodoloji seçme hakkına sahiptir.

Bununla birlikte, Yunanistan'ın takip ettiği tutumlarda bir değişkenlik ve tutarsızlık bulunmaktadır. Yunanistan, 1982 konvansiyonuna taraf olmayı ayrıcalıklı bir konum olarak

[121] 2005/Turkuno DT /16390 numbered and 4 November 2005 dated letter, 25 April 2014 (A/68/857) ve 18 March 2019 (A/73/804) and A/74/550, United Nations General Assembly, 15 Kasım 2019, Letter dated 13 November 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General.

[122] A/74/550, United Nations General Assembly, 15 November 2019.

[123] A/68/857 United Nations General Assembly, 29 Nisan 2014, Letter dated 25 April 2014 from the Permanentt Representative of Turkey to the UN addressed to the Secretary General

[124] A/74/727 United Nations General Assembly, 2 Mart 2020, Letter dated 27 February 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the UN addressed to the Secretary General

[125] A/74/757/United Nations General Assembly, 18 March 2020, Letter dated 18 March 2020 from the Permanenet Representative of Turkey to the UNSG.

görmektedir. Bununla birlikte, Viyana Sözleşmesinin 34. maddesi, "anlaşmanın rızası olmadan üçüncü bir devlet için yükümlülük veya hak yaratmadığını" belirtmektedir.

Bilindiği gibi, Türkiye ve Yunanistan bu temel iddiaları çözmek için müzakere halindedir. Uluslararası hukukta genel olarak müzakere yükümlülüğünün anlaşmaya varma yükümlülüğü olmadığı kabul edilmektedir[126]. Türkiye, Uluslararası Hukuk ve diaolog ile işbirliği içinde durma ve sorunlarını çözmek için barışçıl adımlar atma kararlılığını göstermektedir.

Tabii ki, müzakereler tek taraflı değildir, tarafların ortak arzusu ile ilerletilebilirler[127]

Deniz sınırlandırma anlaşmazlıklarında, tarafların öncelikle bir anlaşmazlığın çözümüne odaklanacağı kural ve ilkelere karar vermek gerekir. Bu nedenle, Türkiye müzakere sürecini yansıtan iyi niyet sunmakta ve Yunanistan'ın provokasyonlarına rağmen müzakereleri başlatmaktadır.

Sonuç olarak, uluslararası hukuk ilkeleri ve normları açısından bakıldığında, Yunanistan ve Türkiye arasındaki konular aşağıdaki sonuçlara yol açmaktadır: Yunanistan, iyi niyet ilkesine aykırı bir şekilde hareket etmektedir (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (1982 Sözleşmesi) madde 300, 38 genel ilkeler madde uyarınca iyi niyet ilkesi) 1982 Sözleşmesi ve geleneksel hukuk tarafından sağlanan evrensel hakların kötüye kullanılmasına başvurmuş, pacta present servanda ilkesini (pacta present servanda ihlali ve 1969 Viyana anlaşmaları Yasasının ihlali) ve uluslararası hukuka uyma ilkesini ihlal etmiştir. Yunanistan'ın keyfi olarak (sorumluluk ihlali) karşı hareket ettiği ve BM Anayasasının (BM şartı) ilkelerini gizli nedenlerle (mala fides) ihlal ettiği ortaya çıkmıştır. Yunanistan'ın aşırı iddiaları Türkiye tarafından asla kabul edilmemiştir, çünkü Türkiye adil bir sonuçtan yanadır.

---

[126] Pulp Mills on the River Uruguay between Argantina v Uruguay Judgement International Court of Justice Reports 2010(I), s.68, para.150 ; Republic of Macedonia v Greece , Judgment International Court of Justice Reports 2011(II), s.685, para.132

[127] Obligation to negotiate Acess to the Pacific Ocean between Bolivia v Chile, Judgement of 1 October 2018, International Court of Justice, parag.176

Kaynakça

United States Department of State, Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, Limits in the Seas, No 108: 1st Revision, Maritime Boundaries of the World,1990, 2.

International Court of Justice Reports 1982, pp.66-67, para.87

Yoshifumi Tanaka, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation* (Portland: Hart Publishing, 2006), p.8.

ICJ Reports (Qatar v. Bahrain) 2001, p.97, para.185., North Sea Cases ICJ Reports, 1969, pp.3,51 and the Qatar and Hareyn Case, ICJ Reports, 2001, pp. 40, 97, Nicaragua and Honduras, ICA Reports, 2007, pp <659,695-96 and 699.

Malcolm N. Shaw, *International Law*, 6th ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), pp.499-500, fn.65

R. R. Churchill and A. V. Lowe, *The Law of the Sea*, 3rd ed. (Manchester: Manchester University Press, 1999), pp.142-145, 160-162

Greek Foreign Affairs, Territorial Sea-Casus Belli, https://www.mfa.gr/en/issues-of-greek-turkish-relations/relevant-documents/territorial-sea-casus-belli.html

Ministry of Foreign Affairs Announcement on the entry into force of the Presidential Decree on the closing of bays and drawing of straight baselines in the maritime area of the Ionian and the Ionian islands up to Cape Tainaro in the Peloponnese, 27 December 2020, Greek Foreign Affairs: https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/ministry-of-foreign-affairs-announcement-on-the-entry-into-force-of-the-presidential-decree-on-the-closing-of-bays-and-drawing-of-straight-baselines-in-the-maritime-area-of-the-ionian-and-the-ionian-islands-up-to-cape-tainaro-in-the-peloponnese.html

Law 5017/1931, 6 Eylül 1931: Decree of 6/18 September 1931 the extent of the territorial waters fort he purposes of aviation and the control thereof.

A/75/513-S/2020/1015, United Nations, General Assembly Security Council, 15 Ekim 2020, Letter dated 14 October 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United nations addressed to the Secretary General.

A/74/872 United Nations General Assembly, 4 June 2020, Letter dated 1 June 2020 from the Permanenet Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary general.

A/73/850-S/2019/344, United Nations 30 April 2019, Letter dated 25 April 2019 from the Charge d'affaires a.i. of the Permanenet Mission of Greece to the United Nations addressed tp the Secretary General.

A/74.7819, UN General Assembly, 21 Nisan 2020 Mektubu/Yunanistan; ayrıca Bakınız Law No. 4001/2011, Official Gazette A 179/22.8.2011)

Law No. 2289/1995 on prospecting , exploration and exploitation of hydrocarbons and the other provisions, as amended by Law no. 4001/2011.

A/74.7819, UN General Assembly, 21 April 2020 Letter from Greece

A/74/706, UN General Assembly, 19 February 2020 Letter from Greece

A/74/819 , UN General Assembly, 21 April 2020 Letter from Greece

S/2020/888 United Nations Security Council,8 Eylül 2020, Letter dated 4 September 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the President of the Security council,

Turkish Foreign Affaris, Territorial Waters.

Third United Nations Conference on the Law of the Sea, 1973-82, Concluded at Montego Bay, Jamaica on 10 December 1982, Letter dated 7 February 1975 from the representative of Turkey to the Special Representative of the Secretary-General. Documet A/CONF.62/38

Document A/CONF.62/C.2/L.8, Turkey: draft article on the breadth of the territorial sea; global or regional criteria; open seas and oceans, semi-enclosed seas and enclosed seas.

Document A/CONF.62/C.2/L.23; Turkey: draft article on delimitation between States

Document A/CONF.62/C.2/L.23;

A/75/598-S/2020/1116, United Nations General Assembly Security Council, 19 Kasım 2020, Letter dated 13 November 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary General.

A/75/598-S/2020/1116, United Nations General Assembly Security Council, 19 Kasım 2020, Letter dated 13 November 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary General.

A/75/598-S/2020/1116, UN General Assembly Security Council 19 Kasım 2020.

A/74/997-S/2020/826, United Nations General Assembly Security Council, 24 August 2020, LEtter dated 21 August 2020 from the Permanenet Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General

Note verbale dated 14 August 2020 from the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary General.

2005/Turkuno DT /16390 numbered and 4 November 2005 dated letter, 25 April 2014 (A/68/857) ve 18 March 2019 (A/73/804) and A/74/550, United Nations General Assembly, 15 Kasım 2019, Letter dated 13 November 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General.

A/74/550, United Nations General Assembly, 15 November 2019.

A/68/857 United Nations General Assembly, 29 Nisan 2014, Letter dated 25 April 2014 from the Permanentt Representative of Turkey to the UN addressed to the Secretary General

A/74/727 United Nations General Assembly, 2 Mart 2020, Letter dated 27 February 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the UN addressed to the Secretary General

A/74/757/United Nations General Assembly, 18 March 2020, Letter dated 18 March 2020 from the Permanenet Representative of Turkey to the UNSG.

Pulp Mills on the River Uruguay between Argantina v Uruguay Judgement International Court of Justice Reports 2010(I), s.68, para.150 ; Republic of Macedonia v Greece , Judgment International Court of Justice Reports 2011(II), s.685, para.132

Obligation to negotiate Acess to the Pacific Ocean between Bolivia v Chile, Judgement of 1 October 2018, International Court of Justice, parag.176

Afrika Birliği Örgütü’nün Savunma Politikası ve AB ile Olan İşbirliği

Prof. Dr. Yakup BULUT-Gaziantep Üniversitesi- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü-yakupbulut@hotmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Soner AKIN- Mustafa Kemal Üniversitesi- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü-sakin77@gmail.com

Özet

Afrika Birliği kısa adıyla AU olarak bilinen 55 Afrika kıtası ülkesini bünyesinde bulunduran örgütün finansal saha, stratejik saha ve ekonomik alanda olmak üzere işbirliğine gittiği bilinmektedir. 2002 yılında faaliyete geçen ve 1 milyar 321 milyar bireyi temsil eden birliğin bünyesinde savunma politikası; Savunma ve Güvenlik Bölümü (DSD) tarafından icra edilmektedir. Bu birim, Afrika Birliği Komisyonu bünyesindeki Barış ve Güvenlik Departmanının bir parçasıdır. Tamamen işbirliği tabanlı bu politikanın özünde güvenlik sorunlarını çözme ihtiyacı yer aldığından bölgeye en yakın stratejik ve hükümet tabanlı oluşlarla işbirliği gidildiği gözlemlenmektedir. Bu işbirliği ortaklarından biri de Avrupa Birliği’dir. AU uzun vadeli kesişen güvenlik sorunlarını ele almaktan ve Ortak Afrika Savunma ve Güvenlik Politikası (CADSP) ve Çatışma Sonrası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Politikası (PCRD) için stratejiler geliştirmekten sorumlu yapılanmalara gitmiştir. Bu hususta; hafif ve hafif silahlar, kitle imha silahları, silahların yayılmasını önleme, terörle mücadele, kara mayınları ve mayın hareketi, güvenlik sektörü reformu, silahsızlanma hareketsizliği ve yeniden entegrasyon başlıklarında stratejiler üretilmekte bu başlıklardan özellikle kitle imha silahları ile mücadele, silahların yayılmasını önleme, terörle mücadele ve de güvenlik sektörü reformu konularında AB ile yoğun işbirliğine gidilmektedir. EUSEC, EUPOL RD, EUNAVFOR ve EUTM Somali misyon örgütleri; atılan somut adımların bir yansıması olmuş AU ortak güvenlik stratejisine günümüzde halen yardımcı olmaktadır. Bu çalışma ile işbirliği hususunun temelleri araştırılmakta AB’nin bu işbirliğinden olan dış güvenlik siyaseti ve göçle mücadele konulu beklentisi ile AU’ nun model alması gereken hususlar bir arada karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. AB 2007 Lizbon zirvesi olarak resmen ilan ettiği Afrika bölgesi ile olan işbirliği çerçevesinde 8 başlıktan birinin altında barış ve istikrar konusunda işbirliğine ağırlık vereceğini ilan etmiş, 2010 Trablus Zirvesi sonrası mali yardımlarla Avrupa Barış ve Güvenlik Mimarisi (APSA) için somut adımlar atmıştır.

Anahtar Kelimeler: AU, Afrika Savunma Stratejisi, AB-AU ilişkisi

Giriş

1963'te Addisababa'da 32 imzacı hükümet tarafından kurulan Afrika Birliği Örgütü'nün gözden geçirilmesi istenmiştir. 1999 yılında yeniden işlevsel hale getirmek için kurulan ve 2002 yılında yeni işleviyle hizmet vermeye başlayan Afrika Birliği, bugün 55 üyeye sahiptir. Bugün kendi karar Konseyine sahip olan Afrika Birliği Örgütü'nün Orta Afrika ve Sahra altı bölgelerinin güvenliği konusunda söz sahibi olması tartışılmaz. Mali hariç hemen hemen tüm Afrika ülkelerinin üyesi olduğu Afrika Birliği Sekreterliği, Etiyopya'nın başkenti Adisababa'da yer almaktadır. Afrika nüfusunun 1 milyardan fazla çıkarının savunulacağı bir organizasyon olarak yaklaşık 29 milyon kilometrekarelik bir nüfusa sahip olan organizasyon, Avrupa Birliği gibi hükümet üstü entegre politikalar üretebilecek güçlü bir yapıya sahiptir. Afrika'da tanınan yasal statüye sahip 54 ülke olmasına rağmen, diplomaside kabul edilen 57 ayrı bağımsız devlet olduğu söylenebilir. Amerika'da bulunan *Gordon Conwell Bağımsız Teoloji Okulu'nun* 2020 çalışmasına göre, bu ülkelerin 22'sinde Müslüman nüfusun Hıristiyanlardan ve diğer dinlerden gelen nüfusa kıyasla çoğunluk olduğu söylenebilir. (Rosell, 2020: 45). Hıristiyan nüfusun 20 ülkede çoğunluğa sahip olduğu görülürken, diğer dinlerden gelen nüfusun 3 ülkede çoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, 1 eyaletinde, yani Nijerya'da İslami ve Hıristiyan ortak popülasyonların olduğu ilan edildi. Sonuca göre, Müslüman nüfusun neredeyse eşit sayıda veya hafif bir farkla baskın olduğu demografik bir yapı vardır. Toplam Afrika ülkelerinin nüfusuna bakıldığında, Hıristiyan nüfusun 28 milyonluk küçük bir farkla Müslüman nüfustan biraz daha büyük olduğu görülmektedir. Bu çok yakın sayıdan da anlaşılacağı gibi, diğer kıtalarda İslam ülkeleri ile kurulacak uluslararası kültürel bağlar ve bağlar ve stratejik ortaklıklar, Afrika Birliği içindeki Müslüman nüfusun kültürel ihtiyaçları kadar önemlidir. Bu ortaklıkların niteliği, savunma boyutunda olduğu kadar ekonomik, finansal, sosyal ve kültürel konularda da ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Nitekim, bu işbirlikleri, İslam karşıtı terör örgütleriyle mücadele konusu, kamu düzenini tehdit eden iç politikalarda çözüm bulmada yetersiz olan konular da hatırlandığında büyük önem taşımaktadır. Hıristiyan dünyası tarafından da kınanan ve ortak savunma politikasına bir tehdit oluşturan terörizmi önlemenin en etkili yollarından biri (örneğin; yasadışı silah ticareti, savunma teçhizatından kaynaklanan savunma politikasındaki eksiklikler, yasadışı yapıları besleyenlerin sağladığı silah yardımı) şüphesiz işbirliğidir. Ancak, uzun bir yol kat eden Avrupa Birliği'nde bile, savunma politikasındaki işbirliği eksiklikleri gündemde olsa da, Afrika Birliği bu alanda bir işbirliği zemini oluşturma konusunda zayıf kalmıştır. Ancak, kendi güvenlik politikası için komşu bölgelerden biri olarak; söz konusu kıtada yardım ve işbirliğinin genişletildiği AB için bir model ortaya koyma noktasında, işbirliği anlaşmaları ve protokolleri ve misyon örgütlerinin yerel faaliyetleri ile

“tam işbirliğinin ortaya çıktığını” söylemek için henüz çok erkendir. (Lngan, 2012: 251). Bu çalışmada, Afrika Birliği Örgütü'nün Avrupa Birliği ve diğer Avrupa ülkelerinden güvenlik politikası oluşturma, inşa etme ve işletme alanındaki etkileşimi tartışılacak ve Asya kıtasındaki diğer ülkelerle görülen işbirliği ve ortak çıkarların ele alınıp alınmadığı konusunda karşılaştırmalı bir tartışma zemini ortaya konacaktır.

Afrika Birliği Örgütü ve Savunma Birliği Tartişmasi

Afrika Birliği, askeri gücü çatışma yönetimi için bir çerçeve olarak gören bir Barış ve Güvenlik Konseyi'nin (PSC) kurulmasıyla birlikte, bu çerçevenin daha az verimli olması için, barış ve güvenlik konularında yeni uygulamaların geliştirilmesini öngören kolektif güç örgütü modelini benimseme sürecindedir (Hardt, 2016: 173).

Savunma Ligi Nedir, Neden Gereklidir?

Ülkelerin ortak savunma politikası, ekonomik ve parasal entegrasyondan sonra askeri entegrasyonu tamamlamak için çok boyutlu bir girişimdir. Kurulmaya çalışılan ortak güvenlik ve savunma politikası, tüm birlik üyelerine yeni maliyetler getirmiştir. Afrika Birliği olası bir askeri entegrasyon oluşturduğunda, her üye devlet Afrika'nın ortak savunmasına ekonomik olarak katkıda bulunacaktır (Van Ham, 2000: 220). Afrika Birliği askeri ittifakı, üyelerinin kolektif savunma ve güvenlik şemsiyesi altında toplanmasına neden olacaktır. Olası bir Afrika Askeri Birliği'nin oluşturulmasında, her üye devlet (herhangi bir askeri ittifakın bir üyesi olduğunda olduğu gibi) bu ittifakın sunduğu ortak askeri güç ve koruma avantajlarından yararlanacaktır. Bu faydalar, silahlı bir güç olması, dış tehditler karşısında askeri caydırıcılık ve askeri bir kurumu sürdürme maliyetlerinin azaltılması nedeniyle gücün yansıması olarak listelenebilir. Olası bir askeri birlik tarafından sağlanacak koruma; arazinin korunması, nüfusun korunması ve üye ekonomiler tarafından üretilen ortak servetin korunması şeklinde olacaktır (Sachs, 2008).

Afrika'da Olmanın Tehditleri ve Fırsatları Nelerdir?

Uluslararası güvenlik açısından, Afrika kıtası bir bütün olarak önemlidir. Nitekim, Afrika'daki sorunlar uluslararası planda bir güvenlik tehdidi olarak tanımlanmaktadır. Bu sorunların çoğu, Afrika ülkelerinin uluslararası arenada karşılaştığı ekonomik ve politik sorunlardan kaynaklanmaktadır. Aslında, bunların hepsi insan güvenliği ile ilgili ciddi problemlerdir. Ayrıca, zayıf yönetişim, yolsuzluk, totaliter rejimler, demokratik bir sistemin yokluğu, açlık, yoksulluk, sağlık sorunları, yetersiz altyapıdan kaynaklanan sorunlar, düşük okuryazarlık oranı, ekonomik geri kalmışlık ve nüfus patlaması insan güvenliği üzerinde hayati bir etkiye sahiptir. Afrika kıtasıyla sınırlı olmayan ve uluslararası kaygılara neden olan ve alınması gereken önlemleri gerektiren Afrika'ya özgü güvenlik riskleriyle ilgili sorunlar da

vardır. Afrika ülkeleri arasındaki mevcut ulusların konumlarından bağımsız olarak, Avrupa sömürge ülkelerinin ekonomik ve stratejik çıkarlarına göre çizilen sınırlar zaman zaman çatışmalara ve krizlere neden olmaktadır. Afrika'daki Serbest Ticaret Bölgesi uygulaması da önemli bir ticari potansiyel sunmaktadır (Abrego et. al, 2020). Bu bağlamda, yabancı şirketlerin bu potansiyelden yararlanmak için Doğu Afrika'daki Kenya gibi bölgesel ticaret merkezlerinde yerel bir varlığa sahip olmaları önemli olacaktır (Stevenson and Fanshawe, 2020). Afrika kıtası, dünyanın maden kaynaklarının yüzde 50'sini içermektedir. Öte yandan, dünya ticaretinden payı yüzde 3,2'dir. Ayrıca, Afrika nüfusunun 2050 yılına kadar iki katına çıkması beklenmektedir. Nijerya, Güney Afrika ve Mısır hariç, Afrika'da 18 milyar dolardan fazla ekonomik boyuta sahip 30 ülke vardır. Bu ülkelerin toplam GSYİH'SI 714 milyar dolara ulaşmaktadır. IMF, kıta ekonomisinin beş yıl içinde reel olarak ortalama yüzde 5.2 oranında büyüyeceğini tahmin etmektedir. (Lekgau, 2017). Yap-işlet-devret modeli, Afrika ülkeleri için kalkınmada öncelikli bir model olarak uygulanmaktadır.

Afrika'da "Daha Fazla" Çok Taraflılık Üzerine Entelektüel Tartışmalar Nelerdir?

"Çok taraflılık" için genel bir tanım verirsek, bir araya gelen en az üç ülke ile işbirliği yapma pratiğini ifade etmektedir. Uluslararası ilişkilerde çok taraflılık kavramı, tam açıklık içermeyen ve anlamı konusunda fikir birliği olmayan bir kavramdır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Bloğu'nun çöküşüyle birlikte, çok taraflılık çok daha fazla tartışılan ve faydaları vurgulanan bir kavram haline gelmiştir. Çin, Hindistan ve Rusya örgüt içindeki statü için ciddi bir rekabet içinde olduklarından, örgüt dışındaki bilateralizmden yararlanmak istemekte ve sonuç olarak hem kendi bölgelerinde hem de Afrika gibi diğer bölgelerde ikili stratejik anlaşmalar imzalamakta tereddüt etmemektedir. Suudi Arabistan sürekli olarak dünya ülkelerini diplomasisi ile mevcut tehlikelerle yüzleşmeye çağırmıştırç. Gerçekten de, Suudi Arabistan, uluslararası taahhütlerinin bir parçası olarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemenin yanı sıra, Afrika Boynuzu'ndaki çatışmaları ve küresel terör savaşlarını çok taraflılığa dayalı diplomasisi ile önlemekten gurur duymaktadır. Güney Afrika'nın demokratik yönetişim standartları ve kıtadaki lider konumu göz önüne alındığında, bunun önümüzdeki yıllarda mümkün olacağı düşünülmektedir. Çin, yumuşak gücünü, Asya yatırım Bankası'nın üyesi olan Devletlere ekonomik yardım ayrıcalıkları vermek veya Afrika ülkelerine hammadde karşılığında altyapı getirmek gibi birçok eylemle başarıyla kullandığını kanıtlamaktadır (Alden, et.al, 2008). Güney Afrika'nın yumuşak gücünü bölgesel veya kıta ölçeğinde etkili bir şekilde kullandığı söylenebilmektedir.

Büyük Resmin ve Afrika Tarihi'nin Gözden Geçirilmesi

Bugün Afrika'da 54 bağımsız devlet var, ancak bu devletlerin çoğu özellikle istikrarsızlık, yolsuzluk, otoriter rejimler ve şiddet ile mücadele etmektedir. Bu ülkelerin çoğu başkanlık sistemi tarafından yönetilmektedir. Bununla birlikte, birçok ülkenin demokratikleşme süreçleri askeri darbeler, cuntalar ve askeri diktatörlüklerle kesintiye uğramaktadır. Soğuk Savaş sırasında, Uluslararası Para Fonu bölgedeki istikrarsızlığı gidermek için çalışmıştır. Bir ülke ilk kez bağımsızlığını kazandığında, iki süper güçten biriyle ittifak kurmaya çalışmıştır. Kuzey Afrika'daki birçok ülke Sovyet yardımından yararlanırken, Orta ve Güney Afrika Batı bloğu tarafından desteklenmiştir. Özellikle bölgedeki istikrarın artması, Afrika ülkelerine yabancı yatırımları artırmaktadır. Gerçekten de, bugün Çin Halk Cumhuriyeti bu yatırımlarda öncülük etmektedir. (Reid, 2020).

Bölgesel Yönetim Neden Afrika'daki Savunma Alanina Uyum Sağlamalidir?

Adalet, savunma, güvenlik, istihbarat, Dış İlişkiler ve dış politika sorunları bölgesel işbirliği ile daha kolay çözülebilmektedir. Acil durum ve sivil savunma ile ilgili görevler ve hizmetler de aynı yetkinlikle sunulabilmektedir. Ekonomik olarak farklı bir bölge olan Afrika, ekonomik kalkınmanın çeşitli aşamalarında olan ve son derece çeşitli doğal kaynaklara ev sahipliği yapan ortak bir mirasa sahip ülkeler tarafından karakterize edilmektedir. Bölgedeki ülkelerin büyük çoğunluğu askeri veya sivil çatışmalar yaşamıştır. (du Pisani, 2018). Bunların tekrarlanmaması, tüm Afrika ülkelerinin gelişimi için gereklidir. Aynı nedenle, dış ortaklıklara gitmek ve yönetişim kapsamını genişletmek olağandır.

Avrupa Birliği ile Bölgesel Yönetim

Avrupa Birliği'nin Dış Ekonomik eylemi nispeten müdahale eden iki politikaya ayrılmıştır. Bunlar ortak ticaret politikası ve üçüncü ülkelerle işbirliği politikasıdır. Dördüncü Lomé sözleşmesi Şubat 2000'de sona erdikten sonra, Avrupa Birliği ile 2000-2020 dönemi için başarılı olan Afrika Birliği ülkeleri arasındaki "yeni ortaklık", birkaç temel noktada, Lomé sisteminin sonunu açıklayan bir revizyon süreci başlatmıştır. 1975'te imzalanan Lomé Sözleşmesi, güneydeki Afrika ülkelerinin kendini geliştirmesini desteklemek için uluslararası bir yardım ve Ticaret Anlaşması olarak ön plana çıkmıştır. Taraflar sonraki yıllarda Lomé II, III ve IV'ü imzalamışlardır (Carbone, 2020).

Ortak Afrika Savunma ve Güvenlik Politikası

Afrika için ortak güvenlik ve Savunma Politikası, Avrupa Birliği'nin Ortak Dış ve güvenlik politikasının en önemli sütunlarından biridir ve Avrupa Birliği'nin Afrika'nın askeri ve savunma alanlarını kapsayan yönlendiricisidir. Akdeniz'de insan kaçakçılığıyla mücadele

etmek için kurulan misyon birlikleri bu stratejinin bir parçasıdır ve özellikle Afrika'dan Avrupa'ya göçü önlemek için kurulmuştur. 2008 ve 2016 yılları arasında yaklaşık 279 Dünya Gıda Programı ve 127 Afrika Birliği misyonuna eşlik edilmiştir, bölgeyi geçen ticaret gemileri 429 şüpheli faaliyet ve 581 korsan saldırısından korunmuştur. AB ve üye devletleri, Somali için Afrika Birliği askeri misyonunu, özellikle Somali polis gücü olmak üzere askeri kapasiteyi maddi olarak artırmak ve insan hakları ihlalcileriyle mücadele etmek için desteklemiştir. AB Deniz Gücü ayrıca, AMISON'un gücünü yeniden düzenlemek ve sürdürmek için koruma gemilerine kaynak sağlamaktadır. Bu gelişmeler operasyonda yer alan aktörlerin işbirliğini ortaya koyarken, yerel aktörleri güçlendirerek üye ülkelerin sorumluluklarını azaltmayı hedeflemektedir. Ayrıca, karşılıklı çıkarlar çerçevesinde yerel aktörlerle işbirliğini öngörmektedir. Bu sistem hükümetler arası yaklaşım bağlamında işlem maliyetlerini düşürürken, aynı zamanda uluslarüstü kurumlara yetki devretme tezini de doğrulamaktadır. 2008-2013 dönemini kapsayan Somali için ortak strateji belgesi, bu fikre dayanan 10. Avrupa Komisyonu Avrupa Kalkınma Fonu çerçevesinde büyük bir hibe ile desteklenmiştir. Bu mali destekle, Atalanta operasyonu, özellikle WFP ve AMİSON gemilerine verilen koruma ile misyonunu başarıyla tamamlamıştır. Ancak, korsanlık faaliyetleri için yeterli caydırıcı olmadığı ve bölgede korsanlık faaliyetlerinde bir artış olduğu yönünde eleştiriler vardır. Bu durumda, Atalanta operasyonunun sadece korsan eylemlerine karşı bir görev olmadığı ve asıl amacının WFP ve AMİSON gemilerini korumak olduğu bir savunma bulunmaktadır (Styan, 2017).

Çatışma Sonrası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Politikası

Avrupa Güvenlik stratejisinde, "hiçbir AB üyesinin şu anda Soğuk Savaş sırasında olduğu gibi doğrudan bir askeri tehditle karşı karşıya olmadığı ve bugünün tehditlerinin çok yönlü, daha az görünür ve öngörülebilir olduğu" vurgulanmış ve ilk savunma hattının Afrika gibi AB sınırlarının dışında olduğu belirtilmiştir. AB'nin beş temel tehdide karşı uyanık bir küresel güvenlik oyuncusu olduğunu vurgulamaktadır. Bunlar; terörizm, kitle imha silahlarının yayılması ve bölgesel çatışmalar, başarısız devletler ve büyük ölçekli organize suçtur. Bu ikinci tür Savunma Politikası bu bakış açısıyla doğmuştur.

Bu nedenle, AB'nin savunma ve Güvenlik Politikası alanındaki ilk deniz operasyonu olan Atalanta operasyonunun temel amacı, örnek olarak Somali'de ihtiyaç sahibi insanlara gıda yardımı sağlayan Dünya Gıda Programı (WFP) yardım gemilerinin güvenliğini sağlamaktır. İkinci amacı, Aden Körfezi ve Somali kıyılarındaki korunmasız gemilerin korunması, Somali'deki silahlı soygunların bastırılması, önlenmesi ve caydırılmasıdır. Buna ek olarak, bu operasyon Somali'deki uzlaşma ve barış sürecini destekleyen ve Somali'deki

Afrika Birliği misyonunu maddi olarak destekleyen BM Cibuti sürecinin bir parçasıdır. Operasyonun siyasi kontrolü ve stratejik kararları SSI tarafından alınırken, AB askeri Komitesi misyonun takipçisidir (Şahin, 2020: 881).

Çözüm Üretme ve Üretememe Sorunu

Afrika'da, özellikle Çin'de yeni işbirliği aktörleri ile büyüyen ilişkiler kurulmaktadır. Bu ortaklar mali kısıtlamaları ve koşulluluğu rahatlatmakta, kaldıraç alanını arttırmakta, emtia piyasasını güçlendirmekte, ve aynı zamanda geri alım risklerini ve yardım politikalarının zayıf koordinasyonunu arttırmaktadır. Bu ilişkiler, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinin yeni işbirliği uygulamalarını sorgulamalıdır. Bu işbirliklerinin gerçek siyasete dönüşü meşrulaştırıp meşrulaştırmadığı veya sanayi güçlerinin eski hatalarını yeniden yapıp yapmadığı bilinmelidir. Bu hataların düzeltilip düzeltilemeyeceği sorusu cevaplanmalıdır. Afrika'yı derinden etkileyen küresel krizin ortaya çıkan güçlerin geri çekilmesine veya transferine yol açıp açmayacağı sorusu ortaya çıkmalıdır (Lemi, 2017: 44).

İşbirliği Sorunları, Tehditler ve Önerilen Çözüm

Afrika'ya yönelik genel güvenlik tehditleri, Afrika ortak savunma ve Güvenlik Politikası Bildirgesi'nde, alt bölgelerdeki ülkelerin hepsinde, bir kısmında veya birinde meydana gelen ve kıtanın genel savunma ve güvenlik çıkarlarına yönelik olabilecek tehditler olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, kıtada barış, güvenlik ve istikrarın kurulmasını ve gelişmesini engelleyebilecek bu tür tehditler iç veya dış olabilmektedir. Genel iç tehditler, devletlerarası çatışmalar veya gerginlikler, iç çatışmalar veya gerginlikler; istikrarsız çatışma sonrası durumlar ve ciddi insani durumlar ve diğer durumlar olarak örneklenebilir. Genel dış tehditler, Afrika'nın kıta güvenliğini tehdit eden veya doğrudan veya dolaylı olarak tehdit etme potansiyeline sahip dış tehditlerdir. Solemn Deklerasyonu, Afrika'da barış ve güvenliği sağlamak için Afrika Birliği'nin girişimlerinden biri olan ortak bir Afrika savunma ve Güvenlik Politikası, APSA'yı (Afrika barış ve Güvenlik mimarisi) oluşturan unsurlarla ilgili ilkeleri belirlemekte, gerçekten de güvenlik tehditlerini tanımlamakta ve ilkeleri ve değerleri açıklamaktadır. (Arthur, 2017: 8).

AB Lizbon ve Trablus Zirveleri Gelişmeleri

2-3 Nisan 2014 tarihinde Brüksel'de düzenlenen AB - Afrika Zirvesi, insanlara, refaha ve barışa yatırım yapmanın ana teması ile dört yıl sonra Avrupalı ve Afrikalı liderleri tekrar bir araya getirecek bir platform olmuştur. Ancak Kahire (2000), Lizbon (2007) ve Trablus (2010) Zirvelerinden önce, dördüncü toplantı olan Brüksel zirvesine katılımlarını doğrulayan 48 Afrika ülkesinin 41'i devlet ve Hükümet Başkanları düzeyinde temsil edilmiştir. Başka bir deyişle, Libya'nın Trablus kentinde düzenlenen AB-Afrika Zirvesi'nde temsil edilen 80 ülke,

2013'te Brüksel'de bir sonraki toplantılarına yönelik yeni bir yakınlaşma stratejisi başlatmıştır. Tanımlanan eylem planı, nihai deklarasyona göre, katılımcı ülkelerin 2013 yılında Brüksel'de planlanan bir sonraki zirveden önce üstlenmeleri gereken ortak eylemleri listelemektedir. Özellikle barış ve güvenlik, demokrasi ve insan hakları, ticaret ve altyapı, enerji, göç ve istihdam üzerine odaklanmaktadır. Özellikle "Afrika ülkelerinin gelişmesi için önemli faktörler" olan yardım, yatırım ve Ticaret olarak "üç sorun" dan bahsedilmiştir. (Van Wyk, 2018: 503).

Dış Güvenlik Politikası ve Göçle Mücadele Konuları

Üyelerinin karşılaştığı birçok krizle karşı karşıya kalan Afrika Birliği, savunma ve güvenlik politikası olarak tanımlanabilecek bir eylem başlatmaktadır. Bu, ilgili organlar tarafından uygulanan ilkeleri; yasal, politik ve operasyonel araçları içermektedir. Savunma ve güvenlik entegrasyonuna rağmen, bu politika sınırlıdır. Bazı durumlarda Afrika'daki bir çatışma kategorisine bağlı olan iyi yönetişim ve demokrasinin ilkelerini ve değerlerini ayrıştırmaktadır. Uygulamada, savunma ve güvenlik sistemi, devletlerin diğer hedefleri takip ettiğini ve aynı zamanda kıtada barışın hala güvencesiz olduğunu göstermektedir. Gerçekten de, 2011'den kalma bir nüfus sayımına göre Güney Afrika'da 2.2 milyondan fazla yabancı memnuniyetle karşılanacaktı. Afrika Haber'e(haber kanalı) göre, Lesotho, Mozambik ve Zimbabve'den siyasi mülteciler, ekonomik göçmenler ve hatta yetenekli gurbetçi işçiler olacaktır. (Shale, 2018). Bu kişiler, yerel halkın istihdama erişimini daha da tehlikeye atacaktır. BM'nin resmi verilerine göre, Güney Afrika'da yaklaşık dört milyon göçmen yaşamaktadır. Ancak bazıları bu rakamın doğruluğuna itiraz etmektedir. Güney Afrika'da, diğer Afrika ülkelerinin ve Asya ülkelerinin vatandaşlarını işlerini çalmaya gelmekle suçlayan siyahların yabancı düşmanlığı saldırıları gerçekleşmektedir. Durum böyleyken uluslararası ilişkilerde, 2004 yılında Lahey programının kabul edilmesinden ve 2005 yılında göç konusuna kapsamlı bir yaklaşımdan bu yana, Avrupa Afrika ve Afrikalı göçmenlere yeni bir ilgi göstermiştir. (Bradlow, 2017). Yukarıdaki bölümde de belirtildiği gibi, 2006'nın sonunda Trablus'ta, Libya'yı göç politikası diyaloğunda resmi bir ortak olarak belli bir meşruiyetle kredilendiren Avrupa-Afrika Göç ve Kalkınma Konferansı düzenlenmiştir. (Aguillon, 2018). Libya davası, göç meseleleriyle ilgili baskıların araçsallaştırılması sayesinde, parya Afrika devletinin Avrupa komşuluk politikasının oyununa girme kapasitesinin mükemmel bir örneğidir. (Scott, 2017: 30).

AB ve Afrika'nın İşbirliği İçindeki Misyon Kuruluşları

Avrupa Birliği (AB) Afrika'da önemli bir oyuncudur. Hemen hemen tüm ülkelerdeki temsil organları ve misyonları ile birlikte, ekonomik ve sosyal kalkınma, ticari işbirliği, göç

ve hatta nüfusun güvenliği ve korunması gibi çeşitli konularda çalışmaktadır. AB-Sahra altı Afrika ilişkilerinin genel çerçevesi, Cotonou Anlaşması ve Afrika-AB ortaklığı ve ortak stratejisi etrafında düzenlenmiştir (Carbone, 2020). Buna ek olarak, Avrupa Birliği çeşitli stratejik bölgelerde güçlendirilmiş bir varlığa sahiptir. Örneğin, EUCAP Mali (54 Fransız dahil 111 personel), 2014 yılında kurulan ve Malili iç güvenlik güçlerine stratejik uzmanlık, eğitim ve ekipman sağlayan bir sivil görevdir. Bunun yanı sıra EUTM Mali (10 Fransız dahil 598 personel), 2013 yılında kurulan bir askeri eğitim görevidir. Buna ek olarak, 2012 yılında EUCAP Nijer (131 Fransız dahil 63 personel) kurulmuş ve Nijer'in iç güvenlik güçlerini desteklemek için başka bir sivil kapasite geliştirme misyonu olmuştur. Gerçekten de, belirtildiği gibi, EUSEC, EUPOL RD, EUNAVFOR ve EUTM Somali misyon örgütleri, Afrika Birliği ortak stratejileri için atılan somut adımların bir yansıması olarak görülebilmektedir. Bugün hala güvenlik stratejisine yardımcı olmaktadır. Afrika barış tesisi programı, G5 Sahel ortak gücü, EUNAVFOR Atalanta, EUTM Somali, EUTM RCA ve EUAM RCA, Nijer'de EUCAP Sahel, Mali'de EUCAP Sahel, Mali'de EUTM, EUNAVFOR MED bu stratejilerde temel parçalar görülebilmektedir. (Minard, 2017:83).

Gerçek Çatışmalar Açısından Işbirliğine Duyulan Ihtiyaç

AB tarafından Afrika için dış güvenlik ve Savunma Politikası (CFSP) çerçevesi bağlamında bir dizi önlem de kabul edilmiştir. Eğer 14 Mayıs 2001'de Afrika'daki çatışmaların önlenmesi, yönetimi ve çözümü konusunda ortak bir pozisyonun benimsenmesi büyük ölçüde boş bir kabuk olarak kaldıysa, gerçek şu ki, genel durum ve süreçten dolayı böyle olmuştur. Bu aynı zamanda, AB üye devletlerinin eylemlerini çatışma yönetimi için Afrika kapasitelerinin oluşturulması açısından koordine etme ilkesine de yol açmaktadır. AB'nin özel temsilcilerinin veya “Büyük Göller” için Aldo Ajello, “Mano Nehri” ülkeleri için Hans Dahlgren olan başkanlıkların atanması da AB'nin Afrika sahnesinde görünürlüğünü artırmaya yardımcı olmuştur. (International-Alert.org [web], 2003). Afrika'daki Avrupa çıkarları veya ihtiyaçları da normatif bir boyuta sahiptir. Aslında, demokrasinin genişlemesi, sosyal reformlara destek, çok taraflılığın savunulması ve uluslararası hukuk olan Avrupa kimliğinin kurucu değerlerini uluslararası arenada savunmak için Afrika'daki çatışmaların önlenmesi veya yönetimi için Avrupa politikasını, Üye Devletlerin çoğu tarafından paylaşılan irade ile ilgili olarak oluşturmak da aynı derecede önemlidir (Broberg, 2018).

Sonuç

Bazıları, askeri araçların geleneksel olarak AB'nin emrinde bulunan araç yelpazesine sokulmasının, uluslararası arenada önemli bir varlık olan sivil güç kalitesinin kaybına neden olduğuna inanmaktadır. Aksine, Afrika çatışmalarının önlenmesi veya yönetimi için Avrupa

stratejisi, uluslararası arenada, askeri referansın geleneksel olarak sivil normatif bir çerçeveye entegrasyonundan kaynaklanan, uzun zamandır yalnızca kalkınma yardımı ile sınırlı olan, AB'nin Afrika'daki politikası, şu anda hem sivil hem de askeri olarak geniş bir araç yelpazesini harekete geçirmekte olduğu için, özellikle Avrupa stratejik kültürünün onaylanması için yeni bir alan gibi görünmektedir. En azından, Avrupa stratejik kültürünün sadece askeri parametrelere göre analiz edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bugün, çoğu yazar, stratejik kültürün her şeyden önce güç kullanımı ya da yalnızca Müslüman yada diğer ortak kültürel temele sahip olan Afrika'daki devletler içim örneklendirilmiş olabilecek farklı ulusal güvenlik kültürleri arasında var olan yakınsama unsurlarına atıfta bulunduğunu düşünmektedir.

Kaynakça

Abrego, L., De Zamaróczy, M., Gursoy, T., Issoufou, S., Nicholls, G. P., Perez-Saiz, H., & Rosas, J. N. (2020). The African Continental Free Trade Area: Potential Economic Impact and Challenges (No. 2020/004). International Monetary Fund.

Aguillon, M. D. (2018). Encouraging'returns', obstructing departures and constructing causal links The new creed of Euro-African migration management.

Alden, C., Large, D., & Oliveira, R. S. D. (2008). China returns to Africa: A rising power and a continent embrace.

Arthur, P. (2017). Promoting Security in Africa through Regional Economic Communities (RECs) and the African Union's African Peace and Security Architecture (APSA). Insight on Africa, 9(1), 1-21.

Bradlow, E. (2017). Empire settlement and South African immigration policy, 1910–1948. In Emigrants and empire. Manchester University Press.

Broberg, M. (2018). EU development cooperation and the CFSP: mutual encroachment?. In Research Handbook on the EU's Common Foreign and Security Policy. Edward Elgar Publishing.

Carbone, M. (2020). The African, Caribbean, and Pacific (ACP) Group of States: From the Lomé Convention to the Cotonou Agreement and Beyond. In Oxford Research Encyclopedia of Politics.

Carbone, M. (2020). The African, Caribbean, and Pacific (ACP) Group of States: From the Lomé Convention to the Cotonou Agreement and Beyond. In Oxford Research Encyclopedia of Politics.

du Pisani, A. (2018). Security and defence: Concepts and discourse in Southern Africa. Demilitarisation and Peace-Building in Southern Africa: Volume I-Concepts and Processes, 17.

Hardt, H. (2016). From states to secretariats: delegation in the African Union Peace and Security Council. African security, 9(3), 161-187.

International-Alert Organization- Web Site (2003), Access date: 20.06.2020, EU Conflict prevention, management and resolution in Africa, Access link: https://www.international-alert.org/sites/default/files/publications/EU_conflict_prevention_mana.pdf

Langan, M. (2012). Normative power Europe and the moral economy of Africa–EU ties: a conceptual reorientation of 'normative power'. New Political Economy, 17(3), 243-270.

Lekgau, S., Matlou, C. R., & Lubinga, H. M. (2017). Agribusiness, trade and investment trends in Africa (No. 1129-2017-4184).

Lemi, A. (2017). Aid for trade and Africa's trade performance: Evidence from bilateral trade flows with China and OECD countries. Journal of African Trade, 4(1-2), 37-60.

Minard, P. (2017). Does practice make perfect? The mechanisms of lesson learning in CSDP military training missions. Studia Diplomatica, 68(4), 79-94.

Reid, R. J. (2020). A history of modern Africa: 1800 to the present. John Wiley & Sons.

Rosell, G. M. (2020). The surprising work of God: Harold John Ockenga, Billy Graham, and the rebirth of evangelicalism. Wipf and Stock Publishers.

Sachs, J. (2008). Common wealth: Economics for a crowded planet. Penguin.

Scott, J. W. (2017). Constructing European Neighborhood: Critical Perspectives from EU-Ukraine Interaction and Civil Society Actors. Journal of Borderlands Studies, 32(1), 23-39.

Shale, V. (2018). Political party funding and regulation in Lesotho and Mozambique. In Handbook of Political Party Funding. Edward Elgar Publishing.

Stevenson, T., & Fanshawe, J. (2020). Field Guide to the Birds of East Africa: Kenya, Tanzania, Uganda, Rwanda, Burundi. Bloomsbury Publishing.

Styan, D. (2017). Europe’s multiple security strategies towards Africa. EU Security Strategies: Extending the EU System of Security Governance. Abingdon: Routledge.

Şahin, G. (2020). Bölgesel Güvenlik Kompleksi Teorisi Kapsamında Somali ve Afrika Boynuzu’nun Güvenliği; Aktörler, Tehditler ve Riskler. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 16(36), 873-914.

Van Ham, P. (2000). Europe's common defense policy: Implications for the trans-Atlantic relationship. Security Dialogue, 31(2), 215-228.

Van Wyk, J. A. (2018). Sanctions and summits: Sanctioned African leaders and EU–Africa summits. South African Journal of International Affairs, 25(4), 497-515.

İklim Değişikliğinin Uluslararası Güvenlik Politikalarına Etkileri ve İslam Dünyası

Oğuzhan Akyener
TESPAM Başkanı
oakyener@tespam.org.tr

Özet

İklim değişikliği uluslararası güvenlik politikaları kapsamına dâhil edilen ve adım adım bütün dünyayı daha fazla etkisi altına alan bir realitedir. Fakat büyüyen bu tehdit ile mücadele kapsamında, küresel bazda etkin ve başarılı bir ortak politika ortaya koyulamamıştır. Mevcut girişimler ise yeteri kadar farkındalık oluşturamadığı gibi, yerine göre gerçek anlamda uygulanabilir ve/veya adil de değildir.

Öncelikle küresel ısınmanın asıl müsebbibi zaten kendisini "gelişmiş" olarak tanımlayan ülkelerdir. Bu ülkeler fütursuzca giriştikleri sömürü yarışında, kanla kopardıkları kaynakları bencilce kendi sanayi, teknoloji ve altyapılarını güçlendirmekte kullanmışlar ve küresel ısınmayı tetiklemişlerdir. Şimdi de, bu süreçten kendileri de zarar görecek diye, sahip oldukları teknolojik ve finansal avantajlar doğrultusunda bütün dünyaya CO2 salınım politikaları telkinlerinde bulunmaktadırlar. Fakat bu telkinler ne yazık ki doğru hedefler olsa da, adil ve uygulanabilir olmadığı için makul değillerdir.

Ortaya koyulan CO2 hedefleri adil değildir, çünkü her ülke ve toplum aynı şartlara ve fırsatlara sahip değildir. Ayrıca sözde "gelişmişler" tarafından, "gelişmemiş"lere yönelik yapılan göstermelik birkaç proje ve yatırım da adaleti tesis etmek ve yeterli algı oluşturmak için kâfi değildir. Öte yandan makul da değildir, çünkü fakir toplumlardaki refah seviyesi ve nüfus artışı karşısında oluşan enerji açlığını bastırmak için yeterli kaynak, finans ve teknik altyapı mevcut değildir.

Küresel nüfus artış oranları incelendiğinde, gelecekteki nüfus artışındaki en büyük paya sahip olan sosyal yapı fakir ve orta seviyedeki toplumlardır. Öte yandan mezhepsel bir yaklaşımda bulunulduğunda ise, yüksek nüfus artışı ve sahip olduğu genç oranı ile İslam dünyası bu denklemdeki en etkin değişken olacaktır. Bu perspektiften bakıldığında, İslam dünyası ekonomiden, kalkınmaya, enerji tüketiminden, CO2 salınımına kadar her alanda küresel dengeler üzerinde gittikçe artan bir etki oranına sahip olacaktır. Bu sebeple, İslam dünyası merkezli bir iklim değişikliği politikası, hem İslam dünyasındaki güvenlik risklerinin

bertaraf edilmesi, hem de küresel bazdaki politikaların daha etkin ve adil uygulanması için önemlidir.

Öte yandan, İslam dünyası için de küresel ısınma uzun vadeli gibi görülse de, çok önemli bir tehdittir ve bu minvalde ancak ortak mücadele ile başarı sağlanabilecektir.

Bu durumun idraki ile bu çalışmada, öncelikle iklim değişikliğinin uluslararası güvenlik politikalarını nasıl etkilediğinden bahsedilerek, mevcut politikaların etkisi ele alınmıştır. Ardından, enerjinin küresel ısınmadaki rolüne değinilmiş ve iklim değişikliği süreçleri İslam dünyası perspektifinden incelendikten sonra, uygulanabilir bazı stratejik hedeflerden bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkim Değişikliği, Güvenlik, Küresel Tehditler, İslam Dünyası

Giriş

İklim değişikliği bütün dünya nezdinde artan etki oranları ile birlikte en önemli gündem maddeleri arasında yer almaya başlamaktadır. Her ne kadar bazı devletler bu minvalde alınabilecek önlem paketlerini realist ve birazda pragmatist kaygılar ile ikinci plana atabilseler de, küresel ısınmanın neticeleri yavaş yavaş bütün dünyayı etkileyecektir. Bu etkiler, uzun vadeli projeksiyonlarda kurgulanan ekonomik büyüme denklemlerinden, sosyolojik altyapıya kadar birçok beklentiyi ve ilgili politik hedefleri alt üst edebilecektir.

Küresel ısınma, her ne kadar çok sayıdaki değişken sebebiyle gerçek anlamda tutarlı simülasyonlar yapılamasa da, şiddetini parabolik bir oranla arttıracak ve dünyanın bazı yerlerinin sular altında kalmasına sebebiyet verirken, birçok bölgenin de yaşanılmaz hale gelmesine yol açacaktır. Bu bağlamda küresel güç dengeleri ile birlikte, bölgesel kurgu ve stratejiler de değişmek zorunda kalacaktır.

Hiç şüphesiz zamanla su kaynakları çok daha önemli hale gelecek, suya ekonomik olarak erişim imkânları dikkate alınarak, su güvenliği hidrokarbon kaynakların dahi ötesinde zikredilen bir terim olarak popüler literatürde yerini alacaktır.

Küresel ısınma neticesinde, artan sıcaklığın tetikleyeceği kuraklık, gıda güvenliği konseptini de yine en stratejik uluslararası argümanlardan bir tanesi haline getirecektir.

Bu perspektiflerden bakıldığında, iklim değişikliği her ne kadar önüne geçilemez bir yapıda ilerleyişini sürdürse de, en azından ülkelerin ve siyasi birlikteliklerin uzun vadeli stratejik önlemler geliştirdiği ve zamanla toplumsal sinir uçlarına daha fazla temas etmesiyle önemi daha da ayyuka çıkacak bir ulusal güvenlik argümanı olarak karşımızdadır.

Özellikle, küresel bir tehdit olması hasebiyle, iklim değişikliği ile mücadele ve bu mücadele çerçevesinde, CO2 salınımının azaltılmasına yönelik hedefler başarılamasa da,

birçok ülkenin bir araya gelerek, bu bağlamda ortaya ortak öneriler ve uzun vadeler politikalar koyabilmesi çok önemlidir. Çünkü bu; sebebi ve etkileri bütünsel bazda işleyen bir süreçtir.

İklim değişikliğiyle mücadele kapsamında birçok uluslararası etkinlik tertip edilmiş ve istenilen ölçülerde uygulanamasa da, ortak kararlar alınmıştır. Bu ortak kararlar genellikle CO2 salınımının azaltılmasını merkeze alan fakat bağlayıcı olamadığı gibi, "gelişmemiş" ve "gelişmekte olan" şeklinde tabir edilen ülkeler ve toplumlar nezdinde adil olarak algılanabilecek kabul edilebilirlikte de değildir. Çünkü kendilerini "gelişmiş" olarak niteleyen toplum ve devletlerin birçoğu zaten 18. Yüzyıldan bu yana "gelişmemiş" toplumların hidrokarbon kaynaklarını sömürerek, sanayilerini geliştirmiş, yüksek teknolojik ve ekonomik imkânlara ulaşmış ve küresel ısınmanın asıl müsebbibi olmuşlardır. Gelinen noktada da, ilgili sözde gelişmiş bencil medeniyetler,

- Sahip oldukları yüksek teknoloji ve finansal imkânlara bakarak, kendileri gibi bütün dünyanın da CO2 salınımını azaltıcı önlemleri uygulamasını,
- Bu sayede küresel ısınma trendinin azaltılmasını,
- Bu bağlamda bütün dünyanın da yine kendilerince üretilen yeni teknolojileri satın almak durumunda kalmasını,
- Bu sayede küresel yönetim basamaklarında her daim en üst seviyede kalabilmeyi hedeflemektedirler.

Uluslararası toplumun idrakine arz edilen bu yaklaşım, kesinlikle adil değildir. Adil olmadığı için de uygulanabilir değildir. Eğer "gelişmiş" kategoride tanımlanan devletler iklim değişikliği ile gerçek anlamda bir mücadele arzu ediyorlar ise, bu kapsamda "gelişmemiş" olarak tanımladıkları toplumların üzerlerindeki finansal yükü omuzlamak durumundadır. Aksi takdirde sömürgeci ve bencil zihinlerin, kirli niyetleri ile ortaya attıkları sözde çevreci ifadeler ve politik kurgular, dünyanın daha da yaşanmaz bir hal almasının önüne geçemeyecektir.

Bu bağlamda hiç şüphesiz, anti-emperyalist ve adil bir çizgide dış politika ortaya koyan ve gerçek anlamda mazlumların yanında olmaya çalışan Türkiye'nin ve Türkiye'nin medeniyet coğrafyası olarak nitelendirilen İslam dünyasının durumu çok önemli ve küresel anlamda belirleyicidir. Çünkü Türkiye'nin haklarını muhafaza niyetiyle öne çıktığı İslam dünyası,

- Nüfus artışı,
- Ekonomi,
- Finans,
- Teknoloji,
- Doğal kaynaklar,

- Enerji tüketimi
- Ve tüm bunlarla ilintili olarak CO_2 salınım potansiyeli projeksiyonları dâhilinde küresel anlamda "en önemli" statüsünü kazanacaktır.

Bu sebeple şimdiden asırlık strateji ve politikalar ile İslam dünyası kendi bünyesinde;

- Küresel ısınmaya dair global etki projeksiyonları geliştirme,
- Etki oranlarına göre risk ve avantaj senaryoları kurgulama,
- Riskleri bertaraf edebilmek için ortak politikalar ortaya koyma,
- Küresel ısınma ile mücadele kapsamında global çözüm önerilerini bütün insanlığın idrakine arz etme gibi bazı noktalarda entegrasyon süreçlerini hayata geçirmelidir.

Bu pencereden bakılarak, bu çalışmada öncelikle küresel ısınmanın global etkilerinden ve bütün dünya için nasıl bir risk ihtiva ettiğinden bahsedilerek, bu bağlamda İslam dünyasının durumu ve nasıl ortak güvenlik politikaları geliştirebileceği yorumlanacaktır. Öte yandan hazırlanan kurgunun daha realist bir modele oturtulmasının sağlanması için, küresel ısınma ile mücadele kapsamında enerji dönüşümüne dair daha gerçekçi talep ve arz projeksiyonları ile birlikte uzun vadeli beklentiler de bahsedilecektir.

Küresel Isınma ile Yeniden Şekillenen Güvenlik Riskleri

Ulusal ve uluslararası güvenlik konspeti gittikçe daha da artan etkileri ile birlikte hayatımızı değiştirmeye başlayan küresel ısınmanın doğurduğu riskler ile yeniden şekillenmektedir. Her ne kadar bu risklerin çoğunluğu farklı bölgelere göre değişiklik gösterse ve genellikle dolaylı etkilere sahip olsa da, aslında küresel anlamda odaklanılması gereken hususlardır.

Bu bağlamda küresel ısınmanın getirdiği ve neden olacağı başlıca risklere aşağıda değinilecektir.

Küresel ısınma ile birlikte, ortalama hava sıcaklıkların artışı neticesinde birçok farklı risk ortaya çıkacaktır. Bunları ana başlıklar altında incelediğimizde:

1) Mevsimlerin dönüşümü neticesinde ortaya çıkan / çıkacak riskler:
    a. Yaşam Kalitesi: Yükselen sıcaklık ve ısı dalgaları öncelikle genel olarak yaşam koşullarını, hava kalitesini, biyolojik yapıyı etkileyecektir.
    b. Gıda Güvenliği: Yağış dönem ve miktarlarına bağlı olarak, kuraklaşan toprağın da etkisi ile tarımsal ürün çeşitliliği bozulacaktır. Bu direkt olarak ulusal gıda güvenliğini etkileyecek önemli bir problem halini alacaktır.

c. Sosyal Psikoloji: Toplum psikolojisi mevsimlerin dönüşümü, giderek azalan sonbahar ve ilkbahar gibi ara mevsimlerin olmayışı gibi sebepler neticesinde negatif etkilenecektir.
d. Afetler: Mevsimlerin dönüşümü neticesinde ortaya çıkacak olan daha fazla doğal afet yaşam koşullarını, ekonomiyi, ulaşımı, üretimi, enerji arzını ve dolayısı ile güvenliği negatif etkileyecektir.
e. Yetersiz Su Kaynakları: Artan su ihtiyacına karşın azalan tatlı su kaynaklarının ihtiyacı gidermeden yetersiz kalışı, petrol kaynaklarında tecrübe ettiğimiz gibi, su güvenliğini en önemli uluslararası güvenlik argümanı haline getirecektir. Su kaynakları için ülkeler birbirleri için savaşabilecekler ve bu durumdan uluslararası sistem ciddi anlamda etkilenecektir. Bu bağlamda daha 2050'lere gelmeden dünyadaki tatlı su arzının talebi karşılamadığı ve büyük huzursuzlukların başladığı görülebilecektir. Bu bağlamda, Orta Doğu, Çin, Güney Afrika, ABD ve Orta Asya gibi ülke ve bölgeler öncelikli risk ihtiva eden yerlerdir.
f. Elektrik Üretimi: Ayrıca suyun ve dolayısı ile su yönetiminin daha önemli hale gelmesi, HES gibi sudan enerji üreten sistemlerin daha dikkatli ve enerji üretiminden ziyade verimli su tüketimini merkeze alan bir anlayış ile kullanılması anlamına gelecektir. Bu da HES'lerden daha az elektrik üretilmesine neden olacağından, bu alandan doğacak açığın başka kaynaklardan karşılanması gereği ortaya çıkacaktır.
g. Elektrik Arz Güvenliği: Artan soğutma ihtiyacı sebebiyle ihtiyaç duyulan elektrik enerjisi talebi de yükselecektir. Tabii yenilenebilir enerji yatırımları ve arz kapasitesi artan talebi karşılamada yetersiz kalması durumunda, yine hidrokarbon kaynaklara yönelim tetiklenebilecektir. Öte yandan, arz sağlanabilse dahi, mevcut elektrik dağıtım sistemleri artan yükü kaldırmak için yeterli olmayabilecektir. Bu da yeni yatırımlara ihtiyaç duyulacağı anlamına gelmektedir. Bu hem enerji arz güvenliğini hem de ekonomik güvenliği etkileyecek sonuçlar doğuracaktır.
h. Nükleer Tesisler: Nükleer santraller ve su ile soğutma gerektiren nükleer madde ve silahların operasyonel maliyetleri, suya erişimin zorlaşması sebebiyle artacaktır. Bu da askeri anlamda yeni riskler oluşması anlamına gelecektir.

i. Biyolojik Güvenlik: Artan sıcaklıklar sebebiyle risk ihtiva eden sinek ve böcek türlerinin dünyanın farklı yerlerine de yayılması söz konusu olabilecektir. Bu durum hem insan sağlığını negatif etkileyecek, hem salgın ihtimallerini arttıracak, hem de tarımı negatif etkileyecektir.

j. Orman Güvenliği: Artan sıcaklıklar orman yangınlarının da daha kolay çıkmasına sebep olacak, yavaş yavaş tarım ürünlerine ek olarak, diğer doğal bitki örtülerinin de yok olmasına zemin hazırlayacaktır. Zaten bu süreç bir döngü şeklinde küresel ısınmanın negatif yönlü ivmesini de arttıracaktır.

k. Biyolojik Çeşitlilik: Ormanlarda ve denizlerdeki sıcaklık artışları ilgili habitatları da negatif etkileyecektir.

2) Buzulların erimesi neticesinde ortaya çıkan / çıkacak olan riskler:

a. Göç Riskleri: Artan su hacmi ile yükselen deniz seviyesi birçok şehrin ve mevcut yatırımın sular altında kalmasına sebep olacaktır. Bu etki büyük ekonomik ve sosyal riskleri beraberinde getirecek, göç vb. süreçleri ivmelendirecektir. Örnek vermek gerekirse, yaklaşık 165 milyon insanın yaşadığı (aynı zamanda Müslüman bir ülke olan) Bangladeş'in sahip olduğu nüfusun neredeyse yarısı deniz seviyesine yakın kotlarda ikamet etmektedir. Bu sebeple olası bir deniz seviyelerindeki yükseliş, ciddi anlamda göçün tetiklenmesi anlamına gelecektir. Suriye iç savaşı süresince gerçekleşen 5 milyondan fazla mültecinin dünya için büyük krizlere sebep olduğu düşünülürse, olası bir iklim değişikliği tetiklemesi ile yaşanabilecek göç dalgalarının etkilerini tasavvur etmek hiç de zor olmayacaktır. Çünkü mevsime göre değişiklik göstermekle birlikte, tahminlerimize göre 2100'lü yıllara gelindiğinde, deniz seviyesinde yaşayan nüfus dünya genelinde 1,5 milyar seviyelerini geçecektir. (Not: Bu projeksiyonlarda küresel ısınma sebebiyle karasal alanlardaki yaşam kalitesinin daha da fazla düşeceği varsayımlara eklenmiştir.) Öte yandan nüfus oranından ziyade, sanayi ve üretim zincirlerinin, büyük lojistik üslerin büyük oranda deniz seviyelerinde kurulu olduğu / olacağı göz önüne alınırsa, sürecin dolaylı etkileri çok daha yıkıcı seviyelerde olabilecektir. Göç riskleri hususunda hem göç veren hem de göç alma olasılığı taşıyan ülkeler risk altındadır.

b. Tatlı Su Kirliliği: Tuzlu suyun yükselişi, birçok yer üstü ve yer altı tatlı su kaynağının da tuzlanmasına ve bu sebeple, küresel tatlı su kaynaklarının daha

da hızlı azalmasına sebep olacaktır. Bu durum belli bölgelerin direkt olarak "yaşama elverişli olmayan yer" statüsü kazanmasını sağlayacaktır.

c. Afetler: Okyanuslar içindeki su tuzluluk dengeleri ve iklimsel etkiler, akıntı yönlerini ve basınç dinamiklerini değiştirecek, bu da daha etkili iklimsel farklılaşımlar ile birlikte, çok daha yıkıcı afetlerin önünü açacaktır. Örnek vermek gerekirse, ABD kıyı şehirlerini vuran kasırgaların çok daha yoğun, sık ve şiddetli gerçekleşmesi, ABD ekonomisinde çok derin yaralar açacaktır.

d. KBRN Güvenliği: Buzullar içinde çözünmüş olan olası biyolojik tehditlerin dünyaya yayılarak, yeni salgını tetiklemesi KBRN alanı dâhilindeki riskleri arttıracaktır.

e. Çatışma Riskleri: Buzulların erimesi ile ortaya çıkan yeni kara parçaları üzerindeki hak iddiaları, yeni çatışma ihtimallerini beraberinde getirecektir. Özellikle ABD ve Rusya arasında yeni gerilimler yaşanacaktır.

İlgili risk kalemleri ve beklentilerinden anlaşılabileceği üzere, bölgesel olarak etki oranı farklılık göstermekle birlikte, bütün dünya genel anlamda iklim değişikliği süreçlerinden negatif olarak etkilenecek ve durum her geçen gün daha da içinden çıkılamaz bir hal alacaktır. Bu negatif devam eden ve CO2 salınımı ile daha da kötüleşen ilkim değişikliği sürecini tersine çevirmek pratikte hiç de düşünüldüğü gibi mümkün görülmemektedir. Belki de, pek de ilerleme kaydedilemeyen tersine çevirme stratejilerine yapılan finansal desteklerin doğru yerlere yapılmayışı bu bağlamda önemli bir etmendir. Öte yandan, iklim değişikliğinin yol açacağı negatif etkilere karşı önlem mahiyetinde ortak bir politika geliştirilmesi ve CO2 salınımına yönelik daha adil ve pratikte uygulanabilir hedefler koyulabilmesi daha faydalı olacaktır.

CO2 salınımı ve enerji tüketimi ile ilişkisi aşağıdaki bölümlerde incelenecektir. Bunların yanı sıra, hiç şüphesiz iklim değişikliği ile mücadele politikaları kapsamında göz ardı edilen "gelişmemiş" kategorisindeki ülkelerin bu bağlamda gerekli hamleleri yapabilecek teknik ve finansal kapasiteleri de yetersiz olduğu için, yine bu süreçten kaynaklı yaşanması beklenilen en büyük sıkıntıları bunlar yaşayacaklardır. Bu sebepledir ki, ortaya bütün insanlığı adil bir şekilde düşünen bir modelin koyulabilmesi çok önemlidir. Aksi takdirde, pragmatist Batı aklı bu süreci yönetmekte başarısız olacaktır. (Tabii tamamıyla insanlık dışı çözüm yollarını (pandemi gibi!) hayata geçirmeye çalışmazlarsa!)

İlgili riskler dâhilinde tarafımızca hazırlanan uzun vadeli (2100) projeksiyonlara göre en riskli ülkelerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

- Artan sıcaklık nedeniyle oluşan risklerden en çok etkilenecek ülkeler: Hindistan, Japonya, Almanya, Filipinler, Kanada, Pakistan, Bangladeş, Tayland, Myanmar, Vietnam, Nepal, Kenya, Nijerya, Kazakistan ve Rusya olacaktır.
- Deniz suyunun yükselmesi nedeniyle oluşacak risklerden en çok etkilenen ülkeler: Bangladeş, Irak, Mısır, Çin, ABD, Rusya, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Almanya, İspanya, Tunus, Libya, İran, Kuveyt, BAE, Singapur, Brezilya, Arjantin, Tayland, Malezya ve Endonezya olacaktır.
- Hazar gibi dışa bağlantısı olmayan deniz ve göllerde de suyun çekilmesi söz konusu olacaktır.

Küresel Isınma ile Mücadele Kapsamında Ortaya Koyulan Öneriler Ne Derece Uygulanabilir?

Yukarıdaki bölümlerde de bahsedildiği üzere, dünyanın ortak bir iklim değişikliği politikası belirleyerek, entegre adımlar atması ve her ülkenin bu minvalde üzerine düşeni yaparak, toplumunu bilinçlendirmesi, CO2 salınımını azaltıcı yaptırım ve uygulamaları hayata geçirmesi gereklidir. Fakat nasıl? Her ülkeden aynı oranlarda CO2 salınımını düşürmesini beklemek, yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelmesini istemek, endüstriyel gelişim süreçlerini sekteye uğratacak taleplerde bulunmak ne kadar mantıklı ve makul istekler olacaktır?

Diğer taraftan liberal görünümlü realist dünya düzeni, büyük ve acımasız bir yarış içerisinde, yerine göre sömürüden, soykırıma, terörizmi örtülü destekten, diğer ülkelerin iç işlerine müdahaleye kadar çıkarları doğrultusundaki her türlü kirli usulü mubah görürken, "gelişmemiş" olarak nitelendirilen ülkelerden "CO2 salınımı hedefleri" gibi üst sınıf isteklerde nasıl bulunabilecektir?

Her ne kadar iklim değişikliği ile mücadele kapsamında; Kyoto protokolü, Kopenhag Uzlaşma Metni, Paris İklim zirvesi gibi birçok uluslararası toplantı ve akabinde imzalanan anlaşmalar yapılmış olsa da, görünen bu bağlamda pek de kayda değer bir yol kat edilemediğidir.

Bu bağlamda yine de Paris İklim Zirvesi en etkin toplantı olarak kayda geçmiştir. Bu zirve neticesinde imzalanan

"Paris Anlaşması'nın, BMİDÇS ile karşılaştırıldığında en belirgin özelliği, tüm ülkelerin katkılarına dayanacak bir sistem öngörülmüş olmasıdır. Anlaşma, iklim değişikliğiyle mücadelede gelişmiş/gelişmekte olan ülke sınıflandırmasına ve tüm ülkelerin "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler" ilkesi tahtında

sorumluluk üstlenmesi anlayışına dayandırılmıştır. Gelişmiş/gelişmekte olan ülke sınıflandırmasının yapılabilmesi için bir kıstas belirlenmemiş; herhangi bir farklılaştırmaya da gidilmemiştir.

Paris Anlaşması, 2020 sonrası süreçte, iklim değişikliği tehlikesine karşı küresel sosyo/ekonomik dayanıklılığın güçlendirilmesini hedeflemektedir. Paris Anlaşması'nın uzun dönemli hedefi, endüstriyelleşme öncesi döneme kıyasen küresel sıcaklık artışının 2°C'nin olabildiğince altında tutulmasıdır. Bu hedef fosil yakıt (petrol, kömür) kullanımının tedricen azaltılarak, yenilenebilir enerjiye yönelinmesini gerektirmektedir.

İklim değişikliği ile mücadele bağlamında Anlaşma, ulusal katkılar, azaltım, uyum, kayıp/zarar, finansman, teknoloji geliştirme ve transferi, kapasite geliştirme, şeffaflık, durum değerlendirmesi konularına ilişkin uygulama usulleri belirlenmek üzere bir çerçeve oluşturmuştur.

Anlaşma, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine maruz kalan ülkelerin uyum ve direnç kabiliyetlerinin artırılması ile sera gazı emisyon azaltım kapasitelerinin yükseltilmesi amacıyla öncelikle gelişmiş ülkelerin, En Az gelişmiş Ülkeler ve Küçük Ada Devletleri başta olmak üzere, ihtiyacı olan gelişmekte olan ülkelere finansman, teknoloji transferi ve kapasite geliştirme imkanları sağlamalarını öngörmektedir. Emisyon azaltımı hususunda Anlaşma, gelişmiş ülkelerin mutlak emisyon azaltımı hedeflerini sürdürmeleri; gelişmekte olan ülkelerin ise emisyon azaltımı hedeflerini yükselterek farklı milli koşulları uyarınca, zaman içinde tüm ekonomiyi kapsayacak yeni, artırılmış hedefler benimsemelerini telkin etmektedir." (T.C. Dış İşleri Bakanlığı, Paris Anlaşması, 2020)

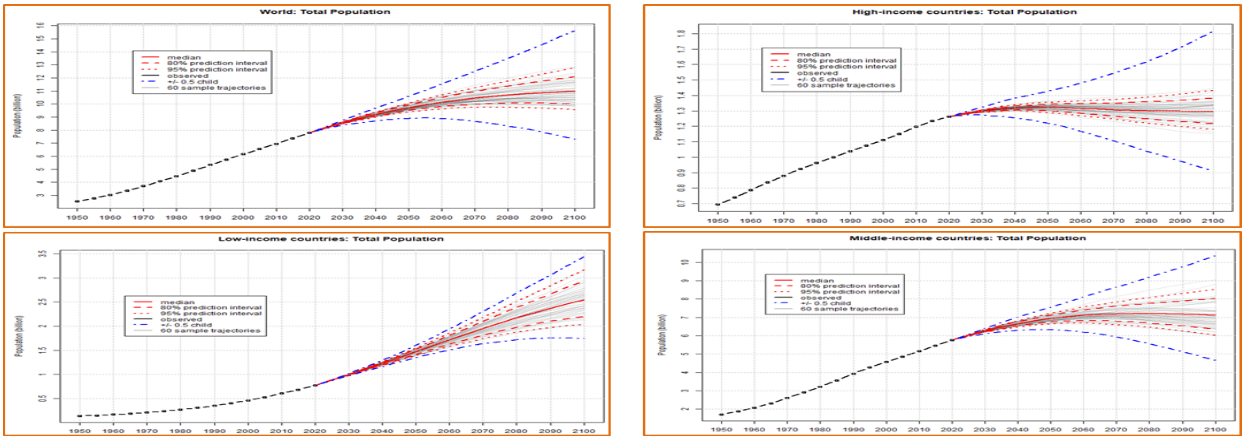
Fakat ne yazık ki ilgili hedefler gerçekleştirilememiştir. Bunun en büyük sebebi; bu hedeflere ulaşmak için gerekli olan ortak finansal ortamın ve bilinç düzeyinin olmayışıdır. Diğer bir ifade ile:

- Öncelikle sera etkisine sebep olan CO2 salınımının asıl müsebbipleri zaten ilgili, kendini "gelişmiş" kategorisinde niteleyen devletlerdir.
- Bu devletler sanayileşme süreçlerinde hiçbir şekilde CO2 salınımına dikkat etmemiş, "gelişmemiş" olarak nitelendirdikleri toplum ve ülkelerin bütün kaynaklarını çok acımasız bir şekilde sömürme yarışına tutulmuşlardır.
- Sömürü ile elde ettikleri finans ve diğer kaynakları (hammadde ve köle) kullanarak; sanayileşmiş, gelişmiş, yaşam kalitelerini yükseltmiş, (halen adapte olmaya çalışılan, pek de adil olmayan) bu dünya düzenini modelleyerek hayata geçirmişlerdir.
- 1973 OPEC krizi ile birlikte alternatif enerjileri dikkate almaya başlamışlardır.

- Buradan başlayarak alternatif enerjiler ile ilgili yeni teknolojiler geliştirmeye çalışmışlardır.
- Bilimsel teoriler ışığında iklim değişikliğinin artık kendileri için güvenlik riskleri ortaya koymaya başladığını görünce, bu alana yönelmişlerdir.
- Zamanla daha da şekillenen ve bir politika haline gelen bu model dâhilinde, bütün dünyadan CO2 salınımının düşürülmesini talep etmişlerdir.
- Fakat ilgili "gelişmemiş" olarak tabir edilen ülkelerin ve fakir toplumların finansal, lojistik ve teknolojik olarak karşı karşıya oldukları enerji açlık seviyesinin, yenilenebilir haplarla bastırılması hiç de mümkün değildir.
- Öte yandan dünyadaki en büyük enerji tüketicileri olan:
    - ABD için iklim değişikliği politikaları (her ne kadar temiz enerji yatırımları desteklense de) Çin ile mücadelesi göz önüne alındığında ayaklarındaki pranga niteliğindedir. Çünkü mevcut durumda çok daha iyi ekonomik koşullarla üretilebilecek, zengin hidrokarbon rezervlerinin değerlendirilmesi, ABD'yi hem içte hem de dışta daha etkin bir pozisyona taşıyacaktır. Tabii bu makul politikanın Biden ile değişmesi de söz konusu olabilecektir.
    - AB her ne kadar yenilenebilir alanında büyük atılımlar yapsa da, pandemi sebebiyle oluşan ekonomik durağanlık, bu bağlamda ayrılan bütçeleri ve finansman imkânlarını negatif etkilemiştir.
    - Yakın zamanda en büyük enerji tüketicisi konumunu alacak olan Çin, yeterli hidrokarbon kaynaklara sahip olmayışı, uluslararası kamuoyuna pozitif görünme arzusu, hava kirliliğinin insan sağlığını etkileyecek boyutlara ulaşması gibi sebeplerle yenilenebilir kaynaklara önem vermekte fakat diğer kaynaklara yönelimden de vazgeçememektedir. Çünkü artan enerji açlığını bastırmak için tek yolu budur.
    - Hindistan ise büyük bir çözümsüzlük olarak bütün enerji projeksiyonlarını etkilemektedir.
- Bu perspektiften bakıldığında (aşağıdaki grafiklerden de görülebileceği üzere) dünya nüfus artışındaki en önemli faktörün fakir toplumlar olduğu gerçeğinden yola çıkarak, sosyolojik olarak parabolik bir talep artışı beklenen bu senaryo ile mücadele etmenin çok zor olduğu gerçeği fark edilebilecektir.

Dolayısıyla, iklim değişikliği politikaları kurgularken, gelişmişlik, gelir düzeyi, eğitim seviyesi gibi birçok farklı etmenin de dikkate alındığı, daha gerçekçi ve adil politikalar

geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, birkaç pilot projeyle değil, gerçek anlamda destekler ile uluslararası sermayenin ilgili fakir ülkeleri desteklemesi gerekmektedir. Aksi takdirde, kümülatifte hiçbir manası kalmayan birkaç üretim tesisi ile hedeflere ulaşmak mümkün olmayacaktır.

Grafik 1. Dünya Nüfus Projeksiyonları ve Gelir Grupları (Küresel Enerji Görünümü 2100, TESPAM, 2019)

Yukarıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere;

- Orta gelir grubu, düşen bir artış oranı ile büyümektedir.
- Düşük gelir grubunun artış oranı diğerlerine göre daha yüksektir.
- Yüksek gelir grubunun nüfusu 2040'lardan sonra azalmaya başlayacaktır.

2050'ler boyunca küresel enerji trendlerinin faklı gelir grupları tarafından farklı oranlarda etkileneceği öngörülmektedir.

- Düşük gelir grubunun tercihlerinden % 20,
- Orta gelir grubunun tercihlerinden % 65,
- Yüksek gelir grubunun tercihlerinden % 15 oranında bir etki düzeyi söz konusudur.

2100'lerde gelir gruplarının enerji tüketimleri üzerindeki etkisinin bir miktar değişmesi beklenmektedir. Bu durumda oluşacak yeni tablo şu şekildedir:

- Düşük gelir grubunun tercihlerinden % 23,
- Orta gelir grubunun tercihlerinden % 64,
- Yüksek gelir grubunun tercihlerinden % 12 oranında bir etkilenme olacaktır.

Nüfus artış oranlarının devam etmesine bağlı olarak, düşük gelir grubunun etkisi küresel dinamiklerde büyük ölçüde artacaktır. Bu nedenle, en yüksek nüfus artış hızı düşük gelir gruplarına aittir.

Tabii bunlara ek olarak senaryoları değiştirebilecek olan diğer etmenlerden bir tanesi de yenilenebilir enerji teknolojilerinin hızla düşen birim maliyetleridir. Fakat öte yandan, ilgili düşüş trendi sürekli son 10 yılda gözlemlenen değerleri de izleyemeyebilecektir. Çünkü zaten ciddi anlamda düşüş gerçekleşmiştir.

İklim Değişikliği & Enerji

Yukarıda da ifade edildiği üzere, sosyal yapı enerji tüketimi, enerji tercihleri ve gelecek projeksiyonlar üzerinde çok büyük etkiye sahiptir. Bu sebeple gelir seviyesine göre küresel nüfus projeksiyonlarının incelenerek, gelir ile ilişkili sosyal etmenlerin analiz edilmesi yerinde olacaktır. Çünkü nüfus, enerji tüketimindeki en önemli etmenlerden biridir.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanmış olan küresel nüfus artış senaryolarının görünümü ilk grafikte derlenmiştir. İlgili grafikten görülebileceği üzere, nüfus artış hızı 2040'larda düşmeye başlayacaktır.

İlgili trendler gelir seviyeleri perspektifinden incelendiğinde, nüfus artışına asıl sebep olan sınıf, düşük gelirlilerdir. İşte bu noktada, düşük gelir düzeyine sahip toplumlarının genel sosyolojik özelliklerinin incelenmesi gerekmektedir.

Çünkü yüksek gelir grubu daha fazla yenilenebilir, daha az CO2, daha fazla verimlilik ve mevcut yüksek tüketim oranları anlamına gelirken, genel anlamda düşük gelir grupları için ise bu durum tam tersine dönmektedir.

Aşağıdaki tablo bu bağlamda farklı gelir gruplarının enerji alanındaki tercih ve eğilimlerini özetlemektedir.

	current consumption	funding for efficiency	sensitivity on CO2	vitality of energy	incremental rate for consumption	tendency on renewables	tendency on oil consumption	tendency on gas	tendency on coal	tehnology investments
high income group	high	high	high	high	low	high	middle	middle	low	high
middle income group	middle	middle	low	high	high	middle	middle	middle	middle	low
low income group	low	very low	very low	middle	high	middle	high	high	high	very low

Tablo 1. Farklı Gelir Gruplarının Enerji Eğilimleri (Küresel Enerji Görünümü 2100, TESPAM, 2019)

Tablodan da anlaşılabileceği üzere, düşük gelir gruplarının enerji tercihlerine ilişkin sosyal beklentileri yüksek gelir gruplarından oldukça farklıdır. Dolayısıyla, Dünya gelecekteki dinamiklerde daha temiz ve daha az CO2 odaklı bir yol izlemeyecektir.

Bu duruma müdahale etmek için, yüksek gelir gruplarının orta ve düşük gelir gruplarına bazı bağış ve fonlar vermesi gerekmektedir. Aksi takdirde, karbon azaltıcı

politikalar başarılı olamayacaktır. Tabii ortada bu minvalde bir bütçe bulunmamaktadır. Göstermelik yatırım ve krediler ise bu bağlamda yeterli değildir.

Bu nedenle, nüfus ve gelir modelli sosyal bakışlı tahminler şunları göstermektedir:

- Orta ve düşük gelir gruplarının enerji açlığı artacaktır.
- Dekarbonizasyon politikaları için yeterli fonun bulunmayacaktır. Farklı yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.
- Verimlilik ve yenilenebilir konuları, birim maliyetlere ve düşük - orta gelir gruplarının ucuz teknolojiye erişim imkânlarına göre doğrudan etkilenecektir.
- Ayrıca salgın tehditleri ve KBRN saldırıları, küresel nüfus artışı üzerinde artan bir etkiye sahip olacaktır. Bunlara ek olarak, bu tür tehditler ve riskler küresel ekonomiyi, ticareti ve enerji dinamiklerini de direkt olarak etkileyecektir.

Öte yandan enerji tüketim tercihlerini etkileyen daha birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

- Gelir seviyeleri,
- Yaşam standartları,
- Lükse açlık,
- Finansman ve finansman fırsatları,
- Eğitim seviyesi,
- Sosyal alışkanlıklar,
- Ucuz, kullanımı pratik ve erişimi kolay enerji türü,
- Vergi politikaları,
- Hibeler ve teşvikler,
- Yasal çerçeve ve yasal konular,
- Elit sosyal kesimlerin örnek tutumlarıdır.

	direction	more efficieny	less CO2	more renewables	electrical cars	environmental sensitivity	more technology
income levels	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
living standarts	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
hunger for luxury	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↑
funding and financing opportunities	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
education levels	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
social dependency and conservatism	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↓
being customary & cheap	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↓
prevalence	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↓
tax amounts	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↓
grants and incentives	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
clear and stable legal framework and legislative issues	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
exemplary attitudes of the elites society	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑

Tablo 2. Bazı Konulara Göre Enerji Eğilimleri (Küresel Enerji Görünümü 2100, TESPAM, 2019)

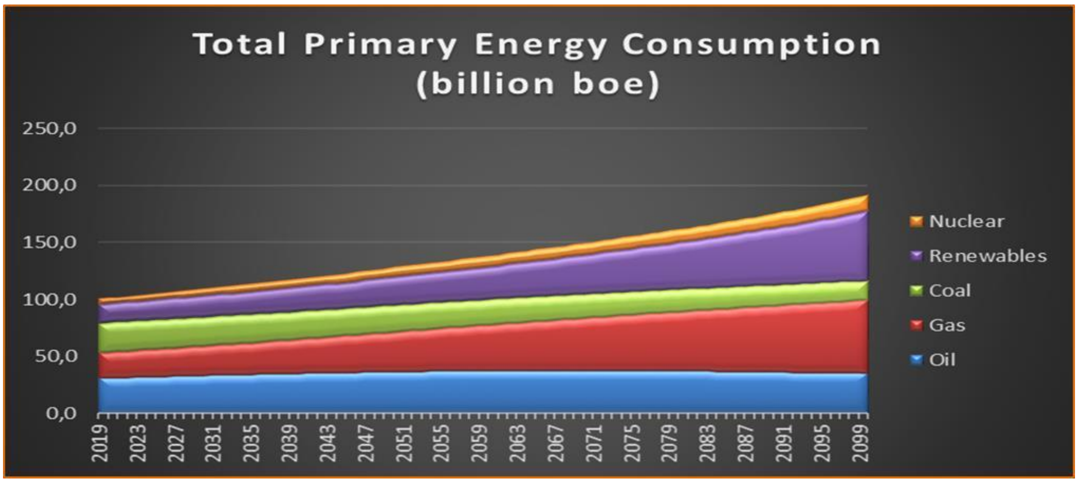
Yukarıdaki tablo kısaca ilgili faktörün yönelimli eğiliminin enerji tercihlerindeki bazı önemli konuları nasıl etkilediğine dair ipuçları vermektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi, orta ve düşük gelir grupları için;

- Verimlilik, dekarbonizasyon, elektrikli arabalar ve diğer çevresel konular çok önemli olmayacaktır.
- Yaşam koşulları kötü olmakla birlikte, çevre sorunları hakkında yeterli bilinç düzeyi olmayacaktır.
- Düşük gelirlilerin ulaşabileceği lüks tüketime olan talep, ucuz ama verimsiz ve daha fazla enerji tüketen araçların kullanılmasına neden olacaktır.
- Finansman temin etme imkânlarının düşük olması yenilenebilir enerji kaynakları gibi yerel odaklı sıra dışı teknolojilere yatırım yapmayı kolaylaştırmamaktadır. Bu durum dekarbonizasyon politikalarını doğrudan etkilemektedir.
- Eğitim düzeyleri aynı zamanda gelişmişlik standartlarını doğrudan etkileyen gelirle de ilgilidir. Genellikle eğitim seviyeleri yükseldikçe daha temiz enerjiye yönlenme eğilimi de artacaktır.
- Sosyal bağımlılık ve muhafazakâr yaklaşımların genellikle yeni fikirler ve yeni enerji türleri üzerinde olumsuz etkileri vardır.
- CO2 politikaları dengelerini doğrudan değiştiren geleneksel ve ucuz (kömür gibi) kaynakların tercih edilmesi de bu bağlamda makul olarak kabul edilebilecektir.
- Bir ülkenin farklı enerji türlerine ilişkin vergi rejimleri de tercihler için farklı bir nokta oluşturmaktadır. Doğal olarak vergiler daha yüksek iken, tercih katsayısı azalacaktır. Sonuç olarak, orta veya düşük gelirli ülkeler için, genellikle yenilenebilir enerji yatırımlarını teşvik etmek için yeterli vergi indirimi politikası yoktur, bu da verimsiz karbonsuzlaştırma politikaları anlamına gelmektedir. Buna ek olarak, bazı ülkelerde, daha ucuz olması ve bir şekilde bol miktarda kömür kaynağına sahip olunması nedeniyle, kömür için düşük vergi politikaları uygulanmaktadır.
- Vergi oranları gibi, hibeler ve teşvikler de temiz enerji politikalarının geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Devlet yardımı verilen ve teşvik edilen enerji yatırımları genellikle tercih edilebilecektir.
- Bir ülkenin yasal çerçevesi ve yasal mevzuat konularının da açık ve istikrarlı olması gerekir. Aksi takdirde, yasama sistemindeki boşluklar ve belirsizlikler yatırımcı için

risk oluşturacaktır, bu da enerji politikalarında daha fazla sorun olması anlamına gelecektir.

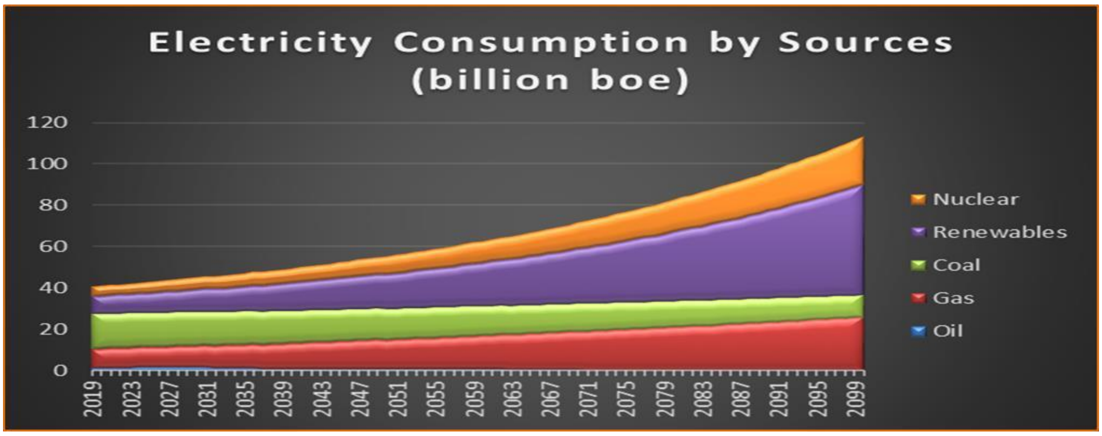
- Hepsine ek olarak, elit sosyal kesimlerin örnek tutumları da tercihler için önemli bir kaldıraç olacaktır. Genellikle toplumlar elitlerin tercihlerine göre etkilenir ve yönlendirilir. Orta veya alt sınıflar genellikle elitlerin sahip olduğu imkânlara ulaşmayı hedefler. Ancak aynı zamanda, bu hedefleri doğrultusunda genellikle yeterli bütçe bulamazlar. Bu durum onları lüks fakat daha az verimli seçeneklere yönlendirmektedir. Bu yüzden bu konu bir toplumun tercihlerini yönlendirmek için önemli olacaktır.

Bu bakış açısıyla, çok daha farklı kriterin de dikkate alınması ile TESPAM bünyesinde hazırlanmış olan küresel enerji görünümü projeksiyonları aşağıdaki grafikler üzerinden incelendiğinde,

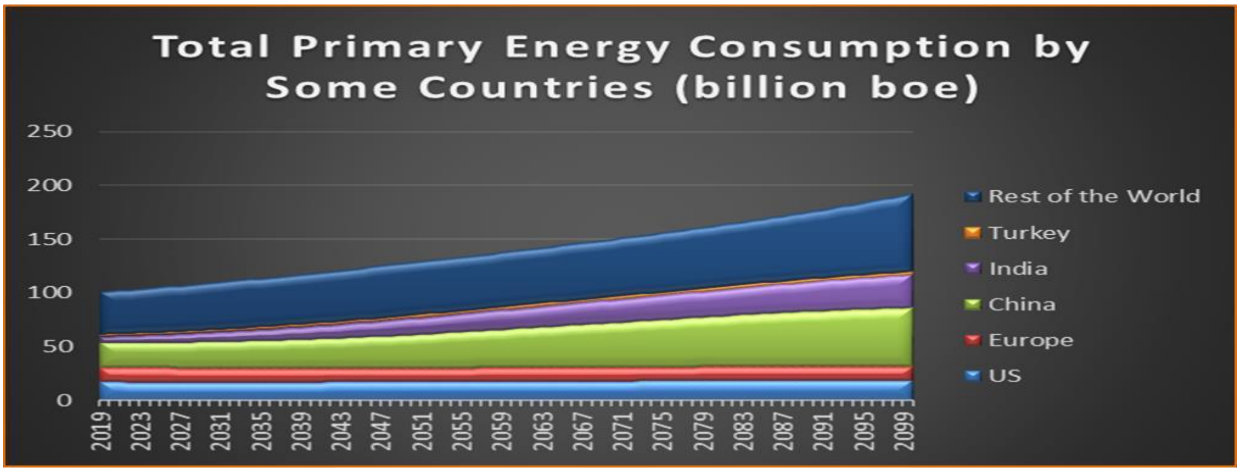
Grafik 2. Dünya Birincil Enerji Tüketimi 2100 (Küresel Enerji Görünümü 2100, TESPAM, 2019)

- Toplam küresel birincil enerji tüketimi 80 yıllık dönemde neredeyse iki katına çıkacaktır (yaklaşık % 91).
- En yüksek artış oranları yenilenebilir enerji kaynaklarında, nükleer ve doğal gazda gözlenecektir.
- Petrol tüketimi 2070'lerden sonra düşmeye başlayacak ve kömür tüketimi daha yüksek düşüş oranlarını izleyecektir.
- Gaz ve yenilenebilir enerji 2100 yılında en önemli enerji kaynakları olacaktır.

Grafik 3. Dünya Kaynaklarına Göre Elektrik Tüketimi 2100 (Küresel Enerji Görünümü 2100, TESPAM, 2019)

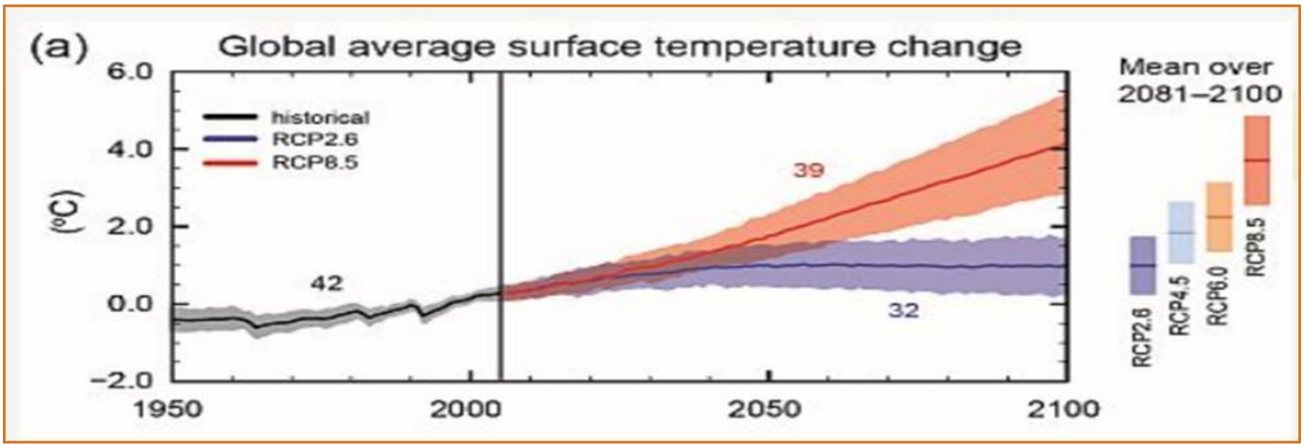
- Elektrik tüketimi % 175 civarında yüksek bir artış oranına sahip olacaktır.
- Yenilenebilir kaynakların genel elektrik denklemindeki payı artacak ve elektrik üretimi için en önemli enerji türü olacaktır.
- Kömürün payı azalırken petrol santrallerinin payı ise bir karşılaştırma yapmak için bile ihmal edilebilir seviyede olacaktır. (2080'lerden sonra neredeyse sıfır olacaktır.).

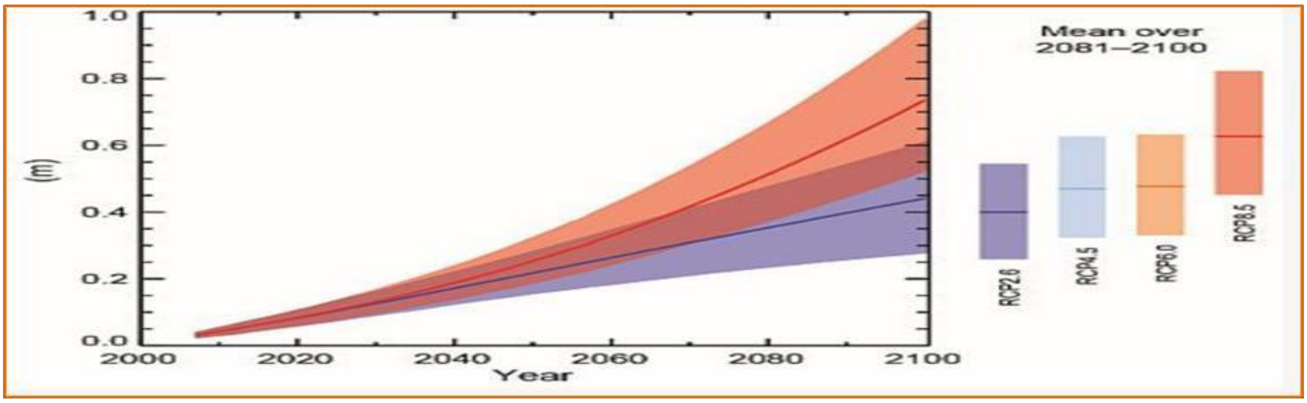
Grafik 4. Dünya Ülkelere Göre Birincil Enerji Tüketimi 2100 (Küresel Enerji Görünümü 2100, TESPAM, 2019)

- Küresel enerji dengeleri üzerinde en büyük paya sahip olan ülkeler Çin ve Hindistan olacaktır.
- Bu durumda bu iki ülkenin eğilimleri ve tercihleri geleceğin enerji politikalarını belirleyecektir.

Bu perspektiften 2100 yılına yönelik yapılmış olan bazı ortalama sıcaklık ve deniz suyu seviyesi yükselimleri incelendiğinde;

Grafik 5. Küresel Ortalama Yüzey Sıcaklığı Değişimi (https://www.climatechangeinaustralia.gov.au/en/climate-campus/global-climate-change/global-projections, 2019)

Grafik 6. Küresel Deniz Seviyesi Yükselimleri (https://www.climatechangeinaustralia.gov.au/en/climate-campus/global-climate-change/global-projections, 2019)

Grafiklerden görüleceği üzere, bölgesel olarak farklılık göstermekle birlikte 2100 yılına kadar küresel anlamda ortalama +2^{0}C'lik bir sıcaklık değişimi ve 60 cm'lik bir su seviyesi yükselişi görülebilecektir.

Sonuç olarak, gelişmekte olan bazı ülkelerde TESPAM tarafından düzenlenen anketler göstermektedir ki, geleceğin enerji trendlerini belirleyecek olan sosyal profil aşağıdaki hususlara inanmaktadır. Bunlar:

- Emisyon miktarlarını neden önemsemeliyim ki? ABD Paris protokolünü imzalamadı!
- Bu konuda üzerinde anlaşmaya varılmış bir yaklaşım yok, bu yüzden başarısız hedeflere para harcamak istemiyorum.
- Küresel ısınma bir gerçektir, ancak Dünyanın sonunu değiştiremeyiz.
- Küresel ısınma sonuçları ile ilgili tahminler doğru değil.

- CO_2 salınımı önemli değil, öncelik temel ihtiyaçları karşılayabilmek!

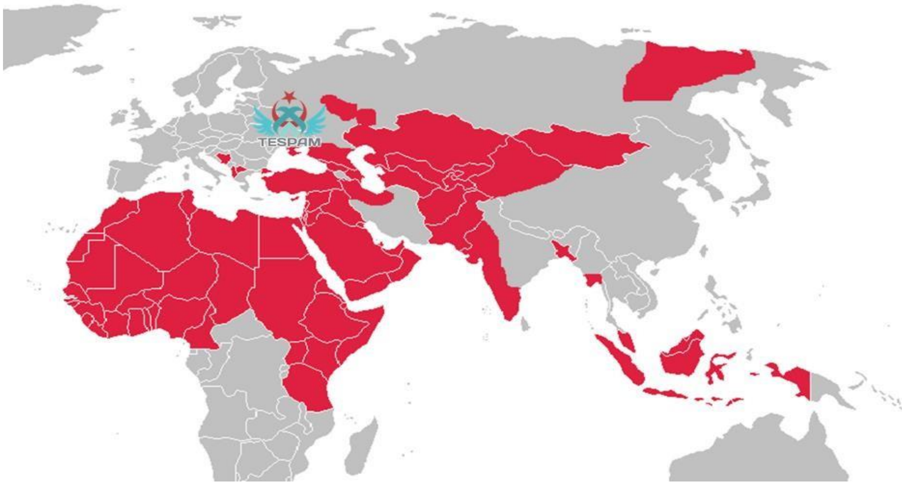
Şeklinde yorumlardır.

Bu konulara ek olarak, küresel ısınmaya ilişkin mevcut projeksiyonlarda da (bazı eleştirileri haklı çıkaracak olan) çok sayıda bilinmeyen bulunmaktadır. Bu bilinmeyenler, bu bağlamda küresel bir ortak bilincin ve kararlılığın oluşmasına engel olmaktadır.

İslam Dünyası ve İklim Değişikliğinin Getirdiği Güvenlik Sorunları

İklim değişikliği süreci ve bu minvalde atılabilecek adımlar İslam dünyasını oluşturan devlet ve toplumlar için de kritik öneme sahiptir. Diğer taraftan, artan nüfusu ve sosyolojik özellikleri perspektifinden bakıldığında da, İslam dünyasının iklim değişikliği kapsamında bilinçli ortak politikalar izlemesi, küresel ölçekte CO_2 salınımını azaltma ve olası zararlara karşı önlem alma anlamında da önemlidir.

İslam dünyası aynı zamanda, Türkiye'nin medeniyet coğrafyası olarak da nitelendirilebilecektir. Bu minvalde aşağıdaki harita incelendiğinde (Not: Aşağıdaki haritada İran hariç tutulmuştur, fakat İslam dünyası dâhilinde incelenmelidir.) Kuzey ve Orta Afrika'dan, Orta Doğu'ya, Türkistan'dan Pasifik'e kadar uzanan geniş bir coğrafya karşımıza çıkmaktadır.

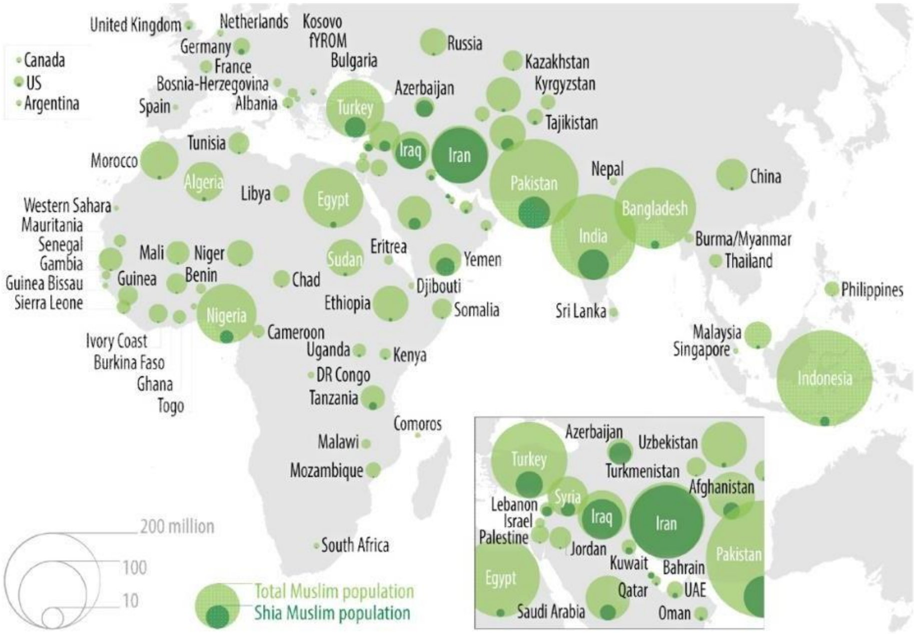
Harita 1. Türkiye Medeniyet Coğrafyası (Türk İslam Dünyasında Enerji Birliği, Akyener, s.141, 2018)

İlgili coğrafya ile ilgili iklim değişikliği politikaları perspektifinden bazı genellemeler yapıldığında;

- İslam dünyası sahip olduğu kanıtlanmış, bol miktardaki hidrokarbon kaynakları ile dikkat çekmektedir.
- Mevcut kanıtlanmış rezervlerin yanı sıra, hidrokarbon kaynaklar ve stratejik madenler anlamında da çok ciddi yeni keşif potansiyelleri bulunmaktadır.

- Ortalama eğitim seviyesi ve kişi başına düşen gelir düzeyi, kendilerini “gelişmiş” olarak niteleyen ülkelere kıyasla geridedir.
- Ciddi anlamda yenilenebilir kaynak potansiyeli de bulunmaktadır fakat genel anlamda hidrokarbon kaynaklar teknik-finansal-lojistik-stratejik-ekonomik olarak daha fazla tercih edilebilirdir.
- Mevcut durumda dahi genel anlamda tatlı su kaynaklarının yetersizliği ve bu minvaldeki huzursuzluk aşikârdır.
- Sahip olunan genç nüfus ile büyüme ve gelişme potansiyeli yüksektir bu da kümülatif enerji açlığını tetiklemektedir.

Bir sonraki haritada, ilgili ülkelerdeki Müslüman nüfus gösterilmektedir. İlgili dairenin yarıçapı nüfus büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Koyu yeşil daire ise Şii nüfusu belirtmektedir.

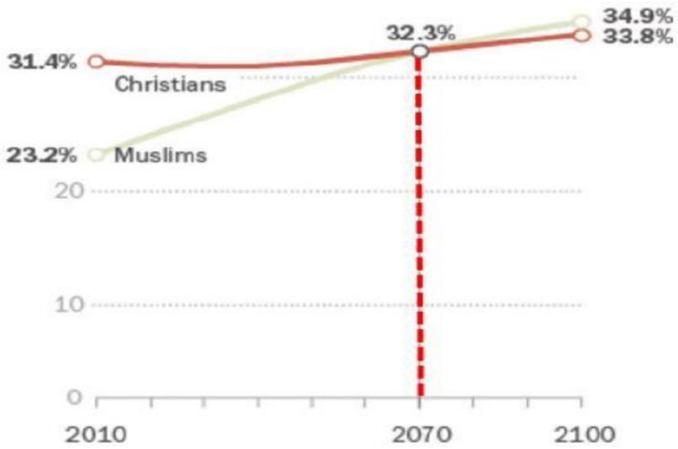

Harita 2. Ülkelere Göre Müslüman Nüfus Büyüklükleri

(https://libraryeuroparl.files.wordpress.com/2015/09/islam_map1.png, 2018)

Haritadan anlaşılacağı üzere, en fazla Müslüman nüfusa sahip ülkeler; Endonezya, Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Türkiye, Mısır, Nijerya, İran’dır.

Şii Müslümanlar ise İran, Irak, Azerbaycan, Yemen, Pakistan ve Hindistan gibi ülkelerde dikkat çekmektedir.

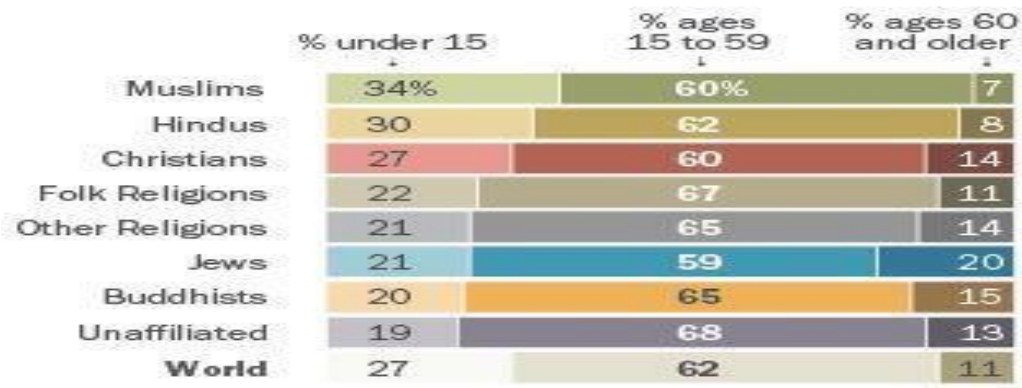

Grafik 7. 2100 Yılına Kadar Dünya Hıristiyan & Müslüman Nüfus Değişimleri (http://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050, 2018)

7 numaralı grafikte ise, günümüzde %31,4 ile küresel ölçekte en fazla nüfusa sahip olan Hristiyanların sayısını 2070'lerde Müslümanların geçeceği beklentileri ifade edilmiştir.

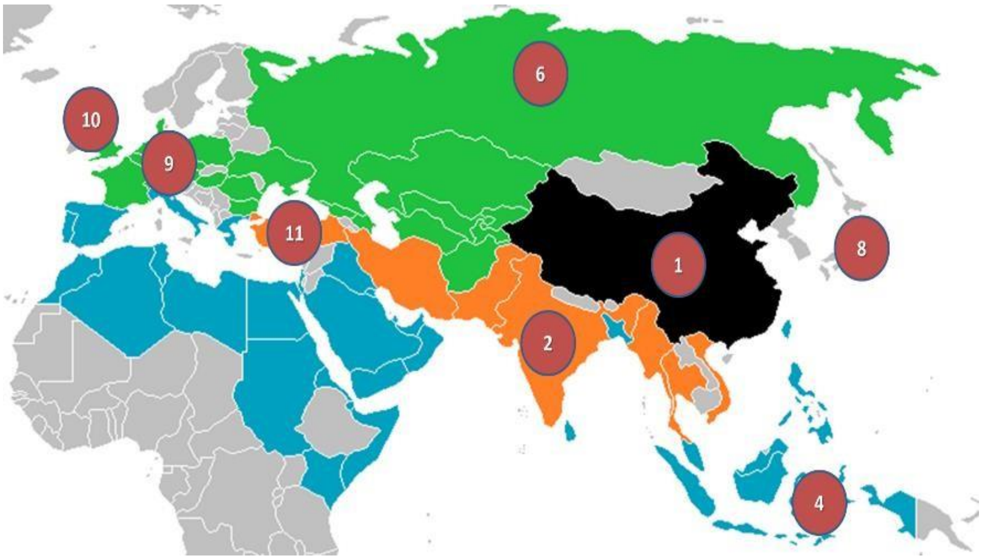
Dolayısı ile geleceğin enerji dinamiklerinde de Müslüman toplumların önemli bir ağırlığı olacaktır.

8 numaralı grafikte ise, Müslüman nüfusun sahip olduğu genç yapı, dinamizm ve büyüme potansiyeli gösterilmektedir. Diğer tüm dinlere kıyasla Müslüman nüfusun küresel etki potansiyeli her geçen gün hızla artmaktadır.

Grafik 8. 2010 Dünya Dinler Yaş Dağılımları (http://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050, 2018)

İlgili nüfus trendleri ile de bağlı olarak 2050 yılında GSYİH miktarları nezdinde bir ekonomik hacim kıyaslaması projeksiyonu yapıldığında, ilk 10'da ciddi anlamda Müslüman nüfusa sahip olan devletlerin mevcudiyeti dikkat çekicidir.

Harita 3. 2050 Yılında Gayri Safi Milli Hâsıla Oranlarına Göre Sıralama (Türk İslam Dünyasında Enerji Birliği, Akyener, s.125, 2018)

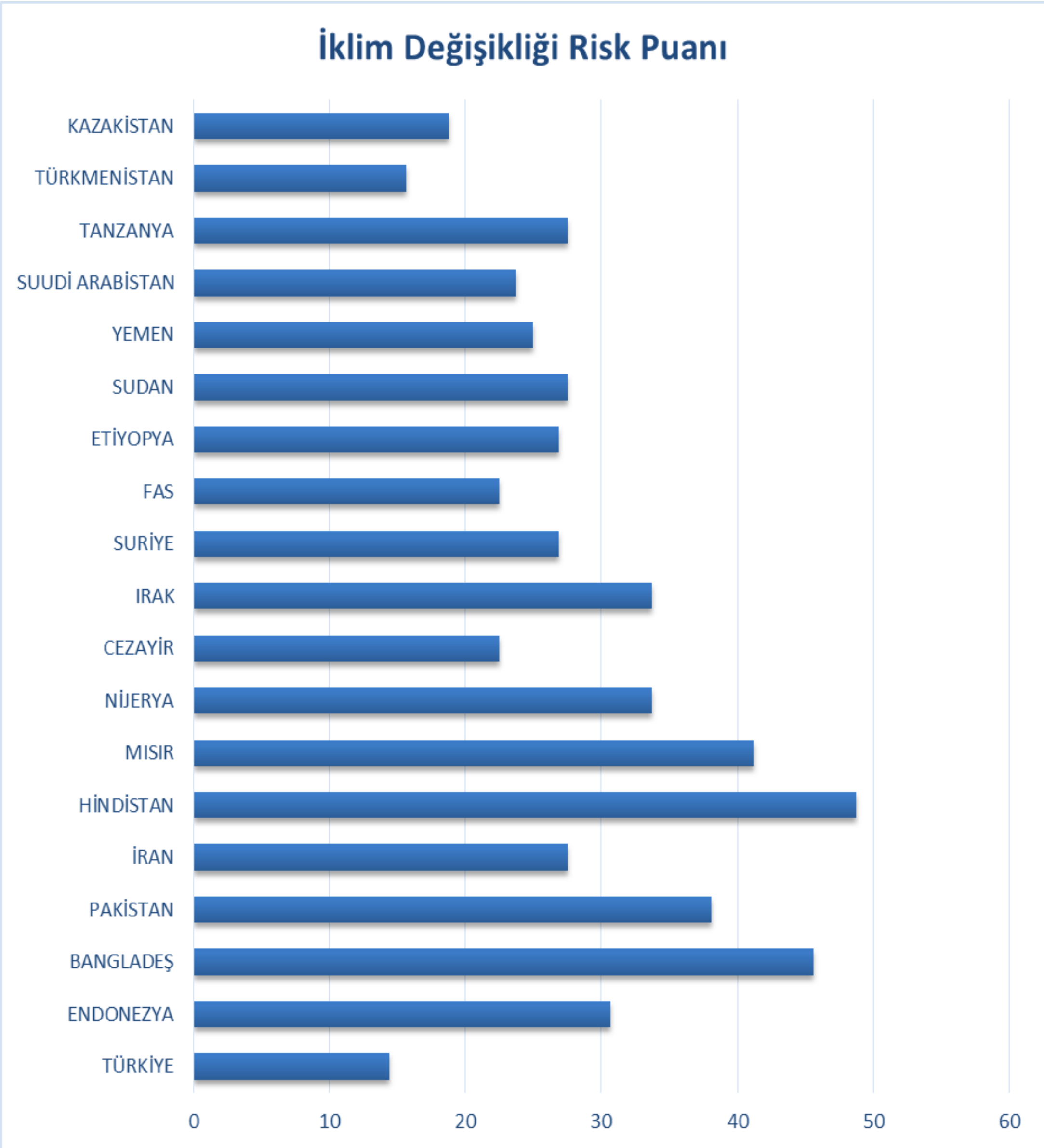
Bu bağlamda;

- Çin, Hindistan ve Rusya gibi ciddi anlamda Müslüman nüfusa sahip devletler,
- Endonezya ve Türkiye gibi direk olarak Müslüman topluma sahip ülkeler geleceğin dünya düzenindeki en önemli belirleyici güçler arasında olacaktır.

Yani ekonomik anlamda da İslam dünyasında bir toparlanma ve ilerleme beklenmektedir. Bu da mevcut daha fazla büyüme, daha fazla enerji talebi ve sınıf değiştiren genç nüfus potansiyelinin doğurduğu, talebi katlayan bir enerji açlığı anlamına gelmektedir.

Öte yandan yukarıda bahsedilen sosyoekonomik dinamikler göstermektedir ki, enerji açlığının bastırılmasında ilk ve öncelikli olarak değerlendirilecek kaynaklar CO2 salınımını yükselten hidrokarbon kaynaklar olacaktır.

Bu trendin yanı sıra, büyük ölçekte Müslüman nüfusunun yaşadığı ülkeler için de iklim değişikliği ciddi anlamda risk teşkil etmekte ve güvenlik sorunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki grafikte görülebilecek olan bir puanlandırma yapılmış ve büyük oranlarda Müslüman nüfusa sahip olan ülkeler kıyaslanmıştır.

Grafik 9. Büyük Oranlarda Müslüman Nüfusa Sahip Ülkeler İçin İklim Değişikliği Risk Puanlandırması

İlgili puanlandırma yapılırken, "KÜRESEL ISINMA İLE YENİDEN ŞEKİLLENEN GÜVENLİK RİSKLERİ" başlığı altında incelenen kriterlerin hepsi (aşağıdaki tablodan da görülebileceği üzere), ilgili tüm ülkeler için tek tek çalışılmış, risk faktörleri 2100 yılına dönük projeksiyonlar eşliğinde puanlandırılmıştır.

	RİSKLER															
ÜLKELER	1a	1b	1c	1d	1e	1f	1g	1h	1i	1j	1k	2a	2b	2c	2d	2e
	Yaşam Kalitesi	Gıda Güvenliği	Sosyal Psikoloji	Afetler	Yetersiz Su Kay.	Elektrik Ürt.	Elektrik Arz Güv.	Nükleer Tesisler	Biyolojik Güv.	Oramn Güv.	Biyo Çeşitlilik	Göç Riskleri	Tatlı Su Kirliliği	Afet	KBRN	Çatışma Riskleri

Tablo 3. İklim Değişikliği Risk Kriterleri

Bu bağlamda:

- İlgili risk beklentileri ve oranları 2100 yılına dönük projeksiyonlar çerçevesinde hesaplanmış ve kıyaslanarak puanlandırılmıştır. Örneğin ilkim değişikliğinin doğuracağı sıcaklık farklılaşımları, deniz seviyesi yükselimi veya çekilimi, nükleer tesis sayıları vb. birçok kriter bu bağlamda kurgulanan varsayımlara göre tahmin edilmiştir.
- Her farklı kalem kendi içindeki risk faktörleri dikkate alınarak puanlandırılmıştır.
- İlgili kalemlere ait belirlenen risk puanları toplanarak, 100 (tam risk puanı) üzerinden aritmetik ortalaması alınacak şekilde grafik 9'da belirtilen nihai risk puanları hesaplanmıştır.
- Farklı kriterlere göre farklı risk ağırlıklandırma süreçleri de yapılabilecektir. Fakat bu göreceli olacağından, her kriterin ağırlığı "genel risk haritasında" eşit olarak kabul edilmiştir.

Dolayısıyla, 9 numaralı grafikten görülebileceği üzere, İslam Dünyası için iklim değişikliğinin oluşturacağı ulusal güvenlik risk puanları nezdinde:

- En riskli ülkeler: Hindistan, Bangladeş, Mısır, Irak, Nijerya ve Endonezya'dır.
- Türkiye, Türkmenistan ve Kazakistan ise en az risk ihtiva eden ülkelerdir.
- İlgili tüm ülkelerin risk puanı ortalaması 29'dur. Bu da iklim değişikliğini İslam dünyasının şimdiden dikkate almasının önemli olduğunun bir kanıtıdır.

Öte yandan, iklim değişikliği süreci dâhilinde İslam dünyasının ortak bir politika geliştirerek, makul CO2 salınımı politikaları ve sürecin riskleri ile mücadele anlamında stratejiler kurgulaması önemlidir. Bu alana ciddi anlamda yatırımlar yapan ve sürekli güncelledikleri CO2 politikaları ile yeni projeksiyonlar ortaya koyan Batı aklının, böylesi bir birliktelik ve farkındalık hususunda, bu sürece önderlik edebilecek Türkiye gibi ülkelere destek olması, dolaylı olarak kendi çıkarları ile örtüşmektedir. Çünkü birçok AB üyesi ülkenin ve ABD'nin risk puanları da bir hayli yüksektir.

İslam Dünyası Merkezli Küresel Bir İklim Değişikliği Politikası

Yukarıda da ifade edildiği üzere, İslam dünyasının bir an önce İklim Değişikliği gerçeğini idrak ederek, bu kapsamda ortak politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Makro düzeyden bakıldığında, mevcut koşullarda İslam dünyasında ne yazık ki, çözülemeyen birçok problemin mevcudiyeti sebebiyle bu minvaldeki uzun vadeli risk okumaları göz ardı edilebilmektedir. Dolayısıyla, makul karşılanabileceği üzere,

- İslam dünyası bu denli parçalanmış ve kendi içinde bölünmüş durumdayken,
- Etnik ve mezhepsel çatışmalarla kendi içlerindeki istikrarı sağlayamayan birçok devlet bulunmakta iken,
- CO_2 salınımı kaygılarını bir kenara bırakın, birçok ülkede nüfusun önemli bir bölümü elektriğe dahi erişemiyorken,
- Açlık, salgın hastalıklar, ekonomik buhran, kaos, terör, eğitim eksikliği gibi sayısız tehdit ile etkin bir mücadele süreci yürütülemiyorken iklim değişikliği üzerine ısrarcı olmak hiç de gerçekçi değildir.

Ayrıca ekonomileri petrol ve gaz ihracatına bağlı birçok İslam ülkesi bulunmaktadır ki, bunlardan CO_2 salınımını azaltmalarını beklemek de makul bir talep olmayacaktır.

İşte tam da bu noktada, ilgili Batı medeniyetinin de (ütopik gözükse de) makul ve kabul edilebilir destekleri (en azından köstek olmamaları) ile bazı uygulanabilir süreçlerin başlatılması yerinde olacaktır.

Bu kapsamda, İslam İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası örgütler dâhilinde bu süreçlere yönelik bazı adımlar atılabilecektir. Örneğin:

- Farkındalık oluşturucu projeler, bildiriler, videolar, eğitimler, projeksiyonlar ortaya koyma,
- Yenilenebilir enerji ve su arıtma – tüketim teknolojileri alanında ortak ARGE çalışmaları yapma,
- İlkim Politikaları Destek Fonu (İDB bünyesinde olabilir) oluşturma,
- Bu bağlamda ortak mevzuat sistemleri geliştirme,
- Ortak bir "İklim Değişikliği ve Su Yönetim Merkezi" kurma,
- Hidrokarbon üreticisi ülkelerin yenilenebilir yatırımlara planlı fonlar ayırmasını sağlama,
- Bu politikalar dâhilinde BM ve AB'nin tecrübe ve desteklerinden faydalanma gibi stratejiler (çok zor da olsa!) uygulamaya geçirilebilecektir.

Unutulmamalıdır ki, iklim değişikliği tüm dünya için olduğu gibi, İslam dünyası için de öncelikli statüde olamamakla birlikte, uzun vadeli etkileri olan risklerle mücadele için yine uzun vadeli politikalara ihtiyaç duyulan bir güvenlik riskidir. Ve bu riskle etkin bir mücadele ancak ortak akılla alınabilecek entegre stratejiler ile gerçekleştirilebilecektir.

Sonuç

İklim değişikliği, her ne kadar etkisi geniş ölçekli farkındalık oluşturacak düzeyde hissedilemese de, bütün dünyanın dikkate alması gereken önemli bir konudur. Ancak, küresel

toplumun geneli bu konuda bilinçli ve ortaya koyulan politikalar çerçevesinde istekli değildir. Bu nedenle, maliyetler düşüyor ve yenilenebilir trendler artıyor gibi görünse de, düşük karbon senaryoları pek de gerçekçi görünmemektedir.

Buna ek olarak, neredeyse tüm insanlar küresel ortalama yüzey sıcaklığının artması ve ortalama deniz seviyelerinin yükselmesi konusunda hemfikirdirler, ancak fayda ve maliyet analizi yapıldığında mevcut dekarbonizasyon hedeflerine ulaşmak hiç de kolay görünmemektedir. Ayrıca Dünya'nın mevcut emisyonda ani bir düşüşe tepki göstermesi de onlarca yıl alacaktır. Bu, sonuçlarından gerçek anlamda emin olunamayan bir süreçte çırpındığımız anlamını da pekiştirmektedir.

Dekarbonizasyon politikalarının maliyetleri her ülke için farklıdır ve genellikle herkesin başa çıkılması gereken daha acil sorunlar vardır. Bu gerçeklik de daha realist tahminler yapabilmek için göz önünde bulundurulmalıdır.

Küresel nüfus projeksiyonları ve nüfus artışını tetikleyen toplumların sosyolojik özellikleri de, iklim değişikliği politikalarının tutarlılığı konusunda ciddi şüphe oluşturmaktadır.

Dünyamızda ne yazık ki, CO2 salınımını gerçek anlamda azaltma ve iklim değişikliği trendini tersine çevirebilecek reel anlamda altyapı, finans, adalet, farkındalık ve entegrasyon bulunmamaktadır. Öte yandan fakir toplumların sebep olduğu nüfus artış eğilimi ve bunun akabinde oluşacak sınıfsal değişimlerle ilintili enerji açlığı da süreçlerin içinden çıkılmaz bir hale bürünmesine sebep olmaktadır.

Dünyanın içinde bulunduğu bu çıkmaz, bir laboratuvar projesi gibi düşünülebilecek olan Covid19 salgınında olduğu gibi, KBRN alanındaki küresel tehditlerin bu bağlamda dünya nüfusunu azaltmaya yönelik kirli projeler olduğu düşüncesini dahi uyandırmaktadır. Çünkü ilgili nüfus kırılımları ve durağanlaşan hayat ile birlikte azalan CO2 salınımları bu bağlamda senaryoları etkileyen önemli neticeler doğurmuştur.

Küresel ölçekte bu tutarsızlıklar devam ederken, kendi içinde birçok sorunu olan ve bu sorunlarla mücadele etmekte ve entegre çözüm stratejileri geliştirmekte başarılı olamayan İslam dünyası için de iklim değişikliği önemli güvenlik riskleri ihtiva eden bir konudur.

İslam dünyasındaki trendler geleceğin enerji politikaları ile birlikte iklim değişikliği süreçlerini de önemli ölçüde etkileyebilecek bir yapıya haizdir. Bu sebepledir ki, iklim değişikliği İslam dünyası için önemli olduğu kadar, İslam dünyasının bu kapsamda ortak bir akılla programlar yürütmesi de, dünyanın akıbeti için çok önemlidir.

İslam Dünyası için iklim değişikliğinin oluşturacağı ulusal güvenlik risk puanları nezdinde:

- En riskli ülkeler: Hindistan, Bangladeş, Mısır, Irak, Nijerya ve Endonezya'dır.
- Türkiye, Türkmenistan ve Kazakistan en az risk ihtiva eden ülkelerdir.

Bu kapsamda bu çalışmada oluşturulan risk yapısına karşın bireysel etkin bir mücadele pek de tutarlı gözükmemektedir. Dolayısıyla İslam dünyasının şimdiden uygulanabilir ve farkındalığı arttırıcı bazı ortak iklim politikaları geliştirmesi gereklidir. Bu sürecin öneminin idraki hususuna ve sonrası için yapılabilecek uygulanabilir adımlara bu çalışmada değinilmiştir.

Dünya Çapında Savunma İttifakları'nın Araştırılması: NATO, Bağımsız Devletler Topluluğu, AB Savunma Örgütü ve Afrika Birliği Savunma Örgütü

Dr. Sheila Ainon Yussof
SHAY Uluslararası Danışmanlık
shayconsultingmy@gmail.com

Özet

Bugün dünya birçok stratejik ittifak bulunmaktadır. Bu ittifakların varlık sebebi, askeri ve politik başarıya ulaşmak için endüstriyel ve finansal ve askeri olabilecek yeteneklerini birleştirmek ve bu sayede üyelerinin kolektif çıkarlarını ilerletmektir. Aslında, teorik olarak savunma anlaşmaları yoluyla kolektif bir savaşı garanti edecek olan, çoğunlukla ABD merkezli, uzun süredir varlığını sürdüren bir dizi uluslararası güvenlik anlaşması ve işbirliği vardır. Savunma anlaşmaları, imzalayanların birbirlerini askeri olarak desteklemeye ve birbirlerini savunmaya söz verdikleri bir tür antlaşma veya askeri ittifaktır. Askeri ittifaklara katılan devletlerin açıkça görülen motivasyonu, kendilerini diğer ülkelerden gelen tehditlere karşı korumaktır. Bununla birlikte, devletler belirli bir ulusla ilişkileri geliştirmek veya belirli bir ulusla çatışmayı yönetmek için ittifakları kullanmaktadır. Tehditler söz konusu olduğunda, girilen kolektif savunma türü, yalnızca ortak bir düşmana karşı birlikte olmak için öne çıkan bazı devletleri içeren sınırlı bir düzenlemedir. Genel olarak, taraflar antlaşmadaki tehditlere dikkat çekip ve somut olarak birlikte reaksiyon göstermeye hazırlanmaktadır. İttifak, herhangi bir üyeye yapılan saldırının tüm müttefiklere yapılan bir saldırı olacağını öngörmektedir. Bu yazıda özellikle NATO, BDT, AB Savunma Örgütü ve Afrika Birliği Savunma Örgütü'nün savunma mekanizmalarına ve bunların karşılaştığı zorluklara odaklanılacaktır. En önemlisi, 30 üyesi olan NATO'dur. Türkiye bir NATO üyesidir ve bu makalede, Türkiye'nin savunma yeteneklerini geliştirmek için Rus teknolojisiyle ilgilenirken NATO ile ilişkilerini nasıl yönlendirmesi gerektiği gösterilecektir. Mevcut savunma ittifaklarındaki boşlukları vurgulamak için bir SWOT analizi yapılacaktır. Yeni bir İslam İttifakı'nın/Birliği'nin başarılı olması için diğer İttifakların hatalarından ders alınması gerekmektedir. Bu boşlukların ASRİKA tarafından doldurulabileceği umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Stratejik Ittifaklar, Toplu Savaş, Savunma Anlaşmaları, Askeri İttifak, İslam Birliği, ASRİKA

Giriş

Tarih boyunca, ülkeler ve imparatorluklar sadece teknolojik ve kültürel ilerlemelerle değil, esas olarak askeri güçle de büyümüştür. Ülkeler bütçelerinin çoğunu savunmayı güçlendirmek için harcamaya devam etmektedir. Ülkeler savunmaları güçlendirmenin yanı sıra stratejik ittifaklar kurmanın faydalarını da görmektedir. Devletler, askeri ve politik başarıya ulaşmak için endüstriyel, finansal ve askeri yeteneklerini birleştirmektedirler. Devletlerin askeri ittifaklara katılmaları için en büyük motivasyon, kendilerini diğer ülkelerden gelen tehditlere karşı korumaktır. Kolektif bir savaş yürütmek için yapılan bu savunma Paktı, imzalayanların birbirlerini askeri olarak desteklemeye ve birbirlerini savunmaya söz verdikleri bir tür antlaşma veya “askeri ittifak” dır. Bu nedenle, askeri ittifak ortak bir düşmanla karşı karşıya kaldığında, “üye bir ülkeye yapılan bir saldırının tüm müttefiklere yapılan bir saldırı olarak görüleceğini " şart koşmaktadır.

Dünyada kurulan en önemli ittifak Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü veya NATO'DUR. Diğer savunma ittifakları, burada tartışıldığı gibi Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Avrupa Birliği Savunma Örgütü ve Afrika Savunma Örgütü'dür.

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)

NATO, Sovyetler Birliği'nin yarattığı tehdide karşı “kolektif güvenlik” sağlamak için 1949'da kuruldu. NATO üyeliği, “bu Anlaşmanın ilkelerini ilerletecek ve Kuzey Atlantik Bölgesinin güvenliğine katkıda bulunacak bir konumda olan diğer Avrupa devletlerine" açıktır. Bir ülkeyi ittifaka katılmaya davet etme kararı, NATO'nun başlıca siyasi karar alma organı olan Kuzey Atlantik Konseyi tarafından tüm Müttefikler arasında uzlaşma temelinde alınmaktadır. NATO'nun kurucu ilkelerinden biri, “herhangi bir üyeye yönelik silahlı saldırının herkese yönelik bir saldırı olarak kabul edileceğini”belirten Tüzüğünün 5.maddesidir. Madde 5, ABD'de ve dünya çapında bir “İslamofobi” dalgası başlattığı düşünülen 9/11 saldırılarının ardından tarihinde ilk kez kullanılmıştır. NATO ayrıca ABD ordusuna hava sahasını savunma ve Amerika Birleşik Devletleri üzerindeki güvenlik ve Akdeniz'deki deniz devriyeleri ile Afganistan'daki savaş çabalarında silah hareketine ve “teröristlere” (çoğu zaman Müslümanların karıştığı) karşı korunmalarına yardımcı olmuştur. Karşılıklı savunmada başka hiçbir ulus grubunun, daha geniş ve daha derin askeri yetenekleri nedeniyle NATO üyelerinden daha derin işbirliği yaptığı iddia edilemez ve başka hiçbir ulus veya grup, ittifakın birleşik gücüne etkili bir şekilde meydan okuyamaz. Ancak, bu yazıda vurgulanacağı gibi, bu ifade sorgulanacaktır.

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra 1991 yılında kuruldu. Sovyetler Birliği'nin halefi bir ülke olmadığı unutulmamalıdır. Ticaret, finans, hukuk ve güvenlik konularında koordinasyon yetkilerine sahip bağımsız devletlerin bir Birliği/ittifakıdır. Toplantılar, BDT ülkelerinin başkentlerinde periyodik şekilde dönüşümlü olarak yapılmaktadır. Başlangıçta BDT'de Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ve Özbekistan olmak üzere 12 üye ülke vardır. Ancak iç siyasi sıkıntılar nedeniyle Gürcistan 2009'da geri çekilmiştir. Ukrayna, Kırım'ın Rusya Federasyonu tarafından ilhak edilmesi ve Rusya'nın Donbass'taki savaşa katılmasının bir sonucu olarak 2018'teki tüm yasal BDT organlarından çekilmiştir. Türkmenistan, 'kurucu bir devlet' olmasına rağmen hiçbir zaman üye olmamıştır, ancak BM tarafından tanınan uluslararası tarafsızlık statüsüne uygun olması için 2005'ten beri BDT'nin ortak bir üye devletidir. Bu, BDT'yi dokuz tam üye devlet; bir ortak devlet (Türkmenistan); ve 2 gözlemci devletten (Afganistan ve Moğolistan) oluşan bir yapı haline getirmiştir. Birçoğu, BDT ile Rusya'nın Sovyetler Birliği'nin eski Cumhuriyetleri üzerinde bir miktar kontrole sahip olmaya devam ettiğini düşünmektedir, ancak durum böyle değildir.

BDT üyesi ülkeler de ekonomik işbirliği ve savunma işbirliği için birçok anlaşma imzalamıştır. Kollektif Güvenlik Antlaşması, 1992 yılında imzalanan, ancak adını 2002 yılında Kollektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (CSTO) olarak değiştiren hükümetler arası bir askeri ittifaktır. 6 üye (Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan) ile 2 gözlemci devlet (Afganistan ve Sırbistan) bulunmaktadır. BDT tüzüğü, BDT üye devletlerinin askeri işbirliğini koordine etme görevine sahip olan Savunma Bakanları Konseyi'ni kurmaktadır. Bu amaçla, konsey:

1. BDT üyesi ülkelerin askeri ve savunma politikası konularına kavramsal yaklaşımlar geliştirmektedir;
2. Üye devletlerin topraklarında veya katılımlarıyla silahlı çatışmaları önlemeyi amaçlayan öneriler geliştirmektedir;
3. Savunma ve askeri gelişmeler ile ilgili konularda taslak anlaşmalar ve anlaşmalar hakkında uzman görüşleri vermektedir;
4. BDT Devlet Başkanları Konseyi'nin dikkatine öneri ve önerilerle ilgili konular sunmaktadır;
5. Ayrıca önemli olan, konseyin savunma ve askeri kalkınma alanındaki yasal eylemlere yaklaşımı konusundaki çalışmalarıdır.

BDT üye devletlerinin askeri ve savunma işbirliği alanındaki entegrasyon süreçlerinin önemli bir tezahürü, 1995 yılında ortak BDT hava savunma sisteminin oluşturulmasıdır.

Yıllar geçtikçe, ortak BDT hava savunma sisteminin askeri personeli, BDT'NİN Batı, Avrupa sınırı boyunca iki kat ve Güney sınırlarında 1,5 kat artmıştır.

Avrupa Birliği Savunma Ajansı

Koronavirüs pandemisinden önce, Avrupa güvenlik ve savunma işbirliği yeniden bu alandaki çalışmalarını artırmıştır. Bununla birlikte, birçok cephedeki zorluklarla birlikte, AB stratejik özerkliği korumalı ve savunma entegrasyonunda demokratik kaliteyi sağlamalıdır. 27 üyeden oluşan bir Avrupa Birliği'nde, dayanıklı güvenlik ve savunma işbirliği, tüm üye ülkeler arasındaki işbirliğine giderek daha fazla dayanmaktadır.[128] AB askeri operasyonları, Avrupa Savunma Ajansı, Avrupa Birliği Uydu Merkezi ve Avrupa Birliği Askeri Personeli de dâhil olmak üzere bir dizi organ tarafından desteklenmektedir. Avrupa Savunma Ajansı (EDA), 12 Temmuz 2004'te, AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (CSDP) çerçevesinde üye devletlerarasındaki entegrasyonu teşvik eden ve kolaylaştıran bir Avrupa Birliği (AB) ajansı olarak kurulmuştur. EDA, işbirlikçi Avrupa Savunma projelerini desteklemekte ve Avrupa Savunma Bakanlıkları için bir forum sunmaktadır. EDA, Yüksek Temsilci tarafından yönetilmekte ve Konsey'e rapor vermektedir. EDA, Brüksel, Belçika'daki Kortenberg binasında ve bir dizi başka CSDP organında yer almaktadır. Tüm AB üye ülkeleri, CFSP'den ayrılmayı tercih etmiş olan olan Danimarka hariç, Ajansa katılmıştır. EDA ve Avrupa Dış Eylem Servisi (EEAS), 2017'den bu yana AB'nin 27 ulusal silahlı kuvvetinden 25'i tarafından yürütülen yapısal entegrasyon olan kalıcı yapılandırılmış işbirliği Sekreterliği'ni (PESCO) bir araya getirmektedir. Konsey, EDA'yı "Üye Devletleri ve Konsey'i kriz yönetimi alanında Avrupa Savunma yeteneklerini geliştirme çabalarında desteklemek ve Avrupa Güvenlik ve Savunma politikasını şu anda ve gelecekte geliştikçe sürdürmek" için kurmuştur. Bu genel görevde dört işlev vardır:

1. Kriz yönetimi alanında savunma yeteneklerinin geliştirilmesi,
2. Avrupa silahlanma işbirliğinin geliştirilmesi,
3. Savunma Teknolojisi ve Sanayi tabanını güçlendirmek ve uluslararası rekabetçi bir Avrupa Savunma Ekipmanları pazarının oluşturulması için çalışılması,
4. Avrupa Savunma Araştırma ve Teknolojisi'nin etkinliğinin artırılmasıdır.

Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi (AUPSC)

[128] Avrupa Birliği (AB), 27 ülkeden oluşan ekonomik ve politik bir birliktir. Üye devletler arasında malların, sermayenin, hizmetlerin ve insanların serbest dolaşımına izin veren bir iç (veya tek) pazar işletmektedir. AB ülkeleri arasında yer alan ülkeler şunlardır: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya ve İsveç.

Afrika Birliği (AU), Afrika kıtasının[129] ülkelerini oluşturan 55 üye devletten oluşan bir kıta organıdır. AU, Temmuz 2002'de Durban'da Afrika Birliği Örgütü'nün halefi olarak resmen kurulmuştur. (OAU, 1963-1999).[130] OAU'dan AU'ya dönüşüm tam olarak "Bir Afrika sorununa bir Afrika çözümünü sunmak"tır. (Kasaija, 2012:135). AU, Kurucu Yasası (CA) 53 OAU üyesi tarafından onaylandıktan sonra 10 Temmuz 2002'de resmen kurulmuştur. AU, çağdaş Afrika'nın sorunlarına, özellikle Silahlı Çatışmalara etkili bir şekilde cevap vermek amacıyla ortaya çıkmıştır. (Omorogbe, 2011:35). AU'nun barış ve güvenliğe yaklaşımı, OAU'nun barış ve güvenlik mekanizmalarından önemli ölçüde farklıdır. Geçiş, etkisiz OAU'nun 'Çatışma Önleme ve Yönetim Mekanizması' nın, AU'nun 'barış ve Güvenlik Konseyi' ne (AUPSC) daha büyük bir güce sahip olduğu bir değişiklikle yapılmıştır. Eski mekanizma sadece çatışmaları önleme amacına sahipken, ikincisi hem önleyici hem de müdahale yetkilerine sahiptir. (Omorogbe 2011:37).

Afrika Birliği, Kurucu Yasa ve Barış ve Güvenlik Konseyi Protokolü, "müdahalenin kayıtsızlık anlamına gelmediğini" öne sürerek normatif bir değişim gösteren kapsamlı bir müdahale gücü sağlamaktadır.[131] Bu temelde, AU, 1963'teki selefi (OAU) ile ilişkili eğilimden nispeten önemli bir sapma olan daha önleyici, ilkeli ve zorlayıcı bir role doğru ilerlemiştir. Bu hükümlerde örtük olan, egemenliğin koşullu olduğu ve bir devletin vatandaşlarını koruma kapasitesi ve istekliliği açısından tanımlandığı anlayışıdır. Bu değişiklikler, AU'nun Kurucu yasasını, uluslararası bir örgütün insan koruma amacıyla müdahale etme hakkını tanıyan ilk uluslararası anlaşma haline getirmektedir. Kurucu yasanın güvenlik hükümlerine operasyonel bir boyut sağlamak için AU, erken uyarı, hızlı tepki, çatışma önleme, yönetim ve çözüm için kapasiteler geliştirmektedir. Aynı zamanda, kendisini Afrika Bölgesel örgütlerinin ve Birleşmiş Milletler'in (BM) güçlü yönlerine dayanan ve diğer

[129] 2018 yılındaki 55 ülke şu şekildedir: Kongo, Fildişi Sahili, Cibuti, Ekvator Ginesi, Mısır, Eritre, Etiyopya, Gabon, Gambiya, Gana, Gine, Gine, Cezayir, Angola, Benin, Botsvana, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Cabo Verde, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Comoros, Kongo Demokratik Cumhuriyeti-Bissau. Kenya, Lesotho, Liberya, Libya Krallığı, Madagaskar, Malavi, Mali, Moritanya, Mauritius, Fas, Mozambik, Namibya, Nijer, Nijerya, Ruanda, Saharawi Arap Demokratik Cumhuriyeti, Sao Tome ve Principe, Senegal, Swaziland of Seychelles, Sierra Leone, Somali, Güney Afrika, Güney Sudan, Sudan, Sudan, Tanzanya, Togo, Tunus, Uganda, Zambiya ve Zimbabve. Afrika Birliği, 1.3 milyardan fazla insana ve yaklaşık 29 milyon km2'lik bir alana sahiptir. Sahra Çölü ve Nil Nehri de dahil olmak üzere popüler dünya simgelerini içermektedir. Ana çalışma dilleri Arapça, İngilizce, Fransızca ve ispanyolca'nın yanı sıra Portekizce ve Swahili'dir. Afrika Birliği içinde barış ve Güvenlik Konseyi ve Pan-Afrika Parlamentosu gibi resmi organlar bulunmaktadır.

[130] OAU'nun eski hedefleri, kıtayı sömürgecilik ve apartheid'in kalan kalıntılarından kurtarmak; Afrika devletleri arasında birlik ve dayanışmayı teşvik etmek; kalkınma için işbirliğini koordine etmek ve yoğunlaştırmak; Üye Devletlerin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak ve uluslararası işbirliğini teşvik etmektir.

[131] CA'nın 4h maddesi, AU'YA, ülke 4 ciddi koşulla karşı karşıya kaldığında üyelerinin egemenliğine müdahale etme hakkı verir: (1) Savaş Suçları; (2) soykırım; (3) insanlığa karşı suçlar; ve (4) Bir ülkenin kayıtsızlığının meşruiyetine yönelik tehdit".

uluslararası aktörlerin geniş desteğine dayanan sağlam bir güvenlik sistemine yerleştirmektedir.

Barış ve Güvenlik Konseyi, Libya'nın Sirte kentinde son zamanlarda kabul edilen 'Ortak Afrika Savunma ve Güvenlik Politikası' (CADSP) olan daha geniş bir politika çerçevesinin yalnızca bir uygulama mekanizmasıdır. CADSP, başka yerlerde kolektif güvenlik düzenlemelerini belirli konulara yönlendiren genel teorik ve normatif sorulardan çok çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalacaktır. Önceden hareket etmek ve çatışmaları önlemek; barışın inşası ve çatışma sonrası yeniden yapılanma faaliyetlerini teşvik etmek ve uygulamak; ve terörizmin önlenmesi ve mücadelesindeki çabaları koordine etmek ve uyumlaştırmak çerçevesinde, toplu bir güvenlik düzenlemesi olarak PSC, Afrika'daki çatışmalara ve kriz durumlarına zamanında ve verimli bir şekilde yanıt vermeyi kolaylaştıracaktır. Ayrıca, Afrika'da barış, istikrar ve güvenliğin teşviki ve sürdürülmesinde bölgesel mekanizmalar ile birlik arasında yakın uyum, koordinasyon ve işbirliğini teşvik etmesi beklenmektedir. Bu kavram, daha önce de belirtildiği gibi, uygulanması zor olsa da, imkânsız değildir. Bununla birlikte, 2004'ten beri bu normlar, değerler ve ilkeler çatışmaya giren devletlere eşit olmayan bir şekilde uygulanmıştır.

Bugün AU, "Kendi vatandaşları tarafından yönlendirilen ve küresel arenada dinamik bir gücü temsil eden entegre, müreffeh ve huzurlu bir Afrika" vizyonuyla yönlendirilmektedir. Afrika'nın Pan-Afrika örgütünü yeniden başlatma kararı, Afrikalı liderlerin, Afrika'nın potansiyelini gerçekleştirmek için, "sömürgeleştirme" ve apartheid kıtasından kurtulma mücadelesinden, Afrika'nın büyümesini ve ekonomik kalkınmasını teşvik etmek için Afrika devletlerinin "işbirliğini ve entegrasyonunu artırmaya" yönelik bir uzlaşmanın sonucudur.
2013 yılında, AU üyeleri önümüzdeki 50 yıl içinde Afrika'nın gelişimi için ortak bir vizyon olan 2063 gündemini kabul ettiler. 2063 gündeminde, AU üyeleri aşağıdaki özlemleri ortaya koymuştur:

1. Kapsamlı büyüme ve sürdürülebilir kalkınmaya dayalı müreffeh bir Afrika,
2. Pan-Afrikanizm'in ideallerine ve Afrika'nın Rönesansı'nın vizyonuna dayanan, politik olarak birleşmiş, entegre bir kıta,
3. İyi yönetişim, demokrasi, insan haklarına saygı, adalet ve hukukun üstünlüğünün olduğu bir Afrika,
4. Huzurlu ve güvenli bir Afrika,
5. Güçlü bir kültürel kimliğe, ortak mirasa, değerlere ve etiğe sahip olan bir Afrika,
6. Gelişimi insan odaklı olan, insanların, özellikle de kadınlarının ve gençlerinin potansiyeline dayanan bir Afrika,

7. Güçlü, birleşik ve etkili bir küresel oyuncu ve ortak olarak bir Afrika'dır.

Bu çalışmada, yukarıdaki savunma ittifaklarının karşılaştığı zorlukları inceleyeceğim. Bu savunma ittifaklarının karşılaştırmalı bir çalışması, güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini ve yeni bir İslami İttifak veya birlik tarafından öğrenilecek derslerin neler olduğunu vurgulayacak ve ASRİKA mevcut ittifaklar üzerinde oluşabilecek tüm kusurlarını görerek onları yaşamamış olacaktır.

NATO'nun Karşılaştığı Zorluklar

NATO üye ülkeleri şu anda birçok önemli siyasi zorlukla karşı karşıya bulunmaktadır. Üye devletlerin bu acil zorluklara toplu tepkileri, ittifak için gelecekteki umutları şekillendirmede kritik bir rol oynayacaktır. NATO'nun uzun vadeli sağlığı, gelecekteki ABD ve Avrupalı liderlerin yeni bir ortaklık şartlarını kabul edip edemeyeceğine bağlı olacaktır. NATO üyelerinin gerçek bir birlik duygusu oluşturmak için son dönemlerin siyasi uyumsuzluklarını geride bırakıp bırakamayacakları sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu soruyu cevaplamak için NATO'nun karşılaştığı temel sıkıntıları analiz edeceğiz.

Değişen ABD Demografisi: İttifak Birliğine Yönelik Tehditler

İttifakın karşı karşıya olduğu en büyük zorluk, ABD'nin ittifak içinde kalmasını sağlamaktır. Başkan (Trump), Avrupa ve İttifak ile bir aşk-nefret ilişkisine sahiptir. Daha da önemlisi, Amerikan halkının ABD gücünü yurtdışında ve hatta daha çok Avrupa ile modası geçmiş bir ittifakın bir parçası olarak genişletmek konusunda giderek daha isteksiz olması söz konusudur. Amerika Birleşik Devletleri Ağustos 2019'da Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması'ndan (INF) çekildiğinde çatırtı duyulmuştur[132]. Bu, Rusya tarafından yıllarca tekrarlandığı iddia edilen antlaşma ihlallerine yanıt olarak yapılmıştır. ABD tarafından yapılan açıklamada Rusya'nın maddi ihlalleri "Etkin silah kontrolünün temelini ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ve müttefiklerimizin ve ortaklarımızın güvenliğini tehlikeye sokmak" kapsamında değerlendirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, antlaşmadan çekilme kararlarının NATO müttefikleri tarafından tam olarak desteklendiğini, ancak bunun tartışılabilir olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, Avrupa'nın NATO üye devletlerinin, 30 yıldan fazla bir süredir, Avrupa'dan nükleer ve geleneksel kara konuşlu balistik ve seyir füzelerini 500 ila 5,500 km arasında değişen bir anlaşmanın çöküşüne nasıl tepki vereceği konusu cevaplanmamış bir soru olmaya devam etmektedir.

Değişen Bir Avrupa Savunması: ABD Sonuçlardan Korkuyor

---

[132] The INF is an agreement with the Russian Federation that limited the types of weapons systems the nations involved could pursue. It limited both nations from fielding both "short range" and "intermediate range" land-based ballistic missiles, cruise missiles and missile launchers that could be used to house either nuclear or conventional payloads

Avrupa nihayet savunmayı ciddiye alma ihtiyacının farkına varmıştır. Son birkaç yıldır AB, Avrupa Savunma İşbirliği'ni teşvik etmek ve savunma yeteneklerini geliştirmek için tasarlanmış bir dizi girişim başlatmıştır. Bu, AB'nin 2016 küresel stratejisinde ortaya konan 'stratejik özerklik' konusundaki tartışmalı vizyonu ile uyumludur. Washington, Avrupa Savunma işbirliğine olan bu artan ilginin etkileri konusunda temkinlidir ve ABD'nin Avrupa Savunma entegrasyonuna verdiği destek için temel önkoşulların göz ardı edilmesinden korkmaktadır. ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ın 1999'da belirttiği gibi, "AB savunma işbirliği ne NATO varlıklarını çoğaltmalı, ne AB üyesi olmayan NATO üyelerine karşı ayrımcılık yapmalı, ne de AB'yi transatlantik İttifaktan ayırma etkisine sahip olmamalıdır". Bu korkunun ortasında, Avrupa Savunma İşbirliği konusunun bir sonraki NATO Savunma Bakanlığı'nın gündeminde olması muhtemeldir. Vurgu NATO-AB işbirliğini desteklemeye odaklanırken, rekabet eden ticari çıkarlar konusunda altta yatan bir endişe bulunmaktadır. NATO ve AB arasındaki daha yakın koordinasyon cesaret vericidir. Bununla birlikte, şüpheciler, iki örgütün büyük bir acil durum karşısında sağlam bir tepki seti üzerinde etkili bir şekilde koordine edebileceğine inanamamaktadırlar.

Batı Balkan'da NATO'nun Dengeleme Eylemleri

NATO, Batı Balkanlar'da devam eden siyasi dramalar ve tehditlerle barış ve istikrarı sağlamak için rolünü dengelemek zorundadır. Eğer gücü düzgün bir şekilde kullanılmazsa, daha geniş bölgenin barışını ve güvenliğini tehdit edebilmektedir. NATO 20 yıldır Kosova'da aktif bir askeri varlığa sahiptir. NATO liderliğindeki Uluslararası Kosova gücü veya KFOR, savaşın sona erdiği 1999'dan bu yana Kosova'da barış ve güvenliğin korunmasına yardımcı olmada önemli bir rol oynamıştır.[133] 2018 yılında Priştine hükümeti, 4,000 kişilik Kosova güvenlik gücünün düzenli bir orduya dönüştürülmesini başlatmak için tartışmalı bir şekilde yasayı kabul etmiştir. Bu, böyle bir hareketin komşu Sırbistan'ı kışkırtacağından korktuğu için NATO' yu rahatsız etmiştir. Bu gelişmeler ışığında, Kuzey Atlantik Konseyi NATO'nun Kosova ile olan katılımını gözden geçirmektedir. Bu konuda bölünmüş bir görüş var: kilit üye olarak görülen ülkeler NATO'nun Priştine ile olan etkileşiminin artmasının faydalarını görmekte ve ayrılmasını desteklememektedir; ancak bu durumda tüm NATO üyeleri aynı görüşü paylaşmamaktadır. Kosova konusundaki bu görüş farklılıkları, Kosova'nın bir devlet olarak tanınması konusunda zaten bir meşruiyet sorununun olduğu bir zamanda ortaya çıkmaktadır. NATO, Bosna-Hersek'in siyasi istikrarından da endişe duymaktadır. Aralık

[133] The Kosovo War was an armed conflict in Kosovo that started in February 1998 and lasted until 11th June 1999. It was fought by the forces of the Federal Republic of Yugoslavia (ie Serbia and Montenegro), which controlled Kosovo before the war, and the Kosovo Albanian rebel group known as the Kosovo Liberation Army (KLA), with air support from NATO from 24th March 1999.

2018'de NATO, Bosna-Hersek'e yönelik üyelik eylem planını uygulamaya hazır olduğunu açıklamıştır. Bosna-Hersek Federasyonu, bu örgütlerden artan askeri işbirliği ile hem NATO (hem de AB) üyeliğini isterken, ülkenin diğer özerk varlığı olan Sırp Cumhuriyeti, NATO üyeliğine açıkça karşı çıkmakta ve bunun yerine Sırbistan ve Rusya ile yakın ilişkiler kurmayı tercih etmektedir[134]. Bu, daha geniş bir bölgenin barış ve güvenliğini tehdit etmeye devam edecek olan birlik için devam eden tehditlerden sadece bir tanesidir.

ABD'nin NATO'ya Katkısındaki Kesintiler

ABD, Afganistan'daki taahhütlerinin niteliğini ve kapsamını gözden geçirme sürecindedir. ABD'nin NATO liderliğindeki savaş dışı kararlı destek misyonuna katkısında ciddi kesintilerin gerçekleşmesi olasılığı, NATO müttefikleri ve ortakları arasında ciddi bir endişe kaynağıdır. Kesintiler esasen operasyonel olacak olsa da, bu sürecin yönetimi son derece politik olacaktır. IŞİD'ın 'yenilgisinden' sonra 2018'de Suriye'deki ABD güçlerinin geri çekilmesi bir başka gerileme olmuştur. Bu, IŞİD'ı yenmek için küresel koalisyonun bir üyesi olan NATO da dâhil olmak üzere ABD'li ortaklar için bir sürpriz olmuştur. Bir süredir Suriye, başta NATO müttefikleri olmak üzere, yalnızca Türkiye ile ABD arasında değil, gerginliği artıran bir kaynak olmuştur. ABD'nin kaçınılmaz bir şekilde geri çekilmesine rağmen, özellikle Türkiye'nin ABD Kürt müttefiklerine gelecekteki yaklaşımı üzerinde siyasi gerilimlerin sürmesi muhtemeldir.

Çin Faktörü: NATO'ya Karşı Başgösteren Bir Tehdit

Çin şu anda NATO için en az üç düzeyde önemli bir tehdit haline gelmiştir. (1) Hint-Pasifik'te genişleyen bir askeri duruş ve Afrika ve Orta Doğu'da daha iddialı bir varlığı; (2) Avrupa'nın kendi endüstriyel ve teknolojik tabanını tehdit eden ekonomik ve teknolojik ayak izi ve (3) Avrupa'nın ortasında yakalandığı Washington DC ve Pekin arasında büyüyen büyük bir güç oyunudur. NATO'nun Çin'e yaklaşımı, düşük anahtar diyaloglar ve Güney Çin Denizi Adası özelliklerinin militarizasyonu ile ilgili bazı endişe verici ifadelerle sınırlıdır. Japonya veya Avustralya gibi benzer düşünen ortaklarla daha yakın çalışmanın, Çin faktörünü daha iyi yönetmenin etkili bir yolu olabileceği öne sürülmüştür.

Yeni Güvenlik Ve Uzay Sanatı: Dijital Ve Analog Yaklaşım

[134] The main opposition came from Milorad Dodik, the Bosnian Serb representative in the country's three-member rotating presidency and leader of the strongest political party in *Republika Srpska.*

Rusya sadece geleneksel olmayan tehditler uygulamakla kalmamış, aynı zamanda son derece sofistike olanların kullanımında bir artışa da başvurmuştur.[135] Rusya'nın orta menzilli nükleer kuvvetler Anlaşması'ndan çıkması, Avrupa'da yeni bir füze yarışı riskini artıracaktır. Daha önce de belirtildiği gibi, INF şimdiye kadar karadan fırlatılan seyir füzelerini Avrupa topraklarından uzak tutmuştur. Ancak koşullar değiştikçe NATO, kendi topraklarında olası bir sofistike silahlanma yarışını oturup izlemekten başka bir şey yapamayacaktır. Buna ek olarak, NATO, planlama, komuta yapısı, birliklerin konuşlandırılması ve uzun müzakerelerde geniş bir "analog" yaklaşıma bağlı kalırken, Rusya Savunma taktiklerinde "dijital" hale geldiğinden, NATO Rusya ile karşılaştırılamaz gibi görünmektedir.

Uzay, küresel ve bölgesel güçlerin askeri hırslarını sergiledikleri bir aşama haline gelen başka bir bölgedir. Uzay, hem yeni özel oyuncular hem de teknolojik olarak kendilerini geliştiren devletler ile giderek daha rekabetçi bir alan haline gelmektedir. Çin'in 2007 anti-uydu testi birçok kişi için bir uyandırma çağrısı olmuştur; Hindistan tarafından yapılan benzer bir test son zamanlarda bu yeni gerçeği doğrulamıştır. NATO'nun uzaya giderek büyüyen bir operasyonel alan olarak bakmasının ve siber ile yapmaya çalıştığı gibi daha net bir duruş ortaya koymasının zamanı gelmiştir. NATO, çoğunlukla keşif için Uydu ve uzay yeteneklerini kullanmakta, ancak tam teşekküllü bir oyuncu olarak bunu yapmamaktadır.

Küresel Bağlantı Yeni Güvenlik Zorlukları Sunuyor: Esneklik Ve Sivil Hazırlık Ihtiyacı

Küresel bağlantı, NATO için yeni güvenlik zorlukları ortaya koymaktadır ve bu özellikle kritik altyapı karşılıklı bağımlılığı ile ilgilidir. Fiziksel engeller bu bağlantı nedeniyle gizlenme eğilimindedir ve bu nedenle tehditler zaman ve mekâna bağlı olarak herhangi bir yerden ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle, "hiper bağlantı" ve karşılıklı bağımlılığın (özellikle enerji, iletişim, ulaşım vb.gibi modern kritik altyapılarla ilgili olarak) yarattığı savunmasızlığı ele almak, NATO'nun "esnekliğini" ve üyelerinin direncini artırma çabasının kalbinde yer almaktadır. 3. madde, NATO'nun mevcut sürdürülebilirlik tartışmaları ile en yakından ilişkilidir; NATO, sürdürülebilirliği sadece örgütün askeri kapasitesinin değil, aynı zamanda müttefiklerin sivil hazırlığının da bir sonucu olarak görmektedir. Bu varsayım, iyi hazırlanmış müttefiklerin saldırıya uğrama olasılığının daha düşük olduğu ve NATO'yu bir bütün olarak daha güçlü hale getirdiği inancına dayanmaktadır.

"Sivil hazırlık", caydırıcılık için bir paradigma değiştirici olacaktır. Sivil hazırlık, askeri kapasiteyi (gerektiğinde) desteklemek için kritik ve aynı zamanda istikrarlı olan, barış

[135] Russia has employed less conventional means, often described as 'hybrid' measures, against NATO allies in vulnerable nations such as Ukraine, Georgia or even Syria. These range from using chemical-grade weapons for targeted assassinations, cyber-attacks, disinformation and election meddling, to military shows of force in the Baltic and North Atlantic regions

zamanı ve kriz sırasında sürekli çalışan altyapı ve hizmetleri (ulaşım, enerji, iletişim vb.) sağlamayı amaçlamaktadır. Madde 5, sivil hazırlıktan ve NATO toprakları dışında bile ittifakın güvenliğini sağlama ihtiyacından doğmaktadır. Etkili sivil hazırlık olmadan, müttefik ülkeler şu anda istikrarlı, sürekli ve sağlam ulusal kritik altyapılara büyük ölçüde bağımlı olan kolektif kendini savunma alanında bir NATO askeri operasyonunu desteklemekte zorluklarla karşı karşıya kalacaklardır.

Bununla birlikte, istikrar ittifakta adaptasyon ve kültürel değişim gerektirdiği için zorluklar olacaktır. NATO topraklarının dışındaki aktörleri (özellikle özel sektör, şehirler ve kamu gibi devlet dışı aktörleri) meşgul etme ihtiyacı, müttefiklerin güvenliğini artırmak için mevcut NATO uygulamalarına farklı bir yaklaşım gerektirecektir. NATO toprakları içinde ve dışında yüksek düzeyde bir dayanıklılık oluşturarak güvenliğe "toplumun tamamı" yaklaşımını teşvik etmek, caydırıcılık ve savunmanın geleceği olarak kabul edilmekte, ancak uygulanması gereken zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Tarafından Karşılaşılan Zorluklar

BDT askeri-siyasi işbirliği sisteminin evrimi, sadece savunma bağlamında değil, aynı zamanda tamamen politik, ekonomik, kültürel gibi diğer bağlamlarda da temel bir sorun olarak görülmektedir. Varoluş sebebi, başından beri belirsizdir. Bu, girişimin başlatıcılarının mevcut sistemin varlığını değiştirmeden yeniden biçimlendirmeye çalışmasıdır. Bir gecede, bir süper güç, Sovyet sonrası entegrasyon sürecinde farklı yapılara sahip farklı BDT ülkeleri ile bir düzine yoksul ve zayıf devlete dönüşmüştür. BDT'nin temel sorunu, alanının gevşek, gözenekli ve homojen olmayan hale gelmesi ve temel değerlerini kaybetmesidir. Eski SSCB Cumhuriyetlerinde bölünmeler büyümeye devam etmektedir. Uluslararası bir örgüt olarak BDT, yıllık devlet başkanları konferansını daha çok andırmaktadır. Sovyet sonrası coğrafyalardaki durum, tek bir devlet olarak kullanılan şeyin kalıntıları üzerinde entegrasyonu teşvik etmeye çalıştıkları için benzersizdir. Kazakistan Cumhurbaşkanı, Sovyet sonrası coğrafyada entegrasyon sürecinin arkasındaki baş ideolog ve itici güç olmaya devam etmektedir. 136 Sovyet sonrası olmayan diğer büyük ülkelerdeki entegrasyon önerileri ve projeleri pratik uygulama aşamasına girmiştir. Bu bağlamda Orta Asya ülkeleri çeşitli Avrasya jeo-ekonomik senaryolarının odak noktasıdır. 2000'ler, bu devletlerin bazılarının Sovyet sonrası coğrafyaları terk etme ve entegrasyon toplulukları da dahil olmak üzere diğer uluslararası örgütlere katılma çabalarına tanık olmuştur. Bu, BDT'nin gerçek bir uluslararası

örgüt olmayı başaramadığını göstermektedir. BDT'nin herhangi bir reformu, yeni işbirliği alanında amaç birliği olmadıkça pratik olarak mümkün değildir.

AB Savunma Entegrasyonuna Yönelik Zorluklar

Brüksel'de olağanüstü güvenlik kilitlenmesine yol açan 2015'te Paris'e terörist saldırısı ve Mart 2016'da Avrupa'nın başkentinde intihar bombacılarının eylemleri, AB için bir uyarıdır. Trajik olaylar, AB'nin artık savunma politikasını görmezden gelemeyeceğini göstermektedir. Avrupalıların zayıflıklarının daha fazla farkına varmaları, AB'nin ortak çıkarları ve değerleri ve onları en iyi nasıl koruyacağı konusunda net olması için bir uyarı haline gelmiştir. AB'nin değişen dünya düzenindeki rolünü yeniden düşünmesi gerekmektedir. Bunu yapmak, birliğin güvenlik ve savunma dâhil olmak üzere kritik alanlardaki diğer aktörlere bağımlı olmasını önlemeye yardımcı olacaktır. 2016'dan itibaren önemli adımlar atıldıktan sonra, AB savunma portföyündeki daha önceki ilerlemelerle çelişen bir dizi engelle karşı karşıya kalmaya başlamıştır. AB'nin karşı karşıya kaldığı zorluklar aşağıdaki şekilde incelenebilir.

"Stratejik Özerklik" Konusunun Belirsizliği".

Savunmada Avrupa stratejik özerkliği kavramı son yıllarda hem popüler hem de tartışmalı hale gelmiştir. Genel olarak, bu kavram genellikle mümkün olduğunda ortaklarla hareket etme ve işbirliği yapma ve gerektiğinde bağımsız olarak çalışma yeteneği olarak anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa güvenlik ve savunma tartışmalarında sıklıkla kullanılmasına rağmen, terimin kesin, evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Sadece güvenlik ve savunmada değil, aynı zamanda AB'nin dijital gündemi ve Avrupa yapımı-AI gibi teknolojiyle ilgili diğer alanlarda da "boş bir gösterge"dir. Stratejik özerkliği çevreleyen kavramsal netliğin olmaması, terimin hem Avrupa içinde hem de dışında yanlış anlaşıldığı anlamına gelmektedir. Tüm AB üye devletlerinin, özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da bu kavramdan memnun olmadığını kabul etmek de önemlidir. Özerkliği "Avrupa Savunma Birliği", "Stratejik Özerklik", "Ortak Savunma" veya hatta" Avrupa Ordusu" olarak adlandırabiliriz, ancak kavram aynı vizyona işaret etmektedir: Avrupa, en azından mahallesinde doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen krizleri çözmek için özerk bir kapasiteye ihtiyaç duymaktadır. (örn. Suriye). Bu bağlamda, eski veya yeni tehditlere karşı kendi savunmasında etkin bir rol almak için mümkün olan her ölçüde çalışacaktır. Pandemi, AB'nin daha özerk hale gelmesine olan ilginin artmasına neden olmuştur. AB kurumları ve üye devletler, birliğin stratejik özerkliğini ve savunma egemenliğini artırma konusunda tartışmaktadır. Zaman, stratejik özerkliğin pandemiden sonra yeni bir Avrupa egemenliği

kurma siyasi projesinde hala yararlı bir kavram olarak hizmet edip edemeyeceğini gösterecektir.

Kusurlu Savunma Mekanizmaları

AB, hedeflerine ulaşmak için çeşitli savunma mekanizmaları oluşturmuştur. "Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği" (PESCO), Lizbon Antlaşması'nda yer alan Avrupa savunma kavramının tek özelliklerinden biridir.[137] Bununla birlikte, savunma bütçelerini, planlarını, yeteneklerini ve endüstrilerini entegre etmek ve özerk bir kapasite oluşturmak için birlikte çalışabilirlik alıştırmaları yapma sürecinden ziyade işbirliği projeleri için bir taslak niteliğindedir. Taslak neredeyse CSDP ile hiç bağlantılı değildir. Aslında, PESCO'nun 24 Üye Devlet tarafından onaylanan ana programı olan "askeri seferberlik"in kriz yönetimi ile çok az ilgisi bulunmaktayken NATO ile ilgili her şeyle ilgisi bulunmaktadır.

Avrupa Savunma Fonu (EDF), Avrupa savunma alanında en umut verici girişimdir. Ancak bu fonun meyve vermesi için bazı şartlar bulunmaktadır:

"Avrupalıların bütçeyi "Çok Yıllı Mali Çerçeve" (MFF) taslağında yer alan hükümlere göre oylamaları gerekmektedir: 13 milyar euro, mevcut bağlamda küçük bir miktar değildir.

Komisyon, bu büyüklükteki bir fonu yönetmek için doğru yapıyı oluşturmalıdır. Bir DG Sanayi-Savunma ve Uzay Genel Müdürlüğü'nün oluşturulmasıyla bu durum söz konusu olabilir.

Son olarak, Fonun başarılı olması için en önemli koşul, onu verimli bir savunma planlama süreciyle bağlantısını kurmaktır. Ancak henüz durum böyle değildir.

"Savunma Planlaması", tüm girişimleri bir araya getirmeli ve aksi takdirde karışık bir yama çalışması olacak olan şeyde tutarlılık getirmelidir. Buradaki asıl zorluk, DG savunması için sağlam temeller atmak ve tutarlı bir çalışma programı oluşturmaktır. Ne yazık ki, yeni Avrupa savunma planlama süreci büyük bir hayal kırıklığı olmuştur.[138] Üye Devletler etkin bir Avrupa Savunma planlamasını (AB-DPP) desteklememektedir. Büyük devletlerin kendi süreçleri vardır ve diğerleri NATO Savunma Planlama sürecine (NDPP) sahiptir. Bu nedenle, çok lanse edilen 'Savunma Üzerine Koordineli Yıllık İnceleme' (CARD), düzgün bir şekilde belirlenmemiş hedefleri gözden geçirmek zor olduğu için bir fark yaratmayacaktır. En iyisi, AB-DPP'yi uyumlaştırmanın ve hem NATO-DPP hem de ulusal süreçlerle tutarlı hale

---

[137] The PESCO initiative was launched by 25 Member States in December 2017. It should encompass a *capability process* to build the "operational capacity" of an *avant-garde* of willing and able Member States to conduct crisis management missions outside the Union, which is the essence of the Common Security and Defence Policy (CSPD).

[138] The new European defence planning process was re-launched in 2017 in the wake of the EU global strategy (June 2016) and its implementation plan by the Council of the EU (November 2016)

getirmenin yollarını bulmak için tüm AB-DPP'yi yeniden düşünmek olacaktır. Ancak tüm süreci gözden geçirmek büyük bir meydan okuma olacaktır.

"Avrupa Barış Tesisi” (EPF), Birliğin yıllık mali çerçeve dışında 10,5 milyar euro değerinde yeni bir "Bütçe Dışı Fon" oluşturmak üzere Haziran 2018'de başlatılmıştır. Bu fon, askeri veya savunma etkileri olan ‘Ortak Dış ve Güvenlik Politikası’ (CFSP) kapsamında operasyonel eylemlerin finansmanını sağlamalıdır Mevcut bütçe dışı güvenlik ve savunma mekanizmalar, yani Athena mekanizması ve Afrika Barış Tesisi bir araya getirilerek, boşluklarının ve sınırlamalarının üstesinden gelinerek oluşturulmalıdır. Şu anda, EPF'nin lansmanı ile ilgili tartışmalar, bazı hükümetlerin, Birliğin “askeri veya savunma etkileri olan (CSDP) operasyonlarından kaynaklanan” harcamaları finanse etmesini yasaklayan Avrupa Birliği Antlaşması'nın (TEU) 41,2 maddesine dayanarak kriz yönetimi operasyonlarının ortak finansmanını dikkate almak istememesi nedeniyle durmuş gibi görünmektedir“Parayı veren kararı verir.” düsturuna göre, bazı üye devletler birlik kararlarına uymaktansa ödeme yapmayı tercih etmektedir. Aynı zamanda, birlik için ortaya koydukları girişimleri desteklemedikleri için başkalarını suçlayacaklardır.

Başkan Juncker'ın 2025 yılına kadar tam teşekküllü bir Avrupa Savunma Birliği ile ilgili taahhüdüne uygun olarak, Kasım 2017'de Komisyon ve Başkan Yardımcısı, birlik içindeki ve dışındaki askeri birliklerin ve varlıkların hareketini kolaylaştırmak için “Askeri Seferberlik” adlı bir girişim başlatmıştır. Bazı ilerlemeler kaydilmekte ve mesele yönetilebilir görünmektedir.

6,5 milyar avroluk bir bütçe talebi ile desteklenen özel "Eylem Planı", askeri hareketliliği engelleyen fiziksel, prosedürel ve düzenleyici engellerin üstesinden gelmek için bir dizi operasyonel önlem belirlemektedir. Bu eylem planı üç sütuna dayanmaktadır:

1. Askeri ihtiyaçların uyumlaştırılması;
2. Sivil ve askeri ihtiyaçlar arasında daha fazla sinerji sağlayan altyapı politikaları ve yatırımlar geliştirmek;
3. Askeri operasyonlar için gümrük formalitelerini düzene sokmak ve basitleştirmek ve askeri alanda nakliye kurallarını düzenlemek.
4. Savunma Finansmanında Bütçe Kesintisi

2021-2027 bütçe müzakereleri sırasında, askeri seferberlik[139] için önerilen finansman, komisyonun Mayıs 2018'deki ilk teklifi kapsamında 6,5 milyar avrodan (7 milyar dolar), 27

[139] Military Mobility is a PESCO project under Dutch coordination that aims to enable the unconstrained movement of military personnel and assets within the EU, avoiding bureaucratic procedures to move across EU member states by rail, road, air, or sea.

Mayıs 2020'deki son bütçe teklifi kapsamında 1,5 milyar avroya (1,6 milyar dolar) keskin bir şekilde indirilmiştir. Önemli miktarda fonun kesilmesi kararı, savunma konusundaki bütçe müzakerelerinin gerçek önceliklere değil, ulusal çıkarlara dayandığını da göstermektedir. Bu projenin AB-NATO işbirliğinin poster çocuğu olarak damgalandığı göz önüne alındığında, bütçe kesintisi iki kuruluş arasındaki işbirliğini ve birlikte çalışabilirliği daha da zorlaştıracaktır. Bu durumun, seferberlik programını AB'nin Doğu sınırındaki savunma problemleri için gerekli gören AB'nin Orta ve Doğu Avrupa üye devletlerinde endişeye yol açabileceği söylenebilir.

EDF, bunun yerine başlangıçta 2021-2027 Komisyonu tarafından 2018 Mayıs ayında önerilen 13 milyar avro (14 milyar $) için fon, AB Konseyi Finlandiya Başkanlığı'nın müzakereleri çerçevesinde 6 milyar avroya (6,6 milyar$) bir düşüş kaydetmiştir. Aralık 2020 ve daha sonra Şubat 2020'de Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel'in müzakereleri çerçevesinde 7 milyar avroya (7,7 milyar$) hafif bir artış gerçekleşmiştir. Bu yazının yazıldığı tarihten itibaren en son gelişme, Komisyon tarafından 27 Mayıs 2020 tarihli yeni bütçe teklifinde 8 milyar avronun (8,8 milyar dolar) masaya yatırılmasıdır. Son miktar, Avrupa'daki mevcut siyasi iklim ve ekonomik toparlanmaya öncelik verilen 2021-2027 bütçesi ile ilgili koronavirüsün egemen olduğu müzakereler göz önüne alındığında oldukça iyimser görünmektedir. AB'nin 2021-2027 bütçe müzakereleri üzerindeki bu tür düşüşler, yukarıda belirtilen askeri seferberlik ve EDF gibi önemli Avrupa savunma girişimlerini geri dönüşü olmayan bir şekilde engelleme riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

Pandeminin yanı sıra, Brexit'in savunma entegrasyonunda bir engel olduğu görülmektedir. İngiltere, AB'nin bütçesine en büyük katkıda bulunanlardan biri olmasına rağmen AB üyesi olduğunda da bu şekilde bir savunma entegrasyonuna karşı çıkmıştır. Bununla birlikte, İngiltere'nin AB'den çekilmesiyle AB'nin savunma ihtiyacı dürtüsünde bir artış olabileceği iddia edilebilmektedir Avrupa Savunma entegrasyonunda bir duraklamanın bir başka olası nedeni de hükümetler arası engeller ve milliyetçi reflekslerdir. Üye devletler savunma harcamalarını kısmak ve sağlık konularına yoğunlaşmak isteyeceklerdir. AB üye ülkelerinin diğer korkuları, ya Avrupa savunma politikasının uluslarüstü bir seviyeye geçeceği ve Avrupa'nın savunmasının Washington'dan ayrılacağı ya da savunma sanayi politikasının belirli çıkarlar, özellikle de Fransız pazar çeşitliliği tarafından ele geçirileceğidir.

Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Eksikliği

Birlik, AB'nin savunma politikası gündemi söz konusu olduğunda demokratik gözetim ve şeffaflığa çok az önemli siyasi ve kamusal tartışma ayırmıştır. Gelişmiş bir savunma birliğinin, daha fazla savunma entegrasyonunun demokratik olarak sorumlu olmasını

sağlaması gerekecektir. AB savunma entegrasyonunda şeffaflık ve meşruiyet konuları üç soruyla özetlenebilir: son savunma girişimleri demokratik olarak hesap verebilir mi? Avrupa Parlamentosu veya ulusal parlamentolar tarafından düzgün bir parlamento incelemesine ve gözetimine tabi tutuluyorlar mı? AB'nin ortak bir bakış açısına sahip olmadığı konulardan olan Avrupa'da silah üretimini ve silah ihracatını artırmaya sebep olacak mı?

Koronavirüsün Etkisi

Koronavirüs salgınıyla birlikte, birliğin savunma entegrasyonunun momentumunu sürdürmesi gittikçe zorlaşmaktadır. Uzun süren bu küresel problemin, Avrupa savunma sanayi için kritik operasyonları, üretimi, tedarik zincirlerini ve yabancı devralmalara karşı savunmasız olan şirketleri etkileyerek olumsuz sonuçları olması muhtemeldir. Üye devletler krizin ekonomik etkilerini hafifletmek zorunda kalacağı için, pandemi muhtemelen ulusal savunma bütçelerindeki son artışları tersine çevirerek yavaşlayacaktır. Kamu bütçeleri sıkıntıdayken, hükümetler pandeminin sağlık ve mali etkilerini ele almak için başka yerlerden kaynak tahsis etme baskısı altında olacaklardır. Bu operasyonlar ülkelerin ulusal önceliklerini ve çıkarlarını yansıtmıyorsa, AB üye ülkelerini mevcut ve yeni CSDP misyonlarına önemli ölçüde katkıda bulunmaya ikna etmek zor olacaktır. Koronavirüs krizi, çift kullanımlı ve son teknoloji dijital teknolojiler geliştirme ihtiyacını da güçlendirebilir ve dijital ve AI özellikli yeteneklerden tam olarak yararlandırabilir. EDF, gelecekteki ve çığır açan teknolojilere ve iki öncü programı olan EDIDP ve PADR'ye odaklanarak, pandemi hazırlığına da önemli ölçüde katkıda bulunabilmektedir. 2020 yılı için toplam 160 milyon avrodan (173 milyon dolar) fazla bir bütçeyle EDİDP, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer karşı önlemlerin tasarımı, prototiplenmesi ve test edilmesi için proje önerileri çağrısında bulunmuştur. Örnekler, gelecekteki pandemilerle mücadelede yararlı olabilecek önleyici ve terapötik immünoterapiyi içermektedir.

Afrika Birliği'nin Karşılaştığı Zorluklar

Barış ve güvenlik sorunu, Afrika kıtasının siyasetindeki en önemli endişelerden biridir. Afrika, bağımsızlıktan sonra birkaç zorlu güvenlik sorunuyla uğraşmak zorunda kalmıştır. Sömürgeciliğin etkileri nedeniyle, etnik çatışma, iç savaş, sınır anlaşmazlıkları, askeri darbeler vb. ile kendini gösteren ciddi siyasi huzursuzluklarla dolu bir coğrafya olmuştur. Başlangıçta, sömürgecilikten, ırk ayrımcılığından ve apartheid'den ulusal kurtuluş için kolektif mücadeleleri destekleyen OAU olmuştur. 20. yüzyılın sonlarına doğru daha fazla kıtasal entegrasyon için acil ihtiyaca bağlı olarak, 2002 yılında OAU'nun AU'ya (Afrika Birliği) dönüşmesi kararı alınmıştır. OAU'nun AU'ya dönüşümü, Afrika kıtasının ve halklarının yoksulluğunun azaltılması, geniş tabanlı ve adil kalkınma, iyi yönetişim ve insan

haklarına saygı ve Afrika'nın küreselleşmiş bir dünyadaki konumunu güçlendirmek için verilen önceliklerle 21. yüzyılın zorluklarını karşılamasını sağlama ihtiyacıyla motive edilmiştir. Bu hedefler ancak barış, güvenlik ve istikrar ile gerçekleştirilebilmektedir.

AU vizyonunun temelinde kapsamlı insan güvenliği kavramı bulunmaktadır. AU'nun ortaya çıkan barış ve güvenlik gündeminin temelini oluşturan normlar, Uluslararası Müdahale ve Devlet egemenliği Komisyonu (ICISS) belgesinde ifade edilen bir koruma çerçevesinin unsurlarına dayanmaktadır. AU, koruma sorumluluğu gibi, savunmasız nüfusları korkunç insan hakları ihlallerinden korumak için gerekirse, bir üye devletin iç işlerine askeri güç yoluyla müdahale için hükümler açıkça ortaya koymaktadır.

AU'yu kuran kurucu yasa, egemenlik, toprak bütünlüğü, bağımsızlık ve müdahalesizlik ve güvenlik ilkelerini yinelese de, barış konularını ele alan hükümlerle tanımlanmaktadır. Ayrıca, AU'ya "savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçlar gibi ciddi koşullar nedeniyle Meclis kararı uyarınca üye devlete müdahale etme" hakkını vermektedir [Madde 4(h)] ve "üye devletlerin barış ve güvenliği sağlamak için birlikten müdahale talep etme hakkını" sağlamaktadır [Madde 4 (j)].[140] Bu, devlet egemenliğinin tarihi kavramlarını altüst etmiştir.

AU'nun gelişmekte olan güvenlik mimarisi, kıta örgütünü Afrika bölgesel düzenlemeleri ve mekanizmaları, Birleşmiş Milletler (BM) ve uluslararası toplumun diğer kilit üyelerinden oluşan sağlam bir güvenlik sistemine yerleştirmektedir. Bununla birlikte, Afrika bölgesel örgütlerinin ve barış ve güvenlik görevini yerine getirme çabalarının karşılaştığı bir dizi zorluk bulunmaktadır. Bunlar arasında tartışmalı meşruiyet, kaynak ve kapasite kısıtlamaları ve çelişkili siyasi gündemler ve bağışçıların belirli bölgelere diğerlerine odaklanmaları ve örtüşen üyeliğe sahip bölgesel örgütleri desteklemeleri yer almaktadır. Özellikle endişe verici olan, etnik ayrılıkçılık ve dini radikalizm ile ilgili krizdir. Bu tehditler şu anda ilgili siyasi, ekonomik ve sosyal sonuçlarıyla kıtada kendilerini daha görünür hale getirmektedir.

---

[140] Afrika Birliği'nin Kurucu Yasası (2002). T Barış ve Güvenlik Konseyi'nin (PSC) kurulmasına ilişkin Protokol, Aralık 2003'te gerekli sayıda üye Devlet tarafından onaylanmış, böylece bu belgenin yürürlüğe girmesini mümkün kılmıştır. AU, Afrika halkının ve çevrelerinin refahı ve sürdürülebilir kalkınmaya elverişli koşulların yaratılması için çalışmayı taahhüt etmiştir. Ayrıca, insan hayatı ve uluslararası insani hukukun kutsallığına saygı, demokratik uygulamaların, iyi yönetişimin, hukukun üstünlüğünün, insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunması, üye devletler tarafından teşvik edilmesi çağrısında bulunmaktadır. Anayasa Kanunu ve PSC Protokolü, AU'ya kıta için kapsamlı bir barış ve güvenlik mimarisinin kurulması için gerekli yapıları ve süreçleri oluşturma gücü vermektedir. Bu mimari PSC, Wise paneli, Afrika İhtiyat Kuvveti (ASF) ve Kıta Erken Uyarı Sistemi'ni (CEWS) içermektedir. PSC Protokolü ayrıca, AU ile çatışma önleme, yönetim ve çözüm için bölgesel mekanizmaların yanı sıra Birleşmiş Milletler ve diğer ilgili uluslararası kuruluşlar arasında daha yakın işbirliği sağlamaktadır.

Ortaya çıkmasından hemen sonra AU, barış ve güvenlik alanındaki kritik zorluklarla başa çıkmak zorunda kalmıştır. Kuzey Afrika'daki 2011 (Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Fildişi Sahili, Libya) ve 2008 Zimbabve krizindeki halk ayaklanmaları ve Mali ve Gine-Bissau'daki yeni krizler, Afrika Birliği'nin (AU) ve uluslararası toplumun Afrika'daki şiddetli çatışmaları başarıyla önleme kapasitesi (veya meşruiyeti) hakkında süpheleri beraberinde getirmiştir. AU'nun meşruiyeti ile ilgili tartışmalar, Birliği oluşturan çeşitli ülkelerde taban katılımının olmamasından kaynaklanmaktadır. (Nnaeme and Asuelime, 2015).

AU, Burundi ve Darfur'da barış ve güvenlik taahhütlerini yerine getirmede bir miktar başarı elde etmiştir. Bu davalar aynı zamanda AU'nun Afrika'nın barış ve güvenlik gündeminde ve mimarisinde kritik boşlukları doldurduğunu göstermektedir. Burundi'deki Afrika misyonunun (AMIB) ve Sudan'daki Afrika misyonunun (AMIS) incelenmesi, en azından bu durumlarda, AU'nun savunmasız nüfusların korunması da dâhil olmak üzere barış ve güvenlik konusundaki normatif taahhütlerini uygulamak için siyasi iradeye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Burundi'de AMİB, ülkenin bazı bölgelerini istikrara kavuşturmaya ve BM'nin konuşlandırılmasına elverişli koşullar yaratmaya yardımcı olmuştur. Darfur'da, AMIS ateşkes ihlallerini caydırmak ve mevcut olduğu sivillere güvenlik sağlamak amacıyla görev yapmıştır. Bununla birlikte, AU, sivillerin korunmasına olan bağlılığı da dâhil olmak üzere barış ve güvenlik hedeflerine ulaşmanın önündeki büyük engellerle karşı karşıyadır.

AMİB, yerine getiremeyeceği bir görevle görevlendirilmiştir ve kaynakları kendi gereklilikleri ile uyumlu değildir.

Misyon ayrıca görevini yerine getirmek ve sivillere düzgün bir koruma sağlamak için yeterli eğitim ve uzmanlığa sahip değildir.

AMIS, programı uygulamak için planlama yeteneğine sahip değildir ve komuta, kontrol ve lojistik kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Ayrıca sahada zayıf yetkilere sahip olan az sayıda birlik vardır. Sonuç olarak, ateşkesi etkili bir şekilde kontrol edemeyecek veya en savunmasız sivillere düzgün bir koruma sağlayamayacaktır.

AMIB ve AMIS'in deneyimleri, AU'nun sivillerin korunması da dâhil olmak üzere barış ve güvenlik taahhütlerini yerine getirmek için uluslararası toplumdan kapsamlı mali, lojistik ve siyasi destek gerektirdiğini göstermektedir.

Afrika'nın temel güvenlik sıkıntılarının bazıları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Etnik ayrılıkçılık ve dini radikalizm ile ilgili krizler,
2. Devlet egemenliğinin tarihi kavramlarının mirası,
3. Ortak bölgesel değerlerin yokluğunda bölgeselciliğin yükselişi,

4. Hegemonik bölgeselciliği yönetmenin zorluğu,
5. Halkın bilincine izin vermeden sadece liderler düzeyinde gerçekleşen bölgesel entegrasyon biçimindeki elitizm,
6. Kendilerini yönetmek için kapasite sıkıntısı çeken sahip kurumların oluşturulmasının, sadece resmi bir bölgeselcilik ile sonuçlanması,
7. Bölgeselciliğin dışsal olarak sürdürülen bir proje olarak algılanması,
8. Afrika Bölgesel örgütlerinin karşı karşıya olduğu zorluklar: şüpheli meşruiyet; kaynak ve kapasite kısıtlamaları, çelişkili siyasi gündemler ve bağışçının belirli bölgelere başkaları üzerinde odaklanması ve benzer üyeliğe sahip bölgesel örgütleri desteklemesi,
9. AU'nun hedeflerine ulaşması için uluslararası topluluktan kapsamlı finansal, lojistik ve politik destek gerekmektedir.

Sonuç olarak, sorunlarla yüzleşmek için kurumsal kapasite oluşturma taahhüdüne ve çabalarına rağmen, eldeki nesnel gerçekler, kıtadaki siyasi istikrarsızlık durumlarının önemli ölçüde çözülmekten uzak olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Yukarıdaki tüm düzenlemeler, Afrika'da gerçekleşen “pratik deneyimler” yerine “potansiyelleri” gerektirmektedir.

Kaynakça

NATO

NATO, its Purpose, History, and Members. Updated 2020 www. thebalance.com

Sarah Raine (2019) “Four Key Challenges for NATO in the Months Ahead” (2019) www.iiss.org

10 years after NATO Expansion: Successes, Challenges, Expectations” Conference (2009) www.viada.cz

Judy Dempsey (2019) “NATO leaders have fundamentally different views about terrorism, Russia, and European security. Dealing with these challenges will determine the alliance’s future direction”.

Fabrice Pothier (2019) “Five Challenges that NATO must Overcome to Stay Relevant”. www.iiss.org

Tim Prior (2017) NATO: Pushing Boundaries for Resilience. Center for Security Studies. www.css.ethz.ch/en/publications/css-analyses-in-security-policy

US withdraws from Intermediate Range Nuclear Forces Treaty www.defence.gov

We Need NATO now More Than Ever https://www.thebalance.com/nato-purpose-history-members-and-alliances-33061#purpose

CIS

Commonwealth of Independent States www.en.m.wikipedia.org
The Inheritance: from Union to CIS to Regionalism www.tandfonline
The Commonwealth of Independent States: Not subject to Reform https://valdaiclub.com/a/highlights/commonwealth-of-independent-states-not-subject- to-reform/
The New Commonwealth of Independent States: Problems, Perspectives, and US Policy Implication (1992) csce.gov/international-ir

EUROPEAN UNION

Ralucha Csernatoni (2020) “EU Security and Defence Challenges: Toward a European Defense Winter?” Source: Getty
Gustav Gressel & Nicu Popescu (2020) “The Best Defence: Why the EU should forge Security Compacts with its Eastern Neighbours”.
Ranjit SINGH (2019) “EU Defence: Present and Future Challenges” https://theparliamentmagazine.eu/news/article/eu-defence-present-and-future-challenges
Clair Mills (2019) “European Defence: Where is it Heading?
Jean Dominiqe GIULIANI (2018) “Defence: Europe’s Awakening”
https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0474-defence-europe-s-awakening
Fu-Chang Chang (2011) “The European Defence Agency- Motor of Strengthening the EU’s Military Capabilities”
https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.kluwer/eurofa0016&div=7&id=&page
Defence-Challenges for the Future (2015)
https://www.eurofound.europa.eu/news/article/eu-defence-present-and-future-challenges

The African Union

African Union Campaigning to achieve Peace and End Conflict by Zipporah Musau, Africa Renewal https://www.un.org/africarenewal/magazine/december2019-march-2020/silencing-guns-africa-2020
Charles C. Nnaeme & Lucky E. Asuelime (2015) “African Union Questionable Legitimacy in Selected African Crises Regimes in 21st Century” Journal of African Union Studies (JoAUS) Volume 4, Number 2. Pp 77-100
Kasaija, P. A. The African Union’s Notion of ‘African Solutions to African Problems’ and Crises in Cote d’ Ivoire (2010) and Libya (2011). African Journal on Conflict Resolution, No 2. 2012, pp135-160.

Omorogbe, Y. E. “Can the African Union Deliver Peace and Security”? Journal of Conflict and Security Law. Vol 16. No 1. 2011, pp35-62

Constitutive Act of the African Union 11th July 2000 au.int

Organisation of African Unity 1963. The Charter of the Organisation of African Unity. Available in http://www1.umn.edu/humanrts/africa/OAU_Charter_1 993.html

African Union, Protocol Relating to the Peace and Security Council. www.africa-union.org/root/au/

Profile: African Union https://www.bbc.com/news/world-africa-16910745

ICISS Report 2001. The Responsibility to Protect: Report of Intrnational Commission on Intervention and State Sovereignty. http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf

ASRİKA Konfederasyonu İçin İdeal Bir Savunma Örgütü Modeli "ASRİKA Ani Müdahale Kuvvetleri"

Doç. Dr Admir Mulaosmanović
mulaosman@gmail.com

Özet

Sunumumda, tartışılacak olan sorun, İslam ülkeleri arasında var olmayan bir güvenlik ağı ile ilgilidir ve bunun neden acilen kurulması gerektiği vurgulanmaktadır. Suriye, Libya ve Afganistan, Yemen ve Sudan'daki askeri çatışmalara dayanarak, amacım, sadece İslam ülkelerinin ihtiyaçları dolayısıyla değil, küresel istikrar için de tek bir vizyon ve misyon altında, tek bir Karargâh tarafından donatılmış, eğitilmiş ve komuta edilen Ani Müdahale Güçleri'nin/RIF varlığının gerekli olduğunu belirtmektir.

21.yüzyıldaki çatışmaların ve askeri seferlerin çoğunun Müslüman ülkelerin topraklarında ve bölgelerinde gerçekleştiğine tanık olmaktayız. Vekalet savaşlarını en yoğun yürüten ana aktörler, kendi gündemlerini ve çıkarlarını takip eden güçlerdir. Tarih bize, bu tür çatışmalardan sonra, siyasi, sosyal ve hatta dini koşulların kötüleştiğini ve ekonomik olarak tüm ülkelerin harap olduğunu öğretmektedir. Bu gelişmelerden kaçınmak için Ani Müdahale Güçleri, çatışmaların tırmanmasını önlemek ve müzakereler için barışçıl bir ortam oluşturmak için bir göreve sahip olacaktır. Bu durumda, diğer küresel askeri örgütler, özellikle özel askeri şirketler, siyasi süreçlere katılmayacaklardır.

Ayrıca, Müslüman coğrafyasında siyasi süreçlerin daha iyi gelişmesini sağlayacak ve Müslüman ulusların ortak çıkarlarına odaklanacaktır. Ani müdahale güçleri çatışmaları önleme ve barışçıl bir ortam sağlama potansiyeline sahip değildir, ancak Müslümanların küreselleşmiş dünyadaki önemini anlamada bir dönüm noktası olabilecektir. Bereketli Hilal halkları arasında bütünleştirici faktörler çoktur. Yüksek dikkat gerektiren ihtiyaçlardan biri güvenlik ile ilgilidir.

Anahtar Kelimeler: Askeri İşbirliği, Savunma, Müslüman Coğrafyası, Barış, İstikrar

Giriş

Küreselleşen dünya, güçlü hükümetler arası örgütler kuran birçok süreci onaylamaktadır. Sivil toplum kuruluşları (STK'lar) gibi devlet dışı aktörler bile, devletlerin egemenliğinin sorgulandığı ve tehdit altında olduğu karşılıklı projelere katılmaktadır. Ancak bu süreçleri durdurmayacak, aksine, işbirliği ve genişleme sürekli olarak daha fazla

destekçiye sahip olacaktır. Bu anlamda Uluslararası İlişkiler, küresel birleşme için araç ve araçları geliştirmektedir. Toplam egemenlik yerine "devletlerin sadece kendi halklarını değil, aynı zamanda küresel kaynakları korumak ve ulusötesi tehditleri önlemek için sınır ötesi işbirliği yapmasını gerektiren yeni bir kavram, küresel liderler arasında güç kazanmaktadır." tanıtılmıştır.[141]

Bu oldukça garip davranışın nedenleri, modası geçmiş ulus-devlet kavramını gölgede bırakan temel karşılıklı çıkar meselesinde yatmaktadır. Tabii ki, bu toplantılar kültürel, ekonomik, politik veya güvenlik tasarımına uygun olmaktadır, ancak ortak çıkarlar her zaman uygun vizyon ve misyonla veya somut maddi kazançlarla açıklanan ortak girişimlerin en başında durmaktadır. NATO, ASEAN, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) veya başka bir küresel kurum incelenirse, bu çıkarlar neredeyse saf biçimde ortaya çıkacaktır. Öyleyse, Müslümanlar, güçlü dini, kültürel, politik ve tarihi bağları olan bir organ olarak, karşılıklı kavramları düşünmek zorunda mı? Eğer öyleyse, neden yapmıyorlar?

Bölgesel Bağlam

21. yüzyıldaki çatışmaların ve askeri kampanyaların çoğunun Müslüman coğrafyasının topraklarında ve bölgelerinde gerçekleştiğine tanık olmaktayız. En çok vekâlet savaşı yürüten ana aktörler, son 100 yıldan fazla bir süredir kendi gündemlerini ve çıkarlarını takip eden güçlerdir. NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) Ortadoğu'da yaklaşık 70 yıldır varlığıyla (Türkiye 1952'den beri üye) ancak eski sömürge güçleri (İngiltere, Fransa, İtalya) ve SSCB, Birinci Dünya Savaşı sırasında bölgeyi çeşitli müdahaleler ve anlaşmalar ile yeniden şekillendirmiştir. (Hüseyin-McMahon yazışmaları 1915-6, Sykes-Picot Anlaşması 1916 ve Balfour Deklarasyonu, 1917). Bütün bu gelişmeler, bazıları Müslümanların bütünlüğünü en aza indirgemek ve daha önce homojen bir kültürel varlığı bölmek için kasıtlı olarak hazırlanmış olsa bile, tam olarak bu sonuca varmıştır.

Son asır, dünya güçlerinin arabuluculuğunun siyasi, sosyal ve hatta dini koşulları kötüleştirdiğini, yeni kurulan Müslüman devletlerin ekonomik ve teknolojik olarak bağımlı hale geldiğini göstermektedir. Batı hakimiyetinin on yıldan on yıla neredeyse mükemmel bir şekilde arttığı merkez-çevre sistemi burada tanıtılmıştır. Yeni devletler ve farklı rejimler, Galtung'un iki mekanizmasıyla "nüfuz eden sistem" özelliklerine sahiptir; çekirdek, bağımlı ilişkilere ilgi duyan müşteri seçkinleri ve sınıfları oluşturmuş ve geride bırakmıştır. Bölgesel

[141] Blanton Sh. L. and Kegley Ch. W. (2017), World Politics: Trend and Transformation, Boston: Cengage Learning

devletler, feodal benzeri kuzey-güney ilişkilerinde çekirdeğe bağlanırken, yatay (Güney–Güney) ilişkiler paramparça edilmiştir.[142]

21. yüzyıl başında ve teröre karşı sözde bir "Savaş" açılması dünya güçleri tarafından gerçekleştirilen aracılık bu bağımlılığı ve Müslümanlar arası dağılmayı kanıtlamıştır. 70'li ve 80'li yıllarda, sınırların keyfi olarak empoze edilmesiyle kimlik kırılmalarının ortaya çıkması, protestonun ana ideolojisini ortaya koymuştur. Batılılar ise bu protestoları dikkate almış fakat ona "Siyasal İslam" diyerek yanlış isimlendirmiştir. İslam'ın evrensel değerleri, etkili eylemler oluşturmak için sınırların ötesinde muhalefeti bir araya getirme gücüne sahiptir. Ancak hükümet organları içinde bu fikirler reddedilmiş ve çoğunlukla devletin ve toplumun düşmanı olarak ilan edilmiştir. Siyasi İslam (veya İslamcılık) ile Müslüman devletlerarasındaki bu uçurum, modern tarihinde bölgenin en derin sosyal ve politik düşüşünü oluşturmuştur.

İyi bir işbirliği çabası olarak görülen şey, 1981'de kurulan Körfez İşbirliği Konseyi'nin (KİK) kurulmasıdır. Bu, İran Devrimi'nden bir yıl sonra, kısmen Körfez ülkeleri arasındaki bu siyasi hareketin arkasındaki temel neden sorusuna cevap vermektedir. 2001 yılında, KİK yüksek konseyi aşağıdaki hedefleri belirlemiştir: Ocak 2003'te Gümrük Birliği, 2007'de Ortak Pazar, 2010'da ortak para birimi ve son olarak 2011'de Körfez Birliği'ne dönüşüm. Gördüğümüz gibi, bu hedeflerin çoğu uygulanmamıştır.

Öte yandan, stratejik askeri işbirliği, KİK savunma bakanlarının "askeri işbirliği alanındaki en eski kararlardan biri " olarak görülen Yarımada Kalkan Kuvveti'nin (PSF) oluşturulması konusunda anlaştığında 1982'te kurulmuştur."[143] Otorite anlaşmazlıklarının nasıl üstesinden gelineceği ve özellikle nasıl büyütüleceği (hangi temelde) net bir vizyon olmadan körfez ülkeleri arasındaki işbirliği devam etmiştir (Ortak Savunma Anlaşması, 2000; Ortak Savunma Konseyi ve Askeri Komite). Açık olan şu ki, KİK, NATO operasyonlarına ve gerçek müttefikine uygun bir askeri yapı kurmaya çalışmıştır.

İslam Konferansı Örgütü (İKT) veya Arap Mağrip Birliği (*Ittiḥād al-Maghrib al-ʻArabī*) gibi diğer kuruluşlar, Müslüman coğrafyasının bu önemli sorununa dikkat etmemektedir. Ancak, tüm bu çabalarla ilgili iyi bir şey, karşılıklı görüşmenin varlığı ve ortak kavramların oluşturulmasıdır. Bu anlamda, güvenlik ve askeri işbirliği üzerinde çalışmaya değer bir fikir olarak görülmelidir.

Ani Müdahale Kuvvetleri

İslam ülkeleri arasında var olmayan güvenlik ağı, sadece bölgesel değil, aynı zamanda küresel güvenlik için de en büyük sorundur. Bu gelişmelerden kaçınmak için Ani Müdahale

---

142 Galtung, J. 1971. A Structural Theory of Imperialism. *Journal of Peace Research* 8(2), pp. 81-117

143 https://www.fpri.org/article/2014/10/gccs-defense-cooperation-moving-towards-unity/

Kuvvetleri (RIF), çatışmaların artmasını önlemek ve müzakereler için barışçıl bir ortam oluşturmak için bir yetkiye sahip olacaktır. Bu durumda, diğer küresel askeri örgütler, özellikle özel askeri şirketler, Müslüman devletler için gerekli olan siyasi süreçlere katılmayacaklardır.

Kullanılabilecek olası model, savunma ve kriz yönetimi alanlarında AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (CSDP) kavramıdır. (Lisabon Treaty, 2009). Bu aynı zamanda AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (CFSP) ana bileşenidir. Tabii ki, Avrupa için ortak bir savunma politikası fikri, Brüksel Antlaşması'nın imzalandığı 1948'e (İngiltere, Fransa ve Benelüks)'e kadar uzanmaktadır, ancak gerçek uygulama, “Petersberg Görevleri” olarak adlandırılan 1999 Amsterdam Antlaşması'na entegrasyonuyla başlamıştır.[144] "Avrupa Birliği'nin Dış ve Güvenlik Politikası için Küresel Strateji" Haziran 2016'da sunulduğunda, CSDP'nin daha da geliştirilmesi için temelin atıldığı ve güvenlik ve savunma alanlarında kapsamlı önlemler paketini temsil ettiği oldukça açıktır.[145]

Böylece, aynı kavram yolda önemli bir engelle uygulanabilmektedir. Avrupa Birliği gibi Müslüman coğrafyadaki devletler için var olmayan bir siyasi organ, eğer fikir çoğunu bu şemsiye altında kucaklamak ise Müslüman devletler için ciddi bir sorundur. Bu, farklı kuruluşların (Arap Mağrip Birliği, Türkçe konuşan Devletlerin İşbirliği Konseyi, KİK vb.) askeri ve savunma işbirliği anlaşmaları imzalamaya hazır olması gerektiği, çok taraflı ve ikili anlaşmaların da uygulanması gerektiği anlamına gelmektedir. Bu anlamda STK'ların ve çıkar gruplarının rolü, devletlerarasındaki çok problemli ilişkiler nedeniyle en önemli şey olabilmektedir. Devlet aygıtları olumlu ve proaktif bir şekilde tepki veremezse, sivil toplum görevini yerine getirmelidir.

Bu gruplar, çok sayıda sosyal bilimcinin katılımıyla konuya bilimsel bir yaklaşım geliştirmelidir (ASSAM harika bir örnektir). Hepsi için başlangıç pozisyonu olarak; bilim adamları, gruplar ve STK'lar temel bir soru çerçevesinde dönmelidir-Müslüman coğrafyasında barışçıl, müreffeh ve dostça bir ortam nasıl inşa edeceğiz? STK'ları, üniversiteleri, belirli akademisyenleri ve siyasi partileri birbirine bağlamak, hükümet/resmi boşlukları kapatabilmekte ve ciddi bir baskı yaratabilmektedir. Karar verme süreçlerinin merkezlerinde “bilgelik” (üniversite profesörü) toplanması, olumlu yeniliklerle sonuçlanmaktadır. Müslüman devletlerarasındaki askeri ve savunma işbirliğinin önemli bir eylem olarak ortaya çıkacağından şüphe yoktur.

---

[144] https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy-_en

[145] Ibidem.

Son yirmi yılda dünya, Libya, Suriye ve Mısır'daki kötü gelişmelerle Afganistan, Irak, Arap Bahar'ındaki savaşlara tanık olmuştur. Yemen, Sudan, Mali'deki savaşlar da Müslümanlar tarafından Müslümanlara karşı ağırlıklı olarak kullanılan caydırıcı gücün bir parçasıdır. Çoğunlukla bu çatışmalar dışarıdan müdahale ile yönetilmekte ve kontrol edilmektedir. Rusya, NATO, AB ve hatta dünya güçlerinin özel çıkarları bu korkunç olaylarda kekin önemli bir parçası haline gelmektedir. Batı dünyası kendi topraklarında müreffeh bir dönem yaşarken, yurtdışına müdahaleleri kaos oluşturmaktadır.

Bu bağımlılığı yenmek için, barışı koruma, insani yardım, kurtarma misyonu, Müslüman coğrafyadaki kriz yönetimi, sinerjisine güvenmek zorundadır. Örneğin, ASRİKA Ani Müdahale Güçleri'nin Suriye Savaşı'na olumlu katılımını hayal etmek zor olmamalıdır. Elbette, karşılıklı anlaşmanın var olduğu varsayımı altında, bu tür bir manevra herkes için faydalı olacaktır. Bölge, Suriye halkı, devlet ve dünya barışı nedeniyle kavramsal karşılıklılık içindedir. Kavramsal karşılıklılık ile demek istediğim, ASRİKA Ani Müdahale Güçleri'nin istenen hedefi-barış ve istikrarı-kurmak için herhangi bir ülkeye aynı şekilde tepki vermesi olasılığı bulunmaktadır.

Küresel düzeyde, Müslümanlar için bir birlik olarak rekabet etmek çok önemlidir. Büyük siyasi oluşumlar, Doğu ve Batı arasındaki toprakları kapsayan Müslüman devletler, dış müdahaleyi önlemek ve iç uyumu sağlamak için başarılı bir model bulmalıdır. Ortak pazar, karşılıklı para birimi ve kültürel bağlantıya dayanmalıdır. Ancak bundan önce, Müslüman dünyası kanamaktadır (conditio sine qua non). Müslüman topraklarını, canlarını ve mülklerini güvence altına almak ve korumak için Ani Müdahale Güçleri aracılığıyla ortak operasyonlar önemlidir.

Rus filozof Alexander Dugin'in düşüncesiyle sonuçlandırmak gereklidir. Dördüncü Politik Teorisi'nde "Gelenek (Din, Hiyerarşi ve Aile) ve onun değerlerin"i yapay ideolojik yapılar olarak çeşitli yollarla "Tanrı'nın Ölümü" (Fredrich Nietzsche), "Dünya'nın Düş Kırıklığı" (Max Weber) ve "Mukaddes Olanın Sonu"nu kavramış insanlar tarafından üretilen tüm üç siyasi teori (faşizm, komünizm, liberalizm) tarafından modernliğin şafağında yıktığını belirtmiştir. Dugin'e göre, post-liberal dünya, dördüncü siyaset teorisinin temeli olarak teolojinin geri dönüşü ile boyanacaktır.

Buna katılmaktayım. Müslümanlar için bu soru birinci, dördüncü veya sıfır siyaset teorisi ile ilgili değildir. Soru, zamanın bize gösterdiği işaretleri kabul edip etmediğimiz ve ulusumuzu temel ilkeler üzerinde geliştirmek için çalışıp çalışmadığımızdır. Dugin'in dediği gibi, muhafazakar bir geleceğin/muhafazakâr bir yarının alternatif modeli, canlılık, kökler, sabitler ve sonsuzluk ilkelerine dayanmaktadır. Bu ilkelerden bazıları bizimdir. Fakat daha

önemli olan, yaratıcıya ait olma, iradesini takip etme ve onun rehberliği üzerine hareket etme duygusuyla ilgilidir. Siyasi teorimiz, mümkün olan tek şeydir ve bunun üzerine kurulmalıdır. Siyasi eylemlerimiz bundan oluşturulmalıdır. Yarının çok kutuplu dünyası, yukarıda belirtilen işaretleri bir eylem çağrısı olarak görmezsek bizim için daha acımasız olabilmektedir.

Osmanlı Devleti'nde Savunma Teşkilatı ve Yönetimi

Dr. Öğ. Üyesi Fehmi Ağca
Üniversitesi Post Kolonyal Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
fehmi.agca@uskudar.edu.tr

Özet

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren ordusunun sevk ve idare sistemini ülkenin siyasi ve ekonomik sistemi ile birlikte düşünmüştür. Osmanlı ordusu, başlangıçta atlı aşiret kuvvetlerinden oluşuyordu. Müteakiben, ele geçirilen esirlerden asker ihtiyacı karşılanmıştır. Devletin büyümesine paralel olarak, Yeniçeri Ocağı daimi bir ordu olarak kurulmuş, devşirme sistemi kullanılarak seçme askerlerden oluşan güçlü bir ordu tesis edilmiştir. Osmanlı ordusunun asıl büyük gücü Tımarlı Sipahileri ise, tımar sistemi suretiyle temin ediliyordu. Bu sisteme göre, her vilayette arazi tımar, zeamet ve has olarak bölümlere ayrılmıştı. Her bölgenin yöneticisi, gelirine göre belirli sayıda tam teçhizatlı askeri seferber etmekle mükellefti. Bu etkin seferberlik sistemi sayesinde, büyük sayıda kuvvetlerin istenilen yer ve zamanda bulundurulması sağlanıyordu. Osmanlı Devleti, uzun yıllar boyunca ülke güvenliğini, Avrupalı güçlere karşı Tuna-Sava-Adriyatik mihverini, Ruslara karşı ise Ardahan-Kars-Ağrı platosunu elde bulundurmak suretiyle ileriden savunma stratejisine dayandırmıştır. Balkanlarda Tuna-Adriyatik mihverinin kaybedilmesi, en büyük güvenlik riskini doğurmuştur. Osmanlı devleti 19. yüzyılda bilimsel ve teknolojik gelişmelere karşı ayak uyduramamış ve Avrupa'ya göre eski gücünü muhafaza edememiştir. Özellikle gerileme devrinde, her tarafta emniyetli olmak düşüncesi ile kuvvetlerini fazla dağıtmış ve sıklet merkezi tesis edememiştir. Bu da kuvvetlerinin parça parça mağlup edilmesine yol açmıştır. Bu çalışmada, Osmanlı ordusunun stratejik ve operatif seviyede teşkilatı, Osmanlı ordusunun savunma esasları ile alınacak dersler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Ordusu, Seferberlik, Savunma, Strateji, Teşkilat

Giriş

Kuruluş yıllarında, Osmanlı Devleti'nin başında bulunan hükümdarlar, barış döneminde silahlı kuvvetlerin teşkilatı, donanımı, maddi ve manevi bütün ihtiyaçlarının sağlanmasıyla bizzat meşgul olurdu. Savaşta ise, ordunun stratejik ve taktik harekâtlarını bizzat düzenler, muharebe meydanında kendisi sevk ve idare ederdi. 16. Yüzyıl sonlarına kadar, şehzadelikleri esnasında sancak beyi olarak hizmet eden ve savaşlarda ordunun

kanatlarında komuta ederek muharebe usullerini öğrenerek yetişen hükümdarlar, daha sonraki savaşlarda bu tecrübelerinden istifade ediyorlardı.

Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümüne kadar, padişahlar yaptıkları savaşlarda doğrudan doğruya başkomutanlık yapmışlardı. Kanuni'nin ölümünden sonra, padişahların eskiden olduğu gibi ordunun başında sefere katılmadığı, Onların yerine çoğu kez vekilleri olan sadrazamların bu görevi yaptıkları görülmektedir.

II. Mahmut döneminde, 1826 yılında yeniçeri ocağı'nın kaldırılmasından sonra, "Asakir-i Mansure-i Muhammediye" adıyla kurulan düzenli ordunun en büyük komutanına serasker denirdi. Seraskerler, barışta ordunun sevk ve idaresinden, eğitiminden ve savaşa hazırlanmasından sorumluydu.

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde bir tane olan "beylerbeyi" makamı bütün ordu işlerinden sorumluydu. Fetihlerin balkanlarda gelişmesi üzerine Rumeli beylerbeyliği yanında Anadolu Beylerbeyliği kuruldu ve Tanzimat ilanına kadar hem askeri hem idari görevlerde bulundular. Tanzimat ilanından sonra askeri görevleri alındı. Beylerbeyleri, idare ettikleri eyaletlerin askeri kuvvetlerine komuta ederdi. Bütün sancak beyleriyle tımarlı sipahileri maiyetine alır ve emrolunan yerde orduya katılırlardı.

Osmanlı devletinin kuruluşundan itibaren, alınan topraklar sancak halinde parçalara ayrılıp savaşta komutanlık eden beylere verilmişti. Sancak beyleri, Beylerbeyine tabii olup sancaklarının idari ve askeri işlerinden sorumluydular. Bir savaş halinde, sancağındaki tımarlı sipahileri toplayarak beylerbeyinin komutası altında sefere giderlerdi. Şehzadeler, babalarının sağlığında kendilerine verilen sancakları idare ederlerdi. 10-15 yaşına geldiğinde bir sancağa atanan şehzadelere, devlet işlerine kendisini yetiştirmek üzere lala denilen tecrübeli birisi ve çeşitli hizmetler için yeteri kadar personel verilirdi. Şehzadeler, yalnız veya babaları ile sefere katılırlardı. Padişahla beraber katıldıkları savaşlarda genellikle, ordunun kanatlarına veya gerideki ihtiyat kuvvetlerine komuta ederlerdi. Sancak beylerinin her 5000 akçelik gelir için bir askeri savaşa hazırlaması gerekiyordu.

Alay beyleri, genellikle, bir kaza büyüklüğündeki bölgede zemaat sahibi olup sancak beylerine bağlıydılar. Daha küçük bölgelerdeki tımarlı süvarilerin komutanına çeri başı denirdi. Çeri başılar genellikle tımar sahibi, nadir olarak da zemaet sahibiydiler.

Savaşa giderken, önce çeribaşılar bölgelerindeki tımarlı sipahileri emir ve komutalarına alırlar ve topluca alay beylerinin komutasına girerlerdi. Alay beyleri de toplanan tımarlı sipahileri ile sancak beyinin emrine girerdi. Bu suretle, tımarlı sipahilerin emir ve komuta zinciri aşağıdan yukarıya doğru, çeri başı-alaybeyi-sancak beyi-beylerbeyi şeklinde olurdu.

Sınırlarda cihad ile meşgul olan büyük Türk ailelerinin teşkil ettikleri akıncı kuvvetlerinin başındaki beylere, uç beyi denilmekteydi. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey ve babası Ertuğrul Gazi'de bir uç beyi idiler. İlk zamanlarda, uç beyleri daha çok sınır muhafızı olarak görev yapmışlardır. Rumeli'ye geçtikten sonra, akıncı beylikleri sabit bir merkeze dayanmamış, fethettikleri bölgelerde geniş tımarlar almışlar, elde ettikleri servetlerle şehirlerde hayır müesseseleri kurarak tımarlarının buralara vakfetmişlerdi. Akıncılar, fetihlerin asli unsuru ve devletin en tecrübeli askerleri sayılırdı.

Osmanlı Devleti'nde Asker Alma Sistemi

Osman Bey devrinde ilk silahlı kuvvetler, aşiret kuvvetleriydi ve hepsi de atlıydı. Bu dönemde, bütün eli silah tutanlar sefere çağrılırdı.[146] Orhan Bey devrinde, aşiret kuvvetleri kâfi gelmediğinden, belli zamanlarda toplanacak daimi bir ordunun kurulmasına gidildi ve yaya askerler teşkilatı kuruldu. Bu dönemde ayrıca, Süleyman paşa tarafından Gelibolu bölgesinde esirlerden ücretli daimi bir kuvvet teşkil edilmesi denemiştir. I. Murat devrinde Yeniçeri Ocağı kurularak daimi ordu teşkilatına geçilmiştir.

Tımar Sistemi

Çok eskiden beri, bütün Türk devletlerinde mevcut olan Ikla usulüne göre, yeni bir toprak elde eden hükümdar, oranın arazisini hizmetlerine karşılık komutanlarına verir, onlar da maiyetindeki subaylara ve askerlere dağıtırlardı. Komutan sadık olduğu müddetçe bu araziye sahip olur, aksi halde elindeki arazi hazineye intikal ederdi. Osmanlı Devleti'nde bu sisteme Tımar sistemi deniyordu. Verilen toprak küçük olursa Tımar, büyükse Zeamet, daha büyükse Has adını alırdı.

Toprağı işlememek günah sayılırdı. Tımar ve Zeamet sahipleri, arazileri üzerindeki toprakları 3 yıldan fazla işletmezlerse ellerinden alınırdı. Türk ve Müslüman olmayanlara tımar veya zeamet verilmesinden kaçınılmıştır. Osmanlı ordusunun esası, Tımarlı Sipahi'dir. Devletin sahibi de Türk milleti olduğundan devletin istikbali başka bir millete bırakılmamıştır. Kanuni Sultan Süleyman zamanında 1531 yılında çıkarılan Tımarlı Sipahisi Kanunu ile sistemin temel esasları belirlenmiştir.

Bu dönemde, 20.000 akçeye kadar gelir getiren yerlere tımar, 20.000-100.000 akçe arasında gelir getiren yerlere zeamet daha fazla gelir getirene ise has deniyordu. Gelirden kast edilen, köylünün devlete verdiği vergidir. Bir tımarın ilk 3.000 akçelik kısmına kılıç, gerisine terakki denirdi. Her 3.000 akçe için tımar sahibi, yanında kendisi gibi atlı ve teçhizatlı bir asker getirmeye mecburdu.

---

[146] Harullah efendi tarihi, II. Cilt, s. 170

Gönüllü Ücretliler

İlk fetih devirlerinde, askere fazla ihtiyaç olduğu zaman, ücretle gönüllü askerler alınırdı.

Devşirme Sistemi

Devşirme, toplama demektir. II. Murat zamanında çıkarılan Devşirme Kanunu'na göre, Rumeli'de Osmanlı sınırları içinde yaşayan Hıristiyan halkın, yaşları kanunla belirtilmiş birden fazla çocuklarından yalnız bir tanesi Osmanlı Ordusu'na yeniçeri adayı olarak alınmaktaydı. Devşirme sistemi, iki bakımdan çok önemliydi. Birincisi, kapıkulu ocaklarına asker yetiştirmek ve bu suretle askeri kuvveti artırmak, ikinci ise Türk – İslam terbiye ve kültürüne göre yetiştirilen devşirmelerle İslam nüfusunu artırmak Rumeli'yi yavaş yavaş Türkleştirmekti.

Devşirme işleriyle, Yeniçeri Ağası doğrudan ilgilenirdi. Devşirmeye lüzum olunca bir yazı ile Divan'a başvurarak ihtiyaç miktarını bildirirdi.

1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra 1843 yılına kadar başka bir devşirme sistemi uygulanmıştır. Buna göre, yeniden teşkil edilen tabur ve alayların ihtiyacı olan askerin tedarik şekli ve yeri Divan-ı Hümayun tarafından kararlaştırılırdı. Verilen karalara göre, her vilayet ve kazadan zorla asker seçilirdi. Bu sistem eşitlikçi bir sistem değildi. Ekonomik gelişmeye ve neslin çoğalmasına olumsuz etkiler yapmıştır.

Kur'a Sistemi

!843 yılında çıkarılan bir kanunla, askerlik süresi beş yıl olarak tespit edilmişti. Beş yıllık hizmeti tamamlayanlar yedi yıl da redif olarak hizmet göreceklerdi. Redifler her yıl bir ay, sırayla bağlı oldukları kaza merkezlerine çağrılarak eğitim yapacaklardı. Ancak, 1844 yılında terhis edileceklerin eyerine normal celp yapılamayınca, kur'aya dâhil yaşlarda olanlar yakalanarak kur'a çektirildi ve askere gönderildi. Kur'aya her Müslüman erkek katılmak zorunda idi. Kanunun asıl uygulanası ise, Kur'a Yönetmeliğinin kabul edildiği 1847 yılından sonra olmuştur. Beş yıl üst üste kur'ada seçilemeyenler, muvazzaf hizmetine alınmaz, redife nakledilirlerdi. 1869 yılında ise, askerlik süresi 20-40 yaş arasında 20 yıla çıkarıldı. 40 yaşın üstündekiler ise ancak gönüllü olarak orduya katılabileceklerdi.

Mükellefiyet Sistemi

1886 yılında kabul edilen kanunla, asker alma bakımından Osmanlı ülkesi altı ordu bölgesine bölündü. Her ordu bölgesi dört tümen, her tümen bölgesi iki tugay, her tugay iki alay, her alay dört tabur, her tabur da dört bölük bölgesine bölünmüştü. Her tugay bölgesinde bir askerlik dairesi, her tabur bölgesinde bir askerlik şubesi teşkil edilmişti.

Osmanlı Ordusunun Stratejik Seviyede Yönetim Esasları

Osmanlı devleti, her seferden önce, her şeyi tasarlar, planlar ve çok iyi hazırlık yapardı. Başkomutan olan Padişah, bütün makamlara ve görevlilere kesin emir ve direktiflerini mümkün olduğunca erkenden verirdi. Seferin yapılacağı bölge haricinde özel birlikler görevlendirilir, beklenmedik durumlara ve baskınlara karşı yurdun her tarafı korunurdu.

Beylerbeylerinin, kapıkulu birliklerinin, yabancı yardımcı kuvvetlerin ve gerekiyorsa deniz kuvvetlerinin ne zaman ve nerede toplanarak orduya katılacakları ve görevleri, Padişah tarafından emredilirdi. Sancak beylerinin kendi kuvvetleriyle ne zaman ve nerede hazır bulunacaklarını, Beylerbeyleri merkezden aldıkları talimata göre düzenlerdi.

Osmanlı devleti güçlü olduğu zamanlarda, savaşı düşman topraklarına intikal ettirmek ve kesin sonucu kısa zamanda almak amacıyla, harbin taarruzi şekilde sevk ve idaresini temel almıştır. Harp planları bu prensibe göre hazırlanırdı. Savaşa genel olarak ilkbaharda başlanır ve en geç sonbaharda bitirilirdi. Kış mevsiminde harekâta ara verilirdi. Osmanlı devleti gerileme devirlerinde ise, Ruslarla yaptığı savaşlarda çoğunlukla savunma muharebeleri yapmak zorunda kalmıştır.

Ordu büyüdükçe ve silahların çeşidi ve etkileri arttıkça, sevk ve idare daha fazla önem kazanmıştır. 1845 yılında, ordunun toplanması, sevk ve idaresi, yürüyüşlerin, konak yerlerinin, muharebe alanlarının önceden keşfi ve saptanması ve diğer huşuları planlamak ve yürütmek için kurmay sınıfı ve Erkânı Harbiye Riyaseti yani genelkurmay Başkanlığı teşkilatı kurulmuştur. Ancak, Osmanlı devleti, barışta hazırlanmış sefer planına göre ilk savaşını 1897'de Yunanlılara karşı yapmıştır.

Osmanlı Devletinde en büyük harp meclis Divan-ı Hümayun idi. Harbin nasıl sevk ve idare edileceğine bu meclis karar verirdi. Gerekirse bu divanda tartışmalar yapılır ve sonunda bir karara varılarak uygulanmasına başlanırdı.

Osmanlıların başlangıçtan beri uyguladıkları stratejik seviyede sevk ve idare sistemi, genellikle düşman devletin savunma sistemlerine göre şekillenmiştir. Başlangıçta, en yakın düşman olan Bizans İmparatorluğu'nun savunma sisteminin esasını, tarihi göç, ticaret ve istila yolları üzerinde stratejik ve taktik önemi olan kaleler teşkil ederdi. Bu nedenle, Söğüt bölgesine yerleşmiş olan Osmanlılar bu kalelerle uğraşmak zorunda kalmışlardır. Ancak, Osmanlılar büyük ölçüde seyyar kuvvetlere önem vermişler ve yeterli güç oluşturdukları takdirde taarruza harekâtlar yapmışlardır.

Düşmanın muhtemel strateji ve taktiği göz önüne alınarak harekâta hazırlık yapılır ve harekât da ona göre yürütülürdü. Düşman ordusu hedef olarak seçilir ve nerede bulunursa taarruz edilerek imha edilirdi.

Osmanlı Ordusunun Operatif Seviyede Sevk ve İdaresi

Osmanlı intikal ve yığınaklaşma esnasında belirli usul esaslar dâhilinde hareket ederdi. Sefer Rumeli topraklarında yapılacaksa, ilk toplanma yeri Davutpaşa – Halkalı bölgesi idi. Buradan 10 günlük yürüyüşle 2. Toplanma noktası olan Edirne'ye ulaşılırdı. Burada 3-10 gün kalınır ve Rumeli Beylerbeyliğinin Trakya'da bulunan bazı kuvvetleriyle birleşilirdi. Çanakkale Boğazında geçerek Anadolu'dan gelen Eyalet Kuvvetleri de burada Başkomutan emrine girerdi. Buradan Filibe üzerinden 3. Toplanma yeri olan Sofya'ya yürünürdü. Rumeli eyalet Kuvvetleri,'nin büyük çoğunluğu burada Başkomutan emrine girerek orduya katılırlardı. Belgrat'ın zaptından sonra, Bosna ve Hersek Eyalet kuvvetleri Tuna'yı geçiş esnasında orduya katılmaya başlamıştır.

Sefer Anadolu'da yapılacak ise, ilk toplanma yeri Üsküdar'da Doğancılar – Haydarpaşa bölgesidir. Burada 2-3 günlük toplanmadan sonra, Ordu karargâhı ve kapıkulu askerleri İzmit üzerinden 2. Toplanma yeri olan Yenişehir'e yürürdü. Rumeli eyalet askerleri, Keşan – İpsala üzerinden gelerek burada orduya katılırdı. Buradan seferde izlenecek istikamete göre, Anadolu Eyalet Kuvvetleri kısım kısım gelerek yollar üzerinde orduya katılırlardı. Yürüyüşler gündüz yapılır. Konaklama yerleri kasaba ve köylerin uzağında seçilirdi. Birlikleri fazla yormamak için günlük 15-20 kilometre yürünürdü. Sefer dönüşü daha uzun yürünürdü. Düşman sınırına yaklaşınca silah ve cephane dağıtılır, yürüyüş ve konaklamalar savaş tertibatı alınarak yapılırdı. Hizmet birlikleri ve ağırlıklar muharip birliklerin gerisinden yürürlerdi.

19. yüzyıldan itibaren Ruslarla yapılan savaşlarda diam iki cephede muharebe edildiğinden, kuvvetler doğu ve batı cephelerinde ayrı ayrı toplanıyordu. Bu devirde, Osmanlı Devleti, kuvvetlerini dağınık biçimde kalelerin etrafında veya yakınında toplamış, bu yüzden birlikler birbirlerini destekleyememiştir. Yığınaklanmada yapılan hata, Ruslara karşı yapılan muharebelerin kaybedilmesinin temel nedenlerinden biri olmuştur.

Osmanlı Ordusunun Taktik Seviyede Sevk ve İdaresi

Taktik seviyede düşmanın baskına uğratılmasına ve aldatılması büyük önem verilir, planlar buna göre yapılırdı. Durumun açık olarak bilinemediği durumlarda, eldeki kuvvetin önemli bir kısmı belirli bir yerde pusuda alıkonur ve zayıf kuvvetler belirli istikametlerden düşman üstüne taarruz ettirilirdi. Düşmanı üzerine çeken kuvvet, onları peşine takarak

pusudaki esas kuvvetin önüne çeker ve böylece üstün düşman kuvveleri daha zayıf kuvvetlerce oyalanıp pusuya düşürülür ve imha edilirdi.

Türklerin Orta Asya'dan beri uyguladıkları temel muharebe taktiği ise Bozkır ya da Turan taktiğidir. Bu taktik, düşmanın aldatılmasına ve üstün hareket yeteneğine sahip süvarilerin kullanılmasına dayanıyordu. Önce düşmanın cephedeki kuvvetlerine orta kesimden taarruz edilerek, düşmanın asıl kuvvetleriyle muharebeye girmesi sağlanıyor, ya da öneclikle düşmanın taarruzu bekleniyordu. Her iki halde de düşmanla sıkı muharebeye tutuşmadan oylama muharebeleri yaparak geri çekilmeye başlanırdı. Böylece, savaşı kazanacağını zanneden düşmanın imha bölgesine çekilmesi sağlanırdı. Daha önceden kanatlarda gizli olarak yerleştirilmiş olan süvarilerce düşmanın gerisi kuşatılır, aynı anada cephedeki kuvvetler de taarruza başlayarak düşman ordusunun imhası sağlanırdı. Bu taktiğin başarıyla uygulanması için, muharebe meydanının seçimi, önceden keşif ve incelemesi önem arz etmektedir.

Osmanlı ordusunun komutanları, basmakalıp savaş usulleri kullanmaz, duruma göre tertip alır, değişik usuller kullanırdı. Bağımsız hareket etme ve insiyatif yetenekleri yüksekti. Osmanlı ordusu, büyük muharebelerde sağ kanat, merkez ve sol kanat olmak üzere 3 grup halinde tertiplenirdi. Muharebe Rumeli'de ise, Rumeli Askerleri sağ kanatta, Anadolu askerleri ise sol kanatta bulunurdu. Muharebe Anadolu'da ise tersi olurdu. Daimi ordu olan yeniçeriler ise merkezde olurdu. Cephe ilerisine, ileri karakol hizmeti görmek ve muharebeyi başlatmak için hafifi piyadeler ve okçular konurdu. Her grubun gerisinde birer ihtiyat olduğu gibi daha geride bir genel ihtiyat bulunurdu. Tahkimli ordugâh ve ağırlıklar ise uygun bir mesafede cephe gerisinde olurdu. Topçunun büyük kısmı, cephede merkez grubunun sağında ve solunda ateş mevziinde bulunurdu. Bazı hallerde gerilerden gelebilecek tehlikelere karşı artçı ayrılırdı. Bu artçı birliği genellikle ünlü bir akıncı birliği olurdu.

Osmanlı ordusu, gerilemem devirlerinden itibaren daha çok savunma muharebelerine yönelmiştir. Bu muharebelerde kuvvetlerini çok dağıttığından kuvvet çoğunluğu sağlayamamıştır. Bu nedenle, kuvvetlerini parça parça düşmana kaptırmış ve mağlup olmuştur.

Sonuç ve Alınacak Dersler

Osmanlı ordusu, kuruluş ve yükselme yıllarında harp prensiplerini uygun şekilde tatbik ettiğinden sürekli zaferler kazanmıştır, ancak gerileme devirlerinde bu prensipleri yerinde ve zamanında uygulayamadığından büyük kayıplar vermişlerdir.

Düşmanın silahlı kuvvetlerini kesin yenilgiye uğratmanın ancak taaruz ile mümkün olduğunu bilen Osmanlı ordusu başlangıçta bu prensibi başarıyla uygulamış ve başarılı

olmuştur. Gerileme devrinde alınan yenilgiler ve sanayi devrimi sonrası Batı'nın teknolojik gelişmesine paralel olarak yeni harp silah ve araçlarının muharebeye sokulması, Osmanlı ordusunun taarruz ruhunun kaybolmasına ve kuvvetlerin mağlup olmasına yol açmıştır.

Kuruluş ve yükselme devirlerinde, Padişahın bizzat Başkomutan olarak muharebe meydanında bulunması emir ve komuta birliğini sağlamış, böylece istenilen yer ve zamanda sıklet merkezi tesis edilerek kuvvetler hedefe yönlendirilmiştir. Gerileme devirlerinde ise, Kafkas ve Rumeli cepheleri için ayrı cephe komutanları atanmasına rağmen, emir ve komuta birliği gerektiği gibi sağlanamamış ve Osmanlı kuvvetleri çoğu kez parça parça muharebeye girerek mağlup olmuştur. Osmanlı Devleti'nin her yerde emniyette olmak düşüncesi ile kuvvetlerini dağıtması, sıklet merkezi oluşturulmasını engellemiştir. Her yerde yeterli kuvvetlerle savunma ve toprak kaybetmeme düşüncesi, her yerde zayıf kalınmasına ve kuvvetlerin parça parça mağlup olmasına yol açmıştır.

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, Ruslarla yaptığı savaşları kazanamamasının temel nedeni, her yerde emniyet sağlamak endişesi ile kuvvetlerini dağıtmış olmasıdır. Oysa harbin kazanılması, ülke güvenliği için kilit konumda bulunan arazilerin mutlaka elde bulundurulması için gerekli tedbirleri alarak bazı hesaplı risklerin alınmasını ve asıl tehdit bölgesinde sıklet merkezi tesis edilmesini gerektirmektedir. Diğer yandan değişik bölgelerdeki kuvvet zafiyetlerini gidermek için cepheler arasında askeri birliklerin kaydırılmasının süratle yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, askeri birliklerin intikali ve lojistik desteğin süratle sağlanması için yeni demiryolları ve karayollarının inşası önem arz etmektedir. Ulaştırma imkân ve kabiliyetlerinin artırılması, iç hat manevralarının başarıyla uygulanarak istenilen yer ve zamanda sıklet merkezi tesis edilmesi için elzemdir. Ulaştırma altyapısı aynı zamanda ekonomik gelişmenin de en önemli alt yapı faktörlerinden birisidir ve savunmanın güçlendirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Osmanlı Devleti'nin yıkılışının en önemli nedeninin, stratejik seviyede ülke sınırlarının ve hedeflerin uygun tespit edilmemesi olduğu değerlendirilmektedir. Osmanlı Devleti, sınırlarını Avrupa içinde oldukça uzakta seçmişti. Bu sınırlar, Alp dağları, Morovya, Karpatlar üzerinden Ukrayna'ya uzanıyordu. Eldeki savunma güçlerinin dağılmasına neden olan bu genişleme siyaseti yerine, sınırların kuzeyde Tuna Nehri'ne, batıda Vidin-Niş-Adriyatik hattına dayandırılması ve bu toprakların İslamlaştırılması daha uygun olurdu. Böylece, askeri kuvvetlerin topluca bulundurulması ve sınırların sağladığı iç hat durumundan en etkin şekilde yararlanılması mümkün olabilirdi. Aynı durum Arabistan ve Afrika toprakları için de benzer şekilde çözümlenebilirdi. Dışarıda kalan islam toprakları ile Osmanlı Devleti arasında konfederasyon benzeri bir düzenleme ile İslam coğrafyasının daha başarılı şekilde

savunulması mümkün olabilirdi. Bu çerçevede, özellikle, 19. yüzyıl başından itibaren, Bosna, Arnavutluk, Mısır, Libya, Tunus, Cezayir ve Arabistan'a bağımsızlık verilip İslam Milletler Konfederasyonu oluşturulması uygun bir siyasi çözüm olabilirdi. Doğuda ise, Osmanlı ülkesinin sınırları, Kafkas Dağlarının kuzeyine ve Hazar Denizi'ne dayandırılmalı ve Ruslara karşı savunma Kafkas Dağları'nın kuzeyinde kabul edilmeliydi. Böylece Türkistan'la irtibat, sürekli olarak temin edilebilir ve güçlü bir Türkistan Devleti'nin kurulması ile Rus tehdidinin bertaraf edilmesi mümkün olabilirdi. Böylece coğrafi olarak, Osmanlı Devleti Doğu Akdeniz, Karadeniz, Hazar Denizi, Kızıl Deniz ve Basra Körfezi üzerinden Hint Okyanusu'na erişim imkânına sahip olacağından, İslam Dünyasının merkez ülkesi olacak ve bütün İslam ülkeleriyle denizden veya karadan irtibat imkânına kavuşacaktı. Sınırların bu şekilde belirlenmesi, Osmanlı Devleti'ne büyük bir jeopolitik avantaj kazandırabilir ve savunma yeteneğini optimum seviyeye çıkarabilirdi. Osmanlı Devleti'nin gerileme devrinde yapmış olduğu bu stratejik hatalardan ders alarak, İslam ülkelerinin savunmasını yapılandırmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Tarihten günümüze, savaşların kazanılmasında en büyük etken sayı üstünlüğü değil, teknolojik üstünlüğün sağlanmasıdır. Günümüzde, teknolojik üstünlük sağlanmadan harp prensiplerinin etkin şekilde uygulanması mümkün değildir. Bu çerçevede, özellikle hedef tespit yeteneklerinin artırılması, insansız hava, yer ve deniz araçlarının geliştirilmesi ve bunların kullanılmasına ilişkin yeni harp prensipleri ve muharebe tekniklerinin geliştirilmesi, muharebelerin ve harbin kazanılması için büyük avantajlar sağlayacaktır.

Kaynakça

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanli Tarihi I. Cilt (Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar), ss 507-518

İslam Dünyasına Yönelik Koronavirüs ve Biyolojik Silahlar Tehdidi

Prof.Dr. Levent KENAR
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıbbi KBRN Anabilim Dalı Başkanı ve Kimyasal Biyolojik Radyolojik ve Nükleer Savunma Politikaları Geliştirme Derneği Başkanı
lkenarmd@gmail.com

Giriş

Biyolojik silahları, fizyolojik ve biyolojik etkileri nedeniyle, insan, hayvan ve bitkiler gibi canlı kitleleri öldürme, ağır yaralama ve kapasitelerini bozma amacıyla kullanılan mikroorganizmalar ile biyolojik olarak üretilen biyoaktif maddeler ve yapay olarak üretilmiş biyolojik madde benzeri ajanlar olarak tanımlayabiliriz. Öte yandan, Biyolojik savaş, "insan ve hayvanlarda ölüme veya yaralanmalara ya da bitkilerde hasara neden olmak amacıyla, biyolojik maddelerin kullanılması" şeklinde de tanımlanabilir

Biyolojik silahların etki alanları içine insanlar, hayvanlar, ticari tarım ürünleri, su kaynakları, toprak, hava veya bunların herhangi bir kombinasyonu dahil edilebilir. Her durumda bu tür silahları kullananların hedefi, saldırılan bölgeyi etkisiz hale getirmek, güçsüz bırakmak, insanları kontrol etmek, düşmanı cezalandırarak kendi isteklerini kabul etmeye zorlamak olarak da belirtilebilir. Modern silahlar arasında yer alan atom bombası, denizaltılar, savaş gemileri gibi silahların yapımı ve kullanımı için yüksek derecede bilgiye sahip bilim adamları ile ileri teknoloji ve büyük miktarlarda para harcamaya ihtiyaç duyulurken, biyolojik silahlar ise piyasada kolayca bulunabilecek ekipmanlarla ucuz bir şekilde üretilebilir. Örneğin biyolojik silah olarak kullanılan Antrax yani Şarbon etkeni, küçük bir bina ve 100.000 $ kadar bir harcama ile 10 sağlık personeli tarafından elde edilebilir. Yaklaşık 1000 kişiyle verilebilecek bir zayiatın; nükleer silahlar ile 1000 birim, kimyasal silahlar ile 100 birim, biyolojik silahlar ile ise 10 birim kadarlık bir maliyetle gerçekleştirilebileceği bilinmektedir.

Bu alandaki gelişmeler doğrultusunda çeşitli önlemler için adımlar atılmaya başlanmış ve biyolojik silahlar konusunda yasaklama getiren bir sözleşme "Bakteriyolojik (Biyolojik) ve Toksin Yapısındaki Silahların İmali, Geliştirilmesi ve Depolanmasını Yasaklayan ve İmhasını Söz Konusu Eden Konvansiyon" 16 Mart 1971 tarihinde Birleşmiş Milletler genel kurulunda kabul edilmiştir. 151 ülke tarafından imzalanan biyolojik silahların üretimi, depolanması ve kullanımının yasaklanmasına ilişkin anlaşmaya rağmen bugün bu

silahların üretimi ve depolanması halen birçok ülkede gizlilik içerisinde sürdürülmektedir. Sözleşme, 1972 yılında Washington, Londra ve Moskova'da aynı anda imzaya açılmış ve 26 Mart 1975 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeyi bugüne kadar 183 ülke imzalamış olup, Türkiye ise 6 Ağustos 1974 tarihinde imzalamıştır. Ancak bu antlaşmaya rağmen biyolojik silahların gerek üretimi gerekse kullanımı devam etti.

Dünya şimdi kimyasal-biyolojik silahlar açısından yeni bir döneme girmektedir. 1970'lerde biyoteknoloji devrimi, özellikle genetiği değiştirilmiş ajanların ortaya çıkmasıyla birlikte, biyokimyasal silahların genişletilmiş tehdidi olarak sonuçlanmıştır. Bu teknoloji ilerledikçe, ölümler katlanarak artmıştır. Gelecekteki tehdidin, herhangi bir bilgiye sahip olunmayan potansiyel yeni ajanlarından üretilecek saldırgan biyolojik ve kimyasal silah araştırmalarından ortaya çıkması muhtemeldir. Coğrafi savunma kabiliyetimiz bu tür ajanlara karşı yetersiz veya etkisiz olabileceğinden, bu ciddi bir endişe kaynağıdır.

Kimyasal-biyolojik silahların çoğalmasına rağmen, birçok yetkili önemini askeri güçlere ve sivil halka indirmektedir. Aynı zamanda, bu silahların potansiyel gücünü ve özel insan etkilerini anlamaya gelenler için, savaş alanında temel bir psikolojik etki olabilmektedir. Son kimyasal ve biyolojik tehditler ve olaylar, İslam coğrafyasının kimyasal biyolojik silahların kullanımını caydırmakta başarısız olduğunu göstermiştir. Bu deneyimden hiç kimse, hiçbir ülkenin veya grubun bu tür silahları kullanmaya cesaret edemeyeceğini tahmin etmemelidir.

Biyolojik silah saldırıları gizlice gerçekleşebilir, çünkü insanlar tarafından hemen algılanmazlar ve bunları teknik yollarla tespit etme yeteneği sınırlıdır. İlk tespit olmadan, distribütör enfekte personel arasında semptomların ortaya çıkmasından önce etkileyebilmekte ve saldırı bölgesinden daha uzak bölgelere taşınabilmektedir. Ek olarak, erken semptomlar doğal ortamdaki organizmaların neden olduğu semptomlara benzer olabilir ve bu nedenle hastalık tedavinin etkisiz olduğu noktaya gelene kadar küçük bir hastalık olarak azaltılabilmektedir. Biyolojik silahların bu nitelikleri, saldırıyı belirli bir faile atfetmeyi son derece zorlaştırabilmektedir.

Biyo-Ajanların Genel Özellikleri

Biyolojik savaş ajanları, havayı, suyu ve gıdaları kontamine etmek suretiyle geniş kitleleri etkilerler. Bulaşma oranı, morbitite ve mortalite etkene göre değişiklik göstermektedir. Biyolojik silahların kullanılma yolları üç ana başlık altında toplanabilir:

1. Damlacık yoluyla yayılma: Yüksek toksisiteye sahip olan biyolojik ajanları genellikle gizlice aerosol yolla dağıtılırlar. Diğer yayılma yolları aerosol yolla karşılaştırıldığında

daha az öneme sahiptir. Aerosol yolla yayılan ajanlar, diğer yollarla yayılanlara nazaran daha geniş kitleleri etkilerler.

2. Gıda yoluyla bulaşma: Biyolojik ajanlar sulara ve bazı gıdalara katılarak, kolaylıkla geniş kitleleri etkileyebilir. Örneğin 5 gr'lık bir bakteri preparatı bir milyon litre içme suyunu kirleterek tifo, kolera gibi hastalıklara yetebilecek bir miktardır.

3. Aracı yoluyla yayılma: Taşıyıcılar aracılığı ile bazı hastalıklar yayılabilir. Enfekte edilmiş doğal ve doğal olmayan konakçıklar (Sivrisinekler, karasinekler, keneler gibi) aracılığıyla biyolojik ajanlar yayılabilirler. Bu canlı taşıyıcılar, bunların enfekte hayvanlardan, kan birikintilerinden veya suni olarak meydana getirilmiş bulunan biyolojik ajan kaynaklarından beslenmelerinin sağlanması yoluyla enfekte edilir ve çoğaltılabilirler

Biyolojik Silahlara Karşı Savunma

Bu tür silahların üretilmesi / depolanması ve kullanılması oldukça ucuz, ancak bunlardan korunma / tedavi yöntemleri ise oldukça pahalı ve zordur. Etkili bir savunma için iyi eğitilmiş ve çok etkili haber alma birimlerine, çok iyi eğitim görmüş ve disiplini çok yüksek güvenlik güçlerine; çok çabuk ve etkili bir şekilde organize olan 'sağlık örgütlerine', sorgulayan ve araştıran sağlık personeline ve bilim adamlarına; çok yeterli ve barış zamanından beri tutulmuş sağlık / hastalık istatistiklerine gerek bulunmaktadır.

Biyolojik bir terörist saldırıya tepki verecek olan sağlık görevlileri, polis ve itfaiye değil, doktor ve sağlık tesisidir. Neyse ki, biyolojik bir terörist saldırı beklentisiyle yapılması gerekenlerin çoğu, herhangi bir halk sağlığı felaketi veya bulaşıcı hastalık salgını için de geçerlidir.

Hazırlık açısından, öncelikler listesinin başında eğitim ve öğretim yer almaktadır. Eğitim ve öğretim, biyolojik ajanların kimyasal ajanlara karşı genel özelliklerini, en önemli hastalıkların klinik sunumu, teşhisi, profilaksisi ve tedavisi; ve örnek işleme, dekontaminasyon ve bariyer hasta bakımını içermelidir. Eğitim, planlama ve tatbikatlar, hekimleri ve personeli kitlesel yaralı hasta tedavisi, olağandışı sayıda hasta için solunum desteği ve aşılama programlarında ilaçların dağıtımı veya yerel yönetimin desteği için hazırlamalıdır. Mühendislik personeli, hasta odalarında veya süitlerde doğaçlama bir korunma oluşturmak için eğitilmelidir. Zaten sahip olduğumuz bilgiyi uygulamak ya da biyolojik bir terörist saldırıdan kaynaklanan kitlesel bir kazada halihazırda bulunan tesisleri kullanmak, hazırlanmak için yapabileceğimiz en az zor, en az pahalı ve muhtemelen en

önemli şeydir.

Soğuk Savaş sırasında, tehdit ajanları için teşhis araştırması ve teşhis yetenekleri askeri bir gücün korunması bağlamında yeterli olsa da, sivillere karşı biyolojik saldırı tehdidiyle karşı karşıya kaldıkça teşhis yeteneklerinin önemi büyük ölçüde artmaktadır. Maliyet, lojistik ve teknik kısıtlamalar nedeniyle tüm nüfusu tamamen aşılayamayabiliriz; bu nedenle, ajanları tanımlayabilmeli ve maruz kalanları mümkün olduğunca çabuk sıralayabilmeliyiz. Standart hastane klinik laboratuvarı, tipik olarak sadece Biyogüvenlik seviyesi-2 (BSL-2) muhafaza için hazırlanmış olmasına rağmen, boyama, kültür ve duyarlılık yeteneklerini kullanarak önemli miktarda destek sağlayabilmektedir. Bu öncelikle bakteriyel ajanlar için geçerlidir; aksine, egzotik viral hastalık ajanlarının tanımlanması, devlet veya ulusal düzeyde referans laboratuvar desteği gerektirebilir. Uygun bir çalışma prosedürü, örnekleri mümkün olan en kısa sürede bölmek ve örnekleri en uygun yollarla kesin bir referans laboratuvarına gönderirken yerel olarak tanımlamaya çalışmak olabilir. Yerel olarak elde edilen erken bilgiler, mükemmel olmasa da, epidemiyolojik ve kolluk kuvvetleri bilgileri ile birlikte, ulusal makamların derinlemesine adli analiz seviyesi bazen zaman alıcı olduğundan, hasta sonuçlarında büyük bir fark yaratabilir. Hastanedeki bir kişi, nedensel ajanların paketlenmesi ve nakliyesi için federal gerekliliklerin farkında olmalı ve uygun nakliye konteynerleri stoklanmalıdır. Silah ajan konteynerleri veya mühimmat bulunursa, kolluk kuvvetleri parmak izi analizini içerecek şekilde adli analiz yapmak isteyecektir. Bu nedenle, tüm malzemeler eldiven veya forseps ile ve elbette tüm uygun güvenlik önlemleriyle ele alınmalıdır.

Tıbbi karşı önlemlerin stoklanması ulusal veya şehir düzeyinde koordine edilebilse de, yüksek riskli şehirlerdeki hastane veya tıp merkezleri çeşitli seçenekleri göz önünde bulundurabilir. Şarbon, pnömonik veba ve tularemiye karşı etkili olan bazı antibiyotiklerin eczane stoklarını artırarak ve ilaçları ilk önce dağıtmaya devam ederek, bir hastane daha iyi hazırlanacaktır. Hastaneler ayrıca, antibiyotiklerin “tam zamanında” teslimatı için ilaç distribütörleri ile anlaşmalar yapmayı da düşünebilirler. Bugün, ne antiviral ilaçlar ne de iki ajan için aşılar-çiçek hastalığı ve şarbon-bir saldırıdan sonra ihtiyaç duyabilecekleri, hastane düzeyinde stoklamaya izin vermek için yeterli miktarlarda mevcuttur. Uzmanların çoğu, vantilatörlerin de en önemli klasik ajanlardan bazılarına sahip bir şehre yapılan bir saldırıdan sonra yetersiz kalacağına inanıyor. Hastaneler, ek vantilatörler almayı veya gerektiğinde hızlı ek satın alma veya kredi için tedarikçiler veya kardeş kurumlarla düzenlemeler yapmayı düşünmelidir.

Çoğu gözetim programı ulusal düzeyde başlatılabilse de, hastaneler ve tıp merkezleri kendi programlarını oluşturmayı düşünmelidir. Bu, otomasyon nedeniyle bugün geçmişte olduğundan daha kolay yapılır. Örneğin, acil servislerde görülen çok sayıda grip benzeri hastalık, şiddetli gastrointestinal sendromlar veya bulaşıcı hastalık yükünün arttığına dair kanıtlar veya sadece travma olmayan kabuller ve hatta ölümler epidemiyolojik bir gözle ikinci kez bakmaya neden olmalıdır. Eczane servisi, seçilen antibiyotikleri veya antidiarrheal ilaçları izlemeyi ve normalden daha yüksek dozlama seviyelerini seçmeyi düşünebilir. Gizli bir saldırı durumunda, gözetim bir saldırının ilk göstergesini sağlayabilir. Gizli veya açık bir saldırı için, bir ses gözetim sistemi, saldırının coğrafi kapsamını sınırlamaya yardımcı olabilir ve maruz kalma sonrası profilaksi ve tedavinin nerede başlatılması gerektiği konusunda önemli bilgiler sağlayabilir.

Biyolojik saldırı için, hastane binasında iki modifikasyon kategorisi gerekebilir. Birincisi, hastaların dekontaminasyonu ve ayrışmasıyla ilgili olarak, biyolojik saldırının kimyasal saldırıdan daha az önemli olmasıdır. Yukarıda açıklandığı gibi, gerçek bir solunabilir aerosole maruz kalan hastalar dışarıdan çok az veya hiç kontaminasyona sahip olmayabilir. Oldukça bulaşıcı olmayan çoğu ajan için, yüzün basit yüzey dekontaminasyonu yeterli olabilir. Hastaneler Portatif duş sistemleri geliştirebilir ve binalar içinde "sıcak" ve "soğuk" çizgiler ve hasta trafik düzenleri oluşturabilir. Göz önünde bulundurulması gereken ikinci değişiklik, son derece bulaşıcı veya tehlikeli bulaşıcı hastalarla başa çıkmak için bir çeşit hazırlıktır. Neyse ki, bu biyoterörist tarafından seçilebilecek ajanların çoğu için gerekli olmayabilir. Yüksek verimli partikül hava filtreleri (HEPA) pahalı değildir, ancak HVAC (ısıtma, havalandırma ve klima) sistemlerinde direnci arttırır ve genellikle daha güçlü üfleyici sistemleri ve kanal çalışması için modifikasyonlar gerektirir. Bu potansiyel ihtiyaç yeni inşaat sırasında dikkate alınmalıdır. HEPA filtrelerinin ihtiyaç duyulan bir zamanda geçici olarak yerleştirilmesine izin vermek için mevcut HVAC sistemlerinin modifikasyonu da düşünülebilir. Ağır plastik kaplama, taşınabilir üfleyiciler ve ticari olarak temin edilebilen HEPA filtreleri kullanan doğaçlama filtrasyon sistemleri bazı tesislerde bir seçenek olabilir. Son olarak, hastane içindeki belirli bölgeler için ticari olarak temin edilebilen "elektret tipi" hava filtreleri ve pozitif basınçlı havalandırma düşünülebilir.

Biyolojik ajanlara maruz kalan kurbanların kontamine kalıntıları, genellikle sağlık hizmeti sağlayıcıları için kimyasal ajanlara maruz kalan bireylerin organlarından daha az risk taşır. Bir kişi hastalandığında ve çoğu biyolojik ajandan öldüğünde, önemli yüzey kontaminasyonunun kalması olası değildir. Vücut yüzeyinin ağartıcı ile basit

dekontaminasyonu (sodyum hipoklorit, %10) tüm toksin ve bakteriyel ajan kayıpları için yeterli olmalıdır. Şarbondan ölen hayvanlar veya insanlar, kanlarında ve organlarında çok yüksek konsantrasyonlarda vejetatif Basil içerecektir, bu da kutanöz bir risk oluşturabilir, ancak inhalasyona maruz kalma olasılığı düşüktür. Bazı viral hastalık ajanları (örneğin, hemorajik ateş virüsleri veya çiçek hastalığı) ile kontamine olmuş kadavralar ciddi risk oluşturabilir; otopsi için BSL-4 tutulumu gerekebilir.

Yerel ve eyalet yetkililerinin göz ardı edilmemesi önemlidir, çünkü ulusal yardım gelmeden önce bir saldırıdan sonraki ilk saatlerde birincil destek kaynağı olacaktır. Hastanenin içinde, bildirim ve komuta yapısı için standart prosedürler dikkatlice düşünülmeli ve oluşturulmalıdır. Merkezin tepkisini kim koordine edecek? Hastanenin sözcüsü kim olacak? Sağlık hizmeti sağlayıcıları, kolluk kuvvetleri ve şehir yetkilileri arasındaki işbirliğini gösteren, topluma düşünceli, koordineli, rasyonel bir duyuru, sadece yanıtı kolaylaştırmakla kalmayacak, aynı zamanda psikolojik destek sağlamaya ve paniği azaltmaya da hizmet edecektir. Hastanede düzensizliğin kanıtı veya personelin uygun tıbbi müdahale hakkında bilgi eksikliği, yalnızca toplumdaki endişe ve panik düzeyini artıracaktır. Organize, rasyonel bir tepki halkı sakinleştirecek ve aslında saldırının etkisini azaltacaktır.

Bu açıdan, KBRN Savunma Bakanlığı (KBRN-DD) ve ülkemizdeki KBRN savunma ve biyolojik savaş alanındaki rolü hakkında kısa bilgi vermek istiyorum. Bu bölüm, aşağıda özetlendiği gibi bir vizyona sahip olan ülkemizdeki tek bilimsel ve akademik resmi birimdir:

- Büyük bir genişleme ile ulusal KBRN savunmasına katkıda bulunmak,
- Uluslararası bir bakış açısıyla KBRN araştırma ve eğitim faaliyetlerine sahip olmak,
- Çeşitli örneklerde kimyasal, biyolojik, nükleer ve radyolojik toksik ajanları tespit edebilen ve analiz edebilen uluslararası kabul görmüş ve akredite edilmiş bir referans laboratuvarı kurmak.

KBRN departmanımız, Türk Ulusal KBRN organizasyonunda önemli bir rol oynamaktadır. Bölüm iki bölümden oluşmaktadır: akademik eğitim ve Ar-Ge faaliyetlerinin yapıldığı bilimsel bölüm ve diğer bölüm, ilgili hekimler, hemşireler ve sağlık görevlilerinden oluşan KBRN müdahale ekibi olarak adlandırılan fonksiyonel bölümdür. Bölümün temel sorumluluklarının tıbbi ve akademik eğitim, bilimsel DANIŞMANLIK ve destek ve bir CBRN kavramının oluşturulması olduğunu söyleyebiliriz.

KBRN departmanında gerçekleştirilen ana faaliyetler şunlardır;

- Eğitim ve öğretim
- Araştırma ve geliştirme
- Akademik ve diğer bazı idari faaliyetler
- KBRN müdahale ekibi faaliyetleri.

Eğitim faaliyetleri için; KBRN savunmasının çeşitli yönleriyle akademisyenlere eğitim verilmesi açısından doktora ve yüksek lisans eğitimi önemlidir. Burada akademisyenler, askeri sağlık personeli ve KBRN müdahale ekibi üyeleri için KBRN kursları (toksikoloji, mikrobiyoloji, laboratuvar sorunları, acil tıp, koruyucu tıp konularında) ayrıntılı olarak verilmelidir. Bölüm ayrıca talep üzerine sivil sağlık personeline tıbbi eğitim vermeye hazırdır. Ar-Ge faaliyetleri, tez çalışmaları ve projelerle ilgili diğer çalışmalar için doktora eğitimi ile birlikte devam eder. Bu çalışmalar, ajanların hızlı bir şekilde tespit edilmesine ve bu tür ajanların muhtemel kurbanlarının korunması ve terapötik yaklaşımlarına ve bu tür olayların yönetimine odaklanmıştır.

Koronavirüs (COVİD-19): Biyolojik Silah Perspektifinden İnceleme

Mikrobiyolojik ajanlar doğal yapıları yönünden silah halinde bulunmazlar. Bu ajanları silah haline getirmek için özel yöntemler ve taşıyıcılara (vektörlere) ihtiyaç vardır. Bu ajanların geniş nüfus kitlelerinde zarar oluşturabilmesi için bir taşıyıcı içinde amaçlanan bölgeye yayılabilmesi gerçekleştirilmelidir.

Burada, salgın kesin bir biyolojik silah nedeniyle olmuştur, yani ajan maksatlı üretilmiş bir biyosilah patojenidir, değerlendirmesinde bulunulabilmesi için kriter olarak;

1. Biyolojik silahın kesin olarak tanısının klinik ve laboratuvar olarak konması,
2. Ajanın bir biyolojik silah olarak salındığını gösteren kanıtların bulunması, olarak belirtilebilir.

2020 yılının başından beri tüm dünyaya yayılmış ve Dünya Sağlık örgütü tarafından pandemi yani tüm dünyaya yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalık olarak ilan edilmiş yeni tip koronavirüs hastalığı olan COVİD-19, Mayıs 2020'nin sonları itibariyle tüm dünyada hastalandırdığı insan sayısı 5 milyonu geçtiği, ölümüne neden olduğu kişi sayısı da 326 bine yaklaşırken 2 milyona yakın kişinin de iyileştiği bildirilmektedir. Bu sürede ise ülkemizde, Sağlık Bakanlığı tarafından toplam COVID-19 vaka sayısı 152 bine dayanmış ve 4222 vatandaşımızın hayatını kaybettiği bildirilmiştir. Tüm dünyaya yayılmasına rağmen bu salgının ortaya çıkış şekli ve kaynaklandığı orijin hala tartışmalıdır. Elimizdeki verilere göre; 31 Aralık 2019'da Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Çin'in Wuhan şehrinde nedeni bilinmeyen 200'e yakın pnömoni – grip vakalarından 3'ünün ölümle sonuçlandığını, etken olarak da koronavirüs

ailesinin yeni bir üyesini belirlediklerini bildirmiş, 12 Ocak 2020'de vakalardan elde edilen örneklerde yeni tip koronavirüs tespit edildiğinin kesinleştiği ve virüsün genetik dizilerinin ilk analizinin bu salgının nedeni olduğu belirtilmiştir. Öbür taraftan pek çok otorite tarafından da bu salgının laboratuvarda bilim adamları tarafından üretilmiş veya başka bir virüsün genetik yapısı ile modifiye edilmesi sonucu sentezlenmiş bir biyolojik silah ile oluşturulduğu dile getirilmiştir.

Ancak, kesin olmayan ve ajanın bir biyolojik silah olarak kullanımına yönelik bizi şüphelendiren kriterler de aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

- Biyolojik bir riskin ve tehdidin bulunması,
- Söz konusu olan biyolojik ajana özgü özellikler,
- Biyolojik ajanın gösterdiği coğrafik dağılımın özellikleri,
- Ajanın çevresel şartlarda bulunduğu en yüksek konsantrasyon,
- Biyolojik ajanın bulaşma yollarının özellikleri,
- Salgının şiddeti ve dinamiğine yönelik özellikler,
- Epideminin çıkış zamanına yönelik özellikler,
- Alışılagelmişin dışında salgının hızla yayılımı,
- Salgının belli bir popülasyona sınırlı kalıp kalmaması,
- Klinik belirtilere yönelik özellikler.

Sonuç

Biyolojik ajanların düşman güçler tarafından kullanılacağı tehdidi askeri ve şimdi sivil bir endişe olmaya devam etmektedir. Geleceğin senaryoları, birden fazla ajanın olası kullanımı veya kimyasal ve çoğaltıcı ajanların ve/veya toksinlerinin, stabilitelerine ve spesifik semptomlar üretme yeteneklerine bağlı olarak dikkatlice eşleştirilmesiyle karmaşık olabilir.

Sağlık etkileri güçlendirilebilir. Bu nedenle, tıbbi bir bakış açısıyla, tespit, birden fazla ajanın sonucu olacak hastalıkları değerlendirmek için hızlı tanı yöntemlerinin ve prosedürlerin kullanılabilirliğini gerektirmektedir. Aksi takdirde herhangi bir biyoterör felaketi durumunda, sağlık tesisleri kayıplar ile boğulmuş olacaktır. Bu nedenle, çok daha fazla sağlık tesisi kesinlikle gereklidir. Bununla birlikte, bu kayıpların yönetiminin doğal afetten kaynaklanan diğer kayıp türlerinden farklı olduğu varsayılmaktadır. Çünkü gerekli özel tıbbi müdahale (dekontaminasyon, panzehir ve diğer profilaksi uygulamaları, vb.) nedeniyle özel ve sofistike hastanelere ihtiyaç duyacaklardır.). Bu kayıplar hastanelerin

belirli bölümlerinde tedavi öncelikleri için dekontamine edilmedikçe ve triyaj yapılmadıkça, biyolojik kontaminasyon çevreye yayılacak ve nüfusu etkileyecektir

- Önerilerimiz şunlardır;
- Bilgi alışverişi ve karşılıklı deneyimlerimiz paylaşılmalıdır.
- Tüm bu önlemler bazı yazılı protokollere dayanmalıdır.
- Yanıt, kurslar, sempozyumlar ve saha çalışmaları gibi bazı eğitim faaliyetleri ile desteklenmelidir.
- Fonksiyonel bir laboratuvar yanıt Ağı ve Kalite Kontrol çalışmaları oluşturulmalıdır.
- Tespit ve koruma için ulusal teknolojiler geliştirilmelidir.
- Ar-Ge organizasyonlarımızda projeler sunulmalı ve bu konularda çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.
- Erken uyarı ve hızlı algılama için mobil saha laboratuvarları sağlanmalıdır.
- KKD, panzehir ve antibiyotikler ve diğer tıbbi varlıklar gibi diğer ekipman veya cihazlar stoklanmalı ve herhangi bir olayda teslimat için planlanmalıdır.

Çok sayıda kimyasal ve biyolojik ajanın kullanılması, geleceğin çok muhtemel bir senaryosudur, bu nedenle, tıp topluluğuna karşı uygun önlemlerin geliştirilmesinde çok daha proaktif olmaya meydan okumaktadır. Askeri güçlerin ve sivil kurumların misyonları değişecek ve konuşlandırmalar, iç ve dış cephelerde potansiyel biyolojik olayları ele almak için bir yetenek gerektirecektir. Bu nedenle, sağlık personeli, bu ulusal savunma ve sağlık yapıları için daha da önemli bir hale geldikçe, bu tür olasılıklarla başa çıkmak için sürekli olarak hazırlıklı olmalıdır. Tehdidin asla ortadan kalkmayacağı göz önüne alındığında, sağlık hizmetleri sürekli eğitim ve farkındalık gerektiren büyük ölçekli kimyasal ve biyolojik saldırıları yönetme yeteneklerini korumalıdır.

İslam Birliği İçin İslam Devletleri Arasında Özel Kuvvetler Standardı ve İş Birliği

Mehmet Emin KOÇAK
ASSAM Başkan Yardımcısı-E Sat Komandosu
memin@sadat.com.tr

Özel kuvvetler dediğimiz Kısaca iç ve dış tehditlerin bertaraf edilmesi için her tür arazi ve iklim şartlarında görev yapabilecek nitelikte, üstün askeri yeteneklere sahip teknolojik harp araç ve gereçleri kullanabilen, seçkin askerlerden oluşan birliklere Özel kuvvetler diyebiliriz.

Özel kuvvet kavramı, askeri literatürde hayli önemli bir yer tutmakla ve köklü bir tarihi olmakla beraber, günümüz dünyasının yeni tehdit algılamaları, mevcut dünya sisteminin hızla çok kutuplu ortama evirilmesi ve vekalet savaşlarının çok artması nedeniyle, özel kuvvetler dediğimiz yapıların önemleri çok artmış ve görev alanları genişlemiştir.
Özel kuvvetler ile ilgili önemli hususlardan birisi ise çok hızlı mobilize olabilmeleri ve uzak mesafeli operasyonları çok çabuk ve başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmeleridir. Genellikle küçük birlikler halinde (10-15 Kişilik) her tür ulaşım ve iletişim araçlarını kullanarak operasyonlar gerçekleştirebilmeleri sebebi ile düzenli orduların yapısından ve faaliyetlerinden farklı teknik ve taktikleri kullanmaktadırlar.

İslam dünyasında Neden bu ÖK birlikteliğine ihtiyaç var.

Emperyalist devletler Dünyada özellikle İslam devletlerinde son yıllarda yeni bir savaş yöntemi geliştirmektedir. “Paramiliter güç” denen taşeron terör örgütlerin, hedef ülkelerde faaliyetlerini uzaktan kumanda ederek düşük maliyet ve hiç riske girmeden istediklerini yapabilmektedir. Bu tür oluşumlar la mücadele etmek düzenli ordularla ve polis teşkilatı ile pek mümkün gözükmemektedir. Bunlarla ancak özel kuvvet birimleri ile kısa zamanda ve kesin çözümlere elde edilebilir. İslam devletleri her biri kendi başına bu tür problemleri çözmeye çalışmaktadır. İslam birliğine giden ilk adımlardan birisi olarak Özel Kuvvet birliği sağlanmalıdır.

Birleşmiş milletler olsun Nato olsun uluslararası güç dediğimiz oluşumlar maalesef İslam devletlerin bu sorununa yardımcı olmamaktadır.

Peki bu Özel Kuvvet birlikteliği Nasıl olacak;

Hemen hemen tüm İslam devletinde ÖK vardır. Bu kuvvetler genelde kendi ülke

gerekliliklerine ve coğrafyasına göre eğitimler yapmakta görevler üslenmektedir.

Özel kuvvet birlikleri yapısı ve teşkilatı açısından küçük birliklerdir. İslam ülkelerinin Özel kuvvet birlikteliği, ortaklığının ülkelere ciddi maliyetler getirmeyeceğinden dolayı ilk etapta ikili anlaşmalar yapılmak sureti ile yıl içerisinde karşılıklı ülkelere birer tim 15-20 kişilik göndermek suretiyle başlanmalıdır.

Bu ortak çalışmalar temel teknik ve taktikleri ortak icra etmek birlik ülkelerin savaşma kabiliyetini geliştirecek ve gücünü de arttırmış olacaktır.

Böylelikle İslam devletleri arasında yapılacak ortak eğitimler ve tatbikatlar sayesinde standardizasyon sağlanacaktır. Standart operasyon teknikleri ve taktiktekileri geliştirilebilecektir. Oluşturulan bu birlikler birliğe üye olan devletlerden herhangi birinde ihtiyaç olması ve talep gelmesi durumunda çok hızlı şekilde organize olabilir ve müdahale eder ve ciddi başarılara imza atacaklardır.

Bahsettiğimiz bu birlik hali hazırda NATO gibi oluşumlarda mevcuttur ama ihtiyaç olan İslam devletlerine maalesef bir müdahale yapmadığı gibi bu taşeron örgütleri cesaretlendirmektedir.

İslam devletleri olarak kendi ihtiyacımızı birlikte ve kendimiz çözmeliyiz.

Bu kritik savunma iş birliği hem İslam birliğine giden ilk adımlardan birisi olabileceği değerlendirilmekteyim.

Hem de Müslüman devletlerin başındaki terör belasından da bir an önce kurtulmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Assamın islam birliği tasavvuruna destek için kurulmuş Merkezi Türkiye’de bulunan SADAT Uluslararası savunma danışmanlık şirketi ise özel kuvvetlerin teşkilatlanmasını, ihtiyacı olan İslam devletlerinin bu imkana kavuşturulmasında her stratejik destek vermektedir. SADAT bu birimlerin organizasyonu, kadrosunda bulunan Özel Kuvvetlerde uzun yıllar görev yapmış personeli ile teşkilatlandırılması, donatılması ve eğitilmesi konularında fiilen veya danışmanlık hizmetleri için yeterli altyapısı, insan kaynağı ile buna katkı yapmaktadır.

Allahuteala İslam birliğinde önemli bir basamak olduğunu değerlendirdiğim Özel kuvvetlerin birlikteliğini en kısa zamanda nasip eder inşallah.

Özel kuvvetler; Kısaca her türlü iç ve dış tehditlerin bertaraf edilmesine karşı her tür arazi ve iklim şartlarında görev yapabilecek nitelikte üst düzey eğitime tabi tutularak yetiştirilmiş seçkin askerlerden oluşan birliklere Özel kuvvetler diyebiliriz.

Özel kuvvet kavramı, askeri literatürde hayli önemli bir yer tutmakla ve köklü bir tarihi olmakla beraber, günümüz dünyasının yeni tehdit algılamaları, mevcut dünya

sisteminin hızla çok kutuplu ortama evirilmesi ve vekalet savaşlarının yeniden önem kazanması gibi faktörler nedeniyle, özel kuvvetler denilen yapıların görev alanları da genişlemiştir.

Özel kuvvetlerle ilgili değerlendirmeler yapılırken, hatırlatılması gereken önemli bir husus bulunmaktadır. Özel kuvvetler tarafından icra edilen operasyonlar, ekseriyetle yüksek gizlilik derecesine sahip özel operasyonlar olması nedeniyle bu özel operasyonlarla istihbarat servisleri tarafından yapılan istihbarı operasyonlar arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Yakından baktığımızda, çoğu zaman özel operasyonlarla istihbarı operasyonlar iç içe geçmiş bir görüntü arz etmektedir.

Özel kuvvetler ile ilgili önemli hususlardan birisi ise çok hızlı mobilize olabilmeleri ve uzak mesafeli operasyonları çok çabuk ve başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmeleridir. Genellikle küçük birlikler halinde (10-15 Kişilik bir) her tür ulaşım ve iletişim araçlarını kullanabilen ve operasyonlar gerçekleştirebilmeleri sebebi ile düzenli orduların yapısından ve faaliyetlerinden farklı bir operasyon teknik ve taktikleri kullanabilmektedirler.

Özel kuvvetlerin bir önemli görevi ise düzenli orduların yapacakları her tür göreve öncü kuvvetler olarak iştirak etmek ve köprü başı ya da çıkarma plajlarının temizlenmesi gibi faaliyetleri de gerçekleştirmektedirler.

Özel Operasyonlar ve Özel Kuvvet Kavramı

Dünya askeri tarihinde gayri nizami ve özel metotların kullanımının oldukça eski bir geçmişi olmasına rağmen, bu yazıda daha çok 20. yüzyıl ve sonrası gelişen özel kuvvetler kavramı ele alınacaktır. Dünyada üzerinde ittifak edilmiş tanıma göre, özel operasyon; özel olarak dizayn edilmiş, teşkilandırılmış, seçilmiş, özel eğitimlerden geçirilmiş ve donatılmış birlikler tarafından yürütülen; nizami ve gayri nizami teknikler ve çalışma usullerinin kullanıldığı her türlü askeri faaliyeti ifade etmektedir. Özel Kuvvetler ise; örtülü operasyonlar, istihbarat toplama, saldırı-sabotaj gibi gayri nizami askeri operasyonlarda uzmanlaşmış, ileri seviyede eğitilmiş elit birlikleri ifade etmektedir.

Dünyada Özel Kuvvetler

Modern özel kuvvetlerin ilk örneklerine baktığımızda, bunların ilk kez Birleşik Krallık ordusu bünyesinde kullanıldığını görmekteyiz. 1846 yılında Hindistan'daki İngiliz sömürge topraklarında kurulan Corps of Guide adlı birlik, özel kuvvet birliklerinin ilk örneklerinden sayılmaktadır. İkinci örnek olarak ise yine Birleşik Krallık'ın Asya'daki sömürge topraklarından çıkmıştır. Birleşik Krallık Ordusu içinde 1858 yılında ilk kez 25. Yerel Pencap Piyadeleri adıyla kurulan ve daha sonra isim değiştirerek 5. Gurka Birliği adını alan ve Nepalli askerlerden oluşan birlik, modern özel kuvvet birliklerinin ilk

örneklerindendir. Birleşik Krallık Ordusu'na ait ve özel kuvvet niteliği taşıyan bu iki birlik de, sömürge topraklarında çıkan yerel isyanları bastırmak amacıyla kurulmuştur.

Yine Birinci Dünya Savaşı sırasında da Alman ve İtalyan ordularında oluşturulan bazı özel kuvvet birliklerine rastlamaktayız. Almanlar bu özel kuvvet birliklerine Stormtrooper (Fırtına Birlikleri) adını verirken, bunun İtalyan ordusundaki muadili Arditi (Cesurlar/Cüretkarlar) olmuştur. Her iki birlikte, hızlı ve şok edici saldırılar yürütmek ve düşman savunmasına karşı risk düzeyi yüksek saldırıları üstlenmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında özel ve örtülü operasyonların sayısında patlama yaşanmış, sabotaj ve suikast gibi özel mahiyetteki operasyonlar geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Bu operasyonlar sayesinde, müttefik kuvvetler açısından savaşın süresi kısalmıştır. Bu tarz operasyonları yürütmek için İngiliz Savaş Kabinesi tarafından Özel Operasyon İdare Merkezi (Special Operation Executive-SOE) adıyla askeri bir birim kurulmuş, bu birim İkinci Dünya Savaşı sırasında müttefik kuvvetler için son derece başarılı operasyonları yerine getirmiştir. Bu birlik, kod adı SAVANNAH olan ve Alman hava kuvvetlerine bağlı bir özel hava mürettebatına suikast düzenleme emriyle ilk görevine başlamış; fakat sıkı Alman güvenlik tedbirleri nedeniyle operasyonu başaramamışlardır. 1941 yılı boyunca önemli bir askeri başarı kaydedemeyen SOE'de görev değişimi yaşanmış, birimin başına Albay Maurice Buckmaster getirilmiştir. Buckmaster komutasındaki SOE, Alman Ordusu'nun ikmal yollarını ve yiyecek ve cephane konvoylarını vurmak, kimyasal silah üretimi için kullanılan hammadde olan kükürt madenlerine yapılan sabotajlar ve elektrik enerji santrallerine yapılan saldırılar gibi birçok görevi yerine getirmiştir. SOE gibi istihbari operasyonla özel operasyonların iç içe geçmişliğine verilebilecek tipik örneklerden biridir.

İngiliz Ordusu bünyesinde İkinci Dünya Savaşı sırasında kurulan, günümüze kadar varlığını devam ettiren ve dünya özel kuvvetleri arasında en önemlilerinden biri olan bir diğer özel kuvvet birliği de Special Air Service (SAS) birlikleridir. İkinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde İngiliz Ordusu bünyesinde özel operasyon denilen operasyonları icra eden ve Uzun Menzilli Çöl Grubu (The Long Range Desert Group-LRDG) olarak bilinen bir birlik bulunuyordu. Bu birliğin yanı sıra, 1941 yazında SAS resmen kurulmuş ve gerek İkinci Dünya Savaşı sırasında gerekse de savaş sonrası dönemde adından sık sık söz ettirmiştir.

SAS'ın kurucusu ve ilk komutanı David Stirling, o dönemin yaygın komando teorilerine tamamen zıt olarak yeni bir konsepte geçisin haberini veriyordu. O dönemki askeri literatürde, operasyonlarda en 200 kişiden oluşan komando birliklerinin kullanılması

birçok askeri teorisyenin üzerinde ittifak ettiği bir görüştü. Fakat Stirling, daha küçük, hızlı hareket eden, tamamen aktif ve operasyon bölgelerine hızlıca girip ayrılabilen birliklerin daha başarılı olacağını düşünüyordu. Stirling'in üslerini ikna etmesi neticesinde, SAS birliklerinin kuruluşu gerçekleşmiştir. Binbaşı David Stirling tarafından teşkilatlandırılan SAS birlikleri, savaş sırasında LRDG ile ortak hareket ediyordu. LRDG, SAS birliklerini düşman hatlarının yakınına kadar taşıyor; SAS birlikleri de buralardan düşman hatlarına sızıyor, patlayıcılar yerleştiriyor ve alanı terk ediyorlardı. İkinci Dünya Savaşı devam ederken, SAS da gittikçe büyümüştür. 1944 yılında Normandiya Çıkarması yapıldığında, SAS, tugay seviyesinde teşkilatlandırılmış haldeydi. İkinci Dünya Savaşı sonrası lağv edilen SAS birlikleri, 1951 yılında Winston Churchill'in yeniden Başbakan olması ile tekrar kurulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sırasında kurulmuş ve savaşta aktif görevler almış birliklerden bir diğeri; ABD Ordusu'na bağlı ''Alamo Scouts'' adlı elit birliklerdir. Yeni Gine'deki Ferguson adasında Korgeneral Walter Krueger komutasındaki 6. Ordu bünyesinde kurulan birlik, Güneybatı Pasifik bölgesinde bulunan düşman hatlarına sızarak keşif ve gözetleme faaliyeti icra etmekten sorumluydu. Birliğe alınacak personeller gönüllülük esasına göre seçiliyor, başvuran personeller oldukça zor fiziki ve zihinsel testlerden geçiriyorlardı. Örneğin, mülakata alınan adayların önlerine fırça, köstekli saat ve kibrit vb. materyaller konuluyor ve bu materyaller mülakat boyunca masada tutuluyordu. Mülakatın bitmesine yakın bir zamanda materyallerin üstü örtülüyor ve adayın bunları sayması isteniyordu. Bu materyalleri sayamayan aday, bu aşamada elenmiş sayılıyordu. Seçim aşamalarını başarıyla tamamlayıp birliğe kabul edilen adaylara görev yapacakları bölgenin yerel dili öğretiliyor; adaylar hücum botu kullanımı, hızlı öldürme teknikleri ve tam teçhizatla yüzme eğitimine kadar geniş bir askeri eğitim programına alınıyordu.

Alamo Scouts birliklerinin İkinci Dünya Savaşı sırasında düşman hatları gerisinde bilinen başarılı operasyon sayısı 106'dır. Bunlar, genel itibariyle düşman hatları gerisinde icra edilen yüksek risk dereceli izleme ve gözetleme faaliyetleri olmakla beraber, hiç personel kaybı yaşanmadan gerçekleştirilen operasyonlardır. Bilinen en ünlü operasyonları Japon İmparatorluk Ordusu'nun, müttefik devletlere ait savaş esirlerinin tutulduğu Filipinler'deki Cabanatuan Kampı'na yapılan operasyondur. 30 Haziran 1945'te Alamo Scouts ve Filipinli gerilla unsurlarının katıldığı operasyonda kamp Japon Ordusu'nun elinden alınmıştır. Operasyonda, Japonların 523 asker kaybına karşın Alamo Scouts ve Filipinli gerillaların kaybı yalnızca 2 olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Alman Ordusu'nu incelediğimizde, Nazi

Almanya'sında kurulan bir özel kuvvet birliğini görmekteyiz. The Brandenburgers isimli bu özel kuvvet birliği, o dönemki muadillerinin aksine doğrudan Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın (Oberkommando des Heeres-Wehrmacht) emir komuta zinciri içerisinde değildi. Bu birlik, o dönemki Alman istihbarat teşkilatı olan Abwehr'in başkanlığını yürüten Amiral Wilhelm Canaris'e bağlı olarak faaliyet yürütüyordu. The Brandenburgers birliklerinin öncüsü olan özel kuvvet birliği Gruppe Ebbinghaus, Birinci Dünya Savaşı sırasında Alman Ordusu'nda görevli olan ve gerilla taktikleri üzerine özel bir ilgisi bulunan Alman subay Hauptmann Theodore von Hippel tarafından 1939'da kurulmuştu. Von Hippel'in özel operasyonlar ve gerilla taktiklerine olan ilgisini bilen Amiral Canaris'in telkinleri ve girişimleriyle, Almanya'nın Polonya'yı işgali sırasında, Von Hippel'e kararlı, ileri seviye eğitimli askerleden oluşan küçük birlikler oluşturması için izin verildi. İki bölükten oluşan bu birlikler, ağırlıklı olarak Batı Polonya ve Südetler bölgesinde yaşayan etnik Almanlardan oluşuyor, sivil kıyafetler giyiyor ve Polonya karşı saldırılarını karşılamak üzere görev yapıyordu. Fakat Polonya'nın işgali sonrası birlik dağıtıldı. The Brandenburgers birliklerinin kuruluşu bu dağılmanın arkasından gelmiştir. Adını kurulduğu şehir olan Brandenburg'dan alan birlik, 15 Ekim 1939'da Amiral Canaris'in emriyle kuruldu. Örtülü operasyonların başarıyla yerine getirilebilmesi için birliğe kendini yabancı gibi tanıtabilecek kişiler seçiliyordu. Nazilerin işgal etmek istediği topraklar Doğu ve Kuzey Avrupa'ya doğru uzandığı için Özellikle Lehçe, Rusça, Çekçe ve Baltık ülkelerinde konuşulan dilleri bilen ve bu bölgeleri tanıyan kişiler birliklere alınıyordu.

Rusların dünyaca ünlü Spetsnaz birlikleri 1950 yılında kurulmuş olsa da, Spetsnaz'ın temellerini oluşturan özel kuvvet birlikleri SSCB Ordusu'nda, 1917'deki devrimden hemen sonra oluşmuştur. 1917'deki sosyalist devrim sonrası patlak veren, 1918-1922 yılları arasında süren iç savaş sırasında özel görevleri yerine getirmek için Kızıl Ordu içinde bazı özel birlikler oluşturulmuştur. Bu gruplardan bir tanesi ideolojik olarak sosyalist devrime tam bağlı kişilerden oluşturulan Kızıl Muhafızlar'dır. Bu birlikler iç savaş sırasında karşı-istihbarat, iç güvenliğin sağlanması, sabotaj ve devrime muhalif olanların yoğunlukta bulunduğu yerlerde ajitasyon ve propaganda faaliyetlerini yürütmekle görevliydi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ise Spetsnaz'ın gerçek anlamda öncüsü sayılabilecek su altı özel kuvvet birlikleri savaş içinde birçok cephede görev yapmıştır. Tıpkı 1918 sonrası kurulan özel kuvvet birliklerine benzer şekilde, bu su altı birlikleri de düşman kıyılarında istihbarat toplamak, izleme ve keşif faaliyetlerinde bulunmak gibi görevleri üstlenmiştir. Bu operasyonlar çoğunlukla SSCB'nin Kuzey, Baltık, Karadeniz ve Pasifik'te bulunan filolarında görevli istihbarat direktörleri tarafından koordine edilmekteydi. Her direktörlük,

kendi içinde izleme, örtülü operasyon gibi birimlere ayrılmaktaydı. Bu birimler, görev yapacakları kıyılara denizaltılar vasıtası ile gizlice nakledilir ve görev yerlerinde ve buralarda yerel partizan gruplar tarafından desteklenirdi. Bu birlikler tarafından icra edilen başarılı operasyonlardan bir tanesi Nazilerin Barbarossa Harekatı sırasında Odesa Savunması esnasında gerçekleşmiştir. Nazilerin cephe gerisine indirilen donanmaya bağlı paraşüt birlikleri, Nazilerin iletişim hatlarını tahrip etmiş ve cephe gerisinde panik yaratarak Alman ordusunu zafiyete uğratmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve savaştan galip çıkan iki büyük süper gücün savaş sonrası dönemde karşı karşıya kalması ile herkesin bildiği gibi adına Soğuk Savaş denen dönem başlamış oldu. Soğuk Savaş kavramı; iki büyük gücün ve bu büyük güçlerin ittifak halinde olduğu daha küçük ülkeler arasındaki çatışma ve anlaşmazlıkların birbirlerine direkt olarak silah çekmeden yürütüldüğü bir dönemi ifade etmektedir.

Tanımdan da anlaşılacağı gibi, Soğuk Savaş'ın doğası itibariyle, tarafların birbirleri ile doğrudan karşı karşıya kalmamak adına izlediği strateji nedeniyle, Soğuk Savaş döneminde örtülü operasyonlar ve istihbari faaliyetler doruk noktasına ulaşmıştır. Bu strateji her iki blokta da resmi belgelere yansımıştır. Buna en iyi örneklerden bir tanesi; 1952 yılında ABD'de kurulan ve Albay Aaron Bank tarafından teşkilatlandırılan Özel Kuvvet birliklerine verilen ilk resmi ordu emridir. Emirde birliğin görevi şu şekilde ifade edilmektedir: ''Kara, deniz ve hava yollarıyla düşman işgali altında bulunan topraklara sızmak ve buralarda potansiyel özel operasyonları yürütmek için direniş ve gerilla hareketleri organize etmek'' olarak belirtilmiştir. Soğuk Savaş boyunca ABD açısından özel kuvvetlerin anlamı; Sovyetler Birliği'nin olası Batı Avrupa işgali'ne karşı başlangıçta gizli fakat söz konusu işgal senaryosu gerçekleştiğinde, Sovyet ilerleyişi güzergahında bulunan kırılgan bölgelerde Sovyetlere karşı bir direniş hareketi oluşturmak maksadıyla yerel halktan gerilla birlikleri örgütleyecek, bunları eğitecek, donatacak ve komuta edecek birlikler olarak tezahür etmiştir. ABD'de özel kuvvetlerin gelişim safhasını izlediğimizde günümüzde ''Yeşil Bereliler'' (Green Berets) olarak bilinen resmi adıyla ABD Ordusu Özel Kuvvetleri'nin kuruluşunu görmekteyiz. Hala aktif olarak görev yapan Yeşil Bereliler, California eyaletindeki meşhur Fort Brag üssünde eğitim görmektedirler.

Aynı şekilde Soğuk Savaş'ın diğer kanadı olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği için de özel kuvvetler; NATO topraklarında komuta ve kontrol mekanizmalarını zafiyete uğratmak ve en önemlisi de Batı Bloğu'nun Varşova Paktı ülkelerinin sahip olduğu konvansiyonel silah ve sayısal üstünlüğüne karşı denge unsuru olarak koruduğu nükleer silahların etkisiz hale getirilmesinde önemli bir anahtardır. Dr. Mark Galeotti, SSCB özel

kuvvetleri olan Spetsnaz'ın (Rusça Özel Amaç/Özel Dizayn kelimelerinin kısaltması) birçok kritik SSCB harekatında, harekat bölgelerindeki önemli mevzileri ele geçirmek gibi görevleri üstlendiğini ifade etmektedir. Buna örnek olarak 1968'te Çekoslovakya ve 1979'da Afganistan müdahaleleri verilmektedir. Fakat Galeotti, Spetsnaz'ın birincil işlevinin bu olmadığını, asıl görevin Sovyet doktrinine göre çıkabilecek bir Üçüncü Dünya Savaşı esnasında Batı Bloğu ülkelerinin sahip olduğu nükleer silah ve başlıkları imha etmek olduğunu ileri sürmüştür.

Soğuk Savaş Sonrası Görünüm

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte dünya politik sistemi henüz tam anlamıyla dengesini bulamasa da, 1990'lı yıllar ve 2000'lerin başındaki kaos hali bir nebze olsun dinmiş durumdadır. Vladimir Putin idaresindeki Rusya'nın ekonomik değilse bile askeri bir süper güç olarak sahaya dönmesi, Çin'in ticari hamlelerle gittikçe ABD ile daha çetin bir mali savaşa tutuşması ve son olarak da Avrupa'da dillendirilmeye başlanan operasyon kapasitesine sahip bir Avrupa Ordusu teşkil edilmesi gibi gelişmelere bakıldığında, dünyanın çok kutuplu bir siyasal sisteme doğru evrilme eğiliminde olduğunu söyleyebilir. Çok kutuplu dünyada çok çok kutuplu çıkarlar ve elbette çıkar çatışmalarının olacağını öngörmek zor değildir. Nükleer kapasiteleri bilinen hasımların yine Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi doğrudan birbirini hedef almaktan kaçınacağını göz önünde bulundurursak, içinde bulunduğumuz süreçte halihazırda birçok çatışma bölgesinde zaten icra edilen özel özel operasyonların ve proxy savaşlarının artarak devam edeceğini öngörebiliriz.

Suriye'den örnek vermek, konunun anlaşılması bakımında yeterli olacaktır. Burada öncelikle Rusya'nın değişen askeri konsepti hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Rusya Federasyonu Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov'un mimarı olduğu ve 2013 yılında hayata geçirilen bu yeni konsept, özetle; günümüz dünyasında barış zamanları ile savaş zamanları arasındaki çizginin bulanıklaştığı, kalabalık orduların karşı karşıya geldiği savaş modelinin eskide kaldığı görüşünden hareketle, devletin askeri operasyonlarının da bu yeni koşullara göre dizayn edilmesini, askeri operasyonların daha hızlı, esnek ve belli bir hedef gözeterek organize edilmesi gerektiğidir. Bu doktrin temel alınarak Suriye'de 2015'te sahaya giren Rusya, kademeli olarak buradaki tek oyun kurucu haline gelmiştir. Doktrin kapsamında, Rusya'nın düzenli kuvvetlerinin yanı sıra birçok Spetsnaz birliği de burada konuşlandırılmıştır. Bu doktrin, aslında özel kuvvet operasyonlarının devletler tarafından gittikçe daha fazla benimsenen bir askeri strateji olduğunun da göstergesidir.

Buna karşılık, Suriye'deki ABD Özel Kuvvetleri de burada bulunan PKK terör örgütünün Suriye uzantısı PYD/YPG'ye silah ve eğitim desteği vererek, buradaki savaşta

kendi Proxy gücünü yaratmaktadır. Suriye'deki iç savaş dünyada örneğine az rastlanır bir hadise olduğu için, onu ne tam bir Proxy savaşı, ne de tam bir cephe savaşı olarak adlandırmak doğru olmayacaktır kanaatindeyim. Çünkü halihazırda birçok devlet, paralı asker grupları, sivil toplum kuruluşu adıyla istihbarat ve propaganda faaliyeti yürüten kuruluşlar (White Helmets ve Free Burma Rangers gibi) burada varlığını sürdürüyor. Bu örnek, önümüzdeki dönemde özel operasyonların daha da sık kullanılacağı tezini desteklemek adına yeterlidir.

Orta Doğu bölgesinde de özel kuvvetler ve paramiliter güçlerin öneminin gittikçe arttığına şahit olmaktayız. Özellikle İran'ın Devrim Muhafızları birliğine bağlı dış operasyon birimi Kudüs Gücü'nün bölge çapında yoğun faaliyetleri olduğu bilinmektedir. Kudüs Gücü'nün Lübnan'da Hizbullah'a, Suriye'de Beşar Esad lehine savaşan milis kuvvetlerine, Yemen'de Suudi Arabistan öncülüğündeki koalisyona karşı savaşan Ensarullah'a (Husiler) ve Irak'taki Haşdi Şabi kuvvetlerine silah ve askeri eğitim verdiği yoğun şekilde iddia edilmektedir. ABD hükümetine göre, Orta Doğu'da Afganistan, Gazze, Lübnan, Yemen, Suriye ve Irak'ta Kudüs Gücü ile müttefiklik ilişkisi bulunan kuvvetlerin sayısı 145.000 ile 185.00 arasında bulunduğu tahmin ediliyor.

Türk Özel Kuvvetleri

Türk Özel Kuvvetleri, tarihsel gelişimi içerisinde zannımca iki bölüm olarak incelenmelidir: Soğuk Savaş dönemi ve Soğuk Savaş sonrası dönem. Bu ayrımı yapmamızın nedeni, dünyada ve Türkiye'de meydana gelen değişikliklerin Türk Özel Kuvvetleri'ne yansımalarını doğru bir şekilde aktarabilmektedir.

Türkiye'nin 4 Nisan 1952 tarihinde NATO'ya üye olmasıyla TSK içinde Seferberlik Tetkik Kurulu adıyla bir birim oluşturulmuştur. Bu birim 1965 yılında Özel Harp Dairesi olarak yeniden teşkilatlandırılmıştır. Özel Harp Dairesi'nin NATO'nun stratejik konsepti dahilinde, Batı Avrupa'daki muadilleri ile birlikte, olası bir Sovyet işgali sırasında yer altı örgütlenmeleri tesis etmek ve Sovyetler Birliği ile iş birliğine gidecek bir sol/sosyalist hükümetin NATO ülkelerinde iktidara gelmemesi için faaliyetler yürütmek gibi gizli bir görev tanımının bulunduğu iddiaları uzun yıllardır dile getirilmektedir.

Özel Harp Dairesi 1992 yılında yeniden yapılandırıldı ve Özel Kuvvetler Komutanlığı adını alarak, personel yapısı değiştirildi. Şahsi değerlendirmemiz odur ki, Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından, 1990'lı yılların başından itibaren, TSK içerisinde NATO'ya daha mesafeli subaylar güç kazanmaya başlamıştır ve bu güç kazanma süreci 2000'li yılların başına kadar da devam etmiştir. Bunu örneklendirmek gerekirse; 7-8 Mart 2002 tarihlerinde İstanbul'daki Harp Akademileri Komutanlığı'nda düzenlenen "Türkiye'nin

Etrafında Barış Kuşağı Nasıl Oluşturulur?” adlı sempozyumda bir konuşma yapan dönemin MGK Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç, “AB, Türkiye’nin milli menfaatlerini ilgilendiren sorunlara menfi bakıyor. Bu nedenle Türkiye başka ülkelerle iş birliği yapmalı. Türkiye’nin mümkünse, Amerika’yı göz ardı etmeden Rusya ve İran’ı da içine alacak şekilde bir arayış içerisinde olmasında fayda buluyorum.” şeklinde bir beyanda bulundu. O dönem çokça tartışılan bu sözler, Türkiye’nin tek alternatifinin NATO olduğu algısına karşı TSK içerisinden yapılmış o zamana kadarki en üst rütbeli çıkış olarak değerlendirilebilir. Kılınç’ın bu çıkışı, doğrudan NATO’yu hedef alan bir muhteva barındırmasa da, bu fikirlerin dile getirilmesi o dönem için önemli bir köşe taşı olmuştur.

Özel Kuvvetler Komutanlığı’nın Soğuk Savaş’ın bitimine müteakip ABD tarafından hedef alınması da şüphesiz tesadüf değildir. 4 Temmuz 2003 günü Kuzey Irak’ın Süleymaniye kentinde konuşlu Türk Özel Kuvvetler Komutanlığı’na mensup askerlerin başına çuval geçirilmesi hadisesi (çuval olayı) Balyoz ve Ergenekon gibi davalarla Özel Kuvvetler Komutanlığı’nın ABD tarafından hedef alınması, birkaç sene ara ile meydana gelen dikkat çekici hadiselerdir. Bütün bu hadiseler, Türk Özel Kuvvetlerini iki bölüm halinde incelememize neden olan olaylardır.

Sonuç olarak;

Özel Kuvvetler Komutanlığı, birçok başarılı operasyonu yerine getirmiş ve getirmeye de devam etmektedir. Ancak operasyonların yüksek gizlilik derecesine haiz olması nedeniyle, bu operasyonlar hakkında bilgi almak tabiatı ile oldukça zordur. Fakat tüm dünyanın şahit olduğu Türkiye’nin son yıllarda aynı anda birçok sınır ötesi harekatı Özel Kuvvetler öncülüğünde gerçekleştirilmektedir, buda bize göstermektedir ki Türk Özel Kuvvetleri muadillerinden çok ileride teknik, taktik ve tecrübeye sahiptir.

Türk Özel Kuvvetlerinin engin tecrübe ve taktikleri son yıllarda ciddi manada öne çıkmıştır. Kurulacak bir İslam ülkeleri özel birlik ortak oluşumunda Türk özel kuvvetlerinin önder ve belirleyici bir liderlik yapabileceğini değerlendirmekteyiz.

İlk adım olarak ön görülen ikili (iki ülke özel kuvvetlerinin yılda 2 defa 20 şer günlük ortak çalışma) çalışmaların İslam devletleri arasında birlikteliğin, özellikle askeri alanda dünyanın en büyük gücü olma yolunda bir kapı olacaktır.

Ortaya Çıkan Yeni Şartların Savaş Doktrin ve Konseptlerine Etkisi - Savaş Hukukunun Yenilenmesi İhtiyacı

Ali COŞAR
ASSAM Strateji ve Güvenlik Uzmanı
alicosar34@hotmail.com

Dünya, son 25-30 yıldan beri, giderek karmaşık bir savaşa tanıklık etmektedir. Teknolojinin bahşettiği imkânlardan da faydalanılarak, Muharebe sahasına yeni bazı unsurlar eklenmekte; bunların ortaya çıkardığı etkiler sonucunda savaşın eskiyen doktrin ve bunları içine alan mevcut konseptleri, orduların ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmektedir. Bunlar başlıca:

- Siber Savaş
- Biyolojik Savaş
- İnsansız (Kara – Hava – Deniz Savaş) Araçları
- Muharebe İstihbaratı başta olmak üzere, her tür İstihbarat vasıtasının gelişmesi ve imkânlarının artmış olması gibi konulardır.

Bu bildirinin amacı, Yukarıdaki etkenlerin savaş alanlarında kullanımının doğurduğu **yeni savaş konsept ve doktrinleri** oluşturması yönündeki etkileri; başta Türk Silahlı Kuvvetleri – İç İşleri Bakanlığı'na bağlı Güvenlik – Kolluk Kuvvetlerinin ve diğer İslam Devletlerinin ordularında kullanılan taktik / stratejik yayınların, askeri talimnamelerin – **İnsansız Savaş Araçları (**İSA)'larının, bakım ve onarım süreçleriyle ilgili olarak yeni teknik tarifnameler ile bunlara ilişkin detaylı mevzuatın yeniden ele alınması ve Uluslar arası **savaş hukukunun** yeniden oluşturulmasına olan gereklerine işaret etmektir.

Çünkü dünya son 20 yıldır adeta " **İlan Edilmemiş - Kirli – Sinsi ve Kanlı yeni tür bir savaş Atmosferi**"ne girmiştir. İnsan hukuku, izzeti ve bütün insani değerleri ayaklar altındadır.

Siber Savaş ve Siber Güvenlik

Siber savaş, bir devletin, başka bir devletin bilgisayar sistemlerine veya ağlarına hasar vermek ya da kesinti yaratmak üzere gerçekleştirilen sızma faaliyetleridir.[147]

Siber güvenlik; günümüzde artık ulusal güvenlik stratejilerinde de ele alınan bir kavram haline gelmiştir. Özellikle son birkaç yıldır, Türk şirketleri ve hükümet yetkililerinin de sürekli olarak siber suçların ve siber casusluğun hedefinde olmaları bu alandaki probleme

[147] https://tr.wikipedia.org/wiki/Siber_sava%C5%9F

dikkat çekmekte ve daha fazla yatırım yapılmasının gerektiğini gözler önüne sermektedir. Teknolojideki sürekli gelişme ile birlikte siber güvenlik konusunda da meydana gelen gelişmeler o kadar hızlı gerçekleşmektedir ki, alınan önlemler ve yapılan yasal düzenlemeler yetersiz kalabilmektedir. Olası tehditler ve ihtiyaçlar doğrultusunda alınan kararlar ileriye dönük olarak güvenliğin sağlanmasında yeterince etkili olamamaktadır. Çok çeşitli siber saldırı yöntemleri bulunmakta olup, özellikle kişisel ölçekte bunların çoğu bilinmemektedir. Bilişim sistemleri için güvenlik stratejileri ise konuyu bilen uzmanlar tarafından geliştirilirken çoğu zaman son kullanıcı bu güvenlik tedbirlerinden habersizdir. Bu bağlamda siber alanda oluşan tüm tehditlere karşı devlet, kurum ve bireylerin birlikte hareket ederek hatta devletler bazında işbirliği yaparak tüm dünyada bilinç seviyesinin artırılması gerekmektedir. Siber güvensizliğin getirebileceği maliyetin bu alanda yapılacak harcamalardan daha fazla olabileceği göz önüne alındığında siber savunmaya daha fazla yatırım yapılması gerektiği açıkça görülmektedir.[148]

Siber Saldırı Türleri

- ACK saldırısı (acknowledged)
- Açık mikrofon dinleme
- Ağ tarama (network scanning)
- Hizmet dışı bırakma (denial of service)
- IP aldatmacası (IP spoofing)
- İnternet servis saldırıları
- Kabloya saplama yapma
- Kriptografik saldırılar
- Oturum çalma
- Sosyal mühendislik (social engineering)
- Trafik analizi
- Tuzak kapı (trapdoor)
- Yemleme (phishing)
- Yerine geçme (masquerading)
- Yığın e-posta gönderme (spam)
- Zamanlama saldırıları
- Zararlı yazılım (virüs, truva atı, solucan vb.)

[148] https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/375131 Siber Saldırı Yöntemleri ve Türkiye'nin Siber Güvenlik Mevcut Durum Analizi- Fulya ASLAY

Ülkelerin Siber Savaş Kabiliyetleri

Türkiye

Siber güvenlik ile ilgili kurumlar şunlardır:

1. Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
2. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
3. Siber Güvenlik Kurulu
4. TÜBİTAK
5. TSK Siber Savunma Merkezi Başkanlığı

Türkiye'nin Siber Savunmaya Dönük Faaliyet Süreçleri

1) Millî Güvenlik Kurulunun 27 Ekim 2010 tarihli bildirisinde *"Siber tehdidin global düzeyde ulaştığı boyut ve bu tehdidin ulusal güvenliğe etkileri kapsamlı surette ele alınmıştır. Bu bağlamda, siber tehdidin engellenebilmesi açısından millî düzeyde yürütülen çalışmalar değerlendirilmiştir."*

2) 29 Eylül 2011 tarihinde "Siber Güvenlik Çalıştayı" düzenlenmiştir.

3) 25-26 Ocak 2012 tarihlerinde "Siber Güvenlik Hukuku Çalıştayı" düzenlenmiştir.

4) 19 Şubat 2020 tarihinde Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı (2020- 2023) oluşturulmuştur.[149]

1. ULUSAL SİBER GÜVENLİK STRATEJİSİ 2020-2023'nde, 2013-2014 dönemi ile 2016-2019 döneminde gerçekleştirilen ve süreklilik arz eden eylemler, mevcut durum ve planlanan çalışmalar kapsamında gözden geçirilmiştir.
2. 67 kurumdan 127 katılımcı ile gerçekleştirilen Hazırlık Çalıştayında gerekli iyileştirmelerin yapılması sağlanmış ve 8 ana başlıkta toplanmıştır. Yürütülen faaliyetler ve çalıştay sonucunda elde edilen veriler ışığında belirlenen, aşağıdaki 8 stratejik amaca ilişkin olarak kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecek 38 adet eylem ve 71 adet uygulama adımı, eylem planı kapsamında yer almaktadır.
   a. Kritik Altyapıların Korunması ve Mukavemetin Artırılması
   b. Ulusal Kapasitenin Geliştirilmesi
   c. Organik Siber Güvenlik Ağı
   d. Yeni Nesil Teknolojilerin Güvenliği
   e. Siber Suçlarla Mücadele
   f. Yerli ve Milli Teknolojilerin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi

[149] https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/National_Strategies_Repository/NationalCybersecurityStrategyOfTURKEY.pdf

g. Siber Güvenliğin Milli Güvenliğe Entegrasyonu

h. Uluslararası İş Birliğinin Geliştirilmesi ve Stratejik amaçlar doğrultusunda planlanan kazanımların elde edilmesine yönelik eylemlerin belirlenmesi

1. Siber olaylara müdahale ekiplerinin olgunluk seviyelerinin ölçülmesi, izlenmesi, artırılması ve siber güvenlik alanında yetkin kurumların düzenlediği eğitimlerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.
2. İlk ve orta dereceli okullar ile yükseköğrenimde siber güvenlik eğitim içeriklerinin zenginleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını hedef alan eylemlerle bu alandaki insan kaynağının artırılması amaçlanmıştır.
3. 5G, nesnelerin interneti ve bulut bilişim gibi yeni nesil teknolojilerin ülkemizde güvenli bir şekilde adaptasyonu ve kullanılması hedeflenmiştir.
4. İleri düzey uzmanlık projelerinin geliştirilmesi ve ülke geneline yayılacak şekilde bu alanda çalışmalar gerçekleştiren kurum ve kişiler ile Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi (USOM) arasında bilgi paylaşımının artırılması almaktadır.
5. Yerli ve milli siber güvenlik teknolojilerinin üretilmesi konusunda özel sektör tarafından gerçekleştirilen çalışmaların desteklenmesine yönelik eylemler ile de teknolojik kazanımlar artırılacaktır.
6. Uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi de önem arz etmektedir.

ABD

Amerika Birleşik Devletleri'nin siber güvenlikle ilgilenen kurumları şunlardır: USCYBERCOM, National Security Agency, Department of Homeland Security, Federal Bureau of Investigation.

Çin

Çin Halk Cumhuriyeti, 2011 yılında Mavi Ordu isimli siber savaş biriminin varlığını açıklamıştır.

Rusya

2001 yılında Voronezh'da profesyonel siber korsanlık eğitimi veren Voronezh Askeri Telsiz-Elektrik Elektronik Enstitüsü kurulmuştur. Rusya Federal Güvenlik Servisi, Rusya'nın en önemli siber güvenlik birimidir.

İngiltere

İngiltere Kasım 2011'de "The UK Cyber Security Strategy:Protecting and Promoting the UK in a Digital World" isimli siber güvenlik belgesini ortaya koymuştur. Bu kapsamda siber güvenlik için 2009-2013 yılları arasında 650 milyon Sterlin bütçe ayrılmıştır. Siber

güvenliğin sağlanmasından sorumlu kuruluşlar şunlardır: Office of Cyber Security and Information Assurance, Cyber Security Operations Center

Siber Savaşta Olabilecekler

- Nükleer tesislerde, petrol ve doğalgaz hatlarında sorun çıkabilir.
- Hava kontrol sisteminin kaybedilmesi sonucu uçaklar havada çarpışabilir.
- Uydu sistemlerinin ele geçirilmesi uyduların düşmesine ya da yörüngeden çıkmasına sebep olur.
- Elektronik bankacılık durursa bankalardan ve ATM'lerden para çekilemez.
- Metro, tren hatları ve trafik ışıklarının arızalanması büyük kazalara yol açabilir.
- Elektrik dağıtım şebekesine yapılan olası bir saldırı durumunda elektrikle çalışan hiçbir alet kullanılamaz.

Siber Savaşın Harekât Alanı ve Amaçları [150]

21'nci yüzyılda harekât ortamlarından birisi de "siber uzay"dır. Siber uzayın bir harekât alanı olarak, diğer harekât alanlarını etkileme olanağı vardır. Casuslar, hackerlar ve çok gizli dijital silah projeleriyle dolu karanlık bir dünya olan siber savaş, uluslararası çatışmaların giderek daha yaygın ve tehlikeli bir özelliği haline geliyor. ABD Kongre Araştırma Servisi 2015 raporu. «Açık bir doktriner tanımı olmamasına rağmen, siber savaş tipik olarak silahlı bir saldırıya eşdeğer bir devlet eylemi veya siber uzayda askeri bir tepkiyi tetikleyebilecek güç kullanımı olarak tanımlanabilir'' diyor. Siber savaş, bir devletin diğerine zarar vermek maksadıyla tatbik ettiği "siber saldırı"dır. Siber savaş, bir ülkenin hayati bilgisayar ve iletişim sistemlerini bozmak için bilgisayar virüsleri ve bilgisayar korsanlığı gibi dijital saldırıların zarar, ölüm ve yıkım yaratmak amacıyla kullanılmasıdır.

Siber Savaşın Vasıtaları

Gelecekteki savaşlarda, bilgisayar korsanlarının bilgisayar kodunu kullanarak bir düşmanın altyapısına saldırmak için, silah ve füze gibi geleneksel silahları kullanan konvansiyonel birliklerle beraber savaştığı görülecektir. Siber savaş, sahip olduğunuz her aygıtı sanal bir savaş alanında bir silaha dönüştürebilir.

Siber Savaş Hukukunun Belirsizliği

Hükümetler, finansal hizmetlerden kara, deniz, hava ve uzay ulaşım ağlarına kadar her şeyi çalıştırmak için artık bilgisayar sistemlerine bağımlı olduğumuzun giderek daha fazla farkında. Siber savaşın ne zaman ve nerede ve kim tarafından, hangi devletlerarası antlaşma maddelerine uygun olarak icra edildiğini bulmak veya tespit etmek kolay değildir. Dolayısıyla

---

[150] Ahmet Akın- 21. Yy.da Savaşlar- Stratejiler – Taktikler https://www.youtube.com/watch?v=M7ll27VyuME

siber savaş suçlarının Cenevre Sözleşmeleri kapsamında nasıl değerlendirileceği konusunda tartışmalar devam ediyor.

Siber Savaşın Hedef ve Etkileri

Halen devam eden bir siber savaş silahlanma yarışı devam ederken, çevrimiçi çatışmayı yöneten net kuralların tespit edilememiş olması nedeniyle, siber uzayda meydana gelecek olayların hızla kontrolden çıkma riski vardır.

Siber savaş, adından da anlaşılacağı gibi, bir ulusun bilgisayarlarına veya iletişim ağlarına (networklerine) saldırmak için bilişim teknolojinin kullanılmasını ifade eder. Bu da, hasar, ölüm veya yıkım gibi gerçek savaşa benzer zarara neden olur. Siber savaş, çoğu kişi için giderek artan bir endişe haline geliyor.

Bilgisayar ve network ağlarına yönelik bir saldırının, silah ve füzelerle donanmış birlikleri kullanan geleneksel askeri harekât kadar zarar verici olabileceği biliniyor. Konvansiyonel silahların aksine, kötü amaçlı yazılım gibi unsurlar bir sisteme gizlice gömülebilmektedir. Bu da siber savaşın izini sürmeyi zorlaştırmaktadır. Örneğin Stuxnet, İran'ın nükleer program kapasitesini yok etmek için İsrail ve ABD arasında bir ortak girişimdi. Stuxnet'in endişe verici bir özelliği, programlanabilir mantık denetleyicileri (PLC'ler) hedef alınan sistemlere kendi zararlı yazılımını (kodunu) enjekte etme yeteneği idi. PLC'ler motor hızını kontrol etmek gibi çeşitli öğeleri denetlemek için kullanılıyor. Endüstriyel bir prize giden voltajın miktarını değiştirebiliyor. Ya da gaz basıncını artırabilir veya azaltabiliyor.

Siber Savaşın Kullanım Yöntemleri

- Bir bilgisayar sistemine her hangi bir amaçla kötü amaçlı yazılım yüklemek,
- Bir bilgisayara erişimi engellemek için tasarlanmış bir tür kötü amaçlı yazılım kullanarak, bilgisayarları devre dışı bırakmak: Örneğin; fidye talep yazılımları gibi.
- Bilgisayarları bir dizi mesajla devre dışı bırakmak,
- Casusluk amacıyla verileri hacklemek,
- Daha aşırı bir örnek, örneğin füzelerin test fırlatılmasını sabote etmeyi amaçlayan bir siber saldırı,
- Bir elektrik şebekesinin tamamen ve uzun süreli olarak kapatılması, (Rusya'nın siber savaşçıları tarafından Ukrayna'nın elektrikleri iki defa kesildi.)
- Radarın ve savaş uçaklarının hedefleme sistemlerinin körleştirilmesi,
- ABD hükümeti, Rus ve Çin siber aktörlerinin enerji, su ve havacılık dâhil olmak üzere ABD devlet kurumlarını ve çok sayıda ABD kritik altyapı sektörünü hedef aldığı konusunda sık sık uyarıda bulunmaktadır.

- Veri merkezlerinin devreleri aşırı ısıtan kötü amaçlı yazılımlar tarafından silinmesi;
- Finansal paniğe neden olmak için banka kayıtlarının karıştırılması veya silinmesi. (2013 saldırısında üç büyük Güney Kore bankasında işlemler uzun süre donduruldu.)
- Barajların ve nükleer santrallerin güvenlik sistemlerini karıştırma.

Gerçek hayattan örnekler:

- Rusya'nın özellikle 2016 ABD başkanlık seçimlerini etkilemek için interneti kullanarak sosyal medyayı manipüle etmesi,
- ABD Ulusal Güvenlik Ajansı ve İsrail istihbaratı tarafından geliştirildiği söylenen sözde Stuxnet yazılımı (solucanı) ile İran'ın nükleer tesislerine zarar verilmesi.

Siber Savaşçılar Kimler?

ABD istihbarat şeflerine göre, 30'dan fazla ülke saldırgan siber saldırı yetenekleri geliştiriyor. Bunların en önemlileri Rusya, Çin, İran ve Kuzey Kore'dir.

Biyolojik Savaş

Zehirli maddeler kullanılarak insan, hayvan ve bitkilerin öldürülmesi ya da etkinliklerinin kısıtlanmasına yönelik bir savaş yöntemidir. **Entomolojik savaş**[151] da biyolojik savaşın alt türlerinden biri olarak kabul edilmektedir. **Entomolojik savaş**, böceklerin düşmana saldırı amacıyla kullanılmasıyla oluşan bir adlandırmadır. Biyolojik silah olarak böceklerin kullanıldığı bir çeşit biyolojik savaş metodudur. Entomolojik savaşta, böcekler türlerine göre farklı amaçlar için kullanılabilir. Almanya, 2. Dünya Savaşı sırasında entomolojik savaş programı yürütmüş olan ülkelerden biriydi.

Bakteriler, riketsialar, virüsler, funguslar, protozoalar gibi mikroorganizmalar **biyolojik savaş** maddesi (ajanı) olarak kullanılır.[152]

Biyolojik Savaş Maddelerinin Özellikleri

- Kolay ve ucuz üretilirler.
- Dayanırlıkları fazladır.
- Salgın başlatırlar.
- Kuluçka devreleri genellikle kısadır.
- Teşhis ve tedavileri zordur ve çok zaman almaktadır.
- Öldürücü olabilirler.

Biyolojik Savaş Maddelerinin Vücuda Giriş Yolları

- Solunum sistemi
- Deri

---

[151] https://evrimagaci.org/entomolojik-savas-bocekleri-biyolojik-silah-olarak-kullanmak-mumkun-8274
[152] https://tr.wikipedia.org/wiki/Biyolojik_sava%C5%9F

- Sindirim sistemi
- Üreme sistemi
- Göz konjonktivaları

Koronavirüs hastalığının, bir tür BİYOLOJİK SAVAŞ TÜRÜ olma ihtimali vardır.

2019 yılı sonlarında ilk olarak Çin'de ortaya çıkan ve günümüzde korkunç bir hızla yayılarak tüm dünyayı tehdit eden Koronavirüs hastalığı (COVID-19), yeni keşfedilen bir koronavirüsün neden olduğu bulaşıcı hastalıktır.[153] Etkileri ile sadece insan sağlığını tehdit etmekle kalmayıp, Vahşi kapitalizmin post modern bir uygulama aracı olduğunu söylemek mümkündür.

Çünkü ülkelerin sağlığı bütünüyle tehdit altına alınarak, oluşturulan psikolojik korku dalgasıyla ekonomileri hedef alınmakta, diğer taraftan duran ekonomilerden olumsuz etkilenen devletlerin finansal açıdan çökmesi de beklenen bir sonuçtur. Bulaşmayı önlemeye dönük tedbirler ile devletlerin kendi halkı ile karşı karşıya gelmesi, yaşanacak sosyal kaos ortamında güçsüz devletlerin çökertilmesi, dolaylı olarak ortaya çıkacak kıtlık ve hastalık nedeniyle milyarlarca insanın ölümü ile dünya nüfusunun azaltılması hedeflenmiş gibi görünmektedir. Milyonlarca doz aşının aşıyı bulan devletlerce ihraç edilerek bir gelir temin edilmesi, başka bir kapitalist illet teşkil etmektedir. Bu aşıların etkisinin bazı geri dönülmesi mümkün olmayan yeni olgulara (5G internet üzerinden enjekte edilecek bir çip vasıtasıyla insanları "köleleştirme", vücudun bağışıklık sisteminin aşıdan aylarca sonra ortaya çıkacak etkisiyle tamamen çökertilerek kitlesel ölümlere yol açacağı iddiaları, vb.) nedenlerle insanlar aşıdan öcü gibi şimdiden ürkmeye başlamışlardır. Aşının ücretsiz yapılması dahi, insanları korkutmaktadır. Aşı olmak istemeyenlerin, devletler tarafından yurt içinde ve uluslar arası alanda bazı kişisel haklardan mahrum bırakılacakları yönünde korkutularak, aşı olmaya zorlanacakları söylentileri ortalıkta dolaşmaktadır.

Yukarıdaki nedenlerle, (COVID-19)'un bir tür biyolojik ve hatta sosyo-psikolojik bir silah olarak kullanıldığını şimdiden söylemek mümkündür.

İnsansız Savaş Araçları

İnsansız Savaş Aracı (İSA) yüz yıllık bir geçmişe sahiptir. Son on yılda yaşanan teknolojik gelişmeler, bu tip araçların hem miktar hem de uygulama alanlarında çeşitlilik göstermesini sağlamıştır. Günümüzde özellikle bu araçların silahlı olarak kullanımı etik ve yasal belirsizlikleri de beraberinde getirmiştir.

---

[153] https://www.google.com/search?q=corona-19&oq=corona-19&aqs=chrome..69i57j0i30l2j0i10i30j0i30l3.5607j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8

İSA'larının kullanımının, uluslararası güvenlik ortamında insani hukukun daha fazla işlerlik kazanmasına katkı sağlayacağı da değerlendirilmektedir.

İSA'ları, Muharebe sahasının (Uzay dahil) 4 boyutunda da görülebilirler:

- İnsansız Kara Araçları (İKA)
- İnsansız Deniz Araçları (İDA)
- İnsansız Hava Araçları (İHA)

Otonomi ve **robotik teknolojiler** harp alanlarını yeniden şekillendiriyor. Gün geçtikçe yapay zekâyı mümkün kılan teknolojilerdeki gözle görülür şekilde meydana gelen hızlı ilerleme, insan figürünün harp alanındaki harp ve strateji bakımından tek karar alıcı ve uygulayıcı olma niteliğini elinden almasa da artık bunu paylaşacak gibi görünüyor.

İnsansız Kara Araçları (İKA)

İnsansız kara araçları (İKA) genel anlamıyla içinde herhangi bir canlı unsur bulundurmayan, uzaktan ya da otonom olarak görevlendirilen veya önceden belirlenmiş görevleri icra eden kritik teknolojilerdir. Rölenin menziline bağlı olarak LOS (line of sight) görüş hattı kontrolü ile uzaktan kontrol edilebilir ya da görüntü işleme kabiliyeti ile tamamen yapay zekâ ile otonom görevler icra edebilirler.

Geçtiğimiz günlerde yerli ve millî olarak tanıtılan[154] Uçan Araba (Baykar) Cezeri'nin de ismini aldığı Ebûl İz İsmail İbni Rezzaz El Cezerî' nin de Sibernetik ve Robotik bilimlerine olan katkılarını da göz ardı edemeyiz. 1136-1206 yılları arasında yaşamış olan El Cezerî İslam'ın altın çağlarında çalışmalar yapan Müslüman bir bilim insanı ve mühendistir. Dünya bilim tarihi açısından bugünkü sibernetik ve robot biliminde çalışmalar yapan ilk bilim insanı Cezerî'nin yaptığı otomatik makineler günümüz mekanik ve sibernetik bilimlerinin temel taşlarını oluşturmaktadır.

Ayrıca II. Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası, uzaktan kumandalı kablosuz İKA'ları patlayıcı taşıyarak düşman araçlarını veya tahkimatlı siper cephelerini patlatmak için kullanmıştır.

İnsansız Kara Araçlarında Terminoloji ve Kategoriler

Otonom kara araçlarında çevresel faktörleri tespit edecek çeşitli algılayıcıları, bu faktör ve değişiklikleri anlamlandırarak kullanacak kavrama metotları, karar verecek ve tepki gösterecek bir karar mekanizması bu kararları da eyleyicileri ile yürütebileceği kontrol sistemi vardır.

[154] https://www.defenceturk.net/kacinilmaz-gelecek-insansiz-kara-araci

Tabii, bunları sahip olduğu çevresel faktörleri algılayabilecek sensörleri ile yapabilmekte, yönünü yine sahip olduğu navigasyon sistemleri ile tayin edebilmekte ve görev tanımına, aldığı komuta göre icra edebilmektedir.

Bu bağlamda vurgulanan bu özellikler (özellikle insansız kara araçlarında) sıralandığında;

- Hareket edebilen bir araçtır.
- Otonom olarak tepki verir.
- Gözle görülebilir bir zekâ ile tepki verir.

İnsansız Kara Aracı İntikal Konfigürasyonları

- Tekerlekli
- Paletli
- Ayaklı (iki veya çok ayaklı, eklem bacaklı)
- Müteferrik (Tekerlekli paletli, sürünme kabiliyetli)

İnsansız Kara Aracı Gerekliliğinin Sebepleri

Türkiye'nin teröristle mücadelesi kapsamında 36 yıllık yakın geçmişten günümüze gelecek olursak, insanların yaşadığı meskûn mahallerde, tarlada, yollarda hain saldırılar için planlanmış tuzakların, çeşitli EYP ve mayınların fark edilebilmesi oldukça zordu. Özellikle yurt içinde, Irak ve Suriye'nin kuzeyinde yapılan operasyonlarda bu hain tuzak ve saldırılarda askerlerimiz şehit olmuştur. Artık, bu kayıplara bir son vermek gerekiyordu ve talimnameler gibi projeler de bir kez daha "ter ve kanla" yazılmaktadır.

Muharebe Gereksinimleri – Konseptler [155]

Güvenlik temelli askerî konseptler:

- Taarruz Harekâtı,
- Savunma Harekâtı,
- Geri Bölge Emniyeti,
- Beka Tedbirleri,
- İç Güvenlik, Emniyet/Asayiş, Meskûn Mahal veya Arazide Antiterör Operasyonları, her türlü savaş dışı harekâtları kapsamaktadır.

İnsansız kara araçları bu konseptler içerisinde ülke kara birliklerinin geleceğe dönük dönüşüm planlarının önemli bir unsurudur. Geleceğin muharebe sistemlerinde hafif birliklerin taktik sistemini oluşturan unsurlar;

- Birleşik bir komuta ve kontrol unsuru,

[155] Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, Ocak 2009, Sayı 1, Sf, 4

- Mürettebatlı ve mürettebatsız unsurlardan oluşacaktır.

Bu unsurlar günümüz birliklerinden;

- Daha küçük ve daha hafif,
- Taktik olarak daha iyi tertiplenmiş,
- Fakat daha güçlü ve dayanıklı olacaktır.

Geleceğin muharebe sistemlerinde bir **diğer konsept;**

- Öldürücü olmayan silahları insansız sistemlere entegre ederek etkinliği artırmak,
- Operasyon süresini kısaltmak ve başarıyı daha kısa sürede yakalamaktır.

Öldürücü olmayan silahlar, görevli personelin yaralanmasını ve bölgede bulunan mülk ve ya çevrenin zayiat ya da hasar görmesini personeli, materyali en az hasar ve zayiatla etkisiz hale getirmek için kullanılan silahlardır. Bu tür silahlar hedeflerinin faaliyetlerini önlemek amacıyla geliştirilmiştir. Örneğin, mayın temizlemesi için uzaktan komutalı insansız kara araçları hali hazırda kullanılıp oldukça etkili olmaktadırlar.

İHA – SİHA'LAR ve MMU (Milli Muharip Savaş Uçağı)

İnsansız hava araçları (İHA) ve Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) sistemleri hava aracı, görev sistemleri ve hava-yer tümleşik sistemlerinin birleşiminden oluşan ve görevin yapılmasına yönelik gerekli tüm bileşenleri kapsayan sistemler şekilde tanımlanmaktadır. (İHA) ilk çıkış amacı olarak keşif ve taarruz amaçlı olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk İHA sistemleri A.M.Low tarafından 1916 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada ve üretilen sınırlı sayıda İHA 1.Dünya Savaşı yıllarında askeri amaçlı olarak kullanılmıştır. Ancak askeri kısıtlardan dolayı, sivil amaçlı kullanıma, uygulamalara yansıması uzun sürmüştür. Bununla beraber teknolojinin gelişmesine paralel olarak gerek profesyonel, gerekse hobi amaçlı İHA sistemlerinin gelişimi son yıllarda hız kazanmıştır.[156]

Havacılık alanında İnsansız Hava Araçlarına (İHA) yönelik talep ve çalışmalar tüm dünyada ve ülkemizde gün geçtikçe artmaktadır. İHA'lar, kumanda ya da uydu sistemleri aracılığıyla kontrol edilen, dikey olarak kalkış ve iniş yapabilen, uzun süreli uçuşları gerçekleştirebilen araçlardır.

İHA araçlarının çıkış amaçları askeri alanlardaki ihtiyaçlardan kaynaklanmakla birlikte, günümüzde sivil alanlarda da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Sivil alanda kullanılan İHA'lar, sosyal alanlarda kullanılmalarının yanı sıra, eğlence amaçlı olarak da hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır. Askeri ve sivil İHA araçları olmak üzere iki kategoridedir.

[156] Geçmişten günümüze insansız hava araçlarının gelişimi - Aralık 2015 Sakarya Üniversitesi Bilim Dergisi

- **Askeri İHA (Military UAV)** - Hedef ve yem –düşman hava savunma veya savaş uçaklarına karşı yem olarak kullanılarak hedef belirlemede yardımcı olan araçlar - Keşif ve gözetleme – düşmana ait cephe bilgilerini toplayan araçlar - Çatışma – yüksek riskli görevlerde kullanılan saldırı kapasitesine sahip araçlar.
- **Sivil İHA (Civillian UAV)** - Lojistik- Kargo ve lojistik destek amaçlı araçlar - Araştırma ve geliştirme - Gelecekte kullanılmak amacıyla farklı İHA teknolojilerinin denendiği araçlar - Sivil ve ticari – Sivil ve ticari amaçlar için kullanılan araçlar - Eğlence amaçlı kullanılan araçlardır.

İHA-Drone; kullanıcı olarak insan taşımayan aracın havada tutunmasında aerodinamik kuvvetlerden yararlanılan, önceden programlanarak veya yerden komuta ile harici bir pilot tarafından uçurulan, uçuş sonrası tahrip olan veya yeniden kullanılabilen motor gücüne sahip insansız hava aracıdır. [157]

Bu kapsamda İHA'lar askeri amaçlar doğrultusunda taarruz, izleme, keşif ve haritalama görevlerinde kullanılmıştır. Günümüzde ise bir yolcu uçağı boyutundan bir böcek boyutuna kadar değişen, otonom kontrol sistemleri güçlü İHA'lar üretilebilmektedir. İHA teknolojisi 2010'dan sonra sivil kullanıma açılmış ve ilgili yasal düzenlemeler yapıldıkça kullanım alanları artmıştır. İnsansız hava aracı; pilotsuz hava aracı sistemi, uzaktan pilotaj kontrol sistemi ve bu ikisi arasında komuta-kontrol iletişim ortamı olmak üzere üç bileşenden oluşan entegre sistemler bütünüdür. Bu sistemin temellerine bakıldığında;

- Ana gövdeyi oluşturan iskelet, kanat, pervane, motor ve batarya,
- Kontrol birimini oluşturan elektronik algılayıcılar, haberleşme elektroniği,

Kullanım amacına dönük sensör, kamera vd. algılayıcılar ile insansız hava aracı planlama, uçuş ve yönetimi amaçlı haberleşme, yazılım ve donanımdan oluşmaktadır.

Günümüzde hâlâ gelişmekte olan bu sistem, yeni yeni popüler olsa da geçmişi 1900'lü yılların başına dayanmaktadır. Kullanım alanları; gözetleme, keşif, inşaat, askeri amaçlar, taşımacılık, zirai uygulamalar, kuş bakışı fotoğraflama, yangın söndürme olarak sıralanabilir.

BAYKAR tarafından yerli ve milli imkânlarla geliştirilen Bayraktar AKINCI TİHA ve ANKA-TAI Türk İnsansız Hava Aracı, klasik savaş uçaklarının yükünü almaya hazırlanmaktadır.[158]

24 Aralık 2004 tarihinde, Savunma Sanayisi Müsteşarlığı (SSM) ile Türk Havacılık ve Uzay Sanayisi (TUSAŞ) arasında imzalanan sözleşme ile yürürlüğe giren Türk insansız hava aracı (TİHA) programı kapsamında Tusaş havacılık ve uzay sanayi tarafından geliştirilmiş

---

[157] İnsansız hava aracı diğer adıyla Drone, İngilizce erkek arı kelimesinden gelmektedir. (İng.: Drone)
[158] https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/bayraktar-akinci-tiha-savas-ucaklarinin-yukunu-alacak/1941992

insansız hava aracı. 8 m gövde uzunluğuna: 17,3 m kanat açıklığına ve 13,6 m² kanat alanına sahip ANKA Temmuz 2010 tarihinde hangardan çıkmıştır.[159]

2021'de göreve başlayacağı beyan edilen AKINCI'nın, kendi sınıfında neredeyse hiçbir insansız hava aracında olmayan özellikler kazandırılacağı; Roketsan tarafından, AKINCI'nın önemli mühimmatlarının, füzesinin geliştirildiği; TÜBİTAK SAGE tarafından, farklı teknoloji sistemlerinin geliştirildiği; ASELSAN tarafından, önündeki radarının yapıldığı bildirilmiştir. Bütün alt sistemlerle birlikte o kabiliyetleri kazandığında sistemler tümüyle otonom uçuş ve yapay zekâ bilgisayarları ile AKINCI'nın bir anlamda "robot uçak" gibi bir özellik kazanacağı; mühimmat sistemleri ve elektronik kart sistemleri ile tüm bunların milli savunma sanayimizin ekosistemi sayesinde devletimizin komplike bir eseridir.[160]

İHA Akıncı, 40 bin fit irtifaya kadar çıkabiliyor, 24 saat havada kalabiliyor ve faydalı yük taşıma kapasitesi bin 350 kilograma kadar ulaşıyor. Akıncı, bu özellikleriyle savaş uçaklarının yaptığı bir kısım görevlerini icra edebilecek, savaş uçaklarının yükünü azaltacaktır.

Türkiye'de milli olarak geliştirilen hava-hava füzeleriyle donatılan AKINCI TİHA, Ermenilerce yaklaşık 30 yıldır işgal altında tutulan Azeri Türk yurdu Karabağ'ın işgalden kurtarılmasındaki 27 Eylül – 15 Kasım 2020 tarihleri arasındaki savaşlar sırasında, hem karadaki hedeflere ve hem de Azerbaycan Hava Kuvvetlerinin bir parçası olarak Rus savaş uçakları ile hava muharebesinde başarıyla kullanılmıştır. Muharebenin bir aşamasında, 3 adet SU-47 uçağından 2'sini düşürmüş, 3ncüsünü ise kaçmaya mecbur etmiştir. AKINCI TİHA'nın yapay zeka ile kontrol edilen manevra kabiliyeti ve çevikliğinin, bir savaş pilotun kullandığı savaş uçağı ile yapılmasının mümkün olmadığı; pilotun bu yüksek hızlı manevralar ve savaş stresi sırasındaki {(işba kaybı, yani fiziksel ve beyinsel yoğunluk , Situational Awareness (SA-Durum Muhakemesi) kaybı; Disoryantasyon olarak da adlandırılan orta kulaktaki denge unsurunun bozulmasıyla oluşan vertigo, kısaca G-LOC olarak adlandırılan G Kuvvetlerine Bağlı Bilinç Kaybı (G-Induced Loss of Consciousness) yaşayabilmesi nedenleriyle} savaş pilotlarının insani limitlerinin yetersizliği tecrübeli savaş pilotları tarafından ifade edilmektedir.[161]

TUSAŞ'ın çift motorlu İHA'sı olan Aksungur'da çalışmaların devam ettiği, silah entegrasyon sürecine geçildiği ve silah sistemleri entegrasyonun tamamlanmak üzere olduğu, Göksungur olarak bilinen jet motorlu İHA için de çalışmaların devam ettiği dikkate

---

159 https://www.muhendisbeyinler.net/anka-tai-turk-insansiz-hava-araci/
160 https://www.defenceturk.net/akinci-tiha-2021de-goreve-baslayacak
161 https://www.hurriyet.com.tr/gokyuzundeki-is-yuku-198085 - Uğur Cebeci

alındığında, yakın bir zamanda, TSK'nın İHA – SİHA'larını çeşitlendirerek, muharebe sahasında her birini ayrı bir görev konseptinde veya "İHA/SİHA & MMU Birleşik Hava Görev Gücü" olarak kullanacağı söylenebilir.

TUSAŞ'ın modern muharebe sahasının tüm gereksinimlerini karşılayan sistemlerin geliştirilmesi için tam kapasiteyle çalışmalar yürüttüğü; Milli Muharip Uçak (MMU) lara İHA'ların entegrasyonuyla MMU'ın geleceğin askeri ihtiyaçları doğrultusunda tasarlandığı ve SİHA'larla ortak görev yapabilmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir.[162]

Önümüzdeki 10 yılda siha / drone savaşlarına yön verecek ülkeler arasında türkiye de var.[163]

Dünya üzerinde, drone'lar genellikle askeri amaçlar için kullanılıyor çünkü savaş bölgelerinde bir pilotun hayatını riske atmıyor, yakıt problemini ortadan kaldırıyor, daha rahat erişim ve izleme imkanı sağlıyor. 22 Ağustos 1849 yılında Avusturyalıların, içinde zaman fitilli bombalar bulunan 200 pilotsuz balonu Venedik şehrine göndermesi, hava saldırısında ilk İHA kullanımı olarak kabul ediliyor.

Drone'ların günümüzdeki şekliyle, askeri amaçlar ve keşif kameralarıyla ilk taktiksel kullanımı ise 1960'ların sonlarında İsrail istihbaratının yaptığı çalışmalara ve ABD ordusunun Irak, Bosna ve Kosova'da gerçek zamanlı istihbarat sağlamak için drone'ları devreye sokmasına dayanıyor. Silahlı insansız hava araçları (SİHA) ile drone'ların bir silaha dönüşmesi ise, ABD'deki 11 Eylül saldırılarından sonra El-Kaide lideri Usame bin Ladin'e yapılan operasyonlara uzanıyor.

Askeri konularla ilgili yayıncılık kurumu Jane's'in analizine göre, dünyanın en büyük 10 drone işletmecisi, yeni teknolojiler geliştirmek için bu alanda 8 milyar dolar harcayacak. Önümüzdeki 10 yıl içinde dünya çapında 80 binden fazla gözetleme drone'u ve yaklaşık 2 bin saldırı drone'u satın alınacak. Havadaki gücünü artırarak drone savaşına yön verecek ülkeler ise ABD, Çin, Rusya, Hindistan, Avustralya, Mısır, Türkiye, Malezya, Endonezya ve İsrail olacak.

Türkiye'nin Havadaki Gücüne Güç Katan Aşağıdaki Diğer Siha Sistemleri[164]

- Bayraktar TB2
- Bayraktar Mini
- İHA
- Kamikaze Kargu

[162] https://m5dergi.com/savunma-haberleri/milli-muharip-ucak-ile-akinci-tiha-ortak-gorev-yapacak/
[163] https://www.trthaber.com/haber/dunya/onumuzdeki-10-yilda-drone-savaslarina-yon-verecek-ulkeler-442110.html
[164] Kaynak: Statista, The Guardian, Space, TechTarget, Jane's, AA

- Otonom Taktik Sabit Kanatlı Kamikaze: ALPAGU
- Gözetleme Maksatlı Kamikaze: TOGAN
- Serçe 1

Sürü zekasının ilk milli örneğini teşkil etmek üzere bu drone grubunun, "Çoklu Drone Harekâtı" yapacak şekilde kullanılması planlanıyor.

- İnsansız (Silahlı) Deniz Araçları (İDA) / SİDA [165]

Türkiye'nin İlk İnsansız (Silahlı) Deniz ULAQ İsmi Nereden Geliyor?

Kadim Türk kültürümüzde Orta Asya'dan itibaren devleti her alanda temsil eden ve sahip olduğu tüm özelliklerle kendilerine hayran bırakan devlet görevlisi elçilere verilen isim. ULAQ'lar zeka ve tecrübelerinin yanında savaşçılıkları ile de ön plana çıkmışlardır. Geliştirdiğimiz insansız deniz araçları da bu anlamda ismiyle müsemmadır.

Ares Tersanesi ve Meteksan savunma firmasının birlikte ürettikleri Türkiye'nin ilk Silahlı İnsansız Deniz Aracı (SİDA) 2020 Aralık ayında denize indiriliyor. Prototip üretimi aralık ayında tamamlanacak olan SİDA, ULAQ serisinin ilk platformu olacak.

SİDA Nerelerde Kullanılabilecek?

Gelişmiş kompozit malzemeden üretilen SİDA;

- Keşif,
- Gözetleme ve İstihbarat,
- Su Üstü Harbi,
- Asimetrik Harp,
- Silahlı Eskort ve Kuvvet Koruma,
- Stratejik Tesis Güvenliği Gibi Görevlerin İcrasında
- Karadan Mobil Araçlarla ve Karargah Komuta Merkezinden
- Uçak Gemisi, Fırkateyn Gibi Yüzer Platformlardan Kullanılabilecek.

SİDA, uzaktan kontrol edilen bir insansız deniz aracı olmanın yanı sıra, yapay zeka ve otonom davranış özellikleri ile üstün ve çağın ilerisinde yeteneklerle donatılacak.

- Füze Sistemleri,
- Elektronik Harp,
- Jamming (Parazit Bozma) Gibi Farklı Tiplerde Faydalı Yükler
- Farklı Haberleşme ve İstihbarat Sistemleri,
- Kendisi İle Eş veya Farklı Yapıya Sahip Diğer Sida'larla Operasyon Yapma,
- İHA, SİHA, TİHA'LAR ve İnsanlı Hava Araçları İle Müşterek Harekat Kabiliyetlerine sahip olabilecektir.

[165] https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/turkiyenin-ilk-silahli-insansiz-deniz-araci-denize-iniyor-41655606

İHA/SİHA – İKA/SİKA ve İDA/SİDA'ların "Kuvvet Çarpanı" Etkisi

Konvansiyonel ve Hibrit savaş doktrininde, Stratejik, Operasyonel ve Taktik seviyede, birliklerin muharebe gücünü yüksek bir seviyeye çıkaran, hasım taraf üzerinde oluşturduğu etki ile, kısa bir zamanda olağanüstü bir üstünlük kazandıran belirgin bir manevra, bilgelik, üstün kabiliyetli bir araç veya silah kullanılmasına "Kuvvet Çarpanı" denir. Yani, sözünü ettiğim üstünlüklere sahip olan taraf, elde ettiği "kuvvet çarpanı" etkisinin ustalıkla kullanılması sayesinde, hasım tarafın askeri birlikleri üzerinde, galibiyete ve zaferi getirecek bir büyük başarı ve üstünlük elde etme imkânı kazanmış demektir.

İnsansız Araçlar; Türk Silahlı Kuvvetlerine stratejik anlamda önemli bir Kuvvet Çarpanı etkisi katma değer ve yetenek sağlıyor. Doktriner ve Konsept Değişkliğine sebep olan son model silah ve silah sistemleri Askeri Talimnamelerde Değişiklik yapılmasını gerektiriyor.

İKA – İDA ve İHA/SİHA'lar, son yıllarda düşük - orta ve yüksek yoğunluklu muharebelerin kaderini tayin eder bir özellik arz etmeye başlamışlardır. Hatta, bu vasıtaların sağladığı "Kuvvet Çarpanı" etkileri dikkate alınarak, askeri talimnamelerin güncellenmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, kara manevra birlikleri {Özel Kuvvet - SAT/SAS, Piyade - Piyade Komando - Zırhlı Birlikler (Tank ve Mekanize Piyade Birlikleri) ile Jandarma Komando, vb. Deniz Kuvvetleri (amfibi ve Deniz Piyade Birlikleri vb. faaliyet gösteren muharip kuvvetler} ve bunlara destek sağlayan, muharebe destek, muharebe hizmet destek birliklerinin fonksiyonlarında, bazı değişiklikler söz konusudur. Özellikle, aşağıdaki harekât nevilerinde, kritik tesislerin korunmasında İHA - SİHA'ların "Kuvvet Çarpanı" etkisi gayet bariz bir şekilde ortaya çıkmıştır.

- Keşif ve Gözetleme Harekâtı,
- Muharebe Sahası Hedef İstihbaratı ve Analizi
- Düşman tarafın Hava Savunma Sistemlerinin, Kara Ateş Destek Vasıtalarının, Kritik ve Stratejik Tesislerinin yok edilmesi
- Dost Taktik Hava Kuvvetlerinin Takviye edilmesi (Satıh birliklerine Uzak ve Yakın Hava Destek harekatı
- Dost Havan ve Topçu birlikleri tarafından, satıh birliklerine sağlanan Yakın ve Uzak Ateş Desteğinin Takviyesi
- Perdeleme ve Aldatma Harekâtı,
- Ulaştırma ve Nakliye Hizmeti
- Taktik İntikallerde Satıh Birliklerinin Himaye Edilmesi,

- Gözlem Noktalarında ve Devriye yapan birliklere uzun menzilli gözetleme, himaye,
- Enerji Tesislerinin (Büyük Hidro ve Termo Elektrik Santralleri, Barajlar, Petrol ve Hidrokarbon yataklarının), Askeri Endüstriyel Tesislerin (Kamu ve özel Savunma Sanayi Fabrikaları), Her sınıf İkmal maddesi İkmal Depolarının vb. geniş alanlara yayılmış kritik tesislerin korunması

Çok şükür ki, Türkiye'miz, bu çok önemli Kuvvet Çarpanı etkisini, son 10 yılda giderek daha fazla milli ve yerli malzeme ve malzeme grupları kullanarak, dünyada bu hususta kabiliyet sahibi 5-6 devlet arasında yerini almış, aynı ortak savunma bloğunda yer aldığı NATO ülkelerince dahi uygulanan ambargolara rağmen, yerlilik ve millilik oranını giderek artırarak, bu seviyeyi % 80'lere kadar yükseltmeyi başarmıştır.

Savaş Hukukunun Yenilenmesi Gereği

Savaş kavramının belirleyici özellikleri şunlardır:

1. Savaş, kuvvet kullanma hâlidir. Diplomasinin yetersiz kaldığı durumlarda devreye girer.
2. Savaş düşmanca bir tutum ve/veya eylem içerir.
3. Savaş hukuki bir durum yaratır.
4. Savaşın faili devlettir.

Bu temel belirleyiciler ışığında savaş: "Devletler veya devlet grupları tarafından, millî güç unsurlarının tamamının veya bir kısmının kullanılması suretiyle icra edilen ve taraflarca savaş niteliği kabul edilen, kuvvet kullanılmasını içeren, düşmanca niyet ve/veya eylem" olarak tanımlanmıştır.[166]

Günümüzde, gelişen teknolojiye bağlı olarak ortaya çıkan küreselleşmenin etkisiyle, devletlerin geleneksel yapılarında ve birbirleriyle olan her türlü ilişkilerinde değişiklikler meydana gelmektedir. 21. yüzyılda, gelişen teknoloji ve bilişim sistemleri, geleneksel savaş yöntemlerini de değiştirmiş, ortaya, siber dünyada gerçekleşen yeni savaş ya da saldırı kavramları çıkmıştır. Ancak, tüm bu yeniliklere rağmen, sahada sonuç alıcı sıcak savaşa başvurulması daima mümkündür.

Ağlar üzerinden bilgi edinme, saldırı, zarar verme, yok etme, kontrol etme gibi yöntemlerle hedeflere savaş açılmış ya da saldırıda bulunulmuştur. Teknolojinin oldukça yaygın, ulaşılması kolay ve ucuz olması sebepleriyle bu tip saldırılar sadece devletler tarafından değil, bizzat şahıslar tarafından yapılabilmekte; bu da bu suçların tespitini ve cezalandırılmasını zorlaştırmaktadır. Konvansiyonel savaşlarda olduğu gibi saldıranın aşikâr

---

[166] http://merkezstrateji.com/assets/media/03-avrasya-terim-savasi-tanimlamak.pdf Ali Bilgin VARLIK - İstanbul Aydın Üniversitesi

olmaması, çok farklı bölgelerden kaynaklanması, tespitinin ve kanıtlanmasının zor olması, bu suçların tanımını ve yaptırımının sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Mevcut uluslararası hukuk kurallarında geçen; saldırı, silah ve toprak gibi kavramlar siber saldırı ve savaşları açıklamaya yetmemektedir.[167]

BM Şartı'nın kabulü ile birlikte uluslararası alanda çatışmaların ve savaşların önlenmesine yönelik çalışmalar devam etmiş ve bu çerçevede 1949 Cenevre Sözleşmeleri kabul edilmiştir. Uluslararası insancıl hukuk ile ilgili en önemli belgeler olması ve daha önce kabul edilip ama uygulan(a)mayan anlaşmalara göre daha etkin bir şekilde uygulama imkânı bulması nedeniyle 1949 Cenevre Sözleşmeleri önemlidir. Aynı zamanda Silahlı Çatışma Hukuku (SÇH)/İnsancıl Hukuk Yasası olarak da bilinen Savaş Hukuku, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana uluslararası alanda yaşanan çatışma(lara) ya da savaş(lara) uygulanmaktadır. [168]

Rusya Genelkurmay Başkanı Gerasimov'un 2013 yılında yayınladığı "Öngörüde Bilimin Değeri" başlıklı bir makaleye atıfta bulunulmakta ve Rusya ve Rusya'ya müzahir kaynaklarda buna "Gerasimov Doktrini" veya "Doğrusal Olmayan Harp "adı verilmektedir. Bu makalede, Gerasimov Doktrini olarak da adlandırılan Hibrit Şavaş; "Kirli savaş", ''Karma Savaş'' ''Bulanık Harp'', ''Sınırlandırılmamış Harp'' gibi farklı isimlerle de anılabilmektedir. Gerasimov söz konusu makalesinde "21'inci yüzyılda savaş ile barış arasındaki çizginin giderek bulanık hale geldiği bir dönemde siyasi ve askeri hedeflerin ele geçirilmesinde; askeri olmayan vasıtaların rolünün arttığını, klasik askeri harekâtın barış zamanında itibaren başladığını belirtmektedir.[169] Bu makalenin bir yerinde, günümüzde " İlan edilmemiş savaşlara." değinilmektedir.

Türkiye Bir Cazibe ve Güç Merkezi Olma Yolundadır

Türkiye 2003 öncesindeki içe kapanık, edilgen bir devlet vasfından çıkarak; dünyanın büyük ve güçlü devletleri ile benzer özellikler göstermeye başlamış ve artık birçok alanda bölgesel ve küresel etkiler ortaya koyabilen seçkin bir devlet vasfını göstermeye başlamıştır.

Sağlık alanındaki hazırlıklı tedbirlerden aldığı güçle, "insanlık görevi" anlayışıyla Müslim – Gayri Müslim farkı gözetmeden ihtiyaç duyan ülkelere Koronavirüs pandemisinin kasırga gibi estiği son 1 yılda, yardıma koşmaktan geri durmamıştır.

---

167 https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports-TR/Akademi/Makale-2013%20Siber%20Sava%C5%9F%20Hukuku%20Ve%20Uygulanma%20Sorunsali.pdf

168 https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/701377 Erendor, M. E. (2019). "Silahlı Çatışma Hukuku İlkelerinin Değerlendirilmesi: Askeri Gereklilik, Gereksiz Acı ve Istırabın Önlenmesi ve Onur", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (2): 1991-2009 Geliş Tarihi / Received Date: 04.01.2019 Kabul Tarihi / Accepted Date: 25.02.2019

169 http://www.rusen.org/gerasimov-doktirini-hibrit-savaslari/

Bu yeni ve son durum, Türkiye'nin Türk cumhuriyetlerine ve diğer İslam ülkelerine rol model olarak, Türkiye etrafında birleşerek daha güçlenmesinde bir çekirdek rol kazandığının göstergesidir.

Ortaya çıkan güç merkezi, zamanla İslam ülkelerinin yavaş yavaş Türkiye'nin merkez alındığı bir "İslam Ülkeleri Konfederasyonu" na doğru ilerlenmekte olduğunun delilidir. Pakistan – Malezya - Endonezya – Katar – Azerbaycan – Libya devletlerinin Türkiye'ye olumlu yaklaşımları bunun bir başka göstergesidir.

Türkiye, 2nci Dünya Savaşı galiplerinin kurduğu, "kuvvetlinin haklı ve hâkim - zayıfın haksız ve mahkûm olduğu" adaletsiz bir dünya düzeninde, emperyal devletlerin vekâlet güçlerini yenerek ve gerileterek, yurt içinde ve dışında teröre karşı zafer kazanmış; ilgi ve etki sahasındaki dost ve kardeş devletlerin de yardımına koşarak, onları destekleyerek bekalarını tesis ve idame ettirmelerini sağlamıştır. Bu kapsamda, Suriyeli sığınmacılara yaptığı yardımlar ile Allah'ın rahmetini celbetme yolunda gayret eden yegâne devlet ve "İnsanlığın vicdanı" olmuştur.

Türkiye 2229 yıllık köklü gelenek ve tecrübeli ordusu ile harp tarihine geçecek yeni haklı zaferleri ile nefs-i müdafaa maksadıyla ortaya koyduğu askeri faaliyetleri ile yeni Savaş Doktrin ve konseptleri oluşturmaktadır.

Sonuç

Bildirinin önceki sayfalarında da ifade ettiğim üzere; tüm o nedenlerle aşağıdakilerin yapılmasını zaruri görmekteyim:

1. Türkiye'nin ortaya koyduğu askeri faaliyetleri esas alınarak, Türk ve İslam Ülkeleri ordularının harp doktrin ve konseptleri yenilenmelidir.
2. Bu yenilenecek doktrin ve konsept esaslarına göre, ülkemizin ve İslam ülkelerinin Genel Savuna Planları (GESAP) ve Kuvvet Yapılanmaları Stratejik – Operasyonel ve Taktik seviyelerde yeniden ele alınmalıdır.
3. Buna bağlı olarak, ülkemizin ve İslam ülkelerinin Kara – Hava – Deniz Kuvvetlerinin ve İçişleri Bakanlığına bağlı Güvenlik Kuvvetlerinin (Jandarma Gn. K.lığı - Sahil Güvenlik K.lığı - Emniyet Gn. Md.lüğü) organizasyon yapıları reorganize ve modernize edilmelidir.
4. Yukarıdaki gereklilik kapsamında ve muhtemel tehditlerin bertaraf edilmesi maksadıyla, askeri talimname ve tarifnameler de yeniden ve milli olarak revize edilmelidir.

İslami Birliği İçin Ortak Savunma Sistemi Usul ve Esaslarının Belirlenmesi

Prof.Dr. Ebubekir Kambauri
Burkina Faso Ordusu ve Ulusal Silahlı Kuvvetlerinin İslam Dini Ruhani Lideri
Burkina Faso Diyanet İşleri Başkanlık Danışmanı
Burkina Faso'da İnsani Gelişme Vakfı Başkanı
comp_boukary@yahoo.fr

(Haram ay, haram aya karşılıktır. Hürmetler (saygı gösterilmesi gereken şeyler) kısas kuralına tabidir. O halde kim size saldırırsa, size saldırdığı gibi siz de ona saldırın, (fakat ileri gitmeyin). Allah'a karşı gelmekten sakının ve bilin ki, Allah kendine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir.) diyen Allahu tealaya hamd olsun ve sonra da güven ve huzur için gönderilen rahmet peygamberi hazreti Muhammed'e salatu selam olsun

Amma bad:

Müslümanlar arasında savunma sistemi önemli ve yasal bir gereklilikti̇r ve bu sisteme ulaşmanın yolu yaşamın gereklerinden biri olan iş birliğinden doğan ve ciddi çalışmalara dayanan yapıcı esas ve temeller gerektirir. Zira insan fıtratı gereği medeni olması nedeniyle tek başına yaşayıp ve başkalarıyla iş birliği halinde olmadan maddi ve manevi gereksinimlerini sağlayamaz ki o iş birliği genel olarak hem ekonomik hem güvenlik hem de savunma olmak üzere birey ve topluma birçok fayda sağlamaktadır. Genelde insanı özel olaraksa Müslüman'ın çevresindeki zorluklarla başa çıkma, ayrıca başkalarıyla işbirliği halinde olmadan dünyevi ve dini hedefler gerçekleşmeyecektir

Her türlü zorluklarla başa çıkmak için kullanılan en güçlü silah birlikse eğer, bu birliği getirenlerin en önemlisi de iş birliğidir, çünkü bireyleri birbirine yakın tutar ve kalplerden kini çıkarır, ayrıca insanın tek başına yapamayacağı büyük işlerin yapılmasına yardımcı olur, bu da bireye gücünü gösterir ve yaşadığı topluma yük olmadığını ve aciz olmadığını hissettirir.

İşte bütün bunlar sağlam birlik üzerine kurulu başarıyı sağlayan öncelikli temeller olarak Müslümanların arasında ortak savunma sisteminin ihtiyaç duyduğu cevherlerdir, buna ilaveten toplumu ve bireyi ihtiyaç ve gerekli durumlarda arkasını kollar ve arkasında güçlü bir destek olduğunu hissettirir, hakları savunur. İnsanları tüm çabalarını ve güçlerini kullanmaya teşvik eder، onları canlandırır, onlara enerji verir ve onları bencillikten ve nefsi sevmekten kurtarır. Buna ilaveten iş birliği milletlerin her alanda birleşme kaynağıdır, çünkü içinde başkalarıyla yükü ve yükümlülüğü paylaşmak vardır. İş birliği olduğu kişilerden deneyimler

ve yetenekler kazanmanın fırsatını paylaşmak vardır. Birey iş birliği içinde olduğu zaman sevilen biri olur ve Allah'ın sevgisini ve rızasını kazanır. Özellikle mevzu din ve dünyayı ve birlik ile güvenliği ilgilendirdiğinde ki Allah'u Teâlâ şöyle buyuruyor: (İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah'ın cezası çok şiddetlidir.) (Maide suresi, ayet 2).

Elimizde olan bu kısa çalışma tüm dünyaya barışı getiren ortak savunma sisteminde İslam birliği ile ilgili olumlu ve verimli iş birliğini ele almaktadır, konusu ise: "İslami Birliği İçin Ortak Savunma Sistemi Usul Ve Esaslarının Belirlenmesi"dir

Dünyanın doğusu ve batısında İslam ümmetinin yaşadığı şu hassas dönemde bu önemli konuyla ilgili anlatımda ve ümmetin yararına olanı çizgide beni mukaffa eylemesini Allah'tan diliyorum.

Yüce Allah'a, ülkelerimizi ve halklarımızı bu zaman insanlarının tehlikelerinden korumak, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar insanlığın düşmanları karşısında bizlere destek zafer nasip etmesi için dua ediyoruz.

Allahu tealanın şu sözünden (Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Onlarla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmediğiniz fakat Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutursunuz. Allah yolunda her ne harcarsanız karşılığı size tam olarak ödenir. Size zulmedilmez.) (Enfal suresi- ayet 60)

Ve şu sözlerden yola çıkarak: (De ki: "Çalışın, yapın. Yaptıklarınızı Allah da Rasûlü de müminler de göreceklerdir. Sonra gaybı da görülen âlemi de bilen Allah'ın huzuruna döndürüleceksiniz. O da size bütün yapmakta olduğunuz şeyleri haber verecektir.") Tevbe suresi - ayet 105)

Ve İmam El-Suyuti, Peygamberimizden sallallahu aleyhi ve sellem rivayet edilen bir hadisi El Jami` Al-Sagir'de bildirmiştir, demiştir ki: (Oğullarınıza yüzmeyi ve atıcılığı öğretin. Evinde örgü yapan mümin kadın ne iyidir).

Başka bir hadiste de (Oğullarınıza yüzmeyi ve atıcılığı ve kadınlara da örgüyü öğretin).

İnsanlığı hidayete erdirmek, cehaletten ve zilletten kurtarmak ve Müslüman'ın teslim olmasını reddettirmek için indirilen Allahu tealanın ayetlerinden yola çıkarak, çocuklarımızı yüzme ve atıcılık öğrenmeye, kadınları da meslek ve zanaat öğrenmeye teşvik eden peygamber efendimizin hadislerinden de yola çıkarak, bütün bunlar İslam'ın ilerlemesini ve hak bayrağının dalgalanmasını arzulayan her Müslüman için güçlü kanıtlardır. Bununla birlikte Müslüman basiretini ve akıl tekniklerini güçlendirerek Allahu tealanın kanunlarıyla

çakışan Liberal fikirler ve yönler ve insan yapımı yasalardan arınmak ve kuran ve sünnet-i seniyye'nin vasiyetlerine bağlı kalmak ve bu da Selef-i Salih'in ve onlardan sonra Salih kulların baz aldığı kuran metinlerinin Stratejilerini anlamaktan geçer. Bununla birlikte bu metinlerin uygulanmasını kolaylaştıracak yöntemleri araştırmak ve tüm ciddiyetle ve mevcut zamanda, bilgelik ve iyi tavsiyelerle gerçeğe dönüştürülebilecek olanı dönüştürmek. Bu bağlamda şunları yapabiliriz:

1- Hocalardan, âlimlerden ve aktif gençlerden manevi akıl hocaları bulmak ve onları İslam dünyasına tanıtmak, böylece küçük ve büyük tüm toplum grupları bu Hanif dine hizmet etmeyi kabul edecek (referans)
2- Tek kelimeyle bütün Müslümanların kabul edeceği sıkı bir programla İslam terbiyesini bütün okullara yaymak.
3- Kuran-i Kerim dilinin yayılması, özellikle gençler olmak üzere bütün İslam birliği kongresine katılan üyelere bir Müslüman için ne kadar önemli olduğunu anlatılması ve şu an dünyada kullanılan hitap dilleriyle rekabet halinde olması
4- ASSAM kongresinin gerçekleştirmeye çalıştığı hedeflerin değerlendirilmesi ve yayılması amacıyla aktörler ve sanatçılar (yıldızlar) oluşturulup hazırlanması
5- ASSAM kongresi programlarına başlamak için önce Müslümanların yüzdesinin%50'nin üzerinde olduğu ülkelere odaklanmak
6- Sıkı bir şekilde ve önde gelen güçlü şahsiyetlerle siyasi partiler kurarak ve İslam birliği fikri üzerinden ASSAM kongresini paylaşmak.
7- Dünyanın tüm ülkelerinde İslami birlik amacıyla imam, vaiz ve öğretmen yetiştirmek için sağlam bir İslami fon oluşturmak ve bu misyon için pekiştirmek
8- Müslüman'ın günlük yaşamında imanını bozmayan konulardan ve fetvalardan çıkan ve ihtilafa sebep olan farklılıkları bitirmek ve iki kişini ayrı fikre düşmeyen dini esaslara yoğunlaşmak.
9- Gerçek bir İslam dünyası birliği kurmak için çabalamak ve İslam ülkeleri, imamları ve vaizleri bu birliğin kararlarını uygulamak için bağlı kalmak bunun nedeni ise İslam dininin dünyadaki yerini ve heybetini tekrar geri getirmek,
10- Endüstri ve teknolojiden tüm uygulamalı askeri bilimlerdeki askeri subayları mezun etmek için bir İslami askeri akademisi oluşturmak.
11- Tüm dünyada Müslümanları savunmak için gayrimüslimlerin savunma işlerine müdahalesini kabul etmeyen İslami bir askeri ittifakın oluşturmak.

Bildirinin sonunda sizlere Allahu tealanın şu sözlerini söylüyoruz: (De ki: "Çalışın, yapın. Yaptıklarınızı Allah da Rasûlü de müminler de göreceklerdir. Sonra gaybı da görülen âlemi

de bilen Allah'ın huzuruna döndürüleceksiniz. O da size bütün yapmakta olduğunuz şeyleri haber verecektir.") (Tevbe suresi- ayet 105)

Ve Allahu tealanın şu sözleri: (Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.) (Al-i İmran suresi- ayet 92) Velhamdülillahi Rabbil Alemin

İslam Birliği İçin Savunma İş Birliğinin Temelleri ve İlkeleri

Prof.Dr. Ali Muhiddin Al-Karadagi
Dünya İslam Alimleri Birliği Genel Sekreteri
draliq@hotmail.com

Elhamdülillahi Rabbil Alemin Vessalatü Vesselamü Ala Rasulina Muhammeden ve Ala Alihi Va Sahbihi Ecmain

Nitekim Yüce Allah, inançlarında, ritüellerinde ve duygularında gerçek inanca, metodolojiye, birliğe, ahlaka ve tüm milletler ve ırklar için iyiliğe dayanan "insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz"[170] olmak için tek bir millet oluşturmak için son Resulünü, Salla Allahu Aleyhi ve Sellem'i ve mucizevî kitabını (Kur'an-ı Kerim) indirdi.

Bu millet, İslam'a davet zamanında gerçekleşti ve yüz yıllar suren Doğu Çin'den Batı Cakarta'ya kadar yayıldı, bu bir gerçek bir illüzyon değil,[171] çeşitli bilimlerde ve sanatlarda onurlu bir insanlık, uygarlık ve ilerleme tarihidir.

Dolayısıyla bu milletin medeniyet rolünün restorasyonu, bu seçkin tarih ve sosyal tabanın öngördüğü gibi mümkündür: Özellikle inanç, entelektüel, coğrafi ve çıkarı temelli birliğin tüm bileşenleri sağlandığı için, bir kez olanların bir daha olması olasıdır, bu yüzden sadece politikacıların özgür iradesine ihtiyaç vardır.

Bu nedenle, ASSAM'ın bu birliği sağlamak için gösterdiği yoğun çabalar büyük bir teşekkür, takdir ve desteği hak ediyor, zira bu nedenle kongreler düzenledi ve en sonuncusu İslam birliği için savunma sanayide iş birliği temelleri ve ilkeleri belirlemeye adanmış mevcut Dördüncü Uluslararası kongresi.

Biz de bu bildiride ön sözü hazırladıktan sonra birliği oluşması adına gerekenler, hazırlıklar, bu oluşumu engelleyen problemler, bileşenler ve destekleyicilerden bahsedeceğiz.

Allah'tan arzu ettiğimiz şeyde bize başarılar yazmasını ve arzu ettiğimiz amaç ve hedeflere ulaşmamız için Yüce'den yardım etmesini istiyoruz ve amellerimizi sadece onun yüzü uğruna yapmamızı sağlamasını yalvarıyoruz, zira ALLAH bize yeter o ne güzel vekildir.

İslam dünyasının önemi ve bölünmesi hakkında giriş:

Bu girişte İslam dünyasının Coğrafi, jeopolitik ve jeoekonomik olarak öneminden bahsedeceğim.

Coğrafi ve Jeopolitik Konumu

[170] Al-imraan suresi/ 110 ayet
[171] Şeyh Karadavi İslam Milleti adlı harika bir kitap yazdı bir yanılsama değil, bir gerçektir, Kütüphane ve Wahba / Kahire

İslam dünyası, Asya kıtası, Afrika kıtası ve Avrupa kıtası olmak üzere üç önemli kıtada yer alır ve bugün Müslümanların sayısının dünyanın%23'ünü temsil eden bir milyar yedi yüz milyon kişiye ulaştığı ve İslam dünyasının altmış ülkesi olan tüm dünyada insani bir uzantısı vardır. (Nüfusun çoğunluğuna göre), yüzölçümünün 32.000.000 km veya dünya yüzölçümünün%21'i olduğunu ve elli yedi ülkenin İslam İş birliği Teşkilatı'na katılmıştır.

Coğrafi olarak, İslam dünyasının alanı dünyanın merkezinde ve iç denizlerin kapılarını kontrol edebilecek bir konumda yer almaktadır: Akdeniz, Kızıldeniz ve Karadeniz bir dizi boğaz ve kapıdan, yani Bab al-Mandab Boğazı, Çanakkale Boğazı, İstanbul Boğazı ve Süveyş Kanalı ile Atlantik ve Hint okyanusu kıyılarına sahiptir. Ve Müslüman dünyasının büyük ve süper güçler çevreliyor: Amerika, Avrupa Birliği, Rusya, Hindistan ve Çin.

İslam dünyasında hammadde ve zenginlik:

Yüce Allah, İslam topraklarının üretim açısından bereketli, madenler, hazineler ve sayısız doğal kaynaklar açısından bol ve zengin olmasını istemiştir. İstatistikler, İslam dünyasının maden üretiminin yanı sıra dünya petrol rezervlerinin%69'unu ve doğalgaz rezervlerinin%57'sini temsil eden petrol rezervlerine sahip olduğunu göstermektedir ve ayrıca kalay%56, krom%40, bakır%25, fosfat%25, manganez%24, boksit%23 ve demir ve değerli taşlar gibi zenginliğe sahiptir.[172]

Ve bilimsel çalışmalar, İslam dünyasının çeşitli tarım alanlarında, ekilebilir arazilerde, su ve insan kaynaklarında büyük zenginlik ve büyük potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.[173]

İslam Dünyasının Entegrasyonu

İslam dünyasının entegrasyonu ancak Arap, Afrika, Asya ve Avrupa bölgelerinin tüm kapsamlı bölgeleri arasındaki iş birliği ile sağlanacak ve birçok metinde yasal bir zorunluluk olmasına rağmen, herhangi bir ekonomik, siyasi, konfederasyon veya başka başlık altında birlik arayışını gerçekçi bir zorunluluk haline getirecektir.

Ve diğer bir neden İslam ülkeleri arasındaki işbirliği eksikliği ve aralarındaki entegrasyon eksikliği, bu nedenle yoksulluk oluşturuldu ve kıtlık savaşlardan, adaletsizlikten ve yolsuzluktan geldi, çünkü ülkelerinin çoğunda aşırı yoksulluğun hüküm sürdüğünü ve hastalıkların çoğunu sağlık, sosyal ve sağlık güvencesi olmadan da dâhil ettiğimizde, işsizlik gençleri arasında yayıldı, bunu üzerine kıtlık bazılarını tehdit ediyor ve Korona Covid-19

[172] Özgür Ansiklopedi (Wikipedia), İslam dünyasının madenler terimi
[173] Özgür Ansiklopedi (Wikipedia), İslam dünyasının madenler terimi

salgını, konuyu daha da karmaşık hale getirdi ve dünyadaki yoksul ve işsizlik sayısında büyük bir artışa neden oldu.[174]

Sonuç olarak, İslam dünyası, insani ve mali kaynakları, jeopolitik coğrafyası ve kuzeyi, güneyi, doğuyu ve batıyı kontrol etmesini sağlayan dünya ortasındaki merkezi konumu ile küçümsenemez, ancak genel olarak bölünmesi ve parçalanması nedeniyle sosyal ve ekonomik hastalıkların çoğundan muzdariptir. Açgözlü ve güçlü sömürgeciler, ülkesinin çoğuna, zenginliğine ve güçlerine hükmetmeyi başardılar ve Müslümanları iç ulusal, etnik ve mezhepsel savaşlarla ve son olarak IŞİD ve El Kaide, Buhoram ve benzerleri gibi güçleri büyük ölçüde tüketen terör örgütleri ve hareketleriyle işgal ettiler.

İç sebeplere ek olarak Dışsal nedenlerin daha fazla bölünmeye neden olmada ve birliği önlemede, bu ülkelerin zenginliğini arzulayanların çıkarlarını korumada büyük rolü vardır, bu bakımdan peygamber efendimiz salla Allahu aleyhi ve sellam bizden bahsederken doğru söylemiştir: Diğer milletler sizi yemek için üstünüze üşüşecekler. Tıpkı bir kabın içindeki yemeği bitirmek için sofraya üşüştükleri gibi.' Dedi. Ey Allah'ın Resulü! O gün azlığımızdan dolayı mı bu utandırıcı duruma düşeceğiz?" "Tam aksine, o gün sayınız çok olacak ama sizi Vehn, korku ve zayıflık kuşatacak. Bu nedenle de bu hale geleceksiniz." dedi dedik ki: Vehn nedir ey Allah'ın elçisi? Ölüm korkusu ve dünyaya aşırı tutkunuz. dedi[175]

Birliğin Girişi

Mevcut koşullar altında ve otoriter ve zalim hükümetlerde birliğin imkânsız olmasa da mümkün olmadığı tartışılmaz, çünkü zorbalar İslam ümmetinin birliğini düşünmüyorlar ve hatta buna inanmıyorlar, ama onların tek endişesi sandalyelerini tutmak ve halklarını daha önce de belirtildiği gibi onlara itaat etmeye uyarlamaktır. Yüce Kur'an-ı Kerim'de de belirtildiği gibi, Firavun örneğinde şöyle buyurur: (O halkını küçümsedi; onlar da kendisine boyun eğdiler)[176] Ayrıca, Osmanlı Halifeliğinin düşüşünden bugüne kadarki deneyimler, tek bir halk içinde bile buna tanıklık ediyor. Araplar, örneğin - dine ek olarak - Arabizm tarafından birleşmiş olmalarına rağmen maalesef toplanıp birleşemediler bilakis kendi aralarında başkalarından daha fazla çatışmaya girdiler bunun sebebi 'de çoğu komutanların dar çıkarılar ve ideolojileri benimsemesidir, ayrıca 1963'ten 2003'teki düşüşüne kadar Irak'ı yöneten ve sloganı "ebedi mesajı olan bir Arap milleti" olan Baasçı Parti, Irak'ı 1960'lardan

[174] Uluslararası fıkrasının beklentisine göre 2021 yılında 150 milyondan fazla yoksulun yoksul kervanına katılması bekleniyor ve uluslararası iş, Corona yüzünden dünyadaki her altı gençten biri işsiz olacağını tahmin ediyor. kaynak Al Arabiya yayın 7 Haziran 2020'de

[175] Shuaib Al-Arna`oot (T. 1438), Takhreej Al-Musnad 22397, iletim zinciri iyi. Sözlerde onun, Ebu Davud (4297) ve Ahmed (22397) tarafından verildi.

[176] Zuhruf Suresi / 54. Ayet

beri de yönettiği Suriye ile birleştiremedi hatta aralarında başka ülkelerle olan çatışmadan daha sert çatışmalar yaşandı.

Birleşememenin Nedenleri

İslam ve Arap dünyasındaki birleşmeye mâni olan sorunlar şunlardır:

1. Komünizm, Baasçılık, ırkçılık ve Batı seküler ideolojileri ve benzerleri gibi milletin inancı, değişmezleri ve kimliğiyle çelişen ideolojiler sorunu.
2. Otoriterlik, diktatörlük, adaletsizlik ve zulüm sorunu.
3. Gündemini uygulayan ajanları aracılığıyla sömürgeciliğin kalıntıları sorunu.
4. Bazı liderleri dar çıkarı sorunu.

Ve bu da beşinci genel bir sorun var: bu da, İslam ve Müslümanların düşmanları tarafından kışkırtılan milliyetçi çatışmaların ortaya çıkmasıdır, ancak sömürgecilerin, özellikle İngiltere ve Fransa'nın gücüyle beslenen Türkler ve Araplar arasında büyük bir çatışma yaratarak Osmanlı halifeliğini devirebilen çeşitli milletlerden milliyetçiler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Devrilmeden sonra, 1916 Sykes-Picot Anlaşması sayesinde bu ayrımı somutlaştırdılar, daha ziyade bölünmüş olanı bölüp parçalanmış olanı parçaladılar.

Çoğu Arap ve İslam ülkesi liderleri, Sürtüşmeyi köprülemek ve Ümmeti İslam üzerinde birleştirmek için gerekli çabayı göstermediler. Bazıları, bölgedeki en önemli uluslar ve halklar arasında çatışmalara yol açan aşırı milliyetçi ve laik ideolojileri benimsedi bunlar: Araplar, Türkler, Kürtler, Persler ve benzeri, dolaysıyla Yahudilere Aziz Filistin'in büyük bir bölümünü vererek bölgede yeni bir unsur tanıtmaya hazırladı.

Birliğin Yolu ve Hazırlığı

Bu nedenle çözüm, bu beş sorunu mevcut tüm yollarla çözmektir ve bu makalede bunları derinlemesine incelemeye yer olmadığından, bunlardan bazılarına kısaca değineceğiz:

1. Ümmeti akıl sağlığına, inancına, kapsayıcı İslami kimliğine, ılımlılığına ve adaletine geri getirmek için mümkün olan tüm çabayı göstermek.
2. Bölge halkları arasında kapsamlı uzlaşma ve yapıcı iş birliğinin gerekliliğine dair kapsamlı bir farkındalık yaratmak, birliğin bu dünyada ve ahirette kendi çıkarları için ve siyasi, ekonomik ve sosyal çıkarları için olduğu konusunda tam bir kanaate varmak.
3. nefisleri ve kalpleri terbiye ve arıtmak için mevcut tüm araçların kapsamlı arayışı, çünkü bunlar insanın kendi reformunun ve ilerlemesinin bel kemiğidir.
4. Eğitim sisteminde reform yapabilmek, veraset, kentleşme, uygarlık, üreticilik ve ilerlemeye ulaşabilecek bir nesil ortaya çıkarmak, çünkü bilim ve üretkenlik olmadan yukarıdakiler elde edilemeyecektir.

5. Müslüman halkların özlemlerini yansıtan adil, danışmaya dayalı bir siyasi sisteme ulaşmak için mevcut tüm araçlarla siyasi sistemi yeniden şekillendirin.
6. Politik, ekonomik, sosyal ve entelektüel konularla ilgili isteğe bağlı sistemi, düşüncenin katılığının üstesinden gelmek ve aşırı veya ihmal olmaksızın bir atılım elde etmek için gelenek ve modernliği, sabitler ve değişkenler arasında ve sabitleme ile yenilenme arasında birleştirecek şekilde yeniden biçimlendirmek.
7. Eski ve yeni her türlü medyayı, belgesel filmleri, tarihi dizileri, kitapları, araştırmaları ve benzerlerini, ümmetin kimliğini ve onun gerçek, evrensel ve adil inancını belgelemek, birlik yolundaki şüphe ve engelleri ortadan kaldırmak ve milleti buna hazırlamak, kültürel savaşı durdurmak ve Ilımlılık, adalet ve doğruluğa dayalı asıl İslam düşüncesini yaymak için yönlendirmek.

Birliğin Temelleri ve Destekçileri

Büyük İslam ümmetimiz, bir dizi önemli bileşenle birleşmiştir:

1. Allahu teala tevhidinden ümmeti birleşmeye iten tamamlayıcı islam inancının birliği.
2. Cuma ve cemaatten hacca kadar bütün kanunlar, duygular ve simgelerin birleşmesi, çünkü onlar her ülkeden İslam ümmetini temsil edenleri bir zaman ve bir simge ve hatta bir kıyafette birleştirmektedir.
3. Bütün İslam halklarının İslam'ın hizmetine ve onun medeniyetine katıldığı ve fetih, bilim, İslam'a davet ve liderlik rollerinin aralarında paylaştırıldığı bin dört yüz yıl boyunca ortak tarih.
4. Ortak coğrafya, İslam dünyasının ülkeleri coğrafi olarak birbirine bağlıdır.
5. Ticaret mübadelesi ve yapıcı iş birliğinden kapsamlı entegrasyon ve ekonomik birliğe kadar ekonomik ve sosyal çıkarlar. Birlik sadece dini bir zorunluluk değil, aynı zamanda bir kamu menfaati ve bağımsızlığımızı, egemenliğimizi ve servetimizden yararlanma yeteneğimizi korumak için bir gerekliliktir.

İslami birlik adına savunma iş birliğinin dayandığı ilke ve temeller:

1. Birliğin Gerekliliği

Birliğin yasal bir zorunluluk olduğuna ve bölünmenin en büyük günahlardan biri olduğuna dair yasal kanıt çoktur bu aceleyle sayamayız ancak Allahu teala'nın şu sözleri bir kaçıdır kanıtların bir kaçıdır: (103- Hep birlikte Allah'ın ipine (kitabına, dinine) sımsıkı sarılın. Parçalanıp ayrılmayın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz birbirinize düşmanlar idiniz de, O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun (bu) nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle apaçık bildiriyor ki, doğru yola eresiniz.

104- İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten meneden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa eren onlardır.
105 -Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte bunlar için büyük bir azap vardır.)[177], ve (Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.) [178], ve (Ve birbirinizle didişmeyin. Sonra içinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider) [179]

Ve bu kanıtlar arasında peygamber efendimizin (salla Allah aleyhi ve sellem) şu sözleri vardır: (Birbirine karşı muhabbet ve merhamette, müminler, bir vücut gibidir. Vücudun bir yeri rahatsız olunca, bütün vücut, rahatsız, uykusuz kalıp, onun tedavisi ile meşgul olduğu gibi, Müslümanlar da birbirlerine yardıma koşmalıdır!)[180], ve (İhtilafa düşmeyin sizden öncekiler ihtilafa düştüler helak oldular)[181]
Bu nedenle, birliğe bağlılık ilkesi, birçok endüktif kanıtla meşru bir zorunluluktur.

2. Ümmet İhtilafa Düştüğünde Referans Olma Gerekliliği

Kur'an-ı Kerim, ihtilafa düşüldüğünde ümmet referansının Allah'ın Kitabın ve Resulünün Sünneti, (salla Allahü aleyhi ve sellem) sonra da sonuca varabilen âlimlere atıfta bulunulmasını şart koşar ve teala şöyle diyor: (Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin)[182], ve (Kendilerine güvenlik (barış) veya korku (savaş) ile ilgili bir haber geldiğinde onu yayarlar. Hâlbuki onu peygambere ve içlerinden yetki sahibi kimselere götürselerdi, elbette bunlardan, onu değerlendirip sonuç (hüküm) çıkarabilecek nitelikte olanları onu anlayıp bilirlerdi. Allah'ın size lütfu ve merhameti olmasaydı, pek azınız hariç, muhakkak şeytana uyardınız)[183] dolayısıyla bütün Müslümanların güven ve korku durumlarında peygamber efendimiz salla Allah aleyhi ve selleme dönmelerini sonra da sonuç elde eden ve içtihat yapa bilen alimlere dönmelerini işaret etmekte.

3. Birliği Koruma Temeli

Bu ilkeye şu üç temel hususla ulaşılır:

1. Sivil toplum kuruluşları ve sayıştaylarla halk kendi kendini koruma varlığı ve ayeti kerimede Allahın ipine salmaktan sonrada buna işareten şöyle diyor: (Sizden, hayra

[177] Al-imraan suresi/ 103- 105 ayet
[178] Hucurat Suresi / 10. Ayet
[179] Enfal Suresi / 46. Ayet
180 رواه البخاري (6011) ومسلم واللفظ له (2586)
181 رواه أحمد بإسناد صحيح (4364) ومعناه في صحيح البخاري (2410)
[182] Nisa Suresi / 59. Ayet
[183] Nisa Suresi / 83. Ayet

çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.

Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azap vardır.)[184], Burada kastedilen, ümmetin tüm üyeleriyle birlikte, Yüce Allah'ın amirlerini ve onu yasaklarını ve İslam birliğini baltalamak için herhangi bir düşman ihlaline veya sızmasına izin vermeyecek şekilde uyanık olmasıdır. Çünkü bu ayetler, Yahudi Şas bin Kays'in cehalet günlerinde aralarında olanları karıştırarak Evs ve Hazreç arasındaki çekişmeyi karıştırmaya çalışmasından sonra vahyedilmiş ve neredeyse ortada fitne çıkacaktı ve haber Reslullah'a ulaşmış, salla Allahu aleyhi ve sellem, panik içinde onlara gelerek: (Ben aranızda olduğum halde Cahiliye davası ile mi) dedi[185] ve sakinleştiler sonra da Allaha tevbe ettiler, sonrasında Allahü taalanın şu sözleri indi: (Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden herhangi bir gruba uyarsanız, imanınızdan sonra sizi döndürüp kâfir yaparlar. Size Allah'ın âyetleri okunup dururken ve Allah'ın Resulü de aranızda iken dönüp nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah'a sımsıkı bağlanırsa, kesinlikle o, doğru yola iletilmiştir. Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa, öylece sakının ve siz ancak Müslümanlar olarak ölün. Hep birlikte Allah'ın ipine (Kuran'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz. Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten meneden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır. Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azap vardır. O gün bazı yüzler ağarır, bazı yüzler kararır. Yüzleri kararanlara, "İmanınızdan sonra inkâr ettiniz, öyle mi? Öyle ise inkâr etmenize karşılık azabı tadın" denilir. Yüzleri ağaranlar ise Allah'ın rahmeti içindedirler. Onlar orada ebedî kalacaklardır. İşte bunlar Allah'ın, sana hak olarak okuduğumuz ayetleridir. Allah, âlemlere hiç zulmetmek istemez. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. Bütün işler ancak Allah'a döndürülür. Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a iman edersiniz. Kitap ehli de inansalardı elbette kendileri için hayırlı olurdu.

[184] Al-imraan suresi/ 104- 105 ayet

185 Tefsiri için geri dönülür: تفسير الطبري للآية 100 من سورة آل عمران، الأثر 7529، 7530 وفتح القدير للشوكاني (1/548)

Onlardan iman edenler de var. Ama pek çoğu fasık kimselerdir. Onlar size eziyetten başka bir zarar veremezler. Eğer sizinle savaşmaya kalkışsalar, size arkalarını dönüp kaçarlar. Sonra onlara yardım da edilmez. Onlar nerede bulunurlarsa bulunsunlar, Allah'ın ve (mümin) insanların güvencesine sığınmadıkça kendilerini zillet kaplamıştır. Onlar Allah'ın gazabına uğradılar ve yoksulluk onları kapladı. Bunun sebebi onların; Allah'ın ayetlerini inkâr ediyor ve peygamberleri haksız yere öldürüyor olmaları idi. Bütün bunların sebebi ise, isyan etmekte ve (Allah'ın koyduğu) sınırları çiğnemekte oluşları idi. Onların (Kitap ehlinin) hepsi bir değildir. Kitap ehli içinde, gece saatlerinde ayakta duran, secdeye kapanarak Allah'ın ayetlerini okuyan bir topluluk da vardır. Onlar, Allah'a ve ahiret gününe inanırlar. İyiliği emrederler. Kötülükten menederler, hayır işlerinde birbirleriyle yarışırlar. İşte onlar Salihlerdendir. Onlar ne hayır işlerlerse karşılıksız bırakılmayacaklardır. Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanları bilir.)[186], dolayısıyla ümmeti ayrılıktan ve ihtilafa düşmekten kurtarmak için kurallar koymuştur en önemlisi:

a. Müslümanların dinlerinde bir birlik ve bir arada kalmalarını önlemek ve aralarında anlaşmazlık ve bölünmeye neden olmak için her türlü çabayı gösterdikleri için, her türlü düşmanlara itaat etmeye karşı aşırı dikkatli olmak.
b. Gerçek koruma, Allahu tealaya olan inançta ve düşmanların cazibesini önleyen güçlü inançta ve kitaba ve sünnete başvurmakta gizlidir dolayısıyla Allahü taala şu sözleri buyuruyor: (Size Allah'ın ayetleri okunup dururken ve Allah'ın Resûlü de aranızda iken dönüp nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah'a sımsıkı bağlanırsa, kesinlikle o, doğru yola iletilmiştir)[187], ve (Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa, öylece sakının ve siz ancak Müslümanlar olarak ölün)[188].
c. Tarihi ve geçmişi göz ardı etmemek, çünkü Düşmanlık ve bölünme içinde bulundukları yerde, Cenab-ı Hak onlara onları birleştiren ve birlik yapan iman bahşetmiş ve onları ayrılmaktan ve ahiret ateşinin ve büyük azabın etkilerinden kurtarmıştır ki o büyük günde bazı yüzler ak beyaz ve bazı yüzler kap kara olacaktır.
d. Yüce Allah'ın birliği ve birliğinde temsil edilen, iyiliği emretmeye ve kötülüğü yasaklamaya devam ederek ve insanlara hidayet sunmaya devam ederek, milletin iyiliğini korumaya vurgu.

186 Al-imraan suresi/ 100- 115 ayet،: تفسير الطبري ، والآثار رقم 7529 ،7530
[187] Al-imraan suresi/ 101 ayet
[188] Al-imraan suresi/ 102 ayet

e. Bu düşmanlar, Allahın güçlü ipine tutunduğunuz müddetçe size zarar vermezler, çünkü onlar sefiller.

f. Yüce Allah, Kitap Ehli'nin şu ayetle gösteriyor: (Onların (Kitap ehlinin) hepsi bir değildir. Kitap ehli içinde, gece saatlerinde ayakta duran, secdeye kapanarak Allah'ın ayetlerini okuyan bir topluluk da vardır)[189]

Bu halk koruması, Sayıştay sistemi ve onlarca türe ulaşan vakıf kurumları aracılığıyla İslam'ı güçlendirmiştir ve zamanımızda insan hakları kurumları, İslam Parlamentosu ve benzeri sivil toplum kuruluşları tarafından temsil edilmektedir.

2. İki toplum arasında bölünmede ve savaşta ulusun caydırıcı gücünün kurulması, Allahu teala şöyle buyuruyor: (Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle savaşırlarsa aralarını düzeltin. Eğer biri ötekine karşı haddi aşarsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar haddi aşan tarafa karşı savaşın. Eğer (Allah'ın emrine) dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve (onlara) adaletli davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever.)[190] Bu nedenle İslam İş birliği Teşkilatı'ndan, ülkelerini korumak için askeri caydırıcı bir güç kurmasını ve bir mezhep veya devletin diğerine saldırmasını engellemesini talep ettik- ve talep etmeye devam ediyoruz.
3. Gerçek bir İslami parlamento ve bilgi, deneyim, bağımsızlık ve bütünlükleri ile tanınan bir dizi üst düzey âlimlerinden ve hukuk danışmanlarından oluşan bağımsız bir Yüksek Anayasa Mahkemesi aracılığıyla diyalog yoluyla İslam ülkelerinin sorunlarını çözmek için bir referans bulmak, buna delaleten Kur’anı kerimde Allahu teala şöyle buyuruyor: (Kendilerine güvenlik (barış) veya korku (savaş) ile ilgili bir haber geldiğinde onu yayarlar. Hâlbuki onu peygambere ve içlerinden yetki sahibi kimselere götürselerdi, elbette bunlardan, onu değerlendirip sonuç (hüküm) çıkarabilecek nitelikte olanları onu anlayıp bilirlerdi. Allah'ın size lütfu ve merhameti olmasaydı, pek azınız hariç, muhakkak şeytana uyardınız)[191] gerçeği elde etmek ve yalanı geçersiz kılmak için doğru mu yoksa geçersiz mi olduğu sonucuna varabilen, gayret gösterebilen ve yargılayabilen uzman âlimleri referans almaya işaret ediyor

Bu nedenle, İslam İş birliği Teşkilatı tarafından bir İslami parlamento ve bir yüksek anayasa mahkemesi kurulması için çağrıda bulunduk ve bulunmaya devam ediyoruz.

Birliğe ulaşmak için kademeli prensibi:

[189] Al-imraan suresi/ 113 ayet
[190] Hucurat Suresi / 9. Ayet
[191] Nisa Suresi / 83. Ayet

Yüce Allah, dört ayette yasakladığı şarap da dâhil olmak üzere birçok ayette bazı yaygın ve güçlü şeyleri yasaklamıştır:

İlki Allahu tealanın şu sözleri: (Hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzümlerden hem içki hem de güzel bir rızık edinirsiniz. Elbette bunda aklını kullanan bir toplum için bir ibret vardır.)[192], Oysa büyük sahabeler, (içkinin) (güzel rızkla) karşılaştırılması, içkinin kötü bir şey olduğunu ve sarhoşluğun çirkinliğine işaret ettiğini belirtmişlerdir, dolayısıyla içkinin hükmünü sordular ve Allahu tealanın sözleri olarak şu ayet indi: (Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki: "Onlarda hem büyük günah hem de insanlar için (bazı zahirî) yararlar vardır. Ama günahları yararlarından büyüktür." Yine sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: "İhtiyaçtan arta kalanı." Allah, size âyetleri böyle açıklıyor ki düşünesiniz.)[193], sonra Allahu teala üçüncü ayeti indirdi: (Ey iman edenler! Sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, bir de -yolcu olmanız durumu müstesna- cünüp iken yıkanıncaya kadar namaza yaklaşmayın.)[194] Teorik olarak içki zamanlarını azalttı daha sonra bitirici ayet indi oda Allahu tealanın şu sözleri: (Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.)[195].

4. Birliğin Gerçekleşme Adımları

Ve aşağıdaki adımlarla başladığımız birlik meselesine işte böyle devam etmeliyiz:

- Zihni küçük düşünmeden büyük konular hakkında düşünmeye dönüştürmek ve kapsayıcı bir üniter entelektüel proje aracılığıyla bencil, bireyci ve dışlayıcı algılardan kamu algılarına ve kucaklayıcı toplayıcı düşünce ve algıları yeniden biçimlendirmek.
- Ülkeler arasında olabildiğince uzlaşmayı sağlamak, farklılıkları ortadan kaldırmak ve herkes arasında ortak ilkeler ve ortaklıklar üzerinde bir anlaşmaya varmak için yapıcı diyalog yoluyla uygun iş birliği atmosferini oluşturmak, alt farklılıkları bırakıp, anlaşmazlık sebebi olan şeyler için birbirlerini mazur görmek.
- Stratejik pratik anlaşmalara ulaşmak için kademeli ekonomik iş birliğini başlamak.
- Ülkeler arasında insan kaynakları, finans, su, askeri vb. alanlarda entegrasyon arayışında olmak.
- Acele etmeden birleşmeyi başarmak umuduyla, bir konfederasyon anlaşmasına varacak siyasi bir anlaşmaya varmaya çalışmak.

---

192 Nahl Suresi / 67. Ayet
193 Bakara Suresi / 219. Ayet
194 Nisa Suresi / 43. Ayet
195 Maide Suresi / 90. Ayet

5. **Kapsayıcı ve Adil Bir Anayasa Yoluyla Konfederasyonun Türüne İlişkin Anlaşma:**

Konfederasyon sistemi, devletin ve bölgesel sistemin meşru siyaset ışığında gelişmesidir. Bu nedenle, katılımcı ülkeler arasındaki ilişkileri her bir devletin hakları ve görevleri açısından adalet, uzlaşma ve uzlaşma temelinde düzenleyen bir anayasa üzerinde anlaşma yapılarak bahsedilen (ve diğerleri) konfederasyon türü üzerinde mutabakata varılması gerekir. Anayasanın bu tür toplantıları kurması gerektiğinden ve dolayısıyla peygamber salla Allahu aleyhi ve sellem, Medine'ye vardığında ve İslam'ın ilk hali sağlandığında derhal "Medine kitabı" veya "Medine Belgesi" adında bir anayasa taslağı hazırlamaya başladı, çünkü bu belge Tüm yurttaşlar Müslüman, diğer Yahudiler ve putperestlerin haklarını koruyan tam bir haklar anayasasıdır, çünkü (52) maddeden (27) muhacir ve Ensar ve onlara katılanların haklarının yanı sıra bu kişilerin hak ve görevlerinden bahsedilmiştir.

Ve ahiru davana enil hamdülillahi rabbil alemiyn

Ve salla Allahu ala muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ve sallam